E.T.A. HOFFMANN

Părerile despre viață ale motanului Murr și alte povestiri

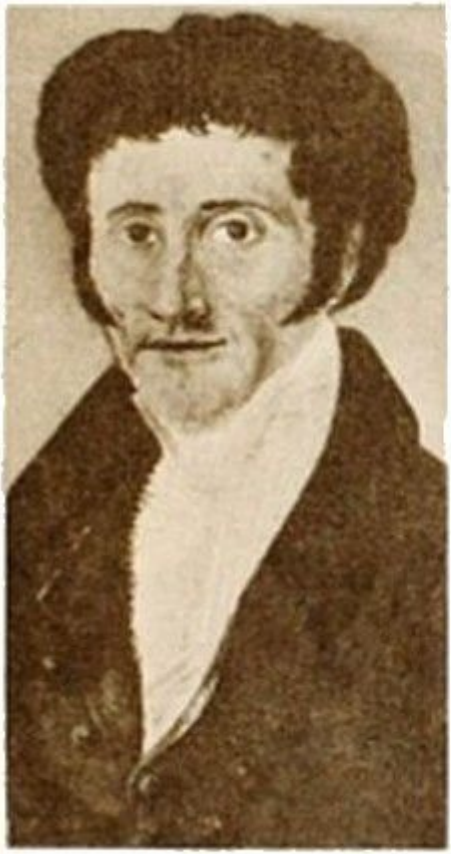

clu

Ernst Theodor Amadeus Hoffmann

PĂRERILE DESPRE VIAŢĂ ALE MOTANULUI MURR ŞI ALTE POVESTIRI

Traducere de Valeria Sadoveanu
Şi Al. Philippide

Editura UNIVERS
Bucureşti, 1985

Ediţia a II-a

Emst Theodor Amadeus Wilhelm Hoffmann (1776-1822) scriitor, compozitor, caricaturist, pictor german romantic, cunoscut datorită nuvelelor şi basmelor sale fantastice. S-a născut în Koningsberg, Prusia, aspiraţiile sale timpurii fiind orientate spre muzică şi pictură. Urmează, conform tradiţiei familiei, cursurile Facultăţii de Drept, fără a-

şi abandona pasiunea pentru muzică: a compus o simfonie, 9 opere, 2 mise; alte lucrări pentru pian şi orchestră, muzică de cameră. În 1813, în semn de omagiu şi admiraţie faţă de Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791), îşi schimbă cel de-al treilea nume, Wilhelm, în Amadeus. Lucrează ca jurist, dirijor, critic şi regizor de teatru muzical în Bamberg şi în Dresda până în 1814.

Recunoscând că nu avea să ajungă un mare compozitor, se orientează, abia la jumătatea vieţii, către scris. În 1809, Hoffmann elaborează prima sa lucrare literară importantă, nuvela fantastică Cavalerul Gluck (Ritter Gluck), *căreia i se vor alătura mai târziu nuvelele* Urciorul de aur (Der goldne Topf), Piticuţ, zis şi Cinabru (Klein Zaches, genannt Zinnober), *romanele* Elixirele diavolului (Die Elixiere des Teufels) *şi* Părerile despre viaţă ale motanului Murr (Lebensansichten des Katers Murr). *În ianuarie 1822 autorităţile îi confiscă manuscrisul povestirii* Meşterul Purice (Meister Floh), *în care era parodiată funcţionărimea prusacă. În urma procesului, este permisă publicarea povestirii într-o formă cenzurată, însă lui Hoffmann i se interzice orice activitate literară.*

MEŞTERUL MARTIN BUTNARUL ŞI CALFELE LUI
(1817-1818)
În româneşte de Valeria Sadoveanu

CUVÂNT ÎNAINTE

Fără îndoială, cititorule, că şi inima ta e copleşită de o melancolie plină de aduceri aminte, când treci prin acele locuri unde monumentele neasemuit de frumoase ale artei vechi germane stau mărturie vădită a strălucirii, a râvnei pioase şi a simţirii curate din vremuri de mult apuse. E ca şi cum ai pătrunde într-o casă părăsită. Pe masă se mai află deschisă cartea cucernică din care citea părintele familiei; încă mai e întinsă pe gherghef ţesătura grea si viu colorată la care lucra stăpâna casei; felurite obiecte preţioase, rod al sârguinţei omeneşti, primite în dar la zile mari, stau aşezate cu grijă în dulapuri curate. Parcă te aştepţi ca vreunul de-ai casei să intre şi să-ţi ureze din toată inima bun sosit. În zadar însă îi vei aştepta pe cei pe care roata veşnic mişcătoare a timpului i-a luat cu sine; în schimb eşti prada dulcelui vis pe care vechii meşteri ţi-l insuflă, vorbindu-ţi atât de cuvios şi cu atâta vigoare încât te simţi cutremurat clin creştet până-n tălpi. Abia acum pricepi tâlcul adânc al acelor opere, căci te cufunzi în epoca lor şi înţelegi evul, care a zămislit atât pe meşter, cât şi lucrarea lui. Dar vai! Nu-i aşa că tocmai în clipa în care ai crezut că o poţi cuprinde cu braţele tale, vedenia minunată, speriată de forfota zilei, zboară pe norii străvezii ai zorilor, iar tu, cu ochii Înecaţi de lacrimi fierbinţi, rămâi cu privirea aţintită asupra acelei străluciri ce păleşte tot mai mult?... Aşa se face că la atingerea aspră a vieţii care năvăleşte valuri-valuri în jurul tău te trezeşti şi tu, deodată, din visu-ţi frumos şi tot ce-ţi mai rămâne e un dor adânc ce-ţi umple pieptul de dulci înfiorări.

Iată, iubite cititor, ce sentimente îl stăpâneau de fiecare dată când trecea prin multvestita cetate a Niirnbergului, pe acela care scrie aceste pagini pentru tine. Poposind în faţa minunatei fântâni din piaţă, ori la monumentul funerar din biserica Sfântul Sebald, sau la capela Sfântului Laurenţiu, ori sus în burg, în faţa primăriei, contemplând capodoperele

pline de profunzime ale lui Albrecht Durer, el se dăruia în întregime dulcilor visări care-l transportau în mijlocul splendorii vechii cetăți crăieşti. Îi veneau atunci în minte stihurile nemeşteşugite ale *pater*-ului Rosenbluth.

O, Nürenberg! O, falnică cetate!
Săgeata faimei tale-n țintă bate.
Din arcu-nțelepciunii a pornit.
Şi adevăru-n tine-a zămislit!

Icoane ale harnicei vieți burgheze din acele vremi, când arta şi meşteşugul îşi dădeau mâna într-o activitate plină de avânt, îi răsăreau clar înainte, sădindu-i în suflet o bucurie şi o vioiciune fără seamăn. Îngăduie aşadar, iubite cititor, să-ți înfățişez una dintre aceste icoane. Poate că o vei privi cu plăcere, ba chiar cu un surâs de voie bună; poate că şi tu însuți te vei simți ca la tine acasă în căminul meşterului Martin, printre buțile şi doagele sale.

Aşadar, înfăptuiască-se cu adevărat lucrul pe care scriitorul acestor pagini îl doreşte din adâncul sufletului.

CUM A FOST ALES MEŞTERUL MARTIN STAROSTE AL BRESLEI ŞI CUVINTELE LUI DE MULȚUMIRE

În ziua de 1 mai a anului 1580, preacinstita breaslă a dogarilor, sau, cum li se mai zice, a butnarilor, din slobodul oraş crăiesc Nürnberg, a ținut adunarea sa sărbătorească, potrivit vechilor datini şi obiceiuri. Nu cu mult timp in urmă fusese dus la locul de veci unul dintre mai-marii breslei şi în locul lui trebuia ales altul. Alegerea căzu asupra meşterului Martin. Într-adevăr, nu se afla aproape nimeni altul care să se priceapă ca el la făcutul buților trainice si frumos lucrate, nimeni altul care să cunoască aşa de bine rosturile aşezării vinului în hrube; de aceea şi număra el printre muşteriii săi pe domnii cei mai de vază si ducea un trai îmbelşugat, ba chiar putem spune că trăia în bogăție. Drept care, iată cu

vini ele rostite de către preacinstitul pârgar al breslei, Jakobus Paumgartner, ia alegerea meşterului Martin:

— Tare bine aţi făcut, dragi prieteni, alegându-l ca staroste al vostru pe meşterul Martin, căci dregătoria aceasta n-ar fi putut începăea pe mâini mai bune. Meşterul Martin se bucură de cinstirea tuturor acelora care-l cunosc, mulţumită deosebitei lui priceperi şi vechiului meşteşug de a păstra şi îngriji nobila băutură a vinului. Hărnicia lui neobosită şi viaţa cumpătată pe care o duce, cu toată averea pe care a agonisit-o, să vă fie tuturor pildă vrednică de urmat. Aşadar, iubite meştere Martin, te salutăm din toată inima ca vrednic staroste al breslei noastre!

Rostind aceste cuvinte, Paumgartner se ridică în picioare şi păşi înainte cu braţele larg deschise, aşteptând ca meşterul Martin să se apropie. Într-adevăr, Martin îşi propti amândouă mâinile în braţele jeţului în care şedea şi-şi ridică, tacticos şi greoi, trupul lui cel bine hrănit. Făcu câţiva paşi în întâmpinarea frăţeştii îmbrăţişări a lui Paumgartner, la care însă aproape că nu răspunse.

— Meştere Martin, vorbi Paumgartner puţin încurcat de asemenea răceală, nu cumva îţi pare rău că te-am ales starostele nostru?

Meşterul Martin, după obiceiul lui, îşi dădu capul pe spate şi, jucându-şi degetele mâinilor pe pântecu-i burduhănos, îşi împinse buza de jos înainte şi-şi roti ochii holbaţi asupra întregii adunări. După care se întoarse către Paumgartner, grăind astfel:

— Cum ar putea domnia-ta crede că-mi pare rău să primesc ceea ce mi se cuvine? Cine disprețuieşte oare răsplata osârdiei sale, cine alungă din prag pe acel rău platnic care vine în sfârşit să aducă banii luaţi cu împrumut de multă vreme? Ei, oameni buni – (acum Martin se adresa către meşterii care stăteau în jurul lui) – ei, oameni buni, v-aţi dat în sfârşit seama că *eu, anume eu* si nimeni altul

trebuie să fiu starostele cinstitei noastre bresle? Căci, ce anume cereți de la un staroste? Poate cereți să fie cel mai iscusit în meşteşugul său? Duceți-vă de vedeți butoiul meu de două sute de vedre, făcut fără foc, această adevărată capodoperă şi pe urmă să-mi spuneți dacă vreunul dintre voi se poate lăuda că a săvârşit şi el ceva asemănător în privința trăiniciei şi frumuseții lucrului. Vreți ca starostele vostru să aibă bani şi avere? Veniți în casa mea şi voi deschide sipetele şi scrinurile mele, ca să vă încântați privirile la sclipirea aurului şi a argintului. Iar dacă spuneți că un staroste trebuie să se bucure de cinstirea celor mari, cât şi de a celor mici, atunci vă poftesc să-i întrebați pe preacinstiții dregători ai sfatului nostru; întrebați-i pe prinții şi domnii din toate împrejurimile bunului nostru oraş Nürnberg întrebați-l pe preasfinția-sa episcopul de Bamberg, întrebați-i pe toți ce părere au despre meşterul Martin. Vă încredințez că nu veți auzi nimic rău despre mine.

Meşterul Martin se bătu cu palma peste pântecul lui respectabil, cu vădită mulțumire, surise cu ochii pe jumătate închişi şi, cum toți cei de față tăceau şi numai ici-colo câte o tuse vădea oarecare îndoială, vorbi mai departe:

— Bag însă de samă că mi se cere să rostesc şi cuvinte de mare mulțumire pentru că, în sfârşit, Domnul v-a luminat mințile când ați făcut alegerea. Prea bine! Ori de câte ori mi se dă răsplata muncii mele, ori de câte ori datornicul îşi plăteşte datoria, se înțelege că scriu în josul țidulei: „Am primit cu mulțumiri, eu, Tobias Martin, butnari" Primiți aşadar mulțumiri din toată inima pentru că, alegându-mă starostele vostru, v-ați plătit o datorie veche. De altfel, vă făgăduiesc că voi îndeplini îndatoririle dregătoriei mele cu toată credința şi cu toată osârdia. Şi, pe cât îmi va sta în puteri, nu voi pregeta să ajut breasla, să vă ajut şi pe fiecare dintre voi, la nevoie, cu sfatul ori cu fapta. Doresc din toată inima să păstrez vestita noastră breaslă la înălțimea şi în

cinstirea de care se bucură astăzi. Vă poftesc – pe domnia-ta, cinstite pârgar, şi pe voi toţi, dragi prieteni şi meşteri – să veniţi duminica viitoare la un ospăţ prietenesc. Şi atunci, cu sufletele înveselite, la un pahar de vin de Hochheim, de Johannisberg sau de oricare alt vin nobil veţi pofti a bea din pivniţa mea îndestulată, să chibzuim ce lucruri de folos am putea face spre binele nostru al tuturor! Încă o dată vă poftesc din toată inima.

Feţele venerabililor meşteri, care se întunecaseră vădit la cuvântarea trufaşă a lui Martin, se luminară acum şi, după tăcerea aceea posacă, urmă o sporovăială veselă, din care se puteau desprinde multe cuvinte de laudă privind înaltele merite ale meşterului Martin şi ale neasemuitei sale pivniţe. Făgăduiră cu toţii că vor veni duminica viitoare şi dădură mina cu noul staroste, care le-o scutură din toată inima; ba chiar pe câte unul din meşteri, Martin îl strânse uşurel către sine, chip îmbrăţişându-l. Astfel se despărţiră plini de voie bună.

CE S-A PETRECUT DUPĂ ACEEA ÎN CASA MEŞTERULUI MARTIN

Pentru a ajunge acasă, pârgarul Jakobus Paumgartner trebuia să treacă prin dreptul casei meşterului Martin. Când se aflară amândoi în faţa porţii şi Paumgartner vroi să-şi urmeze calea înainte, meşterul Martin îşi scoase tichia din cap şi, cu o plecăciune respectuoasă şi cât putea el de adâncă, îi adresă următoarele cuvinte:

— Ce bine mi-ar părea, iubite şi cinstite domn, dacă aţi binevoi să intraţi câteva clipe în umila mea căsuţă şi să-mi îngăduiţi a afla desfătare şi învăţătură în cuvintele înţelepte ale domniei-voastre.

— Iubite meştere Martin, îi răspunse Paumgartner zâmbind, mă opresc bucuros la domnia-ta, dar de ce spui că ai o casă umilă? Ştiu prea bine că în privinţa podoabelor şi vaselor de preţ nu te poate întrece nimeni dintre cei mai

avuți locuitori ai oraşului. Doar de curând ai isprăvit frumoasa zidire care face fala vestitului nostru oraş şi despre a cărei întocmire lăuntrică nici nu mai e nevoie să pomenesc, căci nu s-ar ruşina de ea niciun nobil.

Bătrânul Paumgartner avea dreptate, fiindcă de îndată ce deschideai uşa lustruită şi împodobită cu ferecaturi grele de alamă, păşeai într-o tindă încăpătoare, cu pardoseală îngrijită, cu picturi frumoase pe pereți, cu scrinuri şi scaune sculptate, arătând aproape ca o sală de festivități. De aceea fiecare asculta bucuros de invitația care, potrivit unui vechi obicei, glăsuia în versuri, pe o tăbliță agățată chiar lângă uşă:

Cine vrea să urce aici scările,
Să aibă curate încălțările.
De nu, să şi le scoată frumuşel,
Ca nimeni să nu se plângă de el.
Un om simțit, fără să i se spună,
Cunoaşte singur purtarea cea bună.

Ziua fusese călduroasă şi acum, la căderea sorii, era Zăpuşeală în odăi. De aceea meşterul Martin îl pofti pe nobilul său oaspe în spațioasa şi răcoroasa bucătărie de paradă. Astfel se numea pe vremea aceea încăperea din casele burghezilor înstăriți care era întocmită, într-adevăr, ca o bucătărie, dar nu spre a fi folosită în acest scop, ci era doar împodobită cu felurite ustensile casnice de preț. Îndată ce intră, meşterul Martin strigă cu glas puternic:

— Roza, Roza!

Uşa se deschise pe dată şi Roza, singura fiică a meşterului Martin, intră în încăpere.

Te poftesc, iubite cititor, ca în clipa aceasta să-ți trezeşti în amintire capodoperele marelui nostru Albrecht Durer. Aş dori să revezi vii siluetele tinerelor fete, cu privirea lor

mândră şi totodată dulce şi cuviincioasă. Gândeşte-te la statura lor delicată şi plină de noblețe, la fruntea frumos boltită si mai albă decât crinul, la bujorii din obraji, fragezi ca nişte petale de trandafir, la buzele de culoarea vişinei coapte şi a căror fierbințeală o simți parcă, la ochii plini de blinda melancolie, umbriți de gene negre, precum raza lunii e umbrită de bolta întunecoasă a unui tufiş; gândeşte-te la părul mătăsos, împletit în cozi bogate şi potrivite cu măiestrie în jurul capului... gândeşte-te la frumusețea cerească a acelor fecioare şi o vei vedea înaintea ta pe încântătoarea Roza. Cum ar fi putut povestitorul să-ți descrie altfel pe această copilă divină? îngăduie-mi, totuşi, să pomenesc şi de uri alt tinăr şi vrednic artist al cărui piept a fost şi el încălzit de raza strălucitoare a acelor vremuri frumoase. E vorba de pictorul german Cornelius[1], la Roma. „Nu sunt nici domnişoară, nici frumoasă!" Aşa cum e înfățişată Margarete, rostind aceste cuvinte, în ilustrațiile lui Cornelius pentru nemuritorul *Faust* al lui Goethe, tot astfel cred că arăta şi Roza in clipele când se vedea silită să îndepărteze cu o feciorelnică sfială pe admiratorii prea întreprinzători.

Cu un gest de smerenie copilărească, Roza se aplecă în fața lui Paumgartner şi, luându-i mâna, i-o sărută. Obrajii palizi ai bătrânului domn se înroşiră deodată şi, asemenea soarelui la asfințit care înainte de a scăpata mai aruncă un snop de lumină, poleind cu aur tufişurile negre, în ochii oaspetelui se aprinse o clipă flacăra tinereții de mult trecute.

— Ehei, iubite meştere Martin! exclamă el cu glas sonor. Domnia-ta eşti un om înstărit, un om bogat dar cel mai frumos odor pe care ți l-a hărăzit Domnul este minunata dumitale fiică. Dacă noi, bătrânii din sfatul oraşului, simțim

[1] Peter von Cornelius (1783 — 1867), pictor german, care a făcut între 1810 şi 1811 douăsprezece ilustrații pentru Faust de Goethe.

că ne creşte inima şi nu ne putem îndepărta privirile de la această dulce copilă, d-apoi cine le-ar putea lua în nume de rău celor tineri că rămân încremeniți locului pe stradă când o întâlnesc, că la biserică în loc da a-l vedea pe Domnul nostru întru spirit, n-o văd decât pe fata domniei-tale, că pe Allerwiese, sau în alte părți unde are loc câte o serbare, se țin scai de fiica domniei-tale, oftând, aruncându-i priviri galeşe şi spunându-i vorbe mieroase, spre marele necaz al tuturor celorlalte fete. Da, meştere Martin, poți să-ți alegi ginere printre tinerii noştri patricieni, sau de oriunde vei pofti.

Chipul meşterului Martin se întunecă; îi porunci fiicei sale să aducă vin vechi şi nobil şi, după ce fata plecă, roşie până peste urechi şi cu privirea în pământ, îi vorbi astfel bătrânului Paumgartner:

— Da, iubite domn, este adevărat că fata mea e de o frumusețe aleasă şi că în această privință cerul a fost darnic cu mine; dar mă mir că domnia-ta ai găsit de cuviință să pomeneşti acest lucru față de ea; iar cât despre un ginere dintre patricieni, nici nu poate fi vorba de aşa ceva.

— Lasă, meştere Martin, îi răspunse Paumgartner râzând, doar ştii că nu poți să taci când ai sufletul prea plin. Şi, crede-mă, văzând-o pe Roza, începe să-mi joace şi mie inima, aşa bătrână şi leneşă cum este şi nu se poate întâmpla nimic rău dacă spun fără înconjur ceea ce copila însăşi ştie prea bine.

Fata aduse vinul şi două pocale mari, iar Martin împinse în mijlocul odăii masa cea grea, măiestrit sculptată. Dar nici n-apucară să se aşeze bine la masă şi meşterul Martin nici nu sfârşise să umple paharele, că în fața casei se auzi un tropot de cal. Părea că s-a oprit un călăreț a cărui voce se şi auzi răsunând puternic în tindă. Roza cobori repede şi se întoarse cu vestea că a venit bătrânul iuncăr Heinrich von Spangenberg şi doreşte să stea de vorbă cu meşterul Martin.

— Ei, strigă Martin, se vede că seara asta e cu noroc căci mi-a sosit şi muşteriul meu cel mai vechi.

Sigur că-mi aduce noi comenzi, sigur că m-apuc iar de lucru.

Şi cu aceste cuvinte, se grăbi să iasă în întâmpinarea oaspetelui său binevenit.

CUM ŞI-A ÎNĂLŢAT MEŞTERUL MARTIN MESERIA MAI PRESUS DE TOATE CELELALTE

Vinul de Hochheim scânteia în frumoasele pocale şlefuite, dezlegând limbile şi inimile celor trei băutori. Cu toată vârsta înaintată, bătrânul Spangenberg mai era încă plin de viaţă si se pricepea să povestească cite o întâmplare hazlie din tinereţe, astfel încât pântecul meşterului Martin tresaltă cu putere, iar stăpânul lui trebuia să-şi şteargă necontenit lacrimile prilejuite de un râs nestăpânit. Şi domnul Paumgartner lăsă la o parte, mai mult ca altă dată, gravitatea lui de staroste al pârgarilor, sorbind din plin paharul de licoare nobilă şi luând parte la discuţie. Când însă Roza intră cu un coşuleţ curat sub braţ, din care scoase o faţă de masă şi şervete sclipitor de albe, ca omătul proaspăt căzut, când, cu seriozitate de gospodină, prinse a forfoti prin încăpere, aşezând tacâmurile şi punând pe masă felurite mâncăruri bogate în mirodenii şi cu un zâmbet dulce îi pofti să nu refuze ceea ce fusese pregătit în grabă, atunci vorbele şi râsetele amuţiră. Atât Paumgartner cât şi Spangenberg nu-şi mai puteau desprinde privirile de la încântătoarea fată; până şi meşterul Martin, rezemat în tihnă de spătarul jilţului şi cu mâinile adunate laolaltă, privea cu un zâmbet de mare plăcere îndeletnicirile ei gospodăreşti. Când fata dădu să plece, bătrânul Spangenberg sări în sus, sprinten ca un tinerel, o apucă de umeri şi, cu ochii plini de lacrimi, o sărută de două sau de trei ori pe frunte, exclamând mereu:

— Îngeraşule! Fetiţă dulce şi cuminte!

Apoi se întoarse la locul său, cuprins parcă de îngândurare.

Paumgartner închină în sănătatea Rozei.

— Da, începu Spangenberg după ce copila ieşi, da, meştere Martin, cerul ţi-a dăruit cu această fată un odor pe care nici nu-l poţi preţui cât se cuvine. Ea îţi va aduce onoruri şi mai înalte căci *cine,* din orice stare ar fi, n-ar râvni să-ţi fie ginere?

— Ei, vezi, sări Paumgartner, vezi, meştere Martin, că şi nobilul domn von Spangenberg gândeşte ca şi mine? O şi văd pe draga noastră Roza mireasă de patrician, cu podoabă de perle scumpe în părul ei de aur.

— Dragii mei domni, grăi meşterul Martin din cale-afară de necăjit, cum puteţi vorbi într-una de un lucru la care deocamdată nici nu mă gindesc? Roza a împlinit abia optsprezece ani şi o copilă la o virstă atât de fragedă nu trebuie să aibă în cap măritişul. Cum se vor potrivi treburile mai târziu – asta este cu totul în voia Domnului – dar un lucru e sigur, şi anume că de mâna fetei mele nu se va atinge vreun patrician sau altcineva, ci numai acel meşter de poloboace pe care eu îl voi socoti cel mai vrednic şi cel mai iscusit in meseria lui. Şi asta, bineînţeles, dacă fata mea îl va vroi, căci nu o voi sili să facă nimic pe lume împotriva voinţei ei şi cu atât mai puţin o căsătorie care nu-i e pe plac.

Spangenberg şi Paumgartner se uitară unul la altul, miraţi peste măsură de ciudatele cuvinte ale meşterului. Tuşind ca să-şi dreagă vocea, Spangenberg întrebă:

— Prin urmare niciun tinăr care nu-i din breasla dumitale nu-ţi poate peţi fata?

— S-o ferească Dumnezeu de aşa ceva! răspunse Martin.

— Dar dacă un meşter tânăr şi harnic, dintr-o breaslă nobilă, bunăoară un aurar sau chiar un artist vrednic o peţeşte pe Roza şi-i place şi ei mai mult decât oricare altul, atunci ce-ai să faci?

Meşterul Martin îi întoarse cuvântul, dându-şi capul pe spate:

— Atunci îi voi spune: Arată-mi, dragă tinere, un butoi de două sute de vedre pe care l-ai legat, ca dovadă a măiestriei tale! Şi dacă nu va fi în stare de acest lucru, atunci fără nicio supărare îi voi deschide uşa şi-l voi pofti cu toată bunacuviinţă, să încerce în altă parte.

— Şi dacă, urmă Spangenberg, acest tânăr îţi va răspunde: nu pot să arăt domniei-tale o asemenea lucrare, dar vino, te rog, cu mine, în piaţa oraşului, să vezi o clădire impunătoare care-şi înalţă spre cer turnurile zvelte – *aceea* e dovada măiestriei mele.

Meşterul Martin întrerupse nerăbdător vorbele lui Spangenberg:

— Ah, iubite domn, zadarnic te osteneşti să-mi schimbi părerea. Ginerele meu trebuie să fie din breasla mea, căci meseria pe care o am e cea mai frumoasă din oiţe pot să fie pe lume. Nu cumva îţi închipui, domnia-ta, că ajunge să tragi cercurile peste doage ca polobocul să ţină? Şi-apoi nu-i minunat şi frumos că în meseria noastră se mai cere şi priceperea de a îngriji şi dichisi darul ceresc, nobila licoare – vinul – ca să-i meargă bine şi să străbată în vinele noastre cu puterea şi dulceaţa unui adevărat şi înflăcărat spirit? Dar ce să mai spun de alcătuirea în sine a butoaielor? Mai întâi, ca lucrarea noastră să izbutească nu trebuie oare să cumpănim şi să măsurăm toate cu cea mai mare grijă? Trebuie să fim meşteri în socoteli şi măsurători, căci altfel cum am putea să prevedem proporţiile şi volumul vaselor? Nici nu ştii, iubite domn, cum îmi râde inima când aduc un poloboc mare la masa de legat după ce cercurile au fost chibzuit lucrate cu dalta şi priboiul, şi când încep calfele să dea cu ciocanul în *baschii* – poc, poc... poc, poc! Ehei, ce muzică veselă! Apoi lucrarea este gata, fără niciun cusur, şi crede-mă că pot să mă uit în jur cu mândrie, când iau în

mână plaivazul ca să-mi pun pe fundul butoiului numele meu, cunoscut şi cinstit de toţi cei ce fac vin. Ai pomenit de meşteri constructori, iubite domn. Fără îndoială, o casă frumoasă este o lucrare minunată, dar dacă aş fi meşter constructor şi mi s-ar întimpla să trec pe lângă clădirea înălţată de mine, iar de sus, din foişor, m-ar privi vreun om de nimic, vreun netot care a cumpărat casa, mi-ar arde obrazul de ruşine şi, de ciudă şi mânie, mi-ar veni să dărâm ce-am zidit. Aşa ceva însă nu mi se poate întâmpla cu clădirile mele. În ele sălăşluieşte spiritul cel mai curat de pe lume – nobilul vin. Binecuvântată fie de Domnul meseria mea!

— Ai rostit o cuvântare de laudă frumoasă şi plină de foc, spuse Spangenberg; îţi face cinste faptul că dai o preţuire atât de înaltă meseriei dumitale, dar nu te supăra şi îngăduie-mi să urinez cu întrebările. Ce se va întâmpla dacă vine într-adevar un patrician să-ţi peţească fata? Când eşti cu adevărat pus în faţa unui fapt, lucrurile se petrec cu totul altfel decât cum ţi le-ai închipuit.

— Ah! exclamă meşterul Martin cu aprindere, ah, ce alta aş putea face decât să-i răspund cu o plecăciune cuviincioasă: „Iubite domn, dacă aţi fi un butnar iscusit... dar aşa..."

— Mai ascultă ceva, ii tăie vorba Spangenberg. Ce-ai zice dacă într-o bună zi un iuncăr falnic, călare pe un armăsar de rasă şi urmat de un alai strălucit de cavaleri îmbrăcaţi în straie bogate, s-ar opri în faţa casei dumitale şi ţi-ar cere-o pe Roza de nevastă?

— Ehehei! exclamă meşterul Martin şi mai aprins; ehehei, să vezi domnia-ta ce m-aş grăbi să trag toate zăvoarele la uşi, să vezi cum i-aş striga în gura mare: „Vezi-ţi de drum, vezi-ţi de drum, preatemute domn iuncăr! Roze ca a mea nu înfloresc pentru domnia-ta. Ţi-aş putea da pivniţa mea cu

vinuri, ți-aş putea da grămezile mele de aur, ia-o şi pe slujnicuță pe deasupra – dar mai bine vezi-ți de drum!

Bătrânul Spangenberg, stacojiu la față, se ridică din jilț, îşi sprijini pumnii în masă şi, cu privirea plecată, vorbi iarăşi după o clipă de tăcere:

— Acum, meştere Martin, îți pun ultima întrebare: dacă iuncărul care s-ar opri în fața casei dumitale ar fi chiar fiul meu, dacă aş fi şi eu cu dânsul – şi atunci ți-ai zăvori uşa? Şi atunci ai crede că am venit de dragul pivniței cu vinuri şi a grămezilor dumitale de aur?

— N-aş crede câtuşi de puțin aşa ceva, răspunse meşterul Martin, câtuşi de puțin, iubite şi stimate domn. V-aş deschide cu toată dragostea uşa şi v-aş pofti să vă folosiți de toată casa mea; dar în ceea ce priveşte pe Roza, iată ce v-aş spune: „Dacă ar fi vrut cerul ca bravul domn iuncăr al domniei-tale să fie un butnar vrednic şi iscusit, în lumea întreagă nu s-ar afla ginere mai pe placul meu, dar aşa?!”... Ah, iubite domn, de ce mă necăjeşti şi mă chinuieşti cu asemenea întrebări ciudate? Iaca, sfatul nostru vesel s-a curmat şi pocalele pline tânjesc. Să nu mai vorbim de ginere şi de nunta Rozei şi îngăduie-mi să beau în sănătatea fiului domniei-tale, care, după câte am aflat, e un iuncăr de toată mândrețea.

Meşterul Martin închină paharul, iar Paunigartner îi urmă pilda, exclamând:

— Să punem capăt cuvintelor în doi peri şi să-ți trăiască feciorul!

Spangenberg ciocni cu ei, apoi zise cu un zâmbet silit:

— Se înțelege că am vorbit în glumă, căci numai o patimă nesocotită l-ar putea îndemna pe fiul meu s-o pețească pe fata dumitale, neținând seamă nici de rang, nici de obârşie, când el îşi poate alege o soție din familiile cele mai de neam. Totuşi ai fi putut să-mi răspunzi mai prietenos.

— Vai, iubite domn, nici în glumă nu pot vorbi altfel decât aş vorbi, dacă lucrul acela de mirare, născocit de domnia-ta, s-ar întâmpla cu adevărat. Nu te supăra că sunt mândru, căci însăşi domnia-ta poţi mărturisi că nu se află pe aceste meleaguri meşter butnar mai iscusit decât mine, că mă pricep la vinuri, că respect cu toată străşnicia înţeleaptă ordonanţă cu privire la vinuri, dată de împăratul Maximilian, care odihneşte astăzi întru Domnul, că mă feresc, ca bun creştin ce mă aflu, de orice fărădelege, că numi afum polobocul cel de două sute de vedre decât cu un singur *lot* de pucioasă, de cea mai curată, cât trebuie pentru întreţinere; de toate acestea, iubiţii mei domni, vă veţi încredinţa cu prisosinţă, gustând vinul meu.

După ce se aşează iarăşi la loc, Spangenberg se sili să pară vesel, iar Paumgartner aduse vorba despre altele. Dar după cum un maestru se străduieşte zadarnic să mai scoată acorduri melodioase dintr-un instrument ale cărui strune au fost odată dezacordate, tot astfel vorba între cei trei nu se mai putea închega. Spangenberg îşi chemă slugile şi părăsi posac casa în care intrase atât de plin de voie bună.

PROROCIREA BĂTRÂNEI BUNICE

Meşterul Martin, pe care plecarea supărată a vechiului şi bunului său muşteriu îl cam pusese pe gânduri, se întoarse către Paumgartner care tocmai îşi golise paharul şi se pregătea să-şi ia rămas bun:

— Nu pricep ce urmărea bătrânul cu cuvintele sale şi de ce, până la urmă, s-a şi supărat.

— Iubite meştere Martin, începu Paumgartner, eşti un om vrednic şi cu frica lui Dumnezeu şi fiecare are dreptul să preţuiască ceea ce săvârşeşte cu vrednicia lui şi ceea ce i-a adus bogăţia şi cinstirea celorlalţi. Nu este îngăduit însă ca toate acestea să-l împingă spre trufie, căci trufia este potrivnică învăţăturii creştine. Chiar şi la întrunirea de azi a breslei nu ai avut dreptate, punându-te mai presus de toţi

ceilalți meşteri. Nu zic ba, s-ar putea să fii în meseria dumitale mai priceput decât alții, dar dacă chiar dumneata le scoți ochii cu asta, n-ai să le stârneşti decât supărarea şi ciuda. Şi acum, poftim! la ce ai ajuns în seara asta! Doar nu poți să fii atâta de orbit, încât să bănuieşti în cuvintele lui Spangenberg altceva decât o glumă pentru a te pune la încercare şi a vedea cât de departe poți merge cu trufia dumitale încăpățânată. Cinstitul domn trebuie să se fi simțit tare jignit că dumneata n-ai vrut să vezi decât lăcomie la nobilii peținori ai Rozei. Şi încă toate ar fi fost bune dacă te arătai mai înțelegător atunci când Spangenberg a adus vorba chiar de fiul lui. De ce nu i-ai spus: „Da, iubite şi stimate domn, dacă ai veni domnia-ta însuți cu feciorul domniei-tale să-mi peteşti fata, n-aş fi de loc pregătit pentru asemenea cinste înaltă şi hotărârile mele cele mai straşnice s-ar zdruncina”... Da, de ai fi vorbit astfel, nu se putea întâmpla nimic alta decât că, uitând jignirile, bătrânul Spangenberg ar fi zâmbit vesel şi şi-ar fi recăpătat toată voia bună.

— Ocărăşte-mă, vorbi meşterul Martin, ocărăşte-mă în toată legea, căci aşa mi se cuvine, dar crede-mă că auzindu-l cum rosteşte asemenea năzdrăvănii, parcă mi s-a pus o gheară în gât şi n-am putut răspunde alta, decât ceea ce i-am răspuns.

— Şi apoi, urmă Paumgartner, mai este şi gândul acela smintit de a nu-ți mărita fata decât după un butnar. Dumneata spui că soarta fetei dumitale e în voia cerului şi totuşi, în prostia dumitale pământească, te împotriveşti până şi puterii divine, hotărând dinainte, cu încăpățânare, să-ți alegi ginere dintr-un cerc mărginit de oameni. Asta ar putea să te nenorocească şi pe dumneata şi pe Roza. Renunță, meştere Martin, renunță la asemenea sminteală copilărească şi nevrednică de un bun creştin şi îngăduie să

se facă voia cerului, care va sădi in inima curată a fetei dumitale hotărârea cea bună.

— Ah, cinstite domn, rosti meşterul Martin, uitând orice trufie; abia acum văd cât am greşit nespunându-ți toate de la început. Domnia-ta socoti că numai prea marea prețuire ce-o dau meseriei mele m-a dus la hotărârea neclintită de a nu o mărita pe Roza decât după un meşter butnar. Să ştii că mi-i aşa şi că mai am alt temei, pe cât de straniu pe atât de tainic. Nu vreau să te las să pleci, până nu afli despre ce e vorba, nu vreau să te culci în seara asta supărat pe mine. Te poftesc din toată inima să te aşezi şi să mai stai câteva clipe. Iată aici încă o sticlă din vinul cel mai vechi pe care iuncărul l-a disprețuit în supărarea lui. Fă-mi acest hatâr.

Paumgartner rămase uimit de stăruința şi felul deschis de a vorbi al meşterului Martin, lucruri care nu erau nicidecum în firea acestuia; se părea că omul îşi simțea inima apăsată de o povară de care era dornic să scape. Îndată ce Paumgartner se aşează şi bău un pahar de vin, meşterul Martin începu astfel:

— Domnia-ta ştii că buna mea nevastă a murit curând după venirea pe lume a Rozei, din cauza naşterii grele. Pe vremea aceea mai trăia încă bunica mea, dacă se poate spune că mai trăieşte despre un om care zace zi şi noapte nemişcat în pat, surd, orb şi abia în stare să scoată câte un cuvânt. Roza a fost botezată şi doica şedea cu ea în odaia în care zăcea bunica mea. Eu eram nespus de mâhnit şi, totodată, când mă uitam la frumoasa copilă, simțeam un ciudat amestec de bucurie şi de tristețe, şi atâta tulburare, încât nu mai eram în stare de nimic, ci stăteam mereu la căpătâiul bătrânei mele bunice, pe care o socoteam fericită, căci toate durerile pământeşti îi deveniseră străine.

Şi cum mă uitam într-o zi la chipul palid al bătrânei, am văzut-o deodată zâmbind ciudat; ai fi zis că trăsăturile ei ofilite se netezeau, iar obrajii veştejiți prindeau culoare. S-a

ridicat în capul oaselor şi, minată parcă de o putere miraculoasă, şi-a întins braţele ţepene, lucru care până atunci nu fusese în stare să-l facă. Am auzit-o desluşit chemând cu glas slab şi dulce: „Roza, draga mea Roza!” Doica i-a adus copilul pe care ea l-a luat în braţe şi a prins a-l legăna. Dar închipuie-ţi cinstite domn, mirarea ba chiar spaima mea, auzind-o cântând cu glas limpede şi puternic un cântec în felul imnurilor vesele ale domnului Hans Berchler, stăpânul hanului, „La spirit”, din Strassburg, care suna aşa:

Copilă dragă cu obrajii de floare,
Roza, ascultă porunca cea mare:
Să n-ai în inimă decât pe Dumnezeu,
De orice rău să fii ferită
Să nu nutreşti vreo dorinţă smintită.
Şi să nu-ţi baţi joc de nimeni niciodată.
El îţi va aduce o căsuţă aurie
Plină de miresme bogate.
Îngeri albi vor cânta cu bucurie
Cântecul dragostei adevărate.
Căsuţa cea strălucitoare
El ţi-o va pune la picioare.
Ai să-l îmbrăţişezi în prag
Fără să-l întrebi pe tatăl tău
Dacă mirele i-i drag.
În casă, căsuţă aduce
Har, noroc şi comoară.
Fii cu luare-aminte, fecioară,
Ea vorba cea adevărată,
Ca să trăieşti de Domnul binecuvântată!

După ce bunica şi-a isprăvit cântecul, a aşezat cu grijă fetiţa pe pat şi, punându-şi mâna ofilită şi tremurândă pe

fruntea ei, a bolborosit cuvinte neînțelese, dar fața-i strălucitoare arăta că rostește rugăciuni. Apoi şi-a lăsat capul să cadă pe pernă şi în clipa când doica s-a depărtat cu copilul a suspinat adânc. Murise.

— Într-adevăr, zise Paumgartner după ce meşterul Martin tăcu – într-adevăr, e o poveste stranie; dar nu văd de loc ce legătură are cântecul profetic al străbunicii cu hotărârea dumitale încăpățânată de a nu o mărita pe Roza decât cu un meşter butnar.

— Dar e cât se poate de limpede, răspunse meşterul Martin, că, luminată de harul dumnezeiesc în ultimele clipe ale vieții sale, bătrâna a prorocit ce trebuie să se întâmple Rozei ca să fie fericită. Mirele care, cu căsuța lui, aduce în casă har, noroc si comoară nu poate fi decât un meşter butnar iscusit, care a construit la mine lucrarea lui cea mai de seamă – căsuța cea frumoasă şi curată. Ce altă căsuță se umple de miresme bogate, decât polobocul de vin? Iar atunci când vinul fierbe, el murmură şi susură – iată deci îngeraşii care vin şi pleacă, valuri-valuri, cântându-şi cântecele lor vesele. Da, da! Bătrâna mea bunică nu s-a gândit la niciun alt mire, decât la un meşter butnar, şi aşa rămâne.

— Iubite meştere Martin, dumneata înțelegi cuvintele bătrânei în felul dumitale. *Eu* însă nu le pot da acest înțeles şi rămân la convingerea că trebuie să laşi toate după cum va fi voia cerului şi dorința inimii fetei dumitale; socot că acesta este sensul prorocirii.

— Iar eu, îl Întrerupse nerăbdător Martin, eu rămân la părerea că ginere nu-mi poate fi nimeni altul decil un meşter butnar iscusit!

Paumgartner fu cât pe-aci să se minie din pricina încăpățânării lui Martin, dar se stăpâni şi se ridică din *jeț* spunând:

— E târziu, meştere Martin. Ne ajunge atâta băutură şi atâta vorbă, care nu par a ne mai fi de folos.

Când ieşiră în tindă dădură peste o femeie tânără cu cinci băieți, dintre care cel mai mare nu putea să aibă mai mult de opt ani, iar cel mic poate nici şase luni. Femeia plângea în hohote. Roza îi întâmpină, exclamând:

— Doamne, Dumnezeule! Valentin a murit; iat-o pe soția lui cu copiii.

— Cum? A murit Valentin?! strigă Martin zguduit. Vai, ce nenorocire, ce nenorocire! Gândeşte-te, cinstite domn, vorbi el către Paumgartner, că Valentin era calfa mea cea mai bună, omul cel mai vrednic şi credincios. Acum câtva timp s-a rănit foarte rău cu toporul, pe când întorcea unul din poloboacele cele mari. Rana s-a înveninat, pricinuindu-i o fierbințeală grozavă si bietul om a murit în floarea vârstei.

Vorbind, meşterul Martin se apropie de sărmana femeie care, scăldată în lacrimi, se tânguia că de-acum înainte au să-i moară copiii de foame.

— Cum? şopti Martin, asta-i părerea pe care o ai despre mine? Bărbatul dumitale s-a rănit lucrând în atelierul meu şi acum crezi că am să te las pe drumuri? Nu; de azi înainte toți veți face parte din casa mea. Mâine, sau când veți găsi de cuviință, îl vom înmormânta pe bietul dumitale bărbat, iar după aceea te vei muta cu copiii la ferma de lângă Frauentor, unde se află atelierul meu cel mare în aer liber, în care lucrez zilnic cu calfele mele. Acolo poți să îngrijeşti de gospodărie, iar eu îți voi creşte băieții, ca şi când ar fi copiii mei. Şi să ştii că-l iau în casa mea şi pe bătrânul dumitale socru. Pe vremuri, când avea brațul vânjos, a fost şi el o calfă vrednică. Şi dacă acum puterile nu-i mai îngăduie să lucreze cu maiul şi cu baticul, ori la masa de tras doage, tot va fi în stare să mai mânuiască barda ori să-mi răzuiască doagele cu zgârciul. Într-un cuvânt, va fi primit împreună cu dumneata în casa mea.

Dacă meşterul Martin n-ar fi sprijinit-o la timp, femeia, copleşită de durere şi emoție, s-ar fi prăbuşit la picioarele

lui. Copilaşii mai vârstnici i se agăţară de poala hainei, iar cei doi mai mici, pe care Roza îi ţinea în braţe, îşi întindeau minutele spre el, ca şi cum ar fi priceput tot.

Luându-şi rămas bun, bătrânul Paumgartner spuse zâmbind şi cu ochii înecaţi în lacrimi:

— Nu-i chip să fie cineva supărat pe dumneata, meştere Martin.

CUM S-AU CUNOSCUT DOI TINERI. FRIEDRICH ŞI REINHOLD, DE FELUL LOR CALFE

Pe un tăpşan înverzit, la umbra unor copaci înalţi, stătea întins un flăcău arătos, pe nume Friedrich. Soarele scăpătase şi pale de lumină trandafirie luceau în adâncul cerului. În depărtare se putea zări desluşit oraşul crăiesc Nürnberg, ce se întindea în vale, cu turnurile lui falnice profilate pe asfinţitul care le poleia vârfurile cu aur. Tânărul, sprijinit într-un cot pe traista de drumeţ, arunca priviri pline de dor în vale. Rupse câteva flori care creşteau lângă el în iarbă şi le aruncă in văzduh, către asfinţit, apoi îşi coborî iarăşi privirea tristă, în timp ce lacrimi fierbinţi îi scânteiau sub pleoape. Într-un târziu îşi ridică fruntea, întinse braţele ca şi când ar fi vrut să cuprindă o făptură dragă şi Începu să cânte cu glas limpede şi plăcut:

O, drag oraşul meu,
Privelişte-nsorită,
Eu te-am purtat mereu
În inima-mi trudită.
Din zarea purpurie
Să cadă trandafiri,
Fiori de bucurie
Şi-a dragostei-mpliniri.
O, inimă, fii tare
Şi în durere şi-n dulce desfătare.
Tu, asfinţit scânteietor,

Fii credinciosu-mi vestitor,
Înlăcrimata mea solie
Către acea care mi-i dragă mie.
Şi dac-ar fi acum să mor,
Şi florile te-ar întreba,
Tu, fără a pregeta,
Răspunde-le: S-a prăpădit, de dor.

După ce-şi isprăvi cântecul, Friedrich scoase clin traista de drum un bulgăre de ceară pe care-l încălzi la sân şi prinse a modela din el, cu grijă mare şi cu meşteşug, un trandafir frumos cu multe petale delicate. Lucrând, îngâna încetişor, ca pentru sine, câte o strofă din cântecul de adineauri şi era atât de adânci în gânduri încât nici nu observă că de o bucată de vreme în spate i se oprise un tânăr chipeş, care urmărea cu mult interes munca lui.

— Bravo, prietene, rosti în sfârşit tânărul, îmi place lucrarea pe care-o plăsmuieşti.

Friedrich cătă speriat înapoi, dar văzând lumina prietenoasă din ochii negri ai străinului, i se păru că-i un vechi cunoscut; răspunse zâmbind:

— Vai, iubite domn! Cum poți dumneata lua în seamă un joc copilăresc, menit doar să-mi alunge urâtul în timpul călătoriei.

— Apoi dacă dumneata numeşti joc copilăresc o floare gingaş modelată atât de asemuitor naturii, înseamnă că eşti un sculptor dibaci şi cu multă experiență. Mi-ai dat două prilejuri de desfătare: întâi mi-a mers drept la inimă cântecul dumitale, pe care l-ai cântat atât de frumos pe melodia turnătorului de litere Martin Häscher, iar acum admir măiestria dumitale în plăsmuirea formelor. Încotro te îndrepți?

— Ținta călătoriei mele este chiar înaintea ochilor noştri, îi răspunse Friedrich. Mă întorc la locul meu de baştină, în

vestitul oraş crăiesc Nürnberg. Însă soarele a scăpătat, de aceea am de gând să mân la noapte în satul acela din vale, iar mâine, cum se va lumina de ziuă, voi porni iarăşi la drum, ca să ajung către prânz la Nürnberg.

— Ce bine-mi pare! exclamă plin de bucurie tânărul. Avem acelaşi drum, căci şi eu merg tot la Nürnberg. Rămân peste noapte şi eu cu dumneata în sat şi mâine pornim mai departe. Şi acum hai să mai stăm de vorbă!

Tânărul, pe nume Reinhold, se trânti în iarbă, lângă Friedrich, şi urmă:

— După cum te-am văzut modelând, sunt sigur că eşti un mare meşter turnător. Ori poate eşti aurar sau argintar?

Friedrich, cu o privire tristă, pironită în pământ, răspunse abătut:

— Vai, cinstite domn, dumneata mă socoti un om mai vrednic şi mai însemnat decât sunt în realitate. Îți voi spune fără înconjur că am învățat meseria de dogar şi acum vreau să intru calfă la un meşter vestit din Nürnberg. De bună seamă că mă vei disprețui, afund că nu mă pricep să modelez chipuri frumoase şi să le torn în tipare, ci pun doar cercuri la butii şi hârdaie.

Reinhold izbucni în râs şi exclamă:

— Asta-i din cale-afară de nostim, zău! Dumneata aştepți să te disprețuiesc pentru că eşti dogar – în timp ce eu am aceeaşi meserie.

Friedrich îl privi încremenit de uimire, neştiind ce să creadă, căci îmbrăcămintea lui Reinhold nu se potrivea de loc unei calfe de dogar plecată la drum. Haina lui din postav negru cu revere de catifea, gulerul de dantelă fină, săbioara scurtă şi bereta cu pană lungă care atârna în jos, te făceau să te gândeşti mai degrabă la un neguțător cu stare; pe de altă parte, era în chipul şi în întreaga făptură a tânărului ceva nelămurit, care nu te lăsa să crezi că-i negustor. Observând îndoiala lui Friedrich, Reinhold îşi scoase din

sacul de drum şorţul de piele şi sculele de dogar şi, arătându-le, spuse:

— Uite aici, prietene, uită-te la toate acestea! Acum mă crezi că-ţi sunt tovarăş de breaslă? Ştiu că veşmintele mele te-au pus pe gânduri, dar află că eu vin din Strassburg unde dogarii umblă îmbrăcaţi ca nobilii. Bineînţeles, ca şi tine, avusesem şi eu dorinţa de altceva, dar acum socotesc meseria de dogar mai presus de orice şi mi-am clădit pe ea visuri frumoase de viitor. N-ai făcut şi tu la fel? Dar parcă aş zice că seninătatea tinereţii tale a fost umbrită de un nor negru, care te împiedică să priveşti vesel în juru-ţi. Cântecul de adineaori era plin de dor şi jale, dar erau în el accente care ar fi putut izvorî şi din pieptul meu, şi te privesc ca şi când aş şti tot ce te apasă pe suflet. Deci, poţi să mi te mărturiseşti, cu atât mai mult cu cât şi aşa vom fi la Nürnberg buni tovarăşi, nu?

Reinhold îşi petrecu braţul pe după umărul lui Friedrich, privindu-l cu prietenie. După o clipă de tăcere, acesta îi răspunse:

— Cu cât mă uit mai mult la tine, cu atât mă simt mai atras de fiinţa ta, iubite prietene; aud desluşit în adâncal inimii o voce care răspunde ca un ecou fidel la chemarea unui spirit înrudit. Îţi voi mărturisi tot ce am pe suflet. Să nu-ţi închipui însă că aş avea să-ţi încredinţez cine ştie ce taine; voi vorbi totuşi, pentru că numai în inima unui prieten este loc pentru o durere străină şi pentru că din primele clipe de când ne-am cunoscut, te-am socotit cel mai apropiat prieten. Am învăţat prin urmare dogăria şi m-aş putea lăuda că-mi cunosc bine meşteşugul, dar încă din copilărie toată fiinţa mea se simţea atrasă către o artă mult mai frumoasă. Voiam să devin un meşter iscusit în turnarea de chipuri şi în argintărie, aşa cum au fost Peter Vischer şi italianul Benvenuto Cellini. Am lucrat cu o osârdie plină de înflăcărare la un vestit argintar din oraşul meu de baştină,

domnul Johannes Holzschuer, care deşi nu era turnător de chipuri, a ştiut să-mi dea toate îndrumările în această privinţă. În casa domnului Holzschuer obişnuia să vină adesea domnul Tobias Martin, butnarul, împreună cu fata lui, frumoasa Roza. Fără să-mi dau seama, m-am trezit deodată îndrăgostit. Am părăsit oraşul meu natal şi am plecat la Augsburg ca să mă desăvârşesc în arta turnătoriei, dar abia atunci am simţit cu adevărat că inima mea ardea în vâlvătăile dragostei. În închipuirea mea n-o vedeam şi n-o auzeam decât pe Roza; orice trudă, orice stăruinţă care nu ducea la împlinirea dorinţei mele, mi se părea searbădă.

Şi atunci am ales singura cale cu putinţă ca s-o pot dobândi pe Roza. Meşterul Martin e hotărât să nu-şi mărite fata decât cu un dogar, care îşi va face în casa lui lucrarea de meşter şi va fi în toate celelalte privinţe vrednic de Roza. Aşa că am renunţat la arta mea şi am învăţat meseria de dogar. De aceea mă duc la Nürnberg, ca să intru calfă la meşterul Martin. Acum însă când am ajuns atât de aproape de oraş şi chipul Rozei îmi apare mai luminos şi mai viu ca niciodată, mă simt copleşit de sfiiciune, de teamă şi de chin. Acum văd limpede cât de smintit a fost gândul meu. De unde poţi şti că Roza mă iubeşte, sau că mă va iubi vreodată?

Reinhold, care ascultase povestea lui Friedrich cu o atenţie mereu crescândă, îşi sprijini fruntea în mâini şi, acoperindu-si ochii cu palma, întrebă cu glas înăbuşit:

— Dar Roza nu ţi-a dat niciodată vreun semn de dragoste?

— Ah, exclamă Friedrich, când am părăsit Nürnbergul, Roza era aproape o copilă. E adevărat că nu-i eram urât şi că-mi zâmbea cu dulceaţă când rupeam împreună cu ea flori, din grădina domnului Holzschuer, ca să împletim cununi, dar...

— Atunci, mai este încă o speranță! exclamă deodată Reinhold cu atâta putere şi cu un glas atât de strident, încât Friedrich aproape se sperie.

Apoi Reinhold se ridică fără veste în picioare, zăngănindu-şi sabia şi rămase înțepenit în fața lui Friedrich; umbrele nopții care cădeau pe chipul lui dintr-o dată îngălbenit îi schimonosiră trăsăturile blânde şi tinereşti în aşa fel, încât Friedrich exclamă cu spaimă;

— Dar ce-i cu dumneata? şi se depărta cu doi paşi înapoi, lovind cu piciorul traista lui Reinhold.

Se auzi un sunet de coarde. Reinhold strigă mâniat:

— Vezi că-mi spargi lăuta, nenorocitule!

Cu un gest brusc îşi scoase instrumentul din traistă şi zăngăni coardele cu atâta înverşunare, de parcă ar fi vrut să le rupă. Curând însă cântecul deveni mai potolii şi mai melodios. După un timp, Reinhold, vorbind cu tonul blând de mai înainte, zise:

— Mai să mergem, dragă frate, devale, în sat. Am aici, în mână, un mijloc bun de-a alunga duhurile rele care ne-ar putea ieşi în cale şi s-ar lega mai ales de mine.

— Ce vorbeşti, frățioare! răspunse Friedrich. De ce-ți închipui că nişte duhuri rele ar vrea să ne aţină calea? Dar cânți frumos şi te rog să continui.

Pe bolta albastră a cerului răsăriseră stele aurii. Vântul nopții îşi flutură aripa, foşnind încetişor deasupra câmpiei înmiresmate. Murmurul pâraielor se auzea mai tare, iar dinspre pădurea Îndepărtată venea fâşâitul înăbuşit al copacilor întunecoşi. Friedrich şi Reinhold porniră la vale cântind şi melodia dulce a cântecelor lor de dor plutea în văzduh limpede şi sonoră, ca pe aripi de lumină.

Când ajunseră la locul unde trebuia să mâie peste noapte, Reinhold îşi zvârli cât colo lăuta şi traista de drumeț, ca într-o pornire furtunoasă, să-l strângă la piept pe Friedrich,

care simți îndată pe obraji lacrimile fierbinți ale prietenului său.

CUM AU FOST PRIMIȚI CEL DOI TINERI, REINHOLD ŞI FRIEDRICH, ÎN CASA MEŞTERULUI MARTIN

Trezindu-se a doua zi dimineață, Friedrich simți lipsa noului său prieten care se trântise lângă el pe culcuşul de paie; nevăzând nicăieri nici lăuta, nici traista, îşi închipui că, din pricini pe care el nu le ştia, Reinhold l-a părăsit şi a apucat pe alt drum. Cum făcu însă câțiva paşi spre casă, Reinhold îi ieşi în întâmpinare, cu traista pe umăr, cu lăuta sub braț şi îmbrăcat cu totul altfel decât în ajun. Îşi scosese pana de la tichie, nu mai purta sabie şi-şi pusese, în locul hainei aceleia frumoase, tivită cu catifea, o haină simplă de orăşean, de o culoare nebătătoare la ochi.

— Ei, frățioare, strigă el veselindu-se de mirarea prietenului său. Acum cred că nu te mai îndoieşti că suntem cu adevărat tovarăşi de meşteşug şi buni prieteni. Trebuie să recunoşti însă că, pentru un îndrăgostit, ai dormit cam multişor. Uite ce sus e soarele. Trebuie să pornim la drum fără zăbavă.

Friedrich era tăcut şi gânditor, răspundea anevoie la întrebările lui Reinhold, abia luând în seamă glumele lui.

Reinhold, dimpotrivă, plin de voie bună, mergea cu pas săltăreț, chiuind şi aruncându-şi tichia în aer.

Cu cât se apropiau insă de oraş, cu atât şi el devenea mai tăcut.

— De atâta apăsare, de teamă şi de dor simt că mă lasă puterile; hai să ne odihnim puțin aici, sub aceşti copaci, zise Friedrich când ajunseră aproape de porțile Nurnbergului şi se trânti istovit în iarbă.

Reinhold se aşează lângă el şi, după o scurtă tăcere, începu să vorbească:

— Desigur că purtarea mea de aseară a trebuit să te mire, dragă frățioare, dar în timp ce-mi vorbeai despre dragostea

ta şi păreai atât de nemângâiat, mi-au trecut prin cap tot felul de prostii, care m-au tulburat, şi aproape că mi-aş fi ieşit din minți, dacă frumosul tău cântec şi lăuta mea n-ar fi alungat duhurile rele. Azi-dimineață însă, când m-a deşteptat cea dinții rază a soarelui, m-am simțit iarăşi plin de voie bună, căci încă de cu seară gândurile cele negre se risipiseră. Am ieşit degrabă afară şi tot plimbându-mă de colo-colo printre tufişuri, m-am gândit la o mulțime de lucruri frumoase. Mă minunam de întâmplarea care a făcut să ne întâlnim şi de dragostea pe care o simt in sufletul meu pentru tine. Mi-a venit în minte un fapt care s-a petrecut acum câtva timp în Italia, tocmai când eram şi eu acolo; aş vrea să ți-l povestesc, pentru că arată cum nu se poate mai bine de ce e în stare o prietenie adevărată. Ascultă deci: Un prinț, prieten şi protector mărinimos al artelor frumoase, făgăduise o răsplată foarte mare pentru un tablou cu un subiect hotărât de el şi care, deşi încântător, era foarte greu de dus la capăt. Doi pictori tineri, pe care îi lega o al linsă prietenie şi care de obicei lucrau împreună, hotărâră să-şi încerce norocul. Îşi împărtăşiră proiectele şi discutară multă vreme despre felul cum ar putea fi învinse greutățile prezentate de subiect. Cel mai în vârstă dintre ei, care avea mai multă experiență în desen şi în aşezarea grupurilor, îşi concepu şi schiță curând tabloul, apoi se apucă să-l ajute pe cel mai tânăr, care se împotmolise chiar de la început şi era gata să renunțe la lucrare, dacă celălalt nu l-ar fi îmbărbătat neîncetat cu sfaturile lui. Dar când ajunseră să picteze, tânărul, care era mare meşter în ceea ce priveşte culorile, a putut da, la rândul lui, indicații prețioase pe care pictorul mai vârstnic le urmă cu mult folos, astfel că până la sfârşit ieşi că pictorul cel tânăr nu desenase niciodată mai bine un tablou, iar cel vârstnic nu folosise niciodată mai bine culorile.

Când lucrarea fu gata, cei doi prieteni se îmbrățișară călduros, fiecare fiind fericit şi încântat din toată inima de opera celuilalt şi fiecare socotindu-l pe celălalt vrednic să primească răsplata făgăduită. Cum însă se întâmplă ca răsplata să fie acordată celui mai tânăr dintre ei, acesta exclamă ruşinat:

„De ce mi s-a dat mie această răsplată?! Doar meritul meu nu poate fi comparat cu cel al prietenului meu. Fără statul, fără ajutorul lui neîncetat, aş fi putut oare să fac ceva vrednic de luat în seamă?"

Celălalt îi răspunse însă:

„Dar nu m-ai ajutat şi tu pe mine cu sfaturi prețioase? Nici tabloul meu nu-i rău, dar tu ai primit răsplata, aşa precum se cuvenea. Să urmăreşti acelaşi țel, fățiş şi cu toată osârdia, este un lucru vrednic de prieteni, iar laurii, care-l încununează pe învingător, îl cinstesc şi pe cel învins, îmi eşti şi mai drag acuma, pentru că ai luptat cu atita vitejie şi cu izbânda ta mi-ai adus şi mie faimă şi cinste."

Nu-i aşa că pictorul a avut dreptate? încheie Reinhold. O luptă dârză, dar fără gânduri josnice sau ascunse, în vederea atingerii aceluiaşi țel, ar trebui să unească şi mai strâns doi prieteni, nicidecum să-i despartă. Sau crezi că într-un suflet nobil ar putea să-şi găsească sălaş invidia meschină sau chiar ura perfidă?

— Niciodată, răspunse Friedrich. Fireşte că niciodată. Noi amândoi ne-am împrietenit şi ne uneşte o dragoste frățească; curând vom duce la bun sfârşit, în oraşul Nürnberg, lucrarea noastră de meşteri, un straşnic poloboc de două sute de vedre, şi să mă ferească Dumnezeu de orice invidie, dacă polobocul tău, iubite frate Reinhold, va ieşi mai bun decât al meu.

— Ha, ha, ha! râse Reinhold zgomotos. N-am nicio grijă în privința lucrării tale de meşter, ai s-o faci, spre bucuria tuturor butnarilor. Vreau să-ți spun doar că atunci când e

vorba de calculat grosimea şi proporţiile, de desenat rotunjimea butiei, poţi să te bizui pe mine. Tot astfel şi in ce priveşte alegerea lemnului. Doage de lemn de stejar de stâncă, fără cari, fără vine albe sau roşii – iată ce ne trebuie şi să ştii că ochiul meu nu dă greş. Poţi fi încredinţat că am să te ajut şi cu sfatul, şi cu fapta. Şi asta nu va face ca lucrarea mea de meşter să fie mai puţin izbutită.

— Dar, pentru Dumnezeu, ce ne-a venit să discutăm cine va face, cea mai bună lucrare de meşter? Nu cumva avem de gând să ne certăm din pricina asta? Cea mai bună lucrare de meşter pentru a câştiga mina Rozei! Nu pricep cum de-am ajuns să vorbim despre asta... simt că în capul meu s-au amestecat acuma toate!

— Aş, de unde, frate! exclamă Reinhold râzând într-una. Nimeni nu s-a gândit la Roza. Tu eşti un visător. Dar, să ne grăbim, să ajungem mai repede în oraş.

Friedrich iuţi pasul şi restul drumului îl făcu frământat de felurite gânduri. La han, în timp ce se spălau şi-şi scuturau hainele de colb, Reinhold îi spuse lui Friedrich:

— La drept vorbind, în ceea ce mă priveşte, habar n-am la ce meşter să intru calfă. Nu cunosc pe nimeni aici şi m-am gândit că aş putea veni cu tine la meşterul Martin. Poate că mă va primi să lucrez la el.

— Mi-ai luat o piatră de pe inimă, răspunse Friedrich. Dacă vom fi împreună, îmi voi învinge mai uşor teama şi sfiala.

Astfel, cei doi tineri porniră cu pas sprinten către casa meşterului Martin, vestitul butnar. Era chiar în duminica aceea când iscusitul butnar dădea ospăţul cu prilejul alegerii lui ca staroste, şi tocmai la amiază. De aceea, când Reinhold şi Friedrich intrară in casa meşterului Martin, îi întimpină clinchet de pahare şi larma veselă a mesenilor.

— Vai, să ştii că am nimerit la o oră nepotrivită! exclamă descurajat Friedrich.

— Ba dimpotrivă, răspunse Reinhold. Cred că am ajuns la ora cea mai potrivită, căci la un ospăț atât de vesel meşterul Martin trebuie să fie plin de voie bună şi gata să ne împlinească dorințele.

Meşterul Martin căruia i se vestise venirea lor, ieşi numaidecât în tindă, înveşmântat în straie de sărbătoare şi cu o roşeață care se vădea tare bine pe nas şi pe obraji. Cum îl zări pe Friedrich, strigă:

— Ei, ia uite-l pe Friedrich! Te-ai întors, băiete? Frumos din partea ta! Şi ai îmbrățişat preacinstita meserie de butnar? Ce-i drept, domnul Holzschuer se strâmbă tare urât când aude de tine şi zice că s-a pierdut un mare artist, căci e de părere că ai fi putut turna chipuri şi parapete tot atât de frumoase ca şi acelea ce se pot vedea ia Sfântul Sebald sau pe casa lui Fugger din Augsburg; dar toate astea sunt palavre. Foarte bine ai făcut c-ai ales meseria care trebuia. Îți urez din toată inima bun venit!

Rostind aceste cuvinte, meşterul Martin îl prinse de umeri şi, după cum îi era obiceiul, îl strânse la piept cu mare bucurie.

Primirea prietenoasă a meşterului Martin îl îmbărbăta pe Friedrich şi orice urmă de sfială dispăru din sufletul lui. Nu numai că-i mărturisi cu toată îndrăzneala cu ce rugăminte venise, cil recomandă şi pe Reinhold.

— Drept să vă spun, răspunse meşterul Martin, ați picat tocmai la timp, căci e mult de lucru şi duc lipsă de lucrători. Fiți bineveniți amândoi. Lăsați-vă aici lucrurile şi intrați; e adevărat că ospățul e aproape pe sfârşite, totuşi puteți încă să vă aşezați la masă şi Roza va avea grijă de voi.

Şi spunând asta, meşterul Martin îi duse pe dată în încăperea unde se aflau cinstiții meşteri, în frunte cu prea-onorabilul mare staroste Jakobus Paumgartner, toți cu obrajii aprinşi. Desertul tocmai fusese servit şi vinul nobil scânteia în pocalele cele mari. Veselia atinsese punctul acela

când fiecare vorbea despre altceva şi toţi îşi închipuiau că se înţeleg unii pe alţii; din când în când câte un mesean izbucnea într-un râs zgomotos, fără să ştie nici el de ce anume. Dar în clipa când meşterul Martin intră la braţ cu cei doi tineri şi vesti cu glas tare că au sosit două calfe, atât de dorite şi în acelaşi timp înzestrate cu excelente dovezi de meseriaşi, se făcu deodată tăcere şi ochii tuturor se aţintiră cu bunăvoinţă şi încuviinţare asupra acelor flăcăi chipeşi. Reinhold, cu privirea senină, se uita în jurul se aţintiră cu bunăvoinţă şi încuviinţare asupra acelor lui cu mândrie, pe când Friedrich se uita în pământ şi-şi tot răsucea tichia în mâini. Meşterul Martin le arătă un loc la capătul de jos al mesei, dar tocmai acel loc se dovedi a fi cel mai minunat, căci îndată apăru Roza, care se aşeză Intre Reinhold şi Friedrich, având grijă ca fiecare dintre ei să primească din belşug bucatele cele mai gustoase şi vinul cel mai bun.

Roza cea frumoasă, strălucind de graţie şi drăgălăşenie, aşezată între cei doi tineri chipeşi şi în mijlocul bătrânilor meşteri bărboşi, era o privelişte încântătoare, care te făcea să te gândeşti la un nouraş luminat de primele raze ale zorilor, rătăcind singuratic pe cerul întunecat, sau la nişte frumoase flori de primăvară care-şi înalţă capetele viu colorate deasupra ierbii cenuşii. Copleşit de fericire, Friedrich abia mai îndrăznea să răsufle; doar când şi când arunca pe furiş câte o privire spre aceea de care sufletul îi era atât de plin. Stătea cu nasul în farfurie, nefiind în stare să înghită nicio îmbucătură. În schimb, Reinhold nu-şi mai desprindea privirea scânteietoare de la tânăra fecioară. Începu să povestească atât de minunat de lungile lui călătorii încât Rozei i se păru că niciodată nu mai auzise ceva atât de frumos.

Parcă toate câte le povestea Reinhold apăreau în faţa ei vii, în mii şi mii de chipuri mereu schimbătoare. Era numai ochi şi urechi şi nici nu-şi dădu seama că Reinhold, furat de

propriile-i cuvinte înflăcărate, îi apucase mâna, strângându-i-o la pieptul lui.

— De ce stai aşa de mut şi încremenit? se întrerupse el deodată, întorcându-se către Friedrich. Nu cumva ţi-ai pierdut graiul? Hai să ciocnim un pahar în sănătatea acestei dragi şi frumoase copile, care ne ospătează cu atât a mărinimie.

Cu mâna tremurândă, Friedrich luă pocalul cel mare pe care Reinhold i-l umpluse şi, silit de stăruinţele lui, îl goli până la cea din urmă picătură.

— Şi acum, să ne trăiască bunii noştri meşteri! strigă Reinhold umplând din nou paharul şi Friedrich trebui să-l golească şi pe acesta.

Tăria de foc a vinului străbătu în pieptul lui Friedrich, trezindu-i sângele adormit, care începu acuma să-i joace în toate vinele.

— Ah, cât de bine mă simt! îngână el, în timp ce faţa i se îmbujora; ah, niciodată nu m-am simţit aşa de bine!

Roza, care ar fi putut înţelege aceste cuvinte cu totul altfel, îi zâmbi cu nespusă dulceaţă. Descătuşat de orice sfială, Friedrich prinse a vorbi:

— Dragă Roza, dumneata, desigur, nu-ţi mai aduci de loc aminte de mine?

— Vai, dragă Friedrich, cum aş fi putut să te uit atât de repede? răspunse fata cu ochii plecaţi. La bătrânul domn Holzschuer – deşi eram pe-atunci doar un copil – te jucai cu mine şi ştiai totdeauna să născoceşti ceva frumos, ceva demn de luare-aminte. Iar coşuleţul acela atât de drăguţ, făcut din sârmă subţire de argint, pe care mi l-ai dăruit atunci de Crăciun, să ştii că-l am şi acuma şi-l păstrez cu grijă, ca pe-o amintire scumpă.

Ochii tânărului, ameţit de fericire, se umplură de lacrimi; încercă să vorbească, dar din pieptul lui ieşiră, ca un suspin adânc, doar două cuvinte:

— O, Roza, dragă Roza!

— Am dorit mereu, din toată inima, să te revăd, urmă fata; niciodată însă nu mi-am închipuit că ai să înveți *dogăritul.* Ah, când mă gândesc la lucrurile acelea frumoase pe care le făceai la meşterul Holzschuer, îmi pare rău că n-ai rămas la meşteşugul dumitale.

— Ah, Roza, rosti Friedrich, numai de dragul dumitale mi-am părăsit meşteşugul la care țineam atât de mult!

Abia apucă să rostească aceste cuvinte şi pe dată simți atâta spaimă şi ruşine că ar fi fost mai bucuros să-l înghită pământul. Îi scăpase cea mai necugetată mărturisire cu putință. Roza, ca şi cum ar fi înțeles totul, îşi întoarse fața, în timp ce Friedrich se căznea zadarnic să mai găsească alte cuvinte. Deodată domnul Paumgartner izbi puternic cu cuțitul în masă şi vesti adunării că domnul Vollrad, vestit maestru cântăreț, va începe un cântec. Domnul Vollrad se ridică în picioare, îşi drese glasul şi cântă un cântec atât de frumos, pe melodia de aur a lui Hans Vogelgesang, încât inimile tuturor fremătară de bucurie. Chiar şi Friedrich îşi veni în fire din stingherea la care-l cuprinsese. Domnul Vollrad mai cântă alte cântece frumoase, pe melodii încântătoare, ca de pildă: melodia dulce a lui Hans Vogel, aceea unduitoare a lui Ambrooius Metzger, apoi melodia înflorată a lui Josef Schmirer şi altele, după care spuse că dacă în jurul mesei se află cineva care se pricepe la minunatul meşteşug al maeştrilor cântăreți, să poftească a cânta şi el un cântec. Atunci se ridică Reinhold şi spuse că dacă i se va îngădui să se acompanieze la lăută după maniera italiană, atunci va cânta şi el, făgăduind totodată, că va respecta întocmai melodia germană. Nimeni neavând nimic împotrivă, Reinhold îşi aduse lăuta şi, după câteva acorduri încântătoare în chip de preludiu, începu următorul cântec:

Unde-i izvorul viu
Cu suc de viță auriu?
E-ascuns adânc în beci
Sub bolte reci,
Şi-ți bucură privirea
Cu sclipirea
A mii de nestemate.
Au cine şipotul cu vinul spumegând
L-a zămislit în gând
Şi l-a zidit
Atât de iscusit?
Izvorul minunat
Cu vinul ca de jar
A fost cu sârg lucrat
De meşterul butnar.
Cu focul vinului curgând în vine
De dragoste curată sufletul lui plin e.

Cântecul plăcu tuturor cât nu se poate spune, dar mai mult decât oricui meşterului Martin, ai cărui ochi scânteiau de bucurie şi încântare. Neluându-l in seamă pe Vollrad care lungea vorba despre gingaşa melodie a maestrului cântăreț Hans Muller, pe care – spunea el – tânărul o respectase destul de bine, neluându-l în seamă pe Vollrad, meşterul Martin se ridică din jețul său şi strigă, înălțându-şi cupa:

— Vino încoace, vrednic butnar şi maestru cântăreț ce eşti; cu mine, cu meşterul tău Martin, trebuie să goleşti acest pahar!

Reinhold trebui să dea ascultare poruncii. Când se întoarse la locul lui, îi şopti lui Friedrieh, care sta dus pe gin duri:

— Acum e rândul tău: cântă-le cântecul de aseară.

— Eşti nebun? exclamă Friedrieh înfuriat.

Atunci Reinhold vorbi cu glas puternic către întreaga adunare:

— Preacinstiți domni şi meşteri! iubitul meu prieten Friedrich, pe care-l vedeți aici de față, ştie cântece mult mai frumoase şi are un glas mult mai plăcut decât al meu. Dar pentru că acuma e răguşit din pricina prafului de pe drum, vă va cânta altă dată, pe melodiile cele mai minunate.

Toți se grăbiră să-l copleşească pe Friedrich cu laude, ca şi când ar fi cântat într-adevăr în fața lor. Unii meşteri au fost chiar de părere că vocea lui e mai plăcută decât cea a lui Reinhold; aşa, de pildă, meşterul Vollrad, după ce mai goli un pahar, afirmă cu toată convingerea că Friedrich respectă mult mai bine frumoasele melodii germane decât Reinhold, la care se vădeşte prea mult maniera italiană. La toate astea, meşterul Martin îşi zvârli capul pe spate şi, plesnindu-şi cu palma pântecele rotund, strigă:

— Aflați că ei sunt calfele *mele,* ale *mele,* zic – ale meşterului dogar Tobias Martin din Nurnberg!

— Da, da! ale dumitale! calfele grozave ale meşterului Martin! încuviințară toți meşterii, dând din cap şi sorbind ultimele picături din pocalele lor înalte.

Oaspeții îşi luară în sfârşit rămas bun. Pentru Reinhold şi Friedrich, meşterul Martin hotărî câte o cameră frumoasă şi luminoasă în casa lui.

CUM A SOSIT A TREIA CALFĂ ÎN CASA MEŞTERULUI MARTIN ŞI CE S-A ÎNTÂMPLAT MAI DEPARTE

După ce Reinhold şi Friedrich lucrară vreme de câteva săptămâni la meşterul Martin, acesta îşi dădu seama că în ce priveşte măsurătoarea cu rigla şi paşnicul, calculul şi potriveala din ochi, Reinhold nu-şi găsea pereche, lucrurile stând însă cu totul altfel când venea vorba de gealău, de bardă sau de mai. Aici, Reinhold ostenea repede si treaba nu sporea, oricât s-ar fi căznit. În schimb, Friedrich geluia şi dădea sprinten cu ciocanul, fără să vădească vreun semn de

oboseală. Amândoi aveau insă o purtare cuviincioasă, cu multă veselie şi voie bună, ce pornea mai ales de la Reinhold. Pe deasupra, în toiul muncii si mai cu seamă când se întâmpla ca Roza să fie prin preajmă, nu-şi cruțau gâtlejurile cântând împreună, cu glasurile lor plăcute, care se potriveau atât de bine, cele mai frumoase cântece. Iar dacă Friedrich, aruncând priviri furişe spre Roza, cădea în tonul melancolic, Reinhold trecea îndată la un cântec glumeț, născocit de el şi care începea cu cuvintele: „Polobocul nu-i lăută, nici lăuta poloboc", astfel că adeseori meşterul Martin lăsa jos baticul ridicat pentru lovitură, ca să-şi țină pântecele de ris. Era vădit că cele două calfe, şi mai ales Reinhold, se bucurau de toată dragostea meşterului Martin şi, în acelaşi timp nu era greu de văzut că şi Roza căuta prilej să vină şi să zăbovească în atelier mai des decât îi fusese până atunci în obicei.

Într-o zi, meşterul Martin intră foarte îngândurat pe poarta atelierului său de vară. Reinhold şi Friedrich tocmai îmbinau un polobocel. Meşterul se opri înaintea lor cu brațele încrucişate pe piept şi le zise:

— Nu pot să vă spun, dragii mei, cât de mulțumit sunt de voi, dar iată că mă aflu la mare încurcătură. De la Rin ne sosesc veşti că anul acesta va fi, în ce priveşte viile, cel mai binecuvântat din câți s-au pomenit vreodată. Un învățat a spus despre cometa care a suit acum pe cer că va fecunda cu razele ei pământul şi acesta îşi va trimite toată dogoarea focului, datorită căruia fierb metalele în măruntaiele lui, spre vița însetată ce va rodi belşug de ciorchini, făcând să mustească focul lichid din care se va fi adăpat fiecare mlădiță. Abia peste alți trei sute de ani se va mai ivi e constelație atât de prielnică. Aşa că o să fie de lucru până peste cap. Unde mai pui că şi preasfinția-sa episcopul de Bamberg mi-a scris, comandându-mi un poloboc de cele mari. La toate acestea nu vom putea face față şi trebuie

neapărat să-mi mai caut o calfă pricepută. Dar n-aş vrea să luăm între noi un necunoscut oarecare din drum, cu toate că am atât de mare zor. Dacă însă ştiţi voi undeva vreo calfă bună cu care să vă placă să lucraţi, eu sunt gata să-l aduc încoace, chiar dacă asta m-ar costa ceva bani.

N-apucase meşterul Martin să isprăvească bine vorba, când un flăcău înalt şi voinic strigă cu glas puternic:

— Hei, ia spuneţi-mi, nu-i aici cumva atelierul meşterului Martin?

— Desigur, răspunse acesta, îndreptându-se cu paşi hotărâţi spre el; aici este, numai nu-i nevoie să răcneşti şi să faci atâta larmă; nu se intră aşa în casa unor oameni.

— Ha, ha, ha! râse tânărul. Pesemne că domnia-ta eşti însuşi meşterul Martin, căci chiar astfel mi-ai fost descris: pântecos, cu bărbie dublă, cu ochii scânteietori şi nasul roşu. Binevoieşte a primi binețele mele, meştere Martin.

— Şi ce pofteşti dumneata de la meşterul Martin? întrebă acesta, foarte nemulţumit.

— Sint calfă de dogar, răspunse flăcăul, şi voiam numai să întreb dacă aş putea intra să lucrez la domnia-ta.

Uimit de faptul că în clipa când tocmai se gândise să caute o calfă, se şi ivise una, meşterul Martin făcu doi paşi înapoi şi-l măsură din cap până în picioare. Tânărul însă îl privi îndrăzneţ şi cu ochi strălucitori. Văzându-i pieptul lat, umerii vânjoşi şi pumnii puternici, meşterul Martin îşi zise în gând: „Tocmai de un asemenea flăcău am nevoie”, şi-i ceru îndată să-i arate dovezile.

— Nu le am la mine, îi răspunse tânărul, dar le voi aduce în scurtă vreme şi vă dau acum cuvântul meu că voi munci cu cinste şi credinţă, ceea ce e de-ajuns.

Şi, fără să mai aştepte răspunsul meşterului Martin, calfa se îndreptă spre atelier, îşi lepădă tichia şi sacul de drum, îşi scoase pieptarul şi, încingându-se cu şorţul, zise:

— Acuma, spune-mi, meştere Martin, ce am de făcut. Năucit de purtările îndrăzneţe ale străinului, meşterul

Martin trebui să se reculeagă o clipă, după care vorbi:

— Dovedeşte-mi, tinere, că eşti un butnar de ispravă; ia gărdinarul şi fă gardina la polobocul ce se află acolo, pe scăunoaie.

Calfa cea străină îndeplini cele poruncite cu repeziciune, putere şi îndemânare deosebită, după care exclamă râzând zgomotos:

— Ei, meştere Martin, încă te mai îndoieşti că sunt un dogar de ispravă?!... Dar grozave scule mai aveţi! urmă el, plimbându-se de colo-colo prin atelier şi cercetând uneltele şi lemnul pregătit; ce-i cu ciocănelul acela? Se joacă de bună seamă copiii cu el. Şi toporaşul ăsta... o fi pentru ucenici?

Vorbind aşa, aruncă în sus maiul cel greu, care făcea deznădejdea lui Reinhold şi pe care Friedrich îl mânuia doar cu trudă, precum şi toporul zdravăn cu care lucra însuşi meşterul Martin. După aceea rostogoli la o parte, ca pe nişte mingi, două poloboace din cele mari si luă în mină o doagă groasă, încă nelucrată.

— Ia uite, meştere, ce stejar bun pentru toiege... ca sticla are să se spargă! Şi doaga izbită de tocilă se rupse drept în două cu un trosnet puternic.

— Nu cumva ai de gând, iubită calfă, grăi meşterul Martin, nu cumva ai de gând să zvârli afară polobocul cel de două sute de vedre, sau să-mi dărâmi tot atelierul? În loc de mai, n-ai decât să iei grinda ceea de colo, iar ca să ai şi un topor după gustul dumitale, aş putea să-ţi aduc de la primărie spada lui Roland, lungă de trei coţi.

— Tocmai ce mi-ar trebui! strigă tânărul şi în ochi i se aprinseră schiţei. Îndată însă îşi coborî privirea şi spuse cu glas domolit: M-am gândit, dragă meştere, că pentru munca dumitale atât de căutată ai nevoie de calfe voinice şi de

aceea am fost cam îndrăzneț şi prea lăudăros, voind să-mi arăt puterea. Primeşte-mă, totuşi, la dumneata şi am să îndeplinesc cu toată grija orice lucru îmi vei cere.

Meşterul Martin îi privi fața cu luare-aminte şi trebui să recunoască în sinea lui că n-a întâlnit până atunci trăsături mai nobile şi totodată atât de cinstite. I se părea chiar că tânărul îi trezea amintirea vagă a cuiva pe care l-a iubit şi l-a stimat odinioară, dar nu-şi putu limpezi această amintire; totuşi, datorită ei, îl primi îndată pe tinăr, cerându-i numai să aducă fără întârziere dovezi temeinice precum că face parte din breaslă. Între timp, Reinhold şi Friedrich erau gata cu butoiul şi acum puneau cercurile. Când ajungeau aici, obişnuiau întotdeauna să cânte. Începură şi de data asta un cântec pe melodia lui Adam Puschmann. Konrad însă (astfel se numea noua calfă) care lucra cu gealăul, le strigă:

— Ce mai e şi piţigăiala asta? Parcă ar chiţcăi nişte şoareci aici în atelier. Dacă vreți să cântați, apoi cântați aşa ca să salte inima omului de bucurie şi să aibă chef de muncă. Aşa cânt eu câteodată.

Şi îndată începu un cântec sălbatic de vânătoare, cu hăulituri, imitând lătrăturile haitei de câini şi chiuitul vânătorilor, cu un glas atât de puternic şi pătrunzător, încât poloboacele cele mari zbârnâiau şi se cutremura tot atelierul. Meşterul Martin îşi astupă amândouu urechile cu mâinile, iar copiii doamnei Marta (văduva lui Valentin), care se jucau în atelier, se ascunseră sub grămezile de lemn pentru doage. În clipa aceea intră Roza, uimită şi speriată de răcnetele acelea înspăimântătoare, care nu puteau fi numite cântec. Îndată ce o zări, Konrad tăcu, îşi lăsă gealăul şi se apropie de ea, salutând-o cu cea mai aleasă bunăcuviință. Apoi i se adresă cu glas blând şi cu o lucire de foc în ochii lui căprui şi luminoşi:

— Preafrumoasă domnişoară, venirea domniei-tale în această biată colibă de muncitori, a fost ca ivirea unei dulci

zări trandafirii; o, dacă v-aş fi zărit o clipă mai devreme, nu v-aş fi rănit urechile gingaşe cu sălbăticia cântecului meu vânătoresc!

— Ci încetaţi o dată (strigă el către meşterul Martin si celelalte calfe), încetaţi cu larma asta supărătoare. Cât timp frumoasa domnişoară ne face cinstea să sten printre noi, maiul şi baticul să amuţească. Nu vrem să auzim decât glasul dulce al domniei-tale şi să ascultăm cu capetele plecate ce va binevoi să ne poruncească nouă, preasupuşilor ei servi.

Reinhold şi Friedrich se uitară unul la altul uimiţi, însă meşterul Martin izbucni în hohote de râs şi strigă:

— Hei, Konrad! Acum văd că eşti nebunul cel mai poznaş dintre toţi cei care au încins vreodată şorţul de piele. Întâi îmi vii aici ameninţând, ca un uriaş necioplit, să sfărâmi tot, pe urmă prinzi a hăuli de ne spargi urechile şi, ca să pui vârf ţicnelii, o iei pe fata mea Roza drept o domnişoară nobilă şi te porţi ca un iuncăr îndrăgostit.

— Pe frumoasa dumitale fată, răspunse Konrad senin, pe frumoasa dumitale fată o cunosc prea bine, iubite meştere Martin, şi află că e cea mai minunată domnişoară care se află pe pământ. Domnul să binevoiască a-i hărăzi pe cel mai nobil dintre tineri drept paladin credincios şi plin de dragoste cavalerească.

Meşterul Martin se ţinea cu amândouă mâinile de pântece, tuşind şi icnind în hohote de râs, printre care abia izbuti să scoată următoarele cuvinte:

— Bine, foarte bine, scumpul meu, n-ai decât s-o iei pe Roza şi de-aci înainte drept o domnişoară nobilă, nu te opreşte nimeni; dar acuma fii bun şi întoarce-te frumuşel la gealăul tău.

Konrad rămase o clipă nemişcat, cu privirea în pământ, apoi, trecându-şi palma peste frunte, rosti cu glas coborât:

— Da, aşa-i; şi făcu precum i se poruncise.

Roza se aşează, după cum avea obiceiul, pe un butoiaş, şters cu grijă de praf de Reinhold şi împins lângă ea de Friedrich. La cererea meşterului Martin, amândoi începură din nou frumosul cântec, întrerupt de ieşirea sălbatică a lui Konrad, care, tăcut şi cufundat în gânduri, lucra mai departe la gealău.

După ce tinerii isprăviră cântecul, meşterul Martin le spuse:

— Cerul v-a înzestrat cu un har deosebit, dragii mei băieţi. Nici nu vă puteţi închipui cât de mult preţuiesc arta minunată a cântului. La vremea mea, am vrut şi eu să devin un maestru cântăreţ, dar, oricât m-am străduit, n-a fost chip. Toată truda şi silinţa mea mi-au adus doar râs şi batjocură. La întrecerile libere ba adăugam o silabă acolo unde nu trebuia, ba scurtam cuvintele acolo unde nu era nevoie; ori încălcăm măsura versului, ori schimbam melodia sau, chiar, o cântam fals. Voi, însă, veţi izbuti mai bine decât mine, ca să se adeverească vorba că ce nu poate face meşterul, pot face calfele lui. Duminica viitoare, la ceasul obişnuit, după predica de amiază, va fi la biserica Sfânta Katharina o întrecere a maeştrilor cântăreţi, unde voi doi vă veţi putea arăta măiestria, căci înainte de întrecerea principală va avea loc o întrecere liberă, la care puteţi lua parte şi voi, şi orice străin înzestrat cu darul cântatului. Ascultă, Konrad, strigă după aceea meşterul Martin către tejgheaua la care lucra Konrad, n-ai vrea şi dumneata să iei parte la întrecere şi să-ţi cânţi frumosul cântec vânătoresc?

— Nu-ţi bate joc de mine, dragă meştere, răspunse Konrad, fără a-şi ridica privirea. Fiecare să se ducă acolo unde îi este locul. În timp ce domniile-voastre veţi asculta cu folos întrecerea dintre cântăreţi, eu îmi voi căuta plăcerile pe Allerwiese.

Într-adevăr, lucrurile se petrecură aşa cum prevăzuse meşterul Martin, Reinhold se urcă pe podiumul anume

pregătit şi cântă câteva cântece pe melodii deosebite ce plăcură foarte mult tuturor maeştrilor cântăreți, deşi erau de părere că ar putea fi învinuit nu de greşeli, ci de o anumită manieră străină, despre care nici ei înşişi n-ar fi putut spune în ce anume sta. După aceea se urcă pe podium Friedrich, îşi scoase bereta, se uită câteva clipe drept înainte, şi, aruncând spre adunare o privire care – ca o săgeată de foc – lovi inima Rozei, şi o făcu să suspine adânc, începu un cântec atât de frumos, pe delicata melodie a lui Heinrich Frauenlob, încât toți maeştrii recunoscură într-un singur glas că niciunul dintre ei nu l-ar putea întrece pe tânărul butnar.

Spre înserat, când întrecerea cântăreților luă sfârşit, meşterul Martin, plin de voie bună, se îndreptă cu

Roza spre Allerwiese, ca să încheie astfel o zi atât de izbutită. Reinhold şi Friedrich căpătară îngăduința de a-i însoți. Roza mergea între ei doi. Friedrich, cu fața strălucind de bucurie şi amețit de fericire după laudele pe care le primise de la maeştrii cântăreți, se încumeta să rostească şi câte un cuvânt mai îndrăzneț, pe care fata, plecându-şi cu sfiiciune pleoapele, se făcea că nu-l aude. Mai degrabă vorbea cu Reinhold care sporovăia vesel, aşa cum îi era felul, cutezând chiar s-o ia de braț. Încă de departe auziră larma voioasă de pe Allerwiese. Ajungând la locul unde tinerii petreceau cu diferite jocuri şi unele întreceri cavalereşti, auziră mulțimea strigând mereu:

— A câştigat, a câştigat! Tot el a câştigat! Cu el nu se poate măsura nimeni!

Făcându-şi drum prin gloată, meşterul Martin află că toate aceste laude şi chiote nu erau adresate nimănui altuia decât propriei sale calfe, Konrad. Acesta întrecuse pe toți la fugă, la lupta cu pumnii, la aruncatul suliței. În clipa când meşterul Martin se apropia, Konrad tocmai striga dacă vrea cineva să se măsoare cu el într-un duel vesel cu spade

boante. Câțiva fii de nobili, deprinşi cu acest joc cavaleresc, primiră provocarea. După scurt timp însă, Konrad birui pe toți adversarii, fără prea multă trudă, aşa ca laudele pentru îndemânarea şi puterea lui nu mai conteneau.

În vremea asta soarele scăpata, roşeața amurgului se stinse şi întunericul nopții prinse a se întinde. Meşterul Martin împreună cu Roza şi cu cei doi tineri se aşezară la odihnă lângă un izvor ce susura voios. Reinhold povesti multe lucruri minunate despre depărtata Italie, în timp ce Friedrich, tăcut şi fericit, privea în ochii fetei. Curând se apropie de ei Konrad, cu pas nesigur, ca şi cum n-ar fi fost hotărât dacă trebuie sau nu să se alăture celorlalți. Meşterul Martin îi strigă:

— Haide, vino încoace, Konrad. Te-ai purtat vitejeşte colo pe pajişte, aşa cum Îmi place mie să se poarte o calfă şi cum îți stă bine şi ție. Haide, îndrăzneşte! Aşază-te lângă noi, îți dau voie!

Konrad aruncă o privire sfredelitoare spre meşterul Martin care îi făcea din cap semne prietenoase, apoi rosti cu glas înăbuşit:

— De domnia-ta nu mă sfiesc câtuşi de puțin şi nici nu am cerut îngăduința de a mă aşeza aici; de altfel, nici nu vin la *domnia-ta.* Mi-am lăsat toți adversarii întinşi pe nisip într-un joc cavaleresc şi voiam să întreb pe frumoasa domnişoară dacă n-ar vrea să-mi dăruiască, în chip de răsplată, buchetul de flori pe care-l poartă la sân. Rostind aceste cuvinte, Konrad se propti într-un genunchi în fața fetei şi o rugă privind-o drept în față cu ochii lui căprui şi luminoşi. Frumoasă Roza, dă-mi aceste flori mândre, ca răsplată a izbânzii mele. Să nu-mi respingi rugămintea!

Fără să şovăie, Roza desprinse florile de la piept şi i le dădu lui Konrad râzând:

— Ştiu prea bine că unui cavaler atât de viteaz i se cuvine asemenea cinste din partea unei doamne; aşa că te rog să

primeşti din partea mea florile acestea, aşa vestejite cum sunt.

Konrad sărută buchetul oferit şi-l prinse de bereta sa, în timp ce meşterul Martin, ridicându-se, striga:

— Cine a mai văzut asemenea caraghioslâcuri!... Hai mai bine să pornim spre casă, căci se lasă noaptea. Meşterul mergea înainte. Konrad luă în chipul cel mai delicat şi cuviincios braţul Rozei, Reinhold şi Friedrich păşeau în urma lor, fără niciun chef. Cei cu care se întâlneau pe drum se opreau să-i privească, spunându-şi între ei:

— Ia uitaţi-vă, acesta este bogatul butnar Tobias Martin cu fata lui cea frumoasă şi harnicele iui calfe. E o plăcere să te uiţi la ei!

CE A VORBIT DOAMNA MARTA CU ROZA DESPRE CELE TREI CALFE. SFADA DINTRE KONRAD ŞI MEŞTERUL MARTIN

Fetele tinere au obiceiul să revadă în gând plăcerile unei zile de sărbătoare abia în dimineaţa următoare, acest joc de mai târziu al amintirii părându-li-se şi mai frumos decât petrecerea adevărată. La fel şi Roza, a doua zi, se afla singurică în odaia ei, cu mâinile în poală şi capul, plin de gânduri, uşor aplecat înainte, uitând de fus şi de ac. De bună seamă că auzea în minte cântecele lui Reinhold şi ale lui Friedrich şi îl vedea pe Konrad biruindu-şi potrivnicii, apoi cerându-i răsplata vitejiei sale, căci fata ba îngâna uşor câteva versuri dintr-un cântec, ba şoptea: „Vrei buchetul meu?” şi atunci se îmbujora toată, lumini scânteiau sub pleoapele ei lăsate şi suspine dulci îi umflau pieptul.

Dar iată că doamna Marta intră în odaie şi Roza se bucură că are cui povesti cu de-amănuntul toate câte se petrecuseră la biserica Sfânta Katharina şi pe Allerwiese. Când Roza isprăvi de istorisit, doamna Marta spuse surâzând:

— Ei, dragă Roza, curând vei putea alege între trei peţitori chipeşi.

— Pentru Dumnezeu, ce vrei să spui, doamnă Marta?! exclamă fata speriată, roşind până la rădăcina părului. Eu... trei peţitori?

— Lasă, drăguţă, urmă doamna Marta, nu te preface că nu ştii nimic şi că nici nu bănuieşti nimic. Ar trebui să fii oarbă de-a binelea ca să nu vezi că cei trei tineri ai noştri, Reinhold, Friedrich şi Konrad, sunt îndrăgostiţi până peste cap de tine.

— Cum îţi trece aşa ceva prin minte, doamnă Marta? îngână Roza, acoperindu-şi ochii cu palmele.

— Haide, haide, ruşinoasa mea, râse doamna Marta cuprinzându-i umerii cu un braţ; ia-ţi mâinile de la ochi şi priveşte-mă drept în faţă: să vedem dacă mai poţi tăgădui că n-ai băgat de seamă de mult că cele trei calfe te poartă numai pe tine în gând şi în inimă. Ei aşa-i, aşa-i că nu poţi tăgădui? D-apoi chiar ar fi fost lucru de mirare ca ochii unei fete să nu vadă îndată asta. Se-nţelege c-ai băgat de seamă cum îşi întorc privirile de la lucrul lor spre tine, cum mişcările lor devin mai sprintene când intri în atelier. Cum Reinhold şi Friedrich încep cântecele lor cele mai frumoase, cum până şi sălbaticul acela de Konrad se face mai blajin şi mai prietenos; cum caută fiecare să se afle In preajma ta, cum se luminează faţa aceluia căruia îi dăruieşti o privire sau o vorbă bună! Ehei, fata mea, oare nu-i frumos să vezi că tineri atât de chipeşi se întrec căutând, care mai de care, să-ţi placă?!... Însă dacă şi când va fi să alegi pe vreunul dintre tinerii aceştia trei, vezi, asta nu sunt în stare să-ţi spun, căci eşti prietenoasă şi bună faţă de toţi, deşi eu... dar lasă, să nu vorbesc despre asta. Dacă ai veni la mine şi m-ai întreba: „Doamnă Marta, pe care dintre aceşti trei tineri mă sfătuieşti să-l aleg?” fireşte că ţi-aş răspunde: „Dacă inima ta nu-ţi spune limpede şi răspicat: *acesta* este, atunci lasă-i

pe toți trei în plata Domnului". Altminteri Reinhold îmi place foarte mult, şi Friedrich îmi place, de asemenea şi Konrad; pe de altă parte aş avea şi câte ceva de spus împotriva fiecăruia. Într-adevăr, dragă Roza, când îi văd pe tinerii aceştia muncind cu atâta spor, mă gândesc întotdeauna la bietul meu Valentin care, poate, nu era făcut pentru o muncă mai aleasă, în schimb avea în tot ceea ce lucra un fel al lui, cu totul deosebit. Era neîndoielnic că munceşte cu drag şi tragere de inimă, pe câtă vreme tinerii aceştia mie mi se pare că numai se prefac şi au în cap cu totul altceva decât meşteşugul lor, ba chiar că el le este o povară pe care şi-au luat-o de bunăvoie şi acum o poartă vitejeşte. Cu Friedrich mă Înțeleg cel mai bine, are o fire deschisă şi blajină; pare cel mai apropiat de noi şi pricep tot ce spune. Cel mai mult prețuiesc la el felul cum te iubeşte, cu sfiiciunea unui copil cuminte, încât abia îndrăzneşte să te privească şi se roşeşte când îi vorbeşti.

La aceste vorbe ale doamnei Marta, ochii fetei părură a se umezi de lacrimi. Se ridică de pe scaun şi răspunse cu fața întoarsă spre fereastră:

— Şi mie mi-e foarte drag Friedrich, dar să nu mi-l vorbeşti de rău pe Reinhold!

— Cum aş putea să fac aşa ceva? Reinhold este fără doar şi poate cel mai frumos dintre toți. Ce ochi are! Zău, când te săgetează cu privirea lui strălucitoare, simți cum îți străpunge inima! Dar e ceva straniu în firea lui, ceva care mă sperie şi mă îndepărtează. Îmi închipui că atunci când domnul Martin îl vede pe Reinhold muncind în atelierul său şi-i porunceşte cutare sau cutare lucru, trebuie să se simtă cum m-aş simți eu dacă cineva mi-ar aduce în bucătărie oale şi cratițe de aur şi de nestemate şi ar trebui să le folosesc drept vase obişnuite, iar eu n-aş îndrăzni nici măcar să le ating. Vorbeşte şi povesteşte într-una, şi-ți pare că o muzică dulce te poartă pe aripile ei; dar când stau să

mă gândesc bine la ceea ce spune, îmi dau seama până la urmă că n-am priceput niciun cuvânt. Iar când se întâmplă să glumească şi el în felul nostru şi mă gândesc că, totuşi, nu se deosebeşte de noi, dintr-o dată are o înfăţişare atât de aleasă, încât mă bagă în sperieţi. Cu toate acestea, n-aş putea spune că felul lui de-a fi aduce cu aerele pe care şi le dau unii domnişori nobili – nu, e cu totul altceva. Într-un cuvânt, îmi vine să cred – Dumnezeu să mă ierte! c-ar avea de-a face cu duhuri de sus, ca şi cum ar fi de pe altă lume. Şi Konrad, care-i un flăcău năprasnic şi fălos, are în el ceva al dracului de nobil, care nu se prea potriveşte cu şorţul lui de piele. Pe lângă asta se poartă ca şi când el ar fi stăpân, iar toţi ceilalţi ar trebui să-l asculte. Şi în timpul acesta scurt de când e aici a izbutit, cu răcnetele lui, să-l silească pe meşterul Martin să-i facă pe plac. Pe de altă parte, Konrad e atât de curajos şi de cinstit, încât nu poţi să fii supărat pe el. Aş putea spune chiar că, aşa sălbatic cum e, mi-e mai drag decât Reinhold, căci chiar dacă vorbeşte adeseori tare de te înspăimântă, totuşi înţelegi foarte bine ce spune. Mă prind că flăcăul ăsta a fost odată soldat – oricât ar vrea el acuma să se prefacă. De aceea se pricepe aşa de bine la arme şi şi-a însuşit şi unele apucături cavalereşti care nu-i stau rău de loc. Acum spune-mi pe faţă, dragă Roza, care din aceşti trei îţi place *dumitale* mai mult?

— Nu-mi pune asemenea întrebări stânjenitoare, dragă doamnă Marta. Atâta pot să-ţi răspund că, în ceea ce-l priveşte pe Reinhold, eu nu gândesc la fel cu dumneata. E adevărat că nu seamănă cu ceilalţi şi că atunci când vorbeşte îmi pare că în faţa mea se deschide deodată o grădină frumoasă plină de flori şi fructe minunate, o grădină cum nu se află pe acest pământ, dar îmi place mult s-o am înaintea ochilor. De când Reinhold e la noi, multe lucruri îmi apar altfel şi ce era înainte ceţos şi nelămurit în sufletul

meu a devenit acum atât de clar şi luminos, încât văd totul limpede.

— Te-am prins, Roza! Spune doamna Marta dând să plece şi amenințând-o pe fată cu degetul. Vasăzică Reinhold va fi cel ales! Nici prin cap nu mi-ar fi trecut una ca asta! Petrecând-o până la uşă, Roza îi răspunse:

— Te rog, dragă doamnă Marta, te rog să nu presupui şi să nu-ți închipui nimic; lasă lucrurile pe seama zilelor ce vor veni. Ce vor aduce *ele,* va însemna voia cerului căreia trebuie să ne supunem smeriți, ou toții.

În vremea asta, în atelierul meşterului Martin lucrul era in toi. Ca să poată face față tuturor cererilor, meşterul mai tocmise câteva ajutoare şi ucenici şi acum ciocănitul şi bocănitul se auzeau neîncetat pină hăt-departe. Reinhold isprăvise măsurătorile polobocului celui mare, pe care-l lucrau pentru episcopul de Bamberg şi-l întocmise, împreună cu Friedrich şi Konrad, cu atâta iscusință, încât meşterul Martin, căruia îi râdea inima de bucurie, nu mai înceta cu laudele:

— Asta se cheamă lucru cu adevărat. Are să iasă un polobocel cum n-am mai făcut altul, afară, bineînțeles, de acela cu care am luat titlul de meşter.

Cele trei calfe puneau acum cercurile pe doagele potrivite şi tot ce era în jur răsuna de loviturile ciocanelor. Bătrânul Valentin răzuia cu osârdie, iar doamna Marta şedea chiar în spatele lui Konrad, cu cei doi prunci mai mici în poală, în timp ce copiii ceilalți, cu multă larmă şi chiote vesele, se jucau rostogolind cercuri. Era atâta zvon voios, că aproape nici nu băgară de seamă când a intrat în atelier bătrânul domn Johannes Holzschuer. Meşterul Martin îi ieşi intru întâmpinare şi-l întrebă cuviincios ce pofteşte.

— Păi, răspunse Holzschuer, voiam să-l mai întâlnesc pe dragul meu Friedrich, care văd că lucrează acolo cu atâta hărnicie. Pe urmă, dragă meştere Martin, în beciul meu se

simte lipsa unui poloboc mai măricel, şi aş vrea să te rog să mi-l faci. Uite, văd că se întocmeşte acolo un poloboc, tocmai cum mi-ar trebui mie; ați putea să mi-l dați şi să-mi spuneți numai prețul.

Reinhold, care se odihnise câteva clipe în atelier şi tocmai se pregătea să urce pe schelă, auzi cuvintele lui Holzschuer şi-i spuse, întorcând spre el capul:

— Ehei, dragă domnule Holzschuer, trebuie să vă puneți pofta în cui, căci *acest* poloboc îl facem pentru luminăția-sa episcopul de Bamberg.

Meşterul Martiri îşi împreună mâinile la spate, scoase piciorul stâng înainte şi, ridicând fruntea, aruncă o privire spre poloboc, după care rosti cu fală:

— Dragă meştere, numai după calitatea aleasă a lemnului şi grija cu care a fost lucrat acel poloboc ți-ai fi putut da seama că asemenea luciu măiestrit se potriveşte doar unei pivnițe princiare. Pe drept cuvânt a spus calfa mea, Reinhold, că trebuie să-ți iei girului de la aşa ceva; dar după culesul viilor o să-ți întocmesc o frumusețe de polobocel, tocmai pe potriva pivniței dumitale.

Bătrânul Holzschuer însă, supărat de trufia meşterului Martin, fu de părere că galbenii lui cântăreau întocmai atâta cât şi cei ai episcopului de Bamberg şi că pentru banii lui va găsi pe altcineva să-i facă o treabă bună. Meşterul Martin izbuti cu greu să-şi stăpânească minia ce-l copleşea, căci nu-i era îngăduit să-l jignească pe domnul Holzschuer, un bătrân atât de stimat de dregătorii oraşului şi de toți târgoveții. În clipa aceea însă, Konrad dădu o lovitură de ciocan atât de puternică, încât tot ce era împrejur bubui şi zăngăni; meşterul Martin îşi slobozi mânia care clocotea în el, strigând cât îl ținea gura:

— Ce faci, neghiobule! vrei să-mi spargi butoiul, de dai aşa ca nebunul?

— Ho, ho! strigă Konrad, înfruntându-l cu privirea pe meşter. Ho, meşteraşule! Şi-apoi de ce nu l-aş sparge?

Şi zicând acestea, lovi atât de straşnic, încât cercul cel mare al butoiului sări, răsturnându-l pe Reinhold de pe scândura îngustă a schelei; totodată, ecoul surd al izbiturii arăta că s-a sfărâmat şi o doagă.

Scos din fire de furie şi de minie, meşterul Martin se repezi şi, smulgând din mâinile lui Valentin lemnul pe care acesta îl răzuia, îl lovi zdravăn pe Konrad în spate, urlând:

— Câine afurisit!

Konrad se răsuci ca fulgerul şi rămase o clipă încremenit; apoi pălălăi de furie i se aprinseră în ochi şi, scrâşnind din dinți, răcni:

— M-ai lovit?

Dintr-o săritură coborî de pe schelă şi, apucând de pe jos toporul, îndreptă o lovitură năprasnică spre meşterul Martin. I-ar fi crăpat capul, dacă Friedrich nu l-ar fi tras pe meşter deoparte, astfel încât toporul îi atinse numai brațul, din care însă începu îndată să curgă sânge. Martin, gras şi neajutorat cum era, îşi pierdu echilibrul şi, rostogolindu-se peste tejgheaua la care tocmai lucra ucenicul, se prăbuşi la pământ. Toți se năpustiră la Konrad care lovea în aer cu toporul plin de sânge răcnind ca un turbat:

— În iad în iad am să-l trimit!

Cu o putere de uriaş se scutură de cei care-l țineau, repezindu-se să dea a doua lovitură bietului meşter, care zăcea jos la pământ, icnind şi gemând, când în uşa atelierului apăru Roza, palidă ca moartea de spaimă. Zărind-o, Konrad rămase cu toporul ridicat în aer, ca prefăcut într-o stană de piatră. Apoi zvârli toporul şi, împreunându-şi mâinile la piept, strigă cu un glas care îi înfiora pe toți cei de față:

— O, Doamne, Dumnezeule! Ce-am făcut! şi se năpusti îndată afară din atelier.

Nimeni nu se gândi să-l urmărească.

Cu multă trudă îl ajutară pe bietul meşter Martin să se ridice în picioare. Se văzu îndată că toporul nu atinsese decât carnea moale a braţului şi rana nu era câtuşi de puţin primejdioasă. Bătrânul domn Holzschuer, pe care meşterul Martin îl târâse în căderea lui, fu scos şi el de sub talaş şi, pe cât era cu putinţă, liniştiră şi pe copiii doamnei Marta, care plângeau în hohote pentru bunul tăicuţ Martin. Meşterul era cu totul năucit şi spunea mereu că dacă diavolul acela de calfă ticăloasă n-ar fi stricat mândreţea de poloboc, nici nu i-ar păsa de rană.

Fură aduse nişte târgi pentru cei doi bătrâni, căci şi Holzschuer se zdruncinase destul de tare în căzătura lui. El ocăra meseria care punea la îndemâna oamenilor asemenea unelte ucigaşe şi-l implora pe Friedrich să revină cât mai curând la frumosul său meşteşug, la turnătoria de statui, la nobilele metale.

Seara, când începu să se întunece, Friedrich împreună cu Reinhold, pe care cercul îl lovise zdravăn şi care îşi simţea mâinile şi picioarele ca de lemn, se îndreptară amândoi foarte abătuţi, înapoi spre oraş. Deodată auziră lângă un gard nişte suspine şi gemete înăbuşite. Se opriră locului şi văzură o momâie înaltă ridicându-se de la pământ; recunoscură imediat pe Konrad şi, speriaţi, făcură un pas îndărăt.

— Ah, dragii mei, vorbi Konrad cu glas jalnic, nu vă fie aşa de teamă de mine. Voi mă socotiţi un ucigaş ticălos, dar nu-i adevărat, nu-i adevărat. Nu putem face altfel! *Trebuia* să-l ucid pe burtosul cola de meşter. De fapt ar trebui să merg acum cu voi şi să-l omor! Dar nu, nu – s-a sfârşit, n-o să mă mai vedeţi! Salutaţi-o din partea mea pe frumoasa Roza, pe care o iubesc peste măsură! Spuneţi-i că atât cât voi trăi, voi purta florile ei la piept, că mă voi împodobi cu ele atunci

când... dar poate că va mai auzi vorbindu-se despre mine! Rămâneţi cu bine, dragii şi bunii mei tovarăşii

Cu aceste cuvinte, Konrad o luă la fugă peste câmp, fără ca ceilalţi să-l poată opri.

— Se petrece ceva deosebit cu băiatul acesta, murmură Reinhold; nu-i putem nici cântări, nici măsura fapta după măsura obişnuită. Poate că mai târziu va ieşi la iveală taina care ii apasă sufletul.

REINHOLD PĂRĂSEŞTE CASA MEŞTERULUI MARTIN

Pe cât de vesel era odinioară atelierul meşterului Martin, pe atât de trist devenise acum. Reinhold, nefiind în stare să lucreze, stătea încuiat în camera lui; Martin, cu braţul legat de pe urma rănii, blestema necontenit neîndemânarea ticălosului aceluia de străin. Roza, ba chiar şi Marta cu copiii ei, ocoleau locul smintitei încăierări, aşa încât zgomotul pe care-l făcea Friedrich, silit acum să isprăvească singur şi cu multă trudă polobocul cel mare, răsuna lugubru, asemenea loviturilor de topor ce doboară iarna copacii în pădurea pustie.

O adâncă mâhnire copleşi curând inima lui Friedrich, căci i se părea acum vădit lucrul de care se temuse mereu. Pentru el nu mai era nicio îndoială că Roza îl iubeşte pe Reinhold. Nu numai că toată prietenia şi unele cuvinte dulci erau doar pentru el, dar de când acesta nu venea la atelier, Roza nici nu se mai gândea să plece de-acasă, fireşte pentru a-şi putea îngriji mai bine iubitul. Într-o duminică, pe când toată lumea se ducea ca să petreacă voios, meşterul Martin, înzdrăvenit aproape de tot, îl pofti pe Friedrich să vină împreună cu el şi cu Roza pe Allerwiese. Friedrich nu primi şi, copleşit de suferinţă şi de dor, fugi spre colina aceea unde se întâlnise pentru întâia oară cu Reinhold. Se prăbuşi în iarba înaltă, plină de flori, şi, la gândul că şicana speranţei, care-i lucise, tot timpul pe drum la întoarcerea lui acasă, s-a cufundat deodată în bezna nopţii, tocmai când

ajunsese la liman, la gândul că toate strădaniile sale se asemuiesc trudei zadarnice a cuiva care, în vis, îşi întinde, plin de dor, braţele spre năluciri deşarte, lacrimi fierbinţi îi ţişniră din ochi, picurând pe flori şi acestea îşi plecau capetele micuţe, ca şi cum ar fi împărtăşit chinul amar al tânărului. Pe nesimţite, suspinele care izvorau din pieptu-i îndurerat, se prefăcură în cuvinte şi melodie:

Unde te-ai dus,
O, a nădejdei stea?
Departe, sus,
Luceşti azi altuia
Şi-i dăruieşti sclipirea ta!
O, vânturi de asfinţit,
Bateţi în pieptu-mi chinuit,
Stârniţi întreaga jale,
Ce sufletul mi-l frânge,
În lacrimi de sânge.
Copaci întunecaţi
De noapte înveşmântaţi
Ce îmi şoptiţi din frunză fremătând?
Voi, aurite zări,
De ce nu-mi arătaţi
Unde-i al meu mormânt?
Sub brazde reci,
Voi adormi pe veci.

După cum se întâmplă adeseori, durerea sufletească, şi chiar cea mai adâncă, negăsind altă cale decât lacrimile şi cuvântul, se preface încet-încet într-o melancolie mai puţin amară şi sufletul se luminează de o blândă rază de nădejde. Tot astfel şi Friedrich, după ce-şi cântă cin lecui, se simţi, fără să ştie cum, întărit şi înviorat. Vântul de seară, copacii întunecaţi, pe care-i invocase în viersul său, păreau că-i

murmură cuvinte de consolare, iar dârele de lumină aurie se înălțau pe cer asemenea unor visuri dulci în care ți se arată o fericire depărtată. Tânărul se ridică şi cobori dealul, îndreptându-se spre sat. I se părea că Reinhold păşeşte alături de el, ca atunci când l-a întâlnit pentru întâia oară. Îi reveniră în minte toate cuvintele pe care le rostise acesta. Când îşi aminti de povestirea lui despre întrecerea între cei doi pictori, pricepu deodată tot. Nu mai încăpea îndoială că Reinhold o mai văzuse şi înainte pe Roza şi se îndrăgostise de ea. Numai această dragoste îl mânase la Nurnberg, în casa meşterului Martin, şi tâlcul poveştii cu cei doi pictori nu putea fi altul decât acel al rivalității dintre el şi Friedrich la mâna Rozei. Friedrich auzi în gând cuvintele pe care le spusese atunci Reinhold: „O luptă dârză, dar fără gânduri josnice sau ascunse, în vederea atingerii aceluiaşi țel, ar trebui să unească şi mai strâns doi prieteni, nicidecum să-i despartă. Într-un suflet nobil niciodată nu-şi poate găsi sălaş invidia meschină sau ura perfidă."

— Da, exclamă Friedrich cu glas tare, da, iubite prietene, chiar pe tine te voi întreba, fără să mă feresc; tu trebuie să-mi spui dacă a mai rămas vreo speranță pentru mine!

Soarele se ridicase de mult pe cer, când Friedrich bătu la uşa lui Reinhold. Cum nimeni nu-i răspunse, împinse uşa, care nu mai era încuiată de data asta, şi intră. În aceeaşi clipă se opri pironit locului, ca o stană de piatră. Roza, în plină strălucire a grației şi frumuseții ei, îi apărea înaintea ochilor, pictată în mărime naturală; razele soarelui de dimineață scăldau minunatul tablou întins pe şevalet. Pensula aruncată pe masă, culorile încă umede pe paletă – toate arătau că pictorul mai lucrase la tablou cu puțin timp înainte.

— O, Roza, Roza! O, Doamne, Dumnezeule! suspină Friedrich.

În aceeaşi clipă, Reinhold, care intrase în odaie în urma lui, îl bătu pe umăr şi-l întrebă zâmbind:

— Ei, ce zici, Friedrich, de tabloul meu? Friedrich îl îmbrăţişa, exclamând:

— Eşti un om extraordinar, un artist fără pereche! Da, acum s-au limpezit toate pentru mine. *Tu, tu* ai câştigat răsplata pentru care eu, uri nevrednic, m-am încumetat să lupt! Căci ce sint eu faţă de tine? Ce înseamnă arta mea faţă de a ta? Ah, îmi făurisem şi eu un plan! Te rog să nu râzi de mine, Reinhold! Ştii, mă gândisem, cit de frumos ar fi să plăsmuiesc chipul încântător al Rozei şi să-l torn în argint curat, dar asta nu-i decât o copilărie! În schimb tu... tu! Cât de minunat, cât de dulce zimbeşte, în toată strălucirea frumuseţii ei! Ah, Reinhold, eşti un om fericit, de o mie de ori fericit! Toate s-au înfăptuit aşa cum ai spus tu odinioară. Am luptat amândoi, tu ai învins şi trebuia să învingi, dar eu îţi rămân şi de aici înainte pripi en credincios. Trebuie să părăsesc însă această casă, să părăsesc meleagurile unde m-am născut şi am crescut, căci ar fi peste puterile mele s-o mai văd pe Roza; simt că aş muri. Să nu mi-o iei în nume de rău, multiubitul meu prieten! Chiar astăzi, în clipa asta, plec în lume, plec încotro mă va mina chinul dragostei, durerea mea fără mângâiere.

Cu aceste cuvinte, Friedrich dădu să iasă din odaie, dar Reinhold îl opri, vorbindu-i cu blândeţe:

— Nu trebuie să pleci, căci lucrurile se pot petrece cu totul altfel decât îţi închipui tu. A sosit timpul să-ţi spun toate câte până acum le-am ţinut ascunse. Că nu sunt butnar, ci pictor, cred că ştii şi nădăjduiesc că, judecând după tablou, îţi dai seama că nu sunt dintre cei mai neînsemnaţi, încă în fragedă tinereţe am plecat în Italia – ţara artei – şi acolo am avut norocul să fiu ucenicul unor mari maeştri care m-au primit şi au hrănit cu foc viu scânteia ce mocnea în mine. Astfel s-a făcut că m-am înălţat

curând, picturile mele au devenit vestite în întreaga Italie şi ducele de Florenţa m-a luat la curtea lui. Pe vremea aceea nu voiam să ştiu nimic de arta germană şi, fără să fi văzut tablourile voastre, îndrugam verzi şi uscate despre ariditatea şi desenul prost, despre duritatea unui Cranach sau Dürer. Într-o zi însă, un negustor de tablouri aduse la galeria ducelui o mică pictură a Madonei, făcută de bătrânul Albrecht; tabloul acosta îmi produse o impresie atât de profundă, încât mi-a pierit orice gust pentru somptuozitatea tablourilor italiene şi am hotărât pe dată să cercetez în patria mea, Germania, capodoperele care mă interesau acum în mod exclusiv. Am venit aici, la Nürnberg, şi când am zărit-o pe Roza, mi s-a părut că acea Marie, care, în chip atât de ciudat îmi umpluse sufletul de lumină, coborâse pe pământ. Am trecut prin ceea ce treci şi tu, dragă Friedrich, întreaga mea fiinţă ardea în vâlvătăile dragostei. Nu mă gândeam decât la un singur lucru: s-o privesc pe Roza; nimic altceva nu mai exista pentru mine şi chiar arta o preţuiam numai şi numai pentru că o puteam desena şi picta pe Roza, mereu pe ea. Am încercat să mă apropii de dânsa, după felul îndrăzneţ al italienilor; toate strădaniile mele au rămas însă zadarnice. Nu era chip să pătrund în casa meşterului Martin în vreun fel care să nu dea de bănuit. M-am hotărât s-o cer pe Roza de soţie, dar am aflat că meşterul Martin era hotărât să nu-şi mărite fata decât cu un butnar iscusit. Atunci mi-a venit în minte planul năstruşnic de a învaţă dogăria la Strassnurg, după care să intru calfă în atelierul meşterului Martin. În ceea ce priveşte restul, lăsam cerul să hotărască. Cum mi-am pus planul în aplicare, asta o ştii, dar trebuie să mai afli şi altceva: acum câteva zile meşterul Martin mi-a spus că am să fiu un dogar de ispravă şi ar fi bucuros să mă aibă de ginere, căci îşi dă seama că mă străduiesc să câştig bunăvoinţa Rozei şi că ea mă place.

— Nici nu se putea altfel! exclamă Friedrich, adânc îndurerat. Da, da, *a ta* va fi Roza. Cum ar putea nădăjdui asemenea fericire un biet om ca mine?

— Uiți un lucru, urmă Reinhold; uiți, frate Friedrich, că Roza nu a Întărit încă ceea ce şiretul meşter Martin crede că a înțeles. E drept că ea s-a purtat până acum foarte drăguț şi foarte prietenos față de mine, dar cu totul în alt chip se trădează o inimă care iubeşte. Făgăduieşte-mi, dragă Friedrich, să te stăpâneşti încă trei zile şi să lucrezi la atelier, ca şi până acum. Aş fi putut şi eu să mă întorc la lucru, dar de când am început să pictez tabloul mi-e o silă nespusă de meseria aceea fără niciun haz. Simt că n-aş mai putea lua un ciocan în mină, orice s-ar întâmpla. Peste trei zile am să-ți spun, fără înconjur, cum stau treburile între Roza şi mine. De se va întâmpla ca într-adevăr eu să fiu fericitul căruia Roza îşi va dărui inima, atunci poți pleca în lume şi vei afla că timpul lecuieşte şi rănile cele mai adânci.

Friedrich făgădui să aştepte până ce i se va hotărî soarta.

După trei zile, în care timp Friedrich se ferise s-o întâlnească pe Roza, de emoția aşteptării inima îi bătea aproape să-i spargă pieptul. Ca prin vis, umbla de colo-colo în atelier, dând meşterului Martin prilej îndreptățit să-l mustre bombănind, ceea ce nu era câtuşi de puțin în firea lui. De altfel, cu bătrânul părea că se mai petrecuse un lucru din pricina căruia li pierise orice chef. Pomenea mereu de vicleşuguri josnice şi de nerecunoştința, dar nu lăsa să se înțeleagă despre ce e vorba.

Când se însera, în sfârşit, şi Friedrich porni spre oraş, aproape de poartă îi ieşi înainte un călăreț în care îl recunoscu pe Reinhold. Îndată ce-l zări, Reinhold exclamă:

— Aha, tocmai voiam să te întâlnesc! Sări de pe cal şi petrecându-şi hățurile după braț, îl prinse pe Friedrich de mână. Hai să facem o bucată de drum împreună, îi zise el. Acum pot să-ți spun cum stau lucrurile cu dragostea mea.

Friedrich observă că Reinhold îşi pusese aceleaşi veşminte pe care le purta când se întâlniseră pentru întâia oară, iar pe şaua calului legase o boccea. Avea faţa palidă şi părea buimăcit.

— Îţi urez noroc, frăţioare, începu Reinhold cu un glas cam ascuţit. De azi înainte poţi ciocăni în pace la butoaiele tale – îţi las locul liber. Chiar acum mi-am luat rămas bun de la frumoasa Roza şi de la preacinstitul meşter Martin.

— Cum? Ai de gând să pleci? întrebă Friedrich simţind că un curent electric îi străbate tot trupul; să pleci când meşterul Martin vrea să te aibă de ginere şi Roza te iubeşte?

— Dragă frăţioare, îi întoarse vorba Reinhold, asta e o nălucire a geloziei tale. A ieşit la iveală că Roza m-ar fi luat de bărbat numai din supunere şi ascultare, dar în inima ei de gheaţă nu luceşte nicio scânteie de dragoste. Ha, ha! Era să devin un straşnic dogar. Zi de zi aş fi răzuit la cercuri şi *rindeluit* la doage, duminica dimineaţa m-aş fi dus cu preacinstita-mi soaţă la biserica Sfânta Katharina sau la Sfântul Sebald, iar seara m-aş fi plimbat pe Allerwiese, şi aşa, an după an.

— Nu-ţi bate joc de traiul simplu şi cinstit al burghezului, îl întrerupse Friedrich pe Reinhold, care râdea zgomotos. Dacă într-adevăr Roza nu te iubeşte, asta nu e vina ei. Văd însă că eşti tare mânios şi tare pornit.

— Ai dreptate, răspunse Reinhold. Aşa-i felul meu prostesc să facă larmă, ca un copil răsfăţat, atunci când mă simt rănit. Îţi închipui, cred, că am stat de vorbă cu Roza despre dragostea mea şi despre bunăvoinţa tatălui ei faţă de mine. Deodată i-au ţâşnit lacrimi din ochi şi mâna i-a tremurat într-a mea. Întorcându-şi faţa, a şoptit: „Se înţelege că trebuie să mă plec în faţa voinţei tatălui meu!”

Mi-a fost de-ajuns. Ciudata mea mânie te ajută, dragă Friedrich, să vezi adânc în sufletul meu; trebuie să înţelegi că lupta pentru dobândirea Rozei a fost o iluzie ţesută de

închipuirea mea smintită. După ce am sfârşit tabloul, m-am liniştit şi am adesea senzaţia ciudată că Roza e tabloul, iar tabloul a devenit adevărata Roza. M-a prins un dezgust de păcătoasa aceea de meserie şi înţelegând că se apropie clipa când gata-gata am să devin meşter şi am să mă însor, m-am speriat ca şi cum ar fi fost să intru la închisoare şi să fiu legat de butuc. De altfel, cum ar putea copila aceea divină, pe care o port în inimă, să-mi fie nevastă? Niciodată! Soarta ei este să strălucească veşnic frumoasă şi tânără în capodoperele pe care le va crea spiritul meu neostoit. Ah, abia aştept! Cum am putut oare să fiu necredincios artei dumnezeieşti? Curând mă voi scălda iarăşi în miresmele tale arzătoare, fermecător tărâm, patrie a tuturor artelor!

Cei doi prieteni ajunseră la locul unde drumul, pe care Reinhold urma să apuce, cotea spre stânga.

— Aici ne despărţim! exclamă Reinhold; îl strânse pe Friedrich cu putere şi timp îndelungat la pieptul său, se aruncă pe cal şi dispăru în galop.

Friedrich îl urmări cu privirea fără să scoată niciun cuvânt, apoi, frământat de cele mai ciudate simţăminte, coborî spre casă.

CUM A FOST ALUNGAT FRIEDRICH DIN ATELIER

În ziua următoare, meşterul Martin lucra posac la polobocul cel mare pentru episcopul de Bamberg; Friedrich, care abia acum simţea cu adevărat amărăciunea despărţirii de Reinhold, nu era în stare nici el să scoată vreun cuvânt, şi cu atât mai puţin să înfiripe un cântec. Într-un târziu, Martin aruncă ciocanul şi, încrucişându-şi braţele pe piept, rosti cu glas surd:

— A plecat şi Reinhold; era un pictor de seamă şi m-a tras pe sfoară, zicând că e butnar. Dacă aş fi putut bănui una ca asta, atunci când a venit în casa mea împreună cu tine, prefăcându-se cu atâta viclenie, cum l-aş mai fi dat pe uşă afară! O faţă atât de deschisă şi cinstită, şi câtă minciună şi

înşelătorie ascundea dedesubt! Ei, acu a plecat, iar tu ai să-mi rămâi credincios şi ai să te ţii de meserie. Şi cine ştie în ce fel ai să-mi devii odată şi mai apropiat. Dacă ajungi un meşter de ispravă şi Roza te vrea, în sfârşit, înţelegi ce vreau să spun, aşa că străduieşte-te să-i fii fetei pe plac.

Rostind aceste cuvinte, luă din nou ciocanul în mână şi se apucă sârguincios de treabă. Friedrich nu-şi putea da seama de ce cuvintele meşterului Martin îi străpunseseră parcă pieptul şi simţea urcând în el o spaimă ciudată, întunecându-i orice rază de nădejde. După multă vreme, Roza apăru iarăşi în atelier; era însă foarte tăcută şi, după cum Friedrich observă, spre marea lui mâhnire, avea ochii înroşiţi de plâns. „A plâns din pricina lui, deci îl iubeşte", îi spunea un glas lăuntric. De aceea nu îndrăzni să-şi ridice privirea spre aceea pe care o iubea atât de mult.

Polobocul cel mare era gata şi abia acum, admirând această lucrare izbutită, meşterul Martin îşi recapătă voioşia.

— Da, fiule, spuse el, bătându-l pe Friedrich pe umăr, rămâne aşa cum ne-am înţeles: dacă izbuteşti să câştigi dragostea Rozei şi să faci un poloboc straşnic pentru titlul de meşter, ai să-mi fii ginere. Atunci ai să poţi intra şi în nobila breaslă a maeştrilor cântăreţi şi ai să dobândeşti cinste.

Meşterul Martin avea din ce în ce mai mult de lucru, astfel încât fu nevoit să mai tocmească două calfe, nişte flăcăi foarte muncitori, dar cam necioplţi, pe care lungile drumeţii îi stricaseră din cale-afară. În locul sporovăielii vesele şi plăcute de odinioară, în atelier se auzeau acum glume grosolane; în locul cântecelor dulci ale lui Reinhold şi ale lui Friedrich, răsunau lălăituri necuviincioase. Roza ocolea atelierul, aşa că Friedrich nu putea s-o vadă decât rar şi în treacăt. Iar când, trist şi plin de dor, îi spunea suspinând: „Ah, dragă Roza, dacă aş putea să stau din nou de vorbă cu

dumneata, ca atunci când erai atât de prietenoasă, ca pe vremea când Reinhold era încă la noii!" ea îşi cobora stingherită privirile, murmurând: „Ai să-mi spui ceva, dragă prietene?"

Friedrich rămânea mut, pironit locului, iar clipa cea minunată pierea ca un fulger ce se aprinde în amurg, mistuindu-se aproape chiar atunci când l-ai zărit.

Meşterul Martin stăruia ca Friedrich să-şi înceapă lucrarea de meşter. Alesese cu mâna lui cea mai frumoasă bucată de stejar, fără niciun fel de vine sau noduri, care se afla de mai bine de cinci ani in depozitul său de lemne. În afară de bătrânul Valentin, nimeni n-avea dreptul să-i dea lui Friedrich o mină de ajutor în timpul lucrului. Însă Friedrich începuse să simtă, din pricina acelor calfe grosolane, un dezgust din ce în ce mai mare pentru meserie şi i se ridica un nod în gât ori de câte ori se gândea că lucrarea lui de meşter îi va hotărî soarta pentru totdeauna. Teama aceea ciudată care-i răsărise în suflet, atunci când meşterul Martin lăudase credința lui față de meserie, se contura acum în chip înfricoşător de limpede. Abia acum îşi dădea seama că se va prăpădi de umilință într-o meserie cu totul potrivnică firii sale de artist. Reinhold şi portretul Rozei nu-i mai ieşeau din minte. Totodată şi propria lui artă îi apărea acum din nou în toată strălucirea ei. Adesea, simțindu-se copleşit de chinul sufletesc pricinuit de munca aceea fără farmec, dispărea, sub cuvânt că se simte bolnav, ca să dea o fugă până la biserica Sfântul Sebald. Petrecea acolo ore întregi, admirând minunatul monument al lui Peter Vischer şi exclamând plin de încântare:

— O, Doamne, să concepi asemenea operă, s-o înfăptuieşti – oare poate să fie ceva mai frumos pe lume?

Dar când trebuia să se întoarcă iar la cercuri şi doage – căci numai astfel putea s-o dobândească pe Roza – i se părea că nişte gheare de foc îi sfâşie şi-i sângerează inima şi

că din pricina chinurilor cumplite trebuie să-şi dea duhul fără a afla vreo mângâiere. Îl revedea adeseori în vis pe Reinhold, care li arăta desene ciudate ce trebuiau turnate în metal şi în care chipul Rozei apărea ca o minune – când sub formă de floare, când ca înger cu aripi. Îi lipsea însă ceva şi Friedrich îşi dădea seama că, înfăţişând-o pe

Roza, Reinhold uitase inima; o adăuga *el* acum la desen şi atunci parcă toate florile şi toate frunzele desenului prindeau viaţă şi mişcare, cântând şi răspândind în jur miresme dulci, iar nobilul metal i-o înfăţişa pe Roza ca într-o oglindă sclipitoare; visa că-şi întinde, plin de dor, braţele spre iubita lui, că imaginea ei se destramă în ceaţă, că în locul acelei imagini apare chiar ea, frumoasa Roza, şi-l strânge pătimaş la pieptu-i înflăcărat de dragoste.

Din pricina nesuferitei meserii de butnar, starea lui se înrăutăţea din ce în ce mai tare şi Friedrich începu să caute mângâiere şi ajutor la fostul lui meşter, Johannes Holzschuer.

Acesta îi îngădui să înceapă în atelierul lui o mică lucrare. Friedrich o concepuse de mult şi, spre a-şi cumpăra argintul şi aurul trebuincios, pusese, vreme îndelungată, deoparte, simbria ce o primea de la meşterul Martin. Aşa că Friedrich, a cărui faţă de o paloare de mort întărea pretextul că ar fi măcinat de o boală grea, nu mai trebălui aproape de loc prin atelier şi trecură luni în şir fără ca lucrarea lui de meşter

— Un poloboc mare de două sute de vedre – să înainteze câtuşi de puţin. Meşterul Martin îi puse în vedere, cu destulă asprime, că trebuie să lucreze măcar atât cât îi îngăduie puterile şi astfel Friedrich fu silit să se întoarcă la butuc şi să ia din nou nesuferitul ciocan în mână. În timp ce calfa lucra, meşterul Martin se apropie şi cercetă cercurile; deodată se făcu stacojiu la faţă şi ţipă:

— Ce-nseamnă asta? Cum lucrezi, Friedrich? Cine a îndoit cercurile – o calfă care vrea să devină meşter, sau un

nepriceput de ucenic care şi-a vârât abia de trei zile nasul în atelier? Vino-ţi în fire, Friedrich! Ce diavol a intrat în tine şi te zăpăceşte?... Să-mi strici bunătate de stejar, lucrarea ta de meşter! Nătângule!

Copleşit de toate chinurile iadului care ardeau în el, Friedrich nu se mai putu stăpâni; zvârli toporul şi strigă:

— Am isprăvit cu toate, meştere! Chiar de-ar fi să mă coste viaţa, de-ar fi să mă prăpădesc în chinuri, nu, nu mai pot lucra în meseria asta grosolană, căci o putere de neînvins mă atrage spre arta mea minunată. Ah, n-am cuvinte să spun cât de mult o iubesc pe Roza, o iubesc cum nimeni altul n-ar putea s-o iubească şi numai de dragul ei am făcut aici munca asta, de care mi-i silă peste măsură; acum am pierdut-o pe Roza, ştiu că de dorul ei aş putea să mă prăpădesc, dar nu merge altfel; mă întorc la arta mea, la cinstitul şi vechiul meu meşter Johannes Holzschuer, pe care l-am părăsit în chip ruşinos.

Ochii meşterului Martin se aprinseră de mânie. Abia izbuti să spună, cu glas întretăiat:

— Cum şi tu? Minciună şi înşelăciune? M-ai tras pe sfoară *pe mine?* Meserie grosolană, zici? Dogăria? Piei din ochii mei, netrebnicule! Afară!

Şi meşterul Martin îl înşfacă de umeri pe bietul Friedrich, zvârlindu-l afară din atelier, în râsetele batjocoritoare ale calfelor celor grosolane şi ale ucenicilor. Numai bătrânul Valentin îşi împreună mâinile şi, privind îngândurat în gol, şopti:

— Mi-am dat eu seama că băiatul are în cap alte gânduri decât poloboacele noastre.

Doamna Marta plânse amarnic, iar copiii ei îşi arătară părerea de rău cu ţipete şi bocete, căci Friedrich obişnuia să se joace cu ei şi să le aducă adesea prăjituri.

EPILOG

Oricât de mâniat ar fi fost meşterul Martin pe Reinhold şi pe Friedrich, nu putea să nu recunoască în sine că, o dată cu ei, voia bună pierise din atelierul lui. Noile calfe îi pricinuiau zilnic numai supărări şi necazuri. Era nevoit să aibă grijă de toate lucrurile mărunte şi numai cu multă trudă şi caznă izbutea să facă în aşa fel, încât munca să meargă după placul lui. Adesea, apăsat de grijile zilei, ofta cu amar:

— Ah, Reinhold, ah, Friedrich! De ce m-aţi păcălit atât de unt, de ce n-aţi rămas nişte butnari de ispravă?

Ajunse până acolo încât îl bătea gândul să se lase cu totul de meserie.

Aşa amărât stătea într-o seară acasă, când domnul Jakobus Paumgartner şi meşterul Johannes Holzschuer intrară pe neaşteptate. Martin îşi dădu seama că ei veniseră să stea de vorbă despre Friedrich şi, într-adevăr, domnul Paumgartner aduse îndată vorba despre el, iar meşterul Holzschuer se porni să-l laude pe tânăr în toate chipurile. După părerea lui, nu-ncăpea nicio îndoială că Friedrich, atât de înzestrat şi de sârguincios cum era, va deveni nu numai un meşter aurar iscusit, ci şi un minunat turnător de statui, care va călca pe urmele lui Peter Vischer. După aceea, domnul Paumgartner începu să-l mustre pe Martin pentru felul neomenos cu care s-a purtat faţă de bietul băiat şi amândoi stăruiră ca atunci când Friedrich va fi un meşter aurar de ispravă şi un bun turnător de statui, bătrânul Martin să i-o dea de nevastă pe Roza, fireşte în cazul când ea ar împărtăşi dragostea lui înflăcărată.

Meşterul Martin îi lăsă pe amândoi să vorbească în voie, apoi, scoţindu-şi tichia de pe cap, spuse zâmbind:

— Domniile-voastre văd că luaţi cu tot dinadinsul partea calfei, care m-a păcălit în chip atlt de neruşinat. Bine, eu îl iert; nu-mi cereţi însă ca, de dragul lui, să-mi schimb

hotărârea nestrămutată; în ceea ce o priveşte pe Roza, nu se poate face nimic.

În clipa aceea intră în cameră Roza, palidă şi cu ochii plânşi, aducând pe masă pahare şi vin.

— Aşadar, începu domnul Holzschuer, sunt nevoit să nu mă împotrivesc sărmanului Friedrich, care vrea să plece din ţară pentru totdeauna. A făcut la mine o lucrare frumoasă pe care doreşte – dacă domnia-ta, dragă meştere, îngădui – s-o ofere Rozei spre amintire. Ia uitaţi-vă!

Cu aceste cuvinte, bătrânul Holzschuer scoase un pocal de argint, lucrat cu un meşteşug neasemuit, şi-l întinse către meşterul Martin care, fiind mare iubitor de asemenea obiecte, îl luă şi-l preţui cu privirea, răsucindu-l în toate felurile, într-adevăr, cu greu s-ar fi putut găsi un obiect de argint lucrat mai artistic decât acest vas mic. Jur împrejur şerpuiau împletituri delicate de frunze de viţă şi de trandafiri; printre trandafiri şi boboci apăreau îngeraşi; alţi îngeraşi, care se mângâiau drăgăstos, erau gravaţi în interior, pe fundul aurit al vasului. Când pocalul era plin, părea că îngeraşii înoată, ivindu-se şi cufundându-se într-un joc graţios.

— Pocalul, zise meşterul Martin, este într-adevăr foarte frumos şi îl voi păstra dacă, în schimbul lui, Friedrich vrea să primească de două ori preţul lui în galbeni sunători.

Rostind aceste cuvinte, meşterul Martin umplu paharul şi-l duse la gură. În aceeaşi clipă uşa se deschise încet, şi Friedrich intră înăuntru. Pe faţa iui de o paloare cadaverică era zugrăvit chinul cumplit al despărţirii de fiinţa pe care o iubea cel mai mult pe lume. Îndată ce-l zări, Roza strigă cu glas sfâşietor:

— O, dragul meu Friedrich! şi, aproape în nesimţire, căzu la pieptul lui.

Meşterul Martin puse pocalul pe masă şi văzând-o pe Roza în braţele lui Friedrich, holbă ochii de parcă ar fi avut

în fața lui năluci. Apoi, luă din nou pocalul şi privi în el, fără să spună un cuvânt. Deodată se ridică de pe scaun şi întrebă cu glas de tunet:

— Roza... Roza, aşadar, îl iubeşti pe Friedrich?

— Ah, murmură fata, nu mai pot tăinui; îl iubesc mai mult decât însăşi viața mea! Inima voia să mi se spargă, în piept, atunci când dumneata l-ai alungat.

— Atunci, îmbrățişează-ți logodnica, Friedrich. Da, da, logodnica ta! strigă meşterul Martin. Paumgartner şi Holzschuer, mirați peste măsură, se uitau unul la altul, dar meşterul Martin vorbi mai departe, continuând să țină pocalul în mână: O, Dumnezeule! Nu s-au petrecut oare toate întocmai cum a prorocit bătrâna? „El îți va aduce o căsuță aurie, plină de miresme bogate... îngeri albi vor cânta de bucurie... Căsuța cea strălucitoare, el ți-o va pune la picioare, tu ai să-l îmbrățişezi în prag, fără să întrebi pe tatăl tău dacă mirele i-i drag!”... Ah, ce neghiob am fost! Iată căsuța cea strălucitoare, îngeraşii, mirele! E-he-hei, domnii mei, acum toate merg strună, mi-am găsit ginerele!

Acela care a fost tulburat vreodată de un vis urât – crezând că zace în bezna mormântului şi se trezeşte deodată într-o zi senină de primăvară, plină de miresme, soare şi cântec, şi vede cum ființa care îi este mai dragă decât orice pe lume vine la el şi-l îmbrățişează, deschizându-i cerul – numai acela ar putea înțelege ce simțea Friedrich şi ar putea pricepe fericirea lui fără margini. Nu era în stare să scoată niciun cuvânt şi o ținea strâns la piept pe Roza, de parcă nu ar fi vrut să-i mai dea drumul. Ea se desprinse cu blândețe din strânsoarea lui şi-l trase către meşterul Martin, în timp ce Friedrich striga:

— O, dragă meştere! E oare într-adevăr cu putință? Mi-o dai pe Roza de nevastă şi îmi este îngăduit să mă întorc la arta mea?

— Da, da, răspunse meşterul Martin. Poți să crezi ce-ți spun, căci nici nu e chip să fie altfel; n-ai împlinit *tu* prezicerea bătrânei bunici? Nu mai este nevoie de lucrarea ta de meşter.

Atunci Friedrich zâmbi cu toată fața luminată de fericire şi răspunse:

— Ba nu, dragă meştere, dacă nu ai nimic împotrivă, voi face cu bucurie polobocul drept cea din urmă lucrare a mea de butnar, după care mă voi întoarce la cuptorul de topit.

— O, bunul şi vrednicul meu fiu! exclamă meşterul Martin cu ochii strălucitori de mulțumire, bine zici, împlineşte-ți lucrarea de meşter şi pe urmă vom sărbători nunta.

Friedrich se ținu de cuvânt şi lucră până la sfârşit polobocul cel de două sute de vedre şi toți meşterii socotiră că numai cu greu s-ar mai putea face un lucru atit de frumos. Asta umplu de bucurie inima meşterului Martin care spunea mereu că cerul nu-i putea hărăzi un ginere mai bun.

În sfârşit, veni şi ziua nunții. Polobocul lui Friedrich, umplut cu vin din cel mai de soi şi împodobit cu flori, fu aşezat în tinda casei; meşterii breslei, cu pârgarul Jakobus Paumgartner în frunte, veniră cu nevestele lor, urmați de meşterii aurari. Când alaiul dădu să pornească spre biserica Sfântul Sebald, unde tinăra pereche urma să fie cununată, pe stradă răsunară trâmbițe şi în fața casei meşterului Martin se auzi nechezat şi tropot de cai. Martin alergă spre fereastra din foişor. În fața casei se opri domnul Heinrich von Spangenberg în strălucitoare straie de sărbătoare; cițiva paşi în urma lui se afla un tânăr şi mândru cavaler, cu spadă sclipitoare la şold şi cu beretul împodobit cu nestemate scânteietoare şi pene colorate. Alături de cavaler, meşterul Martin văzu o doamnă de o frumusețe răpitoare, călărind un *buestraş* alb ca neaua. Paji şi slujitori, îmbrăcați în straie viu colorate, făceau cerc în jurul lor. Trâmbițele

amuțiră şi atunci bătrânul domn Spangenberg strigă către fereastră:

— Hei, meştere Martin, am venit nu de dragul vinului din pivnițele dumitale si nici de dragul aurului, ci numai pentru că e nunta Rozei; mă primeşti, dragă meştere?

Meşterul Martin îşi aduse aminte de cuvintele lui şi, cam ruşinat, se grăbi să coboare ca să-l primească pe iuncăr. Bătrânul domn descăleca şi, dând binețe, intră în casă. Pajii se repeziră s-o ajute pe doamnă să alunece jos de pe cal, cavalerul îi oferi brațul şi amândoi păşiră după domnul cel bătrân. Dar în clipa cind meşterul Martin îl zări pe tânărul cavaler, sări ca ars înapoi şi, pocnindu-şi palmele, exclamă:

— Dumnezeule din ceruri! Konrad! Cavalerul cuvântă zâmbind:

— Da, dragă meştere, eu sunt calfa dumitale Konrad. Iartă-mi rana pe care ți-am pricinuit-o. La drept vorbind, dragă meştere, trebuia să te ucid, după cum cred că-ți dai seama, dar iată că lucrurile au luat altă întorsătură.

Meşterul Martin, din cale-afară de tulburat, răspunse că tot era mai bine că nu a fost ucis, iar cit priveşte zgârietura aceea de topor, a uitat de ea de mult.

Când meşterul Martin intră cu cei doi oaspeți în încăperea unde se adunaseră ceilalți nuntaşi, toți fură uimiți de frumusețea acelei doamne, care semăna leit cu mireasa, de-ai îi zis ca Sint surori gemene. Cu o cuviință plină de noblețe, cavalerul se apropie de mireasă şi-i vorbi astfel:

— Frumoasă Roza, îngăduie lui Konrad să ia parte la nunta ta. Nu-i aşa că nu mai eşti mânioasă pe calfa aceea smintită, care a fost gata să-ți pricinuiască o mare durere?

Deoarece atât mirele şi mireasa, cât şi meşterul Martin se, priveau mirați şi năuciți, bătrânul domn von

Spangenberg luă cuvântul:

— Văd că n-am încotro şi că trebuie să vă trezesc eu din vis. Acesta este fiul meu Konrad şi alături o vedeți pe iubita

lui soție, care se numeşte Roza, ca şi mireasa. Adu-ți aminte, meştere Martin, de discuția noastră. Atunci când le-am întrebat dacă n-ai mărita-o pe Roza nici chiar cu fiul meu, întrebarea mea nu era fără rost. Băiatul era îndrăgostit nebuneşte de fata dumitale, silindu-mă să nu mai țin seamă de nimic şi s-o pețesc chiar eu. Când i-am povestit în ce fel m-ai respins, el a luat hotărârea nechibzuită de a intra ia dumneata în chip de calfă, ca să dobândească dragostea fetei şi apoi să o răpească. Ei, dar dumneata l-ai vindecat cu lovitura aceea zdravănă în spate. Îți mulțumesc pentru asta, deoarece el a găsit o domnişoară nobilă care, la urma urmei, s-ar putea să fie tocmai *acea* Roza care fusese în inima lui de la început.

În vremea asta, doamna cea frumoasă, felicitase în cuvinte dulci şi alese pe mireasă, punându-i la gât un şirag bogat de perle, ca dar de nuntă.

— Uite, dragă Roza, îi spuse ea apoi, arătându-i un mănunchi veştejit pe care-l scoase dintre florile ce-i împodobeau sânul, acestea sunt florile date odinioară de dumneata lui Konrad al meu, drept răsplată pentru vitejia lui; le-a păstrat credincios până în clipa când m-a văzut pe mine, şi atunci te-a trădat, dăruindu-mi-le mie. Nu i-o lua în nume de rău!

Roza, cu obrajii roşii ca focul, îi răspunse coborându-şi ruşinată privirea:

— Ah, nobilă doamnă, cum puteți spune aşa ceva? Putea oare iuncărul să iubească vreodată pe o biată tată ca mine? Pe *dumneavoastră* v-a iubit, şi numai pentru că şi pe mine mă cheamă Roza şi semănăm puțin, numai de aceea mi-a făcut curte, dar gândindu-se numai la dumneavoastră.

Pentru a doua oară dădu să pornească alaiul, când intră un tânăr îmbrăcat după moda italienească, în strai negru de mătase, cu guler de horbotă fină şi lanțuri de aur la gât.

— O, Reinhold, dragul meu Reinhold! strigă Friedrich, aruncându-i-se în braţe.

Mireasa şi meşterul Martin scoaseră şi ei chiote de bucurie:

— Reinhold, a venit bunul nostru Reinhold!

— Nu ţi-am spus, iubite prietene, zise Reinhold, îmbrăţişându-l cu căldură, nu ţi-am spus oare că toate au să se brodească minunat pentru tine? Îngăduie-mi să-ţi sărbătoresc şi eu nunta, pentru care am venit anume de foarte departe şi păstrează în casa ta, ca amintire veşnică, tabloul pe care pentru tine l-am pictat şi pe care ţi l-am şi adus.

La porunca lui, doi slujitori veniră înăuntru cu un tablou impunător într-o ramă minunată de aur. Tabloul înfăţişa pe meşterul Martin lucrând în atelier cu calfele sale: Reinhold, Friedrich şi Konrad, la polobocul cel mare, precum şi pe frumoasa Roza intrând pe uşă. Toţi fură uimiţi cât de adevărat erau zugrăvite toate şi se minunau de splendoarea culorilor.

— Ehei, zise Friedrich zâmbind, asta este lucrarea ta de meşter dogar; a mea o poţi vedea colo jos, în tindă; dar curând voi mai face şi alta!

— Ştiu tot, răspunse Reinhold şi te socot fericit. Fii credincios artei tale, care se potriveşte mai mult cu viaţa de familie decât a mea.

La ospăţul de nuntă, Friedrich se afla între cele două Roze; în faţa lui şedea meşterul Martin, având în dreapta şi în stânga pe Konrad şi Reinhold. Domnul Paumgartner umplu pocalul lui Friedrich până la margini cu suc de viţă nobilă şi închină în sănătatea meşterului Martin şi a iscusitelor sale calfe, după care pocalul făcu înconjurul mesenilor, începând de la nobilul iuncăr Heinrich von Spangenberg, apoi pe rând la toţi cinstiţii meşteri, după

cum erau aşezaţi în jurul mesei. Toţi închinară în sănătatea meşterului Martin şi a straşnicelor sale calfe.

PITICUŢ, ZIS ŞI CINABRU
(1819)
În româneşte de Al. Philippide

CAPITOLUL 1.

Micul monstru – Primejdia iminentă ce ameninţă un nas de păstor – Cum prinţul Paphnuthis a introdus reforme în ţara lui şi zâna Rosabelverde s-a retras într-o mănăstire

În apropierea unui sat, chiar lângă drum, stătea pe pământul înfierbântat de soare o biată ţărancă zdrenţuroasă. Flămândă şi însetată, săraca femeie căzuse istovită sub povara vreascurilor pe care le purta în coşarcă din spate şi pe care le adunase din pădure cu mare osteneală. Abia mai putea răsufla şi credea că are să moară de oboseală, dar, în acelaşi timp, se consola că poate aşa va sfârşi cu necazurile. Totuşi, mai avu atâta putere să dezlege frânghiile cu care era legată coşarcă şi să se târască până la o pajişte din apropiere. Acolo începu să se vaiete în gura mare:

— De ce oare numai peste mine şi peste bietul meu bărbat trebuie să cadă toate necazurile? Numai noi, din tot satul, rămânem mereu săraci, cu toate că lucrăm din greu, şi abia câştigăm cu ce să ne astâmpărăm foamea. Acum trei ani, când bărbatu-meu a săpat în grădină şi a găsit banii aceia de aur, am crezut că ni s-a întors norocul în casă şi au venit

iar vremuri bune. Şi pe urmă? Ne-au călcat hoţii şi ne-au furat banii, casa şi grajdul ne-au ars, grâul pe câmp ni l-a bătut grindina şi, ca să ne fie nenorocirea şi mai mare, ne-a pedepsit Dumnezeu şi cu stârpitura asta pe care am născut-o, ca să ajungem de râsul satului... La Sfântul Laurenţiu a împlinit trei ani şi încă nu se poate tine pe picioruşele lui subţiri ca nişte beţe, nu poate să meargă şi, în loc să vorbească, hârâie şi miaună ca o pisică. Şi doar mănâncă stârpitura ca un băiat voinic de opt ani, dar nu se prinde nimic. De ne-ar ajuta Dumnezeu să scăpăm, şi noi, şi el, să nu mai fie nevoie să-l hrănim, chinuindu-ne şi luptându-ne din greu cu sărăcia! Că de mâncat şi de băut are să mănânce şi are să bea mereu, dar de muncit, niciodată! Doamne, Doamne, asta e mai mult decât poate îndura un om! Mai bine ar fi să mor!

Şi ţăranca începu să plângă şi să ofteze până când, istovită, adormi.

Femeia avea dreptate să fie necăjită din cauza stârpiturii pe care o născuse cu trei ani în urmă. Ceea ce, la prima vedere, putea să fie luat drept o bucată de lemn noduros şi răsucit era un copil diform, înalt numai de două palme, ce se dăduse jos din coşarcă în care şezuse de-a curmezişul şi se tăvălea acum mârâind prin iarbă. Capul îi era vârât în umeri, spatele îi era rotund ca un dovleac şi, de sub piept, îi atârnau picioruşele subţiri ca nişte beţe, aşa încât copilul semăna cu o ridiche despicată în două. Un ochi mai puţin pătrunzător nu putea vedea mare lucru din faţa lui, dar, uitându-te mai bine, zăreai un nas ascuţit şi lung, care ţâşnea dintr-un smoc de păr negru şi ţepos, şi doi ochi mici, negri şi scânteietori, ce dădeau feţei bătrânicioase şi zbârcite înfăţişarea unui spiriduş.

În timp ce, aşa cum am spus, femeia căzuse, împovărată de durere, într-un somn adânc şi copilaşul ei se tăvălea pe lângă dânsa, domnişoara von Rosenschon, care se retrăsese

la mănăstirea din apropiere, tocmai trecea pe acolo, întorcându-se de la plimbare. Şi, cum era o fire cucernică şi miloasa, se înduioşa văzând creatura din faţa ei.

— O, Doamne! exclamă ea, câtă nenorocire şi cât necaz întâlneşti pe lumea asta! Biata femeie! Ştiu că trăieşte ca vai de lume, munceşte peste puteri şi a căzut aici doborâtă de foame şi de osteneală! Abia acum simt cât sunt de săracă şi de neputincioasă! O, de-aş putea să ajut atâta cât vreau! Totuşi, puţinul care mi-a mai rămas, putinele daruri pe care soarta duşmănoasă nu mi le-a răpit încă şi nu mi le-a putut nimici, astfel că mai dispun de ele, am să le întrebuinţez ca să o ajut pe nenorocita asta. Bani, chiar dacă aş avea, nu ţi-ar folosi la nimic, sărmană femeie, ba poate chiar ţi-ar face şi mai rău. Ţie şi bărbatului tău nu vă este hărăzită bogăţia şi cui nu-i dat să fie bogat aceluia îi pier banii din buzunar, nici el nu ştie cum, n-are de pe urma lor decât supărare, şi, cu cât are bani mai mulţi, cu atât sărăceşte mai tare. Eu ştiu însă că, mai mult decât orice sărăcie şi orice necaz, ceea ce îţi roade inima e faptul că ai născut stârpitura asta, care îţi stă pe cap ca o povară grea şi ticăloasă pe care trebuie s-o duci toată viaţa. Mare, frumos, voinic, deştept, copilul nu poate să ajungă, dar poate că i s-ar putea ajuta în alt chip.

Domnişoara von Rosenschon se aşează jos pe iarbă şi luă copilul în braţe. Stârpitura se zbătu şi se zvârcoli, mârâi şi vru s-o muşte de deget. Ea însă îi spuse:

— Stai, stai liniştit, gândăcelule!

Şi îl dezmierdă uşor cu mâna pe cap, de la frunte până la ceafă. Netezi astfel părul zburlit al copilului, aşa încât i se revărsă în bucle frumoase şi moi pe umerii ridicaţi şi pe spinarea încovoiată ca dovleacul. În vremea asta, copilul se liniştise tot mai mult şi adormise. Domnişoara îl aşează cu grijă lângă mama lui, o stropi pe aceasta cu o licoare frumos mirositoare dintr-o sticluţă, apoi plecă repede.

Când femeia se trezi se simți ciudat de înviorată şi de întremată. Parcă ar fi mâncat zdravăn şi ar fi băut un vin bun.

— Cât de puțin am dormit şi ce bine mă simt! zise ea. Dar iacă soarele acuşi apune, hai să mergem acasă! Şi spunând asta, vru să-şi pună coşarcă în spate, dar văzu că prichindelul nu mai era înăuntru. Chiar în clipa aceea, el se ridica scâncind din iarbă. Când îl văzu, mamă-sa pocni din palme de mirare şi strigă:

— Piticuț! Piticuț! Cine ți-a pieptănat părul aşa de frumos? Piticuț! Piticuț! Ce bine ți-ar sta ție părul dacă n-ai fi un copil atât de urâcios şi de obraznic! Haide acuma! Vino-ncoace să te pun în coşarcă! Femeia vru să-l ia şi să-l aşeze deasupra vreascurilor, dar Piticuț zvârli din picioare, rânji şi mieună:

— Nu vreau!

— Piticuț! Piticuț! strigă mamă-sa uimită, dar de unde ai învățat să vorbeşti? Dacă eşti atât de frumos pieptănat şi vorbeşti aşa de bine, atunci înseamnă că poți şi sa mergi!

Femeia îşi puse coşarcă în spate, Piticuț i se agăța de şorț şi amândoi porniră spre sat. În drum, trecură prin fața casei pastorului. Tocmai atunci, acesta stătea în uşă cu băiatul lui cel mai mic, un copil de trei ani, frumos, cu cârlionți aurii. Când o văzu pe femeia cu coşarcă grea în spate şi cu Piticuț care i se ținea de şorț, pastorul îi zise:

— Bună seara, cumătră Liese, ce mai faci?! Ți-ai încărcat prea tare coşarcă, abia mai poți merge. Vino-ncoace şi stai puțin aici pe bancă, lângă uşă. Am să poruncesc slujnicei să-ți aducă un pahar cu vin.

Femeia nu aşteptă să-i spună de două ori, îşi puse jos coşarcă şi tocmai voia să deschidă gura şi să-şi verse toată jalea şi tot necazul, când Piticuț, din cauza mişcării repezite pe care o făcuse mamă-sa, îşi pierdu echilibrul şi căzu

rostogolindu-se la picioarele pastorului. Acesta se aplecă repede şi-l ridică, spunând:

— Hei, cumătră Liese, cumătră Liese, ce băieţaş frumos ai! E o adevărată binecuvântare cerească să ai asemenea copil!

Şi, zicând acestea, îl luă pe Piticuţ în braţe şi începu să-l dezmierde, părând că nu observă cum obraznica stârpitură mârâia şi scheuna, vrând să-l muşte de nas. Cumătră Liese stătea locului, uluită, şi se uita la pastor cu ochii holbaţi neştiind ce să creadă.

— Vai, domnule pastor, spuse Liese cu glas tânguitor, cum poate un om ca dumneavoastră să râdă de o biată femeie pe care Dumnezeu, numai El ştie de ce, a pedepsit-o destul cu stârpitura asta!

— Ce tot vorbeşti? zise pastorul foarte serios, ce tot vorbeşti dumneata, femeie? Ce râs? Ce stârpitura? Ce pedeapsă a lui Dumnezeu? Nu te înţeleg defel şi văd doar că dumneata trebuie să fii orbită cu totul, dacă nu ţi-e drag băieţaşul ăsta aşa de frumuşel! Sărută-mă, mititelule!

Pastorul îl strânse la piept pe copil, dar Piticuţ mârâi:

— Nu vreau!

Şi se repezi din nou la nasul pastorului.

— Ia uite obraznicul şi ticălosul! strigă Liese speriată, în clipa aceea, băiatul pastorului spuse:

— Tată, ce frumos te porţi tu cu copiii! Toţi trebuie să te iubească!

— Auzi, exclamă pastorul în timp ce ochii îi străluceau de bucurie, auzi, cumătră Liese, ce frumos vorbeşte băieţaşul dumitale cu care te porţi atât de urât! Văd eu că niciodată n-ai să-ţi iubeşti copilul, oricât ar fi el de drăguţ şi de cuminte. Ascultă, ştii ceva, dă-mi-l mie să-l cresc şi să-l îngrijesc. Săracă cum eşti, băiatul îţi este mai mult o povară. Mie însă are să-mi facă plăcere să-l cresc ca pe copilul meu!

Nemaiputând să-şi vină în fire de mirare, Liese zise:

— Cum, domnule pastor, dumneavoastră chiar vreți să luați pe bicisnicul ăsta şi să-l creşteți şi să mă scăpați de necazul ce-l am cu el?

Totuşi, cu cât ea spunea că băiatul e urât şi bicisnic, cu atâta pastorul afirma cu mai mare tărie că, în orbirea ei, nici nu merită să fie binecuvântată de Dumnezeu cu darul de preț al unui asemenea copil minunat. La urmă, mânios, pastorul îl luă pe Piticuț în brațe şi intră încasă, încuind uşa după dânsul.

Liese rămase încremenită, neştiind ce să mai creadă: „Ce-o fi pățit oare domnul pastor, îşi spuse ea, de s-a îndrăgostit de Piticuț al meu şi ti crede frumos şi deştept?... Oricum ar fi, Dumnezeu să-i ajute că m-a scăpat de povară şi şi-a luat-o Lui pe cap... Să-l vedem cum are s-o poarte! Hei! Ce uşoară îmi pare acum coşarcă, de când nu mai stă Piticuț înăuntru, el, cea mai împovărătoare grijă!"

Şi, luându-şi coşarcă în spate, Liese pomi veselă şi despovărată, văzându-şi de drum.

Chiar dacă n-aş vrea eu să-ți spun, binevoitorule cititor, tu ai şi ghicit, desigur, că nu era Lucru curat cu domnişoara von Rosenschon sau Rosengrunschon, cum o chema altădată. Căci numai datorită faptului că ea îl dezmierdase pe cap pe Piticuț şi îi netezise părul, pastorul credea acum că Piticuț e un copil frumos şi cuminte şi îl luase la dânsul. Totuşi, iubite cititor, în ciuda spiritului tău ascuțit, s-ar putea să faci presupuneri greşite sau chiar, în dauna acestei poveşti, să sari mai multe file, doar ca să afli mai repede ce este cu această misterioasă domnişoară. Aşadar, e mai bine să-ți povestesc de pe acum ceea ce ştiu despre ea.

Domnişoara von Rosenschon era înaltă, cu o statură maiestuoasă şi nobilă, şi cu o fire puțin cam mândră şi poruncitoare. Fața ei, deşi se putea numi desăvârşit de frumoasă, făcea, mai ales când domnişoara privea ca de

obicei foarte serios drept înainte, o impresie stranie, aproape neplăcută, pricinuită de un semn deosebit de ciudat între sprâncene, pe care văzându-l, te întrebai dacă era într-adevăr cu putință ca o domnişoară nobilă ca ea să-l poarte. În acelaşi timp însă, şi mai ales în vremea trandafirilor, când cerul era senin, ea avea în ochi atâta grație şi atâta bunătate, încât, privind-o, oricine se simțea cuprins de o dulce şi irezistibilă vrajă. Când am avut plăcerea s-o întâlnesc, prima şi ultima oară, părea să fie o femeie în floarea vârstei, ajunsă pe culmea cea mai desăvârşită a vieții, şi m-am gândit că mare noroc am avut s-o văd în acest timp şi să mă minunez de frumusețea ei, care, desigur, n-avea să mai dureze multă vreme. Dar mă înşelam. Cei mai bătrâni din sat spuneau că o cunoşteau aşa pe domnişoara von Rosenschon de când îşi aduceau aminte şi că niciodată n-o văzuseră altfel: nici mai bătrână, nici mai tânără, nici mai urâtă, nici mai frumoasă decât acuma. Aşadar, timpul nu părea să aibă nicio putere asupra ei şi chiar numai acest fapt putea să pară ciudat. Mai erau însă şi multe alte lucruri şi oricine s-ar fi gândit puțin la ele s-ar fi mirat tot atât de tare, ba chiar nici nu şi-ar mai fi putut reveni din această uimire. Mai întâi de toate, se vedea foarte bine la dânsa înrudirea cu florile al căror nume îl purta. Nu numai că nimeni pe lume nu putea creşte nişte roze la fel de frumoase ca ea, dar trandafirii răsăreau chiar din cel mai uscat şi mai păcătos spin pe care domnişoara îl înfigea în pământ. Pe urmă, era sigur că ea, în plimbările-i solitare prin pădure, stătea de vorbă cu glasuri ciudate ce se auzeau din copaci, din tufişuri, din izvoare şi din pâraie. Un tânăr vânător o văzuse chiar în mijlocul pădurii, înconjurată de tot felul de păsări cu pene strălucitoare, neobişnuite prin părțile acestea, care zburau pe lângă ea şi o mângâiau şi păreau că-i spun multe lucruri plăcute şi vesele cu cântecul şi cu ciripitul lor, deoarece ea râdea şi se bucura auzindu-le.

Iată de ce, arunci când domnişoara von Rosenschon venise la mănăstire stârnise imediat atenţia tuturor de prin împrejurimi. Primirea ei în mănăstire se făcuse la porunca prinţului. Baronul Pratextatus von Mondschein, stăpânul moşiei în a cărei apropiere se afla mănăstirea, şi ocrotitorul acestui aşezământ, nu putuse aşadar să spună nimic împotrivă-i, deşi era frământat de cele mai groaznice îndoieli: zadarnice fuseseră cercetările lui în *Cartea turnirurilor* de Rixner şi prin cronici ca să afle familia Rosengrunschon. Din această pricină, pe bună dreptate, el se îndoia de noblețea domnişoarei care nu putea arăta niciun arbore genealogic cu treizeci şi două de ramuri şi, prin urmare, nu putea intra într-o mănăstire nobilă. În sfârşit, o rugă, mâhnit şi cu lacrimi în ochi, să-şi schimbe măcar numele şi să-şi spună Rosenschon, căci numele acesta ar mai putea însemna ceva şi cu el s-ar mai putea găsi vreun strămoş. Domnişoara îi făcu pe plac.

Poate că mânia lui Pratextatus împotriva domnişoarei fără strămoşi se va fi arătat într-un chip sau altul, dând de bună seamă prilej zvonurilor rele care s-au răspândit mai pe urmă în sat. La sfaturile vrăjitoreşti din pădure, care nu aveau nicio însemnătate, de altfel, se adăugară şi alte întâmplări ce merseră din gură în gură, punând lumea pe gânduri şi aruncând o lumină confuză asupra firii domnişoarei. Mătuşa Arme, nevasta şoltuzului[2], pretindea că, atunci când domnişoara stă la fereastră şi strănută tare, se brânzeşte laptele în tot satul. Dar, de abia se dovedi că lucrul acesta e adevărat, că se întâmplă ceva şi mai cumplit. Michel, copilul învățătorului, şterpelise nişte cartofi copți din bucătăria mănăstirii şi fusese prins de domnişoara von Rosenschon, care îl amenințase, zâmbind, cu degetul. De îndată, copilul

[2] Titlu dat în Evul Mediu conducătorului unui oraş. (N.tr.)

rămase cu gura deschisă, ca şi cum ar fi avut mereu în gură un cartof fierbinte, aşa încât sărmanul trebui de atunci înainte să poarte o pălărie cu marginea foarte lată în faţă, fiindcă altfel i-ar fi plouat în gură. În curând fu lucru sigur că domnişoara se pricepe să descânte focul şi apa, să cheme furtuna şi grindina, să încâlcească părul şi aşa mai departe. Şi nimeni nu se mai îndoia acum de spusele ciobanului care văzuse cu spaimă la miezul nopţii pe domnişoara zburând călare pe o mătură şi având în faţa ei o rădaşcă uriaşă dintre ale cărei coarne ţâşneau flăcări albastre!

Lumea începu să se frământe, oamenii voiau să o ucidă pe vrăjitoare şi mai-marii satului hotărâră nici mai mult, nici mai puţin decât s-o ridice pe domnişoara din mănăstire şi s-o arunce în apă, ca să se facă dovada obişnuită de vrăjitorie[3].

Baronul Pratextatus nu curmă zvonurile şi îşi spuse zâmbind: „Aşa păţesc oamenii simpli care n-au strămoşi şi care n-au o spiţă veche cum are un Mondschein".

Când află de nenorocirea ce o ameninţa, domnişoara fugi în oraş. Curând după aceea, baronul Pratextatus von Mondschein primi poruncă din partea prinţului ţării prin care i se făcea cunoscut că nu există vrăjitorie şi i se ceru să vâre la închisoare pe mai-marii satului pentru pofta lor neghioabă de-a vedea cum înoată o domnişoară dintr-o mănăstire nobilă, iar celorlalţi ţărani şi femeilor lor să le spună să nu se atingă de dânsa, căci altminteri vor fi aspru pedepsiţi cu bătaia. Ţăranii se liniştiră de frica pedepsei şi, din clipa aceea, nu mai vorbiră decât de bine despre domnişoara von Rosenschon, fapt care avu pentru sat şi pentru dânsa cele mai folositoare urmări.

---

[3] Persoana bănuită de vrăjitorie era aruncată în apă; dacă nu se ducea la fund era o dovadă că avea legături cu diavolul şi, drept urmare, era arsă pe rug. (N.tr.)

La cancelaria prinţului se ştia foarte bine că domnişoara von Rosenschon nu era alta decât zâna Rosabelverde, vestită şi cunoscută în lumea întreagă. Iată povestea ei:

Nu era pe pământ ţară mai plăcută decât micul principat în care se găsea moşia baronului Pratextatus von Mondschein, unde locuia domnişoara von Rosenschon, în sfârşit, acolo unde, iubite cititor, s-au întâmplat toate cele pe care vreau să ţi le povestesc acuma pe îndelete.

Înconjurată de nişte munţi înalţi, ţărişoara asta, cu livezile ei înflorite, cu râurile ei repezi şi fântânile ţâşnitoare, mai ales pentru faptul că nu se găseau oraşe, ci numai sate frumoase şi, ici-colo, palate singuratice, semăna cu o grădină minunată prin care locuitorii se plimbau, liberi de orice povară a vieţii. Toţi ştiau că în ţară domnea prinţul Demetrius, dar nimeni nu simţea stăpânirea lui şi asta făcea ca toată lumea să fie mulţumită. Cei ce îndrăgeau libertatea, locurile frumoase şi cerul dulce nu puteau să-şi aleagă alt loc mai plăcut decât principatul acesta. Printre alţii, şi multe zâne bune, cărora, după cum se ştie, le place mai mult decât orice căldura şi libertatea, veniră şi se aşezară aici. Lor, negreşit, li se datorează faptul că, aproape în fiecare sat, dar mai cu seamă prin păduri, se întâmplau foarte des minuni dintre cele mai încântătoare, iar oricare dintre locuitori, pătruns de farmecul şi de bucuria acestora, credea în miracole şi, fără să ştie, tocmai din pricina asta, era şi rămânea un cetăţean destoinic. Zânele cele bune, care trăiau în voia lor, bucuroase ar fi hărăzit viaţa veşnică minunatului Demetrius. Dar asta nu era în puterea lor! Demetrius muri şi la tron urmă fiul lui, Paphnutius. Acesta, chiar de pe când trăia tatăl său, fusese supărat că, după părerea lui, poporul şi statul erau lăsate în părăsire, nefiind conduse cum se cuvine. El se hotărî să guverneze şi îl numi ca prim-ministru al ţării pe valetul său Andres care, odinioară – pe când prinţul se afla la un birt de dincolo de

munți și își uitase punga acasă –, îi împrumutase șase ducați, scoțându-l, astfel dintr-o mare încurcătură.

— Vreau să guvernez, dragul meu! îi spuse Paphnutius.

Andres citi în privirile stăpânului său gândurile ce-l frământau, i se aruncă la picioare și rosti solemn:

— Sire, ceasul cel mare a bătut! Prin Alteța Voastră, o țară se ridică strălucind din haosul întunecat. Sire, vă roagă aici cel mai credincios slujitor, având în piept și în gâtlej miile de voci ale sărmanului și nefericitului popor! Sire, introduceți și la noi ideile Iluminismului.

Paphnutius fu zguduit de înaltele gânduri ale ministrului său. Îl ridică de jos, îl strânse furtunos la piept și spuse hohotind de plâns:

— Ministre... Andres... îți sunt dator șase ducați... îți sunt dator și mai mult decât atât... fericirea mea... domnia mea! O, slujitor credincios și priceput!

Paphnutius vru să pună imediat să se tipărească un edict, scris cu litere de-o șchioapă, care să se afișeze în toate părțile și prin care să anunțe că din clipa aceea s-au introdus în țară reformele luministe, toți locuitorii fiind nevoiți să se supună acestora.

— Sire, spuse Andres, sire, nu merge așa!

— Dar cum, dragul meu? întrebă Pahnutius și, luându-l pe ministru de butoniera hainei, îl duse în cabinetul lui și închise ușa.

— Sire, începu Andres, așezându-se pe un taburet în fața prințului, sire, efectul edictului Alteței Voastre cu privire la reforme ar putea să fie distrus într-un chip foarte neplăcut dacă nu-i adăugăm o măsură care poate părea aspră, dar care este înțelept să fie luată. Înainte de-a trece la reforme, adică înainte de-a tăia pădurile, de-a face navigabil râul, de-a planta cartofi, de-a îmbunătăți școlile la sate, de-a sădi salcâmi și plopi, de-a pune pe copii să cânte pe două voci rugăciunea de dimineață și de seară, înainte de-a face șosele

şi de-a vaccina oamenii, este nevoie să-i alungăm din ţară pe toţi aceia care au credinţe primejdioase, care nu se supun raţiunii şi ademenesc poporul cu tot felul de prostii. Aţi citit *O mie şi una de nopţi,* Alteţă, căci ştiu că înălţatul vostru părinte, odihnească-l Domnul în pace, iubea asemenea cărţi nefaste şi vi le-a dat să le citiţi, pe vremea când Alteţa Voastră călărea pe cal de lemn şi mânca turtă dulce. Aşadar, iată! Din cartea aceea, care tulbură mintea, le cunoaşteţi, Alteţă, pe aşa-zisele zâne, însă desigur nu bănuiţi că multe dintre aceste primejdioase fiinţe s-au aşezat în ţara voastră, chiar aici, în apropierea palatului Alteţei Voastre, şi stârnesc numai scandal şi dezordine.

Lăsându-se pe spate în jilţ, prinţul exclamă, palid la faţă de mirare:

— Cum?! Ce spui, Andres?!... Zâne?... Aici, în ţară la mine?

Andres urmă:

— Alteţă, nu avem de ce să fim neliniştiţi. Vom porni cât de curând război, cu înţelepciune, împotriva acestor duşmani ai civilizaţiei. Da! Duşmani ai civilizaţiei le numesc eu pe aceste zâne, fiindcă numai ele suni acelea care, abuzând de bunătatea părintelui vostru, sunt vinovate că statul nostru zace încă în cel mai adânc întuneric. Ele sunt în primejdioasă Legătură cu miraculosul şi, sub numele de poezie, răspândesc o otravă care îi face pe oameni cu desăvârşire incapabili să slujească reformele Iluminismului. Pe urmă, au tot felul de obiceiuri nesuferite şi potrivnice legilor poliţieneşti, obiceiuri din cauza cărora n-ar trebui să fie tolerate în niciun stat luminat. Aşa, de pildă, aceste neobrăzate nu se sfiesc să se plimbe prin văzduh în trăsuri trase de porumbei, de lebede şi chiar de cai înaripaţi. Şi acum întreb pe Alteţa Voastră: face oare să ne ostenim să alcătuim şi să introducem biruri bine ticluite, atunci când există oameni în ţara noastră în stare să arunce pe horn,

oricărui cetățean uşuratic, câte mărfuri nevămuite vor? De aceea, Alteță, imediat ce reformele vor fi anunțate, afară cu zânele! Palatele lor vor fi înconjurate de poliție, li se vor lua primejdioasele lor averi şi vor fi date afară ca nişte vagabonde, să se ducă în țara lor care, după cum Alteța Voastră ştie din O *mie şi una de nopți,* se numeşte Djinistan. Prințul întrebă:

— Poştalionul merge în țara aceea, Andres?

— Deocamdată nu, răspunse prim-ministrul, dar după introducerea reformelor se va putea orândui un serviciu zilnic de poştalioane şi în direcția aceea.

— Andres, urmă prințul, oare felul în care vom proceda împotriva zânelor nu va fi socotit prea aspru?

Oare populația, obişnuită cu ele, nu va murmura?

— Am şi pentru asta un mijloc, spuse Andres. Nu toate zânele, Alteță, vor fi trimise în Djinistan. Vom păstra câteva în țară. Dar nu numai că le vom răpi acestora orice mijloace de-a dăuna reformelor, ci vom întrebuința mijloace potrivite ca să facem din ele cetățeni folositori ai unui stat luminat. Dacă se vor împotrivi să se mărite cu oameni serioşi, atunci vor putea, sub o severă supraveghere, să se îndeletnicească cu diverse treburi folositoare, să împletească ciorapi pentru soldați, când e război, sau să facă altceva... Veți vedea. Alteță, că oamenii, arunci când zânele vor umbla toată ziua în mijlocul lor, nu vor mai crede în ele şi asta e tot ce poate fi mai bine. Aşadar, murmurele, dacă vor fi, se vor stinge de la sine. În ceea ce priveşte uneltele zânelor, acestea vor intra în vistieria princiară; porumbeii şi lebedele vor fi predate bucătăriei palatului, să se facă din ele fripturi delicioase, iar pe caii înaripați vom încerca să-i civilizăm şi să-i transformăm în animale utile, tăindu-le aripile şi ținându-i permanent în grajduri ca în timpul iernii, procedee pe care sperăm să le introducem imediat, odată cu reformele.

Paphnutius fu foarte mulțumit de toate propunerile ministrului său şi, chiar de a doua zi, totul se îndeplini aşa cum fusese hotărât.

Pretutindeni fu afişat edictul ce anunța introducerea reformelor. Poliția pătrunse în palatele zânelor, le confiscă averile şi le aresta.

Nu se ştie prin ce întâmplare, dar zâna Rosabelverde era singura care aflase cu câteva ceasuri mai înainte că reformele vor fi introduse şi profitase de aceasta ca s. Â dea drumul lebedelor şi să-şi ascundă trandafirii magici şi celelalte lucruri de preț. Ea mai ştia de asemenea că fusese aleasă să rămână în țară, lucru la care se supuse, deşi cu mare scârbă.

Nici Paphnutius, nici Andres nu putură să priceapă de ce zânele care fură strămutate în Djinistan erau atât de vesele şi spuneau că nu țin deloc la averile pe care le pierduseră.

— Eu cred, spuse Paphnutius revoltat, că Djinistan e un stat mult mai frumos decât al meu şi ele râd de mine şi de edictul meu şi de reformele care de-abia acuma îşi vor arăta roadele.

Geograful şi cu istoricul de la Curte primiră ordinul să facă o dare de seamă amănunțită cu privire la țara aceea.

Aceştia fură amândoi de acord că Djinistan e o țară păcătoasă, fără cultură, fără civilizație, fără învățătură, salcâmi sau vaccinare şi că, de fapt, ea nici nu există. Şi ceva mai rău decât să nu existe nu se poate întâmpla unui om sau unei țări.

Paphnutius se linişti.

Când crângul în floare unde se afla palatul părăsit al zânei Rosabelverde fu tăiat şi Paphnutius, ca să dea exemplu, vaccină el însuşi pe toți țăranii satului vecin, zâna îl întâmpină pe prinț în pădurea prin care acesta se întorcea la palat împreună cu ministrul Andres. Ea îl puse la strâmtoare pe prinț cu tot felul de vorbe meşteşugite şi mai

ales cu câteva scamatorii măiestre şi ciudate, pe care le ţinuse ascunse de poliţie, şi îl îmbrobodi atât de bine, încât prinţul o rugă din tot sufletul să accepte un loc în singura şi deci cea mai bună mănăstire de maici din ţară, unde va putea face şi drege ce va vrea, fără să-i pese de edict.

Zâna Rosabelverde primi propunerea şi veni la mănăstire, unde îşi luă, după cum am mai spus, numele de domnişoara von Rosengrunschon iar, mai pe urmă, la cererea insistentă a baronului Pratextatus von Mondschein, se numi domnişoara von Rosenschon.

CAPITOLUL 2.

Poporul necunoscut pe care învăţatul Ptolomeus Philadelphus l-a descoperit în călătoriile lui – Universitatea din Kerepes – Cum i-a zburat studentului Fabian o pereche de cizme pe deasupra capului şi cum profesorul Mosch Terpin l-a poftit la ceai pe studentul Balthasar

În scrisorile confidenţiale pe care celebrul învăţat Ptolomeus Philadelphusle-a scris prietenului său: „Tu ştii, dragul meu Rufin, că nimic nu-mi displace mai mult pe lume decât razele arzătoare ale soarelui, care îmi istovesc vlaga trupului şi îmi ostenesc atât de mult spiritul, încât toate gândurile mi se încâlcesc şi încerc zadarnic să isc ceva clar în mintea mea. Din pricina asta am obiceiul, acuma, în mijlocul verii, să mă odihnesc ziua şi să-mi urmez noaptea călătoria. Aşa şi noaptea trecută, dar vizitiul meu se rătăcise din pricina întunericului prea mare, ieşise de pe calea cea dreaptă si tihnită si ajunsese din nebăgare de seamă pe drumul mare. Cu toate că din cauza zdruncinăturilor cumplite eram azvârlit dintr-un colţ în altul al caleştii, aşa încât capul meu, plin de cucuie, semăna cu un sac de nuci,

totuşi, nu m-am trezit din somnul adânc în care căzusem decât atunci când, printr-o izbitură grozavă, am fost aruncat din caleaşca. Soarele îmi strălucea în faţă şi prin bariera care era chiar înaintea mea am văzut turnurile înalte ale unui oraş frumos. Vizitiul, care se văicărea cumplit fiindcă nu numai oiştea, ci şi roata de dinapoi a caleştii se rupsese izbindu-se de bolovanul din mijlocul şoselei, nu se mai gândea la mine. Mi-am înăbuşit înţelepţeşte mânia şi i-am spus domol doar că e un ticălos şi că trebuie să se gândească că Ptolomeus Philadelphus, cel mai vestit învăţat al timpului, sade în fund şi deci să lase oiştea şi roata în pace. Cunoşti, dragă Rufin, puterea pe care o am asupra inimii omeneşti. Vizitiul a sfârşit de îndată cu văicărelile şi m-a ajutat să mă ridic. Din fericire, nu mă lovisem rău şi am putut astfel să merg pe jos, în timp ce vizitiul târa cu greu după el caleaşca stricată. Nu departe de poarta oraşului pe care îl văzusem în zare m-am întâlnit cu o mulţime de oameni aşa de ciudaţi la înfăţişare şi la îmbrăcăminte, încât m-am frecat la ochi ca să văd dacă sunt treaz sau dacă nu cumva un vis caraghios m-a dus într-un tărâm fabulos[4].

Oamenii aceştia, socotiţi pe drept de mine ca fiind locuitori ai oraşului pe a cărui poartă îi văzusem ieşind, purtau pantaloni lungi şi foarte largi, croiţi după moda japoneză, din stofă scumpă, catifea, *manchester,* postav fin sau chiar pânză colorată, împodobiţi din belşug cu galoane, panglici şi şnururi; hainele le erau scurte de tot, de abia le acopereau şalele, şi erau cele mai multe de culoare deschisă, numai câteva erau negre. Părul le atârna nepieptănat şi sălbatic pe umeri şi pe spate; pe cap purtau o tichie mică şi ciudata. Mulţi aveau gâtul gol, după moda turcilor şi a grecilor, alţii, dimpotrivă, purtau în jurul

[4] Îmbrăcămintea înfăţişată de Hoffmann este aşa-numitul port al vechilor germani, pe care-l arborau studenţii epocii. (N.tr.)

gâtului şi la piept o bucată de pânză albă, asemănătoare întru câtva cu un guler de cămaşă, aşa cum trebuie să fi văzut şi tu, dragă Rufin, în portretele strămoşilor noştri. Deşi aceşti oameni păreau cu toţii să fie foarte tineri, totuşi, vorba le era groasă şi aspră, mişcările lor erau stângace şi la mulţi se observa o umbră uşoară sub nas, ca şi cum ar fi avut în acel loc o mustaţă. Multora dintre ei le ieşeau din pulpana surtucelor nişte ţevi lungi de trestie, de care atârnau ciucuri mari de mătase. Alţii scoseseră beţele acestea, le puseseră la capătul de jos nişte măciulii mai mici sau mai mari, unele din ele chiar foarte mari şi ciudat lucrate; suflând în aceste măciulii printr-o trestie foarte subţire, scoteau cu iscusinţă nouri de fum artificial. Alţii purtau în mână săbii mari şi strălucitoare, ca şi cum s-ar fi dus să întâmpine pe duşman. Alţii aveau, atârnate de umăr sau legate de spate, mici cutii de piele sau de tinichea.

Îţi închipui, dragă Rufin, că eu, care caut să-mi îmbogăţesc cunoştinţele prin observarea atentă a oricărui fenomen nou pentru mine, m-am oprit şi i-am privit cu băgare de seamă pe aceşti oameni ciudaţi. Văzându-mă, ei se adunară în jurul meu şi strigară: «Filistean! Filistean!» şi râseră cu mare zgomot. Asta m-a supărat, într-adevăr, dragă Rufin, se poate închipui ceva mai jignitor pentru un mare savant decât să se creadă despre dânsul că ar fi coborâtor din poporul acela care, acum câteva mii de ani, a fost ucis cu ajutorul unei fălci de măgar? M-am recules repede, reluându-mi demnitatea nativă şi am spus ciudaţilor oameni dimprejurul meu că sper că mă aflu într-un stat luminat şi că mă voi adresa poliţiei şi justiţiei ca să spăl ocara ce mi se făcuse. Toţi începură să mormăie. Chiar aceia care până atunci nu suflaseră fum scoaseră din buzunar maşinăriile trebuitoare pentru aceasta şi toţi îmi aruncară în faţă nouri groşi de fum care, după cum observasem de-abia atunci, răspândeau o duhoare de nesuferit şi mă

ameţeau. Apoi proferară asupra mea un fel de blestem, ale cărui cuvinte, dragă Rufin, din pricina urâţeniei lor, nici nu ţi le pot repeta. Mă gândesc la ele numai cu adâncă groază. Atâta ştiu că parcă era vorba de bătaie cu biciul. În sfârşit, au plecat râzând batjocoritor. Vizitiul meu, care auzise şi văzuse şi el tot ce se întâmplase, începu să-şi frângă mâinile şi să spună: «O, domnule, după cele ce s-au întâmplat, vă sfătuiesc să nu mai intraţi în oraş! Toată lumea are să vă întoarcă spatele şi sunteţi în primejdie să fiţi bă...». Nu l-am lăsat să sfârşească şi am plecat cât am putut mai repede spre satul din apropiere.

Acuma stau într-o odăiţă din singurul han al acestui sat şi îţi scriu. Voi face tot posibilul să aflu cât mai multe despre poporul barbar şi ciudat care locuieşte în acel oraş. Am aflat chiar de pe acum multe ciudăţenii cu privire la moravurile, la apucăturile şi la limba pe care o vorbesc oamenii de acolo. Iii voi povesti lotul cu exactitate."

După cum vezi, iubite cititor, cineva poate să fie un mare savant şi totuşi să nu cunoască fenomenele ceLe mai obişnuite ale vieţii, părându-i-se vis ceea ce toată lumea ştie. Ptolomeus Philadelphus studiase şi el dar, cu toate acestea, nu ştia cum sunt studenţii şi nici nu ştia măcar că se afla în satul Hoch-Jakobsheim, din apropierea celebrei Universităţi din Kerepes, atunci când îi scria prietenului său Rufin despre o întâmplare care, în capul lui, se prefăcuse într-o aventură ciudată. Blajinul Ptolomeus se speriase atunci când întâlnise nişte studenţi, care se duceau veseli şi binedispuşi la plimbare. Ce spaimă l-ar fi cuprins dacă ar fi sosit în Kerepes cu un ceas mai înainte şi dacă întâmplarea l-ar fi dus în faţa casei lui Mosch Terpin, profesorul de ştiinţe naturale! Sute de studenţi, ieşind din casă, l-ar fi înconjurat, vorbind zgomotos între ei, şi în capul lui s-ar fi iscat închipuiri încă şi mai ciudate în faţa acestei învălmăşeli.

Cursurile lui Mosch Terpin erau cele mai frecventate din toată Universitatea din Kerepes. Terpin era, cum am mai spus, profesor de ştiinţe naturale. Explica deci cum plouă, cum tună, cum fulgeră, de ce soarele străluceşte ziua şi luna noaptea, cum şi de ce creşte iarba şi aşa mai departe, astfel încât orice copil trebuia să priceapă. Adunase toată natura într-un mic şi drăguţ compendiu, ca s-o poată avea oricând comod la îndemână, putând să scoată din acesta răspuns la orice întrebare, ca dintr-un sertar. Renumele lui data de-atunci când, după multe experienţe, ajunsese la fericita concluzie că întunericul provine în primul rând dintr-o lipsă de lumină. Aceasta, precum şi faptul că el ştia sa transforme cu deosebită îndemânare experienţele în scamatorii amuzante, îi aducea foarte mulţi auditori.

Îngăduie-mi acum, iubite cititor, fiindcă tu îi cunoşti pe studenţi mai bine decât celebrul savant Ptolomeus Philadelphus şi fiindcă nu eşti nici timid, nici visător ca dânsul, îngăduie-mi, deci, să te duc la Kerepes, în faţa casei profesorului Mosch Terpin, în momentul când el şi-a terminat prelegerea. Atenţia ta este imediat atrasă de către unul dintre studenţii care ies acum de la curs. E un tânăr bine făcut, de vreo douăzeci şi trei, douăzeci şi patru de ani, ai cărui ochi negri strălucesc de duh şi de vioiciune. Privirea lui ar fi aproape semeaţă, dacă tristeţea visătoare care-i învăluie palidul chip nu i-ar domoli focul. Haina lui de postav negru fin, împodobită cu catifea, este croită aproape după vechea modă germană şi cu ea se potriveşte foarte bine gulerul de dantelă albă şi bereta de catifea care îi acoperă buclele castanii. Portul acesta îl prinde de minune fiindcă el, cu firea lui, cu cuviinţa lui în mers şi în mişcări, cu înfăţişarea lui, pare într-adevăr să aparţină unor frumoase şi blajine vremi trecute, aşa că nu te gândi deloc la fandoselile unora care nu fac decât să maimuţărească obiceiuri de altădată, greşit înţelese, şi să le aducă în

împrejurările prezentului, tot aşa de greşit înţelese şi ele. Tânărul acesta nu este altul decât studentul Balthasar, băiatul unor oameni de treabă şi cu stare, cuminte, deştept, silitor, şi despre care, cititorule, în povestea minunată ce-am început-o, am de gând să-ţi istorisesc multe lucruri.

Serios, adâncit în gânduri, după cum era felul lui, Balthasar se îndrepta spre poarta oraşului ca să se ducă nu în sala de arme, ca toţi colegii lui, ci în dumbrava care e la depărtare de câteva sute de paşi de Kerepes. Fabian, prietenul lui, un băiat frumuşel şi vioi, care avea şi el aceeaşi fire, fugi după dânsul, strigându-l din urmă:

— Balthasar! Ce faci? Iar vrei să te duci în pădure şi să te plimbi singur ca un filistin melancolic, în timp ce băieţii ceilalţi se exercită în nobila artă a scrimei? Te rog, Balthasar, lasă apucăturile astea neroade şi misterioase şi fii iarăşi vioi şi vesel cum erai altădată. Haide! Să mergem să facem câteva reprize şi după aceea, dacă vrei numaidecât să te plimbi, vin şi eu cu tine.

— Ştiu că intenţiile tale sunt bune, răspunse Balthasar, şi de aceea nu mă supăr că de-atâtea ori alergi după mine ca un nebun şi-mi strici multe plăceri de care tu habar n-ai. Faci şi tu parte dintre oamenii aceia ciudaţi care cred că cine se plimbă singur e numaidecât melancolic şi care vor să-l mântuiască şi să-l curarisească de felul lor, ca şi curteanul acela linguşitor care voia să-l curarisească pe Hamlet, numai că acesta, când curteanul i-a spus că nu ştie să cânte din flaut, i-a dat o lecţie zdravănă[5].

Eu, dragă Fabian, te scutesc de această lecţie, dar te rog în acelaşi timp, din tot sufletul, să-ţi găseşti alt tovarăş pentru nobila artă cu sabia şi cu floreta şi să mă laşi să-mi continui drumul în linişte.

---

[5] Hamlet şi Guildensterrt în Shakespeare, Hamlet, actul III, scena 2. (N.tr.)

— Nu, nu, răspunse râzând Fabian, nu scapi aşa de mine! Dacă nu vrei să mă însoţeşti în sala de arme, vin eu cu tine în pădure! Datoria prietenului credincios este să-ţi alunge tristeţea. Hai să mergem, dragă Balthasar, dacă vrei să fie aşa!

Şi Fabian îşi luă de braţ prietenul şi plecă împreună cu dânsul. Balthasar strânse din dinţi supărat şi se închise într-o tăcere posomorâtă, în timp ce Fabian istorisea vrute şi nevrute. Printre acestea se strecurară şi multe prostii, aşa cum se întâmplă când cineva povesteşte lucruri vesele, fără să se mai oprească.

Când intrară în umbra răcoroasă şi înmiresmată a pădurii, când auziră frunzele foşnind şi parcă suspinând de dor, pâraiele murmurând minunate melodii şi păsările cântând şi trezind ecouri care le răspundeau din munţi, Balthasar se opri, îşi ridică braţele în sus şi spuse:

— O, acuma mă simt iarăşi bine!... Nespus de bine! Fabian îşi privi prietenul cu oarecare uimire, ca unul care nu pricepe bine ce vrea să spună celălalt şi care nu ştie ce să facă.

Balthasar îl luă de mână şi zise plin de bucurie:

— Nu-i aşa, frate, că şi ţie ţi se deschide acuma inima şi că înţelegi şi tu taina minunată a singurătăţii pădurii?

— Nu te înţeleg întru totul, răspunse Fabian, dar, dacă vrei să spui că o plimbare prin pădure îţi face bine, atunci sunt şi eu de părerea ta. Şi mie îmi place să mă plimb, mai ales în tovărăşia cuiva cu care pot sa. Stau de vorbă despre lucruri interesante şi instructive. De exemplu, cu profesorul nostru Mosch Terpin e o adevărată bucurie să te plimbi. Cunoaşte orice plantă şi orice iarbă cât de mică şi ştie cum se numeşte şi cărei clase îi aparţine şi se pricepe şi să cunoască vremea...

— Stai, încetează! Te rog, opreşte-te, strigă Balthasar. Ai vorbit despre lucruri care m-ar face să înnebunesc dacă n-

ar exista un leac împotriva lor. Felul în care profesorul vorbeşte de natură îmi sfâşie sufletul. Sau, mai degrabă, mă apucă o groază cumplită, ca şi când aş vedea un nebun, care se crede rege şi stăpânitor, cum dezmiardă o păpuşă de paie crezând că-şi îmbrăţişează logodnica prinţesă! Aşa-zisele lui experienţe mi separ o groaznică batjocură a fiinţei divine, al cărei suflu ne întâmpină în mijlocul naturii şi trezeşte în adâncul sufletului nostru cele mai sfinte presimţiri. Câteodată aş fi ispitit să-i sfărâm toate sticlele, toate fiolele, toate instrumentele, dacă nu m-aş gândi că maimuţa nu se lasă de jucat cu focul, până nu-şi frige labele... Vezi, Fabian, gândurile acestea mă frământă la cursurile lui Mosch Terpin şi de aceea vă par atunci mai melancolic şi mai mizantrop decât oricând. Am impresia în momentele acelea că îmi cad casele în cap şi o spaimă cumplită mă împinge afară din oraş. Aici însă o linişte dulce îmi umple sufletul. Stau culcat pe iarbă, printre flori, mă uit în sus la cerul albastru şi deasupra mea şi a pădurii pline de chiot văd cum trec nourii aurii ca nişte visuri splendide dintr-o lume de departe, plină de bucurie şi de fericire!... O, Fabian! atunci se ridică din propriul meu piept un duh minunat, pe care îl aud vorbind în cuvinte misterioase cu frunzele, cu copacii, cu valurile pârâului; nu pot descrie bucuria care îmi cuprinde, cu o dulce şi melancolică încleştare, întreaga fiinţă!

— Ei, spuse Fabian, ăsta-i iarăşi vechiul cântec, despre melancolie şi bucurie, şi pâraie, şi copaci care vorbesc. Toate versurile tale sunt pline de asemenea lucruri drăguţe, care sună destul de mulţumitor la ureche şi pot fi întrebuinţate cu folos dacă nu cauţi şi altceva în ele. Dar spune-mi, dragul meu *melancholicus,* dacă prelegerile lui Mosch Terpin te supără într-adevăr atât de tare, spune-mi pentru ce te duci să le asculţi, de ce nu lipseşti de la niciuna

dintre ele şi stai acolo tăcut şi ţeapăn, cu ochii închişi, ca un somnambul?

— Dragul meu, răspunse Balthasar închizând ochii, te rog nu mă mai întreba! O forţă necunoscută mă atrage în fiecare dimineaţă în casa lui Mosch Terpin, îmi prevăd chinurile şi totuşi nu pot rezista; o fatalitate tenebroasă mă împinge!

— Ha! ha! râse cu hohot Fabian. Ce nostim! Ce poetic! Ce mistic! Forţa necunoscută care te atrage în casa lui Mosch Terpin stă în ochii albaştri ai frumoasei Candida! Că eşti îndrăgostit lulea de drăgălaşa fată a profesorului, ştim cu toţii de multă vreme şi de asta îţi trecem cu vederea himerele şi ideile tale caraghioase. Aşa se întâmplă cu îndrăgostiţii. Te afli în prima fază a bolii şi trebuie să treci, la vârsta ta, prin toate neroziile prin care eu şi mulţi alţii am trecut, slavă Domnului, fără un public care să te compătimească. Dar să mă crezi, dragul meu, că...

Între timp, Fabian îşi apucase din nou prietenul de braţ şi pornise cu el mai departe. Ieşiseră acum din desiş şi ajunseseră pe drumul ce străbătea pădurea prin mijloc, când Fabian văzu cum venea către ei, în trap, un cal fără călăreţ, învăluit într-un nor de praf...

— Hei-hei! exclamă el întrerupându-şi vorba. Ia uite, mârţoaga asta a luat vânt şi şi-a răsturnat călăreţul. Hai s-o prindem şi să-i căutăm pe urmă stăpânul prin pădure.

Şi Fabian se aşeză în mijlocul drumului.

Calul se apropia din ce în ce mai mult. Deodată, în şa, începu să se deosebească parcă o mogâldeaţă neagră care se zvârcolea, iar pe de lături zăriră două cizme bălăngănindu-se încoace şi încolo. Fabian auzi chiar în faţa lui un „prrr! prrr!" strident şi chiar în aceeaşi clipă o pereche de cizme îi zburară pe lângă nas, iar printre picioare i se rostogoli un obiect ciudat şi negru. Calul sta neclintit şi, cu gâtul întins până la pământ, adulmeca pe mititelul lui stăpân care se tăvălea în praf şi care, în sfârşit, izbuti cu mare greutate să

se ridice în picioare. Prichindelul avea capul vârât adânc între umerii înalți şi, cu ghebul din spate şi din piept, cu trupul scurt şi picioruşele lui subțiri şi lungi, de păianjen, părea un măr înfipt într-o furculiță, măr în care s-a cioplit o mutră de om. Când Fabian văzu stârpitura asta stranie, izbucni într-un hohot de râs. Prichindelul însă îşi înfundă țanțoş pe ochi pălărioara pe care şi-o ridicase de jos şi, sfredelindu-l pe Fabian cu priviri aprige, întrebă cu o voce aspră, groasă şi răguşită:

— Acesta e drumul spre Kerepes?

— Da, domnule, răspunse Balthasar domol şi grav şi îi întinse mititelului cizmele adunate din drum. Toate încercările pe care le făcu prichindelul ca să-şi încalțe cizmele rămaseră zadarnice; se împiedică şi se rostogoli gemând în praful drumului. Balthasar aşează cizmele cu turetcile în sus, îl ridică binişor pe prichindel şi, lăsându-l uşurel în jos, îi vârî picioruşele în cizmele prea grele şi prea largi pentru dânsul. Prichindelul, tot țanțoş, îi spuse, cu o mână sprijinită în şold şi cu cealaltă la pălărie:

— *Gracias*[6]*,* domnul meu!

Şi, îndreptându-se spre cal, apucă hățurile. Dar toate încercările de-a atinge scările şi de-a se sălta în şa rămaseră zadarnice. Balthasar, mereu serios şi blajin, se apropie şi îl ajută pe prichindel să se urce. Dar acesta probabil îşi luase prea mare vânt căci, în aceeaşi clipă în care ajunse sus, se şi rostogoli jos, de cealaltă parte.

— Nu cu atâta grabă, musiu! spuse Fabian, izbucnind din nou în râs.

Scuturându-şi praful de pe haine, prichindelul răspunse foarte supărat:

---

[6] Mulțumesc (sp.). (N.tr.)

— Ia, te rog, mai slăbeşte-mă cu musiu al dumitale! Eu sunt student şi, dacă şi dumneata eşti student, atunci e o insultă pe care mi-o aduci când îmi râzi aşa în nas ca un caraghios. Mâine avem să ne batem în duel la Kerepes.

— Ei, al naibii, spuse Fabian râzând într-una, ia uite domnule ce băiat straşnic şi cum se pricepe de bine în chestii de curaj şi de onoare studenţească!

Şi, apucându-l pe prichindel, fără să-i pese de zvârcolirile acestuia, îl puse pe cal, care o luă imediat la trap, nechezând vesel.

Fabian se ţinea de coaste aproape să se înăbuşe de-atâta râs. Balthasar spuse:

— Ce cruzime să râzi de un om pe care natura l-a năpăstuit în halul acesta! Dacă e într-adevăr student, arunci trebuie să te baţi cu el şi, împotriva uzului academic, duelul nu poate avea loc decât cu pistolul, fiindcă adversarul tău nu poate ţine în mână spada sau floreta.

— Cât de serios şi de sumbru priveşti iarăşi lucrurile, răspunse Fabian. Nu mi-a trecut niciodată prin cap să râd de un om bicisnic şi diform. Dar, ia spune-mi, de ce o asemenea pocitanie s-apucă să se urce pe cal, când nici nu ajunge să se uite măcar peste gâtul animalului? De ce s-apucă să se încalţe cu nişte cizme uriaşe? Cine-l pune să se îmbrace cu o redingotă lungă până la pământ, cu atâtea panglici şi ciucuri, şi galoane, şi să-şi aşeze pe cap o pălărie de catifea atât de ciudată? Şi de ce, mă rog, îşi ia mutra asta mândră şi obraznică şi se opinteşte să scoată asemenea sunete barbare? Te întreb, dacă face toate astea, nu merită oare să râzi de el ca de un caraghios ce este? Eu mă întorc repede în oraş. Vreau numaidecât să văd ce senzaţie are să stârnească sosirea domnului *studio sus* pe ducipalul dumisale!... Astăzi nu îţi pot intra în voie cu nimic! La revedere!

Şi Fabian porni zorit înapoi spre oraş.

Balthasar părăsi drumul mare şi se pierdu în desişul pădurii. Aici se aşează pe un covor de muşchi; se simţea cuprins, chiar copleşit de sentimente amare. O iubea desigur pe Candida, dar faţă de toată lumea şi chiar faţă de el însuşi ascunsese în adâncul sufletului această iubire. Atunci când Fabian vorbise de asta aşa, de-a dreptul, cu atâta nesocotinţă, avusese impresia că nişte mâini aspre şi obraznice rup vălul din faţa icoanei pe care nu îndrăznise s-o atingă şi i se părea acum că sfânta din icoană *pe el* are să fie supărată veşnic. Da, vorbele lui Fabian i se păreau o batjocorire groaznică a întregii lui fiinţe, a celor mai frumoase visuri ale lui.

— Care vasăzică, exclamă el supărat, carevasăzică, Fabian, tu mă crezi un prost îndrăgostit, un nătărău care aleargă la cursurile lui Mosch Terpin pentru ca măcar o oră să poată sta cu Candida sub acelaşi acoperiş, care rătăceşte singuratic prin pădure ca să viseze la iubita lui şi pe urmă să mai şi scrie ce visează, un neghiob care strică arborii crestând în coaja lor nume caraghioase, care în faţa fetei nu scoate nicio vorbă, ci numai suspină şi geme şi face o mutră plouată, de parcă l-ar durea stomacul, care păstrează la piept, pe piele, florile veştejite purtate de ea sau chiar mănuşa ce a pierdut-o – în sfârşit, un om care e în stare de tot felul de nebunii copilăreşti! Şi de aceea, tu, Fabian, mă necăjeşti, şi de aceea toţi băieţii râd de mine, şi de aceea eu şi toată lumea mea lăuntrică suntem poate un obiect de batjocură! Şi Candida, atât de frumoasă... atât de...

În clipa când rosti acest nume, Balthasar simţi ca un pumnal în inimă. O voce lăuntrică îi şopti foarte limpede că se ducea în casa lui Mosch Terpin numai pentru Candida, că scria versuri pentru dânsa, că îi cresta numele pe copaci cu briceagul, că în prezenţa ei amuţea, suspina şi gemea, că prin urmare făcea toate nebuniile pe care i le spusese Fabian. Abia acum simţi Balthasar cât de mult o iubea pe

Candida, dar în acelaşi timp văzu că o iubire curată şi adâncă apare în viaţa exterioară sub forme cam caraghioase, lucru ce trebuie, desigur, atribuit ironiei adânci pe care natura o pune în orice manifestare omenească. Avea poate dreptate în privinţa asta, dar n-avea dreptate când începu să se supere din această pricină. Visurile care îl legănau de obicei pieriseră, glasurile pădurii i se păreau acum sarcasm şi batjocură. Balthasar porni repede înapoi spre Kerepes. Dar, deodată, auzi o voce strigându-l:

— Domnule Balthasar... *Mon cher* Balthasar! Balthasar ridică ochii şi rămase pe loc ca lovit de o vrajă, când văzu venind către el pe profesorul Mosch Terpin la braţ cu fiica sa Candida. Aceasta, cu obişnuitul ei aer, sincer şi vesel, îl salută din cap pe studentul care împietrise ca o statuie.

— Balthasar, *mon cher* Balthasar, spuse profesorul, dumneata eşti cel mai silitor şi cel mai iubit dintre auditorii mei!... Am observat la dumneata că iubeşti natura cu toate minunile ei, ca şi mine, care sunt înnebunit după ea, nu altceva!... Ce mai faci? Desigur că ai adunat niscaiva plante prin păduricea noastră!... Ai găsit ceva interesant?... Ştii ce? Să facem cunoştinţă mai de-aproape! Vino pe la mine...

Oricând eşti binevenit... Am putea să experimentăm împreună... Mi-ai văzut pompa pneumatică? Uite... *mon cher...* mâine-seară se adună la mine un cerc de câţiva prieteni ca să bea ceai şi să mănânce tartine cu unt... Vor sta de vorbă... Vino, te rog, şi dumneata... Ai să cunoşti un tânăr foarte simpatic, care mi-a fost recomandat în chip deosebit... *Bonsoir, mon cher!...* Bună seara, *au revoir...* La revedere!... Vii mâine la curs?... Bun, *mon cher, adieu!*

Fără să mai aştepte răspunsul lui Balthasar, profesorul Mosch Terpin plecă împreună cu fiică-sa. Balthasar, în uimirea lui, nici nu îndrăznise să ridice ochii, dar privirea Candidei îl ardea în piept, simţea răsuflarea ei şi un dulce fior îl cuprinse.

Orice supărare îi trecuse. Privi plin de încântare după Candida, până când ea se mistui printre copaci.

Apoi tânărul se întoarse încetişor din nou în pădure, ca să viseze mai frumos decât oricând.

CAPITOLUL 3.

În care se povesteşte cum Fabian n-a ştiut ce să mai spună – Candida şi alte fecioare care nu trebuie să mănânce peşte – Ceaiul literar al lui Mosch Terpin – Tânărul prinţ

Fabian mergea repede, cu gândul să-l ajungă pe prichindelul ciudat care pornise călare înaintea lui. Dar se înşelase, fiindcă atunci când ieşi din pădure văzu în zare cum un alt călăreţ, înalt şi voinic, se alăturase piticului şi cum amândoi intrau acum pe poarta oraşului Kerepes.

„Hm, îşi spuse Fabian, chiar dacă a sosit înaintea mea pocitania călare, totuşi am să ajung la vreme ca să văd spectacolul pe care are să-l provoace apariţia lui. Dacă e într-adevăr un student, atunci toată lumea o să-l îndrepte spre «Calul înaripat» şi, dacă şi acolo o să se oprească cu «prr, prr» şi o să-şi arunce întâi cizmele, azvârlindu-se pe urmă după ele, şi dacă o să se înfurie când au să înceapă băieţii să râdă, apoi să te ţii, băiete, să vezi ce mai comedie o să fie!”

Când Fabian ajunse în oraş, se aştepta să întâlnească pe stradă, în drum spre „Calul înaripat”, numai oameni râzând. Totuşi nu era aşa. Toţi umblau ca de obicei, liniştiţi şi serioşi. Tot aşa de serioşi se plimbau în piaţa din faţa „Calului înaripat” câţiva studenţi care se adunaseră acolo şi vorbeau între dânşii. Fabian era convins că prichindelul încă nu sosise, dar, deodată, aruncând o privire prin poarta hanului, în curte, văzu cum un slujitor ducea tocmai atunci

la grajd calul binecunoscut al piticului. Fabian se repezi imediat la cel dintâi cunoscut pe care îl întâlni şi îl întrebă dacă n-a sosit la han un pici caraghios. Cel pe care îl întrebase Fabian nu ştia nimic şi nu ştiau nici ceilalți, cărora tânărul le povesti acum întâmplarea cu prichindelul ce se dădea drept student. Toți râseră, dar îl asigurară că o asemenea arătare, aşa cum o descrisese el, nu se ivise pe acolo. E drept, spuseră ei, că acum vreo zece minute au sosit doi călăreți foarte voinici şi înalți, pe nişte cai frumoşi, şi au tras la „Calul înaripat". Fabian întrebă:

— Unul dintre ei nu era pe calul pe care îl duc chiar acum la grajd?

— Da, da, i se răspunse. Cel care călărea pe calul ăsta era ceva mai mic de stat, dar foarte bine făcut, frumos la chip şi cu un păr buclat, admirabil. Trebuie să fie şi un foarte bun călăreț, pentru că a sărit de pe cal cu o agilitate şi cu o distincție de parcă era primul maestru de călărie al Curții.

— Şi nu şi-a pierdut botforii şi n-a căzut jos? întrebă Fabian.

— Doamne fereşte! se împotriviră ceilalți. Ce tot vorbeşti? Un călăreț atât de bun ca dânsul!

Fabian era uluit. În clipa asta îl văzu pe Balthasar venind. Se repezi spre el şi-i povesti cum prichindelul cu care s-au întâlnit în fața porților oraşului şi care a căzut de pe cal a sosit aici şi cum toată lumea spune despre el că e bărbat frumos şi călăreț minunat.

Balthasar răspunse liniştit şi grav:

— Vezi, dragă Fabian, că nu țoală Lumea îşi bate joc ca tine de oamenii nenorociți şi năpăstuiți de natură...

— Dar nu e vorba, îl întrerupse Fabian, de nicio batjocură, ci numai de faptul dacă poate fi numii bărbat frumos şi elegant un omuleț de-o şchioapă, care seamănă cu o ridiche...

Balthasar confirmă şi el spusele lui Fabian în ce priveşte statura şi înfăţişarea studentului pitic. Ceilalţi afirmară încă o dată că străinul cel mic e un bărbat frumos şi elegant, în timp ce Fabian şi Balthasar susţineau morţiş că niciodată n-au văzut un omuleţ mai pocit. Lucrurile rămaseră aşa şi toţi se despărţiră foarte miraţi.

Se făcuse noapte. Cei doi prieteni se îndreptară spre locuinţa lor. Balthasar spuse, aproape fără voia lui, că l-a întâlnit pe profesorul Mosch Terpin, care l-a invitat la dânsul în seara următoare.

— Ce fericit muritor! exclamă Fabian. Ce preafericit muritor! Acolo ai s-o vezi pe iubita ta, pe domnişoara Candida, şi ai să stai de vorbă cu ea!

Balthasar, jignit din nou, se smulse de lângă Fabian şi vru să plece. Totuşi, se răzgândi, rămase locului şi spuse, stăpânindu-şi necazul:

— Se poate să ai dreptate, dragă Fabian, când mă iei drept un caraghios care s-a îndrăgostit prosteşte, poate chiar aşa sunt. Dar prostia asta este o rană dureroasă şi adâncă care mi-a cuprins sufletul şi care, dacă e atinsă din greşeală, ar putea, din pricina durerii prea mari, să mă împingă la cine ştie ce nebunii. De aceea, dacă ţii într-adevăr la mine, nu-mi mai pomeni numele de Candida!

Fabian răspunse:

— Balthasar, prietene, iei iarăşi lucrurile îngrozitor de tragic; dar, în starea în care eşti, nici nu se poate altminteri. Totuşi, ca să nu ne sfădim, îţi făgăduiesc că numele de Candida nu va mai fi rostit de mine, până când tu însuţi nu-mi vei da prilejul. Acuma îngăduie-mi să-ţi mai spun numai un singur lucru:

prevăd că dragostea ta are să-ţi aducă tot felul de supărări. Candida este o fată foarte drăguţă, însă nu se potriveşte deloc cu firea ta melancolică şi visătoare. Când ai s-o cunoşti mai bine, firea ei simplă şi veselă are să-ţi pară

lipsită de poezia pe care tu o cauți pretutindeni. Asta are să te pună pe gânduri şi totul are să se sfârşească cu zbucium mare, durere închipuită şi deznădejde din belşug... Aşa! Mâine-seară sunt şi eu, ca şi tine, invitat la profesorul nostru, care are să ne distreze cu tot felul de experienţe amuzante. Şi acuma, noapte bună, visătorule! Dormi, dacă poți dormi în ajunul unei zile atât de însemnate ca aceea de mâine!

Şi, spunând acestea, se despărți de prietenul lui care căzuse pe gânduri.

Fabian avea destule motive ca să prevadă lui Balthasar şi Candidei o mulțime de momente nefericite şi patetice, căci firea amândurora părea într-adevăr să dea din belşug prilej pentru aşa ceva.

Candida era, oricine poate să mărturisească asta, o fată foarte drăguță, cu ochi care te luminau până în adâncul sufletului şi buze trandafirii, însă puțin cam groase. Am uitat dacă părul ei, frumos de altfel, pe care ştia să şi-l orânduiască fantastic în tot felul de împletituri stranii, era mai mult blond sau mai mult negru, doar atâta îmi aduc bine aminte, că avea ciudata însuşire de-a deveni tot mai întunecat cu cât îl priveai mai mult. Fata era mlădioasă, înaltă, vioaie, mai ales când era în tovărăşie plăcută. Talia ei făcea să se treacă uşor cu vederea că mâna şi piciorul ar fi putut fi mai mici şi mai delicate. Candida citise *Wilhelm Meister* al lui Goethe, poeziile lui Schiller şi *Inelul fermecat* a lui Fouque[7], dar uitase aproape tot ce citise. Cânta destul de binişor la pian şi se acompania câteodată şi din gură. Dansa cele mai noi *françoise* şi gavote şi scria lista rufelor date la spălat cu o caligrafie fină şi citeață. Dacă ar fi fost ceva de criticat la fata asta, ar fi fost poate faptul că vorbea cam

[7] Roman cavaleresc al scriitorului german F.H.K. De la Motte-Fouque (1777-1843), apărut în 1813 la Nurnberg. (N.tr.)

gros, că se strângea prea tare în corset, că se bucura prea mult de-o pălărie nouă şi că mânca la ceai prea multe prăjituri. Desigur, unii poeţi exaltaţi ar mai fi găsit la ea şi alte lucruri care să nu le placă, dar şi poeţii aceştia au prea multe pretenţii. Mai întâi, ei vor ca la fiecare vorbă pe care o spun, domnişoara să cadă imediat într-un extaz somnambulic, să suspine adânc, să-şi dea ochii peste cap, la nevoie chiar să leşine puţintel sau chiar să orbească câteva clipe, ca dovadă a celei mai înalte trepte a celei mai feminine feminităţi[8]. Pe urmă, zisa domnişoară trebuie să cânte versurile poetului pe melodia care i-a ţâşnit (ei, domnişoarei) din inimă, însă să se îmbolnăvească imediat din pricina asta; pe urmă să facă ea însăşi versuri, dar să se ruşineze foarte când se află că scrie poezii, deşi versurile, scrise cu litere delicate, pe hârtie fină şi parfumată, le-a dat cu mâna ei poetului, care, la rândul lui, se îmbolnăveşte de plăcere, lucru cu neputinţă să i-l iei în nume de rău. Există asceţi poetici care merg şi mai departe şi găsesc că e împotriva gingăşiei feminine ca o fată să râdă, să mănânce, să bea şi să se îmbrace elegant, după cum cere moda. Aceştia aproape că seamănă cu Sfântul Ieronim, care interzicea fecioarelor să poarte cercei şi să mănânce peşte. Ele trebuie – aşa porunceşte sfântul – să mănânce numai puţină iarbă fiartă, să fie mereu flămânde, dar fără să simtă foamea, să se îmbrace cu haine grosolane şi rău cusute, care să le ascundă talia, şi mai cu seamă să-şi aleagă de tovarăşă o persoană serioasă, palidă, tristă şi puţintel murdară!...

Candida era o fire cu totul simplă şi veselă. De aceea, nimic nu-i plăcea mai mult decât o conversaţie care se

---

[8] Aluzie satirică la Liane, preagingaşa eroină din romanul Titan al scriitorului german Jean Paul Richter (1763-1825). Liane obişnuia să orbească trecător, ori de câte ori avea o emoţie puternică. (N.tr.)

mişca pe aripile uşoare ale unui umor sănătos. Râdea de tot ce era cu haz. Nu suspina decât când ploaia îi strica plimbarea pe care avusese de gând s-o facă sau când şalul cel nou, cu toată grija ei, se păta. Dar când se ivea prilejul, dovedea că are o simţire profundă care nu degenera niciodată în sensibilitate exagerată. De aceea, şi mie, şi ţie, iubite cititor, deci nouă, care nu suntem nişte exaltaţi, fata asta ne-ar fi plăcut foarte mult. Cu Balthasar însă, foarte uşor se putea întâmpla altfel!

Dar, în curând, are să se vadă dacă profeţia prozaicului Fabian fusese îndreptăţită sau nu!...

Balthasar n-a putut dormi toată noaptea, cuprins de-o dulce nelinişte: ce putea fi mai firesc decât asta!? Cu sufletul plin de imaginea iubitei, el se aşează la masă şi scrise un număr oarecare de versuri agreabile şi sonore care zugrăveau starea lui într-o mistică poveste despre iubirea privighetorii pentru trandafirul roş[9]. Voia să aducă poemul la ceaiul literar al lui Mosch Terpin şi să lovească deodată cu el în inima neînarmată a Candidei, cum şi unde va putea mai bine.

Fabian zâmbi uşor când, potrivit înţelegerii, veni la ora hotărâtă să-l ia pe Balthasar şi îl găsi pe acesta îmbrăcat elegant, aşa cum nu-l văzuse niciodată. Avea un guler din cea mai fină dantelă de Bruxelles; haina lui, scurtă, cu mâneci despicate, era de catifea. Purta botine franţuzeşti cu tocuri înalte şi ascuţite şi canafuri de argint, o pălărie englezească din cel mai fin castor şi mănuşi daneze. În felul acesta, el era îmbrăcat nemţeşte din cap până în picioare şi costumul îi stătea nespus de bine, mai ales că îşi încreţise frumos părul şi îşi pieptănase bărbuţa.

---

9 Motiv preferat al liricii persane. (N.tr.)

Lui Balthasar îi bătea inima de bucurie când, acasă la Mosch Terpin, Candida îi ieşi înainte, îmbrăcată ca fetele germane de pe vremuri, prietenoasă, arătându-se drăgălaşă atât în priviri, cât şi în vorbe şi în toată fiinţa ei, aşa cum era ea întotdeauna.

— Scumpă domnişoară! suspină Balthasar din adâncul inimii când Candida, chiar Candida cu mâna ei. Îi oferi o ceaşcă de ceai.

Fata îl privi cu ochii ei luminoşi şi spuse:

— Aveţi aici rom şi *maraschino*[10], biscuiţi şi *pumper-nickel*[11], dragă domnule Balthasar, luaţi tot ce vă place!

În loc însă să se uite la rom şi la *maraschino,* la biscuiţi şi la *pumper-nickel,* şi să ia din ele, Balthasar, în extaz, nu-şi putea smulge privirile de la Candida şi căuta cuvintele care să exprime ceea ce simţea în clipa aceea. Chiar atunci însă, profesorul de estetică, un om înalt şi vânjos, îl apucă zdravăn de spate, îl învârti în loc – aşa încât Balthasar vărsă pe jos mai mult ceai decât se cuvine – şi spuse cu glas tunător:

— Tinere Lucas Cranach[12], nu bea apa asta păcătoasă, ai să-ţi strici complet stomacul german... Uite, în odaia de-alături, Mosch al nostru a pregătit o baterie cu sticle de vin nobil de viţă renană. Haide să le punem la bătaie!

Şi îl târî după el pe Balthasar, care se simţea foarte nenorocit.

Dar tocmai atunci Mosch Terpin ieşi din odaia de alături, ducând de mână un omuleţ mititel şi ciudat şi spunând:

---

[10] Lichior de cireşe (it.). (N.tr.)

[11] Pâine neagră de Westfalia. (N.tr.)

[12] Aluzie la Lucas Cranach (1472-1553), pictor şi gravor german. (N.tr.)

— Doamnelor şi domnilor, vă prezint pe un tânăr foarte înzestrat şi plin de calităţi rare, căruia nu-i va fi greu, sper, să vă câştige simpatia: domnul Cinabru, care a sosit abia ieri la universitatea noastră, unde vrea să studieze dreptul.

Fabian şi Balthasar îl recunoscură de la prima vedere pe prichindelul pe care îl întâlniseră în faţa porţii oraşului şi care căzuse de pe cal.

Fabian îi spuse încet lui Balthasar:

— Ce zici? Să-l provoc pe pitic la un duel cu fluierul sau cu sula cizmărească? Pentru că de alte arme nu mă pot servi contra unui adversar atât de primejdios.

— Să-ţi fie ruşine, răspunse Balthasar, că-ţi baţi joc de un om pipernicit, dar care, după cum ai auzit, are calităţi rare şi în modul acesta înlocuieşte prin valoare spirituală calităţile fizice refuzate de natură.

Şi, îndreptându-se spre prichindel, Balthasar spuse:

— Domnule Cinabru, căderea dumneavoastră de ieri, de pe cal, sper că n-a avut urmări neplăcute! Cinabru se înălţă în vârful picioarelor, proptindu-se într-un bastonaş pe care-l purta în mână, aşa încât acuma ajungea cu fruntea aproape până la şoldul lui Balthasar, îşi dădu capul pe spate, se uită în sus foarte furios şi spuse cu o voce de bas, sforăitoare:

— Nu ştiu la ce vă referiţi. Despre ce vorbiţi, domnule?... Cădere de pe cal?... Eu am căzut de pe cal?...

Nu ştiţi, probabil, că eu sunt cel mai bun călăreţ care există, că eu nu cad niciodată de pe cal, că am făcut campanie ca voluntar la cuirasieri şi am dat lecţii de călărie în manej ofiţerilor şi soldaţilor! Hm... hm...

Auzi colo! Căzut de pe cal!... Eu să cad de pe cal!

Şi voi să se întoarcă repede, dar bastonul pe care se proptise alunecă şi prichindelul se rostogoli jos, la picioarele lui Balthasar. Acesta se aplecă să-l ridice şi îi atinse fără să vrea creştetul capului. Mititelul scoase un ţipăt strident care răsună în toată sala şi făcu pe musafiri să sară speriaţi de la

locurile lor. Toți veniră în jurul lui Balthasar şi îl întrebară pentru ce a țipat aşa de groaznic. Profesorul Mosch Terpin spuse:

— Să nu te superi, dragă domnule Balthasar, dar a fost o glumă cam ciudată. Ai vrut, se vede, să ne faci să credem că a călcat cineva o pisică pe coadă.

— Zât! Zât! strigă o cucoană nervoasă şi leşină imediat de spaimă.

Strigând şi ei „zât! zât!" câțiva domni bătrâni, care sufereau de aceeaşi idiosincrazie[13], se repeziră pe uşă afară.

Candida, care turnase toată sticluța ei cu colonie peste doamna nervoasă, îi şopti lui Balthasar:

— Ce nenorociri stârneşti cu mieunatul dumitale îngrozitor, dragă domnule Balthasar!

Tânărul nu mai pricepea nimic. Roş la față de necaz şi de ruşine, el nu putu să scoată o vorbă pentru a spune că nu el, ci domnul Cinabru a mieunat atât de groaznic.

Profesorul Mosch Terpin observă încurcătura lui. Se apropie de el prietenos şi îi zise:

— Lasă, lasă, domnule Balthasar, linişteşte-te! Am văzut eu. Te-ai aşezat pe jos şi, țopăind în patru *labe,* ai imitat de minune un motan supărat că l-a călcat cineva pe coadă. Îmi plac şi mie asemenea amuzamente din domeniul istoriei naturale, dar de! La un ceai literar...

— Dar, domnule profesor, izbucni Balthasar, n-am fost eu...

— Bine, bine, îl întrerupse profesorul. Candida se apropie de ei.

— Hai, consolează-l pe Balthasar, îi spuse profesorul, căci e necăjit rău de cele ce s-au întâmplat...

---

[13] Reacție caracterizată prin sensibilitate sau intoleranță la unele medicamente, alimente, mirosuri etc. Şi care se manifestă, de obicei, prin urticarie. (N.ed.)

Fetei îi era milă de bietul Balthasar, care stătea foarte încurcat, cu ochii plecați, în fața ei. Îi întinse mâna şi şopti zâmbind:

— Ce oameni caraghioşi şi aceştia care se tem într-atâta de pisici!

Balthasar sărută mâna fetei, care îl privea cu ochii ei senini şi vioi. Se simți deodată în al nouălea cer de bucurie şi nu se mai gândi la Cinabru şi la mieunat.

Agitația încetase şi toată lumea era iar liniştită. Doamna nervoasă stătea la masă şi mânca zdravăn biscuiți, pe care-i înmuia în rom, spunând că în felul acesta sufletul îngrozit de forțele potrivnice se înviorează şi că după spaima cumplită urmează nădejdea fierbinte...

Şi cei doi domni bătrâni, cărora, afară, le trecuse printre picioare un motan adevărat, se întoarseră liniştiți în odaie şi se duseră, ca mulți alții dintre invitați, la masa de joc.

Balthasar, Fabian, profesorul de estetică şi alb câțiva tineri se aşezară lângă doamne. Domnul Cinabru luase un scăunel şi, cu ajutorul acestuia, se urcase pe sofa, unde acuma sta între două doamne şi arunca în jurul lui priviri scânteietoare şi mândre.

Balthasar socotea că a sosit clipa potrivită să citească poemul lui cu iubirea privighetorii pentru trandafirul roş. Aşadar, spuse, cu timiditatea obişnuită la tinerii poeți, că, dacă nu s-ar teme că va stârni supărare şi plictiseală şi dacă ar putea nădăjdui oarecare indulgență din partea stimaților auditori, ar îndrăzni să citească o poezie, cea mai recentă producție a muzei sale.

Cum doamnele sfârşiseră încă demult de discutat noutățile târgului, cum fetele vorbiseră destul despre ultimul bal de la primărie şi se puseseră chiar de acord în ceea ce priveşte ultima modă a pălăriilor şi cum domnii nu mai puteau aştepta nicio mâncare şi nicio băutură decât

peste vreo două ceasuri, Balthasar fu invitat de toată lumea să nu mai întârzie şi să le facă această mare plăcere.

Tânărul scoase manuscrisul şi citi în acest timp propria-i operă, care într-adevăr era compusă cu reală simţire poetică şi care îl entuziasma tot mai mult. Lectura lui, tot mai expresivă, trăda focul lăuntric al îndrăgostitului. Şi, pe când citea, suspine uşoare din partea femeilor şi exclamaţii ale bărbaţilor: „minunat! splendid! delicios!" îl convinseră că poezia lui îi captivase pe toţi...

Sfârşi de citit. Toţi exclamară:

— Ce poezie!... Ce cugetare!... Ce fantezie!... *Ce ver*suri frumoase!... Ce muzicalitate!... Mulţumesc!...

Mulţumesc, domnule Cinabru, pentru marea plăcere pe care mi-aţi făcut-o...

— Cum? Ce? strigă Balthasar.

Dar nimeni nu-l luă în seamă. Toţi se înghesuiau în jurul lui Cinabru, care stătea pe sofa, umflându-se în pene ca un curcănaş, şi mârâia cu vocea lui urâcioasă:

— O, vă rog, vă rog... Nu e mare lucru... E o bagatelă pe care am scris-o la repezeală, noaptea trecută...

Profesorul de estetică spuse:

— Splendid... minunat!... Domnule Cinabru... prietene! Afară de mine, eşti cel mai mare poet din lume...

Vino să te îmbrăţişez, suflet minunat!

Şi îl luă de pe sofa pe prichindel, îl ridică în sus, îl strânse la piept şi îl sărută.

Cinabru se purtă însă foarte urât. Izbi cu picioruşele în burta proeminentă a profesorului şi orăcăi:

— Lasă-mă în pace! Lasă-mă în pace! Mă doare... mă doare... Am să-ţi scot ochii! Am să-ţi rup nasul cu dinţii!

— Nu, zise profesorul aşezându-l pe sofa, nu, dragă prietene, nu trebuie să exagerezi cu modestia! Mosch Terpin, care se sculase de la masa de joc, veni şi îi strânse mâna lui Cinabru, spunându-i foarte grav:

— Minunat, tinere! Toate laudele pe care le-am auzit cu privire la talentul dumitale au fost mai prejos de ceea ce aflu acum...

Profesorul de estetică, entuziasmat, propuse:

— Care dintre domnişoare vrea să răsplătească cu o sărutare pe domnul Cinabru pentru poezia dumisale, ce exprimă cu atâta înflăcărare sentimentul iubirii?

Candida se ridică şi, roşie la faţă, se apropie de prichindel, îngenunche şi îi sărută gura scârboasă, cu buze vinete.

— Da, strigă atunci Balthasar ca înnebunit deodată, da, Cinabru! Tu ai scris poezia cu privighetoarea şi trandafirul roşu şi tu meriţi răsplata pe care ai primit-o!...

Şi, luându-l pe Fabian, îl duse în odaia de-alături, unde îi spuse:

— Fă-mi plăcerea şi uită-te bine la mine şi răspunde-mi pe urmă drept şi cinstit dacă eu sunt sau nu studentul Balthasar, dacă tu eşti într-adevăr Fabian, dacă suntem în casa lui Mosch Terpin, dacă visăm... dacă suntem nebuni... strânge-mă de nas sau scutură-mă ca să mă trezesc din visul ăsta urât...

— Cum poţi să te porţi ca un nebun, răspunse Fabian, numai din gelozie, fiindcă tânăra Candida l-a sărutat pe Cinabru! Trebuie să recunoşti şi tu că poezia pe care a citit-o prichindelul era într-adevăr foarte bună...

— Dar cum se poate să spui asta, Fabian?! strigă Balthasar, cu expresia celei mai adânci uimiri.

— Da, da, urmă Fabian, poezia lui Cinabru era excelentă şi a meritat să fie sărutat de Candida... Omuleţul ăsta are într-însul calităţi mai preţioase decât o figură frumoasă. Dar chiar în ce priveşte figura lui: nu mi se mai pare acum atât de respingătoare ca la început. Când îşi citea poezia, inspiraţia lăuntrică îi înfrumuseţa faţa, aşa încât uneori îmi părea că e un băiat bine făcut şi drăguţ, deşi abia ajungea

cu capul pană ia marginea mesei. Lasă încolo gelozia ta zadarnică şi, ca poet, împrieteneşte-te cu un poet!

— Cum? strigă Balthasar furios. Cum? Să mă mai şi împrietenesc cu pocitania asta, pe care aş vrea s-o strâng de gât?

— Asta înseamnă să nu mai asculţi deloc de raţiune, răspunse Fabian. Şi acuma hai să ne întoarcem în sală. Trebuie să se fi întâmplat ceva nou, fiindcă aud aplauze.

Balthasar îşi urmă maşinal prietenul.

Când intrară, îl văzură pe profesorul Mosch Terpin singur în mijlocul sălii, ţinând încă în mână instrumentele cu care tocmai făcuse cine ştie ce experienţă de fizică şi având pe faţă o expresie de mare uimire. Toată lumea era adunată împrejurul lui Cinabru care, proptit în baston, stătea înălţat în vârful picioarelor şi, foarte mândru, primea aplauzele ce se revărsau din toate părţile asupra lui.

Apoi, toţi se întoarseră iar către profesor, care făcea acuma o nouă experienţă interesantă. Abia sfârşi şi toţi se repeziră din nou împrejurul lui Cinabru strigând:

— Minunat!... Splendid, domnule Cinabru! Atunci, sări şi Mosch Terpin şi veni spre prichindel strigând de zece ori mai tare decât ceilalţi:

— Minunat! Splendid, domnule Cinabru! Printre musafiri se afla şi tânărul prinţ Gregor, care îşi făcea studiile la universitate. Prinţul era un bărbat foarte frumos. Gesturile lui erau atât de nobile şi de degajate, încât se vedea imediat la el originea înaltă şi obişnuinţa de a trăi în lumea mare.

Prinţul Gregor nu se mai dezlipea de lângă Cinabru şi îi aducea acestuia nemăsurate laude, numindu-l poet minunat şi fizician remarcabil.

Grupul pe care îl alcătuiau aceştia doi împreună, stând alături, era ciudat. Lângă înaltul şi bine făcutul Gregor, omuleţul pipernicit, care cu nasul în sus abia se putea ţine pe picioruşele lui subţiri, făcea un contrast cumplit. Privirile

tuturor femeilor erau îndreptate într-acolo, însă nu spre prinț, ci spre Cinabru, care se ridica în vârful picioarelor, dar cădea mereu pe călcâie şi, astfel, se legăna într-una în sus şi în jos ca un diavol cartezian[14].

Profesorul Mosch Terpin veni spre Balthasar şi îi spuse:

— Ce spui de dragul meu Cinabru? Are foarte multe calități şi, acuma, când mă uit mai bine la dânsul, înțeleg cum stau lucrurile cu el. Preotul care l-a crescut şi mi l-a recomandat se exprimă foarte misterios în privința originii lui. Ia uite ce maniere distinse are şi ce degajat se poartă! Cu siguranță că e de sânge princiar, poate chiar un fiu de rege!

În clipa aceea, se anunță că masa e servită. Cinabru se îndreptă bălăbănindu-se spre Candida, o luă neîndemânatic de mână şi o conduse în sufragerie.

În culmea furiei, Balthasar se repezi pe uşă şi, prin întuneric, ploaie şi furtună, plecă acasă.

CAPITOLUL 4.

În care se povesteşte cum violonistul italian Sbiocca l-a amenințat pe domnul Cinabru că îl aruncă în contrabas şi cum referendarul Pulcher n-a putut căpăta postul de la Ministerul Afacerilor Străine – Despre vameşi şi miracole prohibite – Balthasar e vrăjit cu un mâner de baston

Balthasar stătea în pădure pe o stâncă acoperită cu muşchi şi se uita gânditor în prăpastia în care un pârâu se rostogolea spumegând printre bolovani şi tufe de mărăcini. Nouri groşi treceau şi se scufundau după munți; foşnetul

[14] Jucărie asemănătoare cu un „hopa-Mitică”. (N.tr.)

copacilor şi al apelor răsuna ca un scâncet înăbuşit şi păsări de pradă croncăneau, ridicându-se din desişuri şi zburând odată cu nourii.

Studentului i se părea că aude, în minunatele voci ale codrului, tânguirea naturii; i se părea că el însuşi se va mistui în această tânguire şi că fiinţa lui întreagă era numai un sentiment de durere adâncă şi fără leac. Inima îi era copleşită de melancolie şi, în timp ce lacrimile îi şiroiau, duhurile pârâului se uitau parcă în sus spre dânsul şi întindeau din valuri braţe albe, ca să-l tragă în prăpastia rece.

Deodată, se auzi din depărtare un sunet de corn limpede şi vesel, care îi pătrunse mângâietor în suflet, trezind într-însul dorul şi speranţa. Se uită împrejur şi, pe când cornul suna mereu, umbra pădurii nu i se mai păru atât de tristă, iar vuietul vântului şi foşnetul frunzelor nu-i mai sunară atât de jalnice.

— Nu! strigă el sărind de pe stâncă şi privind cu ochi scânteietori în jurul lui. Nu! N-a pierit încă orice speranţă! Văd că în viaţa mea a pătruns un mister sumbru, o vrajă rea care vrea să mă doboare, dar am să sfărâm această vrajă, chiar dacă aş şti că am să pier şi eu! Atunci când, târât şi copleşit de sentimentul care îmi zbuciuma pieptul, i-am mărturisit Candidei că o iubesc, nu mi-am citit oare fericirea în privirile ei, nu mi-am simţit oare fericirea în strângerea ei de mână? însă, îndată ce apare pipernicitul acela, toată dragostea Candidei se revarsă asupra lui. Ochii ei numai la stârpitura aceea se uită şi suspine de dor îi umflă pieptul când prostănacul acela se apropie de dânsa sau când îi ia mâna. E ceva misterios în el şi, dacă aş crede în basme prosteşti, aş spune că tânărul acesta e vrăjit şi are puterea de-a fermeca oamenii. Nu e oare lucru nebunesc că toţi râd şi îşi bat joc de omuleţul bicisnic şi pocit şi pe urmă, când se iveşte în mijlocul lor, îl laudă cu toţii spunând că e

studentul cel mai deştept, cel mai învăţat şi cel mai frumos? Dar ce să mai vorbesc? Chiar şi mie mi se întâmplă câteodată aproape la fel şi mi se pare şi mie că Cinabru e deştept şi drăguţ!... Numai în prezenţa Candidei, vraja nu mai are nicio putere asupra mea şi Cinabru rămâne o stârpitură neroadă şi scârboasă... Şi totuşi!... Mă împotrivesc puterii duşmănoase şi în adâncul sufletului presimt că o întâmplare neaşteptată are să-mi pună la-ndemână arma cu care am să-l dobor!

Balthasar porni înapoi pe drumul spre Kerepes. Cum mergea pe o cărare, zări pe şosea o trăsură plină cu bagaje din care cineva îi făcea semn cu batista. Se apropie şi văzu că era domnul Vincenzo Sbiocca, violonist virtuoz, renumit în toată lumea; tânărul, care luase cu el doi ani lecţii de vioară, îl preţuia foarte mult pentru felul lui de-a cânta. Sbiocca spuse, sărind din trăsură:

— Îmi pare bine, dragă domnule Balthasar, îmi pare bine, dragul meu prieten şi elev, că te întâlnesc ca să-mi iau rămas-bun de la dumneata!

— Cum? întrebă Balthasar. Cum, domnule Sbiocca, doar nu vei fi vrând să pleci din Kerepes, unde toată lumea te stimează şi te admiră?

— Da, răspunse Sbiocca, roş la faţă de mânie. Da, domnule Balthasar, plec dintr-un loc în care toţi oamenii sunt smintiţi şi care seamănă cu un ospiciu de nebuni. N-ai fost aseară la concertul meu, fiindcă te aflai la ţară; dacă ai fi venit acolo, mi-ai fi putut da ajutor împotriva turbaţilor acelora care m-au răpus!

— Dar ce s-a întâmplat, pentru Dumnezeu, ce s-a întâmplat? strigă Balthasar.

Sbiocca urmă:

— Cântam cel mai greu concert al lui Viotti[15]. E mândria şi bucuria mea cea mai mare. M-ai auzit cum îl cânt şi ţi-a plăcut întotdeauna. Ieri eram într-o dispoziţie minunată... cu sufletul senin... *spirito alto,* adică. Niciun violonist pe lume, nici chiar Viotti însuşi, n-ar fi cântat ca mine. Când am sfârşit, aplauzele au izbucnit cu furie*... furore* adică, aşa cum mă aşteptam.

Cu vioara la subsuoară fac câţiva paşi înainte, ca să mă înclin şi să mulţumesc... Şi, când colo, ce văd şi ce aud? Toată lumea, fără să-mi dea nicio atenţie, se îngrămădeşte într-un colţ al sălii şi strigă: *„Bravo... bravissimo,* divinule Cinabru!... Ce cântec!... Ce ţinută! Ce expresie! Ce tehnică!" Mă reped într-acolo, răzbat printre spectatori şi ce văd? Un individ pipernicit, înalt de trei palme, care fornăia cu glas respingător: „Vă rog, vă rog, am cântat cum am putut, dar bineînţeles că sunt cel mai mare violonist din Europa şi din toate celelalte continente!" „Mii de draci, strig atunci, cine a cântat, eu ori viermele ăsta?" Şi vreau să mă reped la el şi să-l înşfac cu toată digitaţia. Lumea însă se năpusteşte asupra mea şi începe să vorbească tot felul de prostii, că sunt invidios, gelos, răutăcios şi altele la fel. Şi, deodată, unul strigă: „Şi ce compoziţie!" şi toţi strigă după el: „Şi ce compoziţie! Divinule Cinabru! Compozitor sublim!" Atunci încep să zbier şi mai tare: „Ce? Sunteţi nebuni? Concertul era de Viotti şi eu l-am cântat: eu, eu, celebrul Vincenzo Sbiocca!" Şi atunci mă iau cu toţii pe sus, spun că asta-i nebunie italienească – *rabbia,* o întâmplare ciudată – şi mă duc cu forţa într-o încăpere alăturată şi mă tratează ca pe un bolnav, ca pe un nebun. Nu trece mult şi dă buzna înăuntru *signora* Bragazzi, care cade jos leşinată. Păţise şi ea ca şi mine. Imediat după ce şi-a terminat aria, toată sala

---

[15] Giovanni Battista Viotti (1755-1824), compozitor şi violonist italian. (N.tr.)

a răsunat de: *„Brava... bravissima...* Cinabru!” şi toţi strigau că nu mai există altă cântăreaţă cum e Cinabru. Şi acesta fornăie iar blestematele lui cuvinte: „Vă rog! Vă rog!”... Acuma, *signora* Bragazzi e bolnavă grav şi nu mai are mult până să moară. Cât despre mine, fug de-aici ca să scap de oamenii ăştia nebuni! Rămâi cu bine, dragă domnule Balthasar! Dacă îl vezi pe *signorino* Cinabru, spune-i, te rog, să nu care cumva să-l prind pe la vreun concert la care am să fiu şi eu. Dacă-l văd, îl iau de picioarele lui de gândac şi îl vâr în contrabas, să stea acolo toată viaţa şi să dea concerte şi să cânte arii cât i-o plăcea. Rămâi cu bine, dragă Balthasar, şi nu da uitării vioara!

Şi domnul Vincenzo Sbiocca îl îmbrăţişa pe Balthasar, ce încremenise de mirare, apoi se urcă în trăsura care porni repede.

„N-am avut eu dreptate, îşi spuse Balthasar, când m-am gândit că Cinabru ăsta e vrăjit şi farmecă lumea?”

În clipa asta, un tânăr trecu în goană, palid, cu deznădejdea pe faţă. Lui Balthasar îi stârni milă. I se păru că-l recunoaşte în tânărul acela pe unul dintre prietenii lui şi se repezi după dânsul în pădure.

După ce făcu aşa vreo douăzeci, treizeci de paşi, văzu că e referendarulPulcher, care se oprise sub un copac gros şi, cu privirile spre cer, spunea:

— Nu! Nu mai pot răbda ruşinea asta! Toată speranţa vieţii mele a pierit! Orice nădejde s-a dus! Rămâi cu bine viaţă... lume... speranţă... iubito!

Şi deznădăjduitul Pulcher scoase un pistol din buzunar şi îl duse la tâmplă.

Balthasar se repezi ca fulgerul la dânsul, îi smulse pistolul din mâini şi îl aruncă, zicând:

— Pulcher! Pentru Dumnezeu! Ce-i cu tine? Ce vrei să faci?

Tânărul nu-şi putu veni în fire decât abia după câteva minute. Căzuse aproape leşinat pe iarbă.

Balthasar se aşează lângă el, spunându-i cuvinte de îmbărbătare, fără să ştie cauza deznădejdii lui.

După ce îl întrebă de o sută de ori ce lucru atât de groaznic i s-a întâmplat încât l-a făcut să se gândească la sinucidere, Pulcher suspină adânc şi, în sfârşit, vorbi:

— Tu cunoşti, dragă Balthasar, situaţia mea şi ştii cât sunt de strâmtorat. Ştii, de asemenea, că îmi pusesem toate speranţele în postul de impiegat care e vacant la Ministerul Afacerilor Străine şi ştii cu câtă râvnă şi cu câtă sârguinţă m-am pregătit ca să-l pot căpăta. Lucrarea scrisă am făcut-o şi am aflat cu mare bucurie că ministrul a fost foarte mulţumit de ea. Plin de încredere, m-am prezentat azi-dimineaţă la examenul oral. În sala de examen am găsit un individ mititel şi diform, numit Cinabru, pe care desigur că îl cunoşti. Consilierul de legaţie care trebuia să mă examineze m-a primit cu prietenie şi mi-a spus că pentru postul pe care voiam să-l ocup s-a prezentat şi domnul Cinabru, aşa că ne va examina pe amândoi. Consilierul m-a luat apoi de-o parte şi mi-a spus la ureche: „Concurentul dumitale nu e deloc primejdios. Lucrarea scrisă pe care a făcut-o e foarte slabă". Examenul a început. Am răspuns la toate întrebările. Cinabru nu ştia nimic, absolut nimic. În loc să răspundă, nu făcea decât că fornăie şi să orăcăiască lucruri ininteligibile. Dădea mereu din picioare, aşa încât a căzut de vreo câteva ori de pe scaunul înalt pe care stătea şi a trebuit să-l ridic. Inima îmi tremura de mulţumire. Privirile prietenoase pe care consilierul i le arunca prichindelului, le consideram drept o amară ironie. Examenul s-a terminat. Şi acuma, închipuie-ţi spaima mea, parcă un trăsnet m-ar fi lovit, când l-am văzut pe consilier luându-l în braţe pe Cinabru şi spunându-i: „Minunat!... Ce cunoştinţe vaste!... Ce inteligenţă!... Ce pătrundere!" Pe urmă, către mine: „M-ai

decepționat cu totul, domnule Pulcher!... N-ai ştiut absolut nimic! Şi te rog să nu te superi, dar felul în care ți-ai făcut curaj pentru examen e împotriva oricărei bune-cuviințe, e lipsit de decență... Nici nu puteai să stai pe scaun, cădeai mereu şi domnul Cinabru a trebuit să te ridice. Diplomații trebuie să fie cumpătați şi chibzuiți. Bună ziua!" Mie tot nu-mi venea să cred. Mi se părea totul o fantasmagorie. M-am dus la ministru. Nu m-a primit şi mi-a trimis vorbă că nu înțelege cum de mai am îndrăzneala să-l mai plictisesc cu vizita mea, după felul cum m-am purtat la examen... A aflat totul! Postul pe care voiam să-l ocup a fost dat domnului Cinabru! Şi aşa, o forță infernală mi-a răpit orice speranță şi de aceea acuma vreau să-mi pun capăt vieții. Lasă-mă, Balthasar!

— Nu te las deloc! spuse Balthasar. Ascultă întâi ce am să-ți spun.

Şi-i povesti lui Pulcher tot ce ştia despre Cinabru de la prima apariție a acestuia la poarta oraşului Kerepes şi cele ce i se întâmplaseră lui acasă la Mosch Terpin şi ceea ce chiar adineauri îi istorisise Sbiocca.

— E sigur, deci, continuă el, că în tot ce face stârpitura asta e ceva misterios, dar crede-mă, prietene Pulcher, dacă e în joc vreo vrajă diabolică, trebuie să ne împotrivim cu dârzenie. Izbânda e sigură, cu condiția să avem curaj. De aceea, nu te descuraja şi nu lua hotărâri pripite... Să ne unim şi să pornim la luptă împotriva prichindelului vrăjit.

— Vrăjit! strigă Pulcher. Vrăjit, da! E vrăjit fără nicio îndoială! Totuşi, dragă Balthasar, ce-i asta? Visăm sau ce? Vrăjitorie... farmece... mai există azi aşa ceva? N-a introdus oare pe vremuri prințul Paphnutius cel Mare ideile Iluminismului şi n-a alungat din țară tot ce e miraculos şi incomprehensibil? Cum se poate ca acestea să fi pătruns iarăşi prin contrabandă? Trebuie numaidecât să anunțăm poliția şi direcția vămilor. Dar nu, nu, nu se poate! De vină

în nenorocirea noastră e numai nebunia oamenilor şi, cum foarte tare mă tem, o colosală mituire... Blestematul acesta de Cinabru trebuie să fie grozav de bogat! Deunăzi stătea în faţa monetăriei şi lumea îl arăta cu degetul şi spunea: „la uitaţi-vă la ăsta! Toţi banii care se fabrică aici sunt ai lui!”

— Nu cred! spuse Balthasar. Nu cred, prietene *referendar*. Nu cu banii constrânge el duhurile rele; altceva e la mijloc! E drept că prinţul Paphnutius a introdus ideile Iluminismului, spre binele şi folosul poporului lui şi al urmaşilor lui, însă au mai rămas încă multe lucruri miraculoase şi incomprehensibile. Eu cred că s-au mai păstrat, aşa, pentru casă, câteva miracole drăgălaşe. De exemplu, şi acuma tot mai răsar din nişte păcătoase de seminţe copaci frumoşi, şi fructe, şi cereale de tot felul, cu care ne îndopăm trupul. Se mai permite şi acuma florilor şi insectelor să poarte pe petale şi pe aripi culori strălucitoare şi chiar tot felul de semne şi de scrisuri ciudate, despre care nimeni nu ştie dacă sunt în ulei, în guaşă sau în acuarelă, şi niciun profesor de caligrafie nu poate citi acele semne, iar de copiat nici vorbă! Oho! Pulcher, chiar în mine însumi simt câteodată atâtea ciudăţenii! îmi pun atunci pipa deoparte şi încep să mă plimb prin odaie şi o voce stranie îmi şopteşte că eu însumi sunt un miracol. Vrăjitorul Microcosmus mă are în puterea lui şi mă împinge spre tot felul de nebunii! Atunci însă, Pulcher, ies din casă şi alerg în mijlocul naturii şi pricep tot ce-mi spun florile, şi apele, şi o atmosferă dumnezeiască mă învăluie!...

— Vorbeşti ca în friguri, spuse Pulcher.

Dar Balthasar, fără să-l ia în seamă, îşi întinse braţele spre orizont, cuprins parcă de un dor adânc.

— Ascultă şi acuma, spuse el. Ascultă, Pulcher, ce muzică divină răsună prin pădure în foşnetul vântului de seară! Auzi tu cum pâraiele cântă tot mai tare? Cum frunzele şi florile cântă şi ele?

Pulcher trase cu urechea ca să audă muzica de care vorbea Balthasar.

— Într-adevăr, spuse el, se aude o muzică prin pădure, cea mai fermecătoare şi mai minunată pe care am auzit-o până acum vreodată şi care îmi pătrunde până în adâncul sufletului. Totuşi, nu e vântul, nici frunzele nu sunt şi nici florile care cântă aşa, ci mai degrabă am impresia că cineva atinge clopotele grave ale unei armonice.

Pulcher avea dreptate. Într-adevăr, acordurile tot mai pline, tot mai tari şi care răsunau tot mai aproape, se asemănau cu sunetele unei armonice, a cărei mărime şi putere trebuie însă să fi fost nemaipomenite[16]. În curând, în faţa celor doi prieteni care porniseră acuma mai departe, apăru un spectacol atât de minunat, încât de mirare se opriră înmărmuriţi. La mică depărtare de dânşii trecea încet, într-o trăsură, un om îmbrăcat aproape chinezeşte, doar că pe cap purta o beretă largă împodobită cu pene mari. Trăsura părea o scoică deschisă, de cristal scânteietor; cele două roţi înalte ale trăsurii păreau şi ele lucrate din acelaşi material. Când se învârteau, răsunau sunetele acelea de armonică pe care cei doi prieteni le auziseră de departe. Doi inorogi albi cu hamuri aurite trăgeau trăsura pe capra căreia, în loc de vizitiu, şedea un fazan argintiu, ţinând în cioc hăţurile aurii. La spatele trăsurii era un cărăbuş mare, auriu, care, fluturând din aripi, părea că face vânt omului ciudat din scoică. Când trecu prin faţa celor doi prieteni, el îi salută dând din cap. În clipa aceea, din mânerul strălucitor al bastonului ce-l purta în mână, o rază îl nimeri pe Balthasar, care simţi deodată un junghi arzător în piept şi se cutremură, scoţând un ţipăt înăbuşit.

---

[16] Este vorba, probabil, de o armonică prevăzută cu sticlă, care nu se mai foloseşte azi şi care avea nişte clopoţei de sticlă sau nişte baghete de sticlă; acestea retransmiteau melodia. (N.tr.)

Omul din trăsură îl privi şi îi făcu un semn prietenos. Când ciudata caleaşca dispăru printre copaci şi în timp ce ecoul dulce al sunetelor de armonică încă mai răsuna, Balthasar, în culmea extazului şi a bucuriei, îşi îmbrăţişa prietenul şi rosti:

— Pulcher, suntem salvaţi! Acesta e omul care va sfărâma vraja blestemată a lui Cinabru!

— Nu ştiu, spuse Pulcher, nu ştiu ce e cu mine în clipa asta, dacă visez sau dacă sunt treaz, dar de un lucru sunt sigur: că un sentiment de bucurie mă pătrunde şi că speranţa şi liniştea se întorc iarăşi în sufletuL meu.

CAPITOLUL 5.

Cum prinţul Barsanuph, dejunând ciocârlii de Leipzig cu rachiu de Danzig, s-a pătat cu unt pe pantalonii de caşmir şi l-a înălţat pe secretarul intim Cinabru la rangul de consilier special intim – Cărţile cu imagini ale doctorului Prosper Alpanus – Cum un portar l-a muşcat de deget pe studentul Fabian, cum acesta a purtat o haină cu coadă şi de aceea lumea a râs de el – Fuga lui Balthasar

Ministrul Afacerilor Străine, la care domnul Cinabru fusese numit secretar intim, era un urmaş al baronului Pratextatus von Mondschein, cel ce căutase zadarnic prin cronici şi hrisoave arborele genealogic al zânei Rosabelverde. Îl chema şi pe el tot Pratextatus von Mondschein, ca şi pe strămoşu-său, avea o cultură aleasă, maniere distinse, ştia bine gramatica, îşi scria numele cu litere franţuzeşti, având şi un scris citeţ, şi lucra câteodată chiar el, mai ales când era vreme urâtă. Prinţul Barsanuph, un urmaş al marelui Paphnutius, îl iubea foarte mult, fiindcă avea răspuns la orice întrebare, juca în orele de răgaz popice cu Alteţa Sa, se

pricepea de minune la negocieri financiare şi era neîntrecut în gavotă[17].

Baronul Pratextatus von Mondschein îl invitase pe prinţ la un dejun cu ciocârlii de Leipzig şi rachiu de Danzig. Când Alteţa Sa veni, găsi în anticameră, pi intre diverşi agreabili diplomaţi, pe Cinabru, care, proptit în baston, îl privi cu ochişorii lui strălucitori şir fără să-i pese de prezenţa prinţului, îşi vârî în gură o ciocârlie friptă pe care tocmai o şterpelise de pe masă. Când dădu cu ochii de dânsul, prinţul zâmbi cu bunăvoinţă şi îi spuse ministrului:

— Mondschein! Cine e băiatul ăsta drăguţ şi deştept? Cu siguranţă că el redactează rapoartele acelea atât de bine stilizate şi de frumos scrise pe care le primesc de la dumneata în ultimul timp.

— Da, preamilostive stăpâne, răspunse Mondschein. E cel mai iscusit şi mai deştept funcţionar pe care soarta l-a hărăzit birourilor mele. Îl cheamă Cinabru şi îl recomand cu toată căldura bunăvoinţei Voastre. E la mine abia de câteva zile.

— Şi tocmai de aceea, spuse un tânăr frumuşel care se apropiase de dânşii, dacă Excelenţa Voastră îmi permite să observ, colegul meu n-a lucrat încă nimic. Rapoartele care au avut norocul să fie remarcate cu bunăvoinţă de Alteţa Voastră sunt întocmite de mine.

— Ce vrei dumneata? se răsti la el prinţul.

În vremea asta, Cinabru venise chiar lângă prinţ şi, mestecând ciocârlia, plescăia din gură de poftă şi plăcere.

Tânărul era într-adevăr cel care redactase rapoartele.

— Ce vrei dumneata? îl mai întrebă încă o dată Alteţa Sa. Spui că nici n-ai pus până acum mâna pe condei? Şi pe urmă faptul că te înghesui în mine şi mănânci ciocârlii fripte

---

[17] Vechi dans franţuzesc dansat la Curte. (N.tr.)

şi, după cum observ acuma spre marea mea supărare, mi-ai pătat pantalonii cei noi de caşmir, ca şi faptul că plescăi aşa de necuviincios din gură, da! Toate acestea dovedesc din belşug completa dumitale incapacitate pentru orice carieră diplomatică! Du-te frumuşel acasă şi să nu mai apari în faţa mea, doar dacă n-ai să-mi aduci ceva cu care să-mi scoţi pata de pe pantaloni. Poate că atunci voi fi iarăşi binevoitor! Apoi, către Cinabru: tineri ca dumneata, Cinabru, sunt o podoabă a statului şi merită să fie puşi în valoare. De acum înainte, eşti consilier special intim!

— Mulţumesc, fornăi Cinabru, în timp ce înghiţea ultima îmbucătură şi îşi ştergea gura cu amândouă mâinile. Mulţumesc, am să lucrez aşa cum se cuvine.

— Încrederea în sine, spuse prinţul cu glas tare, e dovada forţei lăuntrice pe care trebuie s-o aibă orice om de stat vrednic.

Şi, după aceste vorbe, prinţul luă un păhărel de rachiu de Danzig, pe care însuşi ministrul i-l oferi şi care îi plăcu foarte mult. Noul consilier trebui să se aşeze între prinţ şi ministru. Mancă nemaipomenit de multe ciocârlii, şi bău vin de Malaga şi rachiu de Danzig unul după altul, şi fornăi şi mormăi printre dinţi, şi dădu vajnic din picioare şi din mâini, tot înălţându-se pe scaun, deoarece abia ajungea cu nasul la marginea mesei.

După dejun, prinţul şi ministrul exclamară:

— E un adevărat *gentleman* acest consilier special intim!...

— Pari atât de vesel, îi spuse Fabian prietenului său Balthasar, şi ochii îţi strălucesc... Te simţi fericit? O, Balthasar, poate că visezi lucruri frumoase, dar trebuie să te trezesc din vis, e datoria mea de prieten.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Balthasar îngrijorat.

— Da, continuă Fabian, trebuie să-ţi spun! Fii curajos, dragul meu! Gândeşte-te că nicio nenorocire pe lume nu te

loveşte mai dureros şi totuşi niciuna nu-i mai uşor de învins decât asta!... Candida...

— Pentru Dumnezeu, strigă Balthasar speriat. Candida! Ce e cu Candida?... A murit?

— Linişteşte-te, spuse Fabian, linişteşte-te! N-a murit, dar e ca şi moartă pentru tine! Află că Cinabru a fost făcut consilier special intim şi că e ca şi logodit cu Candida care, Dumnezeu ştie cum, pare să fie foarte îndrăgostită de el.

Fabian se aştepta ca Balthasar să izbucnească în tânguiri cumplite şi în blesteme. In loc de asta, spuse zâmbind:

— Dacă asta e tot, atunci nu-i nicio nenorocire.

— Cum? N-o mai iubeşti pe Candida? întrebă mirat Fabian.

Balthasar răspunse:

— O iubesc pe Candida cu toată pasiunea şi toată înflăcărarea ce pot să vibreze în sufletul unui tânăr. Şi ştiu că ea mă iubeşte şi că numai o vrajă afurisită o ţine înlănţuită; în curând însă, voi sfărâma lanţurile acestui vrăjitor, în curând îl voi nimici pe monstrul care a fermecat-o.

Balthasar povesti apoi prietenului său, în amănunt, despre omul minunat pe care îl întâlnise în pădure, într-o caleaşca atât de ciudată. Şi încheie spunând că, din clipa în care o rază din mânerul bastonului acelui om ciudat îl lovise în piept, în sufletul lui răsărise gândul statornic că Cinabru nu era altceva decât o pocitanie vrăjită, a cărui putere omul acela are s-o sfărâme.

— Dar cum se poate, strigă Fabian când prietenul lui sfârşi de vorbit, cum se poate, Balthasar, să-ţi treacă prin minte asemenea gânduri ciudate şi nebuneşti?! Omul pe care tu îl crezi un vrăjitor nu-i altul decât doctorul Prosper Alpanus, care locuieşte într-un conac, nu departe de oraş. E drept că pe seama lui s-au răspândit cele mai stranii zvonuri, aşa încât aproape ai putea să crezi că e un al doilea

Cagliostro[18]; dar de asta el singur e de vină. Îi place să se învăluie într-o obscuritate mistică, să-şi dea înfăţişarea unui om care cunoaşte tainele adânci ale naturii şi care porunceşte unor forţe necunoscute. Pe urmă, are cele mai bizare obiceiuri. Aşa, de exemplu, trăsura lui este construită atât de ciudat, încât un om cu fantezie bogată, aşa ca tine, este ispitit să ia totul drept o apariţie de basm. Aşadar, ascultă! Cabrioleta lui are forma unei scoici şi e argintată în întregime; între roţi e o flaşnetă care cântă singură, când trăsura începe să meargă. Ceea ce tu ai crezut că-i un fazan argintiu era desigur jocheul lui îmbrăcat în alb şi tot aşa ai luat volanele unei umbrele deschise drept aripile unui cărăbuş auriu. Căluţilor lui albi le înşurubează pe frunte nişte coarne mari, ca să pară animale fabuloase.

De altfel, e adevărat că doctorul Alpanus poartă un baston de trestie foarte frumos, cu un cristal mare în loc de mâner, despre al cărui efect minunat se spun sau mai degrabă se născocesc multe lucruri fabuloase. Se spune că raza acestui cristal n-o poate suporta un ochi omenesc. Dacă doctorul acoperă mânerul cu un văl subţire şi dacă te uiţi ţintă la el, atunci imaginea persoanei la care te gândeşti apare în afară, ca într-o oglindă concavă.

— Adevărat? îl întrerupse Balthasar. Adevărat? Aşa se spune? Şi altceva ce se mai povesteşte despre domnul doctor Prosper Alpanus?

— O, răspunse Fabian, nu-mi mai cere să-ţi vorbesc despre asemenea scamatorii şi farse absurde. Doar ştii că mai există încă şi acuma oameni aventuroşi care, împotriva raţiunii, cred în toate aşa-zisele minuni din basme.

— Trebuie să-ţi mărturisesc, continuă Balthasar, că mă văd nevoit să mă alătur şi eu acestor oameni aventuroşi şi

[18] Cagliostro (1743-1795), pe numele adevărat Giuseppe Balsamo, vestit aventurier şi alchimist italian. (N.tr.)

fără raţiune. Lemnul argintat nu este străveziu, o flaşnetă nu sună ca o armonică, un fazan argintiu nu e un jocheu şi un cărăbuş aurit nu e o umbrelă de soare. Din două, una: ori omul acela ciudat pe care l-am întâlnit nu era doctorul Prosper Alpanus de care vorbeşti tu, ori doctorul e stăpân într-adevăr peste nişte taine extraordinare.

Fabian spuse:

— Ca să te vindeci cu totul de ciudatele tale visuri, cel mai bun lucru este să te duc chiar acum la doctorul Prosper Alpanus. Ai să vezi tu însuţi că doctorul e un medic obişnuit şi că nu se plimbă cu inorogi, fazani argintii şi cărăbuşi aurii.

— Dragă Fabian, spuse Balthasar cu ochii strălucitori, ai rostit acuma cea mai adâncă dorinţă a sufletului meu... Să mergem numaidecât.

În curând, cei doi tineri ajunseră în faţa porţii cu zăbrele a parcului în mijlocul căruia era conacul doctorului Alpanus. Poarta era încuiată.

— Cum intrăm? întrebă Fabian.

— Sunt de părere să batem în poartă, răspunse Balthasar şi apucă ciocanul de metal care atârna chiar lângă broască.

Imediat după ce ridică ciocanul, începu să se audă un murmur subteran ca un tunet îndepărtat, ce păru apoi că se pierde într-o mare adâncime. Poarta zăbrelită se învârti încetişor. Cei doi prieteni intrară şi trecură printr-o alee lungă şi largă, în fundul căreia se zărea conacul. Fabian spuse:

— Ei? Simţi aici ceva extraordinar, ceva fermecat?

— Eu aş crede, răspunse Balthasar, că felul în care s-a deschis poarta n-a fost chiar aşa de obişnuit, şi pe urmă totul aici mi se pare atât de minunat, atât de magic. Unde mai sunt copaci atât de frumoşi ca în parcul acesta? Mulţi dintre ei chiar au trunchiuri strălucitoare şi frunze de

smarald, am impresia că sunt dintr-un tărâm necunoscut şi îndepărtat...

Fabian zări două broaşte, de o mărime neobişnuită, care, chiar de la poartă, săriseră de o parte şi de alta, pe lângă cei doi prieteni, şi mergeau acum alături de dânşii.

— Frumos parc, spuse el, în care există asemenea dihănii!

Şi, aplecându-se, luă de jos o pietricică cu care vru să arunce în broaşte. Acestea însă săriră într-o parte după nişte tufe şi îl priviră cu nişte ochi omeneşti.

— Staţi, staţi! strigă Fabian, ţinti spre una din broaşte şi zvârli cu piatra în ca.

În clipa aceea, o femeie mărunţică şi urâtă, care şedea la marginea drumului, orăcăi:

— Ce bădăran! Să-ţi fie ruşine că dai cu pietre în nişte bieţi oameni care muncesc din greu aici în grădină ca să-şi câştige o ticăloasă de pâine!

— Hai să mergem, şopti speriat Balthasar văzând că broasca se preschimbase într-o babă.

O privire aruncată în tufiş îl convinse că cealaltă broască se prefăcuse acuma într-un omuleţ care se îndeletnicea cu plivitul buruienilor.

În faţa conacului era o pajişte largă şi frumoasă pe care păşteau cei doi inorogi, în timp ce în văzduh răsunau acorduri minunate. Balthasar spuse:

— Ei, vezi? Auzi?

— Nu văd, răspunse Fabian, altceva decât doi căluţi albi care pasc şi ce se aude în văzduh e probabil o harfă eoliană.

Arhitectura simplă şi frumoasă a conacului, mare şi cu un cat, îl încântă pe Balthasar. El trase de cordonul clopoţelului. Uşa se deschise imediat şi o pasăre mare, din neamul struţului, cu pene aurii strălucitoare, apăru în chip de portar înaintea celor doi prieteni.

— Ia priveşte, îi spuse Fabian lui Balthasar, ia priveşte ce livrea absurdă! Dacă vrem cumva mai târziu să-i dăm

individului ăstuia un bacşiş, o fi având el oare o mână cu care să-l ia şi să-l vâre în buzunar?

Apoi, întorcându-se spre struț, îl apucă de penele strălucitoare care se umflau pe gâtlej, sub cioc, ca un bogat guler de dantelă şi spuse:

— Şarmantul meu amic, anunță-ne la domnul doctor!

Struțul nu spuse nimic decât: „Cârrr!" şi-l muşcă de deget pe Fabian.

— Ei al dracului, strigă Fabian, individul pare să fie într-adevăr o afurisită de pasăre!

În clipa asta, o uşă se deschise şi doctorul îi întâmpină pe cei doi prieteni. Un om mititel, slab, palid! Avea pe creştet o tichioară de catifea, de sub care se revărsa un păr frumos, în bucle lungi; purta un veşmânt indian, lung, de culoare galbenă, şi nişte cizmulițe roşii, tivite sus cu o blană colorată sau cu puf, nu se putea deosebi bine ce anume. Fața lui era liniştită şi blajină, dar avea ceva curios: când te uitai mai bine şi mai atent la el, aveai impresia că o altă față mai mică te priveşte din fața lui, ca dintr-o cutiuță de sticlă.

Zâmbind cu grație, Prosper Alpanus spuse încet şi cam tărăgănat:

— V-am zărit, domnii mei, pe fereastră. Ştiam de altfel mai demult că aveți să veniți la mine, sau cel puțin dumneata, dragă domnule Balthasar. Vă rog să mă urmați!

Prosper Alpanus îi duse într-o cameră înaltă şi rotundă, de jur-împrejurul căreia atârnau nişte perdele albastre. Lumina intra printr-o fereastră aşezată sus, în cupolă, şi se revărsa pe masa de marmură lucioasă, purtată de un sfinx şi aşezată în mijlocul odăii. Nu se vedea altceva extraordinar.

— Cu ce vă pot servi? întrebă Prosper Alpamis.

Balthasar îi povesti atunci toată întâmplarea cu Cinabru, începând de la prima apariție a acestuia în Kerepes, şi încheie spunând cum i-a trecut prin minte că el, doctorul

Prosper Alpanus, este magul binevoitor care-l va împiedica pe Cinabru să-şi continue opera ticăloasă şi vrăjitorească.

Prosper Alpanus stătu câteva clipe adâncit în gânduri. Apoi spuse cu faţa gravă şi ton adânc:

— După tot ce mi-ai povestit, Balthasar, nu mai rămâne nicio îndoială că e ceva misterios în Cinabru. Trebuie însă mai întâi să cunoaştem duşmanul cu care ne luptăm şi să aflăm cauza al cărei efect vrem să-l distrugem... E de bănuit că Cinabru acesta este o mandragoră[19]. Vom vedea îndată.

Prosper Alpanus trase de unul din şnururile de mătase care atârnau de tavan, de jur-împrejurul odăii. O perdea se dădu într-o parte foşnind, in-foliourigroase în legături aurite apărură şi o scară uşoară de lemn de cedru se dezvălui. Prosper Alpanus se urcă pe scară şi scoase din raftul de sus un volum in-folio, pe care îl puse pe masa de marmură, după ce îl şterse de praf cu un pămătuf de pene de păun.

— Opera aceasta, spuse el, tratează despre mandragore, care sunt toate descrise aici. Poate că ai să-l găseşti pe Cinabru al dumitale şi atunci îl avem în mână.

Când Prosper Alpanus deschise cartea, cei doi prieteni zăriră o mulţime de gravuri colorate care înfăţişau tot felul de omuleţi ciudaţi şi diformi, cu nişte chipuri schimonosite. Îndată ce Alpanus atingea pe vreunul dintre ei, acesta învia, sărea din carte, ţopăia şi se legăna foarte caraghios pe masa de marmură, plesnea din degete şi făcea cu picioruşele lui strâmbe piruete şi salturi, cântând şi cârâind, până când Prosper îl lua de cap şi îl aşeza din nou în carte, unde omuleţul se turtea şi se potolea, devenind iarăşi imagine colorată.

În felul acesta, fură cercetate toate imaginile din carte, dar, ori de câte ori Balthasar era pe punctul să strige: „Uite-

---

[19] Plantă rădăcinoasă, cu o conformaţie asemănătoare celei omeneşti. De ea sunt legate diferite superstiţii. (N.tr.)

l! Acesta e Cinabru", el observa, privind mai atent, că, spre părerea lui de rău, omulețul nu era Cinabru.

— E foarte ciudat, spuse Prosper Alpanus când sfârşiră de răsfoit cartea. Totuşi, urmă el, s-ar putea ca Cinabru să fie un gnom[20]. Să vedem!

Şi se urcă încă o dată cu o rară uşurință pe scara de cedru, scoase un alt in-folio, îl şterse frumos, îl puse pe masa de marmură şi îl deschise, spunând:

— Cartea aceasta tratează despre gnomi: poate dăm aici de Cinabru.

Cei doi prieteni zăriră şi aici o mulțime de gravuri viu colorate care înfățişau nişte demoni galbeni şi foarte urâți. Şi, când Prosper Alpanusăi atingea, începeau să orăcăie şi să plângă, se târau greoi din filele cărții şi se rostogoleau gemând şi mârâind pe masa de marmură, până când doctorul îi vâra iarăşi în carte.

Nici printre aceştia Balthasar nu-l găsi pe Cinabru.

— Ciudat, foarte ciudat! zise doctorul şi căzu pe gânduri.

După câteva clipe, urmă:

— Regele gândacilor nu poate să fie, fiindcă acesta, ştiu sigur, e tocmai acuma ocupat în altă parte. Mareşalul păianjenilor iar nu poate să fie, fiindcă el e într-adevăr urât, însă deştept şi îndemânatic, şi trăieşte din munca braţelor lui, fără să-şi atribuie faptele altora... Ciudat, foarte ciudat...

Tăcu iarăşi câteva minute. In vremea asta se auzeau limpede tot felul de voci minunate, care răsunau când în sunete izolate, când în acorduri depline.

— Aveți pe aici o muzică foarte frumoasă, domnule doctor! spuse Fabian.

Prosper Alpanus nu păru să-i dea atenție lui Fabian şi se uită țintă la Balthasar, întinzând brațele spre dânsul şi

---

[20] Spiriduş care locuieşte în adâncul pământului păzind comorile ascunse. (N.ed.)

mişcându-şi degetele, ca şi cum l-ar fi stropit cu nişte picături invizibile. Apoi îi luă amândouă mâinile lui Balthasar şi spuse prietenos şi grav:

— Numai cea mai pură consonanță a principiului psihic în legea dualismului este prielnică operațiunii pe care am s-o săvârşesc acum. Veniți după mine.

Prietenii îl urmară pe doctor prin mai multe odăi unde, afară de câteva animale ciudate care se îndeletniceau cu cititul, cu scrisul, cu pictura, cu dansul, nu se afla nimic deosebit. În sfârşit, o uşă cu două canaturi se deschise şi cei doi prieteni ajunseră în fața unei perdele groase, în dosul căreia Prosper Alpanus dispăru, lăsându-i într-un întuneric adânc. Perdeaua se dădu foşnind într-o parte şi cei doi prieteni se găsiră într-o sală de formă ovală, plină de un magic clarobscur. Când te uitai la pereți, aveai impresia că privirea ți se pierde prin nesfârşite crânguri verzi şi lunci cu flori, cu izvoare şi pâraie. Mireasma misterioasă a unei arome necunoscute unduia în aer, părând că poartă cu ea sunetele dulci ale armonicii. Prosper Alpanus apăru îmbrăcat în alb, ca un brahman[21], şi puse în mijlocul sălii o oglindă mare şi rotundă de cristal, peste care aruncă un văl.

— Vino, spuse el cu glas adânc şi solemn, vino în fața acestei oglinzi, Balthasar, şi îndreaptă-ți gândurile numai către Candida, dacă vrei din tot sufletul ca ea să ți se arate în clipa care există acuma în spațiu şi în timp...

Balthasar făcu aşa cum i se spunea, în timp ce Prosper Alpanus se aşează în spate, descriind cu amândouă mâinile cercuri în jurul lui.

Trecură câteva clipe şi din oglindă se ridică un abur albastru. Candida apăru, mişcându-se ca şi cum ar fi fost în carne şi oase. Dar lângă ea stătea odiosul Cinabru şi îi

---

[21] Preot indian. (N.ed.)

strângea mâna, şi o săruta... Şi Candida îl ţinea îmbrăţişat pe monstru şi îl dezmierda!...

Balthasar vru să strige, dar Prosper Alpanus îl luă de umeri şi strigătul i se înăbuşi în piept.

— Fii calm! spuse încet Prosper, fii calm, Balthasar! Ia varga asta şi loveşte-l pe Cinabru, fără să te mişti însă din loc!

Balthasar făcu aşa şi văzu, cu bucurie, cum prichindelul se răsuceşte, se învârteşte şi se rostogoleşte pe jos. Furios, tânărul se repezi înainte, dar imediat imaginea se spulberă în fum şi ceaţă. Prosper Alpanus îl trase pe Balthasar cu putere îndărăt, strigând:

— Opreşte-te! Dacă spargi oglinda magică, suntem pierduţi cu toţii... Să mergem la lumină! La invitaţia doctorului, prietenii părăsiră sala şi trecură alături într-o odaie luminată.

— Slavă Domnului, spuse Fabian răsuflând adânc, slavă Domnului că am ieşit din sala aceea afurisită! Aerul înăbuşitor aproape că mi-a tăiat răsuflarea şi, pe urmă, au mai fost şi scamatoriile astea neroade pe care nu le pot suferi deloc.

Balthasar vru să răspundă, dar tocmai atunci Prosper Alpanus intră.

— E sigur acuma, spuse el, că Cinabru nu e nici mandragoră, nici gnom, ci un om ca toţi oamenii. Dar este în joc o forţă tainică şi vrăjită pe care încă n-am izbutit s-o lămuresc, şi din cauza asta nu pot deocamdată să fac nimic. Vino iar cât de curând pe la mine, Balthasar, avem să vedem atunci cum îi dăm de capăt. La revedere!

— Care vasăzică, spuse Fabian, apropiindu-se de bătrân, dumneata eşti un vrăjitor, domnule doctor, şi totuşi nu-i poţi veni de hac păcătosului aceluia de Cinabru. Ei bine, domnule, eu cred că, în ciuda imaginilor, păpuşilor şi oglinzilor dumitale magice şi în ciuda uneltelor dumitale

caraghioase, eşti numai un şarlatan pur şi simplu. Lui Balthasar, care e îndrăgostit şi scrie versuri, poţi să-i spui şi să-l faci să creadă tot ce vrei, dar cu mine ai nimerit-o rău! Eu sunt un om luminat şi nu permit absolut niciun miracol.

Râzând mai tare şi mai vesel decât te-ai fi putut aştepta de la dânsul, Prosper Alpanus răspunse:

— Dumneata poţi să crezi ce vrei. Dar să ştii că, dacă nu sunt chiar un vrăjitor, dispun totuşi de trucuri destul de nostime.

— Desigur din *Magia* lui Wiegleb sau din altă parte! strigă Fabian. Dar în privinţa asta ţi-ai găsit naşul în profesorul nostru, Mosch Terpin, cu care nu te poţi compara, deoarece el e om cinstit şi ne arată întotdeauna că totul se petrece în chip natural şi nu se învăluie în atâtea mistere ca dumneata, domnule doctor... Aşa! Şi acuma am onoarea să te salut.

— O, spuse doctorul, doar n-ai să pleci de la mine atât de mânios?!

Şi îl mângâie de câteva ori pe amândouă braţele, de la umeri până la încheietura mâinii, încât Fabian simţi un fior ciudat şi întrebă nelinişti t:

— Dar ce faci, domnule doctor?

— Umblaţi sănătoşi, domnilor, spuse doctorul. Pe dumneata, domnule Balthasar, sper să te revăd în curând... In curând vom găsi ce ne trebuie.

Când trecură pe lângă portarul cel galben-auriu, Fabian spuse, apucându-l de guler:

— Şi totuşi n-ai să capeţi niciun bacşiş, dragul meu! Portarul însă nu spuse nici acum decât „Cârrr!" şi-l muşcă din nou pe Fabian de deget.

— Bestie! strigă Fabian şi porni repede mai departe. Cele două broaşte îi însoţiră respectuos pe oaspeţi până la poarta care se deschise şi se închise cu o bufnitură înăbuşită.

— Nu ştiu, zău, spuse Balthasar, care mergea pe drum în urma lui Fabian. Nu ştiu, zău, frate, ce fel de haină ciudată ai astăzi, atât de lungă în spate şi cu mâneci aşa de scurte!

Fabian văzu cu mirare că haina lui scurtă se lungise dinapoi până la pământ şi că, dimpotrivă, mânecile, care fuseseră foarte lungi, se scurtaseră acuma până la coate.

— Ei drăcie, dar ce-i asta?! strigă el şi începu să tragă de mâneci şi să salte din umeri.

La început, păru să ajute la ceva, însă când intrară pe poarta oraşului, mânecile se scurtară şi haina se lungi la spate atât de tare, încât, cu toate că Fabian trăgea, se sucea şi sălta din umeri, mânecile ajunseră în curând sus de tot, dezvelindu-i braţele, iar la spate îi crescu o trenă, care se lungea într-una. Lumea se oprea şi râdea cu hohote, ştrengarii se năpusteau cu droaia să calce, chiuind, pe această mantie nesfârşită şi îl răsturnau pe Fabian, dar, când acesta se ridica, din trenă nu lipsea nicio bucată... Ba, dimpotrivă, se făcea şi mai lungă. Râsetele şi chiotele sporeau mereu, până când Fabian, pe jumătate nebun, se repezi într-o casă a cărei uşă era deschisă. Imediat, trena dispăru.

Balthasar nu mai avu timp să se mire prea mult de vraja ciudată ce se abătuse asupra lui Fabian.

Referendarul Pulcher îi ieşi în cale, îl apucă de braţ, îl duse pe o stradă lăturalnică şi îi spuse:

— Cum? încă n-ai plecat? Mai stai încă aici, când zbirul te caută în toate părţile cu un ordin de arestare?

— Ce-i asta? Despre ce vorbeşti? întrebă Balthasar plin de mirare.

Pulcher urmă:

— Gelozia te-a târât atât de departe, încât ai intrat cu forţa în casa lui Mosch Terpin, l-ai găsit acolo pe Cinabru cu logodnica lui şi i-ai dat prichindelului o bătaie soră cu moartea!

— Cum asta?! strigă Balthasar. Azi am lipsit toată ziua din Kerepes. E o minciună sfruntată.

— Bine, bine! îl întrerupse Pulcher. Ideea absurdă a lui Fabian de a-şi pune o haină cu trenă te salvează. Nimeni nu se mai gândeşte în clipa asta la tine... Deocamdată să scapi de arestare! Pe urmă, o să vedem ce-i de făcut! Nu te mai duce acasă! Dă-mi chei. A, am să-ți trimit eu tot ce-ți trebuie!... Şi acuma pleacă repede la Hoch-Jakobsheim!

Şi Pulcher îl duse pe Balthasar, pe străzi dosnice, afară din oraş, în satul Hoch-Jakobsheim, unde vestitul învățat Ptolomeus Philadelphus scrise remarcabila lui carte despre seminția necunoscută a studenților.

CAPITOLUL 6.

Cum consilierul special intim Cinabru a fost pieptănat în grădina lui şi a făcut o baie de rouă în iarbă – Ordinul „Tigrul verde" – Ideea fericită a unui croitor al teatrului – Cum domnişoara von Rosenschon şi-a vărsat cafea pe haine şi Prosper Alpanus a asigurat-o de prietenia lui

Profesorul Mosch Terpin era în culmea fericirii. Îşi spunea:

„Mi se putea oare întâmpla un noroc mai mare decât să-l am la mine în casă, ca student, pe consilierul special intim? Acuma o ia pe fiică-mea de nevastă... e ginerele meu... prin el, câştig favoarea prințului Barsanuph şi mă urc şi eu pe scara pe care se cațără scumpul, micuțul meu Cinabru... E drept că uneori mi se pare şi mie de neînțeles cum de s-a putut îndrăgosti Candida într-atâta de prichindelul ăsta. De obicei femeile dau mai mare atenție unei înfățişări plăcute, decât unor însuşiri sufleteşti deosebite. Şi, când mă uit câteodată la omulețul ciudat, am impresia că nu poate fi

numit chiar atât de frumos... ba chiar e... *bossu*[22]*...* sst!... sst!... Pereţii au urechi... E favoritul prinţului... Are să se caţăre tot mai sus... tot mai sus... şi mi-e ginere!...”

Mosch Terpin avea dreptate. Candida arăta o dragoste neţărmurită faţă de prichindel şi, când unul sau altul dintre aceia pe care vraja ciudată a lui Cinabru nu-i fermecase dădea de înţeles că domnul consilier special intim nu e de fapt decât un pitic diform, tânăra pomenea îndată de părul foarte frumos cu care l-a dăruit natura.

Când Candida vorbea aşa, nimeni nu surâdea mai maliţios decât referendarul Pulcher.

Pulcher îl urmărea pas cu pas pe Cinabru şi în privinţa aceasta îl ajuta cu multă râvnă secretarul intim Adrian, tânărul pe care vraja lui Cinabru era cât pe ce să-l dea afară din slujbă şi care îşi redobândise favoarea prinţului, numai fiindcă îi adusese o substanţă excelentă pentru scos petele.

Consilierul special intim Cinabru locuia într-o casă frumoasă, cu o grădină şi mai frumoasă, în mijlocul căreia era un loc împrejmuit cu tufişuri mari şi pe care creşteau nişte trandafiri minunaţi. Se observase că, la nouă zile o dată, Cinabru se scula încetişor în zorii zilei, se îmbrăca, oricât de greu îi era, fără ajutorul valetului, cobora în grădină şi dispărea în tufişurile care împrejmuiau acel loc.

Bănuind aici un mister, într-o noapte în care se împlineau, după cum aflaseră de la valetul lui Cinabru, nouă zile de când prichindelul fusese în locul acela, Pulcher şi Adrian îndrăzniră să sară zidul grădinii şi să se ascundă în tufiş.

Abia începuse să se crape de ziuă când văzură pe prichindel cum venea într-acolo pufăind şi strănutând,

---

[22] Cocoşat (fr.). (N.tr.)

fiindcă mergea prin mijlocul unui strat de flori şi firele de iarbă pline de rouă îl loveau peste nas.

Când ajunse pe pajiştea cu trandafiri, prin aer trecu o adiere cu sunet dulce şi mireasma florilor se făcu mai pătrunzătoare. O femeie frumoasă, acoperită de văluri, cu aripi la umeri, coborî din văzduh, se aşeză pe un scăunel în mijlocul trandafirilor şi spuse încetişor:

— Vino, copilaşule!

Apoi îl luă pe genunchi pe Cinabru şi îi netezi cu un pieptene de aur părul lung ce i se revărsa pe spate. Asta părea că-i face foarte bine prichindelului, deoarece clipea din ochi, îşi întindea picioruşele şi mârâia şi sfârâia aproape ca un motan. Totul dură vreo cinci minute. Femeia îi mai netezi încă o dată, cu un deget, părul din creştet şi atunci Pulcher şi Adrian zăriră în vârful capului lui Cinabru o fâşie subțire şi roşie ca focul. Femeia spuse:

— La revedere, copilaşule! Fii cuminte, fii cât poți de cuminte!

Prichindelul răspunse:

— La revedere, mămico, sunt destul de cuminte, nu-i nevoie să-mi repeți asta atât de des! Femeia se ridică încet şi dispăru în văzduh.

Pulcher şi Adrian înmărmuriseră de mirare. Când însă Cinabru vru să plece, Pulcher se luă după el şi strigă:

— Bună dimineața, domnule consilier special intim! O, ce frumos v-ați pieptănat astăzi!

Cinabru întoarse capul şi, când îl zări pe Pulcher, vru să fugă. Însă, neîndemânatic şi slăbănog cum era, cu picioruşele lui subțiri, se împiedică şi căzu în iarba înaltă, aşa încât firele se scuturară peste el, scaldându-l în rouă. Pulcher se repezi şi îl ajută să se ridice, dar Cinabru fornăi către el:

— Ce cauți, domnule, în grădina mea? Pleacă de aici!

Şi, țopăind, o luă la fugă spre casă cât putu de repede.

Pulcher îi scrise lui Balthasar despre această ciudată întâmplare şi îi făgădui să-şi sporească încă pe-atât atenţia faţă de pocitania vrăjită. Cinabru păru foarte nemângâiat de ceea ce i se întâmplase. Se aşează în pat şi gemu şi se vaită atât de tare, încât vestea că s-a îmbolnăvit ajunse în curând la ministrul Mondschein şi la prinţul Barsanuph.

Prinţul Barsanuph trimise imediat favoritului pe medicul lui curant.

Acesta, după ce îi luă pulsul, îi spuse lui Cinabru:

— Domnule consilier special intim, dumneavoastră vă sacrificaţi pentru interesele statului. Munca istovitoare pe care o depuneţi v-a doborât la pat, o îndelungă meditare v-a pricinuit suferinţa nemaipomenită pe care probabil o înduraţi. Sunteţi foarte palid şi tras la faţă, însă preţiosul dumneavoastră cap dogoreşte îngrozitor. N-o fi cumva o inflamaţie cerebrală? Oare grija pentru prosperitatea statului să fi provocat asta? Imposibil!... îmi daţi voie, vă rog!...

Medicul curant văzuse desigur pe capul lui Cinabru fâşia aceea roşie pe care o descoperiseră Pulcher şi cu Adrian. După ce încercase de la distanţă câteva pase magnetice şi suflase în felurite chipuri înspre bolnav, ceea ce-l făcu pe acesta să miaune şi să scâncească, medicul vru acum să-i treacă mâna pe deasupra capului şi îi atinse creştetul din nebăgare de seamă. Cinabru sări în sus, spumegând de mânie, şi-i dădu medicului, care tocmai se aplecase peste dânsul, o palmă atât de zdravănă cu mânuţele lui ciolănoase, încât toată odaia răsună.

— Ce vrei cu mine? strigă el. Ce vrei cu mine? De ce mă tot gâdili pe cap? Nu sunt bolnav. Sunt sănătos, foarte sănătos, am să mă scol chiar acuma şi am să mă duc la conferinţa cu ministrul! Şterge-o de-aici!

Medicul fugi înspăimântat. Când îi povesti prinţului Barsanuph ce-a păţit, acesta exclamă încântat:

— Ce zel în slujba statului!... Ce demnitate, ce măreție în purtarea lui!... Ce om e acest Cinabru!

— Domnule consilier special intim, îi spuse micului Cinabru ministrul Pratextatus von Mondschein, ce splendid lucru este că dumneata, cu toate că eşti bolnav, vii la conferință. În chestiunea importantă privitoare la curtea din Kakatuk am compus un memoriu... chiar *eu* l-am compus şi te rog să-l expui *dumneata* prințului, deoarece lectura dumitale spirituală va scoate în relief lucrarea pe care apoi Alteța Sa va recunoaşte că este a mea.

Memoriul cu care Pratextatus voia să strălucească fusese însă redactat de către Adrian.

Ministrul se înfățişă cu prichindelul la prinț. Cinabru scoase memoriul pe care i-l dăduse ministrul şi începu să citească. Însă, cum lectura nu mergea prea bine şi Cinabru nu făcea decât să mârâie lucruri neînțelese, ministrul îi luă hârtia din mână şi citi singur.

Prințul păru foarte încântat şi încuviință, exclamând de câteva ori:

— Frumos!... Bine spus!... Splendid!... Just!...

Când ministrul sfârşi, prințul se duse drept la Cinabru, îl ridică în brațe, îl strânse la piept, chiar în locul unde avea prinsă (el, prințul) steaua „Tigrul verde", şi spuse, bâlbâindu-se şi suspinând, în timp ce lacrimi îi curgeau pe obraji:

— Un asemenea om!... Asemenea talent!... Atâta zel!... Atâta dragoste!... Nu, e prea mult, e prea mult!

exclamă adăugând apoi, mai calm: Cinabru! Te numesc ministru! Fii mereu credincios patriei, fii mereu un brav slujitor al Barsanuphilor care te vor răsplăti şi iubi! Şi, întorcându-se către ministru, cu o privire supărată: observ, dragă baroane von Mondschein, că de câtăva vreme puterile îți slăbesc. Un repaus la moşia dumitale are să-ți facă bine!... La revedere!

Ministrul se îndepărtă, mormăind printre dinți vorbe neînțelese şi aruncând priviri aprige lui Cinabru care, după obiceiul lui, proptit în bastonaş, se înălța în vârful picioarelor şi se uita mândru şi obraznic înjur.

Prințul spuse:

— Dragul meu Cinabru, îți voi acorda distincții potrivit marilor dumitale merite. Primeşte deci din mâinile mele ordinul „Tigrul verde”!

Şi prințul voi să-i atârne cordonul ordinului pe care poruncise unui valet să i-l aducă repede; însă, din cauza trupului diform al lui Cinabru, cordonul nu voia deloc să stea ca lumea, ci ba se ridica prea sus, ba atârna, bălăbănindu-se, prea jos.

Prințul era foarte meticulos şi în privința aceasta, ca şi în orice altă chestiune referitoare la adevărata prosperitate a statului. Ordinul „Tigrul verde” trebuia să stea între capătul de sus al şoldului şi noadă, în poziție oblică, la trei şaisprezecimi de deget depărtare de aceasta din urmă. Acum, era cu neputință de obținut lucrul acesta. Valetul, trei paji şi cu prințul ajutară, dar orice osteneală fu degeaba. Cordonul trădător aluneca încoace şi încolo şi Cinabru, supărat, începu să câraie:

— Dar ce mă trageți atâta în toate părțile? Lăsați fleacul ăsta să atârne cum o fi! Doar sunt ministru acuma şi rămân ministru!

Prințul spuse mânios:

— La ce bun am un Consiliu al ordinelor, dacă în ce priveşte cordoanele există o organizare atât de absurdă, care e cu totul împotriva voinței mele? Răbdare, dragă Cinabru! Lucrurile au să se schimbe în curând!

La porunca prințului, Consiliul ordinelor, dimpreună cu doi filosofi şi un naturalist, care tocmai venea de la Polul Nord şi trecea prin țară, se întruniră ca să găsească modul cel mai nimerit în care i s-ar putea atârna ministrului

Cinabru cordonul „Tigrului verde”. Ca să-şi adune puterile necesare unei asemenea consfătuiri importante, tuturor membrilor li se spuse să nu cugete nimic timp de o săptămână şi, ca să poată izbuti aceasta şi totuşi să rămână activi în serviciul statului, li se recomandă să se ocupe în tot acest timp cu lucrări de contabilitate. Străzile din jurul palatului, unde Consiliul ordinelor, filosofii şi naturalistul aveau să se întrunească, fură acoperite cu paie, pentru ca huruitul trăsurilor să nu-i tulbure pe aceşti înțelepți, şi, tot din această pricină, se interzise în apropierea palatului orice muzică şi chiar orice convorbire cu glas tare. În palat, toți umblau cu pantofi de pâslă şi vorbeau prin semne. Şapte zile în şir, din zori până seara târziu, duraseră şedințele şi încă nu se ajunsese la nicio înțelegere.

Prințul, foarte nerăbdător, trimise de câteva ori să le spună să găsească neapărat o rezolvare iscusită.

Dar totul fu zadarnic.

Naturalistul cercetase cât se poate mai bine natura lui Cinabru, măsurase înălțimea şi lățimea cocoaşei acestuia şi prezentase consiliului un calcul exact. Tot el spuse, în sfârşit, că poate ar fi mai bine să fie chemat spre consultare croitorul teatrului.

Oricât de ciudată era această propunere, totuşi, în încurcătura în care se găseau cu toții, fu acceptată în unanimitate.

Croitorul teatrului, domnul Kees, era un om şiret şi foarte priceput. Îndată ce luă cunoştință de acest caz dificil şi văzu calculul naturalistului, găsi un mijloc minunat pentru a fixa cordonul în poziție normală.

— Trebuie, spuse el, ca la piept şi la spate să se coasă un anumit număr de nasturi de care să fie prins cordonul ordinului.

Încercarea reuşi peste măsură de bine.

Prințul fu încântat şi aprobă propunerea Consiliului ordinelor ca de acum înainte ordinul „Tigrul verde” să fie împărțit în mai multe clase, după numărul nasturilor cu care era acordat. De exemplu: ordinul „Tigrul verde” cu doi nasturi, trei nasturi şi aşa mai departe. Domnul ministru Cinabru primi ca o distincție deosebită, pe care nimeni n-o mai putea pretinde, ordinul cu douăzeci de nasturi de diamant, asta fiindcă tocmai douăzeci de nasturi cerea forma ciudată a trupului său.

Kees primi ordinul „Tigrul verde” cu doi nasturi de aur şi, deoarece prințul, cu toată ideea fericită pe care o avusese acesta, îl socotea drept croitor prost şi deci nu voia să-şi facă hainele la dânsul, Kees fu numit mare costumier intim titular al prințului...

Doctorul Prosper Alpanus se uita gânditor, de la fereastra conacului său, la cele ce se petreceau în parc. Toată noaptea se căznise să întocmească horoscopul lui Balthasar şi cu acest prilej descoperise multe amănunte care aveau oarecare legătură cu Cinabru. Socotea totuşi că lucrul cel mai important era ceea ce se întâmplase cu prichindelul, atunci când acesta fusese surprins de Adrian şi Pulcher.

Prosper Alpanus tocmai voia să-şi cheme inorogii ca să-i aducă scoica şi să meargă la Hoch-Jakobsheim, când văzu venind o trăsură care se opri la poarta parcului. I se spuse că domnişoara von Rosenschon doreşte să vorbească domnului doctor.

— Să poftească, spuse Prosper Alpanus. Domnişoara intră. Purta o haină lungă, neagră, şi era înfăşurată în văluri ca o matroană. Prosper Alpanus, cuprins de o ciudată bănuială, îşi luă bastonul şi îndreptă spre domnişoara von Rosenschon razele care țâşneau din mâner. Fulgere sclipiră împrejurul ei şi deodată ea apăru în haină albă străvezie, cu aripi de libelulă pe umeri şi cu trandafiri roşii şi albi în păr.

— Ei! Ei! murmură Prosper, apoi îşi ascunse bastonul sub halat şi imediat domnişoara von Rosenschon apăru îmbrăcată ca mai înainte.

Prosper Alpanus o invită cu prietenie să şadă. Domnişoara von Rosenschon îi spuse că demult voia să-l viziteze pe domnul doctor la conacul lui şi să-l cunoască pe omul proslăvit de toată lumea ca un înţelept binefăcător. Îl roagă deci pe domnul doctor să ia asupra-şi asistenţa medicală a mănăstirii din apropiere, deoarece doamnele bătrâne retrase aici sunt de multe ori bolnave şi n-are cine să le îngrijească. Prosper Alpanus răspunse politicos că nu mai practică de multă vreme medicina, totuşi, prin excepţie, va veni la mănăstire când va fi nevoie. O întrebă apoi pe domnişoara von Rosenschon dacă nu cumva şi ea suferă de ceva. Domnişoara spuse că simte numai din când în când junghiuri reumatice în picioare, când răceşte, acuma însă e sănătoasă. Apoi începu să vorbească despre lucruri lipsite de însemnătate. Prosper o întrebă dacă n-ar vrea să ia o ceaşcă de cafea. Domnişoara răspunse că aşa ceva nu se poate refuza. Se aduse cafeaua, însă, oricât se silea Prosper să toarne în ceşti, acestea rămâneau tot goale, deşi cafeaua curgea din cană.

— Ei! Ei! spuse zâmbind Prosper Alpanus, ce răutăcioasă cafea!... N-aţi vrea, domnişoară, să turnaţi dumneavoastră?

— Cu plăcere, răspunse domnişoara şi luă cafetiera.

Totuşi, deşi nicio picătură de cafea nu curgea din cafetiera, ceaşca se umplea tot mai tare, aşa încât cafeaua începu să se reverse pe masă şi de aici pe haina domnişoarei.

Ea puse repede cana la o parte şi îndată cafeaua dispăru fără urmă. Prosper Alpanus şi domnişoara von Rosenschon se uitară o clipă unul la altul în tăcere. Domnişoara spuse:

— Mi se pare, domnule doctor, că citeaţi o carte foarte interesantă, când am sosit eu.

— Da, e adevărat, răspunse doctorul, cartea asta cuprinde lucruri cu totul remarcabile.

Şi vru să deschidă cărţulia cu margini aurite care era pe masă în faţa lui. Totuşi, zadarnică încercare.

Cartea se închidea mereu, din nou, cu un pocnet sonor.

— Ei! Ei! spuse Prosper Alpanus, ia încercaţi şi dumneavoastră, domnişoară.

Şi îi întinse cartea care, îndată ce ea o atinse, se deschise singură. Insă toate filele se desprinseră şi se lăţiră, devenind un uriaş in-folio, foşnind prin odaie.

Domnişoara se dădu înapoi, speriată. Doctorul închise cu putere cartea şi toate filele uriaşe dispărură.

Apoi, ridicându-se de pe scaun, spuse, zâmbind blajin:

— De ce ne pierdem noi vremea, domnişoară, cu astfel de scamatorii păcătoase? Fiindcă nu sunt altceva decât scamatorii banale ce-am făcut până acum. Mai bine să trecem la lucruri mai înalte.

— Vreau să plec! strigă domnişoara şi se ridică de pe scaun.

— Asta, spuse doctorul, nu se poate decât dacă vreau eu. Pentru că, trebuie să vă spun, stimată domnişoară, că sunteţi acum cu totul în puterea mea!

— În puterea dumitale! strigă mânioasă domnişoara, în puterea dumitale, domnule doctor! Ce nebunească închipuire!

Şi ea îşi desfăşură haina de mătase şi zbură în chip de fluture negru către tavanul odăii. Îndată însă vâjâi şi Prosper Alpanus după dânsa sub chipul unei straşnice rădaşte. Fluturele negru, ostenit, se lăsă în jos şi se preschimbă în şoricel. Rădaşcă sări după el în chip de motan cenuşiu, mieunând şi pufnind. Şoricelul se preschimbă atunci într-un colibri cu pene strălucitoare. Deodată, în jurul conacului, se auziră tot felul de glasuri ciudate şi tot felul de insecte minunate şi păsări ale pădurii

zburară, iar la ferestre se țesu o plasă de aur. Şi atunci, în mijlocul odăii, apăru zâna Rosabelverde strălucind în toată măreția şi splendoarea. În haină albă, încinsă cu cingătoare de diamante, cu trandafiri albi şi roşii în părul ei întunecat, în fața zânei sta magul, în mantie țesută cu aur, cu o coroană strălucitoare pe cap şi în mână purtând toiagul cu mâner sclipitor.

Rosabelverde se îndreptă spre mag. Din părul ei căzu un pieptene de aur şi se sparse pe lespezile de marmură, de parcă ar fi fost de sticlă.

— Vai mie! Vai mie! strigă zâna.

Deodată, în jurul măsuței, apăru iarăşi domnişoara von Rosenschon în haina-i neagră şi, în fața ei, doctorul Prosper Alpanus.

Acesta spuse foarte liniştit, în timp ce turna fără nicio piedică minunata cafea de Moca în ceştile chinezeşti:

— Eu cred, dragă domnişoară, că acuma ştim cu prisosință cum stăm unul față de altul. Îmi pare foarte rău că pieptenele dumitale atât de frumos s-a spart pe lespezile acestea tari.

— Numai stângăcia mea e de vină, spuse domnişoara, sorbind cu voluptate cafeaua. Pe lespezile acestea nu trebuie să laşi să cadă ceva, fiindcă, dacă nu mă înşel, ele sunt scrise cu hieroglife ciudate, care par, celui care le vede, numai nişte dale de marmură obişnuite.

— Talismane uzate, spuse Prosper, talismane uzate sunt lespezile acestea, nimic altceva.

— Dar bine, doctore, exclamă domnişoara, cum se face că nu ne-am cunoscut mai demult şi nu ne-am întâlnit niciodată pe drumurile noastre?

— De vină este, bună domnişoară, răspunse Prosper Alpanus, numai educația noastră deosebită! In timp ce dumneata, în Djinistan, puteai să te laşi în voia firii dumitale, eu, ca student, stăteam închis în piramide şi

ascultam cursurile profesorului Zoroastru[23], un bătrân morocănos, dar care ştia o mulţime de lucruri. Sub domnia prinţului Demetrius, mi-am luat reşedinţa în ţărişoara asta plăcută.

— Cum? spuse domnişoara. Şi n-ai fost expulzat când prinţul Paphnutius a introdus reformele Dumirusmului?

— Nu, răspunse Prosper. Am izbutit să-mi ascund adevărata fire, silindu-mă să dovedesc, prin diverse scrieri, că am cunoştinţe speciale în ceea ce priveşte Iluminismul. Am dovedit astfel că fără voinţa prinţului nu e îngăduit să tune şi să fulgere şi că vremea frumoasă şi recolta bună le datorăm numai şi numai silinţelor lui şi nobleţii lui, care discută în palat cu multă înţelepciune această problemă, în timp ce afară, la câmp, poporul de rând seamănă şi ară. Prinţul Paphnutius m-a înălţat atunci la rangul de prim-preşedinte al reformelor iluministe, un post pe care l-am aruncat ca pe o povară, odată cu disimularea mea, atunci când a trecut furtuna.

În taină eram folositor cum puteam. Adică, ceea ce noi, dumneata şi cu mine, numim într-adevăr folositor... Ştii dumneata, domnişoară, că eu am fost acela care ţi-a dat de veste că are să vină poliţia Iluminismului?... Că numai datorită mie mai ai încă lucruşoarele frumoase pe care mi le-ai arătat adineauri?... Pentru Dumnezeu, uită-te puţin pe fereastră!... Nu mai cunoşti oare parcul în care te plimbai adesea şi stăteai de vorbă cu duhurile prietenoase ce locuiesc în copaci... în flori... în izvoare?...

Parcul acesta l-am salvat prin ştiinţa mea. E la fel ca şi pe timpul bătrânului Demetrius. Prinţul Barsanuph, din fericire, nu se prea sinchiseşte de vrăjitori, e un om de treabă, care lasă pe fiecare să trăiască şi să facă vrăjitorie

---

[23] Nume dat după Zoroastru (Zarathustra), întemeietorul unei religii persane, în secolul al VI-lea î.Hr. (N.tr.)

cât îi place, numai să nu se observe şi să plătească neabătut dările. Aşa că acum trăiesc aici, ca şi dumneata în mănăstirea dumitale, fericit şi fără grijă!

— Doctore, spuse domnişoara cu lacrimi în ochi, doctore, ce spui dumneata?... Ce revelaţii!... Da, recunosc şi eu acuma crângul acesta, în care am gustat cele mai adânci bucurii! Doctore!... Om mărinimos, căruia îi datorez atâta!... Şi tocmai dumneata să fii atât de aspru cu protejatul meu!...

Doctorul răspunse:

— Dragă domnişoară, târâtă de bunătatea dumitale înnăscută, ţi-ai risipit darurile pentru un netrebnic.

Cinabru este şi rămâne, cu tot ajutorul pe care i l-ai dat, un trântor pocit care, acum, când s-a spart pieptenele de aur, e în mâinile mele.

— Fie-ţi milă, doctore! se rugă domnişoara.

— Uită-te, rogu-te, aici, spuse doctorul arătându-i horoscopul lui Balthasar.

Domnişoara se uită şi exclamă îndurerată:

— Da! Dacă aşa stau lucrurile, atunci trebuie să mă dau înapoi în faţa unei puteri mai înalte... Bietul Cinabru!...

— Mărturiseşte acuma, preabuna mea domnişoară, spuse zâmbind doctorul, mărturiseşte că femeiLe au câteodată idei foarte bizare, urmărind cu îndărătnicie un gând născut într-o clipă şi neluând în seamă atingerea dureroasă cu lumea... Cinabru trebuie să-şi ispăşească soarta, însă după aceea va ajunge la nişte onoruri mari şi nemeritate. Prin asta vreau să aduc prinosul meu puterii, bunătăţii şi vredniciei dumitale.

— Om minunat ce eşti, rămâi prietenul meu!

— De-a pururea! răspunse doctorul. Prietenia şi tainica mea înclinare faţă de dumneata, frumoasă zână, nu vor înceta niciodată. Îndreaptă-te cu încredere către mine ori de câte ori vei avea nevoie şi... bea cafea la mine, ori de câte ori vei avea poftă.

— La revedere, preacinstite mag, nu voi uita niciodată bunăvoința şi cafeaua dumitale.

Şi domnişoara von Rosenschon, adânc mişcată, se ridică să plece.

Prosper Alpanus o întovărăşi până la poarta grădinii, în timp ce toate glasurile minunate ale pădurii răsunau.

La poartă aştepta, în locul trăsurii, scoica de cristal a doctorului, înhămată cu cei doi inorogi. La spate îşi întindea aripile cărăbuşul auriu. Pe capră stătea fazanul argintiu, cu hățurile de aur în cioc şi uitându-se cuminte la domnişoara von Rosenschon.

Când trăsura, huruind, trecu prin pădurea plină de miresme, domnişoara von Rosenschon se simți purtată în cele mai fericite timpuri ale vieții sale de zână.

CAPITOLUL 7.

Cum profesorul Mosch Terpin cerceta natura în pivnița principară – Mycetes Beelzebub – Disperarea studentului Balthasar – Influența binefăcătoare a unei vile de țară bine gospodărite asupra fericirii casnice – Cum Prosper Alpanus i-a dat lui Balthasar o tabacheră de baga şi a pornit apoi călare

Balthasar, care stătea ascuns în satul Hoch-Jakobsheim, primi următoarea scrisoare de la referendarul Pulcher, din Kerepes:

„Treburile noastre, dragă Balthasar, merg din ce în ce mai rău. Duşmanul nostru, ticălosul de Cinabru, a devenit ministru al Afacerilor Străine şi a căpătat marele ordin al «Tigrului verde» cu douăzeci de nasturi. El este acum favoritul prințului şi taie şi spânzură. Profesorul Mosch Terpin nu-şi mai vine în fire de bucurie şi se îngâmfă prosteşte. Prin mijlocirea viitorului său ginere, a căpătat

postul de director general al Afacerilor Naturale, post care îi aduce bani cu duiumul şi o mulţime de alte foloase. Ca director general, cenzurează şi revizuieşte eclipsele de soare şi de lună, precum şi prevederile meteorologice din calendarele permise în stat şi cercetează mai cu seamă natura în oraşul de reşedinţă. Datorită acestor ocupaţii, primeşte din pădurile princiare cele mai rare păsări şi cele mai alese animale pe care, tocmai pentru a le cerceta natura, le frige şi le mănâncă. În momentul de faţă scrie, sau cel puţin aşa pretinde, un studiu asupra cauzei care face ca vinul să aibă alt gust decât apa şi de ce mai produce şi alte efecte; lucrarea o va dedica ginerelui său. Cinabru a făcut în aşa fel ca Mosch Terpin, în vederea lucrării acesteia, să studieze zilnic în pivniţa princiară. A studiat până acum o jumătate de butie de vin vechi de Rin precum şi câteva duzini de sticle de şampanie şi se ocupă acuma de un butoi de Alicante[24]. Pivnicerul îşi frânge mâinile! Aşadar profesorului, care, după cum ştii, e fără pereche de lacom, îi merge foarte bine şi ar duce cea mai plăcută viaţă, dacă n-ar trebui câteodată, când grindina pustieşte holdele, să plece la ţară ca să explice fermierilor prinţului pentru ce a căzut grindina şi astfel să mai capete şi proştii aceia puţină învăţătură, ca să se ferească pe viitor de asemenea lucruri şi să nu mai ceară scutire de plata arendei din cauza unui fapt de care numai ei sunt vinovaţi.

Ministrul nu poate uita bătaia pe care i-ai dat-o. A jurat să se răzbune. Nu vei mai putea să te arăţi prin Kerepes. Şi pe mine mă persecută pentru că am văzut felul misterios în care l-a pieptănat o cucoană cu aripi. Atâta timp cât Cinabru rămâne favoritul prinţului, nu voi putea aspira să capăt un post bun. Steaua mea cea potrivnică vrea să mă

[24] Vin roşu din provincia spaniolă Alicante. (N.tr.)

întâlnesc cu pocitania întotdeauna acolo unde nici nu gândesc şi mereu într-un chip care îmi este fatal. Deunăzi, ministrul a venit la muzeul zoologic, îmbrăcat de paradă, cu spadă, decoraţii şi cordon. După obiceiul lui, s-a proptit în baston, înălţându-se în vârful picioarelor în faţa vitrinei în care sunt maimuţele americane. Tocmai atunci au intrat în sală nişte străini şi unul dintre ei, zărind pocitania, a strigat: «O!... Ce maimuţoi nostim!... Ce animal drăguţ!... E podoaba muzeului!... Cum se numeşte oare? Şi din ce ţară o fi?». Directorul muzeului, foarte grav, a spus atunci, atingând cu mâna umerii lui Cinabru: «Da, e un exemplar foarte frumos, un maimuţoi splendid din Brazilia, aşa-numitul *Mycetes Beelzebub... Simia Beelzebub Linnei... niger, barbatus, podus caudaque apice bruneis*[25]*...* Maimuţă urlătoare!»

«Ascultă, domnule! s-a stropşit prichindelul, dumneata trebuie să fii nebun, eu nu sunt *Beelzebub caudaque...* nu sunt maimuţă urlătoare, sunt Cinabru, ministrul Cinabru, cavaler al ordinului «Tigrul verde» cu douăzeci de nasturi!»

Eu, care eram pe acolo, nu m-am putut opri şi am izbucnit într-un râs cumplit.

«A! dumneata eşti, domnule Pulcher?» s-a răstit el la mine, privindu-mă cu ochii-i vrăjitoreşti, roşii de mânie.

Străinii îl luau mereu drept maimuţoi şi voiau să-i dea nişte alune. Cinabru s-a înfuriat şi mai tare, i s-a tăiat răsuflarea şi nu s-a mai putut ţine pe picioare. A fost chemat valetul lui, care l-a luat de subsuori şi l-a dus la trăsură.

---

[25] Maimuţă urlătoare... Beelzebub, maimuţa lui Linne... neagră, cu barbă, în partea de jos a corpului şi la vârful cozii roşie-cafenie (lat.). (N.tr.)

Nu ştiu de ce, dar întâmplarea asta îmi că o licărire de speranţă. E cea dintâi neplăcere pe care o are pocitania vrăjită.

Un lucru e sigur: că acum câteva zile, în zori, Cinabru s-a întors din grădină foarte abătut. Probabil că femeia înaripată n-a mai venit, căci buclele lui frumoase au dispărut. Părul îi atârnă zburlit pe spate şi se zice că prinţul Barsanuph i-ar fi spus: «Nu-ţi neglija atât de tare toaleta, dragă Cinabru; am să-ţi trimit pe frizerul meu». La care Cinabru ar fi răspuns foarte politicos că, dacă are să vină, are să-l arunce pe individ pe fereastră. «Ce suflet straşnic! Nu-i chip să te atingi de dânsul!» a spus atunci prinţul şi a plâns foarte tare.

La revedere, dragă Balthasar! Nu-ţi pierde orice speranţă şi ascunde-te bine, ca să nu te poată prinde!"

Deznădăjduit de cele ce-i scrisese prietenul, Balthasar alergă în adâncul pădurii, tânguindu-se cu glas tare:

— Să mai sper? Ce să mai sper când orice nădejde a pierit, când toate stelele au dispărut şi întunericul cel mai de nepătruns... de nepătruns mă înconjoară! Soartă nefericită!... M-a doborât puterea întunecată care mi-a cuprins viaţa!... E o nebunie să mai sper vreo salvare de la Prosper Alpanus, de la acest Prosper Alpanus, care m-a ademenit cu meşteşuguri diavoleşti şi m-a alungat din Kerepes, făcând ca bătaia pe care am dat-o imaginii din oglindă să cadă cu adevărat pe spatele lui Cinabru!... O, Candida!... Dacă aş putea măcar să te uit!

Dar scânteia dragostei arde în mine mai tare ca niciodată!... Văd pretutindeni imaginea iubitei care îşi întinde braţele spre mine şi îmi zâmbeşte!... Ştiu!... Tu m-ai iubit, Candida, şi tocmai de aici vine durerea mea ucigătoare şi fără nădejde, fiindcă n-am putut să te scap de vraja fără leac ce te-a cuprins!... Trădătorule Prosper! Ce ţi-am făcut de ţi-ai bătut astfel joc de mine?

Noaptea venise şi toate culorile pădurii se topeau acum în cenuşiu. Deodată, printre copaci, se zări o lumină ciudată. Mii de gâze zburară, zbârnâind din aripi. Cărăbuşi luminoşi se legănau în văzduh şi fluturi pestriți pluteau împrăştiind polen parfumat Zbârnâitul şi bâzâitul deveniră o muzică dulce, dezmierdând inima sfâşiată a lui Balthasar. Deasupra lui, lumina se făcu tot mai puternică. Tânărul se uită în sus şi-l zări cu uimire pe Prosper Alpanus care plutea, călare pe o insectă stranie, asemănătoare unei libelule cu culori strălucitoare.

Prosper Alpanus se coborî spre tânărul nostru şi se aşează lângă el, în timp ce libelula se lăsă pe o creangă şi îşi amestecă glasul în cântecul ce răsuna acuma prin pădure.

Prosper atinse fruntea tânărului cu florile pe care le avea în mână şi îndată un dor proaspăt de viață se aprinse în sufletul lui Balthasar.

Doctorul Alpanus spuse:

— Eşti foarte nedrept cu mine, Balthasar, învinuindu-mă de cruzime şi de trădare, tocmai în clipa când am izbutit să stăpânesc vraja ce ți-a zguduit viața şi când, ca să te găsesc mai repede şi să te împac, am venit călare pe libelula mea favorită, aducând tot ceea ce poate sluji mântuirii tale... Dar e adevărat că nimic nu-i mai amar decât chinurile dragostei, nimic nu seamănă cu nerăbdarea unui suflet deznădăjduit şi chinuit de dor şi de dragoste... Te iert, pentru că şi mie mi s-a întâmplat la fel atunci când, acum vreo două mii de ani, iubeam o prințesă indiană numită Balsamina şi când, deznădăjduit, am smuls barba vrăjitorului Lothos, care era cel mai bun prieten al meu şi, de aceea, după cum vezi, eu nu port barbă, ca să nu pățesc la fel... Dar nu e locul nimerit ca să-ți istorisesc toate acestea pe larg, deoarece orice îndrăgostit vrea să audă vorbindu-se numai de dragostea lui, fiindcă numai pe ea o crede vrednică de luat în seamă, tot aşa cum orice poet numai versurile lui le

ascultă cu plăcere. Aşadar să vorbim despre ce trebuie!... Află deci că Cinabru este copilul unei biete ţărănci şi îl cheamă Piticuţ. Şi-a luat numai din vanitate mândrul nume de Cinabru. Domnişoara von Rosenschon sau, mai exact, vestita zână Rosabelverde, căci ea şi nimeni alta este acea doamnă, l-a găsit pe marginea drumului. Dânsa a crezut că tot ceea ce natura a refuzat cu vitregie mititelului pocit va putea fi înlocuit dacă îl va înzestra cu darul ciudat şi tainic datorită căruia tot ceea ce vreun alt om bine înzestrat gândeşte, vorbeşte sau săvârşeşte în prezenţa lui se pune pe socoteala sa. In tovărăşia unor oameni cultivaţi, deştepţi şi spirituali trece şi el drept cultivat, deştept, spiritual şi, în general, drept cel mai desăvârşit din specia cu care vine în conflict.

Această vrajă ciudată stă în trei fire de păr, roşii ca focul, pe care prichindelul le are în creştetul capului. Orice atingere a acestor fire de păr, mai mult, orice atingere a capului e dureroasă pentru el, ba chiar primejdioasă. De aceea zâna a lăsat ca părul lui subţire şi zburlit să crească în bucle dese şi frumoase care, apărându-i capul, îi acoperă în acelaşi timp acele fire de păr roşii şi întăresc vraja. La nouă zile o dată, zâna îl pieptăna pe Cinabru cu un pieptene magic de aur şi, în felul acesta, nimicea orice faptă având ca scop spulberarea vrăjii. Insă un talisman puternic, cu care am întâmpinat-o pe zână când a venit la mine, a spart pieptenele.

Rămâne acum să i se smulgă cele trei fire de păr roşu şi Cinabru va cădea din nou în nimicnicia lui de mai înainte! Ţie, dragă Balthasar, îţi este hărăzită această rupere a vrăjii! Tu ai curaj, putere şi îndemânare, aşa că ai să duci lucrurile la bun sfârşit. Ia cristalul acesta, apropie-te de Cinabru acolo unde îl găseşti; îndreaptă-ţi privirea ascuţită, prin cristal, către capul lui şi atunci cele trei fire ele păr au să se ridice în vârful capului. Apucă-l şi ţine-l bine, nu lua în

seamă mieunatul strident pe care are să-l scoată, smulge-i dintr-odată cele trei fire de păr şi arde-le pe loc. Trebuie numaidecât ca firele să fie smulse dintr-odată şi arse imediat, fiindcă altfel ar mai putea produce tot felul de efecte primejdioase. Aşadar, bagă bine de seamă să apuci firele de păr cu îndemânare, să le ţii strâns şi să faci asta când are să fie prin apropiere foc sau vreo lumânare aprinsă.

— O, Prosper Alpanus, spuse Balthasar, ce puţin am meritat prin neîncrederea mea mărinimia asta!... Simt acuma în adâncul sufletului că suferinţa îmi va fi curmată şi că o fericire cerească îmi deschide porţile ei de aur!...

Prosper Alpanus urmă:

— Îmi plac tinerii care, ca tine, dragă Balthasar, poartă în sufletul lor curat dragoste şi dor şi în ale căror inimi mai răsună încă acordurile acelea minunate ce vin din tărâmul îndepărtat, plin de minuni dumnezeieşti, care e ţara mea. Oamenii fericiţi şi înzestraţi cu această muzică lăuntrică sunt singurii ce pot fi numiţi poeţi, deşi sunt pe nedrept strigaţi cu acest nume mulţi care iau primul contrabas în mână, trag cu arcuşul pe el şi cred că zbârnâitul fără şir al coardelor gemând sub pumnul lor este o muzică splendidă ce le ţâşneşte din suflet... Ştiu, dragul meu, că ţie, de multe ori, ţi se pare că înţelegi murmurul izvoarelor, foşnetul crengilor, că amurgul îţi grăieşte cu vorbe limpezi şi înţelese... Da, Balthasar!... In acele clipe pricepi într-adevăr vocile minunate ale naturii, căci din propriul tău suflet se ridică sunetul divin pe care îl aprinde armonia minunată din firea cea adâncă a naturii! Tu cânţi la pian şi ştii, o, poete, că sunetul pe care l-ai atins este urmat ca un ecou de sunetele înrudite... Aceasta lege a naturii nu este o simplă metaforă!... Da, poete, tu eşti mult mai bun decât cred nenumăraţi dintre aceia cărora le-ai citit încercările tale de-a pune pe hârtie muzica lăuntrică! Aceste încercări nu sunt

mare lucru. Totuşi ai făcut o bună schiță în stil istoric atunci când, cu pragmatică extindere şi exactitate, ai scris povestea iubirii dintre privighetoare şi trandafirul roşu, care s-a întâmplat sub ochii mei. E o lucrare foarte bună.

Prosper Alpanus tăcu o clipă. Balthasar se uită plin de mirare la dânsul, nemaiştiind ce să creadă când îl auzi pe bătrân spunând că poemul pe care el îl socotea drept cel mai fantastic din câte s-au scris vreodată era o lucrare istorică.

Prosper Alpanus urmă, în timp ce obrazul îi era luminat de un zâmbet plăcut:

— Fără îndoială că vorbele mele te miră şi desigur că multe lucruri ți se par ciudate la mine. Gândeşte-te, însă, că eu, după părerea tuturor oamenilor cuminți, sunt un personaj care nu apare decât în basme şi tu ştii, dragă Balthasar, că asemenea personaje se poartă foarte straniu şi trăncănesc tot felul de năzbâtii, mai ales atunci când spusele lor ascund lucruri care nu sunt tocmai de aruncat... Dar să ne întoarcem la vorba noastră!... Dacă zâna Rosabelverde a avut atâta grijă de pocitul de Cinabru, tu, Balthasar, eşti protejatul meu. Ascultă deci ce m-am gândit să fac pentru tine!... Vrăjitorul Lothos a fost ieri pe la mine. Mi-a adus mii de salutări, clar şi mii de tânguiri din partea prințesei Balsamina care s-a trezit din somn şi care, în sunetele dulci din *Şartah Bhade*[26], poemul acela minunat înfățişând prima noastră dragoste, întinde brațe pline de dor spre mine. De asemenea şi vechiul meu prieten, ministrul Yuchi, îmi face semn prieteneşte din Steaua Polară... Trebuie să plec spre îndepărtata Indie!... Doresc să văd în stăpânirea ta moşia mea, pe care o părăsesc. Mâine-

[26] Corect Şastra Bhade, o poezie indiană, despre care E.T.A. Hoffmann a aflat probabil dintr-o carte de Gotthilf Heinrich Schubert, apărută în 1808 la Dresda. (N.tr.)

dimineață mă duc la Kerepes şi fac un act de donație, în care voi apărea ca unchiul tău. Dacă vraja lui Cinabru se desface şi dacă apari în fața lui Mosch Terpin ca stăpân al unei moşii frumoase şi al unei averi mari, atunci când ai să ceri mâna Candidei, el are să ți-o dea cu multă bucurie. Ceva mai mult!... Dacă te muți cu Candida în conacul meu, atunci fericirea căsătoriei tale e asigurată! îndărătul copacilor acelora splendizi creşte tot ce trebuie în casă: nu numai fructe minunate, ci şi varză frumoasă şi tot felul de legume, cum nu se găsesc nicăieri. Soția ta va avea întotdeauna cea mai bună salată, cel mai bun sparanghel. Bucătăria este astfel întocmită, încât oalele nu dau niciodată în foc şi nicio mâncare nu se strică, chiar dacă ai întârziat la masă cu un ceas. Covoarele, jilțurile şi sofalele sunt aşa făcute, încât oricât ar fi de neglijenți servitorii, e imposibil să se păteze. Tot aşa porțelanul nu se sparge niciodată, nici paharele, chiar dacă servitorii le-ar azvârli pe jos. In sfârşit, ori de câte ori soția ta pune să spele rufele, pe pajiştea cea mare din dosul casei e vreme frumoasă, chiar dacă împrejur ar ploua, ar tuna sau ar fulgera. Totul, cu alte cuvinte, este astfel alcătuit ca tu, alături de Candida, să te bucuri de fericirea casnică, în linişte şi nestingherit!... Şi acuma, e vremea să mă duc şi eu acasă şi, în tovărăşia prietenului meu Lothos, să-mi încep pregătirile de plecare. Să ne vedem cu bine, Balthasar!

Prosper şuieră de două ori şi libelula veni bâzâind. Bătrânul apucă hățurile şi se urcă în şa. Tocmai se avântase să plece, când se opri deodată şi se întoarse spre Balthasar, spunând:

— Era cât pe ce să uit de prietenul tău Fabian. Într-un acces de supărare şi viclenie, l-am pedepsit prea aspru pentru indiscreția lui. Uite aici, în cutiuța asta, este ceva care are să-i aducă mângâiere...

Prosper îi dădu lui Balthasar o cutiuță de bagă lustruită, pe care tânărul o puse în buzunar, ca şi micul ochean, pe care Prosper i-l dăruise mai înainte, pentru descântarea lui Cinabru.

Prosper Alpanus zbură printre copaci, în timp ce vocile pădurii răsunau tot mai dulce şi mai adânc.

Balthasar se întoarse la Hoch-Jakobsheim, plin de bucurie şi de nădejde.

CAPITOLUL 8.

Cum Fabian, din cauza hainei lui prea lungi, a fost considerat drept un sectar religios – Cum prințul Barsanuph s-a ascuns după paravan şi l-a scos din slujbă pe directorul general al Afacerilor Naturale – Fuga lui Cinabru din casa lui Mosch Terpin – Cum Mosch Terpin a vrut să călătorească pe un fluture şi să fie împărat şi cum după aceea s-a dus să se culce

În zorii zilei, când drumurile şi străzile erau încă pustii, Balthasar se furişă în Kerepes şi se duse de îndată la prietenul său Fabian. Când bătu la uşă, un glas slab si plângăreț spuse:

— Intră!

Palid, desfigurat, cu o durere adâncă întipărită pe față, Fabian stătea întins pe pat.

— Dar ce e, pentru Dumnezeu!? spuse Balthasar. Ce ai? Ce s-a întâmplat?

Ridicându-se anevoie în capul oaselor, Fabian răspunse cu o voce stinsă:

— Dragă Balthasar! Cu mine s-a sfârşit... s-a sfârşit! Vraja blestemată pe care Prosper Alpanus a aruncat-o asupra mea ca să se răzbune mă duce la pieire!

— Cum se poate asta? întrebă Balthasar. Vrajă, vrăjitorie... altădată nu credeai în astfel de lucruri.

— O, răspunse Fabian cu glas plângăreț, acuma cred în orice, în vrăjitori, şi în vrăjitoare, şi în gnomi, şi în ondine, în regele şobolanilor şi în mandragore... cred în tot ce vrei! Cine pățeşte ce am pățit eu crede orice! îți aduci aminte de scandalul infernal cu haina mea, când am venit de la Prosper Alpanus! Dacă ar fi fost numai atâta! Ia uită-te puțin prin odaie, dragă Balthasar!

Balthasar se uită şi văzu de jur-împrejur, atârnate pe pereți, o mulțime de fracuri, mantale, vestoane, de toate formele şi de toate culorile.

— Dar ce? exclamă el. Ai de gând să deschizi prăvălie de haine vechi, Fabian?

— Nu râde, răspunse tânărul. Toate hainele astea le-am făcut la cei mai renumiți croitori, trăgând nădejde că am să scap de blestemul care apasă asupra veşmintelor mele. Dar degeaba. E destul să port câteva minute o haină care îmi vine de minune, ca turnată pe corp, şi deodată mânecile mi se urcă la umeri şi haina se lungeşte la spate de şapte coți. Disperat, mi-am făcut spențerul acela cu mâneci foarte lungi. Mă gândeam: „N-aveți decât să vă scurtați, mâneci! Lungeşte-te, haină, cât vrei: are să fie tocmai bine şi îmbrăcămintea are să devină pe măsura mea!”. Aş! Peste câteva minute s-a întâmplat la fel ca şi cu celelalte haine! Toată arta şi îndemânarea celor mai buni croitori n-au putut să facă nimic împotriva vrăjii blestemate. Că lumea îşi bătea joc de mine oriunde mă arătam, asta se înțelege de la sine. Curând însă, nevinovata mea încăpățânare de-a apărea în asemenea haine îndrăcite a dat loc la altfel de păreri. Femeile mă socoteau vanitos şi de prost-gust deoarece, împotriva oricărei bune-cuviințe, ieşeam numai cu brațele goale, din cauză, probabil, că le credeam frumoase. Teologii strigau că sunt un sectar religios şi discutau numai dacă

aparţin de secta *mâneciştilor* sau de cea a *pulpaniştilor*, dar erau de acord că amândouă sectele sunt la fel de primejdioase, deoarece amândouă predică libertatea desăvârşită a voinţei şi îndrăznesc să gândească ce vor. Diplomaţii erau de părere că sunt un revoluţionar. Afirmau că, prin haina mea cu coadă lungă, voiam să stârnesc nemulţumirea în popor, răzvrătind oamenii împotriva guvernului, şi că aparţin desigur unei asociaţii secrete al cărei semn distinctiv e mâneca scurtă. Se pare că încă de mult se găsesc ici-colo indicii dovedind prezenţa membrilor acestei asociaţii care sunt tot aşa de primejdioşi ca şi iezuiţii[27], ba chiar şi mai primejdioşi, fiindcă năzuiesc să introducă pretutindeni poezia, stricătoare oricărui stat, şi se îndoiesc de infailibilitatea suveranilor. In sfârşit, chestiunea a devenit tot mai gravă şi rectorul mi-a trimis vorbă să mă prezint în faţa lui. Am presimţit că dacă îmi pun haina e o nenorocire, de aceea am apărut în vestă. Când m-a văzut aşa, rectorul s-a înfuriat, crezând că vreau să-mi bat joc de dânsul. S-a răstit la mine, spunându-mi că, dacă până într-o săptămână nu apar în faţa lui cu o haină cuviincioasă, are să mă dea afară din universitate. Astăzi e ultima zi! Nenorocitul de mine! Blestemat să fie Prosper Alpanus!

— Stai! spuse Balthasar, stai şi nu blestema pe unchiu-meu, care mi-a dăruit o moşie. Nici ţie nu-ţi vrea răul, deşi trebuie să mărturisesc că a pedepsit prea aspru îndrăzneala cu care l-ai întâmpinat. Dar iată că ţi-am adus ceva care îţi va fi de ajutor. Uite, îţi trimite tabachera asta, care va pune capăt tuturor suferinţelor tale!

Şi Balthasar scoase cutiuţa de baga, pe care i-o dăduse Prosper Alpanus, şi o întinse lui Fabian.

---

[27] Membrii unui ordin de călugări catolici, creat în 1534 de călugărul Ignaţiu de Loyola, pentru combaterea Reformei şi a gândirii progresiste. (N.tr.)

Acesta zise:

— Ce să fac cu fleacul ăsta? Ce influență poate să aibă o tabacheră asupra formei hainelor mele?

— Asta nu ştiu, răspunse Balthasar, însă unchiu-meu poate şi n-are să mă înşele; am în el cea mai mare încredere. Sunt de părere să deschizi tabachera, să vedem ce-i în ea.

Fabian o deschise şi... din tabacheră ieşi un frac negru, cu o croială minunată şi din cea mai fină stofă.

Cei doi prieteni nu putură să-şi oprească un strigăt de uimire.

— O, spuse Balthasar, acuma te înțeleg, Prosper Alpanus! Haina asta are să se potrivească şi are să destrame toată vraja!

Fabian îşi puse repede fracul şi ceea ce bănuise Balthasar se întâmplă într-adevăr. Frumoasa haină îi venea atât de bine, cum nu-i venise niciuna până acum şi nici vorbă să se scurteze mânecile sau să se lungească la spate.

Nebun de bucurie, Fabian se hotărî să se ducă de îndată la rector.

Balthasar îi istorisi în amănunt prietenului ce vorbise cu Prosper Alpanus şi cum acesta îi dăduse mijlocul să-i facă de petrecanie pocitaniei. Fabian, care devenise cu totul alt om şi nu se mai îndoia de nimic, proslăvi mărinimia lui Prosper Alpanus şi se oferi să ajute şi el la spulberarea vrăjii lui Cinabru. În clipa aceea, Balthasar îl zări pe fereastră pe Pulcher, care se furişa posomorât pe sub ziduri.

Fabian, rugat de Balthasar, scoase capul pe fereastră şi îl chemă.

Cum intră, Pulcher zise:

— Ce haină frumoasă ai, Fabian!

Acesta îi răspunse că Balthasar are să-i explice totul şi porni la rector.

Când Balthasar îi povesti lui Pulcher tot ce se întâmplase, referendarul spuse:

— E timpul potrivit pentru ca demonul acesta blestemat să fie omorât. Chiar astăzi are loc logodna lui cu Candida. Cu prilejul acesta, Mosch Terpin dă o mare recepție la care l-a invitat şi pe prinț. Vom merge şi noi şi-l vom ataca pe prichindel. Lumânări în sală vor fi destule, aşa că vom putea să-i ardem imediat firele de păr ticăloase.

Prietenii mai stăteau încă de vorbă, când Fabian intră cu fața strălucind de bucurie.

— Puterea hainei, zise el, puterea hainei, care a ieşit din tabacheră, s-a dovedit straşnică. Când am intrat la dânsul, rectorul mi-a zâmbit cu mulțumire: „Aşa da, mi-a spus el, aşa da!... Mă bucur, Fabian, că te-ai smuls din ciudata dumitale rătăcire!... Capetele înfierbântate ca dumneata se lasă uşor târâte spre extreme. Eu n-am considerat niciodată purtarea dumitale exaltare religioasă; am socotit-o mai degrabă un patriotism greşit înțeles, o aplecare către lucruri extraordinare, întemeiată pe exemplul eroilor Antichității!... Bun! Să lăsăm asta! Ai o haină foarte frumoasă şi minunat croită! Slavă statului, slavă lumii că tinerii inimoşi ca dumneata poartă asemenea haine, cu mâneci şi pulpane atât de potrivite! Rămâi credincios, Fabian, rămâi credincios acestei virtuți şi acestui gând serios, din care se naşte adevăratul eroism!”. Rectorul m-a îmbrățişat cu lacrimi în ochi. Nici eu nu ştiu cum, dar m-am trezit deodată scoțând din buzunar tabachera de bagă din care ieşise fracul. „Te rog!” spuse rectorul împreunând degetul cel mare cu arătătorul. Fără să ştiu dacă era tutun înăuntru, am deschis tabachera. Rectorul luă o priză, apoi îmi strânse cu putere mâna. Lacrimile îi curgeau pe obraji, îmi spuse, adânc mişcat: „Ce tânăr minunat! Ce priză straşnică! Totul a fost dat iertării şi uitat! Vino să mănânci cu mine la prânz!”. După cum vedeți, dragii mei, suferința mea s-a sfârşit şi, dacă astăzi, după cum este de aşteptat, izbutim să alungăm vraja lui Cinabru, atunci veți fi şi voi fericiți!

În sala luminată cu o sută de lumânări, micul Cinabru stătea într-o haină roşie-stacojie, brodată, şi purta ordinul „Tigrul verde” cu douăzeci de nasturi, cu spada la şold şi pălăria cu pene sub braţ. Lângă dânsul, Candida, în rochie de mireasă, era strălucitoare de tinereţe şi graţie. Cinabru îi luase mâna, pe care acum i-o săruta rânjind. Fata îl privea cu dragoste. Era un spectacol groaznic şi numai orbirea în care vraja lui Cinabru îi cufundase pe toţi, era pricina pentru care nimeni nu-l apuca de gât pe prichindel ca să-l arunce în focul din cămin. Lumea se adunase în cerc, în jurul logodnicilor, la o distanţă respectuoasă. Numai prinţul Barsanuph stătea lângă Candida şi se silea să arunce în jurul lui priviri binevoitoare, cărora, de altfel, nimeni nu le dădea vreo atenţie. Toţi se uitau numai la logodnici şi urmăreau buzele lui Cinabru care, din când în când, mormăia vorbe ininteligibile, urmate imediat de un murmur de admiraţie din partea oaspeţilor. Venise clipa în care trebuiau schimbate inelele de logodnă. Mosch Terpin ieşi înainte cu o tavă pe care străluceau verighetele. Tuşi ca să-şi dreagă glasul. Cinabru se înălţă cât putu în vârful picioarelor, aşa încât ajunse cu capul până aproape de coatele logodnicei. Toţi aşteptau cu încordare. Deodată se auziră glasuri străine, uşa sălii se deschise cu putere, intră Balthasar, după el Pulcher şi Fabian! Toţi trei se repeziră în mijlocul sălii.

— Ce-i asta? Cine sunt? întrebară toţi de-a valma. Prinţul Barsanuph strigă îngrozit:

— Revoltă... rebeliune... să vină garda! Şi sări, ascunzându-se după un paravan. Mosch Terpin îl recunoscu pe Balthasar, care se apropie de Cinabru.

— Domnule Balthasar, strigă Mosch Terpin, ai înnebunit? Ţi-ai pierdut minţile? Cum îndrăzneşti să vii aici? Domnilor, vă rog, daţi-l afară pe mojicul ăsta!

Fără să-i pese de nimic, Balthasar scoase ocheanul lui Prosper şi se uită prin el drept la capul lui Cinabru. Ca lovit de un curent electric, Cinabru dădu un ţipăt strident de răsună toată sala. Candida căzu jos leşinată. Cercul invitaţilor se împrăştie. In faţa ochilor lui Balthasar apăru smocul de păr roşu; atunci se repezi la Cinabru şi îl apucă. Acesta începu a izbi cu piciorul în podea, zvârcolindu-se, zgâriind şi muşcând.

— L-am prins!... L-am prins! strigă Balthasar. Fabian şi Pulcher îl înhăţară pe prichindel şi acesta nu mai putu face nicio mişcare. Balthasar apucă bine firele de păr roşu, i le smulse dintr-odată din cap, se repezi la cămin şi le aruncă în foc: firele arseră pârâind, în timp ce se auzea un zgomot asurzitor, şi toţi se treziră ca dintr-un vis.

După ce se ridică anevoie de la pământ, Cinabru prinse a înjura şi a striga, poruncind ca obraznicii răzvrătiţi care au atacat persoana sacră a primului-ministru să fie arestaţi şi aruncaţi în închisoare! Insă toţi se întrebau unii pe alţii:

— Dar de unde a răsărit piticul ăsta cocoşat?... Ce vrea?

În acest timp, prichindelul zbiera mereu, bătând din picior:

— Eu sunt ministrul Cinabru... Eu sunt ministrul Cinabru!... Am „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi! Toţi izbucniră în râs, veniră împrejurul lui, îl ridicară pe sus şi-l azvârliră ca pe o minge. Nasture după nasture îi sărea de pe haină; Cinabru îşi pierdu pălăria, spada, pantofii. Prinţul Barsanuph ieşi de după paravan şi veni şi el. Prichindelul ţipă strident:

— Prinţe Barsanuph... Alteţă!... Salvaţi-vă ministrul! Favoritul!... Ajutor!... Ajutor!... Statul e în primejdie... Tigrul cu pete verzi... Vai! Vai!

Prinţul îi aruncă o privire supărată prichindelului şi se îndreptă repede spre uşă. Mosch Terpin îi ieşi în cale, dar

prințul îl luă şi-l duse într-un colț, unde îi spuse cu ochi aprinşi de mânie:

— Cum de-ai cutezat să faci prințului dumitale, părintelui țării, o farsă neroadă!... Mă inviți la logodna fiicei dumitale cu ministrul Cinabru şi în loc de ministru găsesc o pocitanie oribilă, pe care ai îmbrăcat-o în haine scumpe... Domnule, ştii dumneata că gluma asta e o crimă de înaltă trădare pe care aş pedepsi-o aspru dacă n-ai fi un om complet stupid, care merită să stea la casa de nebuni? Te demit din postul de director general al Afacerilor Naturale şi îți interzic orice studiu în pivnița mea... *Adieu!*

Şi prințul ieşi ca o furtună.

Mosch Terpin se repezi tremurând de mânie la Cinabru, îl apucă de părul lui lung şi zburlit şi îl târî la fereastră:

— Jos cu tine, strigă el, jos cu tine, pocitanie afurisită, care m-ai înşelat atât de cumplit şi mi-ai răpit toată fericirea vieții!

Şi vru să-l arunce pe Cinabru pe fereastră, dar directorul muzeului zoologic, care era şi el de față, se repezi ca fulgerul, îl apucă pe pitic şi îl smulse din mâinile lui Mosch Terpin.

— Stați puțin, spuse el, stați puțin, domnule profesor, nu vă atingeți de proprietatea princiară! Nu e o pocitanie, e *Mycetes Beelzebub, Simia Beelzebub,* care a fugit din muzeu!

— *Simia Beelzebubl Simia Beelzebubl* se auzi din toate părțile şi toți izbucniră în hohote de râs.

Directorul muzeului îl luă pe Cinabru în brațe, dar, când se uită bine la dânsul, spuse supărat:

— Dar ce-i asta! Nu e *Simia Beelzebub,* e o pocitanie caraghioasă! Ptiu! Ptiu!

Şi îl aruncă pe pitic în mijlocul sălii. Prichindelul, în mijlocul hohotelor de râs ale întregii asistențe, o zbughi pe uşă orăcăind şi mârâind; fugi pe scări în jos şi, de aici,

repede, acasă, fără ca vreunul dintre servitorii lui să-l observe.

În vreme ce în sală se petreceau toate acestea, Balthasar se dusese în odaia în care fusese aşezată Candida, căzută în leşin. Se aruncă la picioarele ei, îi acoperi mâinile de sărutări, chemând-o cu cele mai dulci nume. Fata se trezi, în cele din urmă, cu un oftat adânc şi, când îl zări pe Balthasar, spuse plină de bucurie:

— Tu eşti... în sfârşit, tu eşti, dragă Balthasar! Eram să mor aproape de dor şi de durere!... Şi acuma îmi mai răsună în suflet cântecul privighetorii îndrăgostite de trandafirul roş...

Şi îi povesti tot, tot: cum un vis rău şi urât o învăluise, cum un monstru fioros îi prinsese inima şi cum a trebuit să-l iubească, fiindcă nu putea altminteri. Monstrul a ştiut să se prefacă în aşa fel, încât semăna cu Balthasar. Dar când se gândea bine la acesta, îşi dădea seama că pocitania nu era Balthasar, pe urmă însă iarăşi i se părea, nici ea nu ştia de ce, că trebuie să-l iubească pe monstru, tocmai de dragul lui Balthasar.

Tânărul îi explică atât cât trebuia, ca să n-o tulbure prea mult. Apoi urmară, aşa cum se întâmplă între îndrăgostiți, mii de jurăminte de veşnică iubire şi credință. Mosch Terpin intră, frângându-şi mâinile şi tânguindu-se. Cu el veniră Pulcher şi Fabian, care încercau mereu, dar zadarnic, să-l consoleze.

— Nu! strigă Mosch Terpin. Nu, sunt un om complet distrus! Nu mai sunt director general al Afacerilor Naturale!... Nu mai pot face studii în pivnița princiară... Am căzut în dizgrația prințului!... Mă gândeam c-am să devin şi eu cavaler al „Tigrului verde”, cel puțin cu cinci nasturi!... Acuma totul s-a dus!... Ce are să spună oare Excelența Sa domnul ministru Cinabru, când are să audă că l-am socotit o pocitanie, un *Simia Beelzebub cauda prehensili* sau cum îi

zice! O, Doamne! Va trebui acuma să îndur şi ura lui!... Alicante!... Alicante!...

— Dar, domnule profesor! îl consolau prietenii, domnule director general, gândiţi-vă, vă rog, că nu mai există niciun ministru Cinabru! N-aţi greşit cu nimic! Pocitania, prin vraja cu care l-a înzestrat zâna Rosabelverde, v-a înşelat şi pe dumneavoastră, ca pe noi toţi!

Şi Balthasar povesti cum s-au întâmplat toate, de la început. Profesorul asculta, asculta într-una, iar când Balthasar sfârşi, spuse:

— Sunt treaz?... Visez?... Vrăjitoare... vrăjitori... zâne... oglinzi magice... simpatii... cum pot eu să cred asemenea absurdităţi?

— O, domnule profesor, spuse Fabian, dacă aţi fi purtat şi dumneavoastră, ca şi mine, o haină cu mâneci scurte şi cu trenă, aţi crede absolut orice!

— Da, strigă Mosch Terpin, da! Aşa este: un monstru vrăjit m-a amăgit... Nu mă mai pot ţine pe picioare... mă urc în tavan... Prosper Alpanus mă răpeşte... plec călare pe un fluture... zâna Rosabelverde mă piaptănă... Şi devin ministru, rege... împărat!...

Şi Mosch Terpin începu să sară prin casă, strigând şi chiuind, încât toţi crezură că şi-a pierdut minţile... în sfârşit, căzu istovit într-un jilţ. Candida şi Balthasar se apropiară de el. Îi mărturisiră că se iubesc, că nu mai pot trăi unul fără celălalt şi totul era atât de trist, încât chiar profesorul plânse puţintel. —Da, spuse el suspinând, da, tot ce vreţi, copii! Luaţi-vă, iubiţi-vă... şi flămânziţi împreună, fiindcă eu nu dau Candidei niciun ban zestre...

— În ce priveşte flămânzirea, spuse Fabian zâmbind, speră să-l convingă mâine pe domnul profesor că despre asta nu poate fi deloc vorba, deoarece unchiu-său, Prosper Alpanus, va avea grijă de dânsul.

— Fă asta! spuse profesorul istovit, fă asta, fiul meu, dacă poți, dar mâine. Pentru că, dacă nu vreau să înnebunesc şi să-mi crape capul, trebuie să mă duc imediat să mă culc!

Şi Mosch Terpin plecă imediat la culcare.

CAPITOLUL 9.

Încurcătura unui camerist fidel – Cum bătrâna Liese a stârnit o răzmeriță şi ministrul Cinabru a alunecat din fugă – Modul remarcabil în care medicul prințului a explicat moartea năprasnică a lui Cinabru – Cum prințul Barsanuph s-a înduioşat, a mâncat ceapă şi cum pierderea lui Cinabru a rămas de neînlocuit

Trăsura domnului ministru Cinabru aşteptase aproape toată noaptea zadarnic în fața casei lui Mosch Terpin. De câteva ori i se spuse valetului că Excelența Sa a plecat sigur de multă vreme; valetul răspunse că nu se poate, deoarece Excelența Sa n-a putut să pornească acasă, pe jos, prin ploaie. Când, în sfârşit, luminile fură stinse şi uşile închise, slujitorul trebui să plece cu trăsura goală. Acasă îl trezi pe camerist şi îl întrebă dacă ministrul a venit şi, în caz că da, în ce stare a sosit.

— Excelența Sa, îi spuse încet la ureche cameristul, a venit ieri seara târziu, asta e sigur... şi acuma e în pat şi doarme. Insă... dragul meu!... cum şi în ce chip... am să-ți povestesc tot... dar pune-ți lacăt la gură! Dacă Excelența Sa află că eu eram pe coridor, în întuneric, sunt un om pierdut! Rămân fără slujbă! Fiindcă e drept că Excelența Sa e mic de stat, dar e cumplit de iute, se supără foarte uşor şi nu se mai poate stăpâni la mânie; chiar ieri a alergat cu sabia scoasă după un şoarece care a îndrăznit să treacă prin camera de culcare a Excelenței Sale!... Şi cum îți spun!... Ieri seara îmi luasem mântăluța şi tocmai voiam să mă duc

niţel la cafenea să fac o partidă de table când, deodată, aud un hârşâit în faţa mea pe scară şi cineva mi se repede printre picioare pe coridor, cade jos şi scoate un mieunat grozav şi grohăie...

O, Doamne! Să nu spui o vorbă despre asta, că sunt pierdut!... Vino mai aproape!... Şi cum îţi spun, grohăie aşa cum obişnuieşte să grohăie Excelenţa Noastră când bucătarul a ars friptura de viţel sau când nu-i e ceva pe plac în treburile statului!

Ultimele cuvinte cameristul le spusese valetului la ureche, cu mâna la gură. Acesta se dădu înapoi cu uimire şi exclamă:

— Cum se poate?

— Da, continuă cameristul, acel cineva care mi-a trecut printre picioare pe coridor a fost fără nicio îndoială Excelenţa Sa. Am auzit foarte bine cum împingea scaunele prin odăi şi deschidea uşile una după alta, până a ajuns în camera de culcare. N-am îndrăznit să mă duc după dansul, iar după vreo două ceasuri m-am furişat până la uşa dormitorului şi am tras cu urechea. Excelenţa Sa sforăia ca de obicei când are treburi multe. Dragul meu! „în cer şi pe pământ sunt mai multe lucruri decât visează înţelepciunea noastră”[28], aşa l-am auzit eu odată spunând la teatru pe un prinţ care umbla îmbrăcat în negru şi care se temea cumplit de un om îmbrăcat în carton cenuşiu... Ieri s-a întâmplat desigur ceva foarte important, dacă Excelenţa Sa a venit acasă atât de repede! Prinţul a fost şi el la profesor: poate că a vorbit de una sau de alta – vreo reformă pe ici, pe colo – şi ministrul s-a şi apucat de ea, a fugit de la logodnă şi lucrează acuma pentru binele ţării. Am văzut eu după cum sforăie: trebuie să fie ceva important! Te pomeneşti, dragul

[28] Se referă la W. Shakespeare, Hamlet, actul I, scena 5. (N.tr.)

meu, că avem să purtăm iarăşi părul împletit în coade! Şi acuma, hai să mergem ca nişte servitori credincioşi ce suntem şi să ascultăm la uşa dormitorului dacă Excelenţa Sa mai este în pat şi cugetă tot atât de tare.

Valetul şi cameristul se duseră la uşă şi ascultară. Cinabru sforăia şi şuiera straşnic. Cei doi fură cuprinşi de un mare respect şi cameristul spuse adânc mişcat:

— Ce mare om este domnul ministru al nostru!

Chiar de a doua zi dimineaţă, jos, la uşa locuinţei ministrului, se iscă o larmă grozavă. O ţărancă bătrână, îmbrăcată ca vai de lume, în nişte haine de sărbătoare uzate de mult, pătrunse în casă şi ceru portarului s-o conducă imediat la băiatul ei, Piticuţ. Portarul îi spuse că acolo locuieşte Excelenţa Sa domnul ministru Cinabru, cavaler al ordinului „Tigrul verde” cu douăzeci de nasturi şi că pe niciunul dintre servitori nu-l cheamă Piticuţ. Atunci femeia începu să strige ca o nebună, chiuind de bucurie, că domnul ministru Cinabru cu douăzeci de nasturi este chiar fiul ei, Piticuţ. La strigătele femeii şi la ocările portarului toţi cei din casă alergară să vadă ce este şi larma se făcu şi mai mare. Când cameristul veni să-i alunge pe neruşinaţii ce tulburau somnul Excelenţei Sale, tocmai o aruncau în stradă pe femeia pe care toţi o socoteau nebună.

Femeia se aşează afară, pe treptele casei, şi începu să plângă şi să se tânguie că servitorii nu vor să-i dea drumul băieţaşului ei, Piticuţ, care acum a ajuns ministru. Lumea începu să se adune în jurul bătrânei, în timp ce dânsa le spunea tuturor că ministrul Cinabru nu-i nimeni altul decât băiatul ei pe care, când era mic, îl chemase Piticuţ. Oamenii nu mai ştiau acuma dacă femeia e nebună sau dacă e ceva adevărat în ceea ce spunea.

Bătrâna nu-şi mai lua ochii de la ferestrele lui Cinabru. Deodată, izbucni într-un râs cu hohote, bătu din palme şi strigă veselă:

— Uite-l!... Uite-l!... Băieţaşul meu! Bună (dimineaţa, Piticuţ! Bună dimineaţa, Piticuţ!

Oamenii se uitară în sus şi, când îl văzură pe Cinabru în haina lui stacojie, cu ordinul „Tigrul verde” atârnat de gât, stând la fereastra care ajungea până în podea, aşa încât figura lui se vedea bine prin geamurile mari –, toţi începură să râdă şi să strige:

— Piticuţ! Piticuţ! Ia uitaţi-vă la maimuţoiul acela împopoţonat. Ce pocitanie! Piticuţ! Piticuţ! Portarul şi ceilalţi servitori ieşiră afară să vadă de ce râde şi se bucură lumea atâta. Dar, cum îşi zăriră stăpânul, începură şi ei să râdă şi mai tare decât ceilalţi şi să strige:

— Piticuţ! Piticuţ! Pocitanie! Pocitanie!

Abia acum păru să-şi dea seama ministrul că larma din stradă îl privea pe dânsul. Deschise fereastra, se uită în jos, începu să strige, să sară în sus de furie, ameninţând cu garda, cu poliţia, cu închisoarea pe toţi cei care se adunaseră în faţa casei.

Dar cu cât Excelenţa Sa striga mai tare, cu atât larma şi râsul creşteau. Lumea începu să arunce în ministru cu pietre, cu legume, cu fructe, cu ce-i cădea în mână. Cinabru fu nevoit să se dea înapoi.

— O, Doamne! strigă îngrozit cameristul, dihania aceea e chiar la fereastra Excelenţei Sale. Ce să fie asta? Cum a ajuns pocitania acolo, în odaie?

Şi cameristul se repezi în sus pe scări însă, ca şi mai înainte, găsi încuiată uşa de la dormitorul ministrului, îndrăzni să bată încetişor... Niciun răspuns!...

În vremea asta, Dumnezeu ştie din ce pricină, lumea în stradă începu să murmure că pocitania caraghioasă este într-adevăr Piticuţ, care şi-a luat marele nume de Cinabru şi care s-a ridicat prin tot felul de minciuni şi vicleşuguri ruşinoase. Glasurile crescură tot mai tare:

— Jos cu pocitania! Jos cu el! Jos cu haina de ministru a lui Piticuț! Să-l punem în cuşcă! Să-l ducem la bâlci! Să-l poleim şi să-l dăruim copiilor drept jucărie!... Să mergem sus! Să mergem sus!

Şi mulțimea se repezi spre casă. Cameristul îşi frângea deznădăjduit mâinile.

— Răzmeriță!... Scandal!... Excelență!... Deschideți!... Salvați-vă! striga el.

Însă nu se auzi niciun răspuns, ci numai un geamăt slab.

Uşa de la intrare fu spartă. Mulțimea începu să urce scările tropăind şi râzând sălbatic.

Cameristul se repezi cu toată puterea în uşa dormitorului, care ieşi din țâțâni zăngănind. Excelența Sa nu era nicăieri!

— Excelență! strigă cameristul, Excelență, n-auziți răzmerița? Excelență, dar unde dra... Doamne, iartă-mă! Unde binevoiți să vă aflați acuma?

Aşa striga cameristul, alergând desperat prin odăi. Dar prin pereții de marmură nu se auzea niciun răspuns, niciun sunet, doar ecoul batjocoritor al propriilor lui vorbe. Cinabru părea dispărut fără urmă. Afară larma parcă se mai potolise. Cameristul auzi glasul plângător şi adânc al unei femei care se adresa mulțimii şi, când se uită pe fereastră, văzu că oamenii, vorbind în şoaptă unii cu alții, părăseau încetul cu încetul casa, aruncând spre ferestrele de sus priviri grave.

— Răzmerița pare că a trecut, spuse cameristul. Acuma desigur că are să iasă şi Excelența Sa din locul unde s-a ascuns.

Se întoarse în dormitor, bănuind că tot acolo trebuie să fie Cinabru.

Căutând mereu în dreapta şi în stânga, cameristul zări nişte picioruşe subțiri, care ieşeau dintr-un vas de argint cu toartă, ce stătea de obicei lângă toaletă, pentru că ministrul îl prețuia foarte mult, fiindu-i dăruit de prinț.

— Doamne, Dumnezeule! strigă cameristul îngrozit. Dacă văd bine, picioarele de colo sunt ale Excelenței Sale domnului ministru Cinabru, stăpânu-meu! Se apropie şi, uitându-se înăuntru, spuse cutremurat de spaimă: Excelență! Excelență! Pentru numele lui Dumnezeu, dar ce faceți... ce faceți acolo înăuntru?

Cum însă Cinabru nu răspundea nimic, cameristul îşi dete seama de primejdia în care plutea ministrul şi îşi spuse că era timpul să lase la o parte orice respect, îl apucă pe Cinabru de picioare şi îl trase afară... Vai! Excelența Sa era mort...! Mort! Cameristul începu să se tânguie amar. Valetul şi ceilalți servitori alergară cu toții care încotro. Fu chemat medicul prințului. În vremea asta cameristul îl şterse cu prosoape curate pe bietul lui stăpân, îl puse în pat şi îl acoperi cu perne de mătase, aşa că nu se mai vedea acum decât fața lui îngustă şi zbârcită.

Domnişoara von Rosenschon intră în odaie. Ea fusese cea care, nu se ştie cum, potolise mulțimea. Se duse spre Cinabru. După dânsa venea bătrâna Liese, mama lui Piticuț. Mort, Cinabru părea mai frumos decât fusese vreodată în viață. Ochii lui mici erau închişi, năsucul foarte alb, gura strâmbată puțin de un zâmbet blând. Părul castaniu-întunecat se revărsa în bucle încântătoare. Domnişoara von Rosenschon îl mângâie pe cap pe Cinabru şi imediat străluci un smoc de păr roşu.

— O! exclamă ea, cu ochi strălucitori de bucurie, o, Prosper Alpanus! O, tu, înalt magistru, te-ai ținut de cuvânt! Cinabru şi-a ispăşit soarta şi cu ea orice păcat!

— Vai, Doamne, spuse bătrâna Liese, dar acesta nu e Piticuț al meu! Piticuț n-a fost niciodată atât de frumos! Am venit degeaba la oraş şi dumneavoastră nu m-ați sfătuit cum trebuie, domnişoară!

— Nu mai bombăni, bătrâno, răspunse domnişoara. Dacă ai fi urmat întocmai sfatul meu şi dacă n-ai fi venit aici

înaintea mea şi n-ai fi pătruns în casă, ar fi fost mai bine acum pentru dumneata. Îți mai spun o dată: mititelul care şade întins colo în pat este cu adevărat băiatul dumitale, Piticuț!

— Dacă e aşa, zise bătrâna cu ochii strălucind de bucurie, dacă Excelența Sa e într-adevăr copilul meu, atunci am să moştenesc lucrurile astea frumoase, tot ce-i aici, casa cu tot ce e în ea!

— Nu, spuse domnişoara, acuma nu se mai poate. Ai pierdut prilejul să te îmbogățeşti. Dumitale, după cum am mai spus, nu-ți este dat să fii bogată!

Femeia rosti cu lacrimi în ochi:

— Dar nici măcar nu pot să-l iau pe sărmanul meu băieţaş, să-l pun în şorț şi să-l duc îndărăt acasă? Domnul pastor are o mulțime de păsărele şi veverițe împăiate. Am să-l rog să-mi împăieze şi pe Piticuț al meu şi am să-l aşez pe scrin, îmbrăcat ca acum, cu haina roşie, cu cordonul şi cu steaua pe piept.

Domnişoara răspunse aproape supărată:

— Acesta e un gând nerod, nu se poate! Femeia începu să plângă şi să ofteze şi să se tânguie:

— Ce folos am eu că Piticuț al meu a ajuns ministru şi bogat? Dacă ar fi rămas la mine, dacă l-aş fi crescut în sărăcia mea, n-ar fi căzut în oala aceea de argint afurisită, ar trăi şi acuma, şi poate că aş fi avut bucurie de pe urma lui! L-aş fi purtat pe drumuri în coşarcă şi lumea ar fi avut milă şi mi-ar fi făcut pomană cu câte ceva, dar aşa...

În anticameră se auziră paşi. Domnişoara von Rosenschon o împinse afară pe bătrână, spunându-i să o aştepte jos la uşă, fiindcă, atunci când are să plece, are să-i dea un mijloc sigur cu care va putea pune capăt oricărei nevoi.

Rosabelverde se apropie acum încă o dată de Cinabru şi spuse:

— Biet Piticuț! Copil vitreg al naturii. Am vrut să-ți fac numai bine! A fost fără îndoială o nebunie să cred că darul frumos cu care te-am împodobit pe dinafară are să strălucească până în sufletul tău şi are să trezească un glas care să-ți spună: „Nu eşti aşa cum te socoteşte lumea, însă sileşte-te să fii asemeni aceluia pe ale cărui aripi te avânți, ologule şi neînaripatule!”. Dar niciun glas nu s-a trezit înăuntrul tău! Spiritul tău greoi şi mort n-a putut să se înalțe şi nu ți-ai părăsit prostia, grosolănia, neîndemânarea! O, dacă ai fi fost numai ceva mai puțin bădăran şi necioplit, ai fi scăpat de acest sfârşit nemernic! Prosper Alpanus a avut grijă ca acuma, în moarte, să fii din nou socotit drept ceea ce în viață ai părut numai că eşti, datorită puterii mele. Dacă poate, cumva, te voi mai vedea în chip de gândăcel, de şoarece sprinten sau de ageră veveriță, mă voi bucura mult... Dormi în pace, Piticuț!

În timp ce Rosabelverde ieşea din odaie, intră medicul prințului împreună cu cameristul.

Medicul, după ce se uită la Cinabru şi se convinse că orice mijloc de a-l readuce în viață e zadarnic, spuse:

— Dar, pentru Dumnezeu, cum s-a întâmplat asta, domnule camerist?

— O, răspunse acesta, o, dragă domnule doctor, răzmerița sau revoluția, cum vreți să-i spuneți – e totuna – Urla şi se frământa afară, în stradă, grozav. Excelența Sa, cu gândul la viața prețioasă a Domniei Sale, a vrut desigur să se refugieze în toaletă, a alunecat şi...

— Aşadar, spuse doctorul solemn şi emoționat, de frică să nu moară, a murit.

Uşa se deschise cu putere şi înăuntru năvăli prințul Barsanuph, palid la față, urmat de vreo şapte şambelani încă şi mai palizi.

— E adevărat? E adevărat? strigă prințul.

Dar cum zări cadavrul, se dădu înapoi şi spuse, cu ochii spre cer şi cu adâncă durere în glas:

— O, Cinabru!

Cei şapte şambelani rostiră şi ei după prinţ:

— O, Cinabru! şi scoaseră, ca şi prinţul, batistele din buzunar şi le duseră la ochi.

— Ce pierdere! urmă prinţul, după câteva clipe de jale mută. Ce pierdere ireparabilă pentru stat! Unde să mai găsesc un om care să poarte cu atâta demnitate ca Cinabru ordinul „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi! Şi dumneata, doctore, cum ai putut să laşi să moară un asemenea om? Spune-mi... Cum s-a întâmplat asta... cum a putut să se întâmple?... Care a fost cauza? De ce a murit?

Doctorul îl examina cu multă atenţie pe prichindel, pipăi mai multe locuri unde se simţea altădată pulsul, îi mângâie capul de la creştet până la ceafă, îşi drese glasul şi începu:

— Alteţă! Dacă m-aş mulţumi să plutesc la suprafaţă, aş putea spune că ministrul a murit din pricina totalei lipse de respiraţie şi această lipsă a fost cauzată de imposibilitatea de-a respira şi această imposibilitate la rândul ei a fost provocată prin elementul, prin umoarea în care a căzut ministrul. Aş putea spune că, în modul acesta, ministrul a murit de o moarte umoristică, însă departe de mine această superficialitate, departe de mine mania de-a voi să explic prin cauze fizice mărunte ceea ce îşi are cauza firească şi incontestabilă numai în domeniul psihicului pur... Alteţă! Trebuie să vorbesc pe faţă! Ministrul a găsit primul germene al morţii în ordinul „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi!

— Cum? strigă prinţul ţintindu-l pe medic cu ochi scânteietori de mânie, cum? Ce-ai spus? Ordinul „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi pe care răposatul îl purta, pentru meritul de a fi contribuit la prosperitatea statului, pe care-l purta cu atâta graţie şi cu atâta demnitate, *aceasta* e

cauza morții lui? Dovedeşte-mi-o sau... Ce spuneți de asta, domnilor?

— Trebuie să dovedească, trebuie să dovedească sau... strigară într-un glas cei şapte şambelani palizi.

Medicul urmă:

— Alteță! Voi dovedi totul, aşa că nu e vorba de niciun sau!... Lucrurile stau în chipul următor: decorația grea care atârna de cordon, dar mai ales nasturii de la spate au avut o influență dăunătoare asupra ganglionilor coloanei vertebrale. In acelaşi timp, steaua ordinului de pe piept a exercitat o presiune asupra acelei regiuni noduroase şi fibroase dintre triped şi venele mezenterice pe care o numim plexul solar şi care predomină în țesutul labirintic al plexurilor nervoase. Acest organ dominant stă în multiple relații cu sistemul cerebral şi, fireşte, presiunea ganglionilor a fost primejdioasă şi pentru acesta. Nu este însă oare libera conducere a sistemului cerebral condiția conştiinței, a personalității, ca expresie a desăvârşitei unități de ansamblu într-un focar? Nu este oare procesul vital activitatea în amândouă sferele, în sistemul ganglionar şi în sistemul cerebral?... Bun! Aşadar, acea presiune a stingherit funcțiunile organismului psihic. Mai întâi l-au năpădit idei negre despre jertfele nerecunoscute aduse statului prin portul dureros al acelui ordin, şi aşa mai departe. Starea generală a devenit tot mai precară, până când dizarmonia totală a sistemului ganglionar şi a celui cerebral a provocat, în cele din urmă, încetarea totală a conştiinței şi suprimarea totală a personalității. Această stare noi o denumim prin cuvântul moarte!... Da, Alteță! Ministrul îşi pierduse personalitatea, prin urmare era mort, când a căzut în vasul acela fatal... Astfel, moartea lui n-a avut o cauză fizică, ci o cauză psihică, nemăsurat de profundă.

— Doctore! zise prinţul supărat, doctore, pălăvrăgeşti de o jumătate de ceas şi blestemat să fiu dacă pricep o iotă din ceea ce spui. Ce vrei cu psihicul şi cu fizicul dumitale?

— Principiul fizic, replică doctorul, este condiţia vieţii pur vegetative; principiul psihic, dimpotrivă, condiţionează organismul uman care îşi găseşte motorul existenţei numai în spirit, în gândire. Prinţul răspunse foarte supărat:

— Tot nu pricep despre ce e vorba!

— Vreau să spun, Alteţă, urmă doctorul, că fizicul se referă numai la viaţa pur vegetativă, fără gândire, aşa cum apare în plante, pe când psihicul se referă la gândire. Şi, fiindcă în organismul uman predomină gândirea, medicul trebuie să înceapă întotdeauna cu gândirea, cu spiritul, şi să considere trupul numai un vasal al spiritului, vasal care trebuie să se supună ordinelor seniorului său.

— Oho! spuse prinţul, oho, doctore! Să isprăvim cu vorba! *Curariseşte-mi* trupul, dar lasă-mi spiritul în pace; de la spirit n-am avut încă niciodată neplăceri! De altfel, doctore, în general, eşti un om confuz şi, dacă n-aş fi aici lângă trupul ministrului meu şi n-aş fi înduioşat, aş şti ce să fac!... Şi acuma, domnilor, să mai vărsăm câteva lacrimi la catafalcul celui trecut întru veşnicie şi după aceea să mergem la masă!

Prinţul îşi duse batista la ochi şi suspină, şambelanii făcură şi ei la fel, apoi plecară cu toţii.

Jos, la uşă, stătea bătrâna Liese, care avea atârnate de braţ câteva funii de ceapă aurie foarte frumoase. Privirea prinţului căzu întâmplător pe aceste cepe. Înălţimea-sa se opri, durerea îi pieri de pe chip, zâmbi blajin şi binevoitor şi spuse:

— În viaţa mea n-am văzut ceapă atât de frumoasă. Trebuie să aibă un gust foarte bun. Vinzi ceapa, femeie?

— Da, Alteță, răspunse Liese cu o plecăciune adâncă. Din vânzarea ei trăiesc şi eu cum pot. E dulce ca mierea. Gustați, Alteță!

Şi Liese întinse prințului o ceapă dintre cele mai frumoase. Prințul o luă, zâmbi, plescăi uşor din buze, apoi spuse:

— Dați-mi un briceag, domnilor!

Prințul luă briceagul, curăță frumos ceapa şi muşcă din ea.

— Ce gust, ce dulceață, ce iuțeală, ce tărie! exclamă el, în timp ce ochii îi scânteiau de plăcere. Şi am parcă impresia că-l văd în fața mea pe bietul Cinabru, care îmi face semn şi îmi şopteşte: „Cumpărați-o! Mâncați din ceapa asta, Alteță! Prosperitatea statului o cere!"

Prințul îi dădu bătrânei câteva monede de aur şi şambelanii trebuiră să-şi umfle buzunarele cu ceapă. Mai mult! înălțimea Sa dădu ordin ca numai Liese să procure ceapă pentru masa princiară. Şi astfel mama lui Piticuț, fără să ajungă chiar bogată, scăpă de nevoi şi de necazuri. De bună seamă că aici fusese la mijloc vreo vrajă tainică a zânei Rosabelverde.

Înmormântarea lui Cinabru a fost una dintre cele mai frumoase din câte s-au văzut în Kerepes. Prințul şi toți cavalerii „Tigrului verde" urmară coşciugul cu mâhnire adâncă. Toate clopotele răsunară şi chiar cele două tunuri pentru artificii, pe care prințul le cumpărase foarte scump, bubuiră de câteva ori. Mulțimea plângea şi se tânguia că statul şi-a pierdut cel mai trainic sprijin şi spunea că niciodată nu va mai veni la cârmă un om atât de deştept, de mărinimos, de blajin şi atât de plin de neobosita râvnă pentru binele tuturora, cum a fost Cinabru.

Într-adevăr, pierderea n-a mai putut fi înlocuită; căci niciodată nu s-a mai găsit un ministru căruia să i se

potrivească pe trup atât de bine ca neuitatului Cinabru ordinul „Tigrul verde” cu douăzeci de nasturi.

CAPITOLUL 10.

Melancolice rugăminți ale autorului – Cum profesorul Mosch Terpin s-a liniştit şi Candida n-a putut niciodată să se supere – Cum un cărăbuş i-a bâzâit ceva la ureche doctorului Prosper Alpanus, cum acesta şi-a luat rămas-bun, iar Balthasar a avut parte de o căsătorie fericită

Şi acum vine vremea când cel care a scris aceste file ce ți se adresează, iubite cititor, trebuie să se despartă de tine. El se simte acum cuprins de melancolie. Ar mai şti să povestească încă multe lucruri despre isprăvile minunate ale lui Cinabru şi, fiindcă dorința de-a povesti i-a răsărit neînvinsă din suflet, ți-ar fi istorisit cu multă plăcere acele fapte. Şi totuşi, uitându-se înapoi peste toate întâmplările care au avut loc în cele nouă capitole, vede că s-au petrecut în ele atâtea lucruri ciudate, nebuneşti şi împotriva oricărei rațiuni, încât, dacă ar mai istorisi alte întâmplări la fel, ar fi în primejdie ca, abuzând de îngăduința pe care i-ai arătat-o, să-şi atragă supărarea ta. El te roagă, cu melancolia şi cu teama care l-au năpădit când a scris vorbele „ultimul capitol”, să binevoieşti a privi cu suflet senin şi chiar a te împrieteni cu ciudatele făpturi datorate de poet inspirației acelui duh numit Phantasus, de-a cărui fire bizară şi capricioasă poate s-a lăsat prea mult înrâurit. De aceea nu te supăra nici pe unul, nici pe celălalt: pe poet şi pe duhul capricios! Dacă, iubite cititor, ai zâmbit câteodată citind această poveste, atunci ai fost în starea de spirit pe oare ți-a dorit-o autorul acestor file şi de aceea el speră că ai să-i ierți multe!

De fapt, povestea ar fi putut să se sfârşească cu moartea tragică a lui Cinabru. Dar nu este oare mai plăcut atunci când la sfârşit e o nuntă veselă în loc de o tristă înmormântare?

Aşadar să ne mai gândim puţin la Candida şi la Balthasar...

Profesorul Mosch Terpin era, de obicei, un om luminat şi plin de experienţă, care obişnuia de multă vreme, potrivit adagiului *nil admirări*[29], să nu se mai mire de nimic pe lume. Acuma însă se întâmplă că, părăsindu-şi toată înţelepciunea, fu nevoit să se minuneze tot mai tare, astfel încât, până la urmă, începu să se tânguie că nici el nu mai ştie dacă e într-adevăr profesorul Mosch Terpin, care odinioară conducea Afacerile Naturale ale statului, şi dacă mai umblă într-adevăr cu capul sus şi pe picioarele sale.

Mai întâi fu mirat când Balthasar i-l recomandă pe doctorul Prosper Alpanus drept unchiul lui, şi când acesta îi arătă actul de donaţie prin care Balthasar devenea posesorul unui conac cu pădure, arătură şi păşune, la un ceas depărtare de Kerepes, şi când, abia crezându-şi ochilor, văzu menţionate în inventar mobile preţioase, ba chiar drugi de aur şi de argint, a căror valoare întrecea cu mult bogăţiile tezaurului princiar. Fu de asemenea mirat atunci când privi prin ocheanul lui Balthasar bogatul sicriu în care zăcea Cinabru şi avu deodată impresia că n-a existat niciodată un ministru Cinabru, ci numai un prichindel pocit, necioplit şi obraznic, care a fost luat din greşeală drept un ministru Cinabru deştept şi înţelept.

Mirarea lui Mosch Terpin atinse culmea atunci când Prosper Alpanus îl plimbă prin conacul lui, îi arătă

---

[29] Mod de a trăi, conform căruia nu trebuie să te laşi impresionat de nimic. (N.ed.)

biblioteca şi alte lucruri minunate şi făcu chiar câteva experienţe amuzante cu plante şi animale ciudate.

Profesorul se gândi atunci că cercetările lui naturaliste nu aveau nicio valoare şi că stătea în mijlocul unei splendide lumi vrăjite, închis ca într-un ou. Gândul acesta îl tulbură în asemenea măsură, încât începu să plângă şi să se tânguie ca un copil. Balthasar îl duse imediat în pivniţa spaţioasă a conacului, în care profesorul zări butoaie grozave şi sticle minunate. Balthasar îi spuse că aici poate studia mai bine decât în pivniţa prinţului şi în parc poate cerceta natura cât va vrea.

Aflând toate acestea, profesorul se linişti.

Nunta lui Balthasar fu celebrată la conac.

Şi el, şi prietenii lui, Fabian şi Pulcher, cu toţii fură uimiţi de frumuseţea Candidei, de vraja pe care o răspândeau veşmintele ei, întreaga-i făptură. Şi într-adevăr o învăluia o vrajă, căci zâna Rosabelverde, care, uitându-şi supărarea, era şi dânsa de faţă la nuntă sub înfăţişarea domnişoarei von Rosenschon, o îmbrăcase ea însăşi pe Candida şi o împodobise cu cei mai frumoşi trandafiri. Şi se ştie că o haină trebuie să vină bine când a pus mâna o zână. Afară de asta, Rosabelverde dăruise miresei un colier foarte frumos care avea o putere magică. Imediat ce îl punea la gât, Candida nu se mai putea supăra niciodată de toate fleacurile, de o fundă rău înnodată, de o pieptănătură nereuşită, de o pată pe haină sau de alte lucruri de acelaşi soi. Însuşirea asta pe care i-o dădea colierul emana pe faţa ei o deosebită graţie şi seninătate.

Mirii erau în culmea bucuriei şi totuşi – drept urmare a vrăjii tainice şi înţelepte a lui Alpanus – aveau câte o privire şi câte o vorbă şi pentru bunii prieteni veniţi la nuntă. Prosper Alpanus şi Rosabelverde avuseseră grijă ca nunta să fie împodobită cu cele mai alese minuni. Pretutindeni răsunau din copaci muzici încântătoare şi mese se înălţau

pline de cele mai alese mâncăruri, cu butoaie de cristal din care curgeau vinuri nobile, împrăştiind flacăra vieţii în venele oaspeţilor.

Noaptea venise. Peste parc se întinseseră curcubeie de flăcări. Păsări şi insecte strălucitoare zburau şi, când scuturau din aripi, ţâşneau mii de scântei, alcătuind tot felul de figuri, mereu altele, care dansau, se legănau în văzduh şi dispăreau apoi printre arbori. Şi muzica pădurii răsuna tot mai tare şi vântul nopţii adia, murmurând tainic şi răspândind miresme dulci.

Balthasar, Candida şi prietenii lor recunoscură în toate acestea puternica vrajă a lui Alpanus, însă Mosch Terpin, pe jumătate beat, râdea şi spunea că toate acestea le-a făcut maşinistul operei princiare, artificier al prinţului.

Deodată se auziră sunete de clopot. Un cărăbuş auriu veni în zbor, se aşeză pe umărul lui Prosper Alpanus şi păru că-i bâzâie ceva la ureche.

Prosper Alpanus se ridică de la locul unde şedea şi spuse grav şi solemn:

— Dragă Balthasar, dragă Candida, prieteni! A venit vremea! Lothos mă cheamă! Trebuie să plec...

Bătrânul se apropie de miri şi le vorbi în şoaptă. Balthasar şi Candida erau foarte mişcaţi. Prosper îi îmbrăţişa pe amândoi cu multă dragoste.

Apoi se întoarse spre domnişoara von Rosenschon şi stătu cu ea de vorbă în şoaptă. Zâna îi dădea desigur felurite porunci în chestiunile vrăjitoreşti, pe care el le primi cu plăcere.

În acest timp, din văzduh se coborî o trăsurică de cristal, trasă de două libelule strălucitoare pe care le mâna fazanul argintiu.

— Rămâneţi cu bine! spuse Prosper Alpanus, apoi se urcă în trăsură şi se ridică peste curcubeiele de flăcări, tot mai

sus, până când vehiculul se zări în înaltul cerului ca o steluță şi pieri curând după nori.

— Frumos mongolfier[30]! mormăi Mosch Terpin şi, copleşit de puterea vinului, căzu într-un somn adânc.

Urmând învățăturile lui Prosper Alpanus şi folosindu-se de stăpânirea conacului minunat, Balthasar ajunse într-adevăr un bun poet şi, fiindcă celelalte însuşiri ale moşiei pe care le lăudase Prosper se dovediră adevărate, în ceea ce o priveşte pe Candida, şi fiindcă nici ea nu-şi scoase niciodată de la gât colierul dăruit la nuntă de domnişoara von Rosenschon, e de la sine înțeles că Balthasar se bucură de cea mai fericită căsnicie de care a avut vreodată parte un poet cu o femeie frumoasă...

Astfel, povestea lui Piticuț, zis şi Cinabru, are într-adevăr un foarte vesel.

PĂRERILE DESPRE VIA**ŢĂ** ALE MOTANULUI MURR (1820-1822)

Traducere Valeria Sadoveanu

CUVÂNT ÎNAINTE DIN PARTEA EDITORULUI[31]

---

[30] Denumire a primului balon cu aer, înălțat de frații Joseph-Michel Mongolfier (1740-1810) şi Jacques-Etienne Mongolfier (1745-1799). (N.tr.)

[31] E.T.A. Hoffmann.

Nicio altă carte nu are mai multă nevoie de un cuvânt introductiv decât cea de față, deoarece, fără o lămurire a felului neobişnuit în care a fost alcătuită, va părea o îngrămădire întâmplătoare de fapte fără legătură.

De aceea, editorul roagă pe stimații cititori să citească, serios şi cu băgare de seamă, mai ales acest cuvânt Înainte.

Editorul mai sus-amintit are un prieten de care este legat trup şi suflet şi pe care-l cunoaşte tot atât de bine cum se cunoaşte pe el însuşi. Acest prieten i-a vorbit într-o zi cam în felul următor: „întrucât, dragă amice, ai editat până acum atâtea cărți şi te pricepi aşa de bine, nu-ți va fi greu să găseşti printre cunoştințe vreun domn cumsecade care, la recomandarea ce i-o vei face să tipărească manuscrisul unui tânăr autor plin de talent şi înzestrat cu cele mai strălucite calități. Acest tânăr merită să-l iei sub oblăduirea ta".

Editorul a făgăduit să facă tot ce-i va fi cu putință pentru a-l ajuta pe acest tovarăş din breasla scriitoricească. Totuşi s-a cam minunat când prietenul i-a mărturisit că manuscrisul aparține unui motan, pe nume Murr, si conține părerile acestuia despre viață; cum însă apucase să-şi dea cuvântul şi cum, pe de altă parte, începutul povestirii i se părea destul de bine scris, a vârât manuscrisul in buzunar şi, fără să mai zăbovească, s-a dus drept la domnul Dummler[32] de pe Unter den Linden şi i-a propus editarea cărții motanului.

Domnul Dummler i-a răspuns că până atunci nu i s-a mai întâmplat să numere printre scriitorii lui un motan şi nici nu a aflat că vreunul dintre stimații lui colegi ar fi avut de-a face cu un scriitor de acest fel; el însă ar fi dispus să încerce.

---

[32] Ferdinand Dummler (m. 1846), editor berlinez.

Manuscrisul a intrat în tipografie şi editorul a primit curând primele şpalturi de corectură. Închipuiţi-vă însă spaima lui ciad şi-a dat seama că, din loc în loc, povestea lui Murr se întrerupea şi-i urma un text străin, aparţinând altei cărţi, care conţinea biografia capelmaistrului Johannes Kreisler.

După amănunţite şi îndelungate investigaţii, editorul a izbutit, în cele din urmă, să afle următoarele: aşternându-şi părerile pe hârtie, motanul Murr făcuse ferfeniţă, fără să-i pese, o carte pe care o găsise la stăpânul său şi ale cărei file le folosise, cu toată candoarea, în parte ca sugativă, în parte punându-le ca sprijin sub foile proprii. Aceste file rămăseseră în manuscris şi, din eroare, fuseseră tipărite ca făcând parte din el.

Adânc ruşinat, editorul a trebuit să-şi recunoască vina personală pentru acest amestec haotic şi eteroclit, căci datoria lui era ca, înainte de a-l trimite la tipar, să parcurgă atent manuscrisul motanului. Totuşi, anumite împrejurări îi pot aduce o oarecare consolare.

Mai întâi, preaamabilul cititor se va putea descurca lesne dacă va binevoi să ţină seamă de indicaţiile din paranteze: *F.m.* (file de maculatură) şi *M.r.p.* (Murr reia povestirea). Pe de altă parte, după cât se pare, cartea cea ferfeniţită nici nu a ajuns vreodată in librării, aşa că nimeni n-a auzit de ea. Cel puţin prietenii capelmaistrului se vor bucura, pentru că, datorită vandalismului literar al motanului, vor avea prilejul să afle unele amănunte stranii din viaţa unui om destul de interesant în felul lui.

De aceea editorul nădăjduieşte că greşeala lui va fi privită cu îngăduinţă.

În sfârşit, este adevărat şi faptul că, adeseori, autorii datorează ideile lor cele mai îndrăzneţe şi metaforele cele mai extraordinare binevoitorilor zeţari, care contribuie la înălţarea stilului cu ajutorul aşa-numitelor greşeli de tipar.

Astfel, de pildă, în partea a doua a *Nocturnelor*[33] sale, la pagina 326, autorul pomenea de boschetele vaste ce se aflau într-o grădină. Zețarului nu i s-a părut destul de genial şi a înlocuit cuvântul *boschete* cu *caschete.* Tot aşa, în povestirea *Domnişoara Scudery*[34]*,* datorită intervenției dibace a zețarului, sus-amintita domnişoară apare nu într-o *rochie* neagră, ci într-o *roşie* neagră de mătase grea, ş.a.m.d.

Totuşi, să dăm fiecăruia ce i se cuvine! Nici motanul Murr, nici biograful anonim al capelmaistru! ui Kreisler nu trebuie să se împăuneze cu pene străine; de aceea editorul se adresează amabililor cititori cu rugămintea stăruitoare de a face cuvenitele îndreptări înainte de a începe lectura opului, ca să nu rămână cu o părere mai bună, sau mai rea, despre cei doi autori, decât o merită ei în realitate.

De altfel, în erată sunt trecute numai greşelile de tipar importante, cele mărunte fiind lăsate la discreția binevoitorului cititor.

Şi, în sfârşit, editorul îşi îngăduie să-i asigure pe cititorii săi că l-a cunoscut personal pe motanul Murr şi s-a convins că este o persoană cu o fire blânda şi maniere agreabile. Trăsăturile lui sunt redate fidel pe coperta acestei cărți[35].

E.T.A. Hoffmann

Berlin, noiembrie 1819

PREFAȚA AUTORULUI

Cu sfială, cu inima cât un purice, dau în vileag câteva file din viața, suferințele, speranțele şi dorurile mele, file

---

[33] Culegere de opt nuvele şi povestiri ale lui E.T.A. Hoffmann, apărute în 1817.

[34] Povestire de E.T.A. Hoffmann, apărută în 1820.

[35] Portretul motanului Murr desenat de E.T.A. Hoffmann prin octombrie sau noiembrie 1819.

izvorâte din adâncul sufletului meu în clipele de răgaz şi de inspiraţie poetică.

Voi rezista, voi putea rezista oare în faţa tribunalului sever al criticii? Însă această strădanie vă este închinată vouă, suflete sensibile, fiinţe cu fire adevărată de copii, inimi curate, înrudite cu a mea, da, vouă, şi o singură lacrimă prelingându-se ca o perlă din ochiul vostru, mă va mintia, îmi va alina rana pricinuită de *oprobriul* rece al unor recenzenţi nesimţitori! *Berlin,* mai (18-)

Murr

(Etudiant en belles lettres)[36]

CUVÂNT ÎNAINTE

Anulat de către autor

Cu certitudinea şi seninătatea proprii geniului autentic, dau lumii această biografie a mea, ca să afle cum devii un motan celebru şi să-mi recunoască pe deplin calităţile în toată amploarea lor, să mă iubească, să mă aprecieze, să mă stimeze, să mă admire şi chiar să mă adore puţin.

Iar de se va găsi cineva destul de îndrăzneţ ca să se îndoiască de valoarea incontestabilă a acestei cărţi extraordinare, să ia aminte că are de-a face cu un motan înzestrat cu spirit, inteligenţă şi gheare ascuţite.

Berlin, mai (18-)

Murr

(Homme de lettres tres renomme)[37]

P.S. Asta e din cale afară! S-a tipărit până şi acel cuvânt înainte al autorului, care trebuia suprimat! Nu-mi mai rămâne altceva de făcut decât să-l rog pe stimatul cititor să nu ia prea în nume de rău motanului literaturizant tonul cam semeţ al acestui cuvânt înainte; multe prefeţe umile ale

---

[36] Student în litere (franc).

[37] Scriitor foarte renumit (franc.).

altor autori sensibili, traduse în limbajul adevărat al convingerii tăinuite în adâncul inimii lor, n-ar suna într-un chip diferit.

Ed.

PARTEA ÎNTÂI.
SENZAŢIA EXISTENŢEI.
LUNILE DE TINEREŢE

Orice s-ar zice, viaţa are în ea ceva frumos, ceva minunat, chiar sublim. „O dulce obişnuinţă a existenţei!" exclamă in tragedia aceea eroul din Ţările-de-Jos[38]. Spun şi eu la fel, dar nu ca eroul acela, în clipa plină de durere când este nevoit să se despartă de viaţă – o, nu! – ci tocmai în clipa când întreaga mea fiinţă se simte pătrunsă de o neţărmurită bucurie la gândul că a păşit definitiv pe făgaşul acestei dulci obişnuinţe, din care nu are niciun chef să iasă vreodată. Adică, vreau să spun că acea forţă spirituală, puterea aceea necunoscută, sau cum s-o mai fi numind principiul care ne cârmuieşte şi care, într-o anumită măsură, mi-a impus pomenita obişnuinţă – fără a-mi cere in prealabil părerea – n-ar putea să aibă intenţii mai puţin bune decât acelea ale omului prietenos la care m-am angajat şi care nu-mi ia niciodată de sub nas peştele, tocmai când i-am dat de gust.

O, Natură, măreaţă şi sublimă Natură! Simt în pieptul meu înfiorat întreaga ta voluptate, întregul tău farmec! Suflul tău mă învăluie ca a şoaptă tainică! Noaptea e cam răcoroasă şi voiam... dar acela care citeşte, sau nu citeşte aceste rânduri nu poate pricepe înalta mea însufleţire, căci nu cunoaşte poziţia înaltă la care m-am ridicat. Mai exact ar

[38] Referire la Goethe, Egmont, actul V.

fi să spun: „m-am cățărat”, dar niciun poet nu vorbeşte de picioarele lui, chiar dacă ar avea patru, ca mine, ci numai de aripile sale, chiar şi atunci când nu le are din născare, ci i-au fost întocmite de vreun mecanic iscusit. Deasupra mea se bolteşte întinsul cerului înstelat, luna plină îşi revarsă razele scânteietoare, iar în juru-mi, acoperişuri şi turnuri plutesc ca într-o mare de foc cu sclipiri argintii. Jos, viitoarea zgomotoasă a străzilor se potoleşte treptat, tăcerea nopții e din ce in ce mai adâncă – nourii se risipesc – o porumbiță singuratică flutură in jurul clopotniței, scoțând țipete jalnice de dor... Ce-ar fi dacă micuța s-ar apropia puțin de mine?!... Sufletul mi-e răscolit de un simțământ straniu şi o dorință fierbinte mă îmboldeşte spre dânsa cu o putere de neînvins... O, vino, frumoasa mea, vino să te string la inima-mi rănită de amor, să nu mă despart de tine niciodată!... Dar perfida zboară şi se vârî în porumbar, lăsându-mă pe acoperiş cu singurătatea mea nemângâiată. Ah, cât de rar întâlneşti o adevărată apropiere sufletească în vremurile astea reci, uscate şi lipsite de dragoste...

Oare umbletul în două picioare este într-adevăr ceva atât de important încât specia numită „om” să aibă dreptul a pretinde la o heghemonie asupra noastră, a tuturor acelora care păşim cu mai multă siguranță pe patru? Da, ştiu, ei îşi fac o părere grozavă despre ceva care s-ar afla in capul lor şi care s-ar numi rațiune. Nu-mi pot da seama exact ce anume înțeleg prin asta. Un lucru însă e limpede: dacă, după cât pot deduce din unele spuse ale stăpânului şi binefăcătorului meu, rațiunea nu înseamnă nimic altceva decât aptitudinea de a acționa conştient şi a te feri de prostii, atunci n-aş dori să schimb cu niciun om. Conştiința, cred eu, se dobândeşte numai prin obişnuință, iar venirea în viață şi trecerea prin ea se face fără să ştii cum. Cel puțin aşa s-au petrecut lucrurile cu mine şi, după cât înțeleg, nu se găseşte pe întreg pământul vreun om care să ştie din proprie

experiență cum şi unde s-a născut şi nu află toate acestea decât numai din tradiție, care, pe deasupra mai este adesea şi nesigură. Oraşe întregi se ceartă între ele pentru cinstea de a fi locui de naştere al vreunui om celebru; tot astfel va rămâne pe veci incert

— Întrucât nici eu nu ştiu nimic precis în privința asta – dacă am văzut lumina zilei, sau mai bine zis n-am văzut-o eu, ci am fost văzut în ea de către scumpa mea măicuță, în pivniță, în pod sau în magazia de lemne. Zic că nu eu am văzut lumina zilei deoarece, aşa cum este propriu speciei noastre, ochii mei erau acoperiți de un văl. Îmi amintesc vag de anumite zgomote, un fel de mârâit sau sforăit în jurul meu, zgomote pe care le reproduc şi eu aproape involuntar, atunci când sunt cuprins de mânie. Mai clar, aproape perfect conştient, mă revăd într-o cutie foarte strâmtă, cu pereții moi, unde abia puteam respira şi scoteam țipete jalnice. Simțind că în cutie pătrunde ceva şi mă apucă destul de nedelicat de trup, am avut prilejul să-mi întrebuințez prima putere miraculoasă cu care m-a înzestrat natura. Din lăbuțele mele de dinainte, acoperite cu o blăniță catifelată, am scos nişte gheruțe ascuțite şi foarte agile, implântându-le în obiectul acela care mă înşfăcase şi care, după cum am aflat mai târziu, era o mână omenească. Acea mână m-a scos din cutie, m-a aruncat jos şi îndată după aceea am simțit două lovituri straşnice pe obrajii pe care cresc astăzi nişte mustăți respectabile. Acum îmi dau seama că mâna aceea, rănită de jocul muşchilor din lăbuțele mele, mi-a aplicat o pereche de palme; am făcut astfel prima experiență în legătură cu cauza şi efectul în domeniul moral, şi tocmai un instinct moral mi-a dictat să-mi retrag ghearele tot atât de iute pe cât le scosesem. Mai târziu, această retragere a ghearelor a fost considerată, pe drept cuvânt, ca un act de cea mai mare amabilitate şi drăgălăşenie din partea mea, căpătând denumirea de „lăbuță catifelată”.

După cum am spus, mâna m-a aruncat la pământ. Curând după aceea m-a apucat iar de cap, apăsându-l în jos, astfel încât am nimerit cu botişorul într-un lichid din care, nici eu nu ştiu cum – probabil in virtutea unui instinct fizic – am început a *linchi*, ceea ce mi-a produs o senzație de profundă mulțumire interioară. Ştiu că era lapte alb şi dulce, că-mi fusese foame şi că, după ce l-am băut, m-am săturat. Astfel, după educația morală, a început şi cea fizică.

Am fost apucat din nou, dar de data asta mai delicat, de două mâini care m-au aşezat într-un culcuş moale şi cald. Mă simțeam din ce în ce mai bine şi am început să-mi manifest buna dispoziție scoțând acele sunete ciudate, proprii numai speciei mele, pe care oamenii le definesc prin expresia destul de potrivită de „a toarce". Astfel, educația mea in ce priveşte viața progresa cu paşi uriaşi. Ce privilegiu, ce neprețuit dar ceresc să-ți poți exprima mulțumirea lăuntrică prin sunete şi gesturi. Întâi am miorlăit, apoi mi-a venit acel talent inimitabil de a-mi mlădia coada în cele mai delicate arabescuri şi, în sfârşit, darul minunat de a exprima cu ajutorul singurului cuvințel „miau" bucurie, durere, plăcere şi entuziasm, teamă şi disperare, pe scurt: toate senzațiile şi pasiunile, cu feluritele lor nuanțe. Ce înseamnă limbajul omenesc în comparație cu mijlocul acesta, cel mai simplu dintre toate mijloacele de a te face înțeles. Dar să continuăm povestea plină de tâlc şi învățăminte a zbuciumatei mele tinereți!

Într-o zi m-am trezit din somn şi m-am pomenit scăldat într-o lumină orbitoare care m-a speriat; vălul de pe ochi îmi căzuse, vedeam!...

Până m-am obişnuit cu lumina şi mai ales cu panorama pestriță a lucrurilor ce se înfățişau privirilor mele, am strănutat îngrozitor de câteva ori la şir; curând însă a început să meargă excelent cu vederea, ca şi cum aş fi folosit-o de când lumea.

O, văzul! Minunată, splendidă obişnuinţă, fără de care ar fi foarte greu să te menţii în viaţă. Ferice de cei înzestraţi cu harul de a se deprinde tot atât de lesne ca şi mine cu vederea!

Nu tăgăduiesc insă că am fost cuprins de oarecare panică şi am scos aceleaşi ţipete jalnice ca şi atunci, în cutiuţa aceea strimtă. Îndată s-a ivit un bătrân uscăţiv, pe care nu-l voi uita niciodată, întrucât, cu toate vastele mele relaţii, nu am rnai întâlnit o altă figură care să-i semene cât de cât. La specia mea se întâmplă adesea ca individul cutare sau cutare să poarte o blană albă cu pete negre; dar rar găseşti un om care să aibă creştetul acoperit cu păr alb ca neaua şi totodată nişte sprâncene negre ca pana corbului, aşa cum era cazul la educatorul meu. Purta în casă un halat scurt, galben-închis, de care m-am speriat şi de aceea, atât cât îmi îngăduia slăbiciunea mea de atunci, m-am lăsat să lunec jos de pe perna cea moale. Omul s-a aplecat spre mine cu un gest care mi s-a părut prietenos şi mi-a inspirat încredere. Când m-a apucat, am avut grijă să mă feresc de jocul muscular al ghearelor, zgiriatul şi bătaia fiind pentru mine idei care se legau automat; într-adevăr, omul avea intenţii bune, căci mă puse din nou in faţa unei străchini cu lapte dulce, pe care l-am lipăit cu lăcomie, ceea ce păru că-l bucură foarte mult. Mi-a vorbit îndelung, dar nu-l înţelegeam, căci pe vremea aceea, fiind doar un mucos de motănel fără experienţă, înţelegerea limbajului omenesc îmi era încă străină. În general nu pot spune decât prea puţine despre binefăcătorul meu. Un singur lucru e cert, şi anume că trebuie să fi fost foarte priceput în multe domenii şi cu o mare experienţă în ale ştiinţei şi artei, căci toţi acei care veneau ta el (printre aceştia am observat oameni care exact în locul unde blănita mea are de la natură o pată gălbuie, adică pe piept, aveau o stea sau o cruce) se purtau foarte politicos, ba uneori chiar cu un respect plin de sfială, aşa

cum m-am purtat şi eu mai târziu faţă de pudelul Skaramuz, şi nu-i spuneau altfel decit multstimate sau preaiubite maestre Abraham. Numai două persoane îi spuneau scurt: „Dragul meu”, şi anume, un bărbat înalt şi costeliv, în pantaloni verzi şi ciorapi albi de mătase, şi o femeie scundă şi foarte grasă, cu părul negru şi o mulţime de inele pe toate degetele. Domnul acela se pare că era un prinţ, iar femeia, o cucoană evreică.

Cu toate că primea vizitatori atât de distinşi, maestrul Abraham locuia într-o cămăruţă la mansardă, aşa că mi-a fost foarte comod, ieşind pe fereastră, să fac primele plimbări pe acoperiş şi în podul casei.

Da! Sunt sigur că nu m-am putut naşte decât într-un pod. Ce pivniţă, ce magazie de lemne? Optez pentru pod! Climă, patrie, moravuri şi obiceiuri – neştearsă rămâne pecetea voastră, numai voi plăsmuiţi alcătuirea interioară şi exterioară a cetăţeanului lumii. Care sete obârşia acelui sentiment al altitudinii, a acelei năzuinţe spre tot ce este înalt, pe care o simt in adâncul fiinţei mele? De unde extraordinara mea iscusinţă la căţărat, de unde arta, vrednică de invidiat, a celor mai geniale şi îndrăzneţe salturi? Ah, pieptul mi se umflă de o dulce melancolie! Dorul podului natal se trezeşte cu putere! Ţie îţi închin aceste lacrimi pure, o, frumoasa mea patrie, ţie, acest nostalgic şi totodată triumfător „miau!” Pe tine te cinstesc aceste salturi precum şi aceste rânduri, pătrunse de virtute şi patriotism! Tu, podul meu, îmi dăruieşti cu mărinimie şoricei, pe lângă care se mai poate apuca un cârnat, sau cite o costiţă pusă în horn la afumat, ba chiar poţi vâna şi câte o vrabie sau poţi pândi câte un porumbel. „Puternică şi copleşitoare mie dragostea faţă de tine, o, patrie![39]”

---

[39] Citat din vodevilul Insula fantomelor de compozitorul Wilhelm Gotter (1746-1797).

Dar în privința...

„... nu vă amintiți oare, stimate domn[40] de năprasnica furtună care i-a smuls avocatului pălăria din cap şi a aruncat-o, în Sena în timp ce trecea peste Pont-Neuf? Ceva asemănător se întâlneşte şi în Rabelais[41], dar de fapt nu furtuna i-a răpit avocatului pălăria, căci omul o ținea bine îndesată pe cap, apăsând-o cu mâna, în timp ce poalele pelerinei îi fluturau în voia vântului. Un grenadir a smuls, în fugă, pălăria de castor, care se afla între mâna lui şi perucă, strigând în gura mare: „Bate un vânt grozav, domnule"! De fapt, nu pălăria de castor a fost zvârlită în valurile Senei, ci nenorocita de pălărie de fetru a grenadirului. Vijelia a purtat-o spre moarte prin înec. Ştiți, preastimate domn, că după o clipă, un al doilea soldat, cu aceeaşi exclamație: „Bate un vânt grozav, domnule!" a trecut în goană pe lingă avocatul care sta înmărmurit şi, înşfăcând de guler pelerina, i-a smuls-o de pe umeri şi îndată după aceea un al treilea soldat, scoțând aceeaşi exclamație: „Bate un vânt grozav, domnule!" i-a smuls din mâini bastonul de trestie spaniolă, cu mâner de aur. Avocatul a răcnit cu disperare, a aruncat cu peruca în ultimul dintre cei trei golani şi a pornit cu capul gol, fără pelerină şi fără baston, să redacteze cel mai bizar din toate testamentele şi să trăiască cea. Mai extraordinară aventură. Toate acestea le ştiți, stimate domn!"

„. Nu ştiu, nimic, mi-a răspuns prințul nu ştiu nimic şi, în general, nu pricep, maestre Abraham, cum poți dumneata

---

[40] Redare liberă a conținutului unui fragment din Călătorie sentimentală de Laurence Sterne.

[41] Yorik, personajul din Călătorie sentimentală, găseşte fragmentul mai sus-ammtit pe o filă de maculatură care ar fi fost scrisă de Francois Rabelais.

să-mi îndrugi atâtea năzdrăvănii. Cunosc, firește, Pont-Neuf se află în Paris; e drept că nu l-am trecut niciodată pe jos.; ci numai cu trăsura, cum se potrivește rangului meu.. Pe avocatul Rabelais nu l-am văzut niciodată, iar in ceea ce privește festele soldățești, în viața mea nu m-am preocupat de ele.. Pe vremea când, în tinerețe, îmi comandam armata, porunceam ca o dată pe săptămână toți iuncării să fie biciuiți pentru prostiile pe care le făcuseră, sau aveau de gând sale facă în viitor; bătaia prostimii era însă treaba sublocotenenții lor, tot în fiecare săptămână, după exemplu meu, și anume sâmbăta, așa încât duminica nu se afla niciun iuncăr și niciun soldat prost în toată armata, care să nu-și fi primit, cuvenita rație de lovituri. Drept rezult, pe lângă morala însușită cu ajutorul biciului, trupa era deprinsă în general să primească lovituri, fără să fi întâlnit vreodată inamicul, iar când îl întâlnea, nu putea face altfel decât doar să lovească. Aceasta pentru lămurirea dumitale, maestre Abraham. Și acum, pentru numele lui Dumnezeu, ce vrei să spui cu furtuna aceea și cu avocatul dumitale Rabelais, jefuit pe Pont-Neuf? Încă nu te-ai scuzat pentru faptul că petrecerea a fost întreruptă, încheindu-se cu o învălmășeală haotică; pentru faptul că un proiectil luminos mi-a intrat în păr; că iubitul meu fiu a căzut într-un bazin și a fost stropit din cap până în picioare de niște delfini perfizi; că prințesa, fără văl și cu poalele rochiei sumecate, a trebuit să fugă, asemenea Atalantei, prin parc; că... dar cine ar putea înșira toate nenorocirile din noaptea aceea fatală! Ei, maestre Abraham, ce spui?”

„Preastimate domn, i-am răspuns eu cu o plecăciune smerită; numai furtuna, vijelia aceea groaznică, ce s-a dezlănțuit în toiul petrecerii, numai ea a fost de vină. Pot eu oare să poruncesc elementelor? De altfel, n-am fost și eu victima unei întâmplări nefericite? Nu mi-am pierdut și eu pălăria, haina și mantaua, asemenea acelui avocat, pe care

preasupus vă rog să nu-l confundați cu vestitul scriitor francez Rabelais! N-am oare...”

— Ascultă prietene, SI întrerupse Johannes Kreisler pe maestrul Abraham. Deşi a trecut destul de multă vreme, totuşi despre ziua de naştere a prințesei şi despre sărbătorirea organizată de tine cu acest prilej se mai vorbeşte încă ş? astăzi, ca despre un mister de nepătruns, şi sunt sigur ca după obiceiul tău, ai pus la cale multe şotii. Dacă şi până atunci lumea te socotea drept un fel de vrăjitor, apoi se pare că datorită acelei petreceri părerea aceasta s-a întărit şi. Mai mult. Spune-mi drept, cum s-au întâmplat toate? Ştii că n-am fost de față atunci...

— Tocmai asta m-a făcut să turbez, îi luă maestrul Abraham vorba, tocmai faptul că, minat de cine ştie ce furii ale iadului, ai fugit de aici ca un nebun, tocmai de aceea am solomonit elementele naturii, punându-le să tulbure o petrecere care-mi sfâşia inima pentru că lipseai tu, adevăratul erou al piesei; o petrecere care la început a lâncezit mizerabil, iar apoi nu a adus unor persoane dragi decât chinul unor? visuri înspăimântătoare, numai durere şi groază. Află deci acum Johannes, că privirea mea a pătruns în adânciturile sufletului tău şi a descoperit acolo o taină plină de primejdii, asemenea unui vulcan ce clocoteşte, gata să erupă in orice clipă, mistuitul cu flăcările lui năprasnice tot ce va întâlni în cale. În adâncurile ființei noastre sunt lucruri despre care nici prietenii cei mai apropiați nu pot vorbi între ei. De aceea ți-am ascuns cu grijă ceea ce descoperisem în tine; în schimb, cu ajutorul acelei petreceri, a cărei semnificație mai profundă o avea în vedere nu pe prințesă, ci pe o altă ființă iubită şi pe tine însuți, voiam să zgudui întregul tău „eu”. Glumirile cele mai tăinuite urmau să prindă viață în tine, sfârtecându-ți pieptul cu puteri înzecite, asemenea unor furii trezite din somn. Un leac, luat din chiar adâncurile infernului şi pe care niciun medic

înțelept nu trebuie să se sfiască să-l aplice în stările de paroxism, urma să-ți aducă, asemeni unui bolnav în agonie, moartea sau vindecarea!... Află Johannes, că onomastica prințesei coincide cu onomastica Juliei, care e botezată ca şi dânsa, Măria.

— O, exclamă Kreisler, sărind în picioare, cu o lucire sumbră în privire, o maestre, îți este oare dată puterea să-ți baţi joc de mine în felul acesta atât de îndrăzneț!? Eşti oare fatalitatea însăşi, de ştii ce se petrece în adâncurile ființei mele?

— Om violent, şi nesocotit ce eşti! răspunse calm maestrul Abraham. Când oare se va transforma focul mistuitor din pieptul tău într-o flacără pură, alimentată de acel simț artistic profund care sălăşlueşte în tine şi vibrează pentru tot ce este frumos şi bun? Mi-ai cerut să-ți descriu petrecerea aceea fatală; atunci ascultă-mă liniştit. Dacă însă te simți istovit peste măsură şi nu mai eşti în stare de aşa ceva, te las singur şi plec.

— Povesteşte! răspunse Kreisler cu glas înăbuşit şi se aşează la loc, îngropându-şi fața în mâini.

Cu un ton deodată vioi, maestrul Abraham începu:

— Nu vreau să te obosesc, dragă Johannes, cu descrierea tuturor rânduielilor pline de tâlc, care se datorau, în cea mai mare parte, spiritul inventiv al prințului. Întrucât petrecerea a început seara târziu, nu e nevoie să-ți mai spun că întregul parc ce împrejmuieşte castelul de vară era iluminat din belşug. Mă străduisem să obțin cu ajutorul acestor lumini unele efecte neobişnuite, ceea ce am izbutit numai în parte, căci, la porunca expresă a prințului, pe fiecare alee urma să apară, cu ajutorul unor lămpi multicolore, fixate pe nişte tăblii negre, monograma prințesei cu coroana princiară deasupra. Deoarece aceste tăblii erau fixate pe nişte stâlpi înalți, semănau destul de bine cu acele avize în care se spune că fumatul este oprit sau că trecerea pe la vamă este

obligatorie. Principului punct de atracție al sărbătorii era teatrul, înjghebat în mijlocul parcului din tufişuri şi ruine artificiale; îl cunoşti, de altfel. Pe scena acestui teatru actorii din oraş urmau să joace o piesă alegorică, destul de neghioabă, ca să placă extraordinar de mult; de data asta era compusă chiar de către prinț, ceea ce înseamnă că era izvorâtă „din luminăția condeiului", ca să folosesc expresia plină de duh a unui director de teatru care a prezentat odată o piesă scrisă de un prinț. Distanța de la castel pină la teatru era destul de mare. Potrivit ideii poetice a prințului, un geniu plutind în văzduh urma să lumineze calea cu ajutorul a două torțe. Afară de aceste torțe, toate celelalte lumini trebuiau să fie stinse, şi numai atunci când familia princiară şi suita se vor fi aşezai pe scaune, teatrul să fie iluminat subit. De aceea drumul a rămas în întuneric. Zadarnic m-am opus, invocând greutatea de a pune în funcțiune această maşinărie de-a lungul întregului drum; prințul citise ceva asemănător în *Les Fetes de Versailles*[42] şi pentru că ulterior descoperise singur ideea poetică, stăruise să fie executată. Pentru a evita orice mustrare nemeritată, am lăsat geniul cu torțele pe seama maşinistului teatrului. În clipa când perechea princiara, urmată de întreaga suită, a ieşit pe uşa salonului, o păpuşă bucălată, înveşmântată în culorile princiare, fu lăsată in jos de pe acoperişul castelului. În mâini ținea două torțe aprinse. Păpuşa s-a dovedit însă prea grea şi, înainte ca alaiul să fi Înaintat douăzeci de paşi, maşina s-a înțepenit, iar spiritul protector al casei princiare a rămas atârnat in aer; lucrătorii au început să tragă mai tare de fringhii şi atunci păpuşa s-a răsturnat cu capul în jos şi din torțele aprinse au început să

[42] Lucrarea Petrecerile de la Versailles, inițial denumită Plăcerile insulei fermecate (Les plaisirs de l'isle enchantee), apărută la Paris în 1604, a fost atribuită lui Moliere.

curgă picături fierbinți de ceară. Prima picătură a căzut chiar pe prinț care a suportat durerea cu o linişte stoică, renunțând însă, într-o oarecare măsură, la gravitatea mersului său şi păşind grăbit înainte. Păpuşa, cu capul in jos şi picioarele în sus, continua să planeze deasupra cortegiului din care făceau parte mareşalul curții, iuncării şi ceilalți curteni, astfel încât stropii fierbinți, cădeau când pe capul unuia, când pe nasul altuia. Ar fi fost o dovadă de lipsă de respect din partea lor să-şi arate pe față suferința, tulburând vesela sărbătoare; de aceea era o privelişte din cele mai caraghioase să-i vezi pe bieții oameni – adevărată cohortă de Scaevoli[43] stoici – stăpânindu-şi durerea cu fețele schimonosite, izbutind chiar să schițeze câte un zâmbet jalnic; păşeau în tăcere, scoțând doar din când în când suspine înăbuşite. În acelaşi timp, văzduhul răsuna de timpane şi trâmbițe, iar sute de voci strigau: „Trăiască prințesa noastră! Trăiască prințul nostru!" astfel încât contrastul patetic dintre fețele acelea laocooniene[44] şi jubilarea mulțimii dădeau întregii scene o maiestate greu de închipuit.

Până la urmă însă mareşalul cel bătrân şi gras a ajuns la marginea răbdării şi când o picătură fierbinte i-a căzut drept pe obraz, a sărit în lături, cuprins de furia disperării; dar, încurcându-se în frânghiile maşinii zburătoare, care erau întinse la o mică înălțime de-a lungul drumului, s-a prăvălit la pământ, strigând cât îl ținea gura: „Drăcia dracului!" în

---

[43] Casius Mucius, erou legendar roman, şi-a lăsat mâna dreaptă să ardă deasupra focului unui altar, de unde a primit porecla de Scaevola, adică stângaci.

[44] Adică având fețele schimonosite de durere; aluzie la cunoscutul grup plastic reprezentând lupta tragică a personajului mitologic Laocoon şi a celor doi fii ai săi, care ar fi fost sugrumați de doi şerpi.

aceeaşi clipă s-a sfârşit şi rolul pajului aerian. Masivul mareşal al curții l-a tras după sine cu toată greutatea lui, prăbuşindu-l în mijlocul cortegiului, care s-a ferit în lături, scoțând țipete puternice. Torțele s-au stins şi s-a făcut întuneric beznă. Toate acestea s-au petrecut în imediata apropiere a teatrului. Am avut grijă să nu mă slujesc de fitilurile care ar fi aprins imediat toate lămpile şi focurile, ci am zăbovit câteva minute, aşa ca întreaga societate să aibă timpul să se împrăştie printre copaci şi tufişuri. „Lumină! lumină!”[45] a strigat prințul, asemenea regelui din *Hamlet.* „Lumină! Lumină!” strigau voci nenumărate şi răguşite.

Când s-a făcut lumină, mulțimea împrăştiată semăna cu o oaste zdrobită care se adună iarăşi anevoie după bătălie.

Cu acest prilej şambelanul a dovedit prezență de spirit căci, datorită strădaniilor sale, în câteva minute, ordinea a fost restabilită. Prințul, urinat de curtenii săi cei mai apropiați, s-a urcat pe un fel de tron de flori, ridicat în mijlocul locului destinat spectatorilor. De îndată ce perechea princiară s-a aşezat, a început să cadă peste tron, cu ajutorul unui ingenios dispozitiv al pomenitului maşinist, o ploaie de flori. Nemiloasa fatalitate a voit însă ca un crin roşu să cadă drept pe nasul prințului, mânjindu-i fața cu o pulbere roşie, datorită căreia înfățişarea lui a căpătat un aer de neasemuită maiestate, aer cu deosebire potrivit pentru solemnitatea sărbătorii.

— Asta-i culmea! asta-i culmea! exclamă Kreisler, izbucnind într-un hohot de râs nebun, de se cutremurau pereții.

— Nu te mai zgudui atâta de ris, spuse maestrul Abraham. Şi eu am râs în noaptea aceea, cum n-am mai râs în viața mea; eram dispus la cele mai zănatice şotii şi,

---

[45] Shakespeare, Hamlet, actul III, scena 2; cuvintele sunt rostite însă de Polonius, nu de rege.

asemenea spiriduşului Puck, eram gata să încurc lucrurile şi mai mult. Cu atât mai adânc mi-a fost apoi străpuns pieptul de săgeţile, pe care eu însumi le îndreptasem asupra altora. Ei, să povestesc mai departe! Alesesem tocmai momentul acelei neghioabe ploi de flori ca să înnod firul nevăzut ce trebuia să străbată întreaga sărbătoare şi să zguduie, ca un curent electric, cele mai tăinuite adâncuri ale persoanelor cu care voiam să intru în legătură cu ajutorul dispozitivului secret, născocit de mine... Nu mă întrerupe, Johannes, stai liniştit şi ascultă...

Julia, împreună cu prinţesa, se afla în spatele alteţei-sale, ceva mai la o parte, astfel că le puteam vedea pe amândouă. Îndată ce timpanele şi trâmbiţele amuţiră, in poalele Juliei a căzut un boboc de trandafir, ascuns printre violete parfumate şi, asemenea suflării uşoare a unei adieri de seară, s-a auzit melodia cântecului tău, care pătrunde pină in suflet *Mi lagnero tacendo della mia sorte amara*[46].

Nu fi îngrijorat în ce priveşte executarea lui, căci a fost cântat de patru dintre cei mai buni cornişti ai noştri; aşezaţi la o distanţă mare. Julia mai întii s-a speriat, dar când a început cântecul, a scos o uşoară exclamaţie şi apăsând buchetul, la piept, a şoptit prinţesei: „Sunt sigură că s-a întors!"

Prinţesa a îmbrăţişat-o cu un gest pătimaş şi a exclamat: „Nu, nu, niciodată!" atât de are, încât prinţul şi-a întors mânios faţa spre ea, aruncându-i un: *„Silence!"*[47] iritat. La drept vorbind, de fapt n-avea de gind să se supere prea tare pe prinţesă, dar trebuie să-ţi spun că machiajul lui, care s-ar fi potrivit cum nu se poate mai bine unui *tiranno ingrato*[48]

---

[46] Mă voi tângui în tăcere de soarta mea amară (ital.).

[47] Linişte! (franc).

[48] Tiran urât (ital.)

dintr-o operă, ii dădea un aer de permanentă furie; astfel, cuvintele cele mai duioase şi situaţiile cele mai gingaşe, menite să înfăţişeze alegoric fericirea conjugală a unei perechi încoronate, erau irosite în van. Faptul acesta îi zăpăcea de-a binelea atât pe actori, cât şi pe spectatori. Chiar şi atunci când, la pasajele subliniate anume cu roşu în exemplarul său, prinţul îi săruta mina prinţesei şi-şi ştergea o lacrimă cu batista, aceste gesturi părea că le face cu o ură atât de înverşunată, încât curtenii din preajma lui şopteau între ei: „O, Doamne! ce o fi având oare preabunul nostru stăpân?"

Trebuie să-ţi spun, dragă Johannes, că în timp ce în faţă, pe scenă, se juca piesa aceea stupidă, eu plăsmuiam cu ajutorul oglinzii magice un spectacol fantomatic, ce se desfăşura în fund, în cinstea divinei Julia; melodiile pe care le-ai creat în inspiraţia ta sublimă se depanau una după alta; ba mai mult chiar: cind mai departe, când mai aproape, răsuna ca o chemare plină de dor numele Juliei. Dar tu nu erai acolo, tu lipseai, dragul meu Johannes! De aceea, chiar dacă, după sfârşitul spectacolului a trebuit să-l laud pe Ariei al meu, aşa cum a făcut şi Shakespeare cu Prospero al său, deci, chiar dacă a trebuit să spun că toate au mers de minune, aveam senzaţia că tot ceea ce întocmisem cu atâta chibzuinţă era searbăd şi lipsit de viaţă. Cu deosebita ei delicateţe sufletească, Julia înţelesese tot. Era însă uşor emoţionată ca după un vis frumos, căruia în viaţa de toate zilele nu-i acordăm prea multă importanţă. În schimb, prinţesa era cufundată in gânduri. Se plimba la braţ cu Julia pe aleile luminate ale parcului, în timp ce curtea se adunase la bufetul instalat într-un pavilion. Pregătisem în acest moment lovitura cea mare, dar tu lipseai, tu lipseai, dragă Johannes. Alergam furios de colo-colo, să văd dacă toate sunt puse la punct pentru marele joc de artificii, care urma să încheie serbarea. Aruncând o

privire spre cer, am zărit licărind în noapte, deasupra Stâncii Uliilor, nouraşul cel roşietic prevestitor de furtună, care lunecă uşurel, iar când ajunge deasupra noastră, izbucneşte deodată într-un trăsnet înspăimântător. După cum ştii şi tu, ținând seama de poziția norului, pot să calculez, cu precizie de o secundă, momentul când urmează să aibă loc explozia. Deoarece până atunci era mai puțin de o oră, m-am hotărât să mă grăbesc cu artificiile. În aceeaşi clipă mi-am dat seama că Ariei al meu începuse acea fantasmagorie, care trebuia să hotărască tot, căci am auzit corul din capela cea mică, în fundul parcului, intonând cântecul tău: *Ave maris stella*[49]*.* M-am îndreptat grabnic într-acolo. Julia şi prințesa erau îngenuncheate afară, în fața capelei. Nici n-am ajuns bine, când... dar tu lipseai, tu lipseai, dragul meu Johannes. Îngăduie-mi să păstrez pentru mine cele ce s-au întâmplat căci, vai! a rămas fără niciun efect ceea ce eu socotisem ca o capodoperă a artei mele şi am aflat ceva, ce prostul de mine nici nu bănuisem...

— Vorbeşte odată! exclamă Kreisler. Spune-mi tot, tot, maestre, aşa cum s-a întâmplat!

— În niciun caz, răspunse bătrânul Abraham. Ție nu-ți va folosi la nimic, iar pentru mine ar fi o durere sfâşietoare dacă ar trebui să-ți mai spun că propriile mele duhuri m-au umplut de groază! „Norul – iată o idee grozavă! am exclamat eu. Să se sfârşească toate într-o învălmăşeală nebună!” Cu aceste cuvinte am alergat spre locul de unde se trimiteau ierurile de artificii. Prințul îmi poruncise să dau semnalul bând totul va fi gata. Cu ochii mereu ațintiți asupra norului ce se ridica tot mai sus deasupra Stâncii Uliilor, am calculat momentul şi am făcut semn să se înceapă. Îndată, s-a adunat la locul hotărât întreaga curte, întreaga societate.

---

[49] Te salut stea a mării (lat.). Compoziție de E.T.A. Hoffmann (1803).

După obişnuitele demonstraţii cu roţile de foc, rachetele, sferele şi alte trucuri banale, a apărut în sfârşit monograma prinţesei, scrisă cu foc chinezesc, strălucitor; deasupra ei, însă plutea când sclipind tare, când destrămându-se într-o zare de lumină alba lăptoasă, numele Juliei. Clipa cea mai însemnată sosise. Am aprins focul de artificii cel mare şi, odată cu şuieratul rachetelor ce se înălţau, a izbucnit şi furtuna cu fulgere sângerii şi tunete asurzitoare, de care s-au cutremurat şi pădurile, şi munţii. Uraganul s-a năpustit asupra parcului, umplându-i desişurile cu vaierele a inii de voci. Am smuls trompeta din mâinile unui muzicant, care fugea îngrozit, şi am început să trimbiţez triumfător, în timp ce salvele focurilor de artificii ţineau isonul bubuitului de tunet.

Pe când maestrul Abraham povestea acestea, Kreisler sări în picioare şi începu să umble de colo-colo prin încăpere, agitându-şi braţele. Până la urmă, nemaistăpânindu-şi entuziasmul, exclamă:

— Minunat! Splendid! În asta îl recunosc pe maestrul meu Abraham, de care sunt legat trup şi suflet! —O, îi răspunse acesta, ştiu prea bine că îţi place tot ce este sălbatic şi înfiorător; am uitat totuşi să-ţi spun un lucru care te-ar fi făcut să cazi pradă forţelor sinistre din lumea duhurilor. Poruncisem să fie acordată harpa eoliană care, după cum ştii, e aşezată deasupra havuzului celui mare, astfel încât furtuna cânta pe acea harpă ca un organist îndrăcit. Acordurile uriaşei orgi răsunau printre vuietele uraganului şi bubuitul tunetului. Tot mai des şi mai des se învălmăşeau sunetele acelea puternice, formând un fel de balet al furiilor, de un stil atât de măreţ, încât mă îndoiesc că ai putea să auzi vreodată aşa ceva intre pereţii de carton ai unui teatru! Dar, în sfirşit, după o jumătate de ceas s-a potolit totul. Luna a apărut printre nori, iar vintul nopţii a alinat cu murmurul lui spaima pădurii, şi a uscat lacrimile tufişurilor

negre. Din când în când se. Mai auzea doar harpa eoliană, asemenea dangătului unor clopote îndepărtate. M-a cuprins o stranie înseninare. Te simțeam atât de aproape de mine, dragul meu Joharmes, încât mi se părea că, dintr-o clipă într-altă, vei răsări în.. Fața mea din mormântul speranțelor spulberate şi al visurilor neîmplinite, şi vei cădea la pieptul meu. Atunci, în liniştea nopții, mi-am dat dintr-o dată seama de jocul meu nesăbuit, căci voisem să rup cu forța nodul împletit de soarta întunecată. Eram ca o ființă străină, o apariție necunoscuta, țâşniță din sânul meu şi, străbătut de un fior de gheață, m-am îngrozit de mine însumi. Mi s-a părut că văd dansând şi țopăind prin, parc o mulțime de flăcărui tainice, dar nu erau decât slujitorii care, înarmați cu felinare, căutau pălăriile, perucile, podoabele de cap, spadele, încălțările şi şalurile pierdute in timpul tumultului. Am fugit, apoi m-am oprit o clipă pe podul cel mare, la intrarea în oraş, ca să mai alune o privire înapoi spre parcul care, în lumina magică a lunii, părea o grădină fermecată unde îşi încinseseră horele spiriduşi sprințari. Deodată am auzit un glas subțirel şi pițigăiat, care aducea a scâncet de nou-născut. Am bănuit îndată o faptă mârşavă şi m-am aplecat grabnic deasupra balustradei, descoperind la lumina lunii un pisoiaş care, agățat de stâlp, se lupta din răsputeri ca să-ți salveze viața. Probabil că cineva a vrut să înece nişte pui de pisică şi biata jivină a reuşit să iasă la suprafață. „În sfirşit, mi-am zis eu, chiar dacă nu e un copil, e totuşi o biată viețuitoare care imploră salvarea cu scâncetul ei, şi datoria ta este s-o salvezi.”

— O, bunule Just[50], unde este Tellheim[51] al tău?! exclamă râzând Kreisler.

---

[50] Personaj din Lessing, Minna con Barnhelm.

[51] Personaj din Lessing, Minna con Barnhelm.

— Dă-mi voie, dă-mi voie, continuă maestrul Abraham; nu-i tocmai cazul să mă compari cu Just, căci sunt mai just decât Just. Acesta a salvat un câine, aşadar un animal pe care oricine îl tolerează bucuros în preajma sa, ba chiar de la care poţi spera să obţii şi anumite servicii plăcute ca, de pildă, să-ţi aducă vreun obiect sau să poarte după tine mănuşile, punga de tutun sau luleaua; eu însă am salvat un motan, un animal socotit de mulţi ca antipatic şi perfid; un animal socotit incapabil de sentimente frumoase şi de o prietenie sinceră; un animal care nu renunţă niciodată la atitudinea lui ostilă faţă de om. Da, am salvat un motan şi am făcut-o din pură filantropie. M-am căţărat peste balustradă şi, nu fără primejdie, m-am aplecat, am înşfăcat pisoiul care miorlăia jalnic şi l-am vârât în buzunar. Gând am ajuns acasă, m-am dezbrăcat în grabă şi, cum eram istovit, m-am trântit pe pat. Dar abia am apucat să închid ochii, că m-a trezit un mieunat jalnic ce părea să vină dinspre dulapul meu de haine. Uitasem cu desăvârşire de pisoi şi-l lăsasem în buzunar. Am eliberat jivina din temniţa ei şi, drept răsplată, m-a zgâriat atât de tare, încât mi-a umplut degetele de sânge. Era cât pe ce să azvârl motanul pe geam, dar m-am stăpânit, ruşinat de furia mea meschină si de această sete de răzbunare, pe care nu se cade s-o simţi nici faţă de un om, şi cu atât mai puţin faţă de o biată fiinţă necuvântătoare. În sfirşit, ca să nu mai lungesc vorba, mi-am dat toată osteneala să-l cresc pe acest motan până ce s-a făcut mare. Este animalul cel mai isteţ, cel mai cuminte, ba chiar aş spune cel mai lutru din lume. Îi lipsesc doar studii superioare şi de aceea m-am gândit la tine, dragă Johannes. Sunt sigur că nu-ţi va fi de loc greu să suplineşti această lipsă şi, prin urmare, sunt hotărât să ţi-l încredinţez

ție pe motanul Murr, căci așa l-am numit. Deși în momentul de față Murr nu este încă *homo sui juris*[52], totuși l-am întrebat dacă primește să intre în serviciul tău. El s a declarat mulțumit.

— Nu prea ai nimerit-o, maestre Abraham! îi răspunse Kreisler. Doar știi foarte bine că preferințele mele merg mult mai mult spre specia canină, că n-am o simpatie deosebită pentru pisici.

— Te rog foarte mult, dragă Johannes, te rog din suflet să-l primești pe motanul Murr, care promite atit de mult, măcar până ce mă voi întoarce din călătorie. În acest scop l-am și adus cu mine; așteaptă la ușă un răspuns favorabil. Cel puțin, du-te să-l vezi.

Cu aceste cuvinte maestrul Abraham deschise ușa. Pe ștergătoarea de paie dormea, încolăcit, un motan care putea fi numit, în felul lui, o frumusețe. Dungile cenușii și negre ce-i brăzdau spatele se uneau pe cap într-o singură linie, formând pe frunte una dintre cele mai bizare hieroglife. Coada-i pufoasă era, de asemenea, brăzdată de dungi și avea o lungime cu totul neobișnuită. Veșmântul acesta pestriț lucea în lumina soarelui, dând impresia că între dungile cenușii și cele negre mai sunt și dâre aurii.

— Murr! Murr! îl chemă maestrul Abraham.

— Mirr! Mârr! îi răspunse foarte deslușit motanul, sculându-se și rotunjindu-și spinarea cu o neasemuită grație.

Totodată căscă niște ochi verzi care scânteiau de spirit și de inteligență. Cel puțin așa afirma maestrul Abraham. Iar Kreisler n-a putut să nu fie de acord că fizionomia motanului era neobișnuită, originală, că avea capul destul de mare ca să-și însușească științele, și că încă de pe acum,

---

[52] Un om care e propriul său stăpân (lat.).

la vârsta asta tânără, avea mustața destul de albă şi de lungă ca, la nevoie, să-i dea înfățişarea impozantă a unui înțelept elin.

— Dar cum se poate să dormi oriunde te-ai afla? îi vorbi maestrul Abraham. Aşa ai să-ți pierzi toată vioiciunea şi ai să devii un motan posac. Spală-te frumos, Murr!

Motanul se aşează îndată pe labele de dinapoi, iar cu lăbuțele de dinainte se şterse grațios pe frunte şi pe obraji, după care scoase un „miau" voios şi sonor.

— Iată-l pe domnul capelmaistru Johannes Kreisler, în serviciul căruia vei intra de aci înainte, continuă maestrul Abraham.

Motanul ridică spre capelmaistru nişte ochi mari şi scânteietori, începu să toarcă şi să sări pe masa care se afla lângă Kreisler; iar de acolo, fără a mai sta mult pe gânduri, sări drept pe umărul lui, ca şi când ar fi vrut să-i spună ceva la ureche. Apoi sări din nou jos şi, tot continuând să toarcă si fluturându-şi coada în aer, dădu ocol noului său stăpân, de parcă ar fi vrut să facă mai îndeaproape cunoştință cu el.

— Pe cinstea mea! exclamă Kreisler, până la urmă îmi vine să cred că individul ăsta cenuşiu e înzestrat cu inteligență şi se trage din ilustra familie a motanului încălțat.

— Un lucru pot să spun, li răspunse maestrul Abraham, că motanul Murr este animalul cel mai plin de haz din lume, un adevărat măscărici; totuşi e cuminte şi manierat, nu ca unii câini care te plictisesc cu *guduratul* lor insistent şi nelalocul lui.

— Privind acest motan inteligent, zise Kreisler, mă cuprinde iarăşi tristețea că puterea noastră de cunoaştere este îngrădită într-un cerc aşa de strâmt. Cine ar putea spune, cine ar putea bănui măcar, până unde merg facultățile intelectuale ale animalelor: Când din natură ne rămâne ceva, sau mai bine zis, totul, cu neputință de

pătruns, avem numaidecit la îndemână tot soiul de nume şi ne fălim cu stupida noastră ştiinţă şcolărească, nu cu mult mai mare decât lungul nasului. În felul acesta, întrebuinţând denumirea de instinct, lichidăm şi întreaga capacitate spirituală a animalelor care se manifestă adesea atât de minunat. Aş vrea totuşi să aflu răspunsul la o singură întrebare, şi anume dacă o dată cu noţiunea de instinct, de imbold orb şi necontrolat, mai este compatibilă şi aptitudinea de a visa. Că, de pildă, câinii au vise foarte agitate, aceasta o ştiu toţi cei care au observat cum doarme un câine de vânătoare, în timp ce visează întâmplările petrecute în cursul vânătorii. Caută, adulmecă, mişcă din labe, ca şi când ar urmări un vinat, gifâie şi asudă. Despre motani care să viseze n-am auzit încă până acum.

Maestrul Abraham îşi întrerupse prietenul:

— Motanul Murr nu numai că are vise foarte vii, ci, după cum vei observa destul de uşor, cade adesea într-o dulce reverie, într-o visătoare toropeală, într-un fel de delir somnambulic, într-un cuvânt, în starea aceea ciudată, dintre vis şi realitate, care, pentru firile poetice, este socotită drept momentul zămislirii ideilor geniale. Aflându-se în asemenea stare, am observat de câtăva vreme că Murr geme şi suspină într-un fel atât de ciudat, încât trebuie să-mi închipui uneori că ori este îndrăgostit, ori scrie o tragedie.

Kreisler izbucni într-un hohot de râs sonor şi exclamă:

— Ei bine, vino atunci la mine, Murr, tu, motan înţelept, cuminte şi poetic; vom...

... primei mele educaţii, în privinţa lunilor mele de tinereţe, mai sunt încă foarte multe de spus. Căci este un lucru pe cât de interesant, pe atât de edificator, cinci un om înzestrat cu o inteligenţă peste cele obişnuite descrie în cele mai mici amănunte, în autobiografia sa, toate evenimentele din tinereţe, oricât ar părea ele de neînsemnate. De altfel, ar fi oare cu putinţă ca unui mare geniu să i se întâmple ceva

banal? Tot ce a întreprins, sau ce nu a întreprins în copilăria sa, are cea mai mare importanță şi aruncă o lumină vie asupra sensului profund şi a tendințelor esențiale a nemuritoarei sale opere. Adolescentul ambițios, dar chinuit de îndoiala dacă îi vor ajunge puterile să-şi atingă țelul, se simte îndată îmbărbătat citind despre cutare sau cutare om de seamă, care, copil fiind se juca şi el de-a soldații, se îndopa cu dulciuri sau chiar primea şi cite o chelfăneală, când era obraznic, sau făcea vreo boroboață. „întocmai ca şi mine! întocmai ca şi mine!" exclamă încintat adolescentul şi nu se mai îndoieşte că, asemeni idolului său adorat, este şi el un mare geniu.

Unii l-au citit pe Plutarh sau, să zicem, numai pe Cornelius Nepos şi au devenit mari eroi; alții au citit tragediile anticilor in traducere şi, pe lângă ele, pe Calderon şi pe Shakespeare, pe Goethe şi pe Schiller şi au devenit dacă nu chiar mari poeți, măcar buni versificatori, foarte prețuiți de public. Tot astfel şi scrierile mele: şi ele vor trezi în pieptul vreunui tinăr motan plin de entuziasm, flacăra sublimă a poeziei. Iar dacă nobilul motan adolescent va studia pe acoperiş aventurile mele biografice[53], dacă va pătrunde sensul înalt al ideilor cuprinse în cartea pe care o țin acuma sub gheare, atunci, cu pieptul umflat de o sublimă mândrie, va exclama:

— Murr, divinule Murr! Tu, cel mai falnic din întreg neamul tău! Ție, numai ție îți datoresc tot, numai pilda ta mă face mare!

Trebuie relevat, ca un lucru vrednic de laudă că, în educația pe care mi-a dat-o, maestrul Abraham nu s-a călăuzit de perimatul Basedow, şi nici n-a urmat metoda lui Pestalozzi, ci mi-a acordat libertatea deplină de a mă educa

---

[53] Aluzie ironică la adresa romanului Aventurile biografice petrecute sub craniul unei uriaşe de Jean Paul.

singur, în măsura în care mă conformam numai unor anumite principii normative, socotite de maestrul Abraham absolut indispensabile pentru traiul în societate, acesta însumând toată forța ce stăpânește în lume. Fără ele ar merge toate alandala și ar ploua numai cu ghionturi și cucuie. Totalitatea acestor principii, maestrul a numit-o politețe naturală, spre deosebire de cea convențională, potrivit căreia trebuie să spui „Binevoiți a mă scuza!", când te îmbrânceşte vreun mitocan sau când te calcă cineva pe labă. S-ar putea ca această politețe să fie necesară oamenilor, dar nu văd cum s-ar putea potrivi și pentru neamul meu, născut liber; iar întrucât principala metodă cu care maestrul mi-a inculcat aceste principii a fost o anumită și blestemată mlădiță de mesteacăn, pot, pe drept cuvânt, să mă plâng de asprimea educatorului meu. Aș fi plecat do la el, dacă o înclinație înnăscută spre cultură superioară, nu m-ar fi legat de maestru. Cu cât mai multă cultură – cu atât mai puțină libertate! – iată un adevăr. O dată cu cultura cresc și necesitățile, iar o dată cu necesitățile... Ei, dar tocmai de satisfacerea imediată a unor necesități naturale, fără a ține seama de timp și loc, maestrul m-a dezvățat în primul rând și categoric cu ajutorul acelei mlădițe fatale. Apoi a venit rândul acelor pofte care, după cum m-am convins mai târziu, își au obârșia doar într-o anumită dispoziție sufletească anormală. Această dispoziție ciudată care, poate, este produsă de însuși organismul meu psihic, mă îndemna să las în părăsire laptele, ba chiar și friptura, burate pe care mi le punea înainte maestrul, și să sar pe masă pentru a șterpeli de acolo bunătățile pe care le rezervase pentru el însuși. Am simțit vigoarea mlădiței de mesteacăn și m-am lăsat păgubaș. Îmi dau seama că maestrul avea dreptate, abătându-mi interesul de la asemenea lucruri, deoarece știu că mulți dintre bunii mei prieteni și tovarăși, mai puțin educați și mai puțin cultivați

ca mine, au avut mari neplăceri din pricina aceasta, ba chiar au nimerit în cele mai tragice situații. Am aflat că un motan tinăr şi plin de perspective a plătit cu pierderea propriei cozi lipsa de voință, atunci când nu şi-a putut învinge pofta de a-şi vârî botul într-o oală cu lapte. Devenind obiect de dispreț şi de batjocură, a trebuit să se retragă în singurătate. Avea dreptate aşadar maestrul, dezvățându-mă de asemenea apucături; în schimb, nu-i pot ierta că a pus piedici năzuințelor mele spre ştiință şi artă.

Ceea ce mă atrăgea mai mult decât orice în odaia maestrului era masa de lucru, pe care se îngrămădeau cărți, manuscrise şi tot felul de instrumente ciudate. Aş putea spune că masa lui era un fel de cerc magic care mă fascina; cu toate acestea, încercam un sentiment de teamă sacră, ce mă împiedica să-mi urmez în voie instinctul. Până la urmă, într-o zi, când maestrul lipsea de acasă, mi-am biruit teama şi am sărit pe masă. Ce voluptate să şezi astfel în mijlocul manuscriselor şi cărților, răvăşindu-le în voie! O, nu, nu zburdălnicia ci o nepotolită curiozitate ştiințifică m-a îndemnat să apuc cu lăbuțele un manuscris şi să-l tot întorc când pe o parte, când pe alta, până ce s-a făcut ferfeniță. Maestrul a intrat şi, văzând cele petrecute, s-a năpustit asupra mea strigând aceste cuvinte jignitoare: „Bestie afurisită!”. Apoi mi-a tras o bătaie atât de zdravănă cu mlădița de mesteacăn încât, scâncind de durere, m-am ascuns sub sobă, de unde niciun fel de cuvinte prieteneşti nu m-au putut scoate toată ziua. Cred că asemenea pățanie ar fi dezvățat pe oricine, o dată pentru totdeauna să mai dea ascultare chiar şi îndemnurilor pe care i le-a sădit natura! Dar, abia refăcut după usturimea durerilor, am sărit iar pe masă, credincios irezistibilei mele înclinații. Fireşte că o singură exclamație din partea maestrului meu, o frântură de frază, ca de pildă: „la vezi!”, era de-ajuns să mă alunge iar de acolo, astfel încât n-a mai putut fi vorba de niciun fel de

studii. Cu toate acestea am aşteptat cu răbdare un moment prielnic pentru a-mi începe studiile, şi, într-adevăr, acest moment n-a întârziat să vină. Într-o zi, când maestrul, pregătindu-se de plecare, şi-a amintit de manuscrisul rupt, m-am ascuns aşa de bine în odaia lui, încât nu m-a putut descoperi ca să mă alunge. Cum a închis uşa, dintr-o săritură am şi fost pe masă, chiar în mijlocul hârtiilor, fapt care mi-a produs o plăcere de nedescris. Cu o mişcare dibace a lăbuţei am deschis un tom gros ce se afla în faţa mea, ca să văd dacă îmi va fi cu putinţă să înţeleg literele. E drept că, la început, străduniile mele au fost cu totul zadarnice; nu m-am lăsat însă, ci am tot privit în carte, aşteptând ca vreun spirit să se pogoare asupra-mi şi să mă înveţe cititul. În timpul acestei contemplaţii am fost surprins de maestru, care se năpusti asupra mea urlând: „Ia te uită la bestia asta afurisită!" Nu mai era nicio scăpare, de aceea mi-am lipit urechile de ceafă şi m-am ghemuit cât am putut mai bine, simţind dinainte mlădiţa pe spinare. Deodată însă maestrul s-a oprit cu mina ridicată, gata să lovească, apoi a izbucnit în râs:

— Nu cumva citeai, motane? De la asta nu pot, nu vreau să te opresc. *Ian* te uită, *ian* te uită, ce dorinţă de cultură îl stăpâneşte!

Mi-a luat volumul de sub lăbuţe, s-a uitat la el şi a râs şi mai zgomotos:

— Ce să zic, am impresia că ţi-ai făcut chiar o mică bibliotecă de referinţe, pentru că altfel nu-mi pot explica cum de a ajuns această carte pe masa mea! Ei bine, citeşte, studiază cu sârg, dragă motane; la nevoie îţi îngădui să şi însemnezi pasajele cele mai importante cu câte o zgârietură uşoară.

Rostind aceste cuvinte îmi puse iarăşi în faţă cartea deschisă. După cum am aflat mai târziu, era lucrarea lui Knigge: *Despre relaţiile cu oamenii;* din această minunată

carte am extras multă înțelepciune practică. Parcă se adresa direct sufletului meu şi, mai ales, este extrem de indicată pentru motanii care vor să joace un rol în societatea umană. După câte sunt informat, acest aspect al cărții a fost până acum cu totul trecut cu vederea, din care pricină s-a tras uneori concluzia greşită că omul ce s-ar călăuzi întocmai după regulile din această carte va trece drept un pedant rigid şi lipsit de suflet.

De atunci maistru nu numai că îmi tolera prezența pe masă, ci era chiar bucuros dacă, în timp ce lucra, săream şi mă instalam între manuscrisele din fața lui.

Maestrul Abraham avea obiceiul să citească adesea câte un pasaj cu glas tare. În asemenea împrejurări nu scăpăm prilejul să mă aşez în aşa fel, încât să pot privi cartea fără să-l stingheresc, ceea ce îmi era cu atât mai uşor, cu cât natura m-a înzestrat cu o privire deosebit de ageră. Astfel, comparând cuvintele rostite cu semnele din carte, am învățat curând să citesc. Dacă cineva găseşte acest lucru greu de crezut, înseamnă că nu are nici cea mai mică idee despre talentul cu totul deosebit cu care am fost înzestrat de la natură. Geniile care mă înțeleg şi mă prețuiesc nu vor pune la îndoială o metodă didactică folosită poate şi de ei. Totodată nu pot trece sub tăcere nici interesantele observații pe care le-am făcut în legătură cu înțelegerea perfectă a limbajului omenesc. Am constatat cu toată luciditatea că, de fapt, nu ştiu cum am ajuns la această înțelegere. Se pare că observația respectivă este valabilă şi pentru oameni, ceea ce însă nu mă miră de loc, pentru că în anii copilăriei această specie este considerabil mai stupidă şi mai neajutorată decât noi. Chiar când eram încă un pisoi mititel, nu mi s-a întâmplat niciodată să-mi vâr singur degetele in ochi, să încerc să apuc focul sau lumina, sau să mănânc cremă de ghete in loc de dulceață de vişine, aşa cum fac de obicei copiii mici.

Când am ajuns să citesc în mod curgător şi să mă pătrund, zilnic, tot mai mult, de ideile altora, am simţit dorinţa irezistibilă de a pune la adăpost de uitare propriile-mi gânduri, zămislite de geniul meu. Pentru aceasta aveam nevoie însă de arta atât de grea a scrisului. Oricât de atent aş fi urmărit mâna maestrului meu în timp ce scria, nu izbuteam totuşi să surprind specificul acestui mecanism. Am studiat lucrarea bătrânului Hilmar Curas[54] – singurul manual de caligrafie pe care-l avea maestrul meu – şi era cât p-aci să ajung la concluzia că dificultatea enigmatică a scrisului nu poate fi înlăturată decât datorită manşetei pe care o purta mâna desenată pe copertă; faptul că maestrul meu scrie fără manşetă nu s-ar datora decât unei mari perfecţiuni dobândite prin exerciţiu, asemenea dansatorului pe sârmă care ajunge să se poată lipsi de prăjina ce-i slujeşte de balansoar. Am căutat cu înfrigurare să-mi fac rost de nişte manşete şi eram gata să rup scufia bătrânei menajere spre a o adapta la lăbuţa mea dreaptă, când deodată, într-una din acele clipe de inspiraţie caracteristice marilor genii, mi-a venit ideea genială care a rezolvat întreaga problemă. Şi anume, am bănuit că imposibilitatea de a ţine condeiul sau creionul, aşa cum o face maestrul, nu se datoreşte decât diferenţei de structură a mâinilor noastre, bănuială care s-a adeverit. Trebuia să inventez un alt gen de scris, potrivit cu conformaţia lăbuţei mele drepte, şi l-am şi inventat. Astfel, din organizarea specifică a individului iau naştere sisteme noi...

A doua mare dificultate am întâmpinat-o muind pana în cerneală. Nu reuşeam de loc să-mi feresc în timpul acestei operaţii lăbuţa, care nimerea mereu în călimară ceea ce a avut ca rezultat inevitabil că primele litere, trase mai mult

---

[54] Hilmar Curas; profesor la gimnaziul Joachimsthal din Berlin, autorul manualului de caligrafie Calligraphia Regia (1714).

cu laba decât cu pana, ieşeau cam groase şi lăbărţate. Nepricepuţii ar putea, prin urmare, considera primele mele manuscrise mai mult ca hârtie pătată cu cerneală. Geniile însă vor descoperi fără nicio greutate pe motanul genial chiar în primele lui opere, minunându-se de adâncimea şi bogăţia spiritului, care ţâşnea, pentru întâia oară, dintr-un izvor nesecat. Pentru ca viitorimea să nu se sfădească într-o zi relativ la cronologia operelor mele nemuritoare, declar aici că întâi am scris romanul filosofic, sentimental şi didactic *Gândire şi intuiţie* sau *Motanul şi câinele.* Numai această lucrare ar fi de-ajuns ca să stârnească vâlvă în lumea întreagă. Apoi, cu talentul meu universal, am scris o lucrare politică intitulată: *Cursele de şoareci şi influenţa lor asupra concepţiilor şi activităţii pisicimii,* urmată de o tragedie plină de inspiraţie: *Kawdallor, regele şobolanilor.* Această tragedie s-ar fi putut reprezenta de nenumărate ori pe oricare scenă, culegând cele mai zgomotoase aplauze. Sus-amintitele producţii ale spiritului meu, plin de năzuinţe sublime, deschid Seria operelor mele complete; motivele care au prilejuit scrierea lor vor fi expuse la locul cuvenit?

Pe măsură ce învăţam să ţin mai bine pana şi lăbuţa nu mai mi-era mânjită de cerneala, stilul îmi devenea şi el, firește, mal atrăgător, mai elegant şi mai clar; aveam o preferinţa neta pentru almanahuri ale muzelor, am scris şi diverse lucrări amuzante, devenind foarte curând omul senin şi amabil care sunt şi astăzi. Era cât p-aci să scriu încă de pe atunci un poem eroic în douăzeci şi patru de cânturi, dar când l-am terminat a ieşit altceva, fapt pentru care Tasso şi Ariost pot să mulţumească cerurilor din mormintele lor. Căci dacă de sub gheara mea ar fi ieşit într-adevăr un poem eroic, n-ar mai fi citit nimeni pe niciunul dintre ei. Am ajuns acum la...

... pentru o mai bună înțelegere este necesar să se expună stimatului cititor întreaga situație, cu toate amănuntele şi cât se poate de clar.

Oricine a avut măcar o dată în viață prilejul să tragă la Imnul simpaticului orăşel Sieghartsweiler a auzit numaidecât vorbindu-se de prințul Irenaus. Să zicem că-i comanda hangiului nişte păstrăvi, care în regiunea aceea sunt delicioşi; hangiul îi răspundea în chip neîndoios:

— Aveți dreptate, domnule. Milostivul nostru prinț obişnuieşte şi el să mănânce păstrăvi cu deosebită plăcere, iar eu ştiu să gătesc aceşti peşti gustoşi întocmai ca la curte.

Din cele mai noi manuale de geografie, hărți şi buletine statistice, călătorul bine informat ştia doar atâta: că orăşelul Sieghartsweiler, împreună cu Stânca Uliilor şi toată împrejurimea, a fost de mult încorporat marelui ducat prin care călătorea acum; de aceea era plin de mirare, găsind aici un prinț milostiv şi o curte. Lucrul acesta are următoarea explicație:

Prințul Irenaus domnise într-adevăr asupra unui stăpuleț din apropierea Sieghartsweilerului şi din balconul castelului său aflat în orăşelul de reşedință, avea, cu ajutorul unui ochean bun, o privire de ansamblu asupra tuturor teritoriilor sale. Era deci firesc să fie în permanență informat de bucuriile şi necazurile țării sale, precum şi de fericirea iubiților lui supuşi. În orice clipă putea şti cum merge griul lui Peter din colțul cei mai îndepărtat al țării, după cum putea uşor observa dacă Hans şi Kunz îşi îngrijeau destul de bine via. Se zice că în timpul unei plimbări dincolo de graniță, prințul Irenaus şi-ar fi pierdut țărişoara din buzunar; însă un singur lucru este cert, că într-o ediție nouă, prevăzută cu numeroase anexe, în care se descrie marele ducat, țara prințului Irenaus este trecută şi înregistrată în toată regula. Prințul a fost scutit de osteneala

cârmuirii, alocându-i-se din veniturile țării un buget destul de rotunjor, pe care urma să-l cheltuiască în plăcutul orăşel Sieghartsweiler.

În afară de țărişoara lui, prințul Irenaus mai posedase şi o frumuşică avere personală, care îi fu lăsată neatinsă, astfel că s-a văzut transferat din rangul unui mic domnitor în situația unui particular cu vază, care-şi putea rândui viața după bunul său plac.

Prințul avea faima unui om de mare cultură, care se interesează de Ştiințe şi arie. La aceasta trebuie să mai adăugăm că grijile domniei îi păreau adesea o povară prea grea; ba şi-ar fi exprimat chiar în versuri dorința romantică de a se retrage într-o căsuță modestă, lângă murmurul unui pârâu, spre a duce acolo, înconjurat de câteva animale domestice, o viață idilică *procul negotiis*[55]. S-ar fi putut crede astfel că, dând cu totul uitării rolul său de domnitor, prințul îşi va rândui un trai tihnit, cum îi stă în puteri s-o facă un particular înstărit şi independent. Toate acestea sunt însă departe de adevăr!

E posibil ca înclinația prințului spre artă şi ştiință să nu fie decât o parte integrantă a vieții de curte. Bunele maniere cer să posezi picturi şi să asculți muzică şi ar fi rău ca legătorul de cărți al curții să trândăvească în loc să înveşmânteze sârguincios literatura cea mai recentă în aur şi piele. Dar dacă această înclinație este o parte integrantă a vieții de curte, ea trebuie să dispară o dată cu declinul acestei vieți înseşi şi nu poate constitui, ca un lucru cu o existență de sine stătătoare, o mângâiere pentru pierderea unui tron sau a unui scăunel princiar, pe care eşti deprins să şezi.

---

[55] Departe de treburi (lat).

Prinţul Irenaus le-a păstrat pe amândouă – şi viaţa de curte şi înclinaţia spre arte şi ştiinţă – creând în juru-i un vis dulce în care figura el însuşi, împreună cu anturajul său şi întregul Sieghartsweiler.

Şi anume, se prefăcea a fi prinţ suveran, menţinând Întreaga curte, cu un cancelar, un colegiu al finanţelor ş.a.m.d.; conferea decoraţii ale casei sale, acorda audienţe, dădea baluri la curte, la care, de cele mai multe ori, luau parte între douăsprezece şi cincisprezece persoane, întrucât aici primirea era mult mai strictă decât la curţile cele mari; iar oraşul dovedea suficientă candoare pentru a considera toată această falsă strălucire a unei curţi fantomatice drept ceva care îi face cinste. De aceea blajinii locuitori ai Sieghartsweilerului îl intitulau pe prinţul Irenaus „preaslăvitui nostru domn", iluminând oraşul cu prilejul onomasticii sale şi al onomasticilor membrilor familiei princiare, şi în general, se sacrificau bucuros pentru plăcerile curţii, după pilda atenienilor[56] din *Visul unei nopţi de vară* a lui Shakespeare.

Trebuie să recunoaştem că prinţul îşi juca rolul cu un patos autentic, transmiţând acest patos şi anturajului său. Apare, bunăoară, la clubul din Sieghartsweiler, unul dintre consilierii financiari: sumbru, interiorizat, laconic. Nori grei par să plutească pe fruntea lui; cade mereu pe gânduri, apoi tresare ca un om trezit brusc. În jurul lui nimeni nu mai îndrăzneşte să vorbească tare, toţi calcă în vârful picioarelor. Orologiul bate ceasurile nouă, consilierul sare deodată în picioare, îşi ia pălăria şi în zadar ar încerca cineva să-l mai reţină; cu un zâmbet demn şi plin de subînţeles, el declară că-l aşteaptă vrafuri de acte, că va fi nevoit să-şi sacrifice toată noaptea spre a se pregăti pentru

---

[56] În piesa lui Shakespeare, şase meseriaşi distrează curtea ducelui Atenei cu un spectacol de imatori.

următoarea şedinţă trimestrială a colegiului, deosebit de importantă, care va avea loc a doua zi; cu pas grăbit se îndreaptă spre ieşire, lăsând în urma lui lumea împietrită de admiraţie faţă de uriaşa însemnătate şi greutate a funcţiei sale. Şi care-i importantul referat pe care bietul om trebuie să-l întocmească peste noapte? – Pur şi simplu au sosit facturile trimestriale pentru spălatul rufelor de la diferitele departamente – bucătărie, sufragerie, garderobă etc. Şi lui îi incumbă referatul în această problemă. Oraşul îl compătimeşte pe bietul vizitiu-şef al prinţului, totuşi, în faţa patosului sublim al colegiului princiar, exclamă: „Sever, dar drept!" Potrivit instrucţiunilor primite, vizitiul in chestiune a vândut o jumătate de trăsură, devenită inutilizabilă; dar, sub sancţiunea unei concedieri imediate, colegiul finanţelor i-a cerut să probeze în termen de trei zile unde a lăsat cealaltă jumătate, care poate mai era utilizabilă.

O stea, care strălucea în chip cu totul deosebit la curtea prinţului Irenaus, era doamna consilier Benzon, văduvă intre treizeci şi patruzeci de ani, odinioară de o frumuseţe impunătoare şi încă plină de farmec şi acum. Era singura persoană a cărei origine nobilă era pusă sub semnul îndoielii şi pe care prinţul o admisese totuşi, o dată pentru totdeauna, la curte. Inteligenţa pătrunzătoare a doamnei Benzon, spiritul ei vioi, înţelepciunea practică şi mai ales o anumită rezervă, atât de indispensabilă artei de a domina, nu se dezminţeau nicio clipă, astfel că ea era cea care trăgea toate sforile la această curte in miniatură. Julia, fata ei, crescuse împreună cu prinţesa Hedwiga şi doamna consilier influenţase dezvoltarea spirituală a prinţesei în asemenea măsură încât, în cercul familiei, aceasta părea o străină, contrastând izbitor mai ales cu fratele ei. De altfel prinţul Ignaz era blestemat să rămână veşnic copil: era aproape cretin.

În opoziție cu doamna Benzon, dar tot atât de influent şi amestecându-se tot atât de mult în chestiunile cele mai intime ale curții princiare, deşi într-un fel cu totul diferit, se afla personajul bizar pe care ai avut prilejul, iubite cititor, să-l cunoşti în calitatea lui de magician şi de *maitre de plaisir*[57] al curții lui Irenaus.

Împrejurările în care maestrul Abraham a nimerit în familia princiară sunt destul de neobişnuite. Ilustrul şi răposatul părinte al lui Irenaus avea o fire blajină şi obiceiuri simple. El înțelegea că orice manifestare de putere, în loc să işte un nou avânt, mai degrabă va distruge mecanismul şubred al micului său stat. De aceea lăsase lucrurile să-şi urmeze cursul lor obişnuit. Neavând prilej să dea dovadă de o inteligență sclipitoare, sau de alt har deosebit, se mulțumi să facă în aşa fel, încât toată lumea să se simtă bine în principatul lui, asigurându-şi față de străinătate o poziție asemănătoare celei a femeilor care sunt cu atât mai ireproşabile, cu cil se vorbeşte mai puțin de ele. Iar dacă această curte mică era austeră şi ceremonioasă, în vechiul stil francon, şi dacă prințul nu avea de loc înțelegere pentru anumite idei generoase caracteristice epocii, de vină era rigiditatea schelăriei pe care marii maeştri de ceremonii, şambelanii şi mareşalii curții o ridicaseră cu atâta trudă şi migală in interiorul țării. În cadrul acestei schelării se învârtea însă o rotiță pe care niciun maestru de ceremonii şi niciun mareşal n-ar fi izbutit vreodată s-o oprească. Această rotiță era înclinația înnăscută a prințului pentru aventură, pentru tot ce era straniu şi misterios. După pilda gloriosului calif Harun al Raşid, prințul avea obiceiul să se travestească şi să cutreiere oraşul şi țara cu scopul de a-şi satisface sau măcar de a-şi alimenta această înclinație, care se deosebea

[57] Maestru organizator al distracțiilor (franc).

atât de puternic de celelalte tendințe ale caracterului său. Cu asemenea prilej își punea pe cap o pălărie rotundă și lua o mantie cenușie, astfel încât toată lumea știa îndată că prințul nu trebuie să fie recunoscut.

Se întâmplă într-o zi ca, travestit astfel și incognito, prințul să străbată aleea ce ducea de la castel spre un loc îndepărtat, la o căsuță singuratică, în care trăia văduva unui bucătar princiar. În clipa când ajunse în fața acestei căsuțe, prințul zări doi indivizi, învăluiți în mantii lungi, care tocmai se strecurau afară pe ușă. Prințul se feri din calea lor și istoriograful casei Irenaus, după relatările căruia scriu aceste rânduri, afirmă că prințul nu ar fi putut fi observai alunei, chiar dacă ar fi purtat în locul mantiei cenușii cel mai sclipitor veșmânt de ceremonie, cu toate decorațiile pe el, și asta pentru simplul motiv că era noapte și întuneric beznă. Când cei doi bărbați înfășurați în mantii trecură încet pe lângă el, prințul desluși clar următoarea convorbire:

— Frate și excelență, spunea unul dintre ei, vino-ți, te rog, în fire! Măcar de data asta nu fi măgar! Omul trebuie să plece, înainte ca prințul să afle ceva despre el; altfel îl vom avea mereu pe capul nostru pe blestematul acela de vrăjitor, care ne va duce la pieire cu scamatoriile lui diavolești.

— *Mon cher frere*[58]*,* îi răspunse celălalt, potolește-te; cunoști doar sagacitatea mea și *mon savoir faire*[59]*.* Miine am să-i arunc câteva monede acestui individ primejdios, și atunci poate să-și arate scamatoriile aiurea. Aici însă nu are voie să mai rămână. Prințul e și așa un...

Restul nu s-a mai putut auzi, astfel că prințul n-a aflat ce părere avea mareșalul curții despre el, căci chiar mareșalul

---

[58] Scumpul meu frate (franc.).

[59] Dibăcia mea (franc).

şi cu fratele său, marele maestru de vânătoare, se strecuraseră din casă şi rostiseră acele fatale cuvinte. Prinţul îi recunoscuse foarte bine după glas.

E lesne de închipuit că imediat lucrul cel mai important pentru prinţ a fost să-l caute pe primejdiosul vrăjitor, pe care trebuia să-l cunoască. A bătut la uşă. Văduva a ieşit cu un sfeşnic în mână şi văzându-l cu pălăria aceea rotundă pe cap şi cu mantia cenuşie, l-a întrebat cu o politeţe rece:

— Cu ce vă pot fi de folos, *monsieur?*

Când umbla travestit şi nu trebuia să fie recunoscut, prinţului i se spunea *monsieur.* Înălţimea-sa s-a informat de străinul care trăsese la ea şi a aflat că nu era nimeni altul decât un vestit şi iscusit scamator, posesor a numeroase certificate, concesii şi privilegii şi care intenţiona să-şi arate talentele pe aceste meleaguri. Văduva i-a mai spus că l-au vizitat doi domni de la curte, pe care i-a uimit in asemenea hal cu nişte lucruri cu totul inexplicabile, săvârşite în faţa lor, încât aceşti domni au plecat galbeni la faţă şi năuci, aproape ca ieşiţi din minţi.

Prinţul a cerut să fie condus îndată sus. Maestrul Abraham (căci nu era nimeni altul decât el) l-a primit ca pe un oaspe de mult aşteptat şi a închis uşa în urma lui.

Nimeni nu ştie ce a făcut atunci maestrul Abraham; un lucru însă este sigur: prinţul a rămas toată noaptea la dânsul, iar a doua zi dimineaţa a poruncit să se pregătească la castel un apartament pentru maestrul Abraham, în care alteţa-sa putea să pătrundă nevăzut din odaia de lucru, datorită unui coridor secret. Se mai ştie de asemenea că prinţul nu i-a mai spus niciodată mareşalului curţii *mon cher ami*[60] şi că nu i-a mai cerut niciodată marelui maestru de vânătoare să-i spună minunata poveste despre iepurele

---

60 Scumpul meu prieten (franc).

cel alb şi cu un corn în frunte, pe care el (adică marele maestru de vânătoare) nu l-a putut împuşca in cursul primei sale expediţii vânătoreşti în pădure. Asta i-a cufundat pe cei doi fraţi în atâta mâhnire şi disperare, încât peste scurtă vreme amindoi au părăsit curtea. Sigur este, în sfârşit, că maestrul Abraham a stârnit mirarea curţii, a oraşului şi a ţării întregi, nu numai prin fantasmagoriile sale, ci şi prin stima de care se bucura din ce în ce mai mult din partea prinţului.

În privinţa scamatoriilor executate de maestrul Abraham mai sus pomenitul istoriograf al curţii lui Irenaus povesteşte atâtea lucruri de necrezut, încât nu le-am putea repeta fără riscul de a pierde încrederea stimatului cititor. Performanţa pe care istoriograful o consideră drept cea mai extraordinară dintre toate, ba despre care afirmă chiar că reprezintă o dovadă de netăgăduit că maestrul Abraham are relaţii primejdioase cu forţe străine şi supranaturale, nu este totuşi altceva decât acel miraculos hocus-pocus acustic, care mai târziu a făcut atâta vâlvă sub denumirea de „fecioara invizibilă"; încă de pe atunci maestrul Abraham ştiuse s-o prezinte mai ingenios, mai fantastic şi mai senzaţional decât s-a făcut vreodată.

Lumea mai susţinea că şi prinţul înfăptuia împreună cu maestrul Abraham anumite operaţiuni magice; în legătură cu scopul lor, se iscase printre doamnele de la curte şi printre curteni o nostimă, neghioabă şi absurdă întrecere de presupuneri. Toţi erau de acord că maestrul Abraham îl învăţa pe prinţ să facă aur – fapt care putea fi dedus din fumul care ieşea uneori din laborator – şi că prinţul, sub îndrumarea maestrului, lua parte la tot felul de conciliabule cu spiritele, conciliabule, de altfel, foarte folositoare. Toţi erau încredinţaţi că prinţul nu-i acordă noului primar al orăşelului brevetul, şi nici măcar sobarului princiar nu-i

aprobă un supliment de salariu, fără a consulta constelațiile sau *spiritum familiarem*[61], pe nume *Agathodemon*[62].

Când prințul cel bătrân a murit şi i-a urmat la tron Irenaus, maestrul Abraham a părăsit țara. Tânărul prinț, care nu moştenise nimic din înclinația spre aventură şi mister a tatălui său, l-a lăsat să plece; curând însă a constatat că forțele magice ale maestrului Abraham se dovediseră foarte folositoare în alungarea unui anume spirit rău care se cuibărise din cale-afară de bucuros la curțile mici. E vorba de spiritul infernal al plictisului. La asta trebuie să mai adăugăm că stima de care maestrul Abraham se bucurase la curte îl impresionase adânc pe tânărul prinț. Uneori prințului Irenaus i se păruse că maestrul Abraham este o făptură supranaturală, mai presus de tot ce e omenesc. Se spune că această senzație deosebită s-ar trage de la un moment memorabil din istoria tinereții prințului. Pe când era copil încă, a intrat, îndemnat de curiozitatea caracteristică acestei vârste, în odaia maestrului Abraham şi a stricat prosteşte o mică maşinărie pe care bătrânul tocmai o terminase de construit cu multă trudă şi artă. Înfuriat peste măsură de pozna ştrengarului princiar, maestrul Abraham i-a tras o palmă zdravănă, după care l-a dat afară din odaie, repede şi fără delicatețe. Printre lacrimi şi sughițuri de plâns, odrasla princiară n-a putut să scoată decât două cuvinte: „Abraham... *soufflet"*[63], aşa că maestrul de ceremonii, dezolat, nu s-a încumetat să cerceteze mai adânc primejdioasa taină, pe care trebuia să aibă doar îndrăzneala s-o bănuiască.

---

61 Spiritul casei, familiei (lat.).

62 Spiritul produselor agricole, îndeosebi al vinului, la greci.

63 Palmă, afront (franc).

Prinţul simţea o mare dorinţă să-l păstreze pe maestrul Abraham în rolul lui de principiu motor al maşinăriei curţii; însă toate străduaniile lui pentru a-l aduce înapoi au fost zadarnice. Abia după acea fatală plimbare, când prinţul Irenaus şi-a pierdut ţărişoara şi şi-a instalat curtea himerică în Sieghartsweiler, abia atunci s-a întors şi maestrul Abraham. Nici nu se putea un moment mai potrivit, căci, afară de faptul că...

... o întâmplare importantă care, ca să folosesc expresia biografilor plini de duh, a însemnat începutul unei epoci noi în viaţa mea.

Cititori!... Adolescenţi, bărbaţi, femei, voi toţi acei sub a căror blană bate o inimă simţitoare, voi toţi care preţuiţi virtutea şi recunoaşteţi dulcile chingi cu care ne înlănţuie natura, voi mă veţi înţelege... şi iubi!

Ziua fusese înăbuşitoare şi am petrecut-o dormind după sobă. În sfârşit s-a lăsat seara şi o boare răcoroasă a pornit să sufle prin fereastra deschisă a maestrului meu. M-am deşteptat din somn cu un simţământ fără nume, de durere şi de voluptate totodată, care îmi umplea pieptul, trezind cele mai dulci speranţe. Copleşit de acesta presimţiri m-am ridicat cu acea arcuire expresivă a şirii spinării pe care omul indiferent o numeşte „cocoaşa pisoiului". „Afară, în sânul Naturii!" mă îndemna parcă un glas tainic; ascultând îndemnul, m-am suit pe acoperiş, hoinărind sub razele asfinţitului de soare. Deodată am auzit venind din pod nişte sunete atât de dulci, atât de tainice şi totodată atât de cunoscute şi de îmbietoare, încât m-am simţit atras ca de o forţă misterioasă şi de neînvins. Am părăsit frumuseţile naturii şi m-am strecurat printr-o lucarnă, în pod. Am zărit îndată pisică mare şi frumoasă, cu pete albe şi negre, care, aşezată într-o poziţie comodă pe picioarele de dinapoi, scotea acele chemări îmbietoare, şi începu a mă cerceta cu ochi sfredelitori. M-am oprit îndată în faţa ei şi, îmboldit de

o forță lăuntrică, am încercat să intonez şi eu melodia pe care o cânta frumoasa cu pete albe şi negre. Trebuie să mărturisesc că lucrul acesta mi-a reuşit cum nu se poate mai bine; pentru psihologii care-mi vor studia viața şi personalitatea, notez aici că această clipă marchează începutul încrederii în talentul meu muzical înnăscut şi, se-nțelege, o dată cu această încredere şi începutul talentului însuşi. Bălțata m-a fixat drept în ochi, a amuțit, apoi, cu un salt năprasnic, s-a năpustit, asupra mea. Eu, neaşteptindu-mă la nimic bun, i-am arătat ghearele, dar în aceeaşi clipă ea începu să strige, în timp ce lacrimi ii țâşneau din ochi:

— Fiule, e, fiul meu, vino grabnic în labele mele! Apoi, cuprinzându-mă pe după gât şi strângându-mă cu pasiune la piept, urmă: Da! tu eşti! Eşti fiul meu, iubitul meu copil, pe oare l-am născut fără prea multe dureri!

Eram adânc emoționat şi ar fi fost de-ajuns acest sentiment pentru a mă convinge că bălțata era într-adevăr maică-mea; cu toate acestea am întrebat-o dacă e sigură de acest lucru.

— Ah, asemănarea asta, îmi răspunse bălțata, aceşti ochi, trăsăturile feței, mustățile, blana – toate, toate imi amintesc, din păcate prea bine, de infidelul ingrat, care m-a părăsit. Eşti leit tatăl tău, dragă Murr (căci aşa ți s-a spus); nădăjduiesc însă că, împreună cu frumusețea tatălui tău, ai moştenit şi modul blajin de a gândi, precum şi firea blândă a mamei tale Mina. Tatăl tău avea maniere foarte alese; pe frunte îi puteai citi o demnitate impunătoare, iar în ochii lui verzi sclipea o inteligență ageră, în timp ce în jurul mustății şi pe obraji îi juca un zâmbet fermecător. Aceste avantaje fizice, precum şi mintea lui vioaie şi uşurința plină de eleganță cu care prindea şoareci mi-au cucerit inima... Curând însă a ieşit la iveală caracterul lui de tiran neînduplecat, pe care a ştiut atâta vreme să-l ascundă... Sunt cuprinsă şi acum de oroare, amintindu-mi că îndată

după naşterea ta, tatăl tău a fost stăpânit de pofta nesăbuită de a te mânca, pe tine şi pe fraţii tăi.

— Dragă măicuţă, i-am întrerupt eu vorba, dragă măicuţă, nu trebuie să condamni aşa, fără nicio rezervă, această înclinare. Poporul cel mai cult din lume a atribuit neamului zeilor pofta ciudată de a-şi mânca odraslele; dar, după cum a putut fi salvat un Jupiter, tot astfel am scăpat şi eu[64]!

— Nu te înţeleg de loc, fiule, răspunse Mina. Am impresia că vorbeşti prostii, sau, poate, vrei cumva să-ţi aperi părintele. Nu fi nerecunoscător faţă de mine, căci ai fi fost sfâşiat şi înghiţit, fără îndoială, de acel tiran sângeros, dacă nu te-aş fi apărat vitejeşte cu aceste gheare ascuţite, dacă nu te-aş fi scăpat de urmăririle acestui barbar, ascunzându-te când în pivniţă, când în pod, când în grajd... Până la urmă tatăl tău m-a abandonat şi de atunci nu l-am mai văzut niciodată. Şi totuşi inima mea mai bate încă pentru el!... Era un motan chipeş!... Datorită prestanţei şi manierelor sale distinse, mulţi îl luau drept un conte, aflat in trecere prin aceste meleaguri... Am crezut apoi că voi putea duce o viaţă liniştită în cercul restrâns al familiei, îndeplinindu-mi datoriile de mamă, dar a trebuit să primesc încă o lovitură groaznică...

Într-o zi, întorcându-mă acasă dintr-o scurtă plimbare, m-am pomenit că atât tu, cât şi toţi fraţii tăi aţi dispărut... O bătrână descoperise în ajun adăpostul meu şi rostise fel de fel de vorbe fatale, pomenind de aruncat in apă şi alte asemenea grozăvii. În sfârşit! E o fericire neaşteptată că tu, fiule, ai fost salvat. Vino, dragul meu, să te mai strâng o dată la piept!...

Bălţata mea măicuţă mă mângâie cu gingăşie, după care se interesă amănunţit de condiţiile mele de viaţă. I-am

---

64 Legenda spune că titanul Cronos, tatăl lui Jupiter, obişnuia să-şi înghită copiii, de teamă ca aceştia să nu-i ia locui.

povestit totul, fără a uita să pomenesc de studiile mele superioare şi de felul în care am izbutit să le fac.

Mina păru însă mai puţin impresionată decât era de aşteptat de calităţile excepţionale ale fiului ei. Da, mi-a dat a înţelege destul de clar că eu, cu toată inteligenţa mea extraordinară am apucat, în ce priveşte cultura, pe o cale greşită, care mă poate duce la pierire. M-a prevenit, mai ales, să nu cumva să-i arăt maestrului Abraham cunoştinţele mele profunde, căci bătrânul va căuta să tragă numai foloase de pe urma lor, pe mine ţinându-mă însă în cea mai apăsătoare robie.

— E adevărat, vorbi Mina, eu nu mă pot lăuda că am cultura ta; în schimb, am aptitudini naturale şi anumite talente foarte plăcute, cu care m-a înzestrat firea. Printre ele voi aminti, de pildă, puterea de a scoate scântei din blana mea, atunci când sunt mângâiată. Şi totuşi, câte neplăceri nu mi-a pricinuit până acum chiar acest talent! Copiii şi adulţii m-au tot pipăit pe spate de dragul acestui foc de artificii, spre marea mea plictiseală; iar atunci când săream jos ca să scap, sau îmi arătam ghearele, eu, o fiinţă sfioasă şi sălbatică, trebuia să mă las ocărită, ba chiar şi bătută, îndată ce maestrul Abraham va afla că ştii să scrii, va face din tine, dragul meu Murr, copistul său; şi atunci, lucrul la care te-ai înhămat acum numai din propriul tău imbold ţi se va cere ca o obligaţie.

Mina îmi spuse încă multe lucruri privitoare la relaţiile mele cu maestrul Abraham, precum şi unele privitoare la educaţia mea. Abia mai târziu mi-am dat seama că ceea ce luasem la început drept dispreţ faţă de ştiinţă era o dovadă a marii înţelepciuni practice a bălţatei.

Am aflat că Mina trăia în condiţii destul de grele la o bătrână din vecinătate şi că adesea nu găsea cu ce să-şi potolească foamea. Faptul acesta m-a impresionat profund; am simţit că în pieptul meu dragostea filială se trezeşte cu

violenţă şi, aducându-mi aminte de frumosul cap de scrumbie care-mi rămăsese de la cină, am hotărât să i-l ofer iubitei mele mame, pe care o găsisem în chip atât de neaşteptat.

Dar cine ar putea măsura nestatornicia inimii acelora care rătăcesc sub clarul de lună!... De ce oare destinul nu ne-a făcut imuni faţă de jocul năprasnic al pasiunilor fatale!...

De ce suntem nevoiţi – biete trestii tremurătoare – să ne îndoim sub furtunile vieţii?... O, soartă vitregă!... O, apetit, numele tău este motan![65]... Cu capul de scrumbie în gură, m-am căţărat pe acoperiş aidoma unui *pius* Aeneas[66] şi mă pregăteam să intru pe lucarnă... în clipa aceea am fost cuprins de o stare, care, în mod paradoxal, înstrăinându-mă de eul meu, a dat totodată în vileag eul meu adevărat. Cred că m-am exprimat clar şi precis, astfel încât oricine va putea recunoaşte în descrierea stării mele ciudate pe psihologul a cărui privire pătrunde în abisurile sufleteşti... Dar, să-mi urmez vorba!

Senzaţia aceasta stranie, ţesută din poftă şi dezgust, mi-a obnubilat mintea... m-a copleşit... mi-a frânt puterea de rezistenţă, într-un cuvânt: am mâncat capul de scrumbie!

Cu groază am auzit-o pe Mina mieunând şi strigându-mă pe nume... Cuprins de remuşcări şi copleşit de ruşine am sărit înapoi în odaia maestrului meu şi m-am vârât sub sobă. Acolo, m-au torturat cele mai înfiorătoare vedenii. O vedeam pe Mina, pe bălţata mea mamă regăsită, (abandonată, nemângâiată, jinduind la hrana făgăduită şi aproape gata să leşine de foame... Ah! vântul care geme în

---

[65] Parafrazare după cuvintele lui Hamlet: „Ţi-e numele femeie, slăbiciune!” (Actul I, scena 2.).

[66] Piosul Aeneas (lat.). Aeneas, erou troian legendar, a fost cântat de Homer pentru simţămintele lui pioase şi pentru înţelepciunea sa.

horn rosteşte numele Minei!... Mina, Mina! foşnesc hârtiile maestrului meu; Mina, Mina! scârțâie şubredele scaune de nuiele; Mina! se tânguie uşa sobei, sfâşiindu-mi sufletul... Am hotărât s-o invit pe biata Mina să împartă cu mine măcar laptele de la micul dejun. La gândul acesta m-am simțit cuprins de o pate sufletească aidoma răcorii odihnitoare a umbrei! Mi-am lăsat urechile pe spate şi am adormit...

Voi, suflete sensibile, care mă înțelegeți atât de bine, vă dați seama, dacă sunteți cu adevărat nişte motani cumsecade, şi nu nişte măgari, că această furtună din pieptul meu trebuia să-mi limpezească cerul tinereții, asemeni unui uragan binefăcător care, împrăştiind norii negri, face să apară un peisaj luminos şi împrospătat. O, deşi la început capul de scrumbie mă apăsa pe suflet, am învățat totuşi să înțeleg ce înseamnă pofta şi că e o crimă să te împotriveşti naturii-mume. Fiecare să-şi caute singur capul de scrumbie şi să nu se substituie iscusinței celorlalți care, minați de cuvenitul apetit, şi-l vor găsi până la urmă pe al lor.

Închei acest episod clin viața mea, episod care...

... nu există nimic mai neplăcut pentru un istoriograf sau un biograf decât – ca şi cum ar călări un mânz sălbatic – să fie silit să sară încoace şi încolo prin hățişuri, căutând zadarnic un drum bătut. Aşa i se înlâmplă, iubite cititor, aceluia care s-a apucat să aştearnă pe hârtie cele ce a putut afla despre viața extraordinară a capelmaistrului Kreisler. Aş fi vrut bucuros să înceapă cu următoarele cuvinte: în micul orăşel N. Sau, să zicem, B. Ori K., şi anume în lunea după Sfânta Treime a anului cutare, sau de Paşte, Johannes Kreisler a văzut lumina zilei. De o asemenea frumoasă ordine cronologică nu poate fi însă vorba, întrucât nefericitul biograf nu dispune decât de date fragmentare ce i-au fost transmise oral şi pe care este silit să le prelucreze

fără întârziere, spre a nu le uita cu desăvârşire. În ce împrejurări a avut loc această transmitere a datelor, vei afla, iubite cititor, încă înainte de sfirşitul cărţii şi atunci, poate vei fi mai îngăduitor faţă de structura rapsodică a ansamblului sau, poate, cu tot aspectul său fragmentar, vei găsi că un fir conducător uneşte vădit toate părţile componente.

În clipa de faţă nu mai este de povestit altceva decât faptul că, într-o seară frumoasă de vară, scurtă vreme după ce prinţul Irenaus s-a stabilit în Sieghartsweiler, prinţesa Hedwiga şi Julia se plimbau prin parcul castelului. Razele asfinţitului învăluiau pădurea cu o maramă aurie. Nu fremăta nicio frunză. Copacii şi tufişurile aşteptau cu răsuflarea oprită mângâierea vântişorului de seară. Liniştea nu era întreruptă decât de vuietul pârâului, spumegând pe albia lui de prundiş alb. Braţ la braţ, cele două fete păşiră in tăcere pe cărările dintre straturile de flori şi trecură podeţele aruncate peste nenumăratele cotituri ale pârâului, până ce ajunseră în marginea parcului, la iazul cel mare în care se oglindeau ruinele pitoreşti ale depărtatei Stânci a Uliilor.

— Cât e de frumos! exclamă Julia, din adâncul inimii.

— Hai să intrăm în coliba pescarilor, propuse Hedwiga. Soarele dogoreşte încă prea puternic; de altfel, dinăuntru, prin fereastra de la mijloc, priveliştea este şi mai frumoasă, căci împrejurimile formează de acolo o vedere cu planuri multe, ca un adevărat tablou.

Julia o urmă pe prinţesă care, îndată ce intră şi aruncă o privire pe fereastră, îşi exprimă regretul că nu are la îndemână creion şi hârtie pentru a desena peisajul în acea lumină „picantă” cum o numea ea.

— Aproape că te invidiez pentru iscusinţa cu care poţi desena copaci, tufişuri, dealuri şi lacuri imitând atât de bine natura, zise Julia. Dar eu, chiar dacă aş putea desena tot atât de frumos ca tine, n-aş izbuti să redau niciodată un

peisaj după natură, ba chiar cu atât mai greu, cu cât priveliştea ar fi mai frumoasă. Copleşită de bucurie şi de încântarea contemplării n-aş mai fi în stare să mă apuc de lucru.

La aceste cuvinte ale Juliei, chipul prințesei se luminã de un anumit zâmbet care, la o fată de şaisprezece ani, îți putea da de gândit. Maestrul Abraham, în felul lui ciudat de a se exprima, era de părere că asemenea joc al muşchilor feței se poate compara cu vârtejurile de la suprafața apei când în adâncuri se petrece ceva primejdios... Oricum, destul e că prințesa a zâmbit; însă în clipa când îşi întredeschise buzele trandafirii spre a-i răspunde blândei Julia, cea nepriceputã în artă, răsunară în preajmă acorduri alit de puternice şi atât de violente, încât cu greu puteai bănui că instrumentul ar fi o chitară obişnuită.

Prințesa amuți şi amândouă fetele ieşiră în grabă din coliba pescărească.

Răsuna melodie după melodie, legate prin cele mai ciudate treceri, prin cele mai neobişnuite acorduri. Din când in când se auzea o voce sonoră de bărbat, care, ori părea că epuizează toată dulceața cântecului italian, ori – întrerupându-se dintr-o dată – ataca o melodie gravă şi sumbră, însoțind-o ba de un recitativ, ba de cuvinte puternic accentuate.

Se auzea zgomotul iscat de acordatul chitarei, apoi câteva acorduri întrerupte brusc... iar acordatul chitarei... din nou cuvinte violente, rostite cu mânie... apoi melodii... şi iarăşi acordatul instrumentului.

Curioase să-l vadă pe acel ciudat virtuoz, Hedwiga şi Julia se apropiară pe furiş, tot mai mult, până ce zăriră un bărbat îmbrăcat în negru, aşezat cu spatele spre ele, pe un colț de stâncă, la marginea lacului, cufundat în muzica şi vorbele lui.

Tocmai îşi acordase chitara într-un fel cu toiul neobişnuit; încercă doar câteva acorduri, apoi exclamă:

— Iar am greşit... sunetul nu-i pur... când cu o comă prea jos, când cu o comă prea sus! Apoi, desprinzând instrumentul din panglica albastră atârnată pe umăr, îl luă cu amândouă mâinile şi, ţinându-l în faţa lui, vorbi astfel: Spune-mi, încăpăţânat-o, unde sălăşluieşte cu adevărat muzicalitatea ta, în ce ungher al tău s-a ascuns gama cea pură, sau, poate vrei să te răzvrăteşti împotriva maestrului tău, susţinând că urechea i-a fost strivită pe nicovala gamei temperate şi că enarmonia lui nu-i decât o farsă copilărească? Am impresia că-ţi baţi joc de mine, deşi am mustaţa tunsă mai frumos decât cea a maestrului Stefano Pacini, *detto il Veneziano*[67]*,* care a sădit în tine harul armoniei, rămas pentru mine o taină de nedezlegat! Şi acum află, drăguţă, că dacă într-adevăr nu vrei cu niciun chip să îngădui dualismul în unison al lui *Gis* şi *As* sau *Cis* şi *Des*[68] sau mai degrabă al tuturor celorlalte tonuri, apoi am să te dau pe mâna a nouă meşteri nemţi, care te vor mustra şi te vor domestici cu vorbe enarmonice. Şi te rog să nu te arunci în braţele lui Stefano Pacini al tău şi să nu cauţi să ai întotdeauna ultimul cuvânt, ca o femeie cicălitoare. Nu cumva ai atâta trufie şi obrăznicie ca să-ţi închipui că toate acele duhuri ale frumuseţii, care sălăşluiesc în tine, nu ascultă decât de vraja irezistibilă a acelor magicieni dispăruţi de mult de pe faţa pământului, şi că în mâinile unui laş...

Tăcu dintr-o dată, sări în picioare şi dus pe gânduri, privi în adâncul lacului. Fetele, urmărind cu uimire purtarea lui

---

[67] Zis veneţianul (ital.).

[68] E vorba de diferenţa dintre gama pură şi cea temperată. În tot acest pasaj, E.T.A. Hoffmann, romantic, pledează pentru prima.

ciudată, stăteau pironite locului după tufiş; abia mai îndrăzneau să răsufle.

Străinul întrerupse din nou tăcerea:

— La drept vorbind, chitara e instrumentul cel mai păcătos, cel mai imperfect din câte se află pe lumea asta, bun de pus doar în mâna păstorilor amorezaţi, atunci cândau pierdut muştiucul fluierului. Altfel le place mai degrabă să sufle din răsputeri în fluier, trezind ecoul cu dulci răgete de dor şi melodii de jale adresate Emmelinelor[69], care-şi mână undeva în munţi văcuţele, în pocnetele vesele ale biciurilor cu şfichiu. O, Doamne! învaţă-i pe păstorii aceia care „suspină jalnic, mugind după drăguţa lor”[70], că acordul se compune numai din trei sunete şi este răsturnat de lovitura de pumnal a septimei, şi pune-le chitara în mâini! Însă unor bărbaţi cu erudiţie şi cultură, cercetători ai înţelepţilor elini şi la curent cu ce se petrece la curtea de la Pekin sau de la Nankin, dar care habar n-au de păstorit şi oierit, ce poate să le pese de suspine şi zdrăngănit de strune?... Laşule, ce te-ai apucat să faci? Adă-ţi aminte de răposatul Hippel care spunea că atunci când vede un bărbat dând cuiva lecţii de clavir are impresia să respectivul ar fierbe nişte ouă., iar tu te-ai apucat de zdrăngănit la chitară... Laşule!.. La dracu!

Cu aceste cuvinte, străinul azvârli instrumentul în tufiş şi se depărta cu paşi repezi, fără să le fi zărit pe fete.

— Ei, întrebă Julia râzând, ce spui, Hedwiga, de apariţia asta fantastică? De unde o fi venind omul acesta ciudat,

---

[69] Emmeline, personajul principal din opera O familie elveţiană (1809) de Joseph Weigl.

[70] Cuvinte citate adesea de Hoffmann, din comedia Cum vă place de Shakespeare. (Actul II, scena 7.)

care întii vorbeşte atât de frumos cu chitarei lui, ca apoi s-o arunce cu dispreț, ca pe o cutie stricată?

— E o greşeală, spuse Hedwiga, cuprinsă de o mânie subită care-i coloră obrajii palizi, mare greşeală că parcul nu este închis şi că poate intra în el orice străin.

— Vrei să spui că ar fi bine ca prințul să interzică în mod egoist locuitorilor din Sieghartsweiler şi tuturor drumeților care trec pe aici tocmai colțişorul cel mai pitoresc din întreaga regiune? Nu pot crede că ai dori asta cu tot dinadinsul!

— Dar nu-ți dai seama, continuă prințesa şi mai tulburată, ce primejdie reprezintă asta pentru noi? De câte ori nu ne plimbăm singure, ca astăzi, departe de toți slujitorii, în cele mai retrase colțuri ale parcului!

Dacă într-o zi vreun răufăcător...

— Nu cumva, o întrerupse Julia pe prințesă, te temi că dintr-un tufiş poate să apară vreun uriaş din basme, sau cine ştie ce cavaler-brigand fabulos, care o să ne răpească şi să ne închidă în castelul lui? într-adevăr, de asia să ne ferească Dumnezeu! încolo, îți mărturisesc că o mică aventură, aici, în pădurea aceasta romantică, nu mi-ar displăcea de loc. Mă gândesc la piesa lui Shakespeare *Cum vă place,* pe care mama multă vreme nu ne-a lăsat s-o citim si pe care, până la urmă, ne-a citit-o Lothario. Ce zici, ai avea ceva împotrivă să joci puțin rolul Celiei, in timp ce eu aş fi credincioasa ta Rosalinda? Ce facem cu virtuosul nostru necunoscut?

— Ah! răspunse prințesa, tocmai acest necunoscut... Poți să-ți închipui, Julia, că figura şi vorbele lui ciudate au trezit în mine o groază inexplicabilă? Mă înfior şi acum şi simt că mă copleşeşte o stare ciudată şi în acelaşi timp înfricoşătoare. Undeva în adâncurile sufletului meu, se trezeşte parcă o amintire, care se zbate zadarnic să se facă mai desluşită. L-am mai văzut pe acest om în nişte

Împrejurări groaznice, care mi-au sfâşiat inima – poate că a fost numai un coşmar a cărui amintire am păstrat-o în mine; destul că omul acesta, cu purtarea şi vorba lui ciudată, mi s-a părut o fantomă primejdioasă, care poate voia să ne atragă în mrejele vreunei vrăjitorii nefaste.

— Ce închipuiri! exclamă Julia. În ce mă priveşte, eu transform fantoma cea neagră cu chitara în *monsieur* Jacques, sau chiar in onestul Tocilă, a cărui filosofie sună cam în acelaşi fel ca şi cuvintele străinului. Lucrul de căpetenie însă este să salvăm bietul instrument, pe care barbarul acela l-a azvârlit cu atâta duşmănie în tufiş.

— Pentru numele lui Dumnezeu, o, Julia, ce ți-a venit! exclamă prințesa.

Dar, fără a o lua în seamă, Julia se vârî printre tufe şi peste câteva clipe se întoarse triumfătoare, ținând în mâini chitara, pe care o aruncase străinul.

Biruindu-şi sfiala, prințesa privi cu băgare de seamă instrumentul: forma neobişnuită îi arăta îndeajuns vechimea, chiar dacă nu ar fi fost confirmată de anul şi nomele meşterului său, ceea ce se putea citi clar prin gaura de rezonanță. Într-adevăr, pe fundul chitarei erau săpate următoarele cuvinte: Stefano Pacini *fec*[71]*. Venez.* 1532.

Julia nu se putu stăpâni să nu scoată câteva acorduri din instrumentul acela atât de grațios, şi aproape că se sperie de puterea sunetului ce ieşea dintr-un obiect atât de mic.

— Ce frumos, ce frumos! exclamă ea şi continuă să cânte. Întrucât era obişnuită să se slujească de chitară doar ca să se acompanieze, era firesc să fie ispitită să cânte şi din gură, ceea ce şi făcu, continuându-şi plimbarea. Prințesa o urma în tăcere. Când Julia se opri, Hedwiga îi spuse:

---

[71] Fec, prescurtare de la fecit — a făcut (lat.).

— Te rog, mai ciută din instrumentul acesta fermecat, poate vei izbuti să alungi în infern duhurile cele rele, care au vrut să pună stăpânire pe mine.

— Duhurile tale rele să ne lase în pace şi să nu se apropie niciodată de noi, îi răspunse Julia; dar de cântat voi mai cânta, pentru că nu m-am aşteptat să dau vreodată peste un instrument de care să mă slujesc atât de uşor şi care să-mi placă atât de mult. Mi se pare chiar că şi vocea mea sună mai frumos ca oricând.

Începu să cânte o cançonetă italiană, complicând melodia cu tot felul de melisme, rulade şi capricii şi lăsând să curgă în voie toată bogăția de sunete ce purta în suflet.

Dacă prințesa se speriase văzându-l pe străin, apoi Julia înmărmuri ca o stană de piatră, zărindu-l deodată în fața ei, tocmai când voia să cotească într-o alee laterală.

Străinul, în vârstă de vreo treizeci de ani, era îmbrăcat in negru, după ultima modă. Veşmintele sale nu aveau nimic deosebit în sine, cu toate acestea întreaga lui înfățişare producea o impresie ciudată, stranie. Deşi hainele îi erau foarte curate, totuşi se observa la ele o anumită neglijență, care părea să vină, nu atât din lipsa de îngrijire, cit mai degrabă din faptul că străinul fusese nevoit să facă o călătorie la care nu se aşteptase şi cu care îmbrăcămintea sa nu era potrivită. Stătea în fața lor cu haina desfăcută, cu eşarfa de la gât abia înnodată, cu ghetele atât de prăfuite că abia se mai zăreau cataramele de aur. Pentru a se feri de soare, îşi îndoise în chip extravagant pe ceafă borul tricornului care, după cum se ştie, se poartă numai subsuoară. Desigur că-şi croise drum prin desişul cel mai adânc al parcului, pentru că păru-i negru, răvăşit, era plin de ace de brad. Aruncă o privire scurtă asupra prințesei, apoi ochii lui mari şi negri, lucind de un foc lăuntric, se opriră îndelung asupra Juliei; asta făcu să crească starea de

confuzie a fetei într-atât, încât – cum i se întâmpla de obicei în asemenea împrejurări – ochii i se umplură de lacrimi.

— Aşadar, rosti străinul cu o voce blândă şi caldă, aşadar, sunetele acestea divine amuţesc în prezenţa mea, prefăcându-se în lacrimi?

Luptându-se din greu ca să-şi biruie impresia pe care străinul o iscase la început asupra ei, prinţesa îl privi cu trufie si vorbi pe un ton aproape tăios.

— Mărturisesc că apariţia dumneavoastră ne surprinde, domnule! La ora aceasta prezenţa unor străini în parcul princiar este destul de neaşteptată. Eu sunt prinţesa Hedwiga.

În clipa când prinţesa începuse să vorbească, străinul se întorsese brusc spre dânsa, privind-o drept în ochi; expresia feţei lui se schimbase însă. Dispăruse aerul de nostalgie, dispăruse orice urmă de emoţie; un zâmbet strâmb sublinia şi mai mult expresia de ironie amară şi amuzată, aproape burlescă.

Prinţesa se opri la jumătatea cuvântului, ca străbătută de un curent electric; se roşi toată şi-şi plecă privirea în pământ.

Străinul avea aerul că vrea să spună ceva, dar în aceeaşi clipă Julia îl întrerupse:

— Vai ce prostuţă sunt să mă sperii în aşa hal şi să plâng ca un copil, prins cu degetul în borcanul de dulceaţă! Da, domnule, comparaţia este potrivită – m-am înfruptat din ceva, m-am înfruptat din cele mai dulci sunete ale chitarei dumneavoastră. Chitara poartă toată vina, dar şi curiozitatea noastră. V-am auzit când aţi vorbit atât de frumos cu ea, v-am urmărit şi atunci când aţi aruncat-o în tufiş cu atâta mânie, încât a scos un geamăt sonor; da, am văzut şi asta. Am simţit ca un cuţit în inimă, nu m-am putut stăpâni şi am intrat în tufiş ca s-o scot de-acolo. Şi apoi, ştiţi cum sunt fetele, am zdrăngănit puţin pe strune şi

am simțit că instrumentul se potriveşte atât de bine cu mina mea, încât n-am mai putut să-l las. Vă rog să mă iertați, domnule, şi să binevoiți a-l primi înapoi.

Cu aceste cuvinte Julia îi întinse chitara.

— E un instrument de o sonoritate rară, spuse străinul. E de pe timpuri, numai că în mâinile mele neputincioase – dar ce spun – mâini! Minunatul duh al armoniei care este prietenul acestui instrument, trăieşte şi în pieptul meu, e însă încătuşat, ca o crisalidă în gogoaşa ei. Dar din pieptul dumneavoastră, domnişoară, el îşi ia liber zborul spre slăvile de lumină ale cerului, scânteind în mii de culori, asemenea unui fluture strălucitor. Ah, domnişoară! În timp ce ați cântat, toată durerea nostalgică a iubirii, tot farmecul visurilor dulci, tot dorul şi nădejdea unei inimi îndrăgostite pluteau peste păduri, ca să cadă apoi ca o rouă înviorătoare în cupa florilor înmiresmate şi în pieptul privighetorilor, amuțite pentru a vă asculta. Păstrați deci chitara aceasta, căci numai dumneavoastră sunteți stăpână pe farmecul ce sălăşluieşte într-însa...

— Dumneavoastră ați aruncat această chitară, spuse Julia, roşindu-se.

— E adevărat, răspunse străinul, apucând cu un gest pătimaş chitara şi strângând-o la piept. E drept că am aruncat-o, dar acum o primesc înapoi sfințită şi n-o voi mai lăsa din mâini niciodată.

Dintr-o dată fața străinului luă iar acea expresie de mască bufonă şi cu un ton foarte tăios rosti:

— Preaonorate doamne, destinul sau demonul meu cel rău mi-a jucat o festă foarte urâtă, făcându-mă să apar în fața domniilor-voastre *ex abrupto*[72], cum spun latinii şi alte fețe cinstite... Prințesă, vă implor, în numele cerului, să

[72] Brusc (lat.)

aruncați o privire asupra înfățișării mele; după felul cum sunt îmbrăcat puteți deduce că sunt un drumeț care a pornit într-o călătorie lungă... Vai, aveam chiar de gând să trec prin Sieghartsweiler şi să depun în oraşul acesta frumos măcar cartea mea de vizită... Preaonorată prințesă! Să nu vă închipuiți că mi-ar lipsi relațiile: aflați că mareşalul curții părintelui domniei-voastre mi-a fost prieten intim. Sunt încredințat că de m-ar vedea aici m-ar strânge la pieptul lui şi, oferindu-mi să prizez tabac, mi-ar spune înduioşat: „Aici suntem între noi, dragul meu, aici pot să las frâu liber inimii şi tuturor simțămintelor mele". Aş fi obținut o audiență la înălțimea-sa prințul Irenaus şi v-aş fi fost prezentat prințesa. V-aş fi fost prezentat în aşa chip, încât pot paria, cu toate acordurile mele de septimă contra unei palme, că v-aş fi câştigat bunăvoința! Dar vai! Spre nefericirea mea eternă, iată-mă silit să mă prezint aici, în locul cel mai nepotrivit, între lacul rațelor şi băltoace pline de broaşte! O, Doamne! de-aş putea măcar să fac vreo vrajă, de-aş putea ca această nobilă cutie de scobitori (străinul scoase o asemenea cutie din buzunarul vestei) s-o prefac *subilo*[73] intr-un falnic curtean al casei Irenaus, care să mă ia sub aripa lui şi să spună: „înălțimea-voastră, aveți în fața domniei-voastre pe cutare şi cutare". Dar aşa! *Che far, che dir.*[74]

Îndurare, îndurare, o, prințesă! O, doamnelor! O, domnilor! Rostind aceste cuvinte, străinul căzu la picioarele

---

[73] Repede, dintr-o dată (lat.).

[74] Ce să fac, ce să spun (itat).

prințesei şi începu să cânte cu glas strident: *Ah, pieta, pieta, Signora*[75]*.*

Prințesa o prinse repede de braț pe Julia şi amândouă o apucară la fugă strigând:

— E un nebun! un nebun scăpat din ospiciu!

Când ajunseră la pavilionul de vară, cele două fete întâlniră pe doamna consilier Benzon şi-i căzură, gâfâind, în brațe.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întimplat? Ce înseamnă fuga asta nesăbuită?

Trăgându-şi cu greu răsuflarea, prințesa abia putu bolborosi câteva cuvinte din care reieşea că au fost atacate de un nebun. Julia, care se liniştise, povesti calm cele petrecute, încheind cu părerea că străinul nu trebuie considerat nebun ci mai degrabă un poznaş ironic, un fel de *monsieur* Jacques, bun pentru o comedie în decorul pădurii din Ardeni.

Doamna consilier Benzon ceru să i se mai povestească o dată întreaga întâmplare, interesându-se de cele mai mici amănunte, insistând să afle cum era înfățişarea străinului, mersul lui, gesturile, felul de a vorbi ş.a.m.d.

— Da! exclamă doamna consilier, în sfârşit. Da, nu mai încape nicio îndoială: el este, nu poate fi nimeni altul decât el!

— Cine? cine e? întrebă cu nerăbdare prințesa.

— Linişteşte-te, dragă Hedwiga, îi răspunse doamna Benzon. Nu era nevoie să fugi cu sufletul la gură. Acest străin, care ți s-a părut atât de primejdios, nu-i câtuşi de puțin nebun. Oricât de neplăcută şi nepotrivită a fost gluma

---

[75] O, îndurare, îndurare, doamnă (ital.). Parafrazare glumeață a primelor cuvinte din Miserere de Nicole Jommeli — O, indurare, indurare, Doamne!

pe care şi-a îngăduit-o cu purtarea lui barocă, totuşi cred că ai să te împaci cu el.

— Niciodată! exclamă prinţesa. Nu vreau să-l mai văd niciodată pe acest măscărici incomod.

— Ehei, Hedwiga, râse doamna Benzon, ai fost într-adevăr inspirată, alegând cuvântul „incomod". După toate cele ce s-au petrecut se potriveşte mai bine decât ai putea crede sau bănui.

— Eu, dragă Hedwiga, nu pricep de loc de ce eşti atât de furioasă pe acest străin, zise Julia. În purtarea lui smintită şi în cuvintele lui fără şir, era totuşi ceva care m-a impresionat profund şi nicidecum neplăcut.

— Ai noroc că poţi fi atât de calmă şi atât de senină, răspunse prinţesa cu lacrimi în ochi. Eu însă simt că ironia acestui individ înspăimântător îmi sfâşie inima! Spune-mi, Benzon, cine-i, cine-i nebunul? —În două cuvinte am să vă explic tot, răspunse doamna consilier. Acum cinci ani...

... m-am convins că în adâncurile sufleteşti ale unui poet adevărat poate sălăşlui şi pietate filială, şi compasiune faţă de greutăţile semenilor săi.

O anumită melancolie m-a silit să caut singurătatea, aşa cum se întâmplă adesea tinerilor romantici, când in sufletul lor are loc o luptă care face să se dezvolte ideile sublime. O bună bucată de vreme am dat uitării acoperişul pivniţa şi podul. Asemenea vestitului poet[76], retras într-o căsuţă modestă, pe malul unui pârâiaş umbrit de frunzişul des al mestecenilor si al sălciilor pletoase, eu, legănat de visuri, gustam lângă sobă aceleaşi dulci bucurii idilice. Din această pricină n-am mai văzut-o pe frumoasa, dulcea şi bălţata mea mamă, Mina. Mi-am găsit mângâiere şi linişte

[76] Probabil ahizie la epoda a a lui Horaţiu Beatus ille, qui procul negotiis... (Fericit acela care, departe de treburi...) Poetul roman nu vorbeşte însă de mesteceni şi sălcii pletoase, ci de un stejar bătrân...

sufletească in studiul ştiinţelor. O, ştiinţele au ceva divin într-însele!

Primească recunoştinţa mea fierbinte omul care le-a născocit! Cu cât mai nobilă şi mai folositoare este această invenţie decât invenţia oribilului călugăr ce s-a apucat să fabrice praful de puşcă, un lucru de care, din pricina naturii şi efectului său, mi-i pur şi simplu greaţă. Judecata dreaptă a posterităţii l-a pedepsit pe barbarul, pe infernalul Barthold[77] cu disprețul ei suveran, căci până în zilele noastre, pentru a da cuvenita preţuire unui savant cu minte ageră, unui statistician priceput sau, în general, oricărui om înzestrat cu o vastă cultură, folosim zicala: „Asta n-a inventat praful de puşcă”.

Ca învăţătură pentru tineretul motănesc talentat, nu pot lăsa nesemnalat faptul că atunci când voiam să studiez, săream cu ochii închişi în biblioteca maestrului meu, socoteam prima carte pe care puneam gheara şi o citeam apoi, oricare ar fi fost conţinutul ei. Datorită acestei metode de studiu, spiritul meu a dobândit flexibilitate şi universalitate, iar cunoştinţele mele au dobândit o bogată şi strălucită varietate, pe care posteritatea o va admira. Nu voi pomeni aici cărţile pe care le-am citit în şir, una după alta, în perioada melancoliei mele poetice; pe de o parte, pentru că se va ivi, poate, un alt prilej mai bun, pe de altă parte pentru că le-am uitat titlurile şi aceasta iarăşi se poate explica, într-o anumită măsură, prin faptul că cele mai multe titluri nici nu le-am citit, deci nici nu le-am ştiut vreodată. Oricine se poate declara mulţumit cu asemenea

---

[77] Aluzie la Konstantin Anklitzen, un călugăr franciscan din Freiburg sau Dortmund, cu numele monahal du Bertold sau Berthold, poreclit „cel negru” din pricina cercetărilor sale în domeniul chimiei. Se spune că pe la 1260 ar fi redescoperit praful de puşcă.

lămurire, şi nu va pune la îndoială seriozitatea mea de biograf.

Mă aşteptau experienţe noi.

Într-o zi, tocmai când maestrul meu era adânci într-un uriaş foliant, pe care-l ţinea deschis în faţa lui, iar eu, culcat lângă dânsul, sub masă, pe o excelentă coală de hârtie format englezesc „Royal", mă exercitam la scrierea elină, care părea să-mi fie cu osebire la *înde-ghează,* un tânăr a intrat brusc în odaie; îl mai văzusem de câteva ori la maestru şi întotdeauna mă tratase cu respectul amical şi calda stimă cuvenită unui talent excepţional şi unui geniu necontestat. Nu numai că de fiecare dată, după ce-l saluta pe maestru, mi se adresa şi mie cu un: „Bună dimineaţa, motane!" dar nu uita niciodată să mă scarpine uşurel după ureche şi să mă mângâie pe spinare, astfel încât asemenea atitudine constituia pentru mine o adevărată încurajare de a-mi manifesta în faţa lumii talentele înnăscute.

În ziua aceea, însă, toate urmau să ia altă întorsătură!

Spre deosebire de vizitele precedente, în urma tânărului năvăli în odaie un monstru negru şi flocos, care îndată ce mă zări se şi năpusti asupra mea. Cuprins de o spaimă de nedescris, am ajuns dintr-un salt pe masa maestrului, scoţând urlete de groază şi disperare, în timp ce monstrul încerca să sară şi el pe masă, făcând un vacarm asurzitor. Grijuliu, maestrul mă luă în braţe şi mă vârî în sân, sub halatul lui de casă. Tânărul însă zise:

— Fii pe pace, maestre Abraham, pudelul meu nu face niciun rău pisicilor, ci vrea numai să se joace cu ele! Pune motanul jos şi ai să te bucuri văzând cum se împrietenesc fiinţele astea – câinele meu şi motanul dumitale.

Într-adevăr, maestrul a vrut să mă dea jos din braţe, dar eu m-am încleştat şi am început să mă văicăresc atât de jalnic, încât stăpânul meu n-a avut ce face şi a trebuit să mă aşeze lângă el pe scaun.

Îmbărbătat de protecția maestrului meu, m-am așezat pe labele de dinapoi, și, cu coada rotocol în jurul meu, am luat o poză care prin demnitatea și nobila ei mândrie era menită să facă impresie asupra presupusului meu adversar. Pudelul se cuibări jos în fața mea și uitându-se țintă la mine, îmi vorbi în cuvinte sacadate pe care evident nu le puteam înțelege. Temerile mele se risipiră treptat și, recăpătându-mi liniștea, am putut observa că în privirea câinelui nu se putea citi decât blândețe și intenții oneste. Involuntar, am început să-mi manifest firea încrezătoare printr-o unduire lină a cozii. În același timp și pudelul începu în felul cel mai prietenos să-și miște codița lui cea scurtă.

O, înțelesese glasul meu lăuntric și afinitățile noastre sufletești nu mai puteau fi puse la îndoială! „Cum de a putut purtarea neobișnuită a acestui străin – mi-am zis eu – să mă sperie în asemenea hal? Tot vacarmul acela, săriturile și alergatul, lătrăturile și urletele lui vădeau doar un singur lucru: că e un tânăr exuberant și afectuos, plin de voie bună și îmbătat de libertate. În pieptul acela flocos sălășluiește bravură și o nobilă fire câinească!”

Îmbărbătat de asemenea gânduri am hotărât să fac eu cel dintîi pas în vederea unei mai strânse apropieri între sufletele noastre și, în consecință, să cobor de pe scaun.

Îndată ce m-am ridicat și m-am întins, clinele a prins a sări prin odaie, lătrând zgomotos. Agitația lui nu era-decât exteriorizarea unei minunate vitalități. Nemaiavând deci motive să mă tem, m-am dat jos de pe scaun și m-am apropiat cu pași înceți și precauți de noul meu prieten. Am purces amândoi la împlinirea acelui act, care, în interpretarea lui simbolică, arată aprofundarea cunoașterii reciproce a două suflete înrudite, act pe care miopia umană însă îl desemnează cu termenul profan și grosolan de „mirosire”. Prietenul meu cel negru a poftit să guste din

oasele de pui, ce se aflau în farfuria mea. Pe cit mi-a stat în putință, i-am dat a înțelege că uzanțele mondene şi buna creştere mă obligă să-l tratez ca pe un oaspe. A mâncat tot, cu o poftă uimitoare, în timp ce eu stăteam la distanță, privindu-l. M-am felicitat că am avut inspirația de a pune deoparte peştele prăjit, depozitându-l sub culcuşul meu.

După ce a luat masa, s-a încins jocul cel mai drăgălaş şi, până la urmă, uniți trup şi suflet, ne-am îmbrățişat strâns, şi rostogolindu-ne ca o minge, ne-am jurat credință şi prietenie eternă.

Nu pricep ce ar putea fi comic în această întâlnire a două suflete nobile, în procesul de cunoaştere reciprocă a doi tineri simpatici; însă atât maestrul meu cit şi tânărul vizitator au râs tot timpul cu hohote, spre marea mea supărare.

Noua cunoştință a produs asupra mea o impresie profundă, astfel încât, fie că mă aflam la soare, fie că eram la umbră, fie pe acoperiş, fie sub sobă, eram stăpânit de un singur gând, un singur vis, o singură senzație: Pudel! Pudel! Pudel! Faptul acesta a făcut să-mi apară în culori strălucitoare firea intimă a speciei canine, ceea ce, la rândul său. A determinat geneza profundului studiu de care am amintit mai sus; e vorba de *Gândire şi intuiție,* sau *Motanul şi câinele.* În această lucrare am înfățişat obiceiurile, moravurile şi limba ambelor specii, ca fiind determinate de trăsăturile proprii fiecăreia dintre ele, demonstrând că amândouă nu sunt decât ca nişte raze, ieşite din aceeaşi prismă. M-am ocupat, îndeosebi de caracterul limbii însăşi şi am demonstrat ca, întrucât limba, în general, fiind sonoră, reprezintă simbolic principiul naturii, în consecință, nu poate exista decât *o singură* limbă; astfel încât limba pisicească precum şi cea canină, în forma ei particular *pudeliană,* sunt ramuri ale uneia şi aceleiaşi tulpini. De aceea, motanii şi pudelii, însufleți ți de un spirit superior, se

pot înțelege între ei. Pentru a-mi prezenta teza cu maximum de claritate, am citat exemple din ambele limbi, atrăgând atenția asupra unor etimologii, d.p.: bau – bau; miau – miau; hau – hau; au – vau – mârr – murr – psi – ptsi etc.

După ce am scris cartea, am simțit dorința nestăvilită de a-mi desăvârşi cunoştințele de limbă pudeliană, lucru care mi-a reuşit mulțumită noului meu prieten, pudelul Ponto, deşi nu fără trudă, întrucât pudeliană este pentru noi, motanii, o limbă într-adevăr foarte grea. Genii există însă în toate domeniile şi tocmai această genialitate o ignoră acel celebru scriitor din specia umană[78], care afirmă că pentru a putea vorbi o limbă străină, cu toate particularitățile specifice poporului respectiv, trebuie să fii puțin cam tont. Maestrul meu este, bineînțeles, de aceeaşi părere şi admite numai cunoaşterea ştiințifică a limbilor străine, cunoaştere căreia îi opune „parleza", prin acest termen, dânsul înțelegând abilitatea de a vorbi într-o limbă străină despre toate şi despre nimic. A mers atât de departe în această privință, încât socotea conversațiile în franțuzeşte între domnii şi doamnele de la curte, drept un fel de boală care se manifestă, asemenea crizelor de catalepsie, prin nişte simptome îngrozitoare. L-am auzit făcând această afirmație absurdă chiar față de însuşi mareşalul curții princiare.

— Excelență, spunea maestrul Abraham, vă rog să binevoiți a vă observa puțin pe dumneavoastră înşivă. Cerul v-a înzestrat cu un organ vocal plăcut şi armonios, dar când vă apucă franceza, începeți deodată să sâsâiți, să graseiați, să vă pelticiți; totodată trăsăturile agreabile ale chipului excelenței-voastre se schimonosesc înfiorător; până şi prestanța şi manierele încântătoare ale domniei-voastre dispar într-un şir de ciudate convulsiuni. Asta nu se poate

[78] Aluzie ironică la Georg Christoph Lichtenberg (1742 — 1799)

explica decât prin agitația vreunui demon morbid, care pune stăpânire pe excelența-voastră.

Mareşalul curții s-a stricat de râs şi, într-adevăr, era comică ipoteza maestrului Abraham, privitor la maladia limbilor străine.

Un savant ingenios dă într-o carte sfatul că dacă vrem să învățăm repede o limbă străină trebuie să *gândim în ea.* Sfatul este excelent, însă aplicarea lui nu este lipsită de primejdii. Eu, bunăoară, am izbutit foarte curând să gândesc pudelian, dar m-am adâncit atât de mult în aceste idei pudeliene, încât posibilitățile mele de exprimare propriu-zise au rămas mult în urmă şi nu mai înțelegeam nici eu ce gândeam. Aceste idei neînțelese le-am aşternut în cea mai mare parte pe hârtie. Sunt uimit de profunzimea acestei limbi, pe care am prezentat-o în volumul: *Frunze de acantă*[79] şi pe care n-o înțeleg încă nici acum.

Consider că aceste scurte însemnări privitoare la istoria lunilor mele de tinerețe sunt suficiente pentru a-i da cititorului o idee despre ceea ce sunt, şi cum am ajuns să fiu ceea ce sunt.

Nu pot să mă despart însă de epoca de aur a vieții mele remarcabile şi pline de evenimente, fără a aminti o întâmplare care, într-un sens, pune semn trecerii mele către vârsta unei formări mai mature. Cu acest prilej tineretul motănesc va afla că nu există trandafiri fără spini şi că în calea unui spirit plin de năzuințe nobile se întâlnesc multe pietre de încercare şi se ridică numeroase piedici, care-i rănesc lăbuțele. Şi se ştie că aceste răni sunt dureroase, foarte dureroase!

Sunt sigur, dragă cititorule, că ai invidiat tinerețea mea fericită şi steaua mea norocoasă! Născut în condiții modeste,

---

[79] Aluzie parodistică la volumul Frunzele de lotus (1817) de Isidorus Orientalis, de fapt Ferdinand August Otto Heinrich von Loeben.

din părinți distinşi, dar săraci, şi sortit unei morți dezonorante, am nimerit deodată în sânul lui Avram, un adevărat Peru[80] al literaturii! Nimic n-a stat în calea educației mele, nimic nu s-a împotrivit înclinațiilor mele; cu paşi de uriaş înaintez spre perfecțiune, ridicându-mă cu mult deasupra nivelului contemporanilor mei. Deodată, însă, mă opreşte un funcționar vamal, cerându-mi tributul, pe care sunt datori să-l plătească toți cei care trec prin această lume!

Cine şi-ar fi putut închipui că sub florile celei mai calde şi mai intime prietenii erau ascunşi nişte spini, care urmau să mă zgârie şi să mă rănească. Singeroase răni!

Oricine poartă în piept o inimă sensibilă ca a mea va înțelege lesne, din cele spuse cu privire la relațiile mele cu pudelul Ponto, ce însemna pentru mine această ființă atât de dragă; şi totuşi, soarta a vrut ca el să deschidă drumul catastrofei; o catastrofă care mi-ar fi fost fatală, de n-ar fi vegheat asupră-mi spiritul marelui meu strămoş. Da, cititorule, am un strămoş[81], un strămoş fără de care, într-un sens, nici n-aş fi putut exista, un strămoş mare şi remarcabil, un om cu situație şi vază, bogat şi erudit, dotat cu calități excepționale şi înzestrat cu o profundă iubire de oameni; un om de o eleganță şi de un bun-gust cu totul deosebit, după ultima modă, un om... dar toate acestea fie spuse acum doar în treacăt, căci, pe viitor, va trebui să vorbesc mai pe larg despre ființa aceasta venerabilă, care nu-i nimeni altul, decât vestitul prim-ministru Hinz von Hinzenfeldt, iubit şi prețuit peste măsură de lumea întreagă sub numele de „Motanul încălțat”.

---

[80] Metaforă care se referă la bogatele mine de aur şi argint din Peru.

[81] Se referă la cartea scriitorului german Ludwig Tieck intitulată Motanul încălțat. Poveste pentru copii, în patru acte (1736).

Dar, cum am mai spus, pe viitor voi vorbi mai pe larg despre cel mai nobil dintre motanii

Lucrurile ar fi putut lua altă întorsătură dar, fiind în stare să mă exprim elegant şi cu uşurinţă în limba pudeliană, puteam oare să nu vorbesc cu prietenul meu Ponto despre ceea ce preţuiam mai presus de toate în viaţă, adică despre mine însumi şi despre operele mele? Astfel s-a întâmplat că Ponto a aflat de aptitudinile mele intelectuale, de genialitatea mea, de talentul meu; cu acest prilej, şi spre marea mea amărăciune, mi-am dat seama că o superficialitate incurabilă, ba aş spune chiar o anumită îngâmfare, îi făceau cu neputinţă orice activitate în domeniul artelor şi ştiinţelor, în loc să rămână înmărmurit de vastele mele cunoştinţe, el m-a încredinţat, că nu poate pricepe cum de-mi bat capul cu asemenea lucruri; cit despre dânsul, toată arta lui se reduce să sară peste un baston şi să facă aport, când stăpânul îşi aruncă pălăria în apă; iar în ce priveşte ştiinţele, era de părere că inşi ca el şi ca mine ne stricăm doar digestia cu asemenea treburi şi ne pierdem pofta de mâncare.

În cadrul unei astfel de conversaţii, în timp ce încercam să-l conving pe uşuraticul meu prieten, s-a întâmplat lucrul acela groaznic. Căci, înainte ca eu să-mi fi putut da seama ce se întâmplă, a sărit...

... cu această extravaganţă şi cu această ironie usturătoare nu vei produce decât încurcături, răspunse doamna Benzon. Numai haos şi dezacord faţă de toate relaţiile convenţionale pe care le cunoaştem.

— Straşnic capelmaistru, dacă-i în stare să producă un asemenea dezacord! exclamă râzând Johannes Kreisler.

— Fii serios! vorbi mai departe doamna consilier. De mine nu scapi cu o glumă amară. N-am să-ţi dau drumul aşa uşor, dragul meu Johannes! Da, aşa îţi voi spune, pe numele cel dulce de Johannes, ca să pot spera cel puţin că

sub masca aceasta de satir se ascunde o fire blajină. De altfel, niciodată nu mă vei putea convinge că numele ăsta bizar de Kreisler nu este fals şi nu s-a substituit unui alt nume, cu totul diferit.

— Doamnă consilier! exclamă Kreisler, pe chipul căruia tremurau mii de cute şi încreţituri, scumpă doamnă consilier, ce aveţi împotriva numelui meu cinstit? Am purtat poate şi un altul, dar e mult de-atunci, iar acum mă găsesc în situaţia sfetnicului din *Barbă-Albastră* a lui Tieck[82], care spune: „Am avut pe vremuri un nume frumos, dar a trecut atâta timp că aproape l-am uitat; abia-abia mi-l mai aduc aminte”.

— Gândeşte-te puţin, Johannes, strigă doamna Benzon, sfredelindu-l cu o privire scânteietoare. Sunt sigură că numele acela, pe jumătate uitat, îţi va veni din nou în minte.

— Nicidecum, scumpă doamnă; e cu neputinţă, ba mi se pare chiar că amintirile nelămurite despre o altă înfăţişare a mea sub un alt nume datează din vremurile acelea plăcute, când încă nu mă născusem. Apelez la bunătatea dumneavoastră, stimată doamnă consilier, rugându-vă să priviţi modestul meu nume în lumina cuvenită; conturul, coloritul şi întreaga lui fizionomie îl fac încântător. Mai mult! Întoarceţi-l pe dos, disecaţi-l cu bisturiul gramaticii – şi tâlcul lui se va vădi din ce în ce mai minunat. În niciun caz numele meu nu poate veni de la *Kraus*[83] şi deci, prin analogie cu cuvântul „încreţitor de bucle” (adică „frizer”), nu

---

82 Se referă la Cavalerul Barbă-Albastră. Poveste pentru copii, în patru acte de Ludwig Tieck.

83 Întregul pasaj este bazat pe un joc de cuvinte în limba germană. Substantivul Krause înseamnă „coafură în cârlionţi” sau „guler încreţit”; adjectivul kraus înseamnă „încreţit”, „cârlionţat”, şi figurat se aplică la un stil înflorit. Substantivul Kreis înseamnă cerc.

pot fi socotit „încreţitor de sunete”, nici simplu frizer, căci atunci numele meu s-ar scrie Krausler. Dar cum nu putem da la o parte cuvântul *Kreis,* rămâne doar ca Domnul să vă lumineze pentru a vă gindi la acele sfere minunate, prin care se perindă întreaga noastră existenţă şi din care, oricât ne-am strădui, nu putem ieşi. În aceste cercuri circulă Kreisler; şi se poate întâmpla ca, obosit de sărituriIe smintite pe care este silit să le facă, luptându-se cu forţa misterioasă care a trasat aceste cercuri, să năzuiască să iasă din ele, chiar dacă această dorinţă nu-i potrivită cu constituţia lui firavă. Iar suferinţa adâncă de pe urma acestei năzuinţe s-ar putea să fie chiar ironia pe care dumneavoastră o osândiţi cu atâta asprime. Ar trebui să ţineţi seamă, stimată doamnă, că acea mamă viguroasă a dat naştere unui copil care a păşit în viaţă ca un rege încoronat; vorbesc de umor, care nu are nimic de-a face cu lepădătura de frate vitreg, sarcasmul.

— Da, suspină doamna Benzon, şi tocmai acest umor, acest copil monstruos al unei fantezii deşănţate şi capricioase, pe care voi bărbaţii cu suflete împietrite nu ştiţi pentru cine se cuvine să fie cheltuit, încercaţi să ni-l prezentaţi drept ceva minunat şi nobil, atunci când vreţi să distrugeţi cu şfichiul batjocurii tot ce ne este drag şi preţios. Ştii dumneata, Kreisler, că prinţesa Hedwiga, după apariţia dumitale bruscă şi după felul cum te-ai purtat în parc, nu şi-a venit în fire nici până acum? Cu sufletu-i sensibil, se simte rănită de orice glumă în care se află chiar şi cea mai uşoară ironie la adresa ei. Pe deasupra, ai găsit cu cale, dragă Johannes, să te prezinţi ca un nebun adevărat speriind-o în aşa hal, încât a fost cât pe ce să se îmbolnăvească. E îngăduit oare să faci asemenea lucruri?

— Tot atât de puţin e îngăduit şi unei mici prinţese să încerce a-şi impune neînsemnata ei personalitate unui străin cu înfăţişare de om cumsecade, pe care-l întâlneşte

întâmplător în parcul părintelui ei, prințul, răspunse Kreisler.

— Oricum, continuă doamna consilier, apariția dumitale aventuroasa în parcul nostru putea sa aibă urmări neplăcute. Că acestea au putut fi evitate şi că prințesa s-a obişnuit cu gândul de a te revedea, se datorează scumpei mele Julia. Numai dânsa îți ia apărarea; în toate purtările şi în toate cuvintele dumitale, ea nu vede decât manifestarea unei stări de spirit extravagante, aşa cum se întâmplă cu firile prea sensibile, sau jignite din cine ştie ce pricină, într-un cuvânt, Julia, care a citit chiar acum de curând *Cum vă place* a lui Shakespeare, te compară cu melancolicul *monsieur* Jacques.

— O, divină copilă, cu suflet atât de delicat şi pătrunzător! exclamă Kreisler, cu lacrimi în ochi.

— Afară de asta, continuă doamna Benzon, scumpa mea Julia, care te-a auzit improvizând la chitară şi în acelaşi timp cântând şi vorbind, a recunoscut în dumneata un muzician şi un compozitor sublim. Mi-a spus că în clipa aceea i-a apărut un sens nou al muzicii şi că, îndemnată de o forță invizibilă, a trebuit să ciute numaidecât şi ea, şi a cântat mai bine ca oricând. Află că Julia nu putea să se împace cu gândul că n-are să-l mai vadă niciodată pe omul acela ciudat şi că-i va rămâne în amintire ca o încântătoare nălucă muzicală; în schimb, prințesa susținea cu toată tăria că o a doua vizită a smintitului fantomatic o va ucide. Cum însă fetele acestea se înțeleg atât de bine şi niciodată nu s-au sfădit pentru nimic, aş putea, pe bună dreptate, să afirm că se repetă, cu acest prilej, o scenă din frageda lor copilărie, doar cu rolurile inversate. Julia a primit odată o păpuşă... o paiață cam bizară; voia neapărat s-o arunce în foc; prințesa însă i-a luat apărarea, declarând-o favorita ei.

Kreisler o întrerupse râzând:

— N-are decât să mă arunce prințesa în foc – ca pe o altă paiață – iar eu mă bizui pe dulcea protecție a frumoasei Julia.

— Te rog să consideri povestea cu paiața drept o digresiune umoristică, pe care, potrivit teoriei dumitale, nu poți s-o iei în nume de rău. De altfel, închipuie-ți că, după descrierea pe care mi-au făcut-o fetele despre apariția dumitale şi despre tot ce s-a petrecut în parc, te-am recunoscut îndată; nici nu era nevoie de dorința Juliei de a te revedea; oricum, aş fi pus imediat în mişcare pe toți oamenii pe care-i aveam la îndemână, să răscolească parcul şi întreg oraşul ca să te regăsească – atât de mult am ajuns să te prețuiesc după scurta noastră cunoştință. Toate cercetările au fost zadarnice şi te-am crezut dispărut; cu atât mai mare mi-a fost mirarea când te-am văzut intrând la mine azi-dimineață. Julia se află acum la prințesă şi poți să-ți imaginezi ce vârtej de simțăminte contradictorii s-ar stârni, dacă fetele ar afla în clipa aceasta despre sosirea dumitale. Ce te aduce aici în chip atât de neaşteptat pe dumneata, care ai o situație atât de frumoasă în calitate de capelmaistru la curtea marelui duce? Nu-ți cer să-mi răspunzi decât dacă găseşti dumneata însuți potrivit să mă informezi.

În timp ce doamna Benzon rostea aceste cuvinte, Kreisler căzuse adânc pe gânduri, pironindu-şi privirile în pământ şi frecându-şi fruntea cu palma, ca omul care încearcă să-şi reamintească ceva uitat.

— Ah, oftă el, când doamna Benzon tăcu, asta-i o poveste stupidă, care nici nu merită să fie pomenită! De un lucru pot să vă asigur; ceea ce mica prințesă a binevoit să ia drept flecăreala unui om cu mintea rătăcită, este, în fond, adevărul adevărat. Mă aflam, de fapt, într-o călătorie de vizite, atunci când am avut nenorocul s-o întâlnesc în parc şi s-o sperii pe copila aceea simțitoare. Tocmai veneam de la

alteța-sa marele duce în persoană, urmând să mai fac şi aici, în Sieghartsweiler, alte vizite deosebit de importante şi de plăcute.

— O, Kreisler! exclamă doamna consilier zâmbind. (Nimeni n-o auzise vreodată râzând tare.) O, Kreisler, iarăşi o idee dintr-acelea bizare căreia îi dai frâu liber. Dacă nu mă înşel, reşedința se află la cel puțin treizeci de ore depărtare de Sieghartsweiler.

— E adevărat, răspunse Kreisler, dar nu uitați că ne plimbăm printr-o grădină atât de grandioasă, încât s-ar minuna de ea şi un Le Notre. Dacă nu credeți că mă aflam într-o călătorie de vizite, atunci ați putea să admiteți că un capelmaistru cu fire sensibilă, hoinărind cu chitara în mână prin păduri înmiresmate şi pajişti verzi, cățărându-se pe stânci detunate şi trecând podețe înguste, pe sub care spumegă pâraie de munte, ați putea, zic, să admiteți că un asemenea capelmaistru, participând ca solist la corurile ce cântă în juru-i, a putut foarte uşor nimeri, fără să vrea şi fără nicio intenție, într-un colțişor al acestei grădini. Astfel s-ar explica apariția mea neaşteptată în parcul princiar, care nu este decât o părticică a grandiosului parc sădit de Natură. Dar lucrurile nu stau chiar aşa! Când mi-ați povestii adineauri cum o întreagă ceată veselă de vânători a primit porunca să mă hăituiască asemenea unei sălbăticiuni, am şi căpătat convingerea că prezența mea aici este obligatorie. O obligație care, chiar dacă mi-aş fi urmat pribegia deşucheată, tot m-ar fi mânat spre laț. Ați binevoit să spuneți că prețuiți faptul că m-ați cunoscut; nu era oare firesc să-mi aduc aminte cu acest prilej de zilele acelea de zbucium şi de suferințe, în care soarta a vrut să ne întâlnim? M-ați găsit atunci în mare cumpănă, incapabil de a lua vreo hotărâre, cu sufletul sfâşiat de contradicții. M-ați luat atunci sub prietenească dumneavoastră oblăduire şi, dezvăluind în fața mea cerul senin al unei feminități

desăvârşite, aţi vrut să-mi acordaţi o mângâiere; aţi condamnat, dar aţi şi iertat acel fel de viaţă, absurd şi dezordonat, găsindu-i o raţiune sau o dezvinovăţire în disperarea pricinuită de apăsarea unor împrejurări neprielnice. M-aţi făcut să părăsesc un mediu pe care eu singur a trebuit să-l recunosc drept îndoielnic; casa dumneavoastră a devenit pentru mine un refugiu paşnic, şi amical unde, respectând durerea dumneavoastră mută, am uitat de propriile-mi suferinţe. Felul dumneavoastră de a vorbi, senin şi blând, a avut asupra mea efectul unui balsam, fără ca dumneavoastră să-mi fi cunoscut boala. Dar nu evenimentele grave ce-mi primejduiau tot viitorul au avut asupra mea o înrâurire atât de nefastă. Doream de mult să renunţ la anumite legături, care mă apăsau şi mă îngrijorau; nu puteam cârti împotriva destinului, ce înfăptuia un lucru pe care eu însumi nu avusesem destulă bărbăţie şi voinţă să-l înfăptuiesc. O, nu!...

Când m-am simţit din nou liber, am fost cuprins de acea nelinişte de nedescris, care îmi chinuise atât de des sufletul în anii tinereţii. Nu e vorba de nostalgia care – după cum a spus atât de minunat poetul acela profund – izvorăşte din sfere superioare şi durează veşnic, căci veşnic îşi caută împlinirea; niciodată amăgită, nici înlocuită cu altceva, ci veşnic neîndeplinită, spre a nu muri... E mai degrabă vorba de clocotul unui dor năprasnic de ceva ce caut cu înfrigurare in jurul meu, deşi stă ascuns în mine însumi; o taină adâncă, visul haotic şi enigmatic al unei fericiri supreme, pe care nici visul n-o poate numi, ci numai o intuieşte. Această intuiţie mă supune chinurilor lui Tantal. Încă de pe vremea când eram copil, simţământul acesta punea uneori atât de brusc stăpânire pe mine, încât îmi părăseam tovarăşii în mijlocul celui mai voios joc şi fugeam în pădure, sus pe munte, unde mă trânteam la pământ şi plângeam în hohote, deşi eram cel mai zburdalnic dintre

copii. Mai târziu am învățat să mă stăpânesc oarecum, dar nu pot să vă descriu chinurile pe care le înduram când, în cercul vesel al unor prieteni plăcuți, sau în clipe de desfătare artistică, ba chiar si in situații în care, într-un fel sau altul, era în joc amorul meu propriu, dintr-o dată totul mi se părea jalnic, meschin, fără culoare, lipsit de viață şi mă simțeam rătăcit într-un pustiu spăimântător. Un singur înger al luminii are putere asupra demonilor ce mă chinuiesc. E spiritul artei muzicale, care se înalță adesea triumfător din adâncul meu şi al cărui glas face să amuțească toate suferințele pământeşti.

— Întotdeauna am crezut, vorbi doamna consilier, că muzica are asupra dumitale o înrâurire foarte puternică, şi totodată nefastă, căci în timp ce, executând o bucată frumoasă, întreaga dumitale ființă părea pătrunsă de ea, vedeam cum expresia feței ți se schimbă cu desăvârşire. Deveneai palid, nu mai erai în stare să scoți niciun cuvânt, oftai şi ochii ți se umpleau de lacrimi, pentru ca apoi, batjocoritor şi plin de dispreț, să te năpusteşti asupra celui dinții care ar fi îndrăznit să rostească măcar un singur cuvânt despre opera maestrului. Ba chiar...

— O, stimată doamnă consilier! o întrerupse Kreisler, trecând brusc de la tonul serios şi emoționat cu care vorbise pină atunci, la ironia ce-i era caracteristică. Astăzi toate s-au schimbat. Nici nu vă puteți închipui cât de cuminte şi de înțelept am devenit la curtea marelui duce. Sunt în stare să bat tactul cu toată tihna şi seninătatea la *Don Juan* sau la *Armida;* pot face un semn amical primadonei, când sare în sus şi-n jos pe treptele gamei, în cea mai uluitoare cadență; chiar când mareşalul curții îmi şopteşte la ureche, după ce s-au executat *Anotimpurile* lui Haydn: *„C était bien ennuyant, mon cher maâtre de chapelle”*[84]*,* pot încuviința

[84] A fost foarte plictisitor, dragă capelmaistre (franc).

amabil din cap, acceptând o priză zdravănă de tabac; ba chiar sunt în stare să ascult cu răbdare îngerească lungile discursuri, în care maestrul de spectacole, atât de competent în artă, îmi demonstrează că Mozart şi Beethoven habar n-au de canto, şi că Rossini, Pucitta, sau cum s-or mai fi numind toţi pigmeii aceia, au atins culmile muzicii de operă. O, da, stimată doamnă consilieri nici nu vă puteţi închipui cât de mult am profitat, datorită funcţiunii mele de capelmaistru, mă gândesc mai ales la preţioasa convingere despre avantajele pe oare le aduce intrarea artiştilor în slujbe oficiale, altfel, numai dracu şi ou bunică-sa sunt în stare să suporte acest goi de oameni mândri şi îngâmfaţi. Faceţi-l pe bravul compozitor, capelmaistru sau director muzical, pe poet, *aed* de curte, pe pictor, portretist al curţii, pe sculptor, cioplitor de busturi la curte, şi în curând nu veţi mai găsi în toată ţara niciun pierde-vară, ci numai cetăţeni folositori, manieraţi şi cu moravuri blânde...

— Ajunge, ajunge! exclamă nemulţumită doamna consilier. Iar îţi încaleci calul de bătaie şi o iei razna. De altfel îmi dau seama că la mijloc nu-i lucru curat şi tare mult aş vrea să aflu ce întâmplare neplăcută te-a silit să părăseşti reşedinţa atât de grabnic. Căci toate amănuntele apariţiei dumitale în parc arată că e vorba de o fugă.

— Iar eu, îi răspunse Kreisler calm, privind-o ţintă în ochi, pot să vă asigur că întâmplarea neplăcută care m-a alungat de la curtea marelui duce, îşi are rădăcina numai în mine însumi. Acea nelinişte despre care v-am vorbit adineauri cu mai multă insistenţă şi seriozitate decât, poate, ar fi fost nevoie, a pus stăpânire pe mine mai puternic decât oricând; nu mai puteam să rămân acolo. Ştiţi cit de mult m-am bucurat de postul de capelmaistru la curtea marelui duce. În prostia mea mi-am închipuit că, trăind prin artă, mă voi potoli şi că demonul meu lăuntric va fi Învins. Din puţinele

lucruri pe care vi le-am spus despre viaţa mea la curtea marelui duce, puteţi înţelege cât de tare m-am înşelat.

Nu-mi cereţi să vă arăt cum am ajuns să mă conving de nimicnicia existenţei mele, din pricina unui joc sarbăd cu arta sacră – joc la care am fost silit să particip şi eu – precum şi din pricina neroziei unor cârpaci în ale artei, lipsiţi de suflet, a unor diletanţi lipsiţi de gust, a întregii viitori smintite a unei lumi alcătuite numai din manechine. Într-o dimineaţă, a trebuit să mă prezint în faţa marelui duce pentru a afla rolul ce-mi revenea la festivităţile care trebuiau să se desfăşoare a doua zi. După cum era şi firesc, maestrul de spectacole era şi el de faţă şi s-a năpustit asupra mea cu fel de fel de dispoziţii lipsite de sens şi de bun-gust, şi pe care, bineînţeles, trebuia să le primesc. Era mai cu seamă vorba de un prolog scris de el însuşi. Punctul culminant al spectacolului trebuia să fie tocmai acest prolog, pentru care îmi cerea să-i compun muzica.

„Întrucât, se adresă el ducelui, aruncând spre mine o privire piezişă şi veninoasă, de data aceasta nu este vorba de o muzică germană savantă, ci de cel mai ales *bel canto* italienesc, am creat eu însumi câteva melodii delicate, pe care dumnealui urmează să le introducă aşa cum trebuie."

Marele duce, nu numai că a acceptat toate propunerile, ci s-a folosit de acest prilej ca să-mi dea a înţelege că nădăjduieşte să-mi perfecţionez cunoştinţele, studiind cu cea mai mare atenţie noii compozitori italieni... Stăteam acolo ca un caraghios... Ah, ce grozav mă disprețuiam!... Toate aceste umilinţe îmi păreau o pedeapsă bine meritată pentru compromisurile mele, copilăresc de naivei Am părăsit castelul pentru totdeauna. Avusesem de gând să-mi dau demisia chiar în seara aceea, dar nici măcar această hotărâre nu mi-a adus pacea sufletească, deoarece mă şi vedeam victima unui ostracism ocult. Gând am ajuns la poarta castelului, mi-am luat din bagaje chitara, pe care o

aveam cu mine în alt scop, şi, trimiţând înainte căruţa cu lucruri, am pornit în lumea largă, drept înainte, spre zările libertăţii. Soarele începuse să scapete şi umbrele munţilor şi ale pădurilor se lungeau, devenind tot mai negre. Gândul de a mă întoarce îmi era nesuferit, chiar ucigător.

„Ce forţă mă sileşte să fac cale întoarsă?" am exclamat eu cu glas tare.

Ştiam că mă aflu pe drumul spre Sieghartsweiler şi mi-am adus aminte de bătrânul meu maestru Abraham, de la care primisem în ajun o scrisoare şi care bănuind situaţia mea la reşedinţa ducală, mă îndemna s-o părăsesc şi să vin la dânsul...

— Cum? îl întrerupse doamna consilier, îl cunoşti pe bătrânul acela ciudat?

— Maestrul Abraham a fost cel mai bun prieten al tatălui meu, răspunse Kreisler. Mie mi-a fost dascăl şi, într-o oarecare măsură, educator. Aşadar, stimată doamnă, cunoaşteţi acum amănunţit prin ce împrejurare am ajuns in parcul preacinstitului prinţ Irenaus şi nu vă mai puteţi îndoi că, la nevoie, sunt în stare să povestesc toate, calm, cu precizia istorică necesară şi într-un chip atât de agreabil, încât să-mi fie şi mie greaţă. După cum v-am spus, întreaga poveste a fugii mele de la reşedinţa ducală îmi pare atât de stupidă şi atât de ucigător de prozaică, încât nu poţi vorbi despre ea, fără să te apuce un leşin la inimă. V-aş ruga, scumpă doamnă, să aveţi bunătatea ca această neînsemnată întâmplare să fie oferită ca o poţiune calmantă, care s-o liniştească pe gingaşa prinţesă speriată şi să ţineţi seama că un onest muzician german nu poate da dovadă de prea multă înţelepciune când Rossini, Pucitta, Pavesi, Fioravanti şi Dumnezeu mai ştie care alţi *ini* şi *itta* l-au pus pe fugă tocmai când începuse şi el să poarte ciorapi de mătase şi să se plimbe în caretă, cu aere distinse. Vreau să sper că pot să sper să fiu iertat!... Însă v-aş ruga să

observați, buna mea doamnă, că drept ecou poetic al acestei aventuri fără haz, în clipa cind, biciuit de demonul meu voiam să fug mai departe, m-am pomenit înlănțuit de vraja cea mai dulce. Demonul se străduia cu plăcere sadică să pângărească până şi cel mai intim secret al inimii mele; dar atol puternicul spirit al muzicii şi-a desfăcut deodată aripile şi din sunetele melodioase care s-au revărsat, s-a născut mânglierea, s-a născut speranța, dorul aprins care e însăşi dragostea nepieritoare şi fericirea tinereții veşnice. A cântat Julia!

Kreisler tăcu. Doamna Benzon aştepta cu o aprinsă curiozitate urmarea. Şi deoarece capelmaistrul părea adânc cufundat în gândurile sale, doamna consilier îl întrebă cu un ton amical, dar rece:

— Ți-a plăcut într-adevăr cum a cântat fiica mea, dragă Johannes?

Kreisler îşi întări cu înflăcărare spusele, abia stăpânindu-şi un oftat din adâncul rărunchilor.

— Îmi face plăcere să aud acest lucru, continuă doamna Benzon. În ceea ce priveşte adevărata artă a chitului, Julia poate învăța foarte multe de la dumneata, dragă Kreisler, căci socot de pe acum ca lucru hotărât că vei rămâne aici.

— Stimată... dădu să răspundă Kreisler, dar în aceeaşi clipă uşa se deschise şi în odaie intră Julia. Zărindu-l pe capelmaistru, fața-i se lumină de un zâmbet dulce şi un „ah" abia auzit îi scăpă printre buze.

Doamna consilier se ridică şi, luându-l pe Kreisler de mână, îl duse spre Julia, spunând:

— Copila mea, iată-l pe ciudatul...

(M.r.p.)... tânărul Ponto se năpusti asupra noului meu manuscris, îl apucă de zor cu dinții şi şterse putina cu el. Făcând aceasta, avu un hohot de râs sadic şi numai atâta ar fi fost de ajuns ca să bănuiesc că ceea ce l-a îndemnat să săvârşească această faptă urâtă nu era numai o şirengărie

juvenilă, ci un lucru mult mai grav. Curând am avut prilejul să mă lămuresc pe deplin în această privință.

Câteva zile mai târziu, a venit la maestrul meu omul acela în serviciul căruia se afla tânărul Ponto. După cum am aflat pe urmă, se numea domnul Lothario, profesor de estetică la liceul din Sieghartsweiler. După cuvenitele salutări, profesorul a cercetat încăperea şi văzându-mă a zis:

— Dragă maestre, v-aş ruga să binevoiți să scoateți din odaie pe motănaşul acela!

— De ce? s-a mirat maestrul. După câte ştiu, nu aveți nimic împotriva pisicilor şi îndeosebi împotriva favoritului meu, grațiosul şi istețul motan Murr!

— Da, da, a răspuns profesorul cu un râs batjocoritor, grațios şi isteț nici vorbă! Dar v-aş ruga, maestre, să-mi faceți plăcerea de a-l îndepărta pe favoritul dumneavoastră, căci avem de discutat despre lucruri, pe care, în niciun caz, el nu trebuie să le audă.

— Cine?! a exclamat maestrul Abraham, făcând ochii mari.

— Păi, motanul dumneavoastră, a răspuns celălalt. "Vă rog să nu mă mai întrebați nimic, ci să dați urmare rugăminții nude.

— Mare ciudățenie! a zis maestrul, deschizând uşa cabinetului şi chemându-mă.

Am venit la chemarea lui dar, fără să bage de seamă, m-am strecurat iarăşi Înăuntru şi m-am ascuns în raftul de jos al bibliotecii, astfel că, rămânând nevăzut, puteam observa tot ce se petrece şi puteam auzi orice cuvânt.

Maestrul Abraham s-a aşezat din nou în fotoliul său, având-l pe profesor în față, şi l-a întrebat:

— Ei, acum tare aş vrea să aflu de la dumneata taina aceea pe care cinstitul meu motan Murr nu trebuie s-o ştie!

Profesorul a început foarte serios şi preocupat:

— Mai întâi, aş vrea să vă întreb, dragă maestre, ce părere aveţi despre principiul că, în condiţii de bună sănătate fizică şi indiferent de aptitudinile intelectuale înnăscute, de talent sau de geniu, din orice copil se poate crea o somitate în domeniul ştiinţei sau artei, şi aceasta în cel mai scurt timp, numai printr-un anumit sistem de educaţie?

— Păi, răspunse maestrul, nu pot să am decât o singură părere despre acest principiu[85], şi anume că e stupid şi grosolan. Nu este exclus, ba e chiar foarte posibil, să vâri sistematic o sumedenie de lucruri în capul unui copil înzestrat cu o bună memorie şi cu o capacitate de înţelegere cam pe potriva aceleia a maimuţelor, pentru ca apoi copilul să facă paradă cu aceste cunoştinţe în faţa lumii; ar trebui numai ca acestui copil să-i lipsească cu desăvârşire orice har natural, căci asemenea procedeu înfiorător nu s-ar împăca de fel cu spiritul superior, ce sălăşluieşte în adâncurile fiinţei lui. Dar cine va spune vreodată că un asemenea tânăr, neghiob şi îndopat cu tot soiul de fărâmituri de cunoştinţe ar fi un învăţat în adevăratul sens al cuvântului?

— Lumea! a exclamat vehement profesorul. Lumea întreagă! O, e groaznic! Orice credinţă într-o putere spirituală lăuntrică, superioară, înnăscută – singura care-l creează pe învăţat şi pe artist, se duce de râpă din pricina acestui principiu înfiorător şi nebunesc.

— Nu e cazul să vă faceţi atâta inimă rea, i-a răspuns maestrul zâmbind. După câte şt iu eu, până în prezent, în buna noastră Germanie, nu a fost pregătit decât un singur produs al acestei metode de educaţie; s-a vorbit de el o

---

[85] Principiul la care se referă Hoffmann a fost formulat de pastorul Karl Heinrich Gottfried Witte, în lucrarea intitulaţii Karl Witte oder Erziehung und Bildungsgeschichte desselben (K a r l Witte sau Educarea şi istoria instruirii aceluiaşi) (1819).

bucată de vreme, dar lumea a Încetat să mai discute, constatând că produsul acela nu era chiar atlt de reuşit. Afară de asta, epoca de glorie a acestui preparat a apărut o dată cu moda copiilor-minune care, ca maimuțoii şi clinii dresați cu atâta trudă, îşi arătau talentele in schimbul unui bilet de intrare ieftin.

— Acum vorbiți aşa, a luat cuvântul profesorul; şi lumea ar fi gata să vă creadă, dacă n-ar şti că sunteți un hâtru, dacă n-ar şti că toată viața dumneavoastră este alcătuită dintr-un şir de experimente uimitoare. Nu puteți tăgădui, maestre Abraham, că n-ați experimentat acel principiu In cea mai mare taină şi că n-ați vrut să-l întreceți pe omul care a creat acel produs, despre care am vorbit. Ați dorit ca, o dată gata, să vă prezentați cu elevul dumneavoastră, provocând uimirea şi disperarea tuturor profesorilor din lumea întreagă. Ați vrut să faceți pentru totdeauna de ruşine minunatul dicton: *non ex quovis ligno fit Mercurius!* în sfârşit, într-un cuvânt, acel *quovis* există, însă nu şi un *Mercur,* ci un motan!

Maestrul a izbucnit în hohote de râs:

— Cum ați spus? Un motan?!

— Zadarnic încercați să tăgăduiți, a continuat profesorul; ați experimentat acea metodă pedagogică abstractă pe motănaşul din cămăruța de alături. L-ați învățat să citească şi să scrie; i-ați predat diferite ştiințe, încât de pe acum se încumetă să facă pe autorul, ba încă să scrie şi versuri.

— Asta-i, într-adevăr, lucrul cel mai năstruşnic care mi s-a întâmplat vreodată! a zis maestrul.

Să-mi educ eu motanul şi să-i predau ştiințele! Dragă domnule profesor, ce năluciri vă tulbură mintea? Din partea mea, vă asigur că habar n-am despre vreo educație a motanului meu şi, se de altă parte, socot asemenea lucru cu totul imposibil.

— Aşa?! a făcut profesorul pe un ton tărăgănat.

Apoi a scos din buzunar un caiet, în care am recunoscut îndată manuscrisul furat de tânărul Ponto, şi a început să citească:

Nostalgia sferelor înalte
Ce simțământ în pieptu-mi se frământă?
Ce-mi prevesteşte-n tainic grai fiorul?
U n duh ce-n mine pintenii şi-mplântă?
Au e mărețul geniu ce-şi ia zborul?

Un neastâmpăr arde şi mă-ncântă
Stârnind, neînțeles şi aprig, dorul
În care sens cu sens se ia la trântă,
În timp ce inima mi-o mistuie amorul.

Simt că sunt dus spre țărmuri fermecate;
Cuvintele se sting ca ferecate.
*Dar a speranței boare mă-*nvioară*.*

Sunt slobod, lanțurile-s sfărâmate!
Din vis – aievea în tufiş se-abate!
Sus inima! Înhaț-o de-aripioară!

Nădăjduiesc că oricare dintre stimații cititori va aprecia perfecțiunea acestui minunat sonet, izvorât din adâncu) sensibilității mele. Cu atât mai mare va fi admirația lui, când va afla că este unul dintre cele dinții pe care le-am compus. Profesorul însă l-a citit într-adins fără niciun fel de intonație şi atât de mizerabil, încât eu însumi abia m-am putut recunoaşte. Cuprins de o furie subită, de altfel caracteristică tinerilor poeți, eram gata să-mi părăsesc ascunzătoarea şi să-i sar profesorului drept în față, aşa ca să simtă ascuțimea ghearelor mele. Am putut totuşi să-mi stăpânesc mânia, la gândul înțelept că, până la urmă, dacă

voi avea de-a face cu doi adversari – profesorul si maestru) – voi fi eu cel învins. Totuşi nu mi-am pulul înăbuşi un miau mârâit şi cu siguranţă că m-ar fi trădai, dac ă, după ce profesorul şi-a isprăvit lectura, maestrul n-ar li izbucnit din nou într-un hohot de râs zgomotos care pot să spun că m-a jignit mai mult decât stângăcia rău intenționată a profesorului.

— Oho! a exclamat maestrul. Într-adevăr, sonetul este întru totul vrednic de un motan. Totuşi nu înțeleg încă gluma dumneavoastră, dragul meu profesor. Mai bine spuneți-mi fără ocol unde vreți să ajungeți.

Profesorul n-a răspuns nimic, ci, frunzărind manuscrisul, a citit din nou:

Glosă
De amor e lumea plină,
Amiciția stă deoparte.
Dragostea de noi se-anină.

Pe-un amic să-l cați departe.
Zvonuri dulci, îndurerate,
Când în jurul meu răsună,
Cine poate să îmi spună:
Vis e sau realitate?
De e dor sau de e cină,
Întrebările sunt vane:
Şi in beci, şi pe olane

De amor e lumea plină.
De-a amorului săgeată
Trece însă orice rană:
Cu un pic de somn şi hrană
Poate fi, curând calmată
Inima îndurerată.

La a timpurilor probă
Din pasiunea lunci marte
A rămas cât praf pe tobă.
Cu cățelul lângă sobă
Amiciția stă deoparte.

Stiu...

— Nu, l-a întrerupt maestrul pe profesor, nu, prietene, începeți să abuzați de răbdarea mea! Dumneavoastră, sau altcineva pornit pe glume, v-ați amuzat să scriți versuri în spiritul unui motan, alegând în acest scop anume pe Murr al meu, şi acum vă distrați toată dimineața pe socoteala mea. De altfel, gluma nu e proastă şi cred c-o să-i placă foarte mult lui Kreisler care, fără îndoială, va pune la cale o vânătoare pentru descoperirea autorului; s-ar putea ca, până la urmă, dumneavoastră să fiți fiara hăituită. Dar mai bine lepădați acum travestiul dumneavoastră atât de ingenios şi spuneți-mi clar şi cinstit ce vrea să însemne gluma aceasta ciudată.

Profesorul a închis caietul şi, privindu-l pe maestru cu cea mai mare seriozitate, a zis:

— Aceste file mi-au fost aduse acum câteva zile de pudelul meu Ponto, care, după cum ştiți, întreține relații de prietenie cu Murr, motanul dumneavoastră. E drept că manuscrisul acesta l-a adus în dinți, aşa cum are, de altfel, obiceiul să aducă orice; totuşi mi l-a depus nevătămat pe genunchi, dându-mi totodată să înțeleg limpede că îl are de la prietenul său, motanul Murr. De la cea dintâi privire mi-a sărit în ochi scrisul cu totul neobişnuit şi original; după ce am citit însă câteva pasaje, am avut, nu ştiu nici eu cum, impresia ciudată că s-ar putea ca toate acestea să le fi scris însuşi Murr. Deşi rațiunea şi o anumită experiență a vieții pe care o căpătăm în mod inevitabil cu toții şi oare, la urma

urmelor, nu e altceva decât tot raţiune – deşi raţiunea îmi spunea că asemenea presupunere este absurdă, întrucât motanii nu sunt capabili să scrie şi să compună versuri, totuşi ideea aceasta nu mă părăsea. Până la urmă, am hotărât să-l ţin pe motanul dumneavoastră sub observaţie. Ştiind de la Ponto că Murr îşi petrece o mare parte din timpul lui în pod, am scos o ţiglă din acoperişul meu şi am izbutit să văd bine ferestrele podului dumneavoastră. Şi ce credeţi că mi s-a înfăţişat ochilor... Ascultaţi şi vă minunaţi!... într-un ungher retras al podului sta motanul dumneavoastră... Sta în faţa unei măsuţe pe care se aflau uneltele de scris şi nişte hârtie. Şedea şi-şi mângâia cu lăbuţa fruntea şi ceafa; îşi trecea apoi lăbuţa peste obraz şi îşi muia pana în călimară; scria, se oprea, scria din nou, recitea ce a scris şi torcea (da, l-am auzit!), torcea cu un aer de profundă mulţumire. Iar în jurul lui, vrafuri de cărţi pe care, după felul cum sunt legate, le-am recunoscut ca fiind din biblioteca dumneavoastră.

— Ei, drăcia dracului! a exclamat maestrul; am să văd îndată dacă îmi lipseşte vreo carte.

Vorbind astfel, maestrul s-a ridicat şi s-a îndreptat spre bibliotecă. Când m-a zărit, a sărit ca ars înapoi, privindu-mă plin de uimire. Profesorul a strigat:

— Vedeţi? Vedeţi? Dumneavoastră vă închipuiţi că pisoiul sade cuminte în cămăruţa în care l-aţi încuiat şi când colo, el s-a strecurat în raftul de cărţi ca să studieze sau, mai degrabă, ca să asculte ce vorbim noi. Acum a auzit tot şi-şi poate lua măsurile de precauţie.

Privindu-mă ţintă, cu o expresie plină de uimire, maestrul mi-a spus:

— Ascultă, motane! Dacă aş şti că, dezminţindu-ţi cu desăvârşire firea cinstită, te-ai apucat să faci versuri neghioabe, de genul celor citite adineauri de profesor, dacă

aş şti că plodeşti ştiinţele, în loc să pândeşti şoareci, cred că aş fi în stare să-ţi rup urechile, sau chiar...

Cuprins de o frică nebună, am închis ochii, prefăcându-mă că dorm.

— Dar nu, şi-a urmat maestrul vorba, uitaţi-vă, dragă domnule profesor, cât de liniştit doarme onestul meu motan; spuneţi şi dumneavoastră dacă pe faţa lui candidă se poate citi vreo urmă a poznelor de care-l învinuiţi. Murr!... Murr!...

La chemarea maestrului am răspuns cu obişnuitul mrr... mrrr... am deschis ochii şi m-am întins, arcuindu-mi spinarea în felul cel mai drăgălaş cu putinţă.

Profesorul, furios, mi-a azvârlit manuscrisul în cap, dar eu (inspirat de viclenia mea înnăscută) m-am prefăcut că-mi închipui că vrea să se joace cu mine; săltând şi dansând, am răvăşit filele, care au început să zboare în jurul meu, ferfeniţite de tot.

— Ei, acum e limpede că n-aţi avut dreptate, domnule profesor, a spus maestrul. Se vede treaba că Ponto v-a înşirat minciuni. Uitaţi-vă cum maltratează pisoiul acesta versurile! Care poet s-ar purta in asemenea chip cu manuscrisul său?

— Eu v-am prevenit, maestre; faceţi cum credeţi! a răspuns profesorul, părăsind Încăperea.

Am socotit că a trecut furtuna, dar cât de amarnic mă înşelasem!... Spre adânca mea mâhnire, maestrul Abraham s-a declarat împotriva studiilor mele ştiinţifice; deşi se prefăcuse că nu dă de loc crezare cuvintelor profesorului, am observat curând că-mi pândea orice mişcare; îmi interzicea accesul la bibliotecă, încuind-o cu cheia, şi nu mi-a mai îngăduit să mă aşez pe masa lui de lucru, sub hârtii. Astfel a început o perioadă neagră a fragedei mele tinereţi! Căci nimic nu poate pricinui mai multă durere unui geniu, decât faptul de a nu fi recunoscut, ba încă de a se vedea batjocorit şi de a întimpina piedici *tocmai* de acolo, de unde

aştepta încurajare! Dar, cu cât e mai mare oprelişte a, cu atât mai violentă e descărcarea, şi cu cât e mai întins arcul, cu atât mai aprig zborul săgeții! De vreme ce lectura mi-a fost interzisă, spiritul meu a început să lucreze şi mai liber, creând din propria sa substanță.

Adânc nemulțumit, am petrecut, în perioada aceea, multe nopți şi zile în beciurile casei, unde erau o mulțime de curse de şoareci şi unde se întruneau numeroşi motani de diferite vârste şi poziții sociale.

Unei minți filosofice şi curajoase nu-i scapă nici cele mai ascunse corelații ale vieții trăite: ea ştie să descopere felul in care, din aceste corelații, se țese viața conceptual şi fenomenologic. Astfel, am putut intui în beci interacțiunea dintre cursele de şoareci şi pisici. Ca motan cu un autentic simț al nobleții, n-am putut rămâne nepăsător față de influența demobilizatoare pe care aceste maşini moarte, funcționând atât de precis, au exercitat-o asupra tineretului motănesc. Luând condeiul am scris nemuritoarea operă, pe care o concepusem încă înainte, şi anume: *Despre cursele de şoareci şi influenta lor asupra concepțiilor şi forței de acțiune a pisicimii.* În acest opuscul am prezentat tinerilor molani molatici o oglindă în care se puteau vedea pe ei înşişi tolerând cu indolență, nepăsare şi fără cea mai mică veleitate de acțiune, ea păcătoşii de şoareci să se înghesuie la slănină! Cu slove tunătoare i-am trezit din somnolența lor. În afară de utilitatea lui directă, acest opuscul mai prezenta şi un avantaj pentru mine, căci scriindu-l, nu mai trebuia să prind şoareci; şi chiar şi după aceea, având în vedere că vorbisem cu atâta vehemență, nimănui nu-i va trece prin cap să-mi ceară să dau eu însumi o pildă practică de eroismul pe care îl exprimasem.

Cu aceasta aş putea încheia prima perioadă a viei ii mele, trecând la lunile de tinerețe propriu-zise, luni care se continuă cu vârsta maturității; îmi este însă peste putință

sa i lipsesc pe stimai ii cititori de ultimele două strofe din minunata glosă, deşi maestrul meu n-a vrut să le asculte. Iată-le:

Ştiu, năvalnic te îmbie
Cupa plină-a mângâierii,
Când în erata dulce-a serii
Din boschet de iasomie
Glasul dragostei adie.
Pe poteca înfloritǎ
Ochiu-aşteaptă ca să cină
Cea iubită, cea dorită...
Şi-ți apare-ntr-o clipită!
Dragostea de noi se-anină.

Dorul ăsta şi sminteala
Vin, şi-apoi te lasă-n pace.
Veşnic nu pot satisface
Hârjoneala, fugăreala!
Dar se schimbă socoteala
Când luceafărul de scară,
Spulberând porniri deşarte,
De-amiciție te-nfioară.
Peste ziduri, pe sub scară
Pe-un amic îl caţi departe.

(F.m.)... chiar în seara aceea, într-o stare de spirit voioasă şi senină cum nu se mai văzuse la dânsul de multă vreme. Starea lui de spirit lămureşte cum de s-a putut petrece acel lucru nemaipomenit. Căci nu a sărit în sus ca muşcat de şarpe şi nu a fugit din odaie, cum făcea de obicei în asemenea împrejurări, ci a stat şi a ascultat liniştit, ba chiar cu un zâmbet binevoitor, primul act, pe cât de lung, pe atât de plicticos, al unei tragedii oribile, compusă de un tânăr

locotenent cu obrajii trandafirii şi păr frumos frizat, care îşi citea versurile cu tonul pretenţios al unui poet încântat de sine. Aşadar, după ce sus-numitul locotenent a sfârşit lectura şi l-a întrebat ce părere are despre acea operă, el, cu o expresie de adâncă încântare, s-a grăbit să-l asigure pe tânărul erou în ale armelor şi ale versurilor că acest act de probă – o adevărată delicatesă oferită esteţilor cu gustul cel mai rafinat – conţine idei splendide, de o genială originalitate, lucru ce se poate constata din însuşi faptul că si alţi poeţi mari şi consacraţi, ca de pildă Calderon, Shakespeare şi modernul Schiller, s-au gândit la ele. Locotenentul l-a îmbrăţişat călduros şi i-a mărturisit în mare taină că, în seara aceea chiar, are de gând să fericească cu lectura primului act – cel mai reuşit din câte s-au scris până acum – o întreagă societate de domnişoare dintre cele mai distinse, printre ele numărându-se şi o contesă care citeşte în limba spaniolă şi pictează în ulei. Primind asigurarea că va avea un succes deosebit, locotenentul a plecat entuziasmat şi cu pas sprinten.

— Astăzi nu te mai înţeleg de loc, dragă Johannes, i s-a adresat mărunţelul consilier intim; cum de ai putut asculta cu atâta răbdare şi atenţie, ba chiar cu bunăvoinţă, un lucru atât de îngrozitor? Am fost cuprins de o adevărată panică în clipa când, profitând de lipsa noastră de vigilenţă, locotenentul ne-a luat cu asalt şi ne-a prins în laţurile încâlcite ale versurilor lui interminabile. Mă aşteptam în orice clipă să-l întrerupi vehement, cum ai obiceiul să faci la cel mai mic prilej; când colo, te văd liniştit, ba chiar cu o expresie de mulţumire pe faţă. Iar la urmă, când, în ce mă priveşte, eram la pământ şi în culmea nefericirii, l-ai expediat cu o ironie pe care săracul de el nu o va bănui niciodată. Să-i fi spus măcar, ca să ştie pentru viitor, că scrierea lui e mult prea lungă şi că ar trebui amputată simţitor.

— Ah, la ce ar fi putut servi asemenea sfat?... Crezi că un poet atât de expresiv ca locotenentul nostru ar putea proceda cu vreun folos la o amputare a versurilor lui? Ele vor răsări la loc de sub condei. Parcă nu ştii că versurile tinerilor noştri poeţi au aceeaşi capacitate de reproducere ca şi şopârlele, cărora le creşte coada îndată la loc, chiar dacă le-o tai din rădăcină? Te înşeli însă amarnic dacă îţi închipui că am ascultat cu atenţie exerciţiile de lectură ale locotenentului. Eu eram adăpostit sub un măr rotat şi înflorit. Furtuna trecuse, firişoarele de iarbă şi florile din grădiniţă îşi ridicau din nou capetele plecate, sorbind cu nesaţ nectarul ceresc, ce picura rar din nouri. Ascultam glasul tunetului ce se stingea undeva în munţii îndepărtaţi şi al cărui ecou răsuna în inima mea asemenea prevestirii unor lucruri ce nu pot fi exprimate în cuvinte; priveam albastrul cerului care apărea când şi când, ca un ochi lumină, printre nourii învăluraţi... Unchiul îmi poruncea să intru în casă repede ca să nu-mi stric halatul cel nou şi să nu mă aleg cumva cu vreun guturai din pricina ierbii ude. Şi iar nu mai vorbea unchiul, ci un papagal ori un graur caro avea chef să mă necăjească, strigându-mi de prin tufişuri sau Dumnezeu ştie de unde replici hazlii din Shakespeare, pe care le maimuţărea în fel şi chip. Şi apărea locotenentul cu tragedia lui!... Te rog să notezi, dragă prietene, că ceea ce m-a răpit din societatea voastră – a ta şi a locotenentului – a fost o amintire din anii mei de copilărie. M-am pomenit aievea – băieţaş de doisprezece ani – în mica livadă a unchiului meu; aveam pe mine un halat din cea mai frumoasă stambă pe care a născocit-o vreodată imaginaţia unui desenator de modele şi pot să-ţi spun, dragă prietene, că ţi-ai irosit astăzi degeaba tabacul regal, căci n-am simţit decât mireasma mărului meu înflorit. N-am simţit nici măcar uleiul de păr al versificatorului, care-şi unge capul fără a avea vreodată perspectiva să-l apere de vânt şi de

ploaie cu o cunună; ba, dimpotrivă, nu are voie să-şi îndese pe cap decât pâslă şi piele în formă de chipiu, conform regulamentului, într-un cuvânt, prietene, dintre noi trei, tu ai fost singura jertfă care şi-a pus grumazul sub cuțitul infernalei tragedii a poeticului nostru erou; căci în timp ce eu, înfăşurat cu grijă în halat, sărisem cu uşurința celor doisprezece ani în amintita grădină a unchiului meu, maestrul Abraham, după cum vezi, a stricat trei sau patru coale din cea mai frumoasă hârtie de muzică pentru a tăia din ele tot felul de scene încântătoare. Aşadar a scăpat şi el de locotenent!

Kreisler avea dreptate; maestrul Abraham se pricepea să decupeze foi de carton în aşa fel încât, deşi din haosul de tăieturi nu se putea desluşi nimic lămurit, totuşi, dacă în spatele cartonului aprindeai o luminare, umbrele aruncate pe pereți formau felurite grupuri de figuri ciudate, întrucât maestrul Abraham nu putea suporta în general niciun fel de lectură cu glas tare, iar exercițiile de versificare ale locotenentului îi erau peste măsură de nesuferite, a fost firesc să apuce imediat şi cu înfrigurare hârtia de muzică ce se afla întâmplător pe masa consilierului şi, scoțând din buzunar o mică foarfecă, să se adâncească într-o ocupație care-l sustrăgea în întregime de la atentatul locotenentului.

— Ascultă, Kreisler, începu consilierul intim, spui că ceea ce te-a făcut să fii astăzi atât de blajin şi bine dispus a fost o amintire din copilărie. Ascultă, dragă prietene! Ca toți acei care te iubesc şi te prețuiesc, mă râcâie şi pe mine că nu ştiu absolut nimic despre trecutul tău; mă râcâie că respingi, într-un fel atât de puțin amical, orice întrebare în legătură cu acest lucru; ba chiar arunci intenționat asupra trecutului un văl care e uneori prea transparent, pentru a nu trezi curiozitatea din pricina tablourilor ciudat deformate ce se întrevăd prin el. Fii mai deschis față de acei cărora, oricum, le-ai dăruit încrederea ta!

Kreisler îl privi pe consilierul intim cu ochi plini de mirare, ca unul care, deşteptat dintr-un somn adânc, se pomeneşte deodată în faţa unui chip necunoscut. Apoi începu pe un ton grav:

— În ziua Sfântului Ioan Gură de Aur, cu alte cuvinte la 24 ianuarie una mie şapte sute şi ceva, la ora amiezii, s-a născut o fiinţă cu cap, mâini şi picioare. De bucurie, tatăl, care tocmai mânca supă de mazăre, şi-a vărsat pe barbă o lingură plină; lehuza, deşi nu văzuse această poznă, a râs atât de tare, încât au plesnit toate coardele lăutei, pe care un muzicant îi cânta noului-născut ultima sa *Murky*[86]. În consecinţă, pomenitul muzicant a jurat pe scufia de atlaz a bunicii sale că micul Hans Hase va rămâne, în ceea ce priveşte muzica, un cârpaci nenorocit. În vremea asta, tatăl şi-a şters bărbia şi a rostit cu patos: Numele lui va fi, într-adevăr, Johannes, dar partea a doua nu se va adeveri. Muzicantul...”

Dar consilierul îl întrerupse:

— Te implor, dragul meu Kreisler, nu mai începe iarăşi cu umorul acela afurisit care, îţi mărturisesc, îmi taie răsuflarea. Nu-ţi cer să-mi dai o autobiografie pragmatică, nu-ţi cer decât să-mi spui câteva amănunte în legătură cu viaţa pe care ai dus-o înainte de a te fi cunoscut. Te asigur că nu ai niciun motiv să iei în nume de rău o curiozitate, ce îşi are izvorul în sincera mea simpatie pentru tine. Şi-apoi, de vreme ce eşti o făptură atât de bizară, trebuie să admiţi, oricine este îndreptăţit să-şi închipuie că numai o viaţă plină de cele mai fantastice întâmplări a putut modela structura unui suflet ca al tău.

— O, ce eroare grosolană! răspunse Kreisler, cu un adânc suspin. Tinereţea mea e asemenea unui deşert arid, fără

---

86 Piesă muzicală populară în secolul al XVIII-lea, caracterizată prin reflectarea octavelor de jos în sus de către başi.

flori, fără verdeață, cu spiritul şi sufletul amorțite de o singurătate pustiitoare!

— Nu, nu! exclamă consilierul. Nu, nu-i adevărat, deoarece ştiu cel puțin că în acest deşert se află o grădiniță cu un măr în floare, a cărui mireasmă este mai puternică decât tabacul meu regal. Aşa că, dragul meu Johannes, vreau să-mi povesteşti amintirile tale din prima tinerețe, amintiri care, după cum ai spus chiar tu, ți-au năpădit astăzi sufletul.

Maestrul Abraham, care tocmai terminase *tonsura* călugărului capucin, decupat din hârtie, se amestecă şi el în discuție:

— Şi eu sunt de părere că, ținând seama de dispoziția dumitale de astăzi – destul de acceptabilă – cel mai bun lucru pe care l-ai putea face este să-ți deschizi inima, sau sufletul, sau cum vrei să numeşti sipetul dumitale cu comori, arătându-ne şi nouă câte ceva. Cu alte cuvinte, de vreme ce ne-ai mărturisit că ai fugit în ploaie afară, fără voia unchiului dumitale, şi că ai ascultat într-un fel superstițios profețiile tunetului din depărtare, ai putea să ne povesteşti mai multe despre cele ce s-au petrecut atunci. Numai să nu minți, Johannes, deoarece ştii prea bine că, cel puțin în ce priveşte vârsta când ți-ai pus cea dinții pereche de pantaloni şi ți s-a împletit pentru întâia oară părul într-o codiță, te afli sub controlul meu.

Kreisler dădu să răspundă, dar maestrul Abraham se întoarse repede către consilierul intim şi-i spuse:

— Nici nu-ți poți închipui, preastimabile, ce bir e în stare să plătească Johannes al nostru duhului rău al minciunii, când povesteşte despre prima lui tinerețe – lucru care de altfel se întâmplă foarte rar. La vârsta când ceilalți copii mai gânguresc încă: „ta-ta – ma-ma!” şi-şi vâră degetul în flacăra luminării, el pretinde că a observat tot ce era în jurul său şi că a pătruns in inima oamenilor până în adâncuri.

— Îmi faci o mare nedreptate, maestre, spuse Kreisler, zâmbind cu blândețe. Cum aş putea să mă laud în fața dumitale cu inteligența mea precoce, ca un nerod înfumurat? Dar ție, se adresă el consilierului intim, ție nu ți se întâmplă oare să-ți apară amintiri clare dintr-o perioadă considerată de unii oameni foarte inteligenți simplă perioadă vegetativă, fără alte atribute decât instinctul, care, de altfel, este superior la animale? Eu socot că lucrurile nu sunt atât de simple. Pentru noi rămâne veşnic insondabilă clipa primei treziri la lumina conştiinței. Cred că dacă acest lucru s-ar putea întâmplă subit, fără nicio tranziție, spaima noastră ar fi atât de mare, încât ne-ar ucide... Care dintre noi n-a simțit oare acea teamă când, în cele dintâi momente după trezirea dintr-un somn adânc, începi să devii conştient de trupul tău, de tine însuți? Dar, să nu-mi încâlcesc prea mult povestirea; vreau să spun că orice impresie psihică mai puternică, în orice perioadă a dezvoltării noastre, lasă în noi un germen, care creşte o dată cu zestrea noastră spirituală; astfel, orice durere şi orice bucurie trezită în acel ceas al dimineții continuă să trăiască în noi; aşa că glasurile dragi şi triste pe care, deşteptându-ne din somn, credem că le-am auzit numai în vis, răsună în noi aievea! Ştiu că maestrul face aluzie la povestea răposatei mele mătuşi, încercând să-mi dispute dreptul asupra acelei istorisiri. Deci, ca să-l fac să plesnească de ciudă, ți-o voi povesti ție, dragă amice consilier, dacă-mi făgăduieşti că-mi vei trece cu vederea o anumită doză de sentimentalism copilăresc... Ceea ce-ți spuneam despre supa de mazăre şi despre muzicant...

— Stai, stai! îl întrerupse consilierul intim. Văd că vrei iarăşi să râzi de mine. Asta-i împotriva tuturor regulilor jocului!

— Nicidecum, continuă Kreisler, nicidecum, iubitule! Dar trebuie să încep cu muzicantul, pentru că el creează o trecere firească spre lăuta ale cărei sunete au legănat dulcea

visare a copilului. Sora mai mică a mamei dădea dovadă de o adevărată virtuozitate la acest instrument atât de ponegrit de saloanele muzicale din acea vreme. Pe oameni în toată firea, care ştiu să scrie şi să citească, ba ştiu şi mai mult decât atâta, i-am văzut lăcrimând când îşi aduceau aminte cum cânta la lăută răposata domnişoară Sophie; cu atât mai puțin mi s-ar putea lua mie în nume de rău că, pe când eram încă un prunc însetat şi neputincios, adică abia un germene de conştiință, am sorbit cu nesaț țoală melancolia sunetelor fermecate ce izvorau din adâncul sufletului cintăreței din lăută. Muzicantul de la căpătâiul leagănului meu era chiar dascălul ei. Se numea *monsieur* Turtel, era mic de statură şi cu picioarele strâmbe; purta o manta roşie şi o perucă albă, foarte curată, strânsă într-un fileu lat... Povestesc toate astea numai ca să dovedesc cât de limpede am păstrat în amintire figurile din acea perioadă de viață; nici maestrul Abraham, nici nimeni altul n-are dreptul să se îndoiască de spusele mele când afirm că, deşi nu aveam pe-atunci nici trei ani împliniți, îmi amintesc clar că şedeam pe genunchii unei fete, a cărei privire blinda îmi lumina sufletul, că aud şi acum glasul ei dulce, cum îmi vorbea şi îmi cânta, şi-mi amintesc foarte bine că-i dăruiam acelei ființe încântătoare toată dragostea, toată tandrețea mea. Acea ființă era tocmai mătuşa Sophie care, printr-o abreviere ciudată, primise porecla de Fusschen. Într-o zi mă văicăream din răsputeri că n-o văzusem de loc pe mătuşa Fusschen. Dădaca mă duse într-o cameră unde mătuşa Fusschen stătea culcată; un bărbat în vârstă, care se afla lângă pat, sări de pe scaun şi, ocărând-o pe dădacă fără milă, o scoase repede din odaie, cu mine în brațe. Curând după aceea m-au îmbrăcat, m-au învelit într-o plăpumioară groasă şi m-au dus într-o altă casă, la alți oameni, care pretindeau că-mi sunt toți unchi şi mătuşi. Mi-au spus că mătuşa Fusschen este tare bolnavă şi că, dacă aş fi rămas

cu dânsa, m-aş fi îmbolnăvit şi eu tot aşa de rău. După câteva săptămâni m-au adus iarăşi în locuinţa veche. Plângeam, ţipam, voiam la mătuşa Fusschen. Îndată ce am ajuns în odaia ei, m-am repezit spre pat cu picioruşele mele nesigure de copil şi am tras perdelele. Patul era gol şi o doamnă, care şi ea pretindea că-mi este mătuşă, îmi spuse printre lacrimi: „N-ai s-o mai găseşti, Johannes; a murit şi acum e în pământ...”

Desigur că nu puteam înţelege atunci sensul acestor cuvinte, dar chiar şi astăzi, amintindu-mi de acea clipă, mă înfior de senzaţia fără nume, care mi-a cuprins întreaga fiinţă. Moartea însăşi mă strângea în menghina-i de gheaţă. Groaza ei a pătruns în adâncurile fiinţei mele, stingându-mi toate bucuriile copilăriei. Ce am făcut atunci nu-mi aduc aminte; poate că n-aş fi ştiut niciodată, dacă după aceea nu mi s-ar fi povestit de mai multe ori. Am lăsat perdeaua să cadă Încet şi vreme de câteva clipe am rămas pironii locului, grav şi tăcut; apoi, ca şi când m-aş fi adâncit în mine însumi, ca să meditez asupra celor aflate, m-am lăsat pe un scăunel, care se afla acolo. Se mai spune că această tristă reculegere a unui copil, de altfel deosebit de vioi, avea ceva înduioşător; cei din jur se temeau de un şoc psihic, căci vreme de câteva săptămâni am rămas în aceeaşi stare. Nu plângeam, nu râdeam, n-aveam chef de joacă, răspundeam morocănos, neluând seama la cele ce se petreceau în jurul meu...

În acea clipă maestrul Abraham apucă o coală de carton, cu o mulţime de tăieturi întortocheate şi o puse în dreptul luminării. Pe perete se reflectă un întreg cor de călugăriţe, care cântau la nişte instrumente ciudate.

Zărind ceata de călugăriţe frumos grupate, Kreisler exclamă:

— Aha, ştiu, maestre, ce vrei să-mi aminteşti! Dar chiar şi astăzi îndrăznesc să afirm cu întreaga tărie că n-ai avut

dreptate certându-mă şi zicând că sunt un copil neastâmpărat şi neînțelegător, care, cu glasul distonant al prostiei lui, a tulburat tonul şi măsura întregului cor al mănăstirii. Spune-mi dacă nu aveam tot dreptul să fiu zburdalnic la vârsta când m-ai dus, cale de douăzeci sau treizeci de mile de oraşul meu natal, tocmai la mănăstirea clarisselor. Ea să ascult, în sfârşit, muzică bisericească adevărat catolică! Şi nu a fost oare cu atât mai frumos că, totuşi, vechea rană a copilaşului de trei ani a sângerat din nou, cu mai multă putere încă, stârnind un fel de nebunie, care mi-a umplut inima cu ucigătoarele delicii ale unei tristeți sfâşietoare? Nu era oare firesc, neținând seama de tot ce mi se spunea, să susțin că deşi mătuşa Fusschen murise de mult, totuşi numai ea, şi nu altcineva cânta la instrumentul acela ciudat numit *trombetta marina?* De ce m-ai oprit când m-am repezit spre cor, unde aş fi regăsit-o în rochia ei verde cu funde roz!... Cu privirea pironită pe perete, Kreisler continuă cu o voce care tremura de emoție: într-adevăr, mătuşa Fusschen iese în evidență în mijlocul călugărițelor. S-a suit pe o băncuță ca să poată mânui mai uşor instrumentul acela masiv.

Consilierul trecu în față, împiedicându-l să mai vadă umbrele de pe perete, şi-l apucă de umeri, zicând:

— Ar fi mai înțelept, dragă Johannes, să nu te mai laşi pradă visărilor tale fantastice şi să nu vorbeşti despre instrumente care nici nu există, căci în viața mea n-am auzit de vreo *trombetta marina!*

Maestrul Abraham aruncă sub masă cartonul, făcând să dispară astfel într-o clipă toată acea lume de călugărițe cu himerica mătuşă Fusschen şi cu *trombetta marina,* şi exclamă:

— O, preastimate domnule consilier! Domnul capelmaistru este în momentul de față, ca de obicei, un om inteligent şi liniştit, şi nu un fantast ori un laş, aşa cum vor

să-l prezinte unii. Oare nu-i cu putință ca după moarte, cântăreața din lăută să se fi dedat cu pasiune acelui instrument ciudat, pe care, probabil, că-l vei putea întâlni uneori şi astăzi în mănăstirile de călugărițe, spre marea dumitale uimire? Cum? Spui că *trombetta marina* nu există? N-ai decât să cauți acest cuvânt în *Lexiconul muzical* al lui Koch, pe care dealtfel ştiu că-l ai printre cărțile dumitale. Consilierul intim se execută pe loc şi citi cu glas tare:

— „Acest vechi şi foarte simplu instrument cu arcuş este alcătuit din trei scânduri subțiri, având o lungime de şapte picioare şi la bază o lățime de şase-şapte țoli; lățimea părții superioare este însă numai de doi țoli; astfel, întregul instrument se prezintă sub forma unui triunghi care merge îngustându-se spre partea superioară, unde se află dispozitivul pentru întins coarda. Una dintre cele trei scândurele joacă rolul de placă de rezonanță şi este prevăzută cu câteva orificii şi o coardă unică. Instrumentul se aşază într-o poziție oblică, cu partea superioară sprijinită pe piept. Coarda se apasă cu degetul mare al mâinii stângi la înălțimea necesară, pentru obținerea tonului dorit; apăsarea trebuie să fie foarte delicată, cam ca pentru *flautino* sau flageolet la vioară, în timp ce cu mâna dreaptă treci arcuşul pe coardă. Sunetul specific al acestui instrument, care seamănă cu sunetul unei trompete cu surdină, este determinat de căluşul special, pe care se sprijină coarda la baza plăcii de rezonanță. Forma acestui căluş se apropie de cea a unui pantofior, partea lui anterioară fiind foarte joasă şi subțire, iar partea posterioară, mai înaltă şi mai groasă. Coarda se sprijină pe partea posterioară a căluşului şi, la atingerea cu arcuşul, face să oscileze partea anterioară a căluşului, emițând astfel un sunet vibrant, asemănător acelui al unei trompete prevăzute cu surdină.”

— Construieşte-mi un asemenea instrument, maestre Abraham! exclamă consilierul cu ochii strălucind de entuziasm. Construieşte-mi-l şi voi zvârli viola cu 20 de corzi într-un ungher; nu mă voi mai atinge de *eufon,* şi voi uimi curtea şi oraşul cântându-le cele mai minunate melodii la *trombetta marina.*

— Ţi-l voi construi, răspunse maestrul Abraham, şi-ţi urez ca spiritul răposatei mătuşi Fusschen, cea cu rochia de tafta verde, să te inspire.

Consilierul intim îl strânse călduros în braţe pe maestru, dar Kreisler se interpuse între cei doi, rostind cu oarecare enervare:

— Am impresia că sunteţi mai laşi decât am fost eu vreodată şi pe deasupra lipsiţi de inimă faţă de acel pe care pretindeţi că-l iubiţi! Fiţi mulţumiţi că, descriind acel instrument al cărui sunet m-a răscolit adânc, mi-aţi turnat apă rece pe fruntea mea înfierbântată, şi nu-mi mai amintiţi de fiinţa aceea care cânta la lăută! Ei, dragă amice consilier, mi-ai cerut să-ţi vorbesc despre tinereţea mea, iar maestrul a croit nişte siluete, care se potrivesc foarte bine cu acea perioadă, aşa că ai putea fi satisfăcut de frumoasa ediţie a schiţelor mele autobiografice, ilustrată cu gravurii Dar, în timp ce citeai articolul din Koch, mi-am adus aminte de colegul său întru lexicoane, Gerber, şi m-am văzut întins pe masă în chip de cadavru, gata pentru o autopsie biografică. Prosectorul ar putea spune: „Nu e de mirare că în miile de vine şi vinişoare din interiorul acestui tânăr curge numai sânge muzical, întrucât fenomenul este specific multora dintre rudele sale de sânge şi tocmai de aceea el le este *consângean*". Adică vreau să spun că cea mai mare parte dintre mătuşile şi unchii mei se ocupau de muzică şi că, de cele mai multe ori, cântau la nişte instrumente care, încă pe vremea aceea, deveniseră o raritate, iar acuma aproape au dispărut; aşa că numai in vis mai aud sunetele acelor

minunate concerte pe care le-am ascultat până la vârsta de zece-unsprezece ani. Poate tocmai de aceea talentul meu muzical s-a dezvoltat chiar de la început într-o direcție care se vădește în maniera mea de a orchestra și care nu e acceptată, fiind considerată prea fantastică. Dacă tu, amice consilier, ești în stare să-ți stăpânești lacrimile când auzi cântându-se la un instrument străvechi cum este *viola d'amore,* atunci mulțumește Creatorului pentru constituția ta robustă; eu, în ce mă privește, nu-mi puteam stăpâni lacrimile când cânta cavalerul Esser; odinioară plângeam cu adevărat ascultându-l pe unchiul meu, un om voinic și impunător, căruia îi stăteau deosebit de bine veșmintele duhovnicești. Și am mai avut o rudă care cânta fermecător la *viola di gamba,* deși unchiul care m-a crescut, sau, mai bine zis, nu m-a crescut, și care avea la spinet o virtuozitate uluitoare, îi reproșa, pe bună dreptate, că nu ține măsura. Bietul om și-a atras disprețul întregii familii când s-a aflat că pe muzica unei sarabande a dansat, plin de încântare, un menuet â la Pompadour. În general, v-aș putea povesti multe despre distracțiile muzicale ale familiei mele, distracții unice în felul lor; ar ieși însă la iveală și unele situații grotești, de care ar trebui să râdeți; *respectus parentelae*[87] mă împiedică însă să-mi fac de râs stimabilele rude în fața domniilor-voastre.

— Ascultă, dragă Johannes, vorbi consilierul, te rog să nu-mi iei în nume de rău dacă am să ating o coardă a sufletului tău, care, poate, vibrează dureros. Vorbești numai de unchii și de mătușile tale și nu pomenești nimic nici de mama, nici de tatăl tău.

Kreisler îi răspunse adânc emoționat:

---

[87] Din respect față de rude (lat.).

— O, dragul meu prieten, tocmai astăzi mă gândeam... Dar nu; destul cu amintirile şi visurile, destul despre clipa care a trecut astăzi în mine toată tristeţea simţită numai, dar nu şi înţeleasă, a copilăriei mele; acum însă parcă mi s-a aşternut peste suflet acea pace asemănătoare linişţii pline de presimţiri a unei păduri după ce furtuna s-a potolit. Da, maestre, ai dreptate, am stat sub măr, ascultând glasul profetic al ecoului iscat de tunet. Poţi să înţelegi mai bine starea de toropeală şi de amorţire în care am rămas timp de doi ani, după moartea mătuşii Fusschen, dacă îţi voi spune că moartea mamei, care s-a întâmplat în perioada aceea, n-a produs asupra mea o impresie deosebită. Motivul pentru care tatăl meu m-a lăsat – Sau a trebuit să mă lase – cu totul în grija fratelui mamei mele nu am nevoie să ţi-l spun, întrucât lucruri de acelaşi fel le-ai putea citi aproape în orice roman de familie, sau în orice comedie de-a lui *Iffland.* Ajunge să afli că mi-am petrecut anii copilăriei, ba chiar şi o parte din anii tinereţii, într-o singurătate lipsită de orice mângâiere, din pricină că eram fără părinţi. Un tată, oricât de rău, este totuşi mai bun decât cel mai desăvârşit educator: asta este părerea mea; şi mă îngrozesc când văd părinţi, lipsiţi de înţelegere şi afecţiune, care se despart de copii trimiţându-i în vreun institut de educaţie, unde aceste biete fiinţe sunt modelate şi apretate după un anumit calapod, fără nicio consideraţie pentru personalitatea lor, pe care numai părinţii o pot înţelege cu adevărat. În ceea ce priveşte educaţia, n-ar trebui să se mire nimeni că sunt lipsit de orice creştere, deoarece unchiul meu nu s-a preocupat nicidecum de aşa ceva m-a lăsat pe mâna unor dascăli, care veneau la noi acasă, căci nu aveam voie să mă duc la şcoală şi în acelaşi timp nici nu-mi era îngăduit că, prin vreo prietenie cu un băiat de vârsta mea, să tulbur solitudinea casei, locuită doar de unchiul meu holtei şi de un servitor bătrân şi morocănos. Nu-mi pot aminti decât de

trei Împrejurări in care unchiul meu, om calm şi de o indiferență aproape tâmpă, a recurs la o foarte scurtă acțiune educativă, dându-mi de fiecare dată câte o palmă. Aşa încât pot spune că, în timpul copilăriei mele, am primit trei palme. Întrucât tot m-am pornit pe vorbă, aş fi putut să-ți prezint, dragă prietene, povestea celor trei palme sub forma unui trifoi romantic; mă voi mărgini însă la frunza din mijloc, ştiind cât de mult te pasionează studiile mele muzicale, şi că, prin urmare, ai fi foarte curios să afli împrejurările în care am compus pentru întâia oară. Unchiul meu avea o bibliotecă destul de cuprinzătoare în care, când aveam chef, puteam să cotrobăiesc şi să citesc; într-o zi mi-au căzut in mină *Confesiunile* lui Rousseau, in traducere germană. Am înghițit această carte, care nu este chiar cea mai indicată pentru un băiețaş de doisprezece ani şi care ar fi putut sădi in sufletul meu germenul multor catastrofe. Curiozitatea mi-a fost însă trezită cu deosebită putere de un singur aspect al situațiilor destul de echivoce din această carie, încât tot restul l-am uitat cu desăvârşire. Pentru mine a fost ca un şoc electric pasajul in care copilul Rousseau, îndemnat de spiritul atotputernic al muzicii interioare şi încolo lipsit de cele mai elementart cunoştințe de armonie şi de contrapunct şi fără niciun fel de mijloace practice, se hotărăşte să compună o operă. Trage perdelele, făcând astfel întuneric în odaie, se trânteşte pe pat, spre a se dărui în întregime inspirației fanteziei sale, şi opera lui îi apare asemenea unui vis încântător... Zi şi noapte am fost obsedat de imaginea acestui moment, în care mi se părea că asupra copilului Rousseau se pogorâse harul supremei fericiri. De multe ori aveam impresia că şi eu m-am împărtăşit din această beatitudine şi că depindea numai de mine să iau hotărârea fermă de a face un salt spre acest paradis, întrucât spiritul muzicii mă stăpânea şi pe mine cu aceeaşi putere. Într-un cuvânt, am ajuns până acolo că m-

am hotărât să-i urmez pilda. Într-o seară furtunoasă de toamnă, când contrar obiceiurilor sale, unchiul meu plecase de acasă, am tras repede perdelele şi m-am trântit pe patul lui, ca să se zămislească în sufletul meu o operă ca la Rousseau. Dar, deşi luasem toate măsurile şi făceam toate sforțările pentru a invoca spiritul poeziei, acest spirit se încăpățâna să nu pogoare! În schimb, în locul ideilor sublime, tot timpul îmi suna în urechi un nenorocit de cântecel al cărui text plângăreț începea în felul următor: „O iubesc doar pe Ismena, şi Ismena mă iubeşte" şi nu era chip să scap de el. „Acum, îmi repetam eu cu îndârjire, vine corul solemn al preoților: «Olimpul, sus...», dar „O iubesc doar pe Ismena" continua să-mi sune în urechi neîncetat, până ce am căzut într-un somn adânc. Am fost trezit de nişte strigăte şi am simțit un miros insuportabil, care mă sufoca. Întreaga odaie era plină de fum, iar în mijlocul acestui nor negru stătea unchiul meu, călcând în picioare resturile unei perdele arse şi strigând: „Apă, aduceți repede apă!" Bătrânul servilor aduse foarte multă apă, pe care o turnă pe podea, stingând astfel focul. Fumul se împrăştie, ieşind încet pe fereastra deschisă. „Unde o fi nenorocitul?" întreba unchiul, căutând cu luminarea prin cameră. Îmi dădeam prea bine seama despre cine vorbea şi tăceam chitic în fundul patului. În sfirşit, m-a descoperit şi m-a tras afară strigind mânios: „Ieşi imediat de acolo! Ai dat foc casei... nemernicule!"

La întrebările lui i-am răspuns foarte senin că, după pilda copilului Rousseau din *Confesiuni,* compuneam în pat o *opera seria*[88] şi habar n-aveam de unde vine focul. „Rousseau, hai?! Compuneai? Opera scria?! Tâmpitule!" Unchiul se bâlbâia de furie şi mi-a ars cea de-a doua palmă pe care am primit-o in viața mea; stăteam mut şi încremenit

[88] Operă serioasă, cu subiecte tragice, spre deosebire de opera bufă.

de spaimă. Deodată, ca un ecou al palmei, am auzit foarte desluşit: „O iubesc doar pe Ismena etc.” Din clipa aceea am căpătat o puternică repulsie, atât pentru cântec, cât şi pentru entuziasmul creației muzicale în general.

— Dar cum de s-a iscat focul? întrebă consilierul intim.

— Nici până astăzi, răspunse Kreisler, nu-mi pot da seama de unde a luat foc perdeaua, distrugând şi un frumos halat al unchiului, împreună cu trei sau patru bucle pe care obişnuia să le adauge, drept podoabă suplimentară, perucii sale. Totdeauna am avut impresia că palma am primit-o nu pentru focul, de care nu eram vinovat, ci pentru încercarea mea de compoziție muzicală. Ciudat lucru însă: unchiul ținea cu cea mai mare severitate să învăț muzica, şi numai muzica, în pofida dascălilor oare, înşelați de repulsia mea trecătoare, mă socoteau lipsit de orice înclinație muzicală. Ce mai învățam sau oe nu învățam în afară de muzică – unchiului meu îi păsa prea puțin. Ținând seama că şi-a manifestat de câteva ori marea nemulțumire față de modul anevoios în care se desfăşura educația mea muzicală, ai fi putut crede că o să se bucure nespus când, după vreo câțiva ani, înclinația mea spre muzică s-a manifestat atât de puternic, încât nu mă mai interesa nimic altceva. Dar iată că n-a fost de loc aşa. Unchiul meu se mulțumi să zâmbească uşurel când băgă de seamă că ajunsesem să cânt la mai multe instrumente cu o anumită virtuozitate, ba chiar că şi compuneam câte o mică piesă muzicală, spre bucuria maeştrilor şi a cunoscătorilor. Da, zâmbea când eram lăudat față de el şi spunea cu o expresie şireată: „Se poate; nepoțelul meu e destul de trăsnit!”

Consilierul intim îl întrerupse pe capelmaistru;

— Totuşi, nu înțeleg câtuşi de puțin de ce unchiul acesta n-a lăsat libertate deplină înclinației tale ci, dimpotrivă, te-a silit să apuci pe alt drum. Căci, după câte ştiu, nu eşti capelmaistru decât de puțină vreme.

— Şi nici pentru multă vreme, spuse râzând maestrul Abraham, proiectând pe perete silueta ciudată a unui bărbat mărunt. Acum vreau să mă ocup puțin de preacinstitul unchi, pe care un nepot trăsnit l-a poreclit unchiul Au-Vau pentru că purta numele de August Wenzel. Da, trebuie să arăt lumii că dacă i-a dat prin cap capelmnistrului Kreisler să devină consilier de legație şi să se chinuiască amarnic cu lucruri cu totul împotriva firii sale, cel mai puțin vinovat este tocmai sus-numitul unchi Au-Vau.

— Te rog, maestre, nu mai vorbi despre asta, îl întrerupse Kreisler. Şi ia-l pe unchi de pe perete, căci chiar dacă arăta în realitate destul de caraghios, n-aş vrea să-mi bat joc de bătrân, acum când zace în mormânt.

— Văd că azi eşti din cale-afară de cuviincios şi de delicat, îi răspunse maestrul.

Dar Kreisler, fără a-i lua în seamă cuvintele, se adresă consilierului intim:

— O să-ți pară rău că m-ai tras de limbă, pentru că, deşi poate te aştepți la ceva extraordinar, nu-ți voi povesti decât lucruri foarte obişnuite, de acelea care se repetă de mii de ori în viața fiecărui om. Este cert, deci, că nu datorită educației sau vreunei deosebite încăpățânări a destinului – nu, nicidecum – ci numai din pricina cursului firesc al lucrurilor am ajuns acolo unde nu doream. Ai observat poate că în fiecare familie există câte un membru, care, fie datorită unui talent deosebit, fie prin coincidența fericită a unor împrejurări prielnice, este săltat spre anumite culmi; îl vezi apoi stând ca un erou în mijlocul cercului familial; toate rudele se uită la el cu admirație înduioşată, glasul lui imperios este ascultat cu supunere, iar cuvintele lui sunt considerate ca nişte sentințe fără drept de apel. Acesta a fost cazul fratelui mai mic al unchiului meu. A părăsit cuibul muzical al familiei şi a devenit un personaj cu destulă

greutate la reşedinţa princiară, în calitate de consilier de legaţie şi sfetnic intim al prinţului. Înălţarea lui a cufundat întreaga familie într-o admiraţie perpetuă. Numele consilierului de legaţie se rostea cu un ton solemn şi dacă cineva spunea bunăoară: „Consilierul de legaţie a scris”, sau „Consilierul de legaţie a afirmat cutare sau cutare lucru”, toţi amuţeau, plini de respect. Fiind deprins încă din fragedă copilărie să-l consider pe unchiul din capitală ca pe un om care a atins scopul suprem al năzuinţelor omeneşti, este firesc să nu fi avut şi eu altă ambiţie decât aceea de a călca pe urmele lui. Portretul venerabilului unchi atârna pe perete în salonul cel mare şi singura mea dorinţă era să mă văd şi eu îmbrăcat ca unchiul din portret şi tot aşa de frizat. Dorinţa aceasta mi-a fost împlinită de educatorul meu şi, într-adevăr, la vârsta de zece ani, eram probabil foarte arătos cu peruca mea frizată şi înaltă cât toate zilele, cu haina mea de un verde-deschis cu broderii fine de argint, cu ciorapi de mătase în picioare şi o mică spadă la şold. Această ambiţie copilărească se adâncea o dată cu vârsta căci, pentru a mi se trezi interesul faţă de ştiinţa cea mai aridă, era suficient să mi se spună că-i necesară ca să pot deveni şi eu consilier de legaţie, la fel cu unchiul. Că arta, care-mi umplea tot sufletul, ar fi trebuit să fie singura mea dorinţă, singurul meu scop – aceasta îmi trecea cu atât mai rar prin minte, cu cât auzeam în jurul meu vorbindu-se despre muzică, pictură şi poezie, doar ca despre nişte lucruri foarte plăcute, însă care nu pot servi decât pentru distracţie şi agrement. Repeziciunea cu care înaintam pe calea aleasă, într-o anumită măsură, de mine însumi, neîntâmpinând nici cea mai mică piedică, datorită cunoştinţelor pe care le dobândisem şi protecţiei unchiului din capitală nu-mi îngăduia răgazul să mă gândesc şi să înţeleg că apucasem pe un drum greşit. Scopul era atins şi nu mai exista nicio posibilitate de a face cale întoarsă, când,

cu totul pe neaşteptate, arta pe care o trădasem se răzbună; mi-am dat seama că mi-am ratat viaţa şi am fost cuprins de o deznădejde cumplită, văzându-mă încătuşat în nişte lanţuri, despre care credeam că nu vor putea fi niciodată zdrobite.

— Binecuvântată de o mie de ori fie deci catastrofa care te-a eliberat din lanţuri! exclamă consilierul intim.

— Nu e tocmai aşa, răspunse Kreisler. Eliberarea a venit prea târziu. Mă aflu în situaţia acelui captiv care, clnd, în sfârşit şi-a recăpătat libertatea, s-a simţit atât de dezobişnuit de larma lumii, ba chiar şi de lumina soarelui, încât nu mai era în stare să se bucure de darul suprem al libertăţii; nu dorea decât să se întoarcă din nou în temniţa lui.

Aici maestrul Abraham luă cuvântul:

— Acestea nu sunt decât nişte închipuiri deşarte, dragul meu Johannes, cu care te chinuieşti singur şi chinuieşti şi pe alţii! Lasă, lasă că ştiu: soarta ţi-a fost totdeauna favorabilă, dar nu eşti niciodată în stare să mergi la un trap normal, ci tot cauţi să te abaţi când la dreapta, când la stângă şi de asta eşti numai dumneata vinovat. Desigur, ai dreptate când spui că atunci când e vorba de copilărie, steaua dumitale ţi-a fost prielnică şi...

PARTEA A DOUA.
UN TÂNĂR CAPĂTĂ EXPERIENŢA VIEŢII.
ŞI EU AM FOST ÎN ARCADIA

(M.R.P.)... —Ar fi nostim şi totodată din cale-afară de ciudat – şopti într-o zi maestrul vorbind cu sine însuşi – dacă, totuşi, mititelul acela cenuşiu de sub sobă ar avea într-adevăr calităţile pe care i le atribuie fantezia profesorului. Hm!... Cred că m-ar putea îmbogăţi mai mult

decât fata invizibilă construită de mine. L-aş închide într-o cuşcă şi l-aş sili să-şi arate talentele în faţa lumii care, desigur, ar plăti bucuros oricât, ca să-l vadă. Un motan cu o cultură ştiinţifică e cu mult mai interesant decât un copil precoce, care a învăţat papagaliceşte câteva operaţii mintale. Unde mai pui că, în acest caz, n-aş mai avea nevoie să-mi plătesc un copist! Trebuie să cercetez chestiunea asta mai de-aproape!

Auzind cuvintele fatale ale maestrului, mi-am amintit de sfaturile neuitatei mele mame, Mina. Ferindu-mă să arăt prin cel mai mic gest că l-am înţeles pe bătrân, am decis să-mi ascund cu cea mai mare grijă cultura. De aceea, citeam şi scriam numai noaptea şi, cu acest prilej, mi-am dat seama cu recunoştinţă cât de bună a fost providenţa când a înzestrat specia mea umilită cu atâtea avantaje faţă de creaturile bipede care, numai Dumnezeu ştie de ce, se consideră stăpânul lumii. Pot să jur, de pildă, că în cursul studiilor mele n-am avut nevoie să recurg la serviciile fabricantului de luminări sau de ulei, întrucât fosforul din ochii mei luminează puternic chiar în bezna cea mai adâncă. Din această pricină, operele mele sunt mai presus de învinuirea adusă unor autori din vechime, şi anume că produsele spiritului lor miros a lampă.

Cu toate că sunt convins de Înalta perfecţiune cu care m-a înzestrat natura, trebuie să recunosc, totuşi, că tot ce se află sub soare poartă în sine anumite imperfecţiuni care, la rândul lor, dovedesc o anumită relaţie de dependenţă. De acele lucruri trupeşti pe care medicii le consideră nenaturale, deşi mie ele îmi par a fi foarte naturale, nici nu vreau să pomenesc; în schimb, aş vrea să subliniez, în legătură cu organismul nostru psihic, că acea dependenţă de care am vorbit mai sus se manifestă şi în el foarte clar. Astfel, nu este oare adevărat că zborul nostru spre culmi

este adeseori frânat de câte un balast despre care nu ştim nici ce este, nici de unde vine, nici cine ni l-a agățat?

Dar mai bine şi mai exact este să afirm că orice rău se datorează unui exemplu dăunător şi că slăbiciunea firii noastre stă doar în faptul că suntem siliți să-l urmăm. Sunt de asemenea convins că specia umană este anume făcută să dea acest exemplu dăunător.

De pildă ție, iubite motănel, care citeşti aceste rânduri, nu ți s-a întâmplat să nimereşti uneori într-o situație inexplicabilă chiar pentru tine însuți şi pentru care ai fost mustrat cu asprime, ba chiar poate şi muşcat de aproapele tău? Ai fost leneş, arțăgos, indecent, lacom, nimic nu-ți era pe plac, te nimereai totdeauna să fii acolo unde erai mai puțin dorit, stinghereai pe toți cei din jur, într-un cuvânt – un tip nesuferit! Consolează-te, motane! Această perioadă nefastă a vieții tale nu-şi are rădăcina în eul tău profund. E doar tributul plătit principiului ce ne cârmuieşte pe toți, când ai urmat şi tu exemplul rău al oamenilor care au introdus această stare vremelnică. Consolează-te, motane, căci şi eu am pățit la fel!

În mijlocul acestor reflecții, am fost cuprins de dezgust – un dezgust ca atunci când mănânci cantități prea mari de lucruri indigeste; imediat m-am ghemuit chiar pe cartea pe care o citeam şi pe manuscrisul la care tocmai lucram... şi am adormit. Indolența aceasta creştea din ce în ce mai mult, încât până la urmă ajunsesem să nu mai am niciun chef să scriu, să citesc, să sar sau să alerg, ori să mă distrez cu prietenii mei pe acoperişuri şi în beci. În schimb simțeam un imbold, mai puternic decât voința mea, să fac tot ce putea să displacă maestrului, tot ce putea să displacă prietenilor, devenindu-le astfel nesuferit. In ce-l priveşte pe maestru, multă vreme s-a mulțumit doar să mă alunge, când îmi alegeam drept culcuş vreun loc unde nu-i plăcea să mă vadă; până la urmă, însă, a fost nevoit să-mi tragă şi câte o

bătaie. Odată, tot sărind pe masa de lucru a maestrului, atâta mi-am fluturat coada încolo şi-ncoace că am ajuns s-o moi în călimara cea mare, după care am pictat pe podea şi pe divan cele mai frumoase motive. Maestrul, care nu avea niciun fel de înţelegere pentru acest gen artistic, s-a înfuriat la culme. Am fugit in ciule, dar acolo am păţit-o aproape şi mai rău. Un motan cu o înfăţişare foarte impunătoare îşi exprimase încă mai de mult dezaprobarea în privinţa purtării mele; acum, profitând de împrejurarea că încercasem – destul de imprudent, fireşte – săi şterpelesc de sub nas o bucăţică gustoasă cu care tocmai se delecta, m-a luat fără prea multă vorbă, într-o serie de palme, incit m-a năucit complet şi mi-a umplut urechile de sânge. Dacă nu mă înşel, respectabilul domn îmi era unchi, căci pe faţă i se vedeau clar trăsăturile Minei; de altfel, şi forma mustăţii avea un aer specific de familie... Într-un cuvânt, mărturisesc că în perioada aceea m-am întrecut pe mine însumi în obrăznicii, încât într-o zi maestrul mi-a spus:

— Nu pricep de loc, Murr, ce se petrece cu tine; până la urmă îmi vine a crede că ai ajuns la vârsta golăniei!

Maestrul avea dreptate. Perioada aceasta era pentru mine fatala vârstă a golăniei, prin care trebuia să trec, după pilda proastă a oamenilor, care, după cum am spus, au introdus această stare nefastă ca una care corespunde firii lor celei mai intime. Ei numesc această perioadă anii golăniei, deşi unii rămân toată viaţa lor aşa; la noi nu se poate vorbi decât de săptămânile de golănie şi, în ceea ce mă priveşte, am ieşit din această vârstă subit, datorită unui ghiont care m-ar fi putut costa un picior sau câteva coaste rupte. Propriu-zis *am sărit* din vârstă golăniei într-un mod foarte violent.

Trebuie să vă spun cum s-au petrecut lucrurile: în curtea unde locuia maestrul se afla un fel de maşinărie pe patru roţi, tapisată frumos pe dinăuntru; după cum am aflat mai târziu, era un cupeu englezesc. În starea de spirit în care mă

aflam pe vremea aceea, era foarte firesc să-mi vină pofta să mă cațăr cu trudă ca să ajung în interiorul acelei maşinării. Pernele pe care le-am descoperit acolo mi s-au părut atât de îmbietoare, atât de plăcute, încât am ajuns să-mi petrec mai tot timpul înăuntru, dormind şi visând.

O dată, tocmai în clipa când prin fața ochiului meu sufletesc se perindau imagini delicioase de fripturi de, iepure si altele asemănătoare, am fost trezit de o smucitură puternică, însoțită de pocnete, zdrăngănituri şi bubuituri. Cine ar putea să descrie groaza care m-a cuprins când mi-am dat scama că întreaga maşinărie, cu o larmă infernală, se pusese în mişcare, legănindu-se şi aruncându-mă din colț în colț! Spaima mea creştea, transformându-se în disperare. Mi-am luat inima în dinți şi m-am încumetat să sar din maşinărie. În urma mea am auzit hohote de râs care semănau cu nechezatul unor demoni din iad, şi am putut desluşi nişte glasuri barbare strigând: „Pisica! pisica! huo, huo, huo!" Fugeam orbii de furie, în timp ce în urma mea ploua cu pietre, în sfârşit, am izbutit să ajung sub o boltă întunecoasă, unde m-am înăbuşit pierzându-mi cunoştința.

Într-un târziu mi s-a părut că aud paşi deasupra capului; după felul cum răsunau, am avut impresia că mă aflu sub o scară. Chiar aşa era...

Dar când să mă strecor afară, am încremenit. În fața mea fie întindeau la nesfârşit străzi nenumărate, pe care forfoteau o mulțime de oameni, toți cu desăvârşire necunoscuți. Unde mai pui că treceau in goană trăsuri, lătrau clini si, culmea, o ceată întreagă, cu arme lucind în soare, bloca strada; o tobă Începu să bată brusc, chiar lingă urechea mea, alil de laic, incit am sărit de trei coți în sus. Era firesc să mi se umple sufletul de o spaimă ciudată. Îmi dădeam scama că mă aflam în lume, în acea lume pe care o întrezărisem din depărtare de pe acoperiş, de multe ori cu nostalgie, cu o anumită curiozitate. Da, mă aflam chiar în

mijlocul acestei lumi, eu, un străin fără experienţă. M-am strecurat, cu grijă de-a lungul caselor, până am întâlnit în sfârşit câţiva tineri din specia mea. M-am oprit, încercând să leg cu dânşii o conversaţie; ei însă s-au mulţumit să holbeze nişte ochi din care parcă ieşeau schiţei, apoi, cu o săritură, s-au depărtat. „Tineret fluşturatic, am exclamat, habar n-ai cine ţi-a ieşit în cale! Aşa trec prin lume spiritele mari, neobservate si neluate în seamă. Acesta este destinul înţelepciunii pieri luare." Mă aşteptam la mai multă înţelegere din partea oamenilor, aşa că sărind pe pervazul unei ferestre de subsol, care se ridica puţin deasupra trotuarului, am scos câteva mieunaturi vesele şi, după părerea mea, destul de îmbietoare; toţi treceau însă reci, fără pic de simpatie, abia aruncându-mi câte o privire. Într-un târziu am zărit un băieţaş frumos, cu bucle blonde, care m-a privit prietenos şi m-a chemat, ademenindu-mă cu degetul: „Pis! pis!"

„O, suflet nobil, tu mă înţelegi!" m-am gândit eu. Sărind jos, m-am apropiat de el şi am început să torc prietenos. Băieţaşul m-a mângâiat, dar în clipa când mă pregăteam să mă dăruiesc în întregime sentimentelor prieteniei, mi-a strâns cu atâta putere coada încât, de durere, am scos un ţipăt. Se pare că tocmai *acest* lucru i-a făcut cea mai mare plăcere acelei fiinţe răutăcioase, căci a izbucnit în râs şi, ţinindu-mă bine, ca să nu pot fugi, a încercat să repete manevra diabolică. Cuprins de o mânie dreaptă şi însetat de răzbunare, mi-am înfipt ghearele adânc în mâinile şi în obrajii lui; urlând de durere, mi-a dat drumul. Dar în aceeaşi clipă l-am auzit strigând: „Tyras!... Cartuş! Şo pe el!... Şo pe el!"... Lătrând zgomotos, doi câini s-au năpustit asupra mea. Fugeam cu sufletul la gură... câinii după mine, gata-gata să mă înhaţe... simţeam că nu mai e nicio scăpare! înnebunit de groază, am sărit printr-o fereastră de la parter, făcând să zăngănească geamurile şi răsturnând

câteva ghivece de flori ce se aflau pe pervaz şi care au căzut cu un zgomot de tunet pe podea. O femeie, care şedea împletind la o masă, a sărit în sus speriată. A apucat un băţ şi s-a repezit la mine strigând: „Îţi arăt eu ţie, bestie afurisită!”... Dar ochii mei care ardeau de mânie, ghearele scoase afară şi miorlăitul meu disperat au făcut-o să se oprească. Ca in tragedia aceea cunoscută[89], stătea cu băţul ridicat, aidoma tiranului, nehotărât între furie şi stăpânire de sine. Deodată s-a deschis uşa; cu o extraordinară prezenţă de spirit, am zbughit-o printre picioarele bărbatului care tocmai intra si am avut norocul să nimeresc, din casa aceea, iar în stradă.

Istovit de toate aceste emoţii, am găsit până la urmă un locşor liniştit şi ferit unde am putut să-mi trag sufletul. Deodată a început să mă chinuie o foame cumplită şi abia atunci mi-am adus aminte, cu durere, de bunul maestru Abraham de care mă despărţise soarta crudă. Dar cum să-l regăsesc? Priveam cu tristeţe în jurul meu; nu găseam nicio posibilitate să nimeresc drumul spre casă şi ochii mi s-au umplut de lacrimi amare.

Speranţa mi-a reînviat însă când, la colţul unei străzi, am zărit o fetişcană, cu înfăţişare prietenoasă, stând în faţa unei măsuţe încărcate cu pâinişoare şi cârnaţi, de care îţi lăsa gura apă. M-am apropiat încetişor; fata mi-a zâmbit. Ca să mă prezint din capul locului ca un tânăr binecrescut, cu maniere elegante, mi-am arcuit în faţa ei spinarea mai frumos ca oricând. Zâmbetul fetei s-a prefăcut într-un râs sonor. „În sfârşit, am întâlnit un suflet nobil, o inimă sensibilă! O, Doamne, ce dulce mângâiere pentru un suflet rănit!” Vorbind astfel cu mine însumi, am înşfăcat un cârnăcior de pe masă. M-am trezit însă că fata începe să ţipe

[89] Se referă la Shakespeare, Hamlet, actul II, scena 2.

şi dacă m-ar fi nimerit cu lemnul noduros cu care încerca să mă lovească, fără-ndoială că n-aş mai fi gustat niciodată din cârnăciorul pe care-l luasem – bazându-mă pe onestitatea şi umanitatea ei – nici din vreun alt cârnăcior. Mi-am adunat ultimele puteri ca să scap de urmărirea acelui monstru feminin. Am izbutit în cele din urmă să ajung într-un loc unde am putut consuma cârnăciorul în tihnă.

Această frugală gustare mi-a înseninat starea de spirit şi cum razele calde ale soarelui îmi mângâiau blana, am simţit cu toată plenitudinea cât de frumoasă e viaţa pe acest pământ. Când s-a lăsat însă noaptea umedă şi rece şi când, lipsit de un culcuş moale ca acela pe care-l aveam la bunul meu maestru, m-am trezit a doua zi îngheţat şi înfometat, am fost cuprins de o tristeţe vecină cu disperarea. „Aşadar (am izbucnit eu în tânguiri) asta e lumea pe care, de pe acoperişul căminului tău, doreai atât de mult s-o cunoşti? Lumea, în care te-aşteptai să găseşti virtuţile, înţelepciunea şi etica unei culturi superioare? O, ce barbari lipsiţi de inimă! Puterea lor nu stă decât în bătaie, iar înţelepciunea lor, doar într-o nemiloasă batjocură. Şi singurul lor scop este persecuţia plină de invidie a firilor profunde şi sensibile. O, vreau să plec cât mai repede din această lume făţarnică şi amăgitoare! Primeşte-mă în umbra ta răcoroasă, tu, dulce beci al casei mele! O, pod! O, sobă! O, singurătate, unica mea bucurie, după tine tânjeşte sufletul meu îndurerat!”

Copleşit de deznădejde, am închis ochii şi am plâns amarnic.

Deodată o voce cunoscută mi-a răsunat în urechi:

— Murr! Murr! Cum de-ai ajuns aici, dragul meu prieten? Ce ţi s-a întâmplat?

Am deschis ochii: în faţa mea era tânărul Ponto.

Deşi Ponto mă ofensase grav, apariţia lui neaşteptată mi-a adus totuşi o mângâiere. Am uitat nedreptate pe care mi-o făcuse şi i-am povestit toate cele petrecute cu mine. Printre

şiroaie de lacrimi, i-am înfăţişat situaţia disperată în care mă aflam şi am încheiat plângându-mă de foamea care mă chinuia. În locul compătimirii la care mă aşteptam. Ponto a izbucnit în hohote de râs.

— Mare prostănac eşti, măi Murr! întâi se vârâ iepurele într-un cupeu în care n-avea ce căuta şi adoarme; iar când trăsura porneşte, se sperie si sare afară; se miră grozav că, deşi n-a trecut niciodată pragul casei, nu-l cunoaşte nimeni, şi că dă de bucluc din pricina poznelor; pe deasupra e şi atât de prost, încât nu-i în stare să-şi găsească drumul înapoi, la stăpânul său... Ascultă aici, amice Murr: te-ai lăudat mereu cu savantlâcul şi cultura ta, ai făcut totdeauna pe grozavul cu mine, iar acum stai părăsit şi disperat şi toate însuşirile cele mari ale spiritului tău nu te pot învăţa cum să te descurci ca să-ţi potoleşti foamea şi să găseşti drumul spre casă. Şi dacă acel pe care-l socoti inferior ţie nu te va lua acum sub oblăduirea lui, ai să mori aici în chipul cel mai ruşinos; şi nu se va găsi nicio fiinţă pe tot pământul căreia să-i pese de cunoştinţele şi de talentele tale; şi niciunul dintre poeţii pe care-i socoteşti prieteni nu va pune un amical *„Hic jact!”*[90] pe locul unde ai să pieri din propria ta prostie. Vezi că şi eu am trecut prin şcoală şi, orice-ar zice unii, pot să citez şi eu puţintică latină!... Dar ţie ţi-i foame, sărmane motan, şi la asta trebuie găsit leac în primul rând. Hai cu mine!

Tânărul Ponto a pornit înainte cu pas sprinten. Eu îl urmam abătut, zdrobit de cuvintele lui care, pe stomacul gol. Îmi păreau a fi destul de adevărat. Dar ce tare m-am speriat când...

(F.m.)... pentru editorul acestor file a fost întâmplare deosebit de fericită că a putut surprinde astfel, pe viu,

---

[90] Aici zace! (lat.)

ciudata conversație dintre Kreisler şi consilierul intim. Acest fapt i-a dat posibilitatea să-ți înfățişeze, dragă cititorule, cel puțin câteva icoane din prima tinerețe a acelui personaj bizar a cărui biografie este oarecum obligat s-o scrie. Editorul crede că, în ceea ce priveşte conturul şi coloritul lor, aceste icoane pot fi socotite destul de caracteristice şi de semnificative. Cel puțin după cele povestite de Kreisler despre mătuşa Fusschen şi lăuta sa. Nu mai poate fi pus la îndoială faptul că muzica, cu melancolia ei ciudată şi cu deliciile ei cereşti, a prins rădăcini cu mii de fibre în sufletul băieţaşului.

Nu-i deci de mirare că din acest suflet curg şiroaie de sânge fierbinte alunei când e rănit. Pe numitul editor l-au interesat, l-au pasionat chiar, mai ales două momente din viața capelmaisl rului nostru. Şi anume, în ce fel maestrul Abraham a intrat in familie, ajungând să-l influențeze pe micul Johannes, şi care a fost catastrofa ere l-a smuls pe onorabilul Kreisler de la reşedința ducelui, transformându-l în capelmaistru, cum ar fi trebuit să fie de la început, deşi putem să avem încredere in forța eternă care le face pe toate la timpul şi la locul potrivit. Parte din aceste împrejurări au putut fi aflaie şi le vei afla şi tu îndată, iubite cititor.

Mai întâi, se ştie precis că la Gonionesmuhl, unde s-a născut şi a copilărit Kreisler, trăia un om ciudat cu o înfățişare şi cu nişte purtări din cale-afară de curioase. De altfel; orăşelul Gonionesmuhl a fost întotdeauna paradisul tuturor originalilor; deci Kreisler a crescut înconjurat de personajele cele mai ciudate care, fără îndoială, produceau asupra lui o impresie deosebit de puternică, mai ales că în anii copilăriei n-avea legături cu cei de-o seamă cu dânsul. Omul acela se numea, la fel ca şi un cunoscut umorii, Abraham Liscov, şi era constructor de orgi, meserie pentru care avea uneori nu dispreț profund, iar alteori o ridica în

slăvi, aşa că, la drept vorbind, nu prea puteai să-ți dai seama ce gândeşte.

După cum povesteşte Kreisler, în familia lui se vorbea totdeauna cu cea mai mare admirație despre domnul Liscov. Afirmau că e cel mai priceput artist din toți câți există şi regretau că firea lui capricioasă şi poznele lui năstruşnice îl țineau departe de oameni. Puteai auzi când pe unul, când pe altul, vorbind ca de un noroc neaşteptat, dacă domnul Liscov ii făcuse o vizită şi-i acordase pianul. Cu acest prilej se povesteau multe despre ciudățeniile lui nemaipomenite, ceea ce producea o impresie deosebit de puternică asupra lui Johannes. Copilul, fără să-l cunoască pe domnul Liscov, îşi făcuse o imagine precisă despre el şi ardea de dorința de a-l vedea. După ce, într-una din zile, unchiul spuse că domnul Liscov va veni, poate, la ei acasă, şi va repara pianul, micul Johannes nu mai avu linişte: în fiecare dimineață întreba dacă maestrul are de gând să vină cu adevărat. Interesul copilului pentru necunoscutul domn Liscov se transformă într-o admirație plină de respect când, pentru întâia oară, auzi sunetele maiestuoase ale orgii din catedrală, unde unchiul se ducea rar, şi când află că acel minunat instrument a fost construit chiar de domnul Abraham Liscov. Din clipa aceea, imaginea pe care Johannes şi-o făcuse despre domnul Liscov dispăru şi alta, cu totul nouă, îi luă locul. Copilul şi-l închipuia acum pe domnul Liscov ca pe-un bărbat înalt, frumos, cu înfățişare impunătoare, vorbind clar şi tare şi, mai ales, purtând o haină brumărie cu fireturi late de aur, cum purta naşul lui – consilierul comercial – față de ale cărui veşminte bogate micul Johanes arăta deosebit respect.

Într-o zi, pe când Johannes cu unchiul lui stăteau la fereastră, trecu în goană pe stradă un om mic şi uscățiv, îmbrăcat într-un *roquelaure* de lână, de o culoare verde-deschis, cu clapele de pe umeri fluturând caraghios în aer.

Mai purta şi un tricorn mic, înfipt marţial peste frizura lui pudrată, cu o coadă lungă ce-i atârna pe spate. Călca apăsat, de răsuna caldarâmul, şi la fiecare pas lovea puternic în pământ cu bastonul de bambus ce-l ţinea în mână. Când ajunse în dreptul ferestrei, aruncă unchiului o privire tăioasă din ochii lui negri ca nişte cărbuni, fără să-i răspundă la salut. Micul Johannes simţea trec fiori reci şi în acelaşi timp îi venea să râdă în hohote, dar nu putea, pentru că îşi simţea pieptul strâns ca într-o menghine.

— Era domnul Liscov, îi spuse unchiul.

— Mi-am închipuit, răspunse Johannes.

Domnul Liscov nu era înalt şi impunător, nici nu purta o haină brumărie cu fierturi, ca naşul, consilierul comercial.

Foarte ciudat era însă faptul că arăta întocmai aşa cum şi-l închipuise copilul înainte de fi auzit orga. Johannes nu apucase însă să-şi revină din cel simţământ asemănător unei spaime neaşteptate, când domnul Liscov se opri brusc, făcu stânga-mprejur, şi, cu aceiaşi paşi zgomotoşi, se apropie de fereastră; se înclină adânc în faţa unchiului, apoi o şterse, hohotind de râs.

— Asta-i conduită de om aşezat, cu studii, care prin faptul că e constructor de orgi are privilegiul să se numere printre artişti şi căruia legile ţării îi îngăduie să poarte spadă? Îţi vine să crezi că de dimineaţă s-a întrecut cu paharul sau că a fugit dintr-o casă de nebuni, nu-i aşa? Dar acum sunt sigur că va veni la noi şi ne va repara pianul.

Unchiul a avut dreptate. Domnul Liscov s-a prezentat chiar a doua zi, dar în loc să se apuce de reparaţia pianului, ceru ca micul Johannes să-i cânte ceva. Copilul fu cocoţat pe un scaun, deasupra unui teanc de cărţi. Domnul Liscov îşi rezemase coatele pe coada pianului şi-l privea atât de fix în ochi, încât băieţaşul se fâstâci de tot şi menuetele şi ariile, pe care le cânta de pe un vechi caiet de note, ieşiră pline de poticneli. Domnul Liscov asculta serios; deodată

însă copilul alunecă de pe scaun şi căzu sub pian. Constructorul de orgi, care îi trăsese de sub picioare băncuţa, izbucni într-un hohot de râs nestăpânit. Copilul se ridică de jos foarte ruşinat, în timp ce domnul Liscov se şi aşezase în faţa pianului, scosese, un ciocan şi lovea în bietul instrument fără pic de milă, ca si când ar fi vrut să-l facă ţăndări.

— Domnule Liscov, vino-ţi în fire! strigă unchiul.

În aceeaşi clipă, micul Johannes, fierbând de indignare, apăsă cu toată puterea capacul pianului, care se închise cu un zgomot asurzitor. Domnul Liscov abia avu timp să-şi tragă capul, ca să nu fie lovit. Băieţaşul strigă:

— Dragă unchiule, dumnealui nu-i acel artist îndemânatic, care a construit orga cea frumoasă. Nu se poate să fie el, pentru că ăsta e un prost care se poartă ca un copil rău crescut.

Unchiul se minună de îndrăzneala băiatului, iar domnul Liscov îl cercetă îndelung cu privirea şi mormăi:

— Ciudat domnişor!

După aceea, deschise încet şi cu grijă pianul. Îşi scoase sculele şi se apucă de lucru; sfârşi peste vreo două ore, fără să rostească niciun cuvânt.

Din ziua aceea, constructorul de orgi a manifestat o deosebită simpatie pentru copil. Venea în casă aproape zilnic şi izbuti să câştige dragostea băiatului, deschizându-i o lume nouă şi bogată, în care spiritul lui vioi se putea mişca mai în libertate. Nu tocmai vrednic de laudă era faptul că Liscov – mai ales când băiatul se făcu mai mare – îl încuraja la tot felul de farse a căror victimă era adesea chiar unchiul, căci acesta, cu inteligenţa lui limitată şi cu apucăturile lui caraghioase, oferea ţinta cea mai potrivită. Este sigur însă că, atunci când Kreisler se plânge de singurătatea nemângâiată a copilăriei lui, când atribuie acelei perioade descumpănirea ce-i tulbură uneori

adâncurile firii, trebuie să ne gândim mai ales la relațiile cu unchiul care l-a crescut. Copilul nu putea să respecte pe omul care trebuia să-i țină loc de tată, dar care îi apărea ca un caraghios prin tot ce făcea şi spunea.

Liscov ar fi vrut să şi-l apropie cu totul pe Johannes şi ar fi izbutit dacă nu se opunea firea nobilă a copilului. E drept că bătrânul constructor de orgi avea o inteligență pătrunzătoare, o sensibilitate profundă şi o neobişnuită vioiciune de spirit; în ce priveşte însă ceea ce numim in mod obişnuit umor, el nu avea acea rară şi minunată stare de spirit care izvorăşte din lupta celor mai antagonice principii si din intuirea adâncă a vieții în toate contingențele ei, ci poseda numai un simț acut pentru lucrurile extravagante unit cu nevoia de-a apărea bizar. Iată temeiul sarcasmului pe care Liscov îl manifesta cu orice prilej, un fel de bucurie răutăcioasă cu care urmărea până în cel mai mic amănunt tot ce era socotit nelalocul lui. Această bătaie de joc răutăcioasă rănise sufletul delicat al copilului şi împiedicase crearea unor raporturi mai intime la care ar fi fost firesc să se ajungă, datorită sentimentelor cu adevărat părinteşti ale acestui prieten în vârstă. Pe de altă parte nu putem tăgădui că bizarul constructor de orgi era cel mai indicat să trezească şi să cultive germenul unui umor care se afla în sufletul copilului, umor care, de altfel, s-a şi dezvoltat cu prisosință.

Domnul Liscov avea obiceiul să povestească multe despre tatăl lui Johannes cu care fusese prieten intim în tinerețe. Ceea ce povestea mi putea fi decât în defavoarea unchiului care trecea cu totul în umbră când fratele lui apărea în primul plan. Într-o zi, constructorul de orgi vorbi cu admirație despre profunda muzicalitate a tatălui, luând în bătaie de joc metoda greşită prin care unchiul predase nepotului său primele noțiuni de muzică. Johannes, mereu cu gândul la cel care îi fusese ființa cea mai apropiată şi pe

care nu-l cunoscuse, cerea tot alte şi alte amănunte. Deodată însă Liscov tăcu şi rămase cu privirea pironită în pământ, ca un om căruia i-a apărut în minte o icoană de odinioară.

— Ce aveţi, maestre? îl întrebă Johannes. Ce gânduri vă frământă?

Lisov tresări ca trezit dintr-un vis şi zâmbi:

— Îţi mai aduci aminte, Johannes, cum ţi-am tras bancheta de sub picioare şi tu ai căzut sub pian, când te puseseră să-mi cânţi menuetele acelea groaznice ale unchiului tău?

— Ah, nici nu vreau să-mi mai aduc aminte de ziua când v-am văzul pentru întâia oară! răspunse

Johannes. Aţi făcut haz pe seama unui copil.

— La care copilul a răspuns cu destulă mojicie, râse Liscov. Atunci nu-mi puteam însă închipui că în tine zace un muzician atât de desăvârşit. De aceea, fiule, fă-mi plăcerea şi cântă-mi un coral adevărat la orga asta cu tuburi de hârtie. Eu o să apăs pe *foale*.

Trebuie să mai adăugăm că Liscov avea o mare predilecţie pentru lot felul de jucării, care făceau încintarea lui Johannes. Încă de pe vremea când acesta era un copil, Liscov îi aducea de fiecare dată câte o mică năzdrăvănie. Uneori Johannes primea un măr care se risipea în sute de bucăţile când începea să-l cureţe de coajă, alteori o prăjitură de o formă ciudată. În felul acesta băiatul se familiarizase cu unele trucuri ale magiei naturale şi începuse să-l ajute pe Liscov la construire de maşini optice, la pregătirea unor cerneluri simpatice ş.a.m.d. Însă cea mai minunată jucărie mecanică pe care constructorul de orgi a făcut-o pentru Johannes, a fost o orgă de cameră cu tuburi de hârtie, lungi de opt picioare. Semăna cu acel obiect de artă al lui Eugenius Casparini, bătrânul constructor de orgi din secolul al XVII-lea, obiect care poate fi văzut acum în

colecția de artă din Viena. Instrumentul acela ciudat al lui Liscov avea un sunet atât de puternic şi atât de plăcut, încât te cucerea dintr-o dată. Johannes spunea că nu putea să cânte la el fără a nu fi copleşit de o emoție adâncă şi că i-a inspirat multe melodii bisericeşti de o mare puritate.

Tânărul trebuia deci să-i cânte acum constructorului de orgi la acest instrument. După ce, la cererea lui Liscov, cântă câteva corale, trecu la imnul: *Miscricordias Domini cantabo* pe care-l compusese cu citeva zile înainte. Când sfârşi, Liscov sări de pe scaun, îl strânse cu putere în brațe şi exclamă râzând în hohote:

— Bufonule, de ce mă năuceşti cu lamentabila ta *cantilenă*? Dacă n-aş fi fost totdeauna lângă tine să apăs pe *foale*, n-ai fi făcut niciodată o compoziție ca lumea. Acum însă plec şi te las în plata Domnului; să-ți cauți pe altcineva care să-ți fie de folos şi care să țină la tine tot atât cât am ținut eu!

Ultimele cuvinte le spuse cu lacrimi în ochi. Apoi ieşi brusc din odaie, trântind cu putere uşa după el.

Îndată însă îşi vârî din nou capul pe uşă şi zise cu glas foarte blând:

— Nu se poate altfel. Rămâi cu bine, Johannes. Dacă unchiul tău o să-şi caute vesta cea roşie de mătase înflorată, spune-i că am furat-o eu şi mi-am făcut din ea un turban ca să fiu prezentat marelui sultan. Adio, Johannes!

Nimeni nu-şi putea explica de ce domnul Liscov a părăsit atât de brusc plăcutul oraş Gonionesmuhl, fără să spună nimănui unde se duce.

Unchiul zise:

— Am bănuit de mult că omul acela fără astâmpăr are s-o ia din loc într-o zi; măcar că face nişte orgi atât de frumoase, nu ştie proverbul: piatra care se rostogoleşte nu prinde muşchi. Bine că pianul nostru e în bună stare. De exaltatul acela puțin îmi pasă!

Altfel vedea însă lucrurile Johannes, care simțea mereu lipsa lui Liscov şi căruia întregul Gonionesmuhl i se părea acum o temniță întunecoasă.

După sfatul constructorului de orgi, voi să pornească în lume, în căutarea altcuiva care să apese pe foaie. Însă unchiul fu de părere că, deoarece şi-a terminat studiile, ar trebui să se ducă în capitală, ca să se desăvârşească sub oblăduirea consilierului de legație. Ceea ce s-a şi întâmplat.

În această clipă, iubite cititor, biograful este foarte necăjit căci, ajungând la cea de-a doua etapă a vieții lui Kreisler despre care a făgăduit să-ți vorbească, şi anume la momentul când şi-a pierdut postul de consilier de legație şi, cum s-ar zice, a fost alungat din capitală, numitul biograf îşi dă seama cât de sărăcăcioase, de neînsemnate şi *disparate* sunt informațiile de care dispune.

Totuşi ar fi poate destul dacă spunem că, îndată după ce Kreisler a ocupat postul defunctului său unchi şi a devenit consilier de legație, un puternic cap încoronat cu statură de colos a făcut prințului o vizită neaşteptată, recomandându-se drept cel mai bun prieten; l-a strâns atât de călduros în brațele lui de fier, încât prințul aproape că şi-a pierdut răsuflarea, în felul lui de a fi şi de-a se purta, namila avea ceva irezistibil, astfel că toate dorințele i se îndeplineau, chiar dacă acest lucru pricinuia tuturor necaz şi suferință. Unii găsiră cam nefastă prietenia acestui bărbat puternic, ba voiră chiar să i se împotrivească, dar nimeriră ei înşişi într-o dilemă primejdioasă: ori să recunoască avantajele acelei prietenii, ori să caute, peste graniță, o altă perspectivă din care, eventual, să-l poată vedea într-o lumină mai bună pe acest puternic.

Printre aceştia din urmă se afla şi Kreisler.

Cu toată firea lui de diplomat, Kreisler îşi păstrase destul de multă candoare şi din această pricină avea momente când nu ştia ce hotărâre să ia. Într-unul din aceste

momente întrebă pe o femeie frumoasă şi în mare doliu, cam ce părere are despre consilierii de legaţie. Doamna îi răspunse multe şi de toate în cuvinte amabile şi înţelepte, din care, până la urmă, se înţelegea că nu are o părere prea grozavă despre un consilier de legaţie, care se ocupă cu pasiune de artă, dar nu i se consacră în întregime.

— Sânteţi cea mai admirabilă văduvă din lume! exclamă Kreisler. Voi pleca neapărat.

Când, gata de plecare şi cu pălăria în mână, se pregătea cu emoţie şi părere de rău, să-şi ia rămas bun de la acea doamnă în doliu, ea îi vârî în buzunar numirea în postul de capelmaistru la curtea marelui duce, care înghiţise ţărişoara prinţului Irenaus.

Ar fi aproape de prisos să adăugăm că persoana în doliu era doamna consilier Benzon, care îşi pierduse de curând soţul.

Printr-o ciudată întâmplare, doamna Benzon...

(M.r.p.)... l-am văzut pe Ponto mergând drept spre acea vânzătoare de pâine şi cârnaţi care fusese gata să mă omoare in bătaie, deşi mă apropiasem de ea atât de prietenos.

— Dragă Ponto, dragă Ponto, ce faci! Fii atent, fereşte-te de barbara asta nemiloasă, fereşte-te de intangibilul cârnat, setos de răzbunare!

Astfel strigam zadarnic în urma lui Ponto, care îşi vedea mai departe de drum, neluând în seamă cuvintele mele. Eu îl urmam la distanţă, pentru ca, în cazul că va da de bucluc, să pot şterge putina. Când ajunse în dreptul măsuţei, Ponto se ridică în două picioare şi începu să ţopăie graţios in jurul fetei, care se bucură nespus şi îl chemă lângă dânsa; pudelul se apropie, îşi puse capul pe genunchii ei, apoi sări iarăşi în sus, latră voios, ţopăind mereu în jurul mesei, în timp ce cu modestie adulmeca cârnaţii şi privea drept în ochii fetei.

— Vrei un cârnăcior, cățeluș cuminte ce eşti? îl întrebă ea şi, când pe Ponto dând drăguț din coadă scotea un lătrat de bucurie, luă, spre marea mea uimire, cel mai mare şi cel mai frumos cârnăcior şi i-l întinse.

Pudelul, ca şi cum ar fi vrut să-şi arate recunoştința, mai făcu un pas de balet, apoi veni grabnic spre mine, îmi puse cârnăciorul în față şi mă îndemnă prietenos:

— Ia-l şi întremează-te, iubitule!

După ce am mâncat cârnăciorul, Ponto mă pofti să-l urmez, ca să mă ducă înapoi la maestrul Abraham.

Mergeam agale alături, astfel că pe drum nu ne-a fost greu să purtăm o conversație inteligentă.

— Recunosc, dragă Ponto, aşa am început discuția, că tu te pricepi mai bine să te descurci în viață. Eu n-aş fi izbutit niciodată să înduioşez inima acelei barbare, pe care tu ai câştigat-o atât de uşor. Dar, te rog să mă ierți! Toată purtarea ta față de vânzătoarea de cârnați avea ceva ce e împotriva firii mele intime. O anumită linguşire umilă, o negare-a propriei demnități, a tot ce este nobil în tine – nu! dragul meu pudel, eu n-aş fi în stare să mă arăt atât de prietenos, să născocesc atâtea manevre, să cerşesc atât de umil, aşa cum ai făcut tu. Când mi-e foame sau când simt poftă de ceva special, mă mulțumesc să sar pe scaun, în spatele maeştrului şi, torcând uşor, să fac o aluzie la dorința mea. Mai degrabă îi aduc aminte de obligația pe care şi-a luat-o să se îngrijească de nevoile mele, decât să-i cer o binefacere. Ponto izbucni în râs şi-mi spuse:

— O, Murr, iubitul meu motan! Poți să fii un bun literat şi să te pricepi grozav la nişte lucruri de care eu habar n-am, dar cât priveşte viața propriu-zis, nu cunoşti lucrurile elementare şi ai putea să crapi de foame din lipsă de simț practic. În primul rând, înainte de a mânca acel cârnat, ai fi judecat poate cu totul altfel, căci oamenii flămânzi sunt mult mai cuminți şi mai docili decât cei sătui; în al doilea

rând, săvârşeşti o mare eroare in ceea ce priveşte aşa-numita mea umilinţă. Ştii doar că dansul şi săriturile îmi plac nespus de mult, aşa că adesea le practic şi pe cont propriu. Când îmi fac gimnastica mea în faţa oamenilor, mă amuză grozav că proştii de ei îşi închipuie că îmi arăt talentele dintr-o deosebită dragoste pentru persoana lor şi numai pentru a le oferi o plăcere şi o distracţie. Da, să ştii că aşa îşi închipuie ei, chiar dacă reiese limpede că scopul este altul. Dragul meu, ai avut chiar adineauri prilejul să vezi un exemplu concludent. Pata ar fi trebuit să-şi dea îndată seama că ceea ce mă interesa era cârnăciorul; cu toate acestea nu mai putea de bucurie că-mi demonstram arta în faţa ei – unei necunoscute – ca în faţa unei persoane în stare să-mi aprecieze talentul; şi datorită acestei bucurii a procedat exact cum doream eu. Omul practic trebuie să ştie să prezinte lucrurile pe care le face în propriul lui interes, ca pe ceva săvârşit de dragul altcuiva; acesta din urmă ajunge apoi să se creadă chiar foarte obligat şi dispus să-i realizeze scopurile. Mulţi par amabili, serviabili, modeşti, ai zice că trăiesc numai pentru a îndeplini dorinţele altora, pe când în realitate nu se gândesc decât la propriul lor eu, pe care ceilalţi îl slujesc fără să-şi dea seama. Aşadar, ceea ce tu numeşti linguşire josnică, nu este altceva decât o atitudine practică, şi constă în recunoaşterea prostiei altora şi în exploatarea ei.

— O, Ponto, i-am răspuns eu, eşti un om de lume, fără îndoială, şi sunt încredinţat că înţelegi mai bine decât mine viaţa; totuşi nu prea-mi vine a crede că talentele tale ciudate îţi fac cu adevărat plăcere. Cel puţin eu m-am cutremurat când te-ai produs în faţa mea cu un „aport”, aducând stăpânului tău o splendidă bucată de friptură, pe care ai ţinut-o frumos în dinţi şi de care nu te-ai atins, până ce stăpânul nu ţi-a făcut un semn de încuviinţare.

— Dar, ia spune-mi, dragă Murr, ce s-a petrecut după aceea? întrebă Ponto.

— După aceea, i-am răspuns eu, amândoi, şi stăpânul tău şi maestrul Abraham, te-au lăudat din cale-afară do mult şi ţi-au pus înainte o farfurie plină de friptură, din care ai înfulecat cu o poftă uimitoare.

— Ei vezi, continuă Ponto, crezi tu oare, dragă motane, că dacă aş fi mâncat bucăţica cea mică, în timp ce făceam „aport", aş mai fi primit o porţie atât de mare, sau crezi că aş mai fi căpătat în vecii vecilor friptură? Află deci, tinere lipsit de experienţă, că nu trebuie să te dai înapoi iu fala unui sacrificiu mic, dacă vrei să obţii ceva mare. Mă miră însă, că aşa de citit cum eşti, nu ştii ce înseamnă să dai cârnaţii pe slănină. Îţi mărturisesc cu laba pe inimă că dacă aş fi găsit o bucată de friptură într-un colţ singuratic, aş fi mâncat-o fără să mai aştept vreo încuviinţare din partea stăpânului meu – cu singura condiţie ca să nu mă vadă nimeni. E în firea omului ca, într-un colţ singuratic, să se poarte cu totul altfel, decât în plină stradă. Afară de asta, mai există un principiu, izvorât din profunda cunoaştere a lumii, şi anume că este recomandabil să fii cinstit în lucrurile mărunte.

O bucată de vreme am rămas tăcut, meditând asupra principiilor enunţate de Ponto; îmi aduceam parcă aminte să fi citit undeva că fiecare trebuie să se poarte în aşa tel, încât purtarea lui să poată fi considerată ca un principiu general, sau aşa cum ar dori el ca şi ceilalţi să se poarte cu dânsul, şi mă căzneam zadarnic să împac acest principiu cu înţelepciunea practică a lui Ponto. M-am gândit că toată prietenia de care pudelul îmi dădea dovadă în această clipă ar putea să nu aibă alt scop decât dezavantajul meu şi interesul lui. I-am spus-o verde în faţă.

— Eşti un hârtu! De tine nici nu poate fi vorba. Tu nu-mi poţi aduce niciun fel de avantaj şi nu-mi poţi pricinui niciun

rău. Eu nu te invidiez pentru ştiinţa ta seacă. Nu avem aceleaşi interese, iar dacă ţi-ar trece cumva prin minte să manifeşti vreo ostilitate faţă de mine, află că-ţi sunt superior ca forţă şi îndemânare. Un salt, o muşcătură zdravănă cu dinţii mei ascuţiţi te-ar pune la punct o dată pentru totdeauna.

Am fost cuprins de o frică grozavă faţă de propriul meu prieten. Această teamă crescu şi mai tare, când am văzut că un pudel mare şi negru i-a dat bineţe în felul lor obişnuit, iar pe urmă au şuşotit amândoi între ei, aruncând din când în când spre mine câte o privire, în care parcă ardeau flăcări.

Mi-am lipit urechile de cap şi m-am tras mai deoparte, dar curând după aceea Ponto se despărţi de prietenul său cel negru şi sări iarăşi spre mine, strigându-mi:

— Hai, amice!

— Doamne, Dumnezeule, am întrebat năucit, dar cine era bărbatul acela serios care, poate, e tot atât de înţelept şi de practic ca şi tine!

— Te pomeneşti că te-ai speriat de bunul meu unchi, pudelul Skaramuz? mi-a răspuns Ponto. Ştiu că eşti motan, dar văd că ai o inimă de iepure.

— Dar de ce unchiul tău se uita la mine cu nişte ochi aşa de învăpăiaţi şi ce-aţi tot şuşotit acolo in taină şi atit de suspect?

— Trebuie să-ţi spun că unchiul meu e cam ursuz şi, ca toţi oamenii de vârsta lui, are anumite prejudecăţi exagerate. Era mirat că ne-a văzut împreună, pentru că diferenţa de poziţie socială ar trebui să împiedice orice intimitate. L-am asigurat că eşti un tânăr foarte cult, cu un caracter agreabil şi că uneori mă distrezi grozav. Atunci a spus că-mi îngăduie să stau, din când în când, de vorbă cu tine, între patru ochi, dar nu care cumva să-mi dea prin gând să te duc la vreo adunare pudeliană, întrucât nu ai şi

nu vei avea niciodată calitățile necesare pentru a fi primit la o asemenea adunare – fie chiar numai din pricina urechilor tale mici, care-ți trădează prea vizibil originea inferioară, şi pe care pudelii cu urechi lungi le socot foarte indecente... I-am făgăduit că-l voi asculta.

Dacă pe vremea aceea aş fi ştiut ceva despre marele meu strămoş, motanul încălțat, care s-a ridicat la posturi şi demnități înalte, devenind prieten la cataramă cu regele Gottlieb[91], aş fi putut demonstra foarte uşor lui Ponto că orice adunare pudeliană ar trebui să se considere foarte onorată de prezența unui descendent din cea mai ilustră familie; dar aşa, a trebuit să rămân în obscuritate şi să îngădui ca Skaramuz şi Ponto să se creadă superiori mie.

În vremea asta ne continuam drumul. Chiar în fața noastră mergea un tânăr care, scoțând un chiot de bucurie, făcu atât de brusc un pas înapoi încât, dacă n-aş fi sărit repede la o parte, ar fi putut să mă rănească. Un chiot la fel de puternic scoase şi alt tânăr, care îi venea în întâmpinare. Căzură unul în brațele celuilalt ca nişte prieteni care nu s-au văzut de mult. Apoi merseră o bucată de drum împreună ținându-se de mână si, în sfârşit, se despărțiră, luându-şi rămas bun în acelaşi mod afectuos. Cel care mergea înaintea noastră îşi petrecu prietenul cu privirea vreme îndelungată, apoi intră repede într-o casă. Ponto se opri, iar eu îi urmai exemplul. La catul al doilea al casei se deschise o fereastră, în cadrul căreia apăru o fată frumoasă coz; în spatele ei stătea tânărul nostru şi amândoi râdeau în hohote, privind în urma prietenului, de care tocmai se despărțise. Ponto aruncă o privire în sus şi mormăi printre dinți ceva, ce nu am putut să înțeleg.

---

91 Personaj din basmul Motanul încălțat de Ludwig Tieck.

— De ce te-ai oprit aici, dragă Ponto? Nu mergem mai departe?

La întrebarea mea Ponto nu răspunse nimic. Într-un târziu scutură energic din cap şi porni mai departe, fără să scoată un cuvânt.

Când ajunserăm într-o piaţă frumoasă, înconjurată de copaci şi împodobită cu statui, Ponto rupse în sfârşit tăcerea:

— Să ne oprim puţin aici, dragă Murr. Nu-mi ies din minte cei doi tineri care s-au îmbrăţişat atât de călduros pe stradă şi pe care îi leagă o prietenie ca aceea dintre Damon şi Pilade.

— Damon şi Pithias l-am corectat eu. Pilade era prietenul devotat al lui Oreste, căruia îi punea halatul, îl vâra în pat şi-i făcea ceai de muşeţel ori de cite ori furiile îl persecutau din cale-afară. Se simte, dragă Ponto, că nu prea eşti tare la istorie.

— N-are a face, răspunse pudelul. În schimb cunosc prea bine istoria celor doi prieteni şi am să ţi-o povestesc cu toate amănuntele, aşa cum am auzit-o de la stăpânul meu, care a spus-o de vreo douăzeci de ori. Poate că la cele două perechi – Damon şi Pithias, Oreste şi Pilade – ai să adaugi şi a treia: Walter şi Formosus. Formosus este numele tânărului care era gata să te calce, în bucuria de a-l revedea pe iubitul său prieten Walter. Uite, vezi casa aceea frumoasă cu geamuri sclipitoare? Acolo locuieşte un preşedinte bătrân, putred de bogat. Formosus, datorită inteligenţei şi abilităţii sale uimitoare, a ştiut cum să se vâre bătrânului pe sub piele, atât de bine, încât acesta îl privea ca pe propriul său fiu. Deodată însă Formosus şi-a pierdut toată vioiciunea, a devenit palid, căpălijid un aer bolnăvicios; ofta de zece ori pe ceas, de parcă ai fi zis că vrea să-şi dea sufletul. Nimic nu mai părea să-l intereseze, atât era de adâncit, de pierdut în sine. Multă vreme bătrânul a încercat zadarnic să afle de la

el cauza acestei misterioase tristeți; până la urmă a ieşit la iveală că era foarte îndrăgostit de fata preşedintelui, singura lui odraslă. Întâi bătrânul s-a speriat, căci avea cu totul alte planuri pentru copila lui şi nu se gândea nicidecum s-o mărite cu un Formosus oarecare, un ins care nu avea nici rang, nici slujbă. Văzând însă că tânărul se ofilea tot mai tare pe zi ce trece, bătrânul s-a hotărât s-o întrebe pe Ulrike ce părere are despre tânărul Formosus şi dacă acesta a apucat să-i spună ceva despre dragostea lui. Ulrike şi-a lăsat privirile în pământ şi i-a răspuns că Formosus nu i-a făcut nicio declarație, fiind prea modest şi cuviincios; dar că ea şi-a dat seama de mult că o iubeşte, întrucât asemenea lucru nu poate trece neobservat. De altfel, Formosus îi place foarte mult şi, dacă nu sunt alte piedici, şi dacă tăticului drag şi scump nu are nimic Împotrivă, şi... într-un cuvint, Ulrike a depănat tot ce obişnuiesc în asemenea ocazii să spună fetele, care nu mai sunt în prima tinerețe şi care se gândesc serios: „Cine va fi oare acela care mă va duce în casa lui?" În cele din urmă, preşedintele îi vorbi lui Formosus astfel: „Sus inima, tinere! Fii vesel şi fericit – ai s-o capeți pe Ulrike a mea!"... Astfel Ulrike a devenit logodnica tânărului domn Formosus. Toată lumea se bucura de fericirea acestui tânăr drăguț şi modest. Numai Walter, cu care Formosus împărțise până atunci toate bucuriile şi toate necazurile, a fost cuprins de mâhnire şi deznădejde, căci o văzuse de câteva ori pe Ulrike, ba chiar vorbise cu ea, şi se îndrăgostise încă şi mai grozav decât Formosus. Dar eu îți pomenesc de dragoste şi de îndrăgostiți şi nici nu ştiu măcar dacă tu, dragă motane, ai iubit vreodată şi dacă, prin urmare, cunoşti acest sentiment?

— În ceea ce mă priveşte, dragă Ponto, nu cred să fi iubit până acum, căci îmi dau seama că n-am ajuns niciodată în starea aceea pe care o descriu mulți poeți. Oricum pe scriitori nu trebuie să-i crezi pe de-a-ntregul; judecind însă

după câte am citit şi ştiu, dragostea n-ar fi decât o stare psihică morbidă care, la specia umană, se manifestă ca demenţă parţială, deoarece un obiect este luat drept altceva decât este în realitate. De pildă, un bondocei de fată, care cârpeşte ciorapi, o iei drept zeiţă. Dar te rog să continui, iubite pudel, căci vreau să aflu povestea celor doi prieteni, Formosus şi Walter.

— Walter, povesti Ponto mai departe, a căzut la pieptul lui Formosus şi i-a spus printre şiroaie de lacrimi: „îmi răpeşti fericirea vieţii, dar pentru că e vorba de *tine,* că *tu* vei fi fericit, asta mă mângâie; adio, iubitul meu prieten, adio pe vecie!" Apoi Walter a fugit într-un boschet şi a vrut să se împuşte. Sinuciderea n-a izbutit însă, deoarece, în disperarea lui, Walter uitase să-şi încarce pistolul. Atunci s-a mulţumit cu unele manifestări de demenţă care s-au repetat în fiecare zi. Odată, Formosus, care nu-l mai văzuse pe Walter de câteva săptămâni, a intrat pe neaşteptate în camera acestuia şi l-a găsit îngenuncheat şi bocind în faţa portretului în pastel al Ulrikei, atârnat pe perete, înrămat şi acoperit cu geam. „Nu! a strigat Formosus, strângându-l pe Walter la piept. Nu, n-am putut îndura durerea şi deznădejdea ta, de aceea mi-am sacrificat fericirea... Am rupt logodna cu Ulrike şi l-am convins pe tatăl ei să te accepte ca ginere... Ulrike te iubeşte, poate chiar fără să-şi dea seama de acest lucru...

Cere-i mâna... Eu plec, adio!" A dat să iasă, dar Walter l-a reţinut cu sila. Acesta trăia ca într-un vis şi nu voia să creadă nimic, până ce Formosus nu i-a arătat un bilet, scris chiar de mâna preşedintelui, în care acesta spunea cam aşa: „Tânăr generos! Ai învins. Cu părere de rău te las să pleci, dar admir prietenia ta, vecină cu eroismul, despre care putem citi în autorii vechi. Domnul Walter, care este o persoană înzestrată cu însuşiri lăudabile şi are o slujbă bănoasă, poate să ceară nuna fiicei mele Ulrike; dacă ea

vrea să-l ia de soţ, eu, din partea mea, nu mă opun." Formosus a plecat. Walter a cerut mâna Ulrikei şi ea a devenit într-adevăr soţia lui. Bătrânul preşedinte i-a scris încă o dată lui Formosus, lăudându-l peste măsură şi întrebându-l dacă i-ar face plăcere să primească trei mii de taleri. Bineînţeles, nu drept compensaţie, căci în asemenea caz nu e posibilă nicio compensaţie, ci doar ca o neînsemnată dovadă a marii lui simpatii faţă de el. Formosus a răspuns că preşedintele ştie cât de modeste sunt nevoile lui şi că banii nu-i pot aduce fericirea; numai timpul îl va consola de o pierdere, de care nimeni nu este vinovat, doar soarta care a aprins în pieptul scumpului lui prieten dragostea pentru Ulrike şi că, prin urmare, el n-a făcut, decât să se supună soartei şi nu poate fi vorba de nicio faptă nobilă. De altfel, primeşte darul, cu condiţia ca aceşti bani să fie trimişi unei sărmane văduve care trăieşte împreună cu virtuoasa ei fiică, în cea mai neagră mizerie, la adresa cutare... Văduva a fost găsită şi a primit cei trei mii de taleri destinaţi lui Formosus. Curând după asta, Walter i-a scris şi el lui Formosus: „Nu mai pot trăi fără tine! întoarce-te iarăşi în braţele mele!" Formosus s-a supus şi când a sosit, a aflat că Walter renunţase la slujba lui bănoasă, cu condiţia ca să-i fie dată lui Formosus, care îşi dorea de mult o funcţie asemănătoare. Formosus a căpătat-o şi a ajuns în cea mai fericită situaţie, dacă nu ţinem seama de speranţele sale spulberate în ce priveşte căsătoria cu Ulrike. Întregul oraş, ba chiar întreaga ţară, se minuna de nobila emulaţie a celor doi prieteni; faptele lor erau socotite ca un ecou al timpurilor bune, de mult apuse, şi citate ca pildă a unui eroism de care sunt in stare numai spiritele superioare.

— Într-adevăr, am spus eu, când Ponto şi-a încheiat povestirea, după toate câte am citit, Walter şi

Formosus trebuie să fie nişte oameni tari şi nobili care, în abnegaţia lor reciprocă, habar n-au de vestitul tău simţ practic.

— Hm, depinde, răspunse Ponto, zâmbind cu perfidie; ar mai fi de adăugat anumite împrejurări, de care nu vorbeşte oraşul şi pe care, în parte, le-am aflat de la stăpânul meu şi în parte le-am auzit chiar eu, trăgând cu urechea... Aşa, de pildă, se pare că amorul domnului Formosus n-a fost chiar atât de grozav, pe cât şi-l închipuia bătrânul, pentru că, in plin paroxism al pasiunii fatale, după ce îşi petrecea ziua în deznădejde, în fiecare seară tânărul avea obiceiul să facă o vizită unei mici modiste, frumuşică foc. Curbul după ce s-a logodit cu Ulrike, a descoperit că logodnica lui, un adevărat înger de domnişoară, avea un deosebit talent să se transforme dintr-o dată, când găsea prilej, într-un mic diavol. Afară de asta, a auzit, cu multă mâhnire, dintr-o sursă sigură că, în ceea ce priveşte amorul şi norocul în dragoste, domnişoara Ulrike dobândise in capitală experienţe cu lotul speciale. Aşa că. Fulgerător Copleşit de sentimente nobile, s-a hotărât să cedeze prietenului său pe bogata lui logodnică. Văzând-o pe Ulrike la diferite ocazii mondene, în toată strălucirea artei salt; de a se Îmbrăca, Walter s-a îndrăgostit cu adevărat de dânsa. Cil despre Ulrike, ei îi era totuna pe care dintre cei doi şi-l va anexa ca soţ, fie Forriiosus, fie Walter. Walter avea într-adevăr un post bănos, dar făcuse acolo nişte boroboaţe atât de îngrozitoare, încât concedierea lui era iminentă. Preferase să-şi dea grabnic demisia in favoarea prietenului său, salvându-şi astfel onoarea printr-un aci, care purta toate semnele unei intenţii nobile. Cele trei mii de taleri, în hârtii de valoare, au fost in minaţi unei femei bătrâne şi foarte cum se cade, care juca pe rând când rolul maniei acelei modiste drăguţe, când cel al mătuşii sau al slujnicei ei. În această afacere ea a apărut în două ipostaze, bit ii, la

primirea banilor, ca mamă, apoi, după ce a dat banii şi a primit un comision gras, in calitate de slujnică a fetei, pe care ai văzut-o şi tu, iubite Murr, căci e chiar aceea care s-a arătat la fereastră împreună cu domnul Formosus... De altfel, şi Formosus si Walter, ştiind de mult câte parale face întrecerea lor în noblețe, au căutat vreme îndelungată să nu se mai înțâlnească, tocmai pentru a nu fi nevoiți să-şi aducă laude reciproce: iată de ce, astăzi, când s-au întâlnit întâmplător pe stradă, s-au îmbrățişat cu atita căldură.

Deodată se stirni ° larmă îngrozitoare. Lumea înnebunită alerga încoace şi încolo, strigând:" Foc! Foc!" Bucăți de lemn aprins zburau pe stradă, trăsurile treceau în goană huruind. Prin ferestrele unei case din preajma noastră izbucniră trâmbe groase de fum şi de flăcări. Ponto făcu un salt înainte, iar eu, în spaima mea, mă cățărai repede pe o scară sprijinită de o casă, şi în câteva clipe mă aflai în siguranță, pe acoperiş. Deodată toate...

(F.m.)...cu totul neaşteptat, spuse prințul Irenaus; fără a-l Întreba pe mareşalul curții, fără să fie introdus de camerierul de serviciu, aproape – dar ți-o spun între patru ochi, maestre Abraham, şi te rog să rămână între noi – aproape neanunțat! Nicio livrea în anticameră. Măgarii ăia jucau cărți în vestibul. Jocul este un mare viciu. Când era chiar la uşă, majordomul care, din fericire, tocmai trecea pe acolo, l-a prins de poala hainei şi l-a întrebat cine este şi cum trebuie să-l anunțe. Omul, însă, mi-a plăcut, e un tip interesant. Dumneata parcă mi-ai spus că n-ar fi decât un simplu muzicant. Dar totuşi cu un anumit rang, nu?

Maestrul Abraham îl asigură că muzicantul Kreisler trăise, ce e drept, în cu totul alte condiții şi că a avut chiar cinstea de a sta la mese princiare; numai furtunile vieții l-au smuls din acele condiții. Doreşte însă ca vălul aruncat peste trecutul lui să nu fie ridicat.

— Aşadar este un nobil, spuse prinţul. Poate un baron, sau un conte, sau chiar... În sfârşit, nu trebuie să mergem prea departe cu presupunerile! Eu am o slăbiciune pentru asemenea mistere! Au fost nişte vremuri frumoase după Revoluţia Franceză, când marchizii fabricau ceară roşie şi conţii împleteau scufii de noapte, dorind să rămână nişte simpli *monsieurs.* Acel uriaş bal mascat era o adevărată plăcere. Dar, să ne întoarcem la domnul von Kreisler. Doamna consilier Benzon se pricepe la asemenea oameni; l-a lăudat şi mi l-a recomandat călduros. Are dreptate. După felul în care-şi ţine pălăria sub braţ, mi-am dat seama îndată că este un ins eu o educaţie aleasă şi de cel mai veritabil bonton.

Prinţul mai adăugă câteva laude la adresa înfăţişării lui Kreisler, astfel încât maestrul Abraham fu convins că planurile sale, au să izbutească. El îşi propusese să impună acestei curţi îngâmfate pe prietenul său, in calitate de capelmaistru, pentru a-l reţine la Sieghartsweiler. Când pomeni însă din nou despre această chestiune, prinţul îi răspunse hotărât că nici nu poate fi vorba de aşa ceva.

— Spune şi dumneata, maestre Abraham, dară mi armai fi posibil să-l introduc pe acest uni atlt de agreabil în cercul intim al familiei inele, după ce voi face din el un capelmaistru, adică servitorul meu? I-aş fi putut da un post la curte – de pildă, să-l fac *maitre de plaisir sau spectacles* – dar omul este un perfect cunoscător al muzicii si, după cum afirmi dumneata, se pricepe bine la teatru. Trebuie să ştii insă, că nu vreau să mă abat nici cu o iotă de la principiul răposatului meu părinte – Dumnezeu să-l odihnească! – care spunea întotdeauna că un maestru nu trebuie să se priceapă în niciun caz în domeniile pe care le conduce; căci îşi va bate prea mult capul cu diferite probleme şi se va interesa prea mult de persoanele care se ocupă de ele – actori, muzicanţi şi aşa mai departe. Prin urmare, domnul

von Kreisler să-şi păstreze masca de capelmaistru străin şi să pătrundă cu ea în încăperile intime ale casei princiare, după pilda unui bărbat destul de distins[92] care, sub masca desigur respingătoare a unui histrion, a distrat cele mai selecte cercuri cu scamatoriile cele mai amuzante.

În timp ce maestrul Abraham se pregătea să plece, prinţul exclamă din nou:

— Şi apoi, deoarece dumneata se pare că ai preluat întrucâtva funcţia de *charge d'affaires*[93] al domnului von Kreisler, îţi voi mărturisi că numai două însuşiri nu-mi plac la el, dar poate că sunt mai mult obiceiuri, decât însuşiri... Înţelegi ce vreau să spun... În primul rând, atunci când îi vorbesc, se uită ţintă la mine, privindu-mă drept în faţă. Totuşi eu am o căutătură destul de straşnică şi pot fulgera cu ea grozav de ameninţător, ca pe vremuri Frederic cel Mare, astfel că niciun *Kammerjunker* sau paj nu îndrăzneşte să ridice ochii când, săgetându-l cu privirea mea cumplită, întreb pe respectivul *mauvais sujet*[94], dacă a făcut iarăşi datorii, sau dacă a şterpelit din marţipan. Când colo pe domnul von Kreisler pot să-l tot privesc, că nu se sinchiseşte cit uşi de puţin, ba încă zâmbeşte, într-un mod care mă sileşte pe mine să las ochii în jos. În al doilea rând, omul are un anumit fel de a vorbi, de a răspunde şi de a continua convorbirea, încât uneori îţi vine să crezi, chiar cu tot dinadinsul, că n-ai spus nimic extraordinar şi că nu eşti decât un fleac. Asta-i ceva insuportabil, maestre, şi trebuie să ai grijă ca domnul von Kreisler să se dezveţe de asemenea însuşiri sau obiceiuri!

---

92 Se referă, probabil, la Cagliostro.

93 Însărcinat cu afaceri (franc.)

94 Pierde-vară (franc).

Maestrul Abraham făgădui să facă ceea ce îi cerea prințul Irenaus şi dădu din nou să plece, când alteța-sa îi aminti şi de vădita antipatie pe care prințesa Hedwiga o manifesta față de Kreisler, adăugind că de o bucată de vreme biata copilă era chinuită de visuri si năluciri ciudate, din care pricină medicul curții îi prescrisese pentru primăvara următoare o cură de zer. În momentul de față Hedwiga e urmării ă de ciudata idee că von Kreisler ar fi fugit de la casa de nebuni şi că la cel dinții prilej e în stare să provoace cine ştie ce nenorocire.

— Spune-mi, maestre Abraham, acest om atât de inteligent dă oare vreun semn, cât de mic, de sminteală?

Abraham îi răspunse că domnul Kreisler e tot atât de puțin smintit ca şi el însuşi, dar că uneori are purtări ciudate, căzând în nişte stări, care aproape că ar putea fi comparate cu ale prințului Hamlet, ceea ce însă îl face şi mai interesant.

— După câte ştiu, spuse alteța-sa, tânărul Hamlet a fost un prinț excelent, dintr-o veche şi vestită casă domnitoare, numai că din când în când îl apuca ideea fixă că toți curtenii trebuie să învețe să cânte din flaut. Unor persoane de rang înalt le stă bine să aibă ciudățenii; asta le face să fie mai respectate. Ceea ce la un om fără rang şi fără poziție socială se socoate o absurditate, la ele nu este decât bizareria unei firi excepționale, care trebuie să provoace uimire şi admirație. Domnul von Kreisler ar trebui să se țină frumuşel pe drumul cel drept, dar dacă vrea neapărat să-l imite pe prințul Hamlet, aceasta este desigur o lăudabilă năzuință spre, lucruri superioare iar obârşia ei ar trebui poate căutată in puternica sa înclinație pentru studiile muzicale. Prin urmare i se poate ierta, dacă se va purta uneori cam ciudat.

Se părea că maestrului Abraham nu-i era scris să iasă din camera prințului în ziua aceea, căci acesta îl rechemă din

nou, când abia apucase să deschidă uşa, şi-i ceru să afle de unde s-ar putea trage ciudata antipatie a prinţesei faţă de Kreisler. Maestrul îi povesti împrejurările în care Kreisler apăruse pentru prima oară în faţa prinţesei şi a Juliei, în parcul din Sieghartshof, adăugând că starea de iritare în care se afla pe atunci capelmaistrul nu se putea să nu fi avut o influenţă negativă asupra unei doamne cu nervii delicaţi.

Pe un ton cam vehement, prinţul îi dădu să înţeleagă că, după părerea lui, domnul Kreisler n-o fi venit chiar pe jos la Sieghartshof, ci că desigur trăsura îl aştepta undeva pe şleaul cel mare al parcului, întrucât, numai aventurierii de rând obişnuiesc să călătorească pe jos.

Maestrul Abraham spuse că deşi ne-am putea aminti exemplul unui brav ofiţer[95] care a făcut în goană şi pe jos drumul din Leipzig la Siracuza, fără a se opri măcar o dată pentru a-şi pune *pingele* noi, totuşi el este, convins că într-adevăr Kreisler trebuie să-şi fi lăsat trăsura undeva în parc. Prinţul se declară mulţumii.

În timp ce acestea se petreceau în camera prinţului, Johannes se afla la doamna consilier Benzon, în faţa celui mai minunat pian pe care l-a construit în viaţa ei talentata Nannette Streicher si acompania la pian pe Julia care cânta marele şi pasionalul recitativ al Clitemnestrei din *Ifigenia în Aulida* a lui Gluck.

Biograful de faţă este silii, spre regretul lui, să-l înfăţişeze pe eroul său – în cazul când vrea să facă un portret veridic – ca pe un om extravagant care, mai ales in ce priveşte entuziasmul muzical, poate de multe ori să pară un adevărat smintit în ochii unui observator calm. Numitul

---

[95] Aluzie la scriitorul Johann Gottfried Seume (1763-1810), al cărui jurnal de călătorie intitulat Plimbare la Siracuza a apărut în 1803, la Leipzig.

biograf a şi fost nevoit să redea felul lui năstruşnic de a vorbi: „În timp ce Julia cânta, deasupra pădurii plutea toată durerea nostalgică a dragostei, tot farmecul visurilor dulci, toată speranța unei inimi îndrăgostite, lăsându-se apoi ca o rouă înviorătoare în cupa florilor înmiresmate si in pieptul privighetorilor, care amuțiseră ca s-o asculte". Pasajul acesta în care Kreisler a caracterizat cântul Juliei nu spune mare lucru. Dar cu acest prilej, biograful îl poate încredința pe iubitul cititor că felul de a cânta al Juliei (pe care pronia cerească nu i-a îngăduit s-o audă el însuşi vreodată) trebuie să fi avut ceva misterios, ceva cu totul deosebit. Persoane de o absolută seriozitate, care nu şi-au tăiat decât de puțină Vreme cozile şi cărora, după examinarea vreunui important caz juridic, a vreunei ciudate şi perfide maladii sau a vreunui proaspăt transport de pateu de Strassburg contactul la teatru cu Gluck, Mozart, Beethoven şi Spontini nu le-a tulburat liniştea sufletească, ba chiar asemenea persoane au declarat în repetate rinduri că e destul să cânte domnişoara Julia Benzon, ca să simtă în suflet ceva misterios, inexplicabil. Spun că sunt cuprinşi de un fel de înflăcărare ce le provoacă o plăcere neasemuită şi care adesea creşte până la un punct când sunt în stare să facă prostii şi să se comporte ca nişte tineri aiuriți, care scriu versuri. Ar trebui să mai adăugăm că într-o zi când Julia a cântat în fața curții, prințul Irenaus a scos un suspin adânc, care s-a auzit foarte bine, iar la sfârşitul bucății s-a dus de-a dreptul la tânăra cântăreață şi apăsând mâna fetei pe buzele lui a rostit pe un ton foarte plângăreț: „Stimată domnişoară!'" Mareşalul curții s-a încumetat chiar să afirme că prințul Irenaus i-a sărutat mina, in timp ce două lacrimi i-au picurat din ochi. Dar din inițiativa soției marelui maestru de ceremonii, acest zvon a fost înăbuşit, fiind socotit ca deplasat şi potrivnic intereselor curții.

Julia, care avea o voce puternică şi de o puritate cristalină, cânta cu acea căldură şi exaltare, ce izvorăsc dintr-o simțire profundă, ceea ce explica farmecul ciudat şi irezistibil pe care-l răspândea în jur. Când începu să cânte, ascultătorilor li se opri respirația, copleşiți de o durere dulce şi fără nume; abia la citeva clipe după ce se sfârşi melodia, izbucniră cu toții într-un uragan de aplauze. Numai Kreisler stătea mut şi nemişcat, rezemat de spătarul scaunului. Într-un târziu se ridică încet şi Julia îşi îndreaptă spre el plivirea în care puteai citi clar întrebarea: „A fost într-adevăr frumos?" Dar se roşi şi-şi plecă ochii când Kreisler, ducându-şi mâna la inimă, şopti cu glas tremurat:

— Julia, şi apoi, cu capul în piept şi aproape furişându-se, dispăru în spatele cercului pe care doamnele îl formau în jurul tinerei fete.

Doamna consilier Benzon îşi dăduse multă osteneală ca s-o convingă pe prințesa Hedwiga să apară la serata unde urma să-l întâlnească pe capelmaistrul Kreisler. Prințesa nu se lăsă înduplecată decât atunci când doamna consilier îi arătă cu toată seriozitatea cât de copilăros lucru ar fi să evite pe un om numai pentru că nu-i banal, ca o monedă curentă, ci se prezintă într-un fel al lui propriu, ce-i drept cam bizar uneori. În afară de asta, Kreisler pătrunsese în intimitatea prințului şi, prin urmare, prințesei îi va fi cu neputință s-o țină înainte cu încăpăt înarea asta ciudată.

În tot cursul acelei seri, prințesa reuşi să se comporte cu atâta îndemânare, încât Kreisler care, ca om lipsit de răutate şi pornit pe concesii, ținea cu adevărat s-o împace, nu izbuti să se apropie de ea. Prințesa ştiu să dejoace toate manevrele lui, cu o tactică foarte fină. De aceea, doamna Benzon, care observase toate acestea, fu foarte surprinsă când prințesa trecu prin cercul de doamne şi se îndreptă fără nicio şovăială spre capelmaistru. Kreisler era atit de cufundat în sine, încât se trezi din visarea lui abia când

prințesa îl întrebă dacă vrea să fie singura persoană care nu are niciun cuvânt de spus despre succesul Juliei.

— Prințesă, răspunse Kreisler cu un ton care trăda o adâncă emoție, după părerea înțeleaptă a unor scriitori cu renume, cei fericiți nu au cuvinte, ci doar gânduri şi priviri. Cred că am fost în al nouălea cer!

Prințesa îi zise zâmbind:

— Prin urmare, Julia noastră a fost un înger al luminii, căci a reuşit să vă deschidă porțile paradisului. Acum însă v-aş ruga să coborâți din cer pentru câteva clipe şi să-mi dați ascultare şi mie, un biet copil al pământului...

Prințesa se întrerupse, de parcă ar fi aşteptat ca şi Kreisler să spună ceva. Văzând însă că tace, privind-o cu ochi strălucitori, îşi lăsă în jos pleoapele şi se întoarse atât de brusc, încât şalul subțire, care-i acoperea umerii, alunecă, aproape să cadă. Kreisler îl prinse din zbor. Prințesa se opri. Apoi, ca şi când ar fi luptat cu sine însăşi şi i-ar fi fost greu să exprime ceea ce hotărise în sufletul ei, începu cu un ton nesigur:

— Hai să vorbim cât mai prozaic despre lucruri poetice. Ştiu că dați Juliei lecții de canto şi trebuie să recunosc că a progresat foarte mult de atunci, atât în ceea ce priveşte vocea, cât şi execuția. Acest lucru mă face să nădăjduiesc că ați putea cultiva chiar şi un talent mediocru, ca al meu. Vreau să spun...

Prințesa se opri brusc, îmbujorându-se la falâ. În clipa aceea doamna consilier Benzon se apropie şi-l asigură pe Kreisler că prințesa e nedreaptă cu ea însăşi, calificându-şi talentul drept mediocru, întrucât cântă excelent la pian şi are şi o voce foarte expresivă. Kreisler, căruia prințesa, în sfiala ei, i se păru deodată extraordinar de simpatică, izbucni într-un şuvoi de cuvinte amicale şi sfârşi spunând că, pentru dânsul, ar fi cea mai mare fericire dacă prințesa i-ar da voie s-o ajute cu sfatul şi cu fapta la studiul muzicii.

Prințesa îl asculta cu vădită plăcere, iar când Kreisler sfârşi şi doamna Benzon o mustră cu privirea pentru ciudata-i sfiiciune față de acest om atât de cuminte, ea îi mărturisi în şoaptă:

— Da, da, Benzon, ai dreptate. Uneori sunt prea copilăroasă.

În acelaşi timp, fără a-şi întoarce ochii, apucă şalul pe care Kreisler îl ținea încă în mâini, gafa să i-l întindă. Cu totul fără voie Kreisler atinse mâna prințesei. Dintr-o dată simți în inimă o puternică zvâgnitură care i se, răspândi în toți nervii, făcându-l să-şi piardă aproape mințile.

Ca o rază de lumină, ce străbate prin nori negri, auzi glasul Juliei:

— Trebuie să mai cânt, nu e chip, dragă Kreisler, să scap de rugămințile lor. Aş vrea să încerc duetul acela frumos, pe care l-am studiat de curând.

— Nu poți refuza Juliei acest lucru, dragă capelmaistre, hai, treci la pian, îl îndemnă doamna Benzon. Kreisler, incapabil să scoată vreun cuvânt, se aşează la pian şi, încă pe de-a-ntregul stăpânit de-un fel de beție ciudată, făcu să răsurie primele acorduri ale duetului. Julia începu să cânte: *Ah che mi manca l'anima, in si fatal momento*[96]*...*

Trebuie să spunem că aşa cum se obişnuieşte în cântecele italiene, în textul acestui duet era vorba de despărțirea unei perechi de îndrăgostiți; cu *momento*[97] rima bineînțeles *sento*[98] si *tormento*[99]*:* ca şi în alte sute de duete de acelaşi

---

96 O, de ce îmi lipseşte curajul într-un moment atât de fatal... (ital.). Comoziție de E.T.A. Hoffmann (1812).

97 Moment (ital.).

98 Simt, aud (ital.).

99 Chin, frământare (ital.).

gen, nu lipseau *Abbi pietade o cielo*[100] şi *pena di morir*[101]. Totuşi Kreisler compusese aceste cuvinte într-un moment de mare inspiraţie şi emoţie, astfel că la auzul lor, oricine era înzestrat cu o ureche cât de cât sensibilă, nu putea să nu se simtă transportat. Acest duet putea fi pus alături de cele mai pasionale bucăţi ale genului, şi deoarece Kreisler nu urmărise lucruri care puteau fi înţelese şi redate cu uşurinţă de o cântăreaţă oarecare, ci năzuise să atingă cea mai mare expresivitate a unui moment culminant, întimpinase dificultăţi în găsirea tonalităţii juste. Astfel se explică de ce Julia Începu cu sfială, cu o voce cam nesigură; Kreisler nu intră nici el cu mult mai bine. Curând însă amândouă vocile, asemenea unor lebede argintii, începură să plutească pe valurile melodiei; când îşi luau zborul cu puternice bătăi do aripi spre lumina aurie a norilor, când se pierdeau într-o dulce îmbrăţişare, cufundându-se în talazurile furtunoase ale acordurilor, pină ce suspine adânci vestiră apropierea morţii; cel din urmă adio izbucni într-un strigăt de cumplită durere, ca un val de sânge dintr-o inimă sfâşiată.

Printre toţi cei de faţă n-ai fi găsit pe nimeni care să nu fi fost adânc emoţionat de duet; mulţi aveau lacrimi în ochi, si chiar doamna Benzon mărturisi că n-a fost atât de impresionată nici la teatru, în faţa unei scene de adio, oricât de bine jucată. Julia şi Kreisler fură copleşiţi de laude, toată lumea vorbea de inspiraţia care i-a însufleţit pe amândoi şi bucata fu apreciată poate mai mult decât ar fi meritat în realitate.

Frămăntarea lăuntrică a prinţesei în timpul execuţiei duelului n-a trecut neobservată, cu ţoale sforţările ei de a

---

[100] Corect: Abbi pietà, o cielo — Aibi îndurare, o, cerule! (ital.).

[101] Pedeapsa cu moartea (ital.).

părea calmă şi chiar de a ascunde orice interes. Lângă prinţesă slălea o doamnă de la curte, tinerică şi cu obrajii rumeni, gala oricind să plângă ori să râdă; prinţesa îi şuşotise tot felul de lucruri la ureche, fără a obţine alt răspuns decât cuvinte de circumstanţă, dictate de teama de a nu trece peste eticheta curţii. Doamnei consilier Benzon, care şedea de cealaltă parte, îi şoptise de asemenea fel de fel de lucruri neinteresante, ca şi când n-ar fi ascultat de loc duetul; însă doamna consilier, în felul ei sever, o rugase să amâne conversaţia până la sfârşitul cântecului. Acum prinţesa, cu obrajii în flăcări şi fulgere în ochi, prinse a vorbi atât de tare, încât glasul ei acoperi laudele întregii societăţi.

— Să-mi fie îngăduit şi mie să-mi spun părerea. Recunosc că duetul poale avea valoare cât priveşte compoziţia şi că Julia a mea a cântat minunat. Dar vă întreb dacă, într-un cerc intim unde trebuie să domine o conversaţie amicală, unde vorbele şi cântecele ar trebui să curgă lin ca un pârâiaş murmurând dulce printre flori, e potrivit si se cade să se prezinte asemenea lucruri exaltate, care sfişie inima şi de a căror impresie apăsătoare nu poţi scăpa? Am încercat să nu las să-mi pătrundă în urechi şi in suflet acea durere sfişietoare, ieşită parcă din infern, pe care Kreisler a redat-o prin sunete cu o artă care îşi bate joc de sensibilitatea noastră atât de vulnerabilă. Nu preget, domnule capelmaistru, să las slăbiciunea mea pradă ironiei dumitale; nu preget să recunosc că influenţa proastă a duetului dumneavoastră m-a îmbolnăvit cu adevărat. Oare nu există un Cimarosa sau un Paesiello ale căror compoziţii sunt scrise anume pentru societate?

— O, Doamne! exclamă Kreisler, în timp ce muşchii feţei lui vibrau, vestind, ca de obicei, un acces lăuntric de umor. O, Doamne, stimată prinţesă! De-aţi şti în ce măsură sunt de acord, eu, un biet capelmaistru, cu binevoitoarea si înalta dumneavoastră opinie! Nu este oare potrivnic bunelor

moravuri şi tuturor prescripţiilor privitoare la îmbrăcăminte să-ţi porţi în societate pieptul, cu toate dorurile, chinurile şi entuziasmele lui, altfel decât acoperit cu voalul celei mai perfecte cumînţenii şi convenţiuni? Toate aparatele de stins focul, pe care bunăvoinţa le aşază cu grijă pretutindeni, sunt ele oare de-ajuns pentru a stinge vâlvătaia care izbucneşte totuşi când ici, când colo? Oricât ceai, oricâtă apă îndulcită, oricâtă conversaţie mondenă şi oricât de agreabile melodii de flaşnetă s-ar turna, câte un incendiator nelegiuit reuşeşte totuşi să aprindă în adâncul sufletelor o rachetă Congreve[102], şi atunci flăcările se înalţă sus, luminează, ba chiar ard totul în jur, ceea ce nu se întâmplă niciodată cu lumina pură a lunii. Da, stimată prinţesă! Da, eu, cel mai nevrednic dintre toţi capelmaistru de pe acest pământ, am păcătuit grav cu dezgustătorul duet care, asemenea unui infernal foc de artificii, a explodat cu sori, comete şi bubuituri de tun în mijlocul întregii societăţi şi, după cum constat cu nespusă părere de rău, a provocat aproape peste tot incendii! Foc! Foc! Ajutor! Arde! Pompierii... Apă! Ajutor! Ajutor!

Kreisler se năpusti spre caseta cu note muzicale şi o trase cu un gest brusc de sub pian. O deschise şi, răvăşind notele, scoase o partitură – *Molinara*[103] lui Paesiello. Se aşează la pian şi începu să cânte riturnela din frumoasa şi cunoscuta arietă: *La Rachelina molinarina*[104]*,* cu care morăriţa îşi face apariţia.

---

102 Rachetă denumită astfel după inventatorul ei, englezul William Congreve (1772-1828).

103 Operă de Giovanni Paesiello (1741 — 1816).

104 Mica morăriţă Rachelina (ital.).

— Ah, dragă Kreisler! exclamă Julia foarte intimidată şi speriată.

Dar Kresiler îi căzu în genunchi, implorând-o:

— Scumpă şi frumoasă Julia! Îndură-te de onorata societate! Varsă balsam peste sufletele lor nemângâiate! Cântă *La Rachelina!* Dacă nu cânţi nu-mi rămâne altceva de făcut decât să mă prăbuşesc chiar aici, sub ochii dumitale, în cea mai neagră deznădejde, la marginea căreia mă şi aflu. Şi zadarnic îl vei ţine de pulpana hainei pe capelmaistrul pierdut, strigându-i: „Rămâi, o, rămâi printre noi, Johannes!" căci el a şi coborât spre Acheron[105] şi încearcă cele mai elegante sărituri într-un demoniac dans al şalului De aceea te implor, cântă!

Julia îi îndeplini rugămintea, deşi mai mult în silă. Îndată după sfârşitul arietei, Kreisler începu cunoscutul duet comic dintre notar şi morăriţă.

Atât vocea, cât şi metoda de a cânta a Juliei erau potrivite mai ales pentru bucăţi serioase şi patetice; cu toate acestea, când executa cântece comice, dispunea de un registru sufletesc care îi îngăduia să le cânte în chip încântător. Kreisler îşi însuşise la perfecţie maniera ciudată, dar de un farmec irezistibil, a cântăreţilor de operă bufă italiană; de astă dată însă ajunse până la exagerare, căci, în timp ce vocea lui reda în mii de nuanţe dramatismul dus la culme, faţa i se schimonosea în aşa fel, încât l-ar fi făcut să râdă şi pe un Cato[106]. Nu-i de mirare deci că întreaga asistenţă izbucni în chiote şi în hohote de râs.

Kreisler, încântat, sărută mâna Juliei. Ea şi-o retrase repede, cu o expresie de nemulţumire, spunându-i:

---

[105] Fluviu din infern.

[106] Cato cel Bătrân (234 — 149 î.e.n.), cenzor roman, cunoscut pentru severitatea lui.

— Ah, domnule capelmaistru! M-au zăpăcit toanele dumneavoastră bizare, aş spune chiar extravagante. Aceste salturi mortale de la o extremă la alta îmi taie răsuflarea! Vă rog, dragă domnule Kreisler, atunci când sunt adânc emoţionată şi în suflet îmi mai răsună o melodie sfâşietoare, nu-mi cereţi să cânt îndată ceva comic, chiar dacă este decent şi drăgălaş. Ştiu că pot s-o fac, reuşesc, dar asta mă vlăguieşte şi mă îmbolnăveşte. Să nu-mi mai cereţi una ca asta! Nu-i aşa că-mi făgăduiţi, dragă Kreisler?

Capelmaistrul dădu să răspundă, dar în aceeaşi clipă prinţesa o îmbrăţişa pe Julia, râzând mai zgomotos şi mai zglobiu decât ar fi socotit cuviincios soţia oricărui maestru de ceremonii.

— Vino la pieptul meu, exclamă ea, tu, cea mai frumoasă, cea mai veselă şi cea mai bună cântăreaţă dintre toate morăriţele! Tu, Julia, îi zăpăceşti pe toţi baronii, pe toţi guvernatorii şi pe toţi notarii din lume, ba chiar şi pe... Sfirşitul se pierdu în alte hohote de râs. Apoi prinţesa se întoarse brusc spre capelmaistru: M-ai împăcat definitiv, dragă Kreisler!... Acum înţeleg umorul dumitale atât de schimbător... E delicios, într-adevăr delicios!... Numai din contradicţia senzaţiilor celor mai diferite, din ciocnirea sentimentelor celor mai opuse, poate ţâşni, o viaţă superioară!... Primeşte mulţumirile mele... Îţi mulţumesc din toată inima... Uite, îţi ofer mâna să mi-o săruţi!

Kreisler luă mâna ce i se întindea şi simţi din nou, deşi de data aceasta nu cu aceeaşi intensitate, o zvâcnitură, de care se înfiora toată fiinţa lui; şi şovăi o clipă, înainte de a-şi apăsa buzele pe degetele delicate şi fără mănuşi, înclinându-se totodată cu atâta distincţie, de parcă ar fi fost tot consilier de legaţie. Nici el Însuşi nu-şi putea explica de ce la atingerea mâinii prinţesei această senzaţie fizică i se părea atât de comică. „În fond, îşi zise el după ce prinţesa se depărta, alteţa-sa este un fel de butelie de Leyda şi zguduie

oamenii de treabă cu şocuri electrice, după bunul ei plac princiar".

Prinţesa sărea şi dansa prin sală, râzând şi fredonând *La Bachelina molinarina,* oprindu-se ca să îmbrăţişeze şi să sărute când pe una, când pe alta dintre doamne, asigurându-le că niciodată n-a petrecut mai bine şi că datoreşte această plăcere simpaticului capelmaistru. Toate acestea nu erau de loc pe placul serioasei doamne Benzon care, până la urmă, nu se mai putu stăpâni şi, luând-o pe prinţesă la o parte, îi şopti la ureche:

— Te rog, Hedwigal Ce înseamnă purtarea asta? Cu ochii scânteind, prinţesa răspunse:

— Cred că ar fi bine să lăsăm grija protocolului şi să mergem cu toţii la culcare Da, la culcare, la culcare! Şi porunci să i se tragă trăsura la scară.

În timp ce prinţesa se agita, plină de-o veselie aproape spasmodică, Julia rămăsese tăcută şi îngrijorată. Sta la pian, palidă, cu capul sprijinit în mâini, cu privirea înceţoşată; era vădit că proasta ei dispoziţie se transformase într-o suferinţă aproape fizică.

Şi umorul supărător al lui Kreisler se stinsese. Ferindu-se să mai discute cu cineva, se îndreptă cu paşi rari şi nesiguri spre ieşire, dar doamna Benzon îi tăie drumul:

— Nu ştiu ce dispoziţie proastă azi mi-a...

(M.r.p.)... mi se pare atât de cunoscut, atât de familiar! Aroma dulce, nici eu nu ştiu a cărui fel de friptură, plutea în nori albăstrii peste acoperişuri, iar susurul vântişorului da seară aducea parcă din mari, mari depărtări, un zvon de glasuri dragi:

— Murr, iubitule, unde ai dispărut atâta vreme?...

Nu ştiu nici eu de ce îmi vine
Să mă-nfior de fericire.
Nu e cumva o presimţire

A voluptăților divine?
O, biată inimă, spre cer
Te-nalță dintr-o săritură/
Se schimbă chinul – o, mister –
în bucurii. Şi iarăşi sper
Căci îmi miroase a friptură!

Astfel cântam, cufundându-mă în cele mai plăcute visuri, fără să-mi pese de larma pricinuită de incendiu. Dar şi aici pe acoperiş continuau să mă urmărească apariții înspăimântătoare din lumea grotescă în care sărisem atât de brusc, înainte de a-mi da seama ce se petrece, răsări din coşul casei unul dintre monştrii aceia pe care oamenii îi numesc coşari. În clipa când m-a zărit, haimanaua aceea neagră a şi aruncat cu mătura după mine, strigând:

— *Câț*, motane!

M-am ferit de lovitură, sărind pe acoperişul vecin, şi m-am pitit repede în jgheab. Dar cine ar putea să descrie surpriza mea plăcută, uimirea mea plină de bucurie, când mi-am dat seama că mă aflu chiar pe acoperişul bunului meu stăpân! M-am cățărat cu mare agilitate de la o ferestruică la alta a podului, dar toate erau închise. Am mieunat – zadarnic însă, căci nimeni nu m-a auzit. În acest timp, norii de fum ai incendiului se înălțau tot mai sus, coloane puternice de apă țâşneau din toate părțile şi mii de voci țipau învălmăşite. Focul creştea tot mai amenințător, Deodată se deschise una din ferestrele podului şi în ea apăru maestrul Abraham, în halatul lui cel galben.

Când mă văzu, mă chemă prietenos:

— Murr, dragul meu motan, iată-te în sfârşit! Haide, vino înăuntru, blăniță cenuşie!

Bineînțeles că şi eu i-am arătat bucuria *mea,* prin toate mijloacele pe care le aveam la îndemână, şi astfel am sărbătorit minunata clipă a revederii. Când am sărit în pod,

maestrul m-a mângâiat, iar eu, de plăcere, am început să scot acel murmur dulce, pe care oamenii, cu ironia lor disprețuitoare, îl numesc „tors”.

— Aha, drăguțul tatii, spuse maestrul râzând, te simți bine, te întorci acasă dintr-o lungă pribegie; nu-ți dai seama de primejdia în care ne aflăm. Aproape că aş vrea să fiu şi eu un motan fericit şi nevinovat, căruia nu-i pasă de foc şi de pompieri, şi ale cărui bunuri mobile nu pot să ardă, căci singurul lucru mobil pe care-l posedă spiritul lui nemuritor este el însuşi.

Cu aceste cuvinte, maestrul mă luă în brațe şi coborî în odaia lui.

Abia apucarăm să intrăm, că profesorul Lothario, urmat de alți doi oameni, dădu buzna înăuntru.

— Vă implor, exclamă profesorul, vă implor, pentru numele lui Dumnezeu! Sunteți în mare primejdie, maestre! Flăcările au ajuns lângă acoperişul dumneavoastră. Îngăduiți-ne să vă scoatem lucrurile afară!

Maestrul îi răspunse rece că, în asemenea pericol, zelul peste măsură al prietenilor este mai dăunător decât primejdia însăşi, întrucât ceea ce a fost scăpat de foc se duce de obicei de râpă, deşi, poate, într-un fel mai elegant. Pe vremuri, într-o clipă de entuziasm şi plin de cele mai bune intenții, el însuşi aruncase pe fereastră nişte obiecte de porțelan, foarte prețioase, numai ca să le salveze de focul ce amenința casa unui prieten de-al său. El însă le va fi recunoscător dacă vor împacheta liniştit într-o ladă trei scufii de noapte, două haine cenuşii şi alte câteva veşminte, printre care neapărat o pereche de pantaloni de mătase, precum şi ceva rufărie; de asemenea să pună câteva cărți şi manuscrise în nişte coşuri, dar să nu se atingă cumva de maşinile lui. Dacă acoperişul va fi cuprins de flăcări, atunci va părăsi casa cu toate boccelele.

— Înainte de aceasta, însă, încheie el, îngăduiți-mi să-l întremez cu puțină hrană şi băutură pe colocatarul şi colegul meu de cameră, care s-a întors obosit dintr-o lunga călătorie. După aceea puteți să vă vedeți de treabă.

Toată lumea izbucni în râs, dându-şi seama că de mine vorbea maestrul.

Mâncarea a fost grozav de gustoasă şi frumoasele speranțe pe care le exprimasem pe acoperiş în sunete dulci de dor s-au realizat în întregime.

După ce am mai prins puteri, maestrul m-a aşezat într-un coşuteț; lângă mine a pus o străchioară cu lapte, căci era destul loc, şi a acoperit coşul cu grijă, spunându-mi:

— Aşteaptă liniştit, dragă motane, în sălaşul tău întunecos, să vedem ce va fi cu noi; ca să te distrezi, ia câte un gât din băutura ta preferată, căci dacă sări afară şi te plimbi prin odaie în zarva salvatoare, te vor călca pe coadă sau îți vor strivi lăbuțele. Dacă ajung lucrurile până acolo, încât va trebui să fugim, voi avea chiar eu grijă să te iau de aici, ca să nu te mai rătăceşti, aşa cum s-a întâmplat. Apoi, adresându-se celorlalți: Nici nu vă puteți închipui, stimați domni şi salvatori, ce motan minunat şi din cale-afară de isteț este făptura asta cenuşie care şade acum în coş. Naturaliştii din şcoala lui Gall[107] spun că motanii, înzestrați, de altfel, cu cele mai perfecte instincte, cum ar fi, bunăoară, setea de a ucide, dibăcia la furat şi la făcut pozne etc, sunt lipsiți cu desăvârşire de simțul orientării; aşa că, o dată rătăciți, nu-şi mai pot găsi drumul spre casă. Bunul meu Murr este însă o excepție strălucită. Acum câteva zile am observat dispariția lui şi regretam din adâncul inimii această pierdere. Dar iată că adineauri s-a întors şi, după

---

[107] Franz Joseph Gall (1758 — 1828), medic, întemeietor al frenologiei, potrivit căreia înfățişarea exterioară a craniului uman permite să se tragă concluzii cu privire la capacitățile spirituale.

cât am temei să presupun, a folosit acoperişurile drept agreabilă stradă artificială. Acest suflet bun nu numai că a dat dovadă de înțelepciune şi inteligență, ci şi de cel mai sincer ataşament față de stăpânul său, aşa că-l iubesc acum şi mai mult decât înainte.

Cuvintele de laudă ale maestrului m-au bucurat nespus, îmi simțeam, cu o adâncă satisfacție, superioritatea față de întreaga mea specie, față de o oaste întreagă de motani rătăciți, lipsiți de simțul orientării, şi mă minunam că până acum nu-mi dădusem seama îndeajuns de caracterul cu totul extraordinar al inteligenței mele. Îmi aminteam într-adevăr, că tânărul Ponto m-a călăuzit pe drumul cel bun şi că hoinarul m-a făcut să sar pe acoperişul care trebuia; cu toate acestea, nu mă socoteam câtuşi de puțin îndreptățit să mă îndoiesc de sagacitatea mea şi de adevărul cuvintelor de laudă rostite de maestru. După cum am mai spus, simțeam forța care sălăşluieşte in ființa mea şi acest simțământ era pentru mine chezăşia amintitului adevăr. Că laudele nemeritate bucură şi-l fac pe cel lăudat să se umfle mult mai mult în pene, decât cele meritate, după cum am citit cândva, sau am auzit pe cineva spunând, asta e adevărat numai pentru oameni. Motanii inteligenți sunt feriți de asemenea nerozie şi sunt absolut sigur că aş fi găsit drumul spre casă chiar fată Ponto şi hornar. La drept vorbind, amândoi n-au făcut decât să-mi zăpăcească ideația. Picul acela de înțelepciune practică, cu care Ponto se lăuda atât de mult, l-aş fi putut căpăta şi pe altă cale, deşi variatele întâmplări pe care le-am trăit împreună cu acest amabil pudel – cu acest *aimable roue*[108] – mi-au dat un material excelent pentru epistolele amicale, formă sub care mi-am înveşmântat descrierile călătoriilor. Aceste epistole ar putea

[108] Desfrânat simpatic (franc).

să apară cu mult succes în toate ziarele de dimineaţă şi de seară[109] şi în toate revistele elegante şi liberale, întrucât în aceste scrisori sunt scoase la iveală, cu inteligenţă şi spirit, cele mai strălucite aspecte ale eului meu, ceea ce, firește prezintă interes extraordinar pentru orice cititor. Dar ştiu prea bine că domnii redactori şi editori se vor întreba: „Cine este acest Murr?" şi, aflând că sunt un motan, fie chiar cel mai desăvârşit din câţi există pe lume, vor spune cu dispreţ: „Un motan care se apucă să seriei". Şi chiar dacă aş avea umorul unui Lichtenberg şi profunzinea unui Hamann[110] – (am auzit despre amândoi, lucruri foarte bune; dar au răposat, ceea ce, pentru orice scriitor sau poet care doreşte să trăiască, este un lucru foarte riscat) – aşadar, zic, chiar dacă aş avea umorul unui Lichtenberg sau profunzimea unui Hamann, tot mi s-ar restitui manuscrisul. Şi asta numai pentru că, poate din pricina ghețarelor mele, lumea îşi închipuie că n-aş avea un stil destul de amuzant. Asta mă deprimă! O, prejudecată! prejudecată strigătoare la cer! Câtă putere ai asupra oamenilor şi îndeosebi asupra acelor care se numesc editori!

Profesorul şi cei doi oameni care veniseră cu el se agitau înspăimântător în jurul meu – un spectacol care, după umila mea părere, nu era deloc necesar pentru împachetarea unor scufii de noapte şi a două-trei haine cenuşii.

Deodată, de afară se auzi o voce cavernoasă:

---

[109] Se referă la „Morgenblatt", editat de Cotta, la Stuttgart, „Abendzeitung", editat de Theodor Hell, la Leipzig etc.

[110] Johann Georg Hamann (1730 — 1788), scriitor german care a exercitat o puternică influenţă asupra lui Herder şi a poeţilor din curentul „Sturm und Drang". Din pricina exprimării sale obscure a fost poreclit „Magul nordului".

— A luat foc casa!

— Oho! exclamă maestrul Abraham. Trebuie să mă duc şi eu să văd cum stau lucrurile. Dumneavoastră, domnilor, rămâneţi aici liniştiţi. Dacă primejdia e aproape, mă întorc îndată şi ne ocupăm de lucruri.

Cu aceste cuvinte, maestrul ieşi din odaie.

Pe mine m-a apucat o frică grozavă în coşuleţul meu. Bubuiturile ce se auzeau şi fumul care începuse să pătrundă în încăpere nu făceau decât să-mi sporească groaza. Gândurile cele mai negre îmi treceau prin minte dar dacă maestrul uită de mine? Dacă pier într-un chip ruşinos, mistuit de flăcări? Simţeam în pântec nişte pişcături deosebit de neplăcute, datorită, probabil, spaimei de nedescris care mă cuprinsese. „Dar dacă, mă gândeam eu, dacă maestrul, fals şi invidios pe cunoştinţele mele, m-a vârât în acest coş ca să se descotorosească de mine şi să scape astfel de orice grijă? Dar dacă această băutură, de un alb atât de nevinovat, nu e decât o otravă, pe care mi-a pregătit-o în chip perfid, ca morţii să mă dea? O, minunate Murr! Chiar cuprins de spaima morţii, gândeşti în iambi! Nu uiţi ce ai citit odinioară în: Shakespeare-ul lui Schlegel”[111].

În clipa aceasta maestrul Abraham îşi vârî capul pe uşă, spunând:

— Pericolul a trecut, domnilor. Aşezaţi-vă liniştiţi la masă şi goliţi cele câteva sticle de vin pe care le-aţi găsit în dulapul din perete. Eu mă mai urc puţin pe acoperiş, să-l mai stropesc. Dar staţi, să văd întîi ce-mi face motanul.

Maestrul intră în cameră şi, ridicând capacul coşuleţului în care mă aflam, îmi vorbi cu multă prietenie. Se interesă

---

[111] August Willhehn von Schlegel (1767-1845) a transpus în limba germană 17 drame ale lui Shakespeare, într-o traducere ce a rămas neegalată până azi; prima ediţie a apărut în 10 volume, la Berlin între 1797 şi 1810.

dacă mă simt bine şi mă întrebă dacă n-aş pofti să mai mănânc nişte pasăre friptă, la care i-am răspuns cu un miau dulce şi repetat, întinzându-mă în tihnă, ceea ce maestrul interpretă, pe bună dreptate, ca un semn grăitor că sunt sătul şi că doresc să mai rămân în coşuleţ, şi deci închise iarăşi capacul.

Acum eram definitiv convins de bunele intenţii pe care maestrul Abraham le avea faţă de mine. Ar fi trebuit să mă ruşinez de neîncrederea mea jignitoare – dacă s-ar cădea ca un om inteligent să se ruşineze. „La urma urmelor, m-am gândit eu, spaima aceea grozavă şi neîncrederea care mă făcuseră să bănuiesc o întreagă catastrofă nu erau decât năluciri poetice, obişnuite la tinerii entuziaşti şi geniali, şi de care năluciri ei au adesea nevoie ca de un fel de opiu." Drept urmare a acestor consideraţii, mi-am simţit inima împăcată.

N-a apucat maestrul să iasă bine din cameră şi profesorul – îl puteam vedea printr-o crăpătură mică a coşuleţului – a privit bănuitor spre locul în care mă aflam şi le-a făcut celorlalţi semn că vrea să le spună ceva important. A vorbit apoi atât de încet, încât n-aş fi înţeles niciun cuvânt dacă cerul nu mi-ar fi înzestrat urechile ascuţite cu un auz extraordinar de fin.

— Ştiţi ce aş avea chef să fac acum? îmi vine să mă duc la coşuleţ, să ridic capacul şi, cu cuţitul ăsta ascuţit, să tai beregata afurisitului de motan, care se află acolo şi care, cu suficienţa lui îngâmfată, îşi bate joc, poate chiar în clipa asta, de noi toţi.

— Ce-ţi trece prin minte, Lothario! exclamă unul dintre ceilalţi doi. Cum să-l ucizi pe motanul ăsta frumos, care e favoritul bunului nostru maestru? Şi de ce vorbeşti atât de încet?

Profesorul, cu glasul mereu în şoaptă, îi spuse că eu înţeleg totul; că ştiu să citesc şi să scriu; că maestrul

Abraham – bineînțeles după o metodă misterioasă şi inexplicabilă – mi-a predat ştiințele, astfel că, după cum i-a destăinuit pudelul Ponto, m-ăm apucat să fac chiar pe autorul şi să compun poezii; că hâtrul de maestru n-a pus la cale toate acestea, decât pentru a-şi bate joc de cei mai de seamă savanți şi scriitori.

— Ah! zise el, abia stăpânindu-şi furia. Îl şi văd pe maestrul Abraham, care şi aşa se bucură de totala încredere a marelui duce, făcând acum tot ce vrea cu ajutorul acestui blestemat de motan. Bestia o să devină *magister legens*[112], o să obțină titlul de doctor, şi, pină la urmă, în calitate de profesor de estetică, va ține cursuri despre Eschil, Corneille, Shakespeare... Ah, înnebunesc! Motanul ăsta o să-mi răvăşească măruntaiele, şi are nişte gheare infame!

Auzind aceste cuvinte ale profesorului de estetică Lothario, toți se arătară peste măsură de uimiți. Unul îşi exprimă părerea că este cu totul imposibil ca un motan să învețe să citească şi să scrie, întrucât aceste elemente ale oricărei ştiințe cer, pe lângă o îndemânare de care numai omul este capabil, şi un anumit raționament, s-ar putea spune chiar o inteligență, care nu se întâlneşte totdeauna nici la om, cununa creației, şi cu atât mai puțin la un simplu dobitoc!

— Dragul meu, luă cuvântul celălalt care, de acolo din coşulețul unde mă aflam, mi se păru a fi un om foarte serios. Dragul meu, ce numeşti dumneata simplu dobitoc? Aşa ceva nici nu există. Adesea, cufundat în adâncă autocontemplare, simt un mare respect față de măgari şi de alte animale folositoare. Nu înțeleg de ce o jivină domestică, înzestrată cu anumite predispoziții naturale fericite, n-ar putea fi învățată să citească şi să scrie? Ba chiar, de ce o

---

112 Magistru care citeşte (lat.); adică, magistru care, după o disertație publică, a obținut dreptul de a ține prelegeri la o facultate de filosofie.

vietate simpatică de acest fel n-ar putea fi ridicată la rangul de savant sau de poet? Ar fi acesta oare un lucru fără precedent? Nu vreau să mă refer la *O mie şi una de nopți,* ca la cea mai bună sursă istorică, de mare autenticitate pragmatică, ci-ți voi aminti doar, iubitule, de motanul încălțat, care a fost un motan cu o mare nobleţe sufletească, de o inteligență pătrunzătoare şi cu profunde cunoştințe.

Bucurat peste măsură de această laudă la adresa unui motan, despre care un glas lăuntric îmi spunea că nu poate îi decât un venerabil strămoş de-al meu, nu m-am putut stăpâni să pu strănut de două-trei, ori destul de tare. Vorbitorul se opri brusc şi toți trei, foarte speriați, îşi întoarseră privirile spre coşulețul meu.

— *Contentement, mon cher*[113]*!* exclamă într-un târziu bărbatul acela serios, care tocmai vorbise. Apoi continuă: Dacă nu mă înşel, stimate esteticiene, adineauri ai amintit de un pudel Ponto, care ți-a destăinuit preocupările scriitoriceşti şi ştiințifice ale motanului. Acesta ne duce la minunatul Berganza[114] al lui Cervantes; ultimele ştiri despre soarta lui ne sunt comunicate într-o carte recentă, plină de aventurile cele mai pasionante. Acest câine ne oferă şi el un exemplu edificator cu privire la firea şi capacitatea de educare a animalelor.

— Dar ce fel de exemple ne citezi aici, dragul meu prieten? îl întrerupse celălalt. De câinele Berganza ne vorbeşte Cervantes care, după cum ştie toată lumea, a fost un autor de romane; iar povestea despre motanul încălțat este un

---

[113] În sensul de „stai liniştit". (Franc).

[114] Referire la lucrarea lui E.T.A. Hoffmann: Ştire despre ultimele tnttmplări din viața câinelui Berganza, în care, printre altele, s-a inspirat din conversația, celor doi câini, Scipio şi Berganza, personajele lui Cervantes din Colocviul câinilor.

basm pentru copii. E drept că domnul Tieck ni l-a înfăţişat în culori atât de vii, încât suntem aproape ispitiţi să comitem prostia de a-l crede. Aşadar, dumneata invoci doi scriitori, ca şi când ar fi naturalişti sau psihologi serioşi. Numai că scriitorii, departe de a fi aşa ceva, nu sunt decât nişte fantaşti, care născocesc şi răspândesc tot felul de închipuiri. Şi atunci, spune-mi, cum de este cu putinţă ca un om atât de inteligent ca dumneata să se sprijine pe nişte scriitori, pentru a demonstra un lucru care este împotriva oricărui bun-simţ? Lothario e profesor de estetică, aşa că s-ar putea admite ca, în această calitate, s-o cam ia uneori razna, pe câtă vreme dumneata...

— Stai puţin, dragul meu, îl întrerupse bărbatul cel serios. Nu te pripi. Gândeşte-te că, atunci când e vorba de lucruri extraordinare şi de necrezut, suntem îndreptăţiţi să invocăm pe scriitori, întrucât simpli istorici nu se pricep de loc în acest domeniu. Da, atunci când extraordinarul trebuie expus în forma cuvenită şi prezentat din punct de vedere pur ştiinţific, cel mai indicat lucru este ca demonstraţia unor date experimentale să se ia din opera unor scriitori cu renume, pe cuvântul cărora se poate pune temei. Am să-ţi citez exemplul unui medic celebru[115] şi cred că, dumneata însuţi fiind un medic foarte învăţat, vei fi mulţumit. Acest medic, pentru a arăta legătura noastră cu spiritul cosmic, pentru a demonstra în mod incontestabil existenţa unei intuiţii miraculoase, în expunerea sa ştiinţifică privitoare la magnetismul animal, s-a referit la Schiller care în al său *Wallenstein* spune „În viaţa omului sunt clipe” şi „E mai presus de orice îndoială că glasuri de-acest fel există” – şi

[115] Aluzie la C.A.F. Kluge, care în lucrarea sa încercare de expunere a magnetismului animal ca mijloc terapeutic, Berlin, 1811, se referă la drama lui Schiller Moartea lui Wallenstein.

aşa mai departe. Restul poți să-l citeşti şi dumneata în tragedia cu acest nume.

— Ho-ho! exclamă doctorul, acum ai sărit la magnetism şi până la urmă eşti în stare să susții că un magnetizator, pe lingă toate minunile pe care le face, ar putea fi şi dascăl pentru motani inteligenți.

— Încă nu se ştie ce efect are magnetismul asupra animalelor, îi răspunse bărbatul cel serios. Motanii, care au şi aşa o mare cantitate de fluid electric, după cum te vei putea convinge îndată...

Aducându-mi brusc aminte de Mina, care se plânsese atât de amarnic de experiențele de acest gen efectuate asupra ei, m-am speriat atit de tare, încât am scos un mieunat puternic.

— Pe Hades! exclamă profesorul, speriat. Jur pe Hades şi pe toate grozăviile lui că acest motan infernal ne aude, înțelege tot ce spunem! M-am hotărât: îi sucesc gitul cu mâinile mele.

— N-ar fi înțelept din partea dumitale, domnule profesor, n-ar fi de loc înțelept, vorbi bărbatul cel serios. În niciun caz nu voi îngădui să faci vreun rău acestui motan pe care l-am îndrăgit din toată inima, cu toate că n-am avut fericirea să-l cunosc mai de-aproape. Până la urmă îmi vine să cred că eşti invidios pentru că scrie versuri! Vietatea aceasta cenuşie nu va putea fi niciodată profesor de estetică, fii pe pace. Nu ştii că din pricina prea marelui număr de abuzuri săvârşite, străvechile statute academice prevăd că niciun măgar nu mei poate deveni profesor şi nu trebuie extinsă oare această dispoziție la toate animalele, de orice neam sau specie, inclusiv şi la motani?

— Chiar dacă e aşa, răspunse profesorul nemulțumit, chiar dacă motanul nu poate deveni niciodată *magister legens,* totuşi, ca scriitor se va afirma, mai târziu sau mai

devreme; profitând de faptul că e ceva nou, va găsi editori şi cititori, frustrându-ne astfel de onorarii importante.

— Nu văd niciun motiv ca acestui motan de treabă, simpaticului favorit al maestrului nostru, să i se interzică un drum, pe care atâția rătăcesc, fără a ține seama de puterile şi de însuşirile lor, răspunse bărbatul cel serios. Singura măsură de precauție pe care am putea-o lua ar fi de a-l obliga să ne lase să-i tăiem ghearele. Asta ar fi poate singurul lucru ce-l putem face deocamdată, pentru a fi siguri că nu ne va răni niciodată, când va ajunge autor.

Toți trei se ridicară în picioare. Esteticianul apucă un foarfece. Vă puteți închipui în ce situație mă aflam. Am luat hotărârea să lupt cu un curaj de leu împotriva dezonoarei ce mi se pregătea şi pe cel dinții care se va apropia de mine să-l însemnez pentru toată viața. M-am pregătit să fac un salt năprasnic îndată ce vor deschide capacul coşului.

În clipa aceea intră maestrul Abraham şi frica mea care începea să devină disperare, se potoli pe loc. Maestrul ridică încet capacul, iar eu, scos din minți cum eram, sării din coş şi, trecând ca o săgeată pe lângă toți, mă pitii sub sobă.

— Dar ce-a pățit motanul?! exclamă maestrul, privind bănuitor spre ceilalți, care stăteau ruşinați şi, din pricina conştiinței lor încărcate, nu erau în stare să scoată un cuvânt.

Oricât de primejdioasă fusese situația mea în temniță, totuşi simțeam o deosebită plăcere lăuntrică la auzul presupunerilor făcute de profesor în legătură cu eventuala mea carieră; mă bucurase mult şi invidia pe care şi-o exprimase fără ocol. Parcă mă şi vedeam cu tichia de doctor pe frunte şi tronând la catedră! Prelegerile mele urmau să fie cele mai frecventate de către tineretul setos de cunoştințe. Şi niciun tânăr manierat n-ar fi luat în nume de rău rugămintea profesorului lui de a nu veni cu câini la cursuri. Nu toți pudelii nutresc sentimente atât de amicale ca Ponto

al meu; cât priveşte neamul acela de vânători, cu urechi lungi şi blege, apoi în ei nu poţi avea chiar nicio încredere; cu persoanele cele mai culte din specia mea se poartă atit de brutal, încât le silesc să-şi manifeste indignarea în felul cel mai necuviincios, cum ar fi scuipatul, zgâriatul, muşcatul etc, etc.

Cu atât mai nefaste ar fi...

(F.m.)... numai în ce priveşte pe acea doamnă de la curte, mititică şi cu obrajii rumeni, pe care Kreisler o văzuse la doamna consilier Benzon.

— Nanette, spuse prinţesa, fii bună, du-te chiar dumneata în grădină şi vezi să fie puse garoafele acelea în pavilionul meu. Oamenii sunt atât de indolenţi, încât s-ar putea să nu facă nici măcar acest lucru.

Domnişoara sări în picioare şi, după ce se înclină ceremonios, zbură din cameră asemenea unei păsărele căreia i s-a deschis colivia.

Prinţesa se întoarse către Kreisler:

— Nu pot spune o vorbă dacă nu sunt singură cu dascălul meu, care mi-e ca şi un duhovnic şi căruia îi pot mărturisi fără nicio sfială toate păcatele. În general, dragă Kreisler, vei găsi probabil că eticheta noastră rigidă e ciudată, ţi se va părea chiar plicticoasă; oriunde mă duc sunt înconjurată de doamne de onoare şi păzită ca regina Spaniei. Ar trebui ca măcar aici, în frumosul Sieghartsweiler, să ne bucurăm de mai multă libertate. Dacă prinţul ar fi la castel, n-aş fi avut voie s-o expediez pe Nanette, pe care studiile noastre muzicale o plictisesc tot atât pe cât mă stinghereşte ea pe mine. Să reluăm bucata de la capăt, acum va merge mai bine.

Kreisler, care în timpul lecţiilor era răbdarea personificată, începu din nou aria pe care prinţesa o studia. Dar oricât se străduia Hedwiga şi oricât încerca Kreisler s-o ajute, prinţesa pierdea tactul şi tonul, făcând greşeli peste greşeli,

până când, roşindu-se ca para focului, sări de pe scaun şi fugi la fereastră, ca şi cum ar fi vrut să privească parcul. Kreisler avu impresia că prinţesa plânge şi prima lui lecţie, ca şi întreaga scenă, i se păru destul de penibilă. Nu-i rămânea decât să încerce, tot prin muzică, să alunge acel duh antimuzical şi vrăjmaş, care părea că o tulburase pe prinţesă. De aceea, execută la pian tot felul de melodii, făcând variaţii pe tema celor mai cunoscute arii, în atâtea forme contrapunctice şi cu atâtea înfloriturі melismatice, că până la urmă se minună el singur cât de incântător ştie să cânte la pian, uitând şi de prinţesă şi de toanele ei.

— Ce frumos arată Stânca Uliilor în lumina sfinţitului, rosti Hedwiga, fără a întoarce capul.

Kreisler tocmai era preocupat de o disonanţă, pe care, fireşte, trebuia s-o rezolve; n-avea când să admire, împreună cu prinţesa, Stânca Uliilor şi apusul de soare.

— Crezi că mai există undeva pe lumea asta un loc mai frumos decât Sieghartshof al nostru? întrebă prinţesa mai tare şi mai apăsat.

După ce făcu să răsune un energic acord final, Kreisler trebui să se ducă la fereastră, lângă Hedwiga, supunându-se politicos poruncii de a face conversaţie.

— Într-adevăr, prinţesă, zise el, parcul este minunat, îmi place mai ales că toţi arborii au frunzişul verde, ceea ce admir şi ador la toţi copacii, la toate tufişurile şi la toate firele de iarbă. În fiecare primăvară îi mulţumesc celui Atotputernic că frunzişul este iarăşi verde, şi nu roşu, ceea ce nu pot suferi în tablouri şi nu se întâlneşte la peisagiştii mari, ca de pildă la Claude Lorrain, sau la Berghem, ba nici chiar la Hackert, care se mărgineşte să-şi pudreze doar puţin pajiştile.

Kreisler se pregătea să-şi urmeze vorba dar, zărind în oglinda fixată lângă fereastră chipul livid şi răvăşit al

prințesei, amuți străbătut de un fior rece, care-i îngheță inima.

Într-un târziu, prințesa rupse tăcerea. Fără a întoarce capul şi continuând să privească afară, spuse pe un ton mişcător, care trăda o profundă tristețe:

— Văd că soarta vrea să-ți apar întotdeauna ca urmărită de nişte năluciri bizare, aş spune chiar tulburată, ca o proastă, dându-ți astfel prilejul să încerci asupra mea umorul dumitale muşcător. A venit vremea să te lămuresc de ce dumneata eşti persoana la vederea căreia sunt cuprinsă de o stare asemănătoare unei crize nervoase, pricinuite de o febră puternică. Vei afla tot. O mărturisire sinceră îmi va uşura sufletul, făcând totodată cu putință să rabd a te vedea, ca şi prezența dumitale. Atunci când te-am întâlnit întâia oară, în parc, ființa dumitale şi toată purtarea dumitale m-au umplut de o groază de nedescris – nici eu nu ştiam de ce. Adevărul este că o amintire din prima mea copilărie m-a copleşit deodată, cu toată spaima ei. Mai târziu această amintire a luat forma precisă a unui vis ciudat. La curtea noastră era un pictor, Ettlinger, pe care atât prințul cit şi prințesa îl prețuiau mult, căci avea un talent cu adevărat extraordinar, în galerie ai să găseşti picturi minunate făcute de mina lui, şi in toate tablourile ai s-o vezi pe prințesă sub chipul unuia sau altuia dintre personajele grupurilor istorice. Cea mai frumoasă pictură, însă, care stârneşte admirația nemărginită a tuturor cunoscătorilor, se află în cabinetul prințului. E portretul prințesei, în plină floare a tinereții; asemănarea e atât de mare, încât ai zice că i-a furat imaginea din oglindă, deşi prințesa nu i-a pozat niciodată. Leonhard – aşa i se spunea pictorului la curte – trebuie să fi fost un om bun şi blând. Aveam cel mult trei ani, şi toată dragostea pe caro era in stare s-o simtă inima mea de copil i-o dăruisem lui; doream să nu mă părăsească niciodată. Iar el se juca mereu cu

mine, făcându-mi tot felul de desene mici şi decupându-mi diferite figuri. Dar, cam după un an, a dispărut pe neaşteptate. Femeia căreia îi fusese încredinţată prima mea educaţie îmi spuse cu lacrimi în ochi că a murit. Eram nemângâiată şi nu mai voim să stau în camera in care Leonhard se jucase cu mine. Mă foloseam de orice prilej ca să scap de sub supravegherea guvernantei mele şi a cameristelor şi alergam prin tot castelul strigând: „Leonhard!" Nu puteam încă să cred că a murit şi mi-l închipuiam ascuns undeva, în castel. De aceea într-o seara, când guvernanta mea s-a îndepărtat pentru o clipă, m-am furişat afară din cameră, ca să mă duc la prinţesă. Voiam să-mi spună unde este domnul Leonhard şi să-i cer să mi-l aducă înapoi. Uşa coridorului era dată de perete şi astfel am putut ajunge până la scara principală, pe care am urcat-o în fugă şi am intrat în prima încăpere deschisă. Privind în jurul meu am văzut o uşă care mi-am închipuit că trebuie să ducă în apartamentele prinţesei. Tocmai când mă pregăteam să ciocănesc, uşa s-a deschis brusc şi din cameră a năvălit un om în haine zdrenţuite şi cu părul vâlvoi. Era Leonhard, care m-a privit cu nişte ochi scânteietori şi fioroşi. Chipul lui alb ca varul şi cu obrajii supţi era aproape de nerecunoscut. „Ah, domnule Leonhard! am strigat eu. Ce-i cu tine? De ce eşti atât de palid, de ce-ţi ard ochii, de ce te încrunţi la mine?... Mi-e frică! O, fii bun, cum ai fost mai înainte... mai desenează-mi nişte poze colorate frumos..." Leonhard a sărit deodată spre mine, izbucnind într-un hohot de râs care semăna cu un nechezat, în timp ce un lanţ cu care părea încins zăngănea în urma lui. Lăsându-se pe genunchi în faţa mea, mi-a spus cu glas răguşit: „Ho, ho... prinţesă mică!... Poze colorate, zici...? Da, abia acum pot să pictez bine... Am să-ţi pictez un tablou şi pe frumoasa ta mămică... Nu-i aşa că ai o mămică frumoasă? Numai roag-o să nu mă mai transforme iarăşi... nu vreau să fiu acel om nenorocit

care se numea Leonhard Ettlinger... Acela a murit de mult. Eu sunt uliul roş şi pot să pictez după ce mănânc raze de culori... Da, pot să pictez dacă, în loc de vernis[116], am sânge fierbinte, dintr-o inimă vie... îmi trebuie sângele inimioarei tale, prințesă!" Cu aceste cuvinte, m-a tras la el şi mi-a dezvelit gâtul. Mi s-a părut că văd lucind în mâna lui lama unui cuțitaş. La țipătul meu de groază, slujitorii au alergat şi s-au năpustit asupra nebunului, care însă i-a trântit la pământ, cu o putere de uriaş. În aceeaşi clipă s-a auzit un zăngănit şi paşi zgomotoşi care urcau în grabă scările. Un bărbat înalt şi voinic a năvălit în cameră, strigând: „Iisuse, mi-a scăpat! Iisuse, ce nenorocire! Am să-ți arăt eu ție, diavole!" Zărindu-l, nebunul a părut că-şi pierde dintr-o dată toate puterile şi a căzut jos, urlând. Servitorii l-au legat cu lanțurile aduse de omul acela şi l-au scos afară, în timp ce Leonhard urla înfiorător, ca o fiară prinsă în capcană.

Îți poți închipui ce impresie distrugătoare a făcut această scenă groaznică asupra unui copil de patru ani. Au încercat să mă liniştească şi să-mi explice ce înseamnă a fi nebun. Deşi nu înțelegeam prea bine, totuşi am avut un fior de spaimă pe care-l simt şi acum când văd un nebun sau când mă gândesc numai la această stare groaznică, asemănătoare unui chin veşnic, fără clipă de răgaz. Dumneata, Kreisler, semeni cu nefericitul acela, de parcă i-ai fi frate. Îndeosebi privirea dumitale, adeseori atât de ciudată, îmi aminteşte foarte mult de Leonhard. Iată ce m-a tulburat când te-am văzut întâia oară şi iată ce mă nelinişteşte, mă înspăimântă şi acum, când mă aflu în prezența dumitale.

Kreisler, adânc zguduit, stătea nemişcat, incapabil să scoată o vorbă. De multă vreme îl urmărea ideea fixă că

---

[116] Soluție colorată a unor substanțe răşinoase sau bituminoase, care, aplicata pe anumite obiecte, formează un strat ornamental sau protector.

nebunia îl pândeşte, asemenea unei fiare ahtiate de pradă, care-l va sfâşia într-o zi. Aceeaşi groază, care o cutremurase pe prinţesă la vederea lui, o simţea acum faţă de sine însuşi; se lupta cu gândul înfiorător că chiar el, într-un acces de nebunie, voise s-o omoare pe Hedwiga.

După câteva clipe de tăcere, prinţesa îşi urmă povestirea:

— Bietul Leonhard era îndrăgostit în taină de mama mea. Această dragoste, prin ea însăşi o nebunie, a izbucnit până la urmă în furie şi demenţă.

— Aşadar, rosti Kreisler blând şi moale, cum îi era obiceiul după ce se potolea în el o furtună, aşadar în pieptul lui Leonhard nu răsărise încă dragostea artistului...

— Ce vrei să spui cu asta, Kreisler? întrebă prinţesa, întorcându-se brusc.

Zimbind blând, Kreisler răspunse:

— Am auzit cândva, într-o comedie foarte nostimă[117], pe un servitor hâtru adresându-se actorilor cu următoarele-cuvinte: „Voi, oameni buni şi muzicanţi proşti!" Auzind aceste cuvinte, am şi împărţit, ca la judecata-de-apoi, pe toţi oamenii în două grupe diferite: cea dintâi alcătuită din oameni buni care sunt artişti proşti, sau mai bine zis, nu sunt artişti de loc, iar cea de-a doua alcătuită din adevăraţii artişti. Dar nu voiam să osândesc pe nimeni la chinurile veşnice ci, dimpotrivă, doream să fie toţi fericiţi, fiecare în felul lui. Oamenii buni se îndrăgostesc uşor de doi ochi frumoşi, îşi întind braţele spre fiinţa aceea plăcută, pe chipul căreia strălucesc ochii de care vorbeam, strâng pe iubită în cercuri tot mai înguste, ce se transformă până la urmă în verigheta, pe care o pun în degetul iubitei ca *pars pro toto*[118]. Dumneavoastră, prinţesă, ştiţi ceva latineşte –

---

[117] Scriitorul romantic german Clemens Brentano (1778 — 1842) foloseşte expresia în comedia Ponce de Leon (1804).

[118] Partea pentru întreg, (lat.).

aşadar, ca *pars pro toto,* ca o verigă a lanţului de care trag mereu, până ce închid simbolul amorului lor în temniţa căsătoriei. Apoi încep să strige pe un ton cu totul exaltat: „O, Dumnezeule!" sau „O, cerule!", sau dacă s-au consacrat astronomiei: „O, stelelor!" ori, dacă au o înclinaţie spre păgânism: „O, zei, e a mea, îmi aparţine!" Stârnind această larmă, oamenii buni îşi închipuie că-i imită pe artişti. In van însă, căci, în ceea ce priveşte dragostea acestora din urmă, lucrurile stau cu totul altfel. Se întâmplă uneori ca o mână nevăzută să smulgă vălul ce acoperea ochii numiţilor muzicieni şi deodată ei să vadă chipul îngeresc care, asemenea unei dulci şi necercetate taine, zăcuse mult, îngropat în adâncul inimii lor. E bucuria neasemuită, voluptatea fără nume a vieţii superioare ţâşnite din adâncurile firii, ce se aprinde într-un foc ceresc care luminează şi încălzeşte, fără flăcări nimicitoare; dorinţa fierbinte întinde mii de tentacule, urzind o mreajă în jurul acelei întruchipări care e a lui şi în acelaşi timp nu e niciodată a lui, pentru că dorul dăinuieşte veşnic nepotolit. Iar ea, frumoasa, mândra, acea presimţire din sufletul artistului care a prins trup viu, începe a străluci în chip de cântec, de imagine, de poem. Ah, prinţesă, credeţi-mă, fiţi sigură că adevăraţii artişti nu fac altceva cu braţele lor şi cu mâinile care prelungesc aceste braţe decât muzică – fie cu pana, cu penelul ori cu arcuşul. Către iubita lor adevărată întind doar antene spirituale, pe care nu se află mină ori degete ce ar putea apuca o verighetă, ca s-o treacă în degetul adoratei, cu toată graţia cuvenită. De aceea, nu sunt de temut mezalianţe vrednice de dispreţ şi este cu totul indiferent dacă iubita care trăieşte în inima artistului este prinţesă sau e o simplă fată de brutar, cu condiţia ca aceasta din urmă să nu fie o simplă cucuvaie. După ce se îndrăgostesc, aceşti artişti creează, într-o inspiraţie divină, opere minunate şi nu se prăpădesc de oftică, nici nu

înnebunesc. Îl găsesc foarte vinovat pe domnul Leonard Ettlinger că şi-a pierdut minţile; după felul adevăraţilor artişti, putea s-o iubească pe alteţa-sa cu toată ardoarea, fără niciun fel de neajunsuri.

Nuanţele umoristice cu care Kreisler îşi presăra vorbirea nu atingeau urechea prinţesei, fie că ea nu le asculta, fie că erau acoperite de ecoul unei coarde pe care capelmaistrul o atinsese şi care, în pieptul ei de femeie, vibra mai puternic decât toate celelalte.

— Dragostea unui artist!... rosti prinţesa lăsându-se într-un jilţ şi proptindu-şi îngândurată capul în mâini... Să fii iubită astfel... O, e un vis minunat, un vis divin... dar numai un vis, un vis deşert...

— După cât se pare, prinţesă, nu prea preţuiţi visurile. Totuşi numai în vis ne cresc aripi de fluture, care ne îngăduie să părăsim orice temniţă strimtă şi să ne înălţăm într-un zbor plin de strălucire şi de culori spre slăvile cerului. La drept vorbind, orice individ are o pornire înnăscută spre zbor şi am cunoscut oameni serioşi şi cumsecade care se umpleau până seara târziu cu şampanie, ce le servea drept gaz, pentru ca noaptea să se poată ridica deasupra pământului – balon şi pasager totodată.

— Să ştii că eşti iubită astfel... repetă prinţesa, din ce în ce mai emoţionată.

— În ce priveşte dragostea de artist, aşa cum v-am zugrăvit-o, prinţesă, reluă Kreisler, aveţi, desigur, în faţa ochilor, pilda nefericită a domnului Leonhard Ettlinger, care era artist, dar voia să iubească la fel ca oamenii obişnuiţi. Nu-i de mirare că mintea lui s-a cam zdruncinat. Tocmai de aceea spun că domnul Leonhard n-a fost un artist adevărat. Artiştii poartă pe aleasa lor în inimă şi nu doresc nimic altceva decât să cânte, să compună poezii sau să picteze în cinstea ei. Ei sunt, în ce priveşte curtoazia asemenea cavalerilor galanţi de odinioară, ba chiar, pentru puritatea

lor sufletească, trebuie preferați acelor cavaleri care, cu felul lor sângeros, dacă nu găseau la îndemână vreun uriaş sau vreun zmeu, culcau la pământ oameni de ispravă, numai ca să cinstească pe doamna inimii lor.

— Nu! strigă prințesa, trezindu-se parcă dintr-un vis: nu, nu este cu putință ca în pieptul unui bărbat să se aprindă o flacără pură ca flacăra care arde altarul zeiței Vesta[119]! Dragostea unui bărbat este o armă perfidă folosită de acesta pentru a sărbători un triumf, care pe femeie o distruge fără a-l face fericit pe el.

Pe când Kreisler se pregătea să-şi exprime uimirea față de asemenea păreri, atât de ciudate la o prințesă în vârstăde şaptesprezece, optsprezece ani, se deschise uşa şi prințul Ignatius intră în cameră. Gapelmaistrul era bucuros să pună capăt unei convorbiri pe care ar fi putut-o compara cu un duet perfect, unde fiecare voce trebuie să rămână credincioasă caracterului ei propriu. În timp ce prințesa stăruia într-un *adagio* melancolic, făcând doar când şi când câte un mordant[120] sau un tril, el, ca un bufon perfect şi un *chanteur*[121] comic adevărat, intervenea cu scurte note *parlando*[122], ceea ce crea o autentică capodoperă de compoziție şi execuție, astfel că ar fi dorit s-o audă pe prințesă şi să se audă pe el însuşi, la teatru, într-o lojă sau într-un fotoliu rezervat.

Aşadar, prințul Ignatius intră, ținând în mână o ceaşcă spartă şi plângând cu sughițuri.

---

119 Zeiță la latini, protectoarea focului din cămin.

120 Ornament muzical care constă din succesiunea rapidă a notei obişnuite şi a secundei superioare sau inferioare.

121 Cântăreț (franc).

122 Vorbind (ital.).

Trebuie să menționăm că, deşi prințul avea aproape treizeci de ani, nu se putea despărți încă de jocurile lui preferate din copilărie. Îndeosebi, îi plăceau ceştile frumoase, cu care se juca ore întregi, înşirându-le pe masă în fața lui şi schimbând mereu ordinea din acele şiruri, astfel că lângă ceaşca roşie venea una galbenă, alteori una verde şi aşa mai departe. Jucându-se astfel, se bucura din toată inima, ca un adevărat copil. Nenorocirea de care se tânguia acuma era că micu-i mops sărise pe neaşteptate pe masă şi trântise jos cea mai frumoasă ceaşcă.

Prințesa îi făgădui că va avea ea grijă să i se aducă din Paris o ceaşcă nouă, după ultima modă. Prințul se declară mulțumit şi toată fața i se lumină de un zâmbet. Abia acuma părea că-l vede şi pe capelmaistru. I se adresă, întrebându-l dacă are şi el ceşti multe şi frumoase. Kreisler aflase dinainte, de la maestrul Abraham, ce trebuie să răspundă. Îl asigură pe prinț că el nu are ceşti atât de frumoase ca alteța-sa şi că, de altfel, i-ar fi imposibil să cheltuiască atâția bani pentru ceşti.

— Fireşte, răspunse Ignatius foarte mulțumit, eu sunt prinț şi de aceea pot avea toate ceştile frumoase pe care le vreau, dar dumneata nu poți, pentru că nu eşti prinț;

şi pentru că nu încape nicio îndoială că sunt prinț, înseamnă că ceştile frumoase...

Ceşti şi prinți, prinți şi ceşti se amestecau într-un discurs tot mai încâlcit, în timpul căruia Ignatius râdea, țopăia şi bătea din palme în culmea fericirii. Hedwiga se roşi şi-şi coborî privirea; îi era ruşine de imbecilul de frate-său şi-i era şi teamă de ironia lui Kreisler. Acestuia însă, în starea de spirit în care se afla, imbecilitatea prințului, simptom evident, al unei nebunii autentice, îi stârnea numai milă, sentiment nelalocul lui, căci nu putea decât să mărească încordarea clipei. Pentru a-l sustrage pe bietul Ignatius de la jocul cu nefericitele acelea de ceşti, prințesa îl rugă să facă

ordine în mica bibliotecă ce se afla într-un dulap, frumos lucrat şi zidit în perete. Cât se poate de mulţumit, prinţul se apucă, râzând voios, să scoată cu grijă cărţile legate şi să le aşeze după format, cu cotorul aurit în afară, bucu-rându-se peste măsură de şirul strălucitor obţinut astfel.

Domnişoara Nanette dădu deodată buzna în odaie, strigând în gura mare:

— Suveranul! Suveranul împreună cu prinţul!

— O, Doamne! exclamă prinţesa. Nu sunt îmbrăcată! Neam pierdut vremea vorbind, Kreisler, fără să ne dăm seama. Am uitat cu desăvârşire de mine însămi. De mine, de suveran şi de prinţ.

Dispăru împreună cu Nanette în încăperea vecină. Prinţul Ignatius îşi continuă netulburat ocupaţia. Se şi auzi oprindu-se trăsura oficială a suveranului. Când Kreisler coborî scara principală, cei doi alergători în livrele oficiale tocmai descălecau de pe bihuncă. Acest amănunt cere o explicaţie...

Prinţul Irenaus nu renunţa la vechile tradiţii, astfel că, fără a pune un măscărici, îmbrăcat în haine pestriţe şi iute de picior, să alerge înaintea cailor, ca o fiară hăituită, avea printre slujitorii săi şi doi alergători. Aceştia erau oameni în toată firea, bine hrăniţi, suferind doar uneori de tulburări în regiunea abdominală din pricina vieţii lor sedentare. Prinţul avea sentimente mult prea umane, pentru a cere vreunuia din slujitorii săi să se transforme din când în când într-un ogar, sau altă potaie; ca să menţină totuşi o anumită etichetă, când prinţul făcea o ieşire oficială, cei doi alergători aveau datoria să călărească înaintea alaiului pe o bihuncă solidă, urmând ca, în locurile potrivite, bunăoară acolo unde se aduna o ceată de gură-cască, să-şi mişte puţin picioarele, ceea ce în chip simbolic arăta că aleargă cu adevărat... Era o privelişte plăcută.

Aşadar, alergătorii tocmai descălecaseră şi valeţii intrau pe poartă; în urma lor venea prinţul Irenaus, Însoţit de un tânăr care păşea falnic, în uniforma-i de gardă napolitană, cu stele şi cruci strălucitoare pe piept.

— *Je vous salue, monsieur*[123] de Krosel, îi spuse prinţul Irenaus, văzându-l.

Când, în ocaziile mari şi solemne, acesta vorbea franţuzeşte şi nu-şi putea aminti bine niciun nume nemţesc, obişnuia să-i spună lui Kreisler „Krosel". Prinţul cel străin – căci, desigur, pe tânărul acela falnic îl avusese în vedere Nanette când strigase că soseşte suveranul împreună cu prinţul – îi făcu în treacăt un semn cu capul, un fel de a saluta, pe care Kreisler nu-l putea suferi, nici chiar când venea din partea persoanelor celor mai sus-puse. De aceea se înclină până la pământ în chip atât de burlesc, încât mareşalul curţii, care-l socotea pe Kreisler un mare hâtru şi, de obicei, lua drept glumă tot ce spunea şi făcea el, nu se putu împiedica să nu chicotească pe înfundate. Prinţul străin îl fulgeră pe Kreisler cu privirea-i neagră, murmurând printre dinţi:

— Măscărici!

Apoi se grăbi să-l ajungă din urmă pe suveran, care întorsese capul spre el, cu o expresie de blândă gravitate.

— Pentru un ofiţer din garda italiană, zise Kreisler, râzând şi adresându-se mareşalului curţii, alteţa-sa vorbeşte o germană bunicică. Spuneţi-i, excelenţă, că-l pot servi, în schimb, cu o napolitană de mâna întâi şi că n-am să introduc prin contrabandă un dialect romanic sau o venеţiană vulgară, ca măştile lui Gozzi[124]; într-un cuvânt, că n-o să-l plictisesc. Spuneţi-i, excelenţă...

---

123 Vă salut, domnule... (franc.).

124 Carlo Gozzi (1720-1806), autor italian a numeroase comedii apreciate de E. T. A. Hoffmann. Personajele lui vorbeau în dialect venеţian.

Dar excelența-sa urca acum scările, ridicându-şi umerii în chip de zid şi şanț de apărare pentru urechile sale.

Trăsura princiară, cu care Kreisler obişnuia să călătorească la Sieghartshof, se opri şi bătrânul lacheu deschise portiera, întrebându-l dacă binevoieşte să se urce. În clipa aceea, un ajutor de bucătar trecu în goană pe lângă ei, urlând cât îl ținea gura:

— Ce nenorocire! *Quel malheur!*

— Ce s-a întâmplat strigă Kreisler în urma lui.

— Ce nenorocire! repetă ajutorul de bucătar, plângând şi mai amarnic. Domnia-sa domnul bucătar-şef[125] s-a prăbuşit la pământ, cuprins de disperare. Este atât de tulburat, încât ține cu tot dinadinsul să-şi înfigă cuțitul de tăiat carne în piept, pentru că luminăția-sa a poruncit pe neaşteptate să se pregătească un supeu şi ne lipsesc stridiile pentru salata italienească. Vrea să se repeadă chiar el la oraş, dar domnia-sa maestrul grăjdar refuză să înhame caii, fiindcă nu are poruncă de la luminăția-sa.

— La asta se poate găsi leac, spuse Kreisler. Domnul bucătar-şef să se suie în trăsura asta şi să facă rost de cele mai frumoase stridii din Sieghartsweiler, iar eu voi merge pe jos până acolo.

Zicând acestea, se depărta cu paşi repezi spre parc.

— Ce mărinimie! Ce suflet nobil! Ce domn şarmant! strigă în urma lui bătrânul lacheu, cu ochii plini de lacrimi.

La orizont, munții ardeau în flăcările aurii ale asfințitului, al cărui reflex luneca peste pajişte, printre copaci şi printre tufişuri, ca minat de vântul uşor de seară ce se stârnise susurând dulce.

---

[125] Aluzie probabil, la Vatel, celebrul bucătar din vremea lui Ludovic al XIV-lea, care şi-a pus capăt vieții pentru că un anumit soi de peşte nu a sosit la timp pentru festin.

Kreisler se opri la mijlocul podului ce trecea peste un braț al lacului, ducând spre pavilionul de pescuit, şi privi apa în oare se reflectau, într-o scânteiere feerică, parcul cu pâlcurile-i armonioase de arbori şi piscul înalt al Stâncii Uliilor, încununat de ruini alb-sclipitoare, ca de o coroană ciudată. Lebăda domesticită, care răspundea la numele de Blanche, luneca pe suprafața lacului, înălțându-şi cu mândrie gâtul şi fâlfâind zgomotos din aripile-i strălucitoare.

— Blanche! Blanche! strigă Kreisler, întinzând brațele. Cântă-mi cântecul tău cel mai frumos şi să nu crezi că vei muri după aceea! Cântă la pieptul meu; atunci suspinele tale vor fi ale mele şi eu voi pieri în flăcările dorului, pe când tu, plină de iubire şi de viață, te vei îndepărta dusă de valurile mângâietoare.

Nici el nu-şi dădea seama ce îl emoționa dintr-o dată atât de adânc. Se sprijini de balustradă şi, fără voie, închise ochii. Deodată, o auzi pe Julia cântând şi o durere nespus de dulce îi străbătu întreaga ființă.

Nori negri luceau pe cer, depărtindu-se; umbrele lor, asemenea unor văluri uriaşe, cădeau peste munți şi păduri. Undeva, spre răsărit, se auzea bubuitul surd al tunetului: vintul nopții prinse a. Şuiera mai puternic, murmurul pâraielor se înteți; când şi când, asemenea unei orgi, veneau din depărtare sunetele izolate ale harfei eoliene. Păsările de noapte se ridicau speriate şi zburau, țipând prin desiş. Deodată Kreisler se trezi din visarea lui şi-şi văzu silueta neagră în oglinda apei. Avu impresia că din adincuri îl priveşte Ettlinger, pictorul nebun.

— Ehei, iată-te deci, scumpul meu *alter ego,* iubitul meu tovarăş! Ascultă, tinere! Pentru un pictor, care a cam trecut măsura, voind să folosească sânge princiar în loc de vernis, arăți destul de bine. Până la urmă, dragul meu Ettlinger, îmi vine să cred că, prin purtările tale smintite, ai reuşit să prosteşti numeroase familii ilustre! Cu cât mai mult te

observ, cu atât mai bine îmi dau seama că ai manierele cele mai alese, şi prin urmare, dacă vrei, pot s-o conving pe prinţesa Măria că, în ceea ce priveşte situaţia sau poziţia la aici, in apă, eşti un om de rang important, şi că ea te-ar putea iubi, fără să mai stea la îndoială. Dacă vrei însă, prietene, ca prinţesa să semene şi acum imaginii pictate de tine, atunci trebuie să procedezi ca acel diletant princiar, care potrivea asemănarea portretelor sale cu persoana portretizată, retuşând-o pe aceasta din urmă cu câteva iscusite trăsături de penel! În sfârşit, de vreme ce te-au trimis pe nedrept în iad, am să-ţi spun şi o seamă de noutăţi! Află deci, stimate pensionar de ospiciu, că rana pe care i-ai produs-o bietei copile, prinţesa Hedwiga, nu s-a vindecat încă de tot, astfel că durerea încercată atunci o sileşte să facă tot felul de grimase. Nu cumva i-ai atins inima atât de dureros, încât cind îţi zăreşte chipul, sângele ţâşneşle fierbinte din ea, aşa cum sângerează un cadavru când se apropie asasinul? Nu e vina mea, iubitule, că mă ia drept o stafie, şi anume stafia ta. Dar, oricât aş vrea să-i dovedesc că nu sunt un strigoi, ci capelmaistrul Kreisler, în cale îmi stă prinţul Ignatius, care suferă de un fel de *paranoia,* de o *fatuitas*[126] şi *stoliditas*[127]*,* care, după Kluge[128], este o foarte agreabilă varietate de sminteală. Nu-mi imita toate gesturile, pictore, atunci când îţi vorbesc serios! Iar începi? De nu m-aş teme de guturai aş sări jos, la tine, şi ţi-aş trage un toc de bătaie! Du-te dracului, mim nenorocit ce eşti!

---

126 Prostie, neghiobie (lat.).

127 Prostie, neghiobie (lat.).

128 Confuzie lui Johann Christian Reil, autor al lucrării Rapsodii despre aplicarea tratamentului psihic în tulburările sufleteşti, Halle, 1803.

Kreisler se depărta brusc.

Se făcuse întuneric beznă. Fidgere sfâşiau norii negri. Se auzeau bubuiturile tunetului şi ploaia începu să cadă în stropi mari. Dinspre pavilionul de pescuit venea o rază orbitoare de lumină şi Kreisler se îndreptă cu paşi grăbiţi într-acolo.

Când se apropie de uşă îşi zări propriul chip, care păşea lingă el în plină lumină. Cuprins de o groază nebună, Kreisler dădu buzna în pavilion şi, palid ca un mort, căzu gâfâind pe un scaun.

Maestrul Abraham, care şedea la o măsuţă, citind un foliant gros la lumina puternică a unei lămpi astrale[129], sări speriat în sus şi se apropie de Kreisler, exclamând:

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce e cu tine, Johannes?! De unde vii la ora asta? Ce te-a înspăimântat în aşa hal?

Făcând o sforţare nemaipomenită, Kreisler izbuti să-şi recapete stăpânirea de sine şi şopti cu glas înăbuşit:

— N-am încotro, acum suntem doi... Vreau să spun... eu şi dublul meu, care a sărit afară din lac şi m-a urmărit pînă aici. Îndură-te, maestre, ia pumnalul şi străpunge-l pe ticălosul ăsta. E nebun, crede-mă, şi ne poate nenoroci pe amândoi. El a stârnit furtuna de afară, duhurile se frământă în văzduh şi corul lor sfâşie inima oamenilor. Maestre, maestre! Cheamă lebăda încoace. Vreau să-mi cânte, cântul meu a împietrit, căci acel *alter ego* şi-a pus mâna rece de cadavru pe pieptul meu, dar va fi silit s-o retragă şi se va întoarce iarăşi în lacul lui, dacă lebăda începe să cânte.

Maestrul Abraham nu-l mai lăsă să continue, vorbindu-i blând şi silindu-l să dea pe gât câteva pahare de vin tare, italienesc, pe care îl avea la îndemână. Apoi, încetul cu încetul, începu să-l descoasă.

---

[129] Veche lampă cu ulei, cu rezervor plat.

Dar Kreisler nu apucă bine să sfârşească istorisirea celor întâmplate, când maestrul Abraham exclamă, râzând zgomotos:

— Eşti un incorigibil fantast, un vizionar, căruia i se nălucesc vedenii! Cât priveşte organistul ce ţi-a cântat în parc coraluri sinistre, e doar vântul nopţii, care a străbătut văzduhul în zbor, făcând să răsune coardele harfei eoliene. Da, da, Kreisler, ai uitat de harfa eoliană[130], care e întinsă între cele două pavilioane din fundul parcului. Cât despre acel *alter ergo,* care alerga lângă dumneata în lumina lămpii mele astrale, am să-ţi demonstrez îndată că, în clipa când voi păşi pe prag, se va ivi şi dublul meu; ba, şi mai mult, oricine ar intra la mine trebuie să suporte tovărăşia unui astfel de *chevalier d'honneur[131].*

Cu aceste cuvinte maestrul Abraham se duse spre uşă şi un al doilea maestru Abraham apăru îndată lingă el în lumina ce-l înconjura.

Kreisler observă ca aceasta se datora efectului unei oglinzi concave ascunse, ceea ce îl necăji, cum se necăjeşte oricine când în faţa lui se dezvăluia miraculosul în care credea. Omul acceptă mai degrabă cea mai mare groază, decât explicaţia firească a lucrurilor, pe care le crede fantomatice; cu niciun chip nu vrea să se împace cu lumea asta, ci doreşte să vadă ceva din altă lume, ceva ce nu are nevoie de trup pentru a se manifesta.

— Nu pricep de loc, maestre, înclinaţia dumitale ciudată pentru asemenea scamatorii, spuse Kreisler. Dumneata, ca

---

130 Abatele Gattoni din Milano a pus să se întindă între două turnuri cincisprezece corzi de fier acordate în aşa fel, încât dădeau o gamă diatonică. La orice schimbare din atmosferă coardele răsunau mai puternic sau mai slab (n.a.).

131 Cavaler de onoare (franc).

un bucătar iscusit îți prepari miracolele din tot felul de ingrediente picante şi-ți Închipui că aceste isprăvi vor îmboldi pe acei oameni a căror fantezie s-a lenevit, ca stomacul mâncăilor. Nu există ceva mai stupid şi mai neplăcut decât să-ți dai seama că sub afurisitele astea de scamatorii care-ți taie răsuflarea, se ascunde un mecanism foarte firesc.

— Firesc! Tot repeți cuvântul „firesc", exclamă maestrul Abraham. Eşti doar un om destul de inteligent, ca să înțelegi că nimic nu se petrece în chip fireso pe lumea asta. Nimic"! Sau poate iți închipui cumva, stimate capelmaistru, că, deoarece suntem în stare sa provocăm un anumit efect, cu ajutorul mijloacelor la-ndemână, ar fi totodată lămurită pentru noi şi cauza care izvorăşte din acel organism misterios ce produce efectul? De altfel, până acum ai avut destulă stimă pentru scamatoriile mele, deşi nu ai văzut-o niciodată pe aceea care-mi încununează opera.

— Vrei să vorbeşti de fata invizibilă[132]? întrebă Kreisler.

— Bineînțeles, răspunse maestrul. Tocmai această scamatorie – de altfel, e mai mult decât atât – ți-ar fi demonstrat că până şi mecanismul cel mai banal, cel mai uşor de calculat, poate avea adesea o legătură cu cele mai misterioase minuni ale naturii şi poate să producă efecte care vor rămâne neînțelese, chiar dacă luăm acest cuvânt în sensul lui obişnuit.

— Hm! făcu Kreisler. Dacă ai aplicat cunoscuta teorie acustică, dacă ai ştiut să maschezi bine aparatul şi ai avut la îndemână o ființă isteață...

— O, Chiara! exclamă maestrul Abraham, în timp ce ochii i se umplură de lacrimi. O, Chiara, dulcea mea copilă!

---

[132] Scamatorie frecvent reprezentată începând de la sfârşitul secolului al XVIII-lea. E.T.A. Hoffmann opune în legătură cu somnambulismul.

Kreisler nu-l văzuse niciodată pe bătrân atât de emoționat; de când îl ştia, maestrul Abraham obişnuia să biciuiască neîncetat cu ironia lui necruțătoare orice sentiment melancolic.

— Ce-i cu Chiara? întrebă capelmaistrul.

— E stupid, îi răspunse maestrul zâmbind, că apar astăzi in fața dumitale sub chipul unui amorez plângăreț; dar se vede că stelele au hotărât să-ți vorbesc acum despre un episod din viața mea, asupra căruia am păstrat atâta timp tăcere. Vino mai aproape, Kreisler; priveşte această carte groasă. Este lucrul cel mai minunat pe care-l posed; îl am ca moştenire de la un meşter priceput în toate, pe nume Severino. Tocmai şedeam şi citeam lucrurile cele mai de neînchipuit, privind-o pe micuța Chiara, a cărei imagine este reprodusă aici, când dumneata ai dat buzna in odaie ca scos din minți; ai început să-mi ponegreşti magia, chiar în clipa când eram copleşit de amintirea celei mai frumoase minuni ale ei – minune care a fost a mea, când eram în floarea vârstei!

— Atunci, povesteşte mai departe, ca să bocesc şi eu împreună cu dumneata! exclamă Kreisler.

— La drept vorbind, începu maestrul Abraham, nu este chiar lucru de mirare, că, deşi eram un bărbat tânăr şi robust, din prea mult zel şi prea mare sete de glorie, m-am îmbolnăvit, lucrând la orga cea mare de la biserica principală din Gonionesmiihl. Medicul mi-a spus: „Dragă maestre, trebuie să umbli mult, pleacă în lumea largă, cât mai departe'". Ceea ce am şi făcut. Mi-am îngăduit plăcerea să colind lumea în calitate de mecanic, prezentând oamenilor tot felul de scamatorii. Treburile mi-au mers bine şi ocupația asta mi-a adus şi mulți bani, până ce am dat peste un om cu numele de Severino, care m-a luat în râs cu scamatoriile mele şi, prin diferite mijloace, aproape m-a făcut să cred, ca şi pe toți ceilalți, că el are legături cu

diavolul, sau cel puțin, cu alte spirite tot atât de onorabile. Cea mai mare vâlvă o stârnea cu oracolul lui, o scamatorie care, mai târziu, a devenit cunoscută sub numele de fata invizibilă. În mijlocul camerei, atârna de tavan o sferă din sticla cea mai fină; din această sferă veneau, asemenea unor uşoare adieri, răspunsurile la întrebările puse ființei nevăzute. Ceea ce atrăgea un public numeros la aceste spectacole era nu numai caracterul inexplicabil al fenomenului, ci şi glasul fantomatic, profund şi pătrunzător al ființei invizibile, modul cum se potriveau răspunsurile ei şi darul cu adevărat profetic pe care-l avea. Am făcut tot ce era posibil să mă apropii de Severino şi i-am vorbit de scamatoriile mele mecanice; el însă a luat în derâdere toată ştiința mea – deşi altfel decât ai făcut-o dumneata, Kreisler; în schimb ținea mult să-i construiesc, o orgă hidraulică pentru folosul lui personal, cu toate că i-am demonstrat – după cum, de altfel, ne asigură şi răposatul consilier de curte Meister din Gottingen în tratatul său *De veterum hydraulo*[133] – că asemenea maşină hidraulică nu serveşte la nimic şi nu economiseşte decât câțiva pfunzi de aer, care, slavă Domnului, nu costă niciun ban şi se găseşte oriunde. Până la urmă, Severino mi-a mărturisit că are nevoie de sunetele deosebit de dulci ale acestui instrument pentru fata invizibilă şi că este gata să-mi dezvăluie secretul, dacă Si jur pe sfânta cuminecătură că nu-l voi folosi eu însumi şi nici nu-l voi destăinui altora, deşi e de părere că nu este uşor să imiți invenția lui, fără să... Aici Severino se opri, cu un aer misterios şi plin de dulceață, ca pe vremuri Gagliostro, când le vorbea femeilor despre farmecele magiei sale. Arzând de dorința de a vedea ființa invizibilă, i-am făgăduit să-i construiesc orga hidraulică cât voi putea mai

---

133 Albert Ludwig Friedrich Meister (m. 1788), autor al tratatului Despre orgile hidraulice în antichitate.

bine; atunci el îmi acordă toată încrederea, ba chiar mă îndrăgi, văzând cât de bucuros îl ajutam. Într-o zi, pe când mă îndreptam spre locuința lui Severino, am văzut mulțimea adunată pe stradă. Mi se spuse că un bărbat bine îmbrăcat leşinase. Mi-am croit drum prin gloată şi l-am văzut pe Severino, pe care tocmai îl ridicau şi-l duceau într-o casă apropiată. Un medic care trecea pe acolo îi dădu primele îngrijiri. După ce s-au încercat mai multe mijloace ca să-l aducă în simțiri, Severino deschise în sfârşit ochii şi suspină adânc. Privirea cu care mă pironi de sub sprâncenele-i încruntate era înspăimântătoare: ardea în ea, asemenea unui foc lugubru, toată groaza luptei cu moartea. Buzele îi tremurau, în timp ce făcea sforțări zadarnice să vorbească. Până la urmă se bătu furios cu mina de câteva ori peste buzunarul hainei. Urmând acest semn, mi-am vârât mâna în buzunarul lui şi am scos nişte chei.

„Acestea sunt cheile locuinței dumneavoastră? am întrebat eu. Severino a aprobat cu un semn al capului; apoi, arătându-i una din chei, am continuat: aceasta este cheia cabinetului în care n-ați vrut niciodată să mă lăsați să intru?" Severino a aprobat din nou. Când mă pregăteam să-mi continui întrebările, Severino a început să geamă şi să suspine, cuprins parcă de o groază nebună; broboane reci de sudoare i se iviseră pe frunte. Îşi întinse brațele, apoi le împreună de parcă ar fi îmbrățişat ceva, arătind în acelaşi timp spre mine.

„Doreşte să vă îngrijiți de lucrurile şi aparatele lui, sau, poate, dacă moare, să ie păstrați dumneavoastră", spuse medicul. Severino aprobă cu tărie din cap, apoi strigă: „Corre!" şi căzu în nesimțire. M-am îndreptat grabnic spre locuința lui; tremurând de curiozitate, am deschis uşa cabinetului în care trebuia să se afle misterioasa fată invizibilă şi nu mică mi-a fost mirarea, văzând că încăperea era absolut goală. Unica fereastră era acoperită cu perdele

grele, printre care abia pătrundea o dâră subțire de lumină. Pe peretele din fața uşii atârna o oglindă mare. Păşind întâmplător prin fața acestei oglinzi şi zărindu-mi chipul reflectat în lumina slabă din încăpere, m-am simțit pe neaşteptate străbătut de o senzație ciudată, de parcă m-aş fi aflat pe scaunul electric. În acea clipă, glasul fetei invizibile rosti in italieneşte: „Cruță-mă măcar astăzi, tată! Nu mă biciui atât de nemilos, doar eşti mort". Am deschis grabnic uşa, lăsând lumina să pătrundă în încăpere, dar n-am putut zări țipenie de om. „Bine ai făcut, tată, că l-ai trimis pe domnul Liscov, vorbi vocea. El nu va mai îngădui să mă biciuieşti şi va distruge magnetul, iar dumneata nu mai poți ieşi din groapa în care te va lăsa să zaci, oricât te vei zbate, pentru că de aici înainte eşti mort şi nu mai faci parte dintre cei vii."

Îți poți închipui lesne, Kreisler, ce groază m-a cuprins, căci nu vedeam pe nimeni, în timp ce vocea răsuna chiar lingă urechea mea.

„Ei, drace! am exclamat atunci tare, ca să-mi fao curaj. Dacă aş vedea pe undeva vreo nenorocită de sticluță, aş face-o fărâme şi atunci acel *diable boiteux*[134] ar ieşi din temnița lui şi ar sta acum în fața mea, dar aşa..."

Deodată mi se păru că suspinele uşoare care pluteau în încăpere veneau dinspre un scrin ce se afla într-un colț, dar care mi se părea prea mic pentru a adăposti în el o ființă omenească. Totuşi, m-am repezit într-acolo şi am ridicat capacul. Chircită ca un vierme, o fată mă privea cu nişte ochi mari şi neasemuit de frumoşi. La chemarea mea: „Vino, mititica mea, ieşi, frumoasa mea nevăzută!" fata îşi îndreptă

---

[134] Aluzie la primul capitol al romanului Diavolul şchiop (1707) de scriitorul francez Alain-René Lesage (1668 — 1747). Eroul eliberează diavolul închis într-o sticlă.

brațele spre mine. I-am apucat una din mâinile întinse şi deodată un şoc electric mi-a străbătut toate mădularele...

— Stai puțin, exclamă Kreisler. Ce poate să fie asta, maestre Abraham, căci şi eu când am atins pentru întâia oară, din întâmplare, mâna prințesei Hedwiga, am simțit ceva asemănător; şi am mereu aceeaşi senzație, deşi într-o măsură mai slabă, de fiecare dată când alteța-sa binevoieşte a-mi întinde mâna.

— Oho! răspunse maestrul Abraham, te pomeneşti că pină la urmă mica noastră prințesă este un fel de *gymnotus electricus*[135]*,* un *raja torpedo*[136] sau vreun *trichiurus indicus*[137]*,* cum a fost într-un anumit grad şi dulcea mea Chiara; sau. Poate, un fel de şoricel isteț, ca acela care i-a tras stimatului *Signor* Cotugno[138] o palmă zdravănă, când l-a apucat de spate să-l disece, ceea ce, bineînțeles, nu aveai de gând să faci cu prințesa! Dar, despre prințesă vom vorbi altă dată. Acum să ne întoarcem la invizibila mea. Când, sub efectul şocului neaşteptat al micului *torpedo,* am făcut speriat o săritură înapoi, fata mi-a vorbit cu glas fermecător în limba germană: „Te rog, nu mi-o lua în nume de rău, domnule Liscov, dar nu m-am putut stăpâni, căci durerea e prea mare". Lăsând deoparte mirarea mea, am cuprins-o pe fată uşor de umeri şi am scos-o din dezgustătoarea temniță în care se afla. In fața mea stătea o ființă delicată şi

---

135 Tipar electric (lat.).

136 Calcan electric (lat.).

137 Peşte cu spadă (lat.). Cele trei specii de mai sus au însuşirea de a da şocuri electrice.

138 Domenico Cotugno (1754-1822), medic din Neapole; întâmplarea este relatată după lucrarea lui Kluge încercare de expunere a magnetismului animal ca mijloc terapeutic.

grațioasă, de statura unei fetițe de doisprezece ani, dar care avea cel puțin şaisprezece. Priveşte în cartea aceea; imaginea îi seamănă şi va trebui să recunoşti că nu se află pe lume un alt chip mai fermecător şi mai expresiv; ține însă seamă că nicio imagine nu poate reda flacăra adâncă şi mistuitoare a frumoşilor ei ochi negri. Cine nu era înclinat să admire numai tenul alb ca zăpada şi părul bălai de culoarea inului trebuia să recunoască frumusețea desăvârşită a acestui chip gingaş, căci, fireşte, pielea Chiarei mele era puțin prea închisă, iar părul ei negru avea luciri aprinse, noptatice. Chiara – acum ştii că acesta era numele micuței invizibile – Chiara căzu la picioarele mele, ca o adevărată întruchipare a durerii si, cu lacrimi curgându-i şiroaie din ochi, rosti pe un ton cu neputință de redat: „*Je suis sauvée!*”[139]

Inima mi se frângea de milă şi bănuiam nişte lucruri îngrozitoare. Curând fu adus cadavrul lui Severino – a doua congestie îl ucisese după ce îl părăsisem. În clipa când Chiara zări mortul, lacrimile ei secară brusc. Aruncă spre trupul neînsuflețit o căutătură plină de gravitate şi se depărta, în timp ce lumea o privea curioasă şi-şi spunea râzând că fără îndoială asta trebuie să fie fata invizibilă. M-am gândit că nu pot s-o las singură cu cadavrul. Proprietarii, care erau nişte oameni de treabă, au acceptat s-o găzduiască la ei. După ce au plecat toți, m-am dus iarăşi în cabinetul lui Severino şi am găsit-o pe Chiara şezând în fața oglinzii, într-o stare foarte ciudată. Privirea îi era pironită în oglindă şi părea că, asemenea unei somnambule, nu-şi dă seama de nimic din ce se petrece în jurul ei. Şoptea cuvinte neînțelese, încetul cu încetul cuvintele deveniră mai desluşite şi, până la urmă, începu să vorbească pe rând în

---

[139] Sunt salvată! (Franc).

germană, franceză, italiană şi spaniolă, despre nişte lucruri care păreau să se refere la persoane îndepărtate. Mi-am dat seama cu surprindere că era tocmai ora când Severino obişnuia să-şi pună oracolul lui feminin să vorbească. Într-un târziu Chiara a închis ochii, părând că se cufundă într-un somn adânc. Am luat-o pe biata copilă în braţe şi am dus-o jos, la gazde. În dimineaţa următoare am găsit-o pe Chiara vioaie şi senină; abia acum părea să înţeleagă că este cu adevărat liberă şi-mi povesti tot ce doream să aflu de la ea. Cred că n-ai să strâmbi din nas – deşi ştiu că altminteri pui oarecare preţ pe rangul naşterii – când ai să afli că fata nu era decât o ţigăncuşă care, împreună cu întreaga ei ceată murdară, se prăjea la soare sub ochii vigilenţi ai poliţiei, în piaţa unui oraş mare, când Severino a trecut întâmplător pe acolo. „Hai să-ţi ghicesc, domnişorule!" i-a strigat fetiţa aceea de opt ani. Severino a privit-o lung, drept în ochi, apoi a pus-o să-i ghicească in palmă şi s-a arătat foarte mirat. Găsise desigur ceva cu totul deosebit la fetiţă, căci se îndreptă îndată spre locotenentul de poliţie, care păzea ceata de ţigani arestaţi, şi-i spuse fără înconjur că este gata să plătească o sumă mare de bani, dacă i se îngăduie să ia cu el ţigăncuşa. Locotenentul de poliţie ii răspunse grosolan că acolo nu e piaţă de sclavi, adăugind însă că puştoaica nu face parte dintre fiinţele cu adevărat omeneşti şi ar fi numai o belea pentru închisoare. De aceea el îi stă la dispoziţie, dacă domnul vrea să dea zece ducaţi pentru fondul de ajutorare a săracilor din oraş. Severino şi-a scos imediat punga şi i-a numărat ducaţii. Chiara şi bunica ei, care auziseră toată târguiala, începură să urle şi să ţipe, nevoind să se despartă una de alta. Atunci se amestecară zbirii şi o zvârliră pe bătrână in căruţa gata de plecare. Locotenentul de poliţie, care, probabil, în clipa aceea îşi confunda punga cu casa de ajutor a săracilor din oraş, vârî într-însa ducaţii lucitori, iar Severino o târî cu el pe micuţa Chiara şi încercă

s-o liniştească, îndopind-o cu acadele şi cumpărindu-i o rochiţă nouă, chiar din piaţa unde o descoperise. Desigur tocmai în perioada aceea gândul lui Severino era preocupat de scamatoria cu fata invizibilă şi găsise la mica ţigăncuşă toate însuşirile necesare pentru a juca un asemenea rol. Pe lângă că i-a dat o educaţie îngrijită, el s-a străduit să-i influenţeze organismul, care era deosebit de predispus la stări de mare tensiune. Cu ajutorul unor mijloace artificiale, Severino stârnea aceste stări de tensiune în timpul cărora se trezea în fiinţa fetei un spirit profetic – (adu-ţi aminte de Mesmer[140] şi de operaţiile sale oribile) – şi de fiecare dată când trebuia să profetizeze, o aducea în asemenea stare. O întâmplare nefericită i-a arătat că fata devenea deosebit de sensibilă după ce i se provoca o durere; în asemenea împrejurări, darul ei de a citi în sufletul altora creştea într-o măsură aproape de necrezut, astfel că întreaga ei fiinţă părea complet spiritualizată. De atunci, acest om îngrozitor o biciuia cumplit, de fiecare dată, înainte de a o aduce la starea cunoaşterii celei mai adânci. Pe lângă acest chin, se mai adăuga şi un altul: de câte ori Severino pleca de acasă, o silea pe fată să stea chircită în acea ladă, astfel că dacă cineva ar fi pătruns în cabinetul lui, existenţa Ghiarei să rămână o taină. Tot acolo stătea ascunsă în timpul călătoriilor pe care le făcea cu Severino. Soarta Chiarei era mai nefericită, mai groaznică decât a piticului pe care vestitul Kempelen[141] îl ducea cu sine şi care, ascuns in păpuşa înfăţisând un turc, trebuia să joace şah. În sertarul

---

[140] Franz Anton Mesmer (1734 — 1815) a reîntemeiat învăţătura despre magnetismul animal.

[141] Wolfgang von Kempelen (1734-1804), mecanic, inventator al unor roboţi, în special al turcului jucător de şah, în care se spunea că se ascunde un pitic.

mesei de lucru a lui Severino, am găsit o sumă apreciabilă de bani, in aur şi hârtii, aşa că am putut să-i asigur Chiarei un venit destul de important. Aparatul care servea drept oracol, adică instalaţiile acustice din cameră şi din cabinetul de lucru, l-am distrus împreună cu alte dispozitive netransportabile, în schimb, potrivit testamentului clar exprimat al lui Severino, mi-am însuşit numeroase secrete din moştenirea lui. După ce am pus rânduială în toate aceste lucruri, mi-am luat cu multă tristeţe rămas bun de la Chiara, pe care proprietarii casei doreau s-o ţină la ei ca pe copilul lor drag, şi am părăsit oraşul. Trecuse aproape un an şi voiam să mă întorc la Gonionesmuhl, unde eram chemat ca să repar orga oraşului. Dar cerul ţinea se vede să mă înfăţişez oamenilor ca un scamator, aşa că îi dădu unui derbedeu afurisit puterea să-mi fure punga în care se afla întreaga mea avere, silindu-mă astfel pe mine – mecanic vestit, cu numeroase diplome şi certificate – să fac scam atorii pentru o bucăţică de pâine. Aceasta s-a întâmplat într-o mică localitate, în apropiere de Sieghartswei Ier. Într-o seară, şedeam şi meşteream la o cutie magică; deodată se deschide uşa şi în cameră intră o făptură strigând: „N-am mai putut îndura! A trebuit să pornesc în căutarea dumneavoastră, domnule Liscov, altfel aş fi murit de dor! Dumneavoastră sunteţi stăpânul meu, dumneavoastră aveţi toată puterea asupra mea!” Cu aceste cuvinte se repede la mine, vrea să mi se arunce la picioare, eu o prind în braţe – era Chiara! Abia o mai recunoşteam; crescuse, se făcuse voinică, dar nu pier duse nimic din graţia ei! „Draga mea Chiara!” am exclamat eu, strângând-o în braţe cu adâncă emoţie. „Nu-i aşa că o să mă primiţi lângă dumneavoastră? m-a întrebat fata. Nu-i aşa că n-o s-o alungaţi pe biata Chiara care vă datorează libertatea şi viaţa?”

Spunând aceste cuvinte, se repezi la cufărul pe care îl adusese chiar in clipa aceea un slujitor al poştalionului şi îi

vârî acestuia în mână o sumă de bani atât de mare, încât flăcăul o zbughi afară, exclamând: „Drace! Grozavă arăpoaică!” Chiara deschise cufărul din care scoase cartea asta de aici şi mi-o dădu, spunând: „Iată, domnule Liscov, vă rog să primiți din moştenirea lui Severino lucrul cel mai de preț, pe care l-ați uitat la plecare”. În timp ce eu frunzăream cartea, Chiara se apucă fără altă vorbă să-şi despacheteze hainele şi rufăria. Îți închipui lesne, Kreisler, că micuța Chiara m-a vârât în mare încurcătură.

Dar, a venit timpul, băiete, să-ți faci o părere mai bună despre mine. Pentru că te-am ajutat să şterpeleşti pere coapte din pomii unchiului tău, agățând pere de lemn frumos pictate în locul lor, să-i pui esență de portocale în stropitoarea cu care îşi uda pantalonii de pânză întinşi pe iarbă la albit, obținând astfel, fără trudă, o marmură de toată frumusețea, într-un cuvânt, pentru că te-am îndemnat la tot felul de năzbâtii, ți-ai închipuit că nu sunt decât un fel de bufon, care n-a avut niciodată inimă, sau o acoperise cu atâtea haine de măscărici că nu-i mai simțea bătăile! Nu te făli, tinere, cu sensibilitatea ta, cu lacrimile tale, căci uite, încep să bocesc şi eu ca tine, în chip ruşinos. Dar la dracu! dacă ajungi la bătrânețe să-ți deschizi sufletul în fața unor tineri, cum ai deschide o oarecare *chambre garnie*[142]*!*

Maestrul Abraham se duse la fereastră şi începu să privească afară. Furtuna trecuse; prin foşnetul pădurii se auzea cum cad picăturile de apă, pe care vântul nopții le scutura de pe frunze. Dinspre castelul îndepărtat veneau sunetele vesele ale unei muzici de dans.

— Am impresia că prințul Hector îşi inaugurează *une partie a la chasse*[143]*,* spuse maestrul Abraham.

---

142 Cameră mobilată (franc).

143 Petrecere vânătorească (franc).

— Ai dreptate, fiule, continuă maestrul Abraham, lăsându-se obosit în jeț. Bine faci că-mi aminteşti de Chiara. Căci în noaptea aceasta fatală trebuie să beau pînă la ultima picătură cupa amară a amintirilor. Ah! văzând-o cum umblă după treburi prin casă, cu fața luminată de bucurie, mi-am dat seama că-mi va fi cu neputință să mă despart vreodată de ea, şi că va trebui să-mi fie soție. Cu toate acestea i-am spus: „Dar ce vrei să fac cu tine, Chiara, dacă rămâi aici?" Chiara s-a apropiat de mine şi, privindu-mă foarte serios, mi-a spus: „Maestre, în cartea pe care v-am adus-o veți găsi descrierea amănunțită a oracolului. De altfel, am văzut şi eu mecanismul lui. Voi fi fata dumneavoastră invizibilă!".. Chiara! am exclamat eu uimit. Ce tot spui, Chiara? Nu cumva mă iei drept un Severino?" „O, să nu-mi vorbiți de Severino", a răspuns fata...

În sfârşit, nu mai e nevoie să-ți povestesc toate de-a fir-a-păr, Kreisler. Ştii că am uimit lumea întreagă cu fata mea invizibilă şi poți să mă crezi pe cuvânt că m-am ferit să folosesc vreun mijloc artificial pentru a o duce într-o stare de exaltare pe scumpa mea Chiara şi a-i stânjeni în vreun fel libertatea. Ea îmi indica timpul şi ora exactă când se simțea, sau, mai bine zis, se va simți în stare să joace rolul invizibilei – şi numai atunci vorbea oracolul meu. Pe de altă parte, pentru Chiara rolul acesta devenise o necesitate. Anumite împrejurări, pe care le vei afla mai târziu, m-au adus la Sieghartsweiler. Planul meu era să-mi fac o apariție foarte misterioasă. Am închiriat o locuință singuratică la văduva bucătarului-şef al prințului şi cu ajutorul ei am izbutit să răspândesc foarte repede la curte vestea despre scamatoriile mele. Lucrurile s-au petrecut aşa cum mă aşteptam. Prințul – e vorba de tatăl prințului Irenaus – mă vizita adesea, iar profetica mea Chiara a fost ființa vrăjită care, inspirată de o putere nepământească, i-a dezvăluit de multe ori propriul lui eu, astfel că unele lucruri care până

atunci îi fuseseră ascunse, îi deveniră limpezi. Chiara, care îmi devenise soție, locuia la omul meu de încredere din Sieghartshof şi venea la mine când se înnopta, astfel că existența ei a rămas ascunsă. Căci să ştii, Kreisler, că oamenii sunt atât de însetați de miraculos, încât deşi trucul cu fata invizibilă nu e posibil decât cu colaborarea unei ființe omeneşti, totuşi întreaga poveste ar fi fost socotită drept o păcăleală de prost-gust, dacă s-ar fi aflat că fata invizibilă e făcută din carne şi oase. Din această pricină, toată lumea din oraşul in care trăise Severino îl ocăra, după moartea lui, ca pe un escroc, întrucât se atlase că o țigăncusă vorbea din cabinetul lui; in schimb nimeni n-a luat câtuşi de puțin în seamă dispozitivul acustic, prin care sunetul se transmitea în sfera de sticlă. Bătrânul prinț muri. Eu eram sătul până în gât de scamatorii şi de toată povestea cu taina în jurul Chiarei. Doream să mă mut cu iubita mea soție la Gonionesmuhl şi să construiesc iarăşi orgi. Într-o noapte, tocmai când trebuia să joace pentru ultima oară rolul invizibilei, Chiara nu a venit şi publicul a trebuit să plece nemulțumit acasă. Inima mi se strângea de-o spaimă neînțeleasă. Dimineața m-am repezit la Sieghartshof. Chiara plecase in ajun, la ora obişnuită. Ei, ce te uiți aşa la mine, băiete? Sper că n-ai să-mi pui vreo întrebare stupidă! Ştii doar prea bine că Chiara a dispărut fără urmă – şi de atunci n-am mai văzut-o niciodată...

Maestrul Abraham sări brusc în picioare şi fugi spre fereastră. Suspina adânc, parcă ar fi lăsat să-i curgă sânge din rana deschisă a inimii. Kreisler respectă prin tăcere durerea bătrinului.

— Nu mai poți să te întorci în oraş, capelmaistre, spuse deodată maestrul Abraham, într-un târziu. E aproape de miezul nopții; afară, după cum ştii, bântuie fantome, şi tot soiul de duhuri primejdioase ar putea să-şi vâre codița în

treburile noastre. Rămâi aici! Trebuie să fie o adevărata nebunie...

(M.r.p.)... asemenea impertinenţe în sălaşurile sacre – vreau să spun în auditoriu. Îmi simt pieptul prins ca într-un cleşte... Plin de cele mai sublime gânduri, nu mai pot continua să scriu... Trebuie să mă opresc... trebuie să mă plimb puţin!

Mă întorc la masa mea de lucru, mă simt mai bine.. Dar – cum se ştie – ce-i în inimă e pe limbă şi, bineînţeles, şi în vârful condeiului unui poet. L-am auzit o dată pe maestrul Abraham povestind că într-o carte veche se vorbeşte despre un om ciudat; trupul lui era frământat de o anumită *materia peccans*[144], care nu se scurgea decât prin degete. Omul punea o coală frumoasă de hârtie albă sub mână şi aduna astfel tot ce lepăda acea fiinţă rea care-l frământa; iar despre nenorocitele deşeuri obţinute astfel spunea că sunt poezii intimiste. Eu cred că asta nu-i decât o satiră răuvoitoarei E drept însă că uneori o senzaţie ciudată, pe care aş putea-o numi mâncărime spirituală, mă încearcă şi pe mine, până în vârful lăbuţelor, care sunt silite să scrie tot ceea ce gândesc. Tocmai această senzaţie mă stăpâneşte acum...

S-ar putea să fie primejdios pentru mine: unii motani induşi în eroare s-ar putea înfuria in orbirea lor, ba chiar ar putea să mă facă să le simt ghearele, dar n-am încotro, trebuie să vorbesc!

Maestrul meu citise toată dimineaţa un in-cvarto legat în piele de porc; când, în sfârşit, la ora lui obişnuită a plecat, a lăsat cartea deschisă pe masă. Îndemnat de curiozităţi! şi de setea mea de cunoaştere, am sărit repede pe masă, ca să aflu ce fel de carte e aceea, pe care maestrul o studiază cu

---

144 Materie păcătoasă sau materie morbidă (lat.). Se credea odinioară că se află într-un organism bolnav.

atâta sârg. Era frumoasa şi admirabila operă a lui Johannes Kunisperger[145] desăre influența naturală a stelelor, a planetelor şi a celor douăsprezece semne zodie cale. Da, pe drept cuvânt, pot numi această operă frumoasă şi admirabilă căci, citind-o, mi-au apărut cu toată limpezimea minunile ființei mele şi ale peregrinărilor mele pământeşti... Ah! în timp ce scriu toate acestea, deasupra capului meu arde steaua minunată, care, în adâncă afinitate cu ființa mea, scânteiază în mine şi in afară de mine. Da, simt pe frunte raza arzătoare a cometei – da, eu însumi sunt strălucitoarea stea cu coadă, meteorul ceresc, care, în piscul gloriei sale, străbate profetic şi amenințător lumea. După cum toate stelele pălesc la strălucirea cometei, tot astfel v-ați cufunda cu toții în beznă, voi, montani, animale şi oameni – dacă in loc să-mi ascund talentele sub obroc le-aş lăsa să strălucească în toată splendoarea lor, lucru ce depinde numai şi numai de mine. Dar, cu toată natura divină ce iradiază din mine – spirit codat al luminii – împărtăşesc şi eu soarta tuturor muritorilor. Am o inimă prea bună, sunt un motan mult prea sensibil, simt imboldul să mă alătur celor slabi; din pricina asta am foarte mult de suferit... Căci la fiecare pas îmi dau seama că mă aflu singur, ca într-un pustiu, că nu aparțin acestei epoci, nu, ci unei epoci viitoare de înaltă cultură, că nu există nici măcar un singur suflet care să ştie să mă admire în măsura cuvenită. Şi-mi face atâta plăcere să fiu admirat! Chiar şi laudele din partea unor motani tineri, banali şi lipsiți de educație mă încântă nespus de mult. Mă pricep să-i uimesc;

---

[145] Johannes Kunisperger (1436 — 1476), de fapt Johann Müller din Königsberg, în Franconia, matematician şi astronom celebru în epoca lui, sub numele de Regiomontanus; aici se face aluzie la lucrarea lui Arta naturală temporală a astronomiei — scurtă expunere asupra influentei naturale a aştrilor.

dar ce folos, că ei nu sunt in stare să nimerească tonul just al trâmbiței de proslăvire oricât s-ar strădui şi oricât de tare ar striga „miau-miau!” Trebuie să mă gândesc la posteritate, ea îmi va cinsti memoria. Dacă aş scrie acum o operă filosofică, cine va fi acela care va pătrunde profunzimea ghidului meu? Dacă m-aş coborî până la a scrie o piesă de teatru, unde sunt actorii care vor fi în stare s-o interpreteze? Dacă mă apuc de alte genuri literare, bunăoară de critică (care mi se potriveşte, fie şi numai pentru că planez mai presus de tot ce se cheamă poeți, scriitori, artişti şi pot să mă citez pretutindeni pe mine însumi ca model, ca ideal al perfecțiunii, bineînțeles, de neatins, şi deci pot să fac aprecieri competente), cine este acela care va putea să se ridice până la punctul meu de vedere şi să-mi împărtăşească părerile? Există oare o labă sau o mână care ar putea să-mi încingă fruntea cu laurii pe care îi merit? Dar pentru asta se găseşte leac: o fac singur, iar pe acela care se va încumeta să se atingă de cunună, va simți ascuțimea ghearelor mele. Căci asemenea bestii invidioase există desigur – visez adesea că sunt atacat de ele şi, închipuindu-mi că trebuie să mă apăr, îmi rănesc propriul chip cu armele mele ascuțite... Chiar plini de conştiința nobilă a propriei valori, devii totuşi puțin bănuitor; dar aşa e, şi n-ai încotro! De pildă, nu de mult, am luat drept un atac ascuns împotriva virtuților şi superiorității mele faptul că în timp ce Ponto vorbea cu alți câțiva tineri pudeli, întâlniți pe stradă, despre ultimele evenimente ale zilei, ni ci n-a pomenit de mine, deşi şedeam la şase paşi de el, pe ferestruica pivni ței mele. M-am supărat foarte tare când, drept răspuns la reproşurile ce i le-am adus, fantele a vrut să mă facă să cred că nici nu mă observase.

Dar a venit timpul să aflați, o, suflete înrudite, dintr-o lume viitoare mai frumoasă (ah! cât de mult aş vrea ca această lume a viitorului să fie în plină viitoare a

prezentului, să aibă părerile care se cuvin despre măreţul Murr şi să rostească tare aceste păreri, cu un glas atât de răsunător, încât nimic altceva să nu mai poată fi auzit, în afară de acest puternic strigăt), da, a venit timpul să aflaţi ce i s-a mai întâmplat lui Murr al vostru în anii tinereţii sale. Luaţi aminte, suflete iubite, căci se apropie un moment remarcabil al vieţii sale.

Idele lui Marte începuseră; razele blânde şi fermecătoare ale soarelui de primăvară cădeau pe acoperiş şi o flacără dulce îmi mistuia pieptul. De câteva zile eram tulburat de o vagă nelinişte, de un dor tainic şi necunoscut. Din când în când eram mai calm, dar numai pentru a cădea iarăşi într-o stare pe care n-o bănuisem niciodată!

Dintr-o ferestruică a podului, nu departe de mine. Ieşi lin şi blând o făptură – o, de aş putea zugrăvi chipul celei mai frumoase dintre frumoase! Era înveşmântată toată in alb, doar un mic beret de catifea neagră îi împodobea fruntea încântătoare, iar picioarele-i graţioase erau încălţate cu nişte ciorăpei tot negri. Din verdele de smarald al celor mai frumoşi Ochi pe care i-am văzut vreodată, scapără un foc neînchipuit de dulce; mişcările uşoare ale urechilor ei ascuţite trădau virtute şi inteligenţă, iar curba unduioasă a cozii exprima o înaltă graţie şi gingăşie feminină.

Mândra copilă părea să nu mă fi observat. Privind spre soare, clipi şi strănută. O, sunetul acesta mă străbătu cu un dulce fior până în adâncurile fiinţei mele, sângele îmi zvâcnea în vine şi în artere, inima-mi era gata să plesnească. Toată încântarea plină de durere care mă scotea din minţi izbucni într-un puternic „miau!” pe care n-am fost în stare să-l stăpânesc. Micuţa îşi întoarse repede căpşorul spre mine; în privirea ei se putea citi spaimă şi, totodată, o dulce şi copilărească sfială. Împins de o părere de neînvins, am sărit, ca pe nişte labe nevăzute, spre mândra apariţie, ca s-o cuprind – dar în aceeaşi clipă ea a dispărut în spatele

unui horn! Clocotind de furie şi deznădejde, alergam încolo şi încoace pe acoperiş, scoţând modulaţiile cele mai jalnice. Totul în zadar, ea nu s-a mai întors. Ah, ce stare cumplită! Nu-mi mai tihnea niciun dumicat, de ştiinţe îmi era silă, nu mai puteam nici scrie, nici citi.

— O, cerule! am strigat eu a doua zi, după ce o căutasem pe frumoasa frumoaselor pretutindeni, pe acoperiş, în pod, în beci, prin toate coridoarele casei, şi mă întorsesem nemângâiat acasă. Gândurile îmi erau într-atâta stăpânite de ea, încât până şi peştele prăjit, pe care mi-l oferise maestrul, mă privea din farfurie cu ochii ei, aşa că, nebun de bucurie, am exclamat: Tu eşti, o, multdorită? şi l-am mâncat dintr-o înghiţitură. Apoi am strigat: O, cerule, n-o fi oare asta iubirea?

M-am liniştit puţin şi, ca un tânăr erudit ce sunt, am decis să clarific definitiv starea in care mă aflam. În consecinţă, m-am apucat – deşi nu fără trudă – să studiez *De arte amandi*[146] a lui Ovidiu, precum şi *Arta dragostei* a lui Manso[147], dar niciunul din simptomele caracteristice unui îndrăgostit, aşa cum sunt descrise in aceste opere, nu mi se potrivea în întregime. Deodată mi-am adus aminte că am citit într-o piesă[148] că indiferenţa intelectuală şi barba neîngrijită sunt simptomele sigure ale îndrăgostitului. M-am privit in oglindă: cerule, barba mea era neîngrijită! cerule, intelectul meu era nepăsător! Ştiind acum adevărul asupra stării mele, sufletul mi s-a liniştit. Am hotărât să mă

---

146 Despre arta dragostei, operă a poetului latin Publius Ovidiu Naso (43 î.e.n.— 17 e.n.).

147 Johann Kaspar Friedrich Manso (1760-1826), autor al lucrării Arta dragostei. Poem didactic în trei cărţi (1794).

148 Se referă la piesa lui Shakespeare Cum vă place, actul III, scena 2.

întremez cu mâncare şi băutură şi apoi să pornesc în căutarea micuței căreia îi dăruisem toată inima mea. O dulce presimțire îmi spunea că ea se află lângă uşă în fața casei! Am coborât treptele şi, într-adevar, am găsit-o acolo! Ah, ce revedere! În pieptu-mi clocotea, asemenea talazurilor mării, voluptatea dragostei. Mismis – aşa o chema, după cum am aflat mai târziu – şedea într-o poziție grațioasă pe lăbuțele ei dinapoi şi se spăla ducându-şi mereu o lăbuță peste urechi şi obraji. Cu câtă drăgălăşie îndeplinea în fața ochilor mei toate cele cerute de curățenie şi eleganță! Pentru a-şi scoate în valoare farmecul dăruit de natură, nu avea nevoie de niciun fel de artificii cosmetice! Cu mai multă sfială decât întâia oară, m-am apropiat de ea şi m-am aşezat alături. Ea n-a fugii ci, aruncându-mi o privire cercetătoare, şi-a lăsat pleoapele in jos.

— O, preafrumoaso, i-am şoptit, fii a mea!

— Dar cine eşti tu, îndrăznețule motan? Mă cunoşti cumva? Dacă eşti tot atât de sincer ca şi mine, atunci jură-mi că mă iubeşti cu adevărat.

— O! am exclamat eu cu însuflețire, pe grozăviile infernului, pe sfânta lună, pe toate celelalte stele şi planete ce vor luci noaptea viitoare, pe cerul senin, îți jur că te iubesc.

— Şi eu te iubesc şopti micuța, lăsându-şi ruşinată capul pe umărul meu.

Copleşit de pasiune, tocmai mă pregăteam s-o îmbrățişez, când, deodată, doi montani uriaşi se năpustiră asupra mea cu urlete diabolice, muşcându-mă şi zgâriindu-mă fără milă, ba, pe deasupra, mă aruncară şi in şanț, astfel că scursorile cele murdare mă înghițiră. Numai cu multă trudă am izbutit să scap din ghearele acelor bestii însetate de sânge, care nu aveau niciun respect pentru rangul meu şi, urlând de groază, am fugit pe scări în sus. Când m-a zărit, maestrul meu a exclamat, râzând în hohote:

— Murr, Murr, în ce hal eşti! Ha, ha, ha, acum pricep ce s-a întâmplat: ai pornit după aventuri, asemenea „cavalerului rătăcind în labirintul dragostei” şi ţi s-a înfundat!

Spre nespusa mea dezolare, maestrul a izbucnit din nou în râs. Apoi, a poruncit să se aducă un lighean cu apă călduţă în care, fără multă vorbă, m-a cufundat de câteva ori – încât de atâta strănutat şi scuipat nu mai vedeam şi nu mai auzeam nimic – m-a învelit într-o bucată de flanelă şi m-a culcat în coşuleţul meu. Aproape îmi pierdusem minţile de furie şi de durere şi nu mai eram în stare să-mi mişc niciun mădular. Până la urmă, căldura a avut asupra mea un efect binefăcător, aşa că am putut să-mi pun ordine în idei.

„Ah, încă o decepţie amară! mă tânguiam eu. Aşadar, asta-i dragostea pe care am cântat-o atât de minunat, ca fiind tot ce-i mai sublim în viaţă şi ne umple sufletul de o dulceaţă fără nume, înălţându-ne în slăvile cerului. Ah, pe mine dragostea m-a zvârlit într-un şanţ murdar. Renunţ latin sentiment care nu mi-a adus decât muscaluri, o baie dezgustătoare şi o umilitoare înfofolire într-o cârpă!”

Îndată însă ce mi-am revenit şi m-am înzdrăvenit, chipul lui Mismis a reînceput să mă obsedeze şi mi-am dat seama, spre marea mea disperare, că deşi nu uitasem ruşinea ce o păţisem, eram tot îndrăgostit. Am făcut o uriaşă sforţare să mă stăpânesc şi, ca un motan înţelept şi învăţat ce sunt am recitit Ovidiu, întrucât Îmi aminteam că în *Ars amandi* dădusem şi peste nişte reţete contra dragostei. Am citit versurile:

Venus otia amat. Qui finem quaeris amoris,

Cedit amor rebus, res age, tutus eris![149]

Plin de un zel reînnoit am vrut, dând urmare acestei poveţe, să mă cufund în ştiinţe, dar chipul lui Mismis îmi juca în faţă, pe fiecare pagină. Mismis gândeam, Mismis citeam şi scriam! Mi-am zis că Ovidiu o fi avut în vedere altfel de muncă şi, deoarece auzisem de la unii motani că vânătoarea de şoareci este o distracţie extraordinar de plăcută, e posibil ca printre celelalte *rebus*[150] să se înţeleagă şi vânătoarea de şoareci. De aceea, cum s-a întunecat, am pornit spre beci şi am străbătut coridoarele cele mai întunecate, cântând:

Mă strecuram tiptil prin codru cu puşca încărcată...[151]

Dar în locul jivinelor pe care voiam să le vânez, vedeam pretutindeni chipul frumoasei mele... îmi apărea aievea din toate ungherele întunecate. Săgeata amorului îmi străpungea dureros biata inimă prea vulnerabilă. M-am pomenit rostind:

— Feciorelnica-i lumină luna printre nori revarsă; ca un mire şi-o mireasă, Murr şi Mismis merg spre casă!

Aşa grăit-am eu, motan naiv, bucurându-mă la girului izbânzii ce m-aşteaptă. Bietul de mine! Cu ochii învăluiţi, sfielnica pisică a dispărut...

---

149 Venus se complace în trândăvie. De vrei să pui capăt dragostei, cum amorul fuge de ocupaţii, găseşte-ţi o ocupaţie şi vei izbuti. (Lat.). Ovidiu, Remedia amoris (Leacuri împotriva dragostei).

150 Ocupaţii (lat.).

151 Parafrazare după poezia lui Goethe Cântecul de seară al vânătorului.

Astfel eu, făptură vrednică de plâns, cădeam tot mai mult în mrejele iubirii, pe care o stea vrăjmaşă părea că nu-a aprins-o în piept spre pieirea mea. Cuprins de furie şi hotărât să-mi înfrunt destinul, am revenit la Ovidiu şi m-am oprit la următoarele versuri.

Exige, quod cantet, si qua est sine voce puella,
Non didicit chordus tangere, posce lyram.[152]

— Aha, am exclamat eu, sus pe acoperiş! Acolo o voi regăsi pe mândra mea, acolo unde am văzut-o pentru întâia oară. Şi n-o să aibă încotro, va trebui să cânte şi dacă-mi scoate o singură notă falsă, atunci totul s-a sfârşit, atunci sunt vindecat, sunt salvat.

Cerul era senin şi luna, pe care îi jurasem dragoste pisicii Mismis, strălucea într-adevăr, în timp ce mă urcam pe acoperiş s-o caut. Multă vreme n-am putut-o zări şi suspinele mele începură să se transforme în dureroase strigăte de dor.

Până la urmă am prins să fredonez un cântec plin de tristețe, care suna cam aşa:

Codri în freamăt, valuri în geamăt,
Şipote-n murmure line,
Plângeți-mi durerea, cântați sfâşierea,
Plângeți împreună cu mine!
Ah, unde-i frumoasa
Mismis, drăgăstoasa,
Pe care o caut în van?
O, lună, o, lună!

---

[152] Pune-o să cânte, dacă nu are voce... Dacă nu se pricepe să mânuiască de loc coardele, pune-o să cânte din liră, (lat.) Ovidiu, Remediu amoris.

Alină-l pe bietul motan.
Şi spune-i pe care ţărm fermecat rătăceşte,
Pe care meleaguri domneşte
Făptura ei dragă.
Tu, sfetnic prieten, ajută-mi, aleargă,
Verigile sfarmă în grabă,
Şi de-al iubirii alean,
Mântuieşte-l pe disperatul motan!

După cum vezi, iubite cititor, un poet adevărat nu are nevoie să se afle într-un codru ce freamătă şi nici lângă un izvor ce murmură, căci în valurile jucăuşe ale inspiraţiei găseşte tot ce pofteşte, lucruri pe care apoi le cântă cum vrea. Dacă cineva se va mira de perfecţiunea versurilor de mai sus, aceluia trebuie să-i atrag atenţia că mă aflam într-o stare de extaz, inspirat de iubire. Or, este îndeobşte ştiut că un ins care nu-i în stare să rimeze amor cu dor şi fericire cu iubire, într-un cuvânt, un ins care, oricât s-ar munci, n-ar putea găsi nici măcar rimele acestea obişnuite, când e cuprins însă de febra amoroasă, simte deodată o inspiraţie poetică şi nu se poate împiedica să nu ţâşnească din el versuri – aidoma aceluia care, având guturai, nu se poate opri să nu strănute. Datorită acestui extaz al unor firi prozaice, s-au produs multe lucruri încântătoare şi, de multe ori, din această pricină, câte o Mismis umană se bucură un timp de o reputaţie grozavă, fără să fie cine şti ce frumuseţe. Dacă asta se poate întâmpla cu un lemn uscat, apoi ce nu ne putem aştepta de la lemnul verde? Adică, vreau să spun că dacă dragostea poate transforma în poeţi nişte bieţi prozatori, apoi ce trebuie să se întâmple cu poeţii adevăraţi, în acest stadiu al vieţii lor?

Aşadar, nu mă aflam nici în mijlocul unei păduri ce fremăta şi nici lângă un izvor ce murmura, ci şedeam pe un acoperiş înalt şi golaş; lumina lunii era atât de zgârcită că

nici n-o puteai băga în seamă; cu toate acestea în versurile mele măiestrite, imploram codrii, şi izvoarele, şi valurile şi, până la urmă, şi pe prietenul meu Ovidiu, chemându-i să mă susțină, să mă ajute în suferința mea. Mi-a fost cam greu să găsesc o rimă potrivită pentru numele speciei mele; cea banală „elan” nu mi-a venit nici măcar în toiul inspirației. Faptul că am putut găsi totuşi rime este încă o dovadă a superiorității speciei mele față de cea umană, întrucât, după cum se ştie, cu cuvântul „oameni” nu rimează nimic, drept care un hâtru de autor dramatic[153] a făcut observația că omul e un animal nerimat. Eu, dimpotrivă, sunt unul rimat.

Nu în deşert îmi înălțasem cântecul de dor, nu în deşert invocasem codrii, izvoarele şi luna, cerându-le să mi-o aducă pe stăpâna gândurilor mele: frumoasa apăru de după un horn, păşind eteric şi cu grație.

— Tu cânți aşa de frumos, dragă Murr?! exclamă Mismis, zărindu-mă.

— Cum, am strigat la rândul meu, plăcut surprins, cum, mă recunoşti, suavă făptură?!

— Ah, desigur! rosti ea. Mi-ai plăcut de la prima privire şi m-a durut sufletul că cei doi veri ai mei au fost atât de mojici, încât te-au împins fără milă în şanț...

— Să nu mai vorbim de şanț, dulce copilă, ci mai bine, spune-mi, spune-mi dacă mă iubeşti?

Mismis vorbi mai departe:

— M-am interesat de tine şi am aflat că te numeşti Murr şi că, trăind la un om foarte bun, nu numai **că** ai existența asigurată din belşug, ci şi că te bucuri de tot confortul vieții, ba chiar ai putea să-l împărți cu o soțioară duioasă! O, te iubesc foarte mult, bunule Murr!

---

153 Se referă la August Friedrich von Kotzehue (1761 — 1819) şi la comedia sa Poetul sărac (1813), scena 1.

— Cerule! am strigat eu, în culmea fericirii. E oare cu putinţă? Visez oare, sau e aievea? O, raţiune, ţine-te bine, ţine-te bine, n-o lua razna. Ah, mai sunt oare pe pământ? Mai calc oare pe acoperiş? Nu cumva plutesc în nori? Mai sunt oare tot motanul Murr? Nu sunt cumva omul din lună? Vino la pieptul meu, iubito! Şi spune-mi întâi cum te cheamă?

— Mă cheamă Mismis, a şoptit dulce micuţa, cu o sfială încântătoare şi s-a aşezat lângă mine.

Ce frumoasă era! Blana ei albă avea sclipiri argintii în lumina lunii, ochişorii ei verzi ardeau de un foc blând şi languros.

— Tu...

(F.m.)... iubite cititor, ai fi putut afla ceva mai devreme; dar dea cerul să nu mai fiu nevoit, ca până acum, să sar de la una la alta. Aşadar, după cum am spus, tatăl principelui Hector a pătit la fel ca şi prinţul Irenaus; adică, nici el nu ştie cum, i-a căzut ţărişoara din buzunar. Principele Hector nu era câtuşi de puţin înclinat spre o viaţă liniştită şi paşnică. În ciuda faptului că tronul princiar i-a fost smuls de sub picioare, tot mai râvnea să stea ţeapăn şi, dacă nu să guverneze, cel puţin să comande, aşa că s-a angajat în serviciul franţujilor şi a dat dovadă de foarte mare bravură. Dar într-o zi, când o chitariste i-a cântat *Cunoşti tu ţara unde înfloresc lămâii*[154]*,* a pornit îndată spre ţara unde înfloresc Într-adevăr sus-pomeniţii lămâi, cu alte cuvinte la Neapole unde, în locul uniformei franceze, a îmbrăcat una napolitană. A ajuns general, cu o repeziciune de care numai un prinţ e capabil. Când tatăl principelui Hector a murit, prinţul Irenaus a deschis cartea cea groasă în care trecuse cu propria lui mână numele tuturor capetelor încoronate din

---

154 Versuri din Gocthe, Anii de ucenicie ai lui Willielm Meister, Cartea a treia, cap. 1.

Europa şi a însemnat moartea princiarului său prieten şi tovarăş de *malheur*[155]. După această operație, a contemplat îndelung numele scris, a strigat tare: „Principele Hector!” şi a închis cartea atât de violent, încât mareşalul curții a sărit speriat făcând trei paşi înapoi. Apoi prințul s-a ridicat de pe scaun şi a început să se plimbe de colo colo prin odaie, cu paşi mari, prizând atât tabac spaniol, cât era necesar pentru a pune ordine într-un univers întreg de idei. Mareşalul curții a vorbit mult despre răposatul prinț care, în afară de mari bogății avea şi o inimă *aimable*[156], despre tânărul principe Hector pe care monarhul şi națiunea din Neapole îi divinizează etc.

Prințul Irenaus părea că nu ia nimic în seamă; deodată, oprindu-se brusc în fața mareşalului, l-a sfredelit cu crâncena lui privire frederichiană, a rostit tare şi răspicat *peutêtre*[157] şi a dispărut în cabinetul vecin.

— Doamne, Dumnezeule! a oftat mareşalul curții. Se vede ca înălțimea-sa are gândurile cele mai considerabile, aa poate chiar şi anumite planuri.

Aşa şi era, Irenaus se gândea la averea prințului, la legăturile acestuia de rudenie cu persoane importante; ajunse la convingerea că prințul Hector va schimba cu siguranță spada cu sceptrul şi în minte îi încolți ideea că o căsătorie între prinț şi prințesa Hedwiga ar putea da cele mai fericite roade. În foarte mare secret, *Kammerherr-ul* pe care Irenaus îl trimise îndată să prezinte condoleanțe prințului Hector ducea in buzunar un portret în miniatură al prințesei, portret a cărui asemănare mergea până la

---

155 Nenorocire (franc).

156 Iubitoare (franc).

157 Poate (franc).

nuanța de culoare a tenului. Aici e cazul să menționăm că prințesa putea fi numită o frumusețe perfectă, dacă tenul ar fi avut o culoare mai puțin gălbuie. De aceea lumina luminărilor îi era cu deosebire favorabilă.

Kammerherr-ul a îndeplinit cu foarte multă îndemânare misiunea secretă a prințului, care păstrase o taină desăvlrşită asupra intențiilor sale, neîncredințându-le nici măcar princiarei sale soții. Zărind portretul, prințul Hector a căzut aproape in acelaşi extaz ca şi colegul său princiar din *Flautul fermecat.* Ca şi Tamino[158], era gata, dacă nu să cânte, cel puțin să exclame: „Portretul e fermecător", apoi, mai departe:,. Ceea ce simt o fi iubire? Da, da, nu poate fi decât iubire!" Pe prinți, de obicei, nu numai iubirea îi îndeamnă să aspire la frumusețe; cu toate acestea prințul Hector nu se gândea la alte combinații, când s-a aşezat să-i scrie prințului Irenaus, cerându-i îngăduința să solicite mâna şi inima prințesei Hedwiga.

Prințul Irenaus i-a răspuns că încuviințează cu drag această căsătorie pe care o doreşte din toată inima, fie chiar numai şi în amintirea răposatului său prieten, de aceea n-ar mai fi nevoie – la drept vorbind – de niciun fel de cerere propriu-zisă. Însă, deoarece formele trebuiesc totuşi *sauvées*[159]*,* s-ar cere ca prințul să trimită la Sieghartsweiler un om de încredere, de rang corespunzător, pentru a încheia căsătoria în numele lui şi care să sară – după vechea şi frumoasa datină– cu cizme şi cu pinteni pe pat. Prințul Hector a dat de veste: „Voi veni eu însumi!"

Lucrul acesta, însă, nu-i prea convenea prințului Irenaus. Căsătoria prin intermediul unui împuternicit i se părea mai spectaculoasă, mai solemnă, mai princiară şi se bucurase

---

158 Personaj din opera Flautul fermecat de W.A. Mozart.

159 Salvate (franc).

dinainte de această sărbătoare. Se mai împacă doar la gindul că, înainte de cununie, se poate organiza o grandioasă serbare la palat. Cu acest prilej voia să atârne de gâtul prințului Hector, în chipul cel mai solemn, Marea Cruce a unui ordin instituit de părintele lui, ordin pe care nu-l mai purta, nu mai avea dreptul să-l poarte niciun cavaler.

Aşadar, prințul Hector veni la Sieghartsweiler ca s-o ia cu sine pe prințesa Hedwiga şi, totodată, ca să primească Marea Cruce a unui ordin dispărut. El ceru prințului Irenaus să păstreze secretul asupra, intențiilor sale, mai ales față de Hedwiga, întrucât voia întâi să se asigure de iubirea ei deplină şi abia după aceea să-i ceară mâna.

Prințul Irenaus nu prea pricepea ce voia să spună prințul Hector şi declară că, după câte ştia şi-şi amintea, această formă, adică declarația de dragoste înainte de cununie, nu s-a practicat niciodată în casele princiare. Dacă însă prin asta prințul Hector nu înțelege decât manifestarea unui anumit *attachement,* atunci ar fi de preferat ca asemenea lucru să nu se petreacă în perioada logodnei; întrucât însă tineretul uşuratic este înclinat să treacă peste toate poruncile etichetei, ar putea totuşi să facă acea declarație chiar şi înainte de schimbarea verighetelor, să zicem cu vreo trei minute înainte. Fireşte că ar fi frumos şi distins dacă în acea clipă perechea princiară ar manifesta o oarecare silă reciprocă; din păcate, însă, aceste reguli ale înaltei buneicuviințe au devenit în ultima vreme doar visuri deşarte.

Zărind-o pentru întâia oară pe prințesă Hedwiga, prințul Hector şopti aghiotantului său în dialectul napolitan, de neînțeles pentru cei din jur:

— Pe toți sfinții! E frumoasă, dar pare să se fi născut la poalele Vezuviului, atâta foc are în ochi! Prințul Ignatius porni să se informeze cu toată insistența dacă la Neapoli se

găsesc ceşti frumoase şi câte posedă prinţul Hector; acesta sfârşise cu toată gama de saluturi şi se pregătea să se adreseze din nou prinţesei Hedwiga; dar în clipa aceea uşile se deschiseră şi prinţul Irenaus îl pofti la ceremonia organizată în salonul cel mare, unde convocase pe toţi cei care erau cât de cât vrednici de a fi primiţi la curte. De data aceasta fusese mai puţină stricteţe ca de obicei, întrucât cercul de la Sieghartshof era foarte mic. Se aflau de faţă şi doamna Benzon cu Julia.

Prinţesa Hedwiga era tăcută şi îngândurată, aproape absentă; acel străin chipeş, venit din sud, nu-i dădea nici mai multă şi nici mai puţină atenţie, decât oricărei alte apariţii noi la curte, ba chiar văzând că domnişoara ei de onoare, Nanette cea cu obrajii rumeni, nu mai contenea săi şoptească la ureche cât de arătos e prinţul cel străin si că în viaţa ei n-a văzut o uniformă atât de frumoasă, o întrebă pe ton destul de aspru dacă nu cumva se ţicnise.

Prinţul Hector Începu să desfăşoare în faţa prinţesei bogata şi multicolora coadă de păun a galanteriei sale; ea, aproape jignită de torentul complimentelor dulcege, îl întrebă despre Italia şi despre Neapoli. Prinţul îi descrise un paradis, în care ea va fi zeiţă şi stăpână. Cu acest prilej se arătă a fi un maestru în arta de a vorbi unei doamne într-un fel în care totul, absolut totul, se transforma într-un imn de proslăvire a frumuseţii şi a graţiei ei. Dar, în toiul acestui imn, prinţesa se depărta, îndreptându-se spre Julia, pe care o văzuse în preajmă. În timp ce prinţul Hector, cam descumpănit de fuga prinţesei Hedwiga, se apropia şi el, aceasta o strângea pe Julia în braţe, dezmierdând-o cu mii de nume drăgăstoase:

— Iat-o pe Julia, pe scumpa mea surioară, frumoasa şi dulcea mea Julia!

Prinţul Hector o pironi cu o privire atât de stăruitoare şi de ciudată, încât Julia, roşindu-se ca focul, îşi lăsă ochii în

pământ şi se întoarse intimidată spre doamna Benzon care se afla alături. Dar prinţesa o îmbrăţişa din nou, exclamând cu lacrimi în ochi:

— Dragă, dragă Julia!

— Prinţesă, o mustră încet doamna Benzon, ce înseamnă această purtare nefirească?

Fără a ţine seamă de cuvintele ei, prinţesa se întoarse spre prinţul Hector, pe care toate acestea îl făcuseră să-şi piardă graiul. Dacă la început Hedwiga fusese tăcută, gravă, ba chiar posomorită, acum se dezlănţui într-o veselie excesivă. Până la urmă însă, coardele prea întinse cedară, şi melodiile care izvorau acum din sufletul ei erau blânde, dulci, de o gingăşie feciorelnică. Era mai amabilă ca oricând şi prinţul Hector părea cu totul subjugat de farmecul prinţesei.

În sfârşit, începu balul. După citeva dansuri, prinţul Hector se oferi să le arate un dans naţional napolitan şi izbuti îndată să-i facă pe dansatori să execute perfect toate figurile, ba chiar să redea şi caracterul pasionat şi totodată gingaş al acelui dans.

Nimeni însă nu prinsese acest caracter atât de bine ca Hedwiga, care dansa cu prinţul Hector. Ea ceru să se repete dansul şi, după ce dansă a doua oară, stărui – fără a ţine seamă de avertismentele doamnei Benzon, care observaase pe chipul prinţesei o paloare suspectă – stărui să danseze şi a treia oară, spunând că abia acum figurile îi vor reuşi cu adevărat. Prinţul era în culmea încântării. Plutea prin sală cu Hedwiga, care părea întruchiparea însăşi a graţiei. La una din numeroasele figuri ale dansului, prinţul o strânse pătimaş la piept, dar în aceeaşi clipă Hedwiga leşină în braţele lui.

Prinţul Irenaus declară că nu se putea închipui o întrerupere mai necuviincioasă a unui bal la curte şi doar

faptul că avea loc la țară mai putea scuza, oarecum, întâmplarea.

Prințul Hector o duse el însuşi pe Hedwiga într-o încăpere învecinată şi o aşează pe o sofa; doamna Benzon îi frecă fruntea cu un fel de esență puternică pe care medicul curții o avea la îndemână. De altfel, medicul declară că acest leşin se datora numai tensiunii nervoase pricinuite de excitația dansului, şi că prințesa îşi va reveni degrabă.

Medicul avusese dreptate, căci după câteva clipe, prințesa deschise ochii, scoțând un suspin adânc. Îndată ce află că Hedwiga se simte bine, prințul Hector îşi croi drum prin cercul de doamne care o împresurau şi, îngenunchind în fața sofalei. Îşi exprimă nespusa părere de rău de a fi vinovat de o întâmplare ce-i sfâşia inima. Însă în clipa când îl zări, prințesa, dând semnele celui mai profund dezgust, strigă:

— Pleacă, pleacă! apoi căzu din nou în leşin.

— Să ne retragem de aici, spuse prințul Irenaus luându-l de mână. Încă n-ai aflat că prințesa suferă adesea de asemenea reverii ciudate. Cine ştie sub ce chip straniu i-ai apărut în clipa aceasta. Închipuie-ți că – *entre nous soit dit*[160] – în copilărie m-a socotit timp de o zi întreagă drept Marele Mogol, cerindu-mi să călăresc cu pantofi de atlaz, ceea ce până la urmă a şi trebuit să fac, deşi numai în grădina palatului.

Prințul Hector îi râse în față şi porunci să vină caleaşca. Principesa, îngrijorată de starea Hedwigăi, hotărî ca doamna Benzon să rămână la castel împreună cu Julia. Ea cunoştea influența psihică pe care doamna Benzon o exercita asupra prințesei şi mai ştia că asemenea crize morbide cedează de obicei în fața acestei influențe. Şi de data asta Hedwiga îşi

---

160 Între noi fie vorba (franc).

reveni repede sub înrâurirea cuvintelor blânde ale doamnei Benzon. Prințesa afirma nici mai mult, nici mai puțin că în timpul dansului, prințul Hector s-a transformat într-un monstru cu chip de balaur, care a împuns-o drept în inimă cu limba lui de foc.

— Doamne fereşte! exclamă doamna Benzon. Te pomeneşti că prințul Hector este cu adevărat acel *mostro turchino*[161] din povestea lui Gozzi! Ce închipuiri! Până la urmă o să se întâmple ca şi cu Kreisler, pe care l-ai socotit un nebun primejdios!

— Niciodată! strigă prințesa aprig. Apoi adăugă râzând: Drept să spun, n-aş vrea ca bunul meu Kreisler să se transforme deodată într-un *mostro turchino,* ca prințul Hector.

În dimineața zilei următoare, după ce veghease o noapte la căpătâiul prințesei, doamna Benzon intră în camera Juliei, pe care o găsi palidă şi nedormită, cu căpşorul atârnând moale în jos, ca o porumbiță bolnavă.

— Ce-i cu tine, Julia?! exclamă speriată doamna Benzon, care nu era deprinsă să-şi vadă fiica în asemenea stare.

— Ah, mamă, îi răspunse Julia cu disperare, nu mai vreau să calc niciodată pe aici. Mă cutremur toată când mă gindesc la noaptea trecută. Prințul acesta are ceva înspăimântător. Nu pot să-ți descriu ce s-a petrecut cu mine atunci când m-a privit. Ochii lui negri şi sinişti parcă m-au săgetat ca un fulger care, dacă m-ar fi lovit, m-ar fi ucis. Să nu râzi de mine, mamă! Era privirea unui asasin, pironită asupra victimei care moare de groază înainte ca el să fi scos pumnalul. Îți spun încă o dată că tot trupul mi-a fost străbătut de un fior fără nume, cutremurându-mi întrega ființă. Se vorbeşte despre vasilişti a căror privire, asemenea

---

161 Monstru albastru (ital.). Referire la comedia Monstrul albastru de Carlo Gozzi.

unei raze de foc, te ucide în aceeaşi clipă, dacă îndrăzneşti să te uiți la ei. Ei bine, cred că prințul Hector seamănă cu un monstru de aceştia.

Doamna Benzon izbucni într-un râs zgomotos.

— Acum chiar că-mi vine să cred că e ceva adevărat în povestea cu *mostro turchino,* întrucât prințul Hector, deşi este unul din cei mai chipeşi şi mai amabili bărbați, a apărut ia fața a două fete ca un balaur, ca un vasilisc. Cât o priveşte pe prințesă, ştiu că e în stare să-şi facă cele mai năstruşnice, închipuiri, dar ca dulcea mea copilă, blinda şi senina mea Julia, să se lase pradă unor năluciri atât de smintite...

— Pe Hedwiga, o întrerupse tânăra fată, nu ştiu ce forță vrăjmaşă vrea s-o despartă de inima mea şi să mă silească să lupt cu o boală îngrozitoare, care îi pustieşte sufletul! Da, nu pot numi decât boală starea prințesei, o stare împotriva căreia, sărăcuța de ea, nu poate face nimic. Aseară, când se depărtase grabnic de prinț şi mă îmbrățişa, dezmierdându-mă, am simțit, cum arde toată. Şi apoi dansul, dansul acela groaznic! Ştii, mamă, cât de mult urăsc dansurile în care partenerilor le este permis să ne strângă în brațe! Am atunci senzația că suntem silite să renunțăm la orice decență şi să acordăm bărbaților o superioritate care – cel puțin celor capabili de sentimente delicate – nu le poate aduce nicio bucurie. Şi Hedwiga nu se mai sătura de dansul acela meridional care, pentru mine, cu cit dura mai mult, cu atât mi se părea mai respingător... Iar în ochii prințului Hector ardea o bucurie satanică...

— Prostuțo, ce-ți trece prin minte? Totuşi, nu te pot mustra pentru părerile tale. Păstrează-le, dar să nu fii nedreaptă cu Hedwiga; nu te mai gândi la starea ei şi scoateți-l din minte pe prinț. Dacă vrei, voi face în aşa fel ca o bucată de vreme să nu-l mai vezi, nici pe el, nici pe

Hedwiga. Da. Liniştea ta nu trebuie în niciun fel tulburată. Vino să te sărut, scumpa mea.

Cu aceste cuvinte, doamna Benzon o îmbrăţişa pe Julia cu toată duioşia maternă.

Ascunzându-şi faţa îmbujorată la pieptul mamei sale, copila continuă:

— Se prea poate ca din acea nelinişte îngrozitoare de care am fost cuprinsă să fi izvorât şi visele ciudate care m-au tulburat atât de tare.

— Dar ce-ai visat?

— Se făcea că mă plimbam printr-o grădină splendidă în care, sub tufişuri dese şi negre, înfloreau la un loc trandafiri şi regina nopţii, înmiresmând aerul cu parfumul lor dulce. O lumină ciudată, ca licărirea lunii, se transforma în cântec. Sub atingerea razei ei aurii, copacii şi florile se înfiorau de plăcere, tufişurile foşneau, iar izvoarele susurau cu suspine pline de dor. Deodată mi-am dat seama că eu sunt acel cântec care se revarsă asupra grădinii şi că îndată ce strălucirea sunetelor va păli, mă voi stinge de durere. Atunci am auzit un glas blând: „Nu te teme! Sunetul este fericire şi nicidecum pieire, şi eu te sprijin cu braţe puternice, iar în fiinţa ta sălăşluieşte cântecul meu, care e etern ca şi dorul!" Kreisler stătea în faţa mea şi-mi spunea aceste vorbe. Am avut o senzaţie divină de mângâiere şi de speranţă şi – nici eu nu ştiu, mamă, cum s-a întâmplat – am căzut la pieptul lui. Deodată m-am simţit cuprinsă de nişte braţe de fier şi o voce îngrozitoare mi-a strigat batjocoritor: „Zadarnic te mai împotriveşti, nefericito, ai murit şi acum vei fi a mea!" Mă aflam în braţele prinţului Hector. Scoţând un ţipăt de groază, m-am trezit din somn şi, punându-mi un halat, am fugit la fereastră. Am deschis-o, căci aerul din cameră mă înăbuşea. În depărtare am zărit un bărbat ce privea printr-un ochean spre ferestrele castelului, şi care a pornit apoi să sară într-un chip ciudat, sau mai degrabă comic, căci făcea

fel de fel de *entrerchats* şi alţi paşi de dans, agitându-şi braţele şi, după cât mi-am putut da seama, cântând în gura mare. L-am recunoscut pe Kreisler şi, cu toate că purtarea lui mă făcea să râd cu poftă, simţeam totuşi că el e duhul binefăcător care mă va apăra de prinţ. Mi se părea că abia acum îi înţeleg cu adevărat sufletul şi că abia acum îmi dau seama că sarcasmul lui, de care atâţia se simt răniţi, izvorăşte dintr-o inimă bună şi sinceră. Îmi venea să cobor repede în parc şi să mă plâng lui Kreisler de toate grozăviile coşmarului meu.

— Un vis stupid! rosti doamna Benzon serioasă. Iar epilogul este şi mai stupid. Ai nevoie de odihnă, Julia, un somn uşor ţi-ar face bine. De altfel, şi eu am de gând să dorm câteva ore.

Cu aceste cuvinte, doamna Benzon ieşi din cameră, iar Julia îi ascultă sfatul.

Când se trezi, soarele amiezii bătea în fereastră; în odaie plutea un puternic parfum de trandafiri şi de regina nopţii.

— Ce înseamnă asta! exclamă Julia plină de uimire. E visul meu!

Întorcând capul, văzu pe spătarul sofalei, pe care dormise, un buchet splendid de trandafiri şi regina nopţii.

— Kreisler, dragul meu Kreisler, şopti fata, luând buchetul si căzând într-o dulce visare.

Prinţul Ignaz trimise să întrebe dacă îi va fi îngăduit s-o vadă pe Julia pentru câteva clipe. Aceasta se îmbrăcă în grabă şi se duse în camera în care Ignaz o şi aştepta cu un coşuleţ plin de ceşti de porţelan şi de păpuşi chinezeşti. Julia, cu inima ei bună, avea răbdare să se joace ore întregi cu prinţul, care-i inspira o adâncă milă. Niciodată nu-i scăpa vreun cuvânt ironic, şi cu atât mai puţin vreun cuvânt jignitor, cum se întâmpla uneori altora, îndeosebi prinţesei Hedwiga. De aceea prinţul Ignaz preţuia foarte mult tovărăşia Juliei, ba adesea o numea mica lui mireasă.

Ceştile erau întinse pe masă, păpuşile aşezate, şi fata tocmai ţinea – în numele unui arlechin – o cuvântare adresată împăratului Japoniei (cele două păpuşi şedeau faţă în faţă), când doamna Benzon intră în odaie.

După ce, câteva clipe, privi în tăcere jocul, o sărută pe frunte, şoptind:

— Copila mea bună şi dragă!

Se înserase. Julia, căreia i se îngăduise să nu apară la masă, stătea singură în cameră, aşteptându-şi mama. Deodată se auzi un zgomot uşor de paşi, uşa se deschise şi în încăpere intră prinţesa, palidă şi cu privirea fixă, toată în alb ca o stafie.

— Julia, rosti ea cu glas înăbuşit, poţi să mă socoti stupidă, nebunatică, smintită, dar nu mă îndepărta din inimă-ţi. Am nevoie de compătimirea ta, de mângăierea ta... Numai dansul acela dezgustător m-a îmbolnăvit, aducându-mă în starea aceea de nemaipomenită agitaţie şi istovire. Dar acum mi-a trecut, mă simt bine!... Prinţul a plecat la Sieghartsweiler... Simt nevoia să ies la aer. Hai să ne plimbăm prin pare.

Când ajunseră la capătul aleii, o lumină puternică apăru din desiş şi se auziră cântece religioase.

— E litania de seară din capela Sfintei Marii! exclamă Julia.

— Da, răspunse prinţesa. Să intrăm şi să ne rugăm! Roagă-te şi pentru mine, Julia!

Adine mâhnită de starea în care se afla prietena ei, fata îi răspunse:

— Să ne rugăm ca niciodată vreun duh rău să nu aibă putere asupra noastră, ca sufletul nostru curat să nu fie niciodată tulburat de ispita celui viclean.

Când fetele se apropiară de capela ce se afla la extremitatea parcului, se întâlniră cu ţăranii care ieşeau din

bisericuță după ce cântaseră litania în fața chipului Fecioarei, împodobit cu flori şi luminat.

îngenuncheată. Din mica galerie construită lângă altar, corul intona imnul *Ave maris stella* compus nu demult de Kreisler.

Cântarea, la început dulce şi lină, devenea tot mai puternică la cuvintele *dei mater alma*[162] pentru ca la *felix coeli porta*[163] să se stingă, pierzându-se în depărtare pe aripile vântului de seară.

Fetele continuau să rămână îngenuncheate, cufundate într-o evlavie pasionată. Preotul bolborosea nedesluşit rugăciuni; iar din depărtare, asemenea unui cor de îngeri, venind din cerul acoperit de vălul nopții, răsuna imnul *„O, Sanctissima”*[164], cântat de țăranii care se îndreptau spre casă.

În sfirşit, preotul le binecuvântă. Atunci fetele se ridicară în picioare şi căzură una în brațele celeilalte. O simțire fără nume, în care încântarea si durerea se împleteau deopotrivă, părea că vrea să le spargă pieptul, iar lacrimile lor erau picături de sânge, ce se preling dintr-o inimă rănită.

— El a fost, şopti prințesa.

— Da, el a fost, răspunse Julia.

Fiecare o înțelese pe cealaltă.

Pădurea era ca încremenită, aşteptând încordată ca discul lunii să răsară şi să-şi reverse asupra ei aurul sclipitor. Coralul cintat de săteni, ce se auzea încă destul de clar în liniştea adâncă a nopții, părea că se înalță spre norul

---

162 Maică a Domnului (lat.).

163 Poarta fericirii cereşti (lat.).

164 O, preasfintă (lat.). Titlul unui cor a capella compus de E.T.A. Hoffmann în 1808.

purpuriu lucind peste crestele munților, ca o călăuză pentru astrul luminos, în fața căruia stelele începeau să pălească.

— Ce ne tulbură oare atât de puternic şi ne sfâşie sufletul în dureri cumplite? şopti Julia. Auzi cum sună alinător acel cântec îndepărtat? Noi ne-am rugat, şi duhurile blânde ne şoptesc din nori despre o fericire cerească.

— Da, draga mea Julia, răspunse prințesa cu glas grav şi ferm. Deasupra norilor se află mântuirea şi fericirea si aş vrea ca un înger din ceruri să mă poarte spre stele, înainte de a cădea sub stăpânirea forțelor întunericului. Nu mi-ar păsa că mor, dar ştiu că mă vor aşeza în cripta princiară şi strămoşii înmormântați în ea nu vor crede că am murit; se vor trezi din înțepenirea morții la viața asta înfricoşătoare şi mă vor izgoni de acolo. Şi atunci nu voi fi nici între cei morți, nici între cei vii şi nu-mi voi găsi nicăieri adăpost.

— Pentru Dumnezeu, ce tot spui, Hedwiga?! exclamă Julia speriată.

Prințesa continuă cu acelaşi ton ferm, aproape indiferent:

— Am visat odată ceva asemănător. Dar s-ar putea ca vreunul din cumpliții mei strămoşi să fi devenit un vampir care-mi suge sângele. Poate aşa se explică desele mele leşinuri.

— Eşti bolnavă, zise Julia. Eşti foarte bolnavă. Hedwiga. Aerul nopții îți face rău. Trebuie să plecăm cit mai repede de aici.

Cu aceste cuvinte, o cuprinse de umeri şi prințesa se lăsă condusă fără să scoată un cuvânt.

În vremea aceasta luna se ridicase sus, deasupra Stâncii Uliilor, scăldând în lumina ei magică tufişurile şi copacii, care foşneau şi şuşoteau gingaş, parcă dezmierdându-se cu vântul nopții în mii şi mii de melodii drăgăstoase.

— Şi totuşi e atât de frumos pe pământ, şopti Julia. Natura ne îmbie cu darurile ei cele mai minunate, asemenea unei mame iubitoare care-şi răsfață copiii.

— Crezi? întrebă prinţesa. După o clipă de tăcere, îşi urmă vorba: La început nu voiam ca tu să-mi fi înţeles pe de-a-ntregul vorbele şi te rog chiar să le socoteşti ca o izbucnire de proastă dispoziţie. Nu cunoşti încă suferinţa nimicitoare a vieţii. Natura e crudă, ea se îngrijeşte numai de copiii sănătoşi, pe cei bolnavi îi lasă în voia soartei, ba chiar îşi ridică asupra lor armele-i cumplite. Ştii prea bine că odinioară natura nu reprezenta pentru mine decât un fel de galerie de tablouri, care-mi dădea prilejul să-mi exercitez mintea şi mâna; acum însă toate s-au schimbat, căci nu mai simt decât cruzimea ei. Aş prefera să fiu într-o sală strălucitoare de lumini şi în mijlocul unei societăţi pestriţe decât să mă plimb singură cu tine prin noaptea luminată de lună.

Juliei începu să-i fie teamă; observa că Hedwiga e tot mai slabă, mai istovită; şi trebuia să-şi folosească toate forţele ca s-o ajute să meargă drept.

În sfârşit, ajunseră la castel. În apropiere, pe o bancă de piatră de sub un tufiş de soc, şedea o făptură tenebroasă, cu chipul învăluit. Zărind-o, Hedwiga exclamă cu bucurie:

— Slavă Fecioarei şi tuturor sfinţilor! Iat-o, în sfârşit! Prinzând deodată puteri, prinţesa Hedwiga se desprinse de Julia şi se îndreptă spre silueta aceea, care se ridică, rostind cu o voce înăbuşită:

— Hedwiga, biata mea copilă!

Julia observă că silueta era aceea a unei femei, învăluită din cap până în picioare într-o mantie cafenie; umbra adincă nu lăsa să i se desluşească trăsăturile. Fata se opri locului, înfiorată.

Femeia şi prinţesa se aşezară pe bancă. Femeia îi dădu cu un gest blând buclele la o parte, apoi, punându-i mâinile pe frunte, vorbi într-o limbă, pe care Julia nu-şi amintea să o fi auzit vreodată. După ce trecură astfel câteva minute, necunoscuta îi strigă Juliei:

— Fetițo, du-te repede la castel şi cheamă cameristele; îngrijeşte-te ca prințesa să fie transportată acasă. S-a cufundat într-un somn lin, din care se va trezi sănătoasă şi voioasă.

Fără să mai piardă timp ca să se mire de cele ce se petreceau, Julia se grăbi să facă după cum i se spusese.

Când se întoarse împreună cu cameristele, o găsiră pe prințesă învelită cu grijă în şalul ei şi cufundată, într-adevăr, într-un somn adânc. Femeia dispăruse.

Când, a doua zi, prințesa se trezi, complet însănătoşită şi fără nicio urmă de tulburare sufletească,

Julia, care se temea atât de mult de acea stare, o întrebă:

— Pentru Dumnezeu, spune-mi cine era femeia aceea extraordinară?

— Nu ştiu, răspunse prințesa. Am văzut-o o singură dată în viața mea. Îți aduci aminte, când eram mică m-am îmbolnăvit grav şi doctorii pierduseră orice speranță. Într-o noapte m-am trezit cu ea, şezând la căpătâiul meu; ca şi acum, m-a legănat, făcându-mă să cad într-un somn lin, din care m-am trezit sănătoasă. Aseară, chipul necunoscutei mi-a apărut din nou In fața ochilor. Presimțeam că va veni iarăşi şi mă va salva, ceea ce s-a şi întâmplat. În numele dragostei ce mi-o porți, te rog să nu spui nimănui despre această apariție; niciun cuvânt, niciun gest de-al tău să nu dea să se înțeleagă că s-a petrecut ceva neobişnuit. Adu-ți aminte de Hamlet şi fii Horatio[165] al meu! Este sigur că în jurul acestei femei pluteşte un mister, dar, chiar dacă totul ar rămâne atât pentru tine cit şi pentru mine o taină, cred că e primejdios să Încercăm a o pătrunde. Nu e oare destul că m-am făcut bine, că sunt veselă şi eliberată de toate fantomele ce mă urmăreau?

---

[165] Personaj din Hamlet de Shakespeare; prietenul eroului principal.

Toată lumea se miră de însănătoşirea subită a prinţesei. Medicul curţii afirma că plimbarea nocturnă la capela Sfintei Marii produsese acest efect drastic, provocându-i un şoc nervos, şi că el numai cu totul întâmplător uitase să-i prescrie o asemenea plimbare.

Doamna Benzon însă îşi spuse în sinea ei:

„Desigur că bătrâna a vizitat-o... De data asta, fie!”

A venit momentul ca acea fatal ă întrebare a biografului...

(M.r.p.)...mă iubeşti, aşadar, Mismis? O, mai spune o dată, mai spune-mi-o de mii de ori, ca să mă sui şi mai sus pe culmile fericirii şi să debitez toate prostiile pe care le poate debita un tânăr amorez creat de cel mai bun romancier!... Fără îndoială, scumpa mea, că ai apucat să-ţi dai seama de înclinaţia mea pentru cântec, ca şi de măiestria mea în acest domeniu. N-ai vrea acum să-mi cânţi şi tu un cânticel? —Ah, suspină Mismis, ah, iubite Murr, nu sunt nici eu lipsită de experienţă în arta cântatului, dar ştii ce se petrece cu cântăreţele tinere, când trebuie să se producă pentru întâia oară în faţa unor maeştri şi cunoscătorii Teama şi sfiala le sugrumă vocea, şi cele mai frumoase sunete, triluri şi mordante rămân înţepenite în gât, în chip mizerabil, ca nişte oase de peşte. Este cu neputinţă să cânţi o arie în asemenea condiţii; de aceea se obişnuieşte să se înceapă cu un duet. Dragul meu, dacă n-ai nimic împotrivă, hai să încercăm un duet!

M-am declarat de acord şi, pe loc, am început acel duios duet: *Cum te-am văzut, am şi căzut sub vraja ta* etc, etc. La început Mismis era intimidată, însă puternicul meu falset îi inspiră repede curaj. Avea o voce adorabilă, iar execuţia era expresivă şi de o mare delicateţe; într-un cuvânt, se dovedi a fi o excelentă cântăreaţă. Eram fericit, deşi îmi dădeam seama că amicul Ovidiu iar m-a trădat. Î nt r ucât Mismis s-a arătat atât de iscusită la *cantare,* chestia cu *chordas*

tangere[166] n-avea niciun rost şi n-a mai fost nevoie să cer şi o chitară.

Acum Mismis cânta cu o uşurinţă uimitoare, cu o expresivitate extraordinară şi o eleganţă supremă, cunoscutul *Di tanti palpiti*[167], etc, etc. De la forţa eroică a recitativului a trecut impecabil la dulceaţa pur pisicească a andantelui. Aria părea scrisă anume pentru ea. Copleşit, am izbucnit într-un puternic strigăt de bucurie:

— Ah! Cu această arie Mismis poate fermeca o lume întreagă de suflete motăneşti sensibile:

După aceea, am intonat încă un duet dintr-o operă nou-nouţă, care ne-a reuşit şi el splendid, căci părea scris anume pentru noi. Ruladele divine ieşeau minunat din gâtlejurile noastre, fiind compuse în cea mai mare parte din pasaje cromatice. Trebuie să subliniez, cu acest prilej, că specia noastră este cromatică, deci compozitorul care vrea să compună pentru noi ar face bine să aranjeze cromatic melodiile şi tot restul. Din păcate am uitat numele maestrului care a compus acel duet: în orice caz este un om priceput şi simpatic, un compozitor după gustul meu.

În timp ce cântam, pe acoperiş a apărut un motan negru care ne săgeta cu ochi de foc.

— Fii amabil şi îndepărtează-te, amice, i-am strigat eu; altfel îţi scot ochii şi te zvârl jos. Dacă vrei însă să cânţi împreună cu noi, n-am nimic împotrivă.

Ştiam că tânărul acela în haine negre era un bas excelent si de aceea am propus să cântăm o compoziţie care, de fapt, nu-mi plăcea dar care se potrivea bine cu iminenta mea despărţire de Mismis. Am cântat *De nu te voi revedea, iubitule!* Dar abia am apucat să declar, împreună cu basul,

---

166 A atinge coardele (lat.).

167 De at! te a emoţii (ital.). Arie din opera Tancied (1813) de Rossini.

că zeii mă vor avea în paza lor, că un ciob enorm de țiglă a căzut între noi şi o voce groaznică a strigat:

— Da tăceți odată, motani afurisiți!

Ne-am împrăştiat cuprinşi de o groază nebună si ne-am refugiat în pod. O, barbari lipsiți de inimă şi de sensibilitate artistică, ce rămân nesimțitori chiar şi la cele mai înduioşătoare lamentări ale suferinței amorului şi nu urzesc decât răzbunare, moarte şi distrugere!

După cum am mai spus, ceea ce trebuia să mă izbăvească de chinul dragostei, n-a făcut decât să mă cufunde şi mai adânc în el. Mismis era atât de muzicală, încât găseam o plăcere cu totul deosebită să improvizăm împreună. Până la urmă a învățat să cânte atât de bine melodiile mele proprii, încât mi-am pierdut cu totul mințile şi, chinuit de amor, am ajuns palid, slab şi jigărit. Târziu, târziu de tot, după ce m-am torturat vreme îndelungată, mi-a venit în minte ultimul leac, deşi disperat, să mă vindec de dragoste. M-am hotărât să ofer scumpei mele Mismis inima şi laba mea. Ea le-a primit şi, îndată ce am devenit o pereche conjugală, suferințele mele amoroase au dispărut ca prin farmec. Înfulecam cu poftă atât supa de lapte, cât şi friptura, mi-am recăpătat dispoziția jovială, mustățile nu-mi mai erau răvăşite, iar blana şi-a redobândit luciul ei frumos. Acum eu eram mai preocupat de toaleta decât înainte, pe când Mismis şi-o neglija complet pe a ei. Cu toate acestea am mai compus, ca şi în trecut, câteva poezii pentru Mismis, poezii care erau cu atât mai frumoase şi mai adânci, cu cât mă străduiam să potențez expresia duioşiei visătoare, până părea că atinge culmea supremă. În sfirşit, i-am dedicat soției şi o carto groasă, făcând astfel şi pe plan literar-estetic tot ce se poate cere de la un motan cinstit şi fidel.

Mismis şi cu mine duceam o viață de familie linişti tă şi fericită, pe ştergătorul de paie ce sta în pragul maestrului meu, dar există oare pe acest pământ o fericire care să

dureze? Curând am observat că adesea, chiar când era cu mine, Mismis părea distrată; îmi răspundea neatentă la întrebări, suspina adânc şi cânta numai cintece triste de dragoste. Până la urmă, puterile i-au slăbit cu totul şi Mismis s-a îmbolnăvit de-a binelea. Dacă o întrebam ce are, ea, ce-i drept, mă mângâia pe obraji şi-mi răspundea: „Nimic, n-am nimic, tăticuțul meu scump”, dar asta nu mă mulțumea de loc. De multe ori o aşteptam în zadar pe ştergătorul de paie. După ce o căutam prin pod, prin beci, şi în sfârşit o descopeream îi şi făceam dulci reproşuri, Mismis se scuza pretextând ca starea sănătății ei cere plimbări lungi, ba chiar că un motan-medic îi recomandase să plece la băi. Asta nu-mi plăcea. Ea simțea supărarea mea ascunsă şi mă copleşea cu mângâieri; dar şi aceste mângâieri aveau ceva ciudat, n-aş putea spune ce anume – în loc să mă încălzească, mă înghețau – şi nici asta nu-mi plăcea. Fără să bănuiesc că purtarea ei ar putea să aibă un motiv anumit, mi-am dat seama că ultima scânteie de dragoste pentru Mismis s-a stins şi că mă plictiseam de moarte lângă frumoasa mea. De aceea, eu îmi vedeam de treburile mele, ea, de ale ei.

Dacă întâmplător ne întâlneam pe ştergătorul de paie, ne făceam unul altuia cele mai drăgăstoase reproşuri, eram apoi cei mai duioşi soți şi cântam împreună pacea conjugală în care trăiam.

Într-o zi, basul acela negru m-a vizitat în camera maestrului meu. Întâi mi-a vorbit cam încâlcit, apoi m-a întrebat netam-nesam cum o duc cu Mismis – într-un cuvânt mi-am dat seama că negrul avea ceva suflet, şi că nu ştia cum să înceapă. Până la urmă, iată ce am aflat: Un tânăr, care slujise în armată, se Întorsese şi trăia în vecinătate, dintr-o pensioară zvârlită de un mic birtaş sub formă de oase de peşte şi resturi de mâncare. Chipeş şi de o constituție herculeană, purtând şi o uniformă străină

bătătoare la ochi – negru, cenuşiu şi galben – având pe piept decoraţia „Slănina prăjită”, primită drept răsplată pentru vitejia de care dăduse dovadă curăţând de şoareci, numai cu câţiva camarazi, un întreg hambar, tânărul fusese remarcat de fetele şi femeile din împrejurimi. Toate inimile băteau pentru el când îşi făcea apariţia, dârz şi semeţ, cu fruntea sus şi aruncând în jur priviri scânteietoare. După cât mă asigura negrul, tânărul se îndrăgostise de Mismis a mea, iar ea îi răspunsese cu acelaşi sentiment – şi nu mai era nicio îndoială că îşi dădeau în fiecare noapte întâlniri amoroase, în secret, după horn sau în beci.

— Mă mir, spuse negrul, mă mir foarte tare, dragă prietene, că n-ai observat asta mai demult, cu toată sagacitatea dumitale; dar soţii iubitori sunt adesea orbi şi regret că datoria mea de prieten mă obligă să-ţi deschid ochii, ştiind că eşti îndrăgostit ca un nebun de minunata dumitale soţie.

— O, Mucius (aşa se numea negrul), am exclamat eu, te mai întrebi dacă sunt îndrăgostit de ea, dacă sunt nebun după ea, după această dulce trădătoare?! O ador, întreaga mea fiinţă îi aparţine! Nu, buna şi credincioasa mea Mismis nu-mi poate face una ca asta. Mucius, negru calomniator ce eşti, primeşte răsplata faptei tale josnice!

Am ridicat asupra lui o labă cu ghearele scoase, dar Mucius m-a privit prietenos şi mi-a vorbit calm:

— Nu te pripi, dragă prietene. Împărtăşeşti soarta multor bărbaţi, vrednici de toată cinstea. Ticăloasa nestatornicie domneşte pretutindeni şi, din păcate, mai ales la speţa noastră.

Mi-am aplecat laba ridicată şi, cuprins de deznădejde, am sărit de câteva ori în sus, strigând plin de furie:

— E oare cu putinţă? E oare cu putinţă? O, cerule! O, pământule! Ce să mai invoc? Iadul! Şi cine mi-a făcut una ca asta? Motanul negru-cenuşiu-galben? Şi ea, dulcea mea

soțioară, altădată atât de credincioasă şi de iubitoare, a fost în stare cu atâta perfidie să-l dispreţuiască pe acela care s-a odihnit de nenumărate ori la pieptul ei, legănat de dulci visuri de dragoste? O, lacrimi, curgeți şiroaie, plângând-o pe ingrată. Mii de blesteme! N-o să-i meargă! Bălțatul acela de după horn o să dea de dracul

— Linişteşte-te, spuse Mucius, nu te lăsa pradă furiei şi durerii. Ca prieten sincer ce-ți sunt, nu vreau să te mai stingheresc în plăcuta dumitale deznădejde. Dacă, în disperarea care te-a cuprins, ai de gând să-ți pui capăt vieții, aş putea să-ți procur o excelentă otravă pentru şobolani. Dar nu voi face aşa ceva, pentru că eşti un motan amabil şi şarmant şi ar fi păcat de tinerețea dumitale. Consolează-te; las-o pe Mismis în plata Domnului; mai sunt pe lume şi alte pisici frumoase, *Adieu,* iubitule!

Cu aceste cuvinte Mucius o zbughi prin uşa deschisă.

Culcat după sobă, am avut răgazul să mă gândesc în linişte la descoperirea făcută de motanul Mucius şi am simțit în adâncul sufletului o tainică bucurie. Acum ştiam care era situația între mine şi Mismis şi se terminase cu chinurile îndoielii. Insă de vreme ce, de ochii lumii, arătasem cuvenita disperare, socoteam de asemenea necesar, tot de ochii lumii, să-i dau bălțatului o lecție straşnică.

Am pândit în timpul nopții perechea de îndrăgostiți, ascunzându-mă după horn, şi m-am năpustit asupra rivalului meu strigându-i:

— Bestie infernală de trădător!

El însă îmi era superior ca putere fizică, cum am observat, din păcate, prea târziu; m-a înşfăcat şi mi-a tras o chelfăneală de mi-a sfârtecat blana, după care s-a făcut nevăzut. Mismis zăcea în nesimțire; dar, când m-am apropiat, a sărit tot atât de iute ca şi ibovnicul ei şi a dispărut după el în pod.

Cu oasele frânte şi cu urechile sângerând, m-am târât înapoi la maestrul meu, blestemând gândul care m-a pus să-mi apăr căsnicia; acum nu-mi mai părea de loc ruşinos să renunţ cu totul la Mismis în favoarea bălţatului.

„Ce soartă haină, mă gândeam eu. Din pricina amorului romantic şi ideal sunt zvârlit într-un şanţ, iar fericirea conjugală nu mi-a adus nimic altceva decât o bătaie zdravănă."

Nu mică mi-a fost mirarea când, a doua zi, ieşind din camera maestrului, am găsit-o pe Mismis şezând pe ştergătorul de paie.

— Dragă Murr, îmi spuse ea blând şi calm, mi se pare că nu te mai iubesc aşa de mult ca înainte, ceea ce mă doare grozav.

— O, scumpă Mismis, i-am răspuns eu cu duioşie, mi se sfâşie inima, dar trebuie să recunosc că, de când s-au întâmplat anumite lucruri, mi-ai devenit şi tu mie indiferentă.

— Te rog să nu mi-o iei în nume de rău, continuă Mismis, dar trebuie să-ţi spun, scumpul meu prieten, că e cam multă vreme de când nu te mai pot suporta.

— O, cerule am exclamat eu încântat, ce extraordinară potrivire de caracter, căci şi eu simt acelaşi lucru! După ce am căzut astfel de acord asupra faptului că nu ne putem suferi reciproc şi că este necesar să ne despărţim pentru totdeauna, ne-am *înlăbuţat* în chipul cel mai drăgălaş, vărsând lacrimi de bucurie şi de fericire.

Apoi ne-am despărţit, încredinţaţi fiecare de perfecţiunea şi mărinimia celuilalt, şi povesteam despre această perfecţiune şi mărinimie oricui voia să ne asculte.

— Şi eu am fost în Arcadia! am strigat, şi m-am întors la artele frumoase şi la ştiinţe, cu mai mult zel ca oricind.

(F.m.)...dumitale, zise Kreisler, ţi-o spun cu toată îngrijorarea. Acalmia aceasta mi se pare mai primejdioasă

decât cel mai furios uragan. Atmosfera în cure se mişcă acum întreaga curte – pe care prinţul Irenaus a alcătuit-o aidoma unui mic almanah cu cotoare aurite – este aidoma atmosferei care te înăbuşă înainte de a se dezlănţui o furtună nimicii oare. Zadarnic organizează prinţul serbări strălucite, în chip de paratrăsnet, ca un al doilea Franklin; trăsnetul tot va cădea, pârlindu-i, poate, chiar şi veşmântul de gală. E adevărat că acum prinţesa Hedwiga seamănă cu o melodie clară şi lină; nu se mai aud acordurile sălbatice şi dezordonate care izbucneau din pieptul ei rănit, dar... în sfârşit! Hedwiga păşeşte acum minară şi cu chipul luminat la braţul falnicului napolitan. Iar Julia, zâmbind în felul ei angelic, acceptă galanteriile lui, galanterii pe care prinţul, fără să-şi părăsească din ochi logodnica, i le adresează cu atâta îndemânare încât, asemenea unor lovituri în ricoşeu, îşi ating ţelul în biata fiinţă tânără şi lipsită de experienţă, mai precis chiar decât dacă arma nimicitoare ar fi fost îndreptată asupra ei. Şi când te gândeşti că, după câte mi-a povestit doamna Benzon, Hedwiga întâi s-a înspăimântat de acest *mostro turchino,* iar Juliei – acestei copile blânde şi liniştite – elegantul *general en chef* i-a apărut sub chip de vasilisc. O, suflete sensibile, câtă dreptate aţi avut! Drace! n-am citit oare în istoria universală a lui Baumgarten[168] că şarpele, clin pricina căruia am pierdut noi paradisul, era şi el împodobit cu solzi de aur sclipitori? La asta mă gândesc când îl văd pe Hector muiat în aur din creştet până-n tălpi... De altfel, tot Hector se numea şi un respectabil buldog, care mă iubea foarte mult şi-mi era nespus de credincios...

Tare-aş vrea să-l am acum lângă mine şi să-l asmut asupra princiarului său tiz, când se plimbă umflat în pene între cele două fete. Sau spune-mi dumneata, maestre, care

---

[168] Siegmund Jakob Baumgarten (1706 — 1757), profesor de teologie ia îâalie, traducătorul unei istorii universale englezeşti.

ştii atâtea trucuri, cum aş putea să mă transform, la momentul potrivit, într-o viespe şi să-l fac pe clinele ăsta princiar să turbeze de să-şi iasă din minți...

— Te-am lăsat să-ți verşi focul, dragă Kreisler, îl întrerupse maestrul. Acuma să-mi spui dacă poți să mă asculți liniştit, ca să-ți dezvălui anumite lucruri care confirmă bănuielile dumitale.

— Doar am un caracter de capelmaistru, răspunse Kreisler. Nu vorbesc în sensul filosofic al cuvântului, şi anume că mi-e angajat tot eul in firea de capelmaistru[169], ci mă refer la forța spirituală de a rămâne calm în societate când mă pişcă un purice.

— Bine, bine, Kreisler, urmă maestrul Abraham, află aşadar că o întâmplare bizară mi-a dat prilejul să sondez mai adânc viața prințului Hector. Ai dreptate să-l compari cu şarpele din paradis. Sub un înveliş strălucit – pe acesta nu i-l poți contesta – se ascunde o fire depravată, aş spune chiar infamă. Plănuieşte o nelegiuire; din multe lucruri care s-au petrecut, mi-am dat seama că i-a pus gând rău frumoasei Julia.

— Oho! exclamă Kreisler, umblând agitat prin odaie. Ăsta ți-e cântecul, pasăre împodobită ce-mi eşti? Drace, drace! Iscusit băiat e prințul nostru! Apucă deodată cu ghearele atât fructul îngăduit cit şi cel oprit. Bagă de seamă, napolitane, tu nu ştii că pe Julia o apără un capelmaistru viteaz, care, cum te vei apropia de dânsa. Te va trata ca pe un afurisit de acord în cvartă-chintă ce trebuie rezolvat. Şi capelmaistrul nu şovăie, ci îşi face meseria, adică te rezolvă trimițându-ți un glonte în cap, sau străpungându-te cu pumnalul.

---

169 Aluzie la filosofia lui Johann Gottlicb Fichte (1762-1814).

Cu aceste cuvinte Kreisler scoase *şişul* din baston si, luând poziţie de scrimă, îl întrebă pe maestru dacă arată destul de impunător, ca să străpungă un câine princiar.

— Domoleşte-te, domoleşte-te, îi răspunse maestrul Abraham. Nici nu e nevoie de asemenea isprăvi ca să stricăm jocul prinţului. Pentru el există alte arme, şi acelea li le voi pune eu la dispoziţie. Aseară mă aflam în pavilionul de pescuit. Hector a trecut pe acolo împreună cu aghiotantul său. Nu m-au observat. „Prinţesa e frumoasă, a spus prinţul, dar mica Benzon e divină! Când am zărit-o, sângele a început să-mi clocotească în vine. Trebuie să fie a mea, înainte de a o lua pe prinţesă de nevastă. Crezi oare că va refuza să-mi cedeze?" „Ce femeie v-a putut rezista, alteţă?" i-a răspuns aghiotantul. „Dracu ştie! a continuat prinţul, pare să fie o copilă virtuoasă." „Şi naivă, a adăugat aghiotantul râzând. Or, tocmai copilele virtuoase şi naive, luate prin surprindere de atacul unui bărbat deprins cu victoriile, îi cedează supuse, după care consideră că totul a fost din voia lui Dumnezeu, ba chiar se îndrăgostesc nebuneşte de Învingător. La fel se va întâmpla şi cu dumneavoastră, alteţă." „Asta ar fi nostim! a exclamat prinţul. Dar cum să izbutesc s-o văd între patru ochi?" „Nimic mai uşor, a răspuns aghiotantul. Am observat că se plimbă adesea singură prin parc. Dacă dumneavoastră..."

În vremea asta, cei doi s-au depărtat aşa că n-am mai putut auzi restul. Probabil că vor încerca chiar astăzi să pună la cale vreun plan diabolic, pe care trebuie să-l zădărnicim. Aş fi putut să fac asta şi singur, dar, din anumite motive, nu vreau să fiu deocamdată văzut de prinţ. De aceea trebuie să te duci dumneata imediat la Sieghartshof şi s-o pândeşti pe Julia, când va ieşi, ca de obicei, spre seară la lac să hrănească lebăda domesticită. Canalia de italian a aflat probabil de această plimbare. Şi acum iată, Kreisler, primeşte armele şi instrucţiunile

absolut necesare, pentru ca în bătălia împotriva acestui prinț primejdios, să te poți arăta ca un bun tactician...

Biograful se simte iarăşi cuprins de groază din pricina caracterului atât de fragmentar al informațiilor, din frânturile cărora este nevoit să reconstituie povestirea de față. N-ar fi oare potrivit să spunem acum ce instrucțiuni i-a dat maestrul Abraham lui Kreisler? Căci, deşi mai târziu apare arma, totuşi, tu, iubite cititor, nu vei putea înțelege semnificația ei. Dar, deocamdată, bietul biograf nu are nici cea mai mică idee despre acele instrucțiuni, datorită cărora (acest lucru însă pare cert) bravul capelmaistru a fost inițiat într-un mister extraordinar. Cu toate acestea, te poftesc, iubite cititor, să mai ai puțină răbdare. Sus-menționatul biograf îşi pune drept chezăşie mâna cu care scrie că, încă înainte de sfârşitul cărții, va ieşi la iveală şi această taină! Deocamdată se poate povesti cum, atunci când soarele a început să scapete spre asfințit, Julia a pornit cântând spre lac, cu un coşuleț de pune albă pe braț, si s-a oprit pe podețul din preajma pavilionului de pescuit. Kreisler se afla însă ascuns în desiş, având şi un ochean cu ajutorul căruia putea vedea din tufişuri tot ce se petrece în jur. Lebăda pluti spre podeț, în timp ce Julia îi arunca bucățele de pline pe care pasărea! e înhăța cu lăcomie. Fata cânta cu glas tare, de aceea nu-şi putu da seama că prințul Hector se apropie, iute de ea. Când îl zări, tresări speriată. Prințul îi apucă mâna, o duse întâi la pieptul lui, pe urmă la buze şi apoi se rezemă lângă Julia de balustrada podețului. În timp ce prințul vorbea cu înfrigurare, fata continua să hrănească lebăda, privind în jos.

— Nu mai face schime atât de dulcege şi infame, prințule! Nu-ți dai oare seama că mă aflu şi eu aproape de balustradă, şi că pot să te iau la palme? O, Dumnezeule! De ce ți se îmbujorează obrajii, divină copilă? De ce-l priveşti atât de ciudat pe acest nemernic? Zâmbeşti? Da, e suflarea

otrăvită, la adierea căreia inima trebuie să ți se deschidă asemenea bobocului de trandafir sub mângâierea razelor de soare, pentru a pieri cu atât mai grabnic!

Astfel vorbea Kreisler observind perechea pe care, cu ajutorul ocheanului puternic, o vedea aproape de el.

Prințul arunca de asemenea bucățele de pâine în apă, dar lebăda le refuza, izbucnind în strigăte zgomotoase de protest. Atunci prințul îşi petrecu brațul după umerii Juliei, azvârlindu-le în aşa fel, încât lebăda să creadă că fala o hrăneşte. Cu acest prilej, obrazul lui aproape că atingea obrazul Juliei.

— Aşa, aşa, şoptea pentru sine Kreisler, aşa, stimată canalie! Ține-ți bine prada în gheare, preaonorabilă pasăre răpitoare ce eşti! Dar iată, e unul aici în tufiş care te-a luat la ochi şi care îți va săgeta îndată aripile sclipitoare; vai şi amar va fi de tine şi de toată vânătoarea ta!

Prințul o prinse pe Julia de braț şi amândoi se îndreptară spre pavilionul de pescuit. Dar chiar lângă pavilion, Kreisler apăru din tufiş şi, făcând câțiva paşi în întâmpinarea perechii, se adresă prințului, cu o plecăciune adâncă:

— Ce seară minunată, ce aer proaspăt, ce mireasmă înviorătoare! Probabil că vă simțiți aici, preastimate domn, ca în frumosul Neapole.

— Cine eşti dumneata, domnule? Îl apostrofă prințul, în aceeaşi clipă, însă, fata se desprinse de brațul lui, se apropie de Kreisler, îi întinse mâna şi-i spuse cu prietenie:

— Ce bine-mi pare, dragă Kreisler, că eşti iarăşi aici! Ştii că mi-a fost foarte dor de dumneata? îți mărturisesc, mama mă ceartă grozav că mă port ca un copil nesuferit şi prostcrescut când lipseşti măcar o singură zi. Nici nu ştiu ce m-aş face, m-aş îmbolnăvi, dacă ai înceta să te ocupi de mine şi de cântul meu.

— Aha, exclamă Hector aruncând priviri înveninate spre Julia şi spre Kreisler, va să zică dumneavoastră sunteţi *monsieur* de Krosel! Prinţul v-a lăudat mult.

— Fie binecuvântată alteţa-sa, răspunse Kreisler, în timp ce pe faţa lui vibrau nenumărate creţuri mici, dându-i o expresie ciudată, poate că astfel voi izbuti să obţin lucrul pentru care voiam să vă implor, luminate prinţ, şi anume binevoitoarea dumneavoastră protecţie. Îndrăznesc să cred că, încă de la prima privire mi-aţi acordat bunăvoinţa domniei-voastre, căci, dintr-o pornire cu totul spontană, aţi găsit cu cale să mă înălţaţi la rangul de măscărici, şi, întrucât măscăricii sunt capabili de orice, rezultă... — Sânteţi un om foarte glumeţ, îl întrerupse prinţul.

— Câtuşi de puţin, urmă Kreisler. Ce-i drept îmi plac glumele, dar numai cele proaste, ori acelea nu mai sunt glume, în momentul de faţă aş dori foarte mult să plec la Neapole, ca să-mi notez câteva frumoase cântece de pescari şi de bandiţi *ad usum delphini*[170]. Domnia-voastră, luminate prinţ, ca mare preţuitor al artelor, aţi binevoi poate să-mi daţi câteva scrisori de recomandaţie...

— Sunteţi un om glumeţ, m*onsieur* de Krosel, îl întrerupse din nou prinţul, ceea ce îmi place, Într-adevăr, dar acum n-aş vrea să vă mai reţin din plimbarea dumneavoastră. *Adieu!*

— Nu! exclamă Kreisler. Nu vreau să pierd acest prilej de a mă arăta în toată strălucirea. Tocmai voiaţi să intraţi în pavilion. Acolo se află un mic pian şi domnişoara Julia va fi desigur atât de amabilă şi nu va refuza să cânte cu mine un duet.

— Cu cea mai mare bucurie! exclamă Julia, sprijinindu-se de braţul lui Kreisler.

---

170 Pentru uzul moştenitorului tronului (lat.). Prin extensie, pentru uzul copiilor.

Scrâşnind din dinţi, prinţul păşi semeţ înainte. Pe drum Julia îi şopti lui Kreisler la ureche:

— Ce atitudine ciudată, Kreisler!

— O, Doamne, îi spuse tot în şoaptă Kreisler, te laşi legănată de visuri amăgitoare în timp ce şarpele se apropie, ca să te ucidă cu muşcătura lui veninoasă?

Fata îl privi uluită. Doar o singură dată, într-o clipă de mare entuziasm muzical, Kreisler o mai tutuise.

După ce duetul se sfârşi, prinţul, care şi înainte strigase mereu *bravo* şi *bravissimo,* izbucni în aplauze furtunoase. Acoperi mâinile Juliei de sărutări înflăcărate, jurându-i că niciun cântec nu l-a emoţionat atât de adânc ca acesta, după care o rugă să-i îngăduie să depună un sărut pe buzele divine, din care se revărsase torentul de nectar al sunetelor paradisiace.

Julia se feri speriată. Kreisler făcu un pas spre prinţ şi-i spuse:

— Întrucât alteţa-voastră nu a binevoit să-mi adreseze nici măcar un singur cuvânt de laudă, pe care eu, în calitatea mea de compozitor şi excelent cântăreţ, l-am meritat în aceeaşi măsură ca şi Julia, îmi dau seama că modestele mele. Cunoştinţe muzicale nu produc o impresie destul de puternică. Dar deoarece mă pricep şi la pictură, socotesc că e o cinste să vă prezint un mic portret, înfăţişând o persoană a cărei viaţă puţin obişnuită, precum şi sfârşitul ei ciudat, îmi sunt atât de bine cunoscute, încât sunt gata să le povestesc oricui va dori să mă asculte.

— Ce om nesuferit! murmură prinţul.

În timpul acesta Kreisler scoase din buzunar o cutie, în care se afla un mic portret pe care-l arătă prinţului. Acesta aruncă o privire şi se făcu deodată alb ca varul; căutătura îi

rămase fixă, buzele îi tremurau. Mormăind un *maledetto*[171], se năpusti pe uşă afară.

— Ce înseamnă asta? exclamă Julia speriată. Pentru Dumnezeu, Kreisler! Explică-mi ce înseamnă toate astea?

— Fleacuri, răspunse Kreisler, farse vesele, izgonire de duhuri rele! Ia priviți-l, stimată domnişoară, pe prea-onoratul prinţ, cum fuge peste pod făcând paşii cei mai mari pe care îi îngăduie cinstitele sale picioare. Doamne, îşi trădează cu desăvârşire firea-i idilică – nici măcar nu aruncă o privire spre lac, nu mai vrea să hrănească lebăda, afurisitul!

— Kreisler! spuse Julia. Tonul cu care vorbeşti mă înfioară. Presimt lucruri rele. Ce ai cu prințul? Kreisler se depărta de fereastra lângă care se afla si o privi cu adâncă emoție. Fata sta în picioare în fața lui, cu palmele împreunate, ca şi când ar fi vrut să implore un duh bun s-o elibereze de teama care-i umplea ochii de lacrimi.

— Nu, îi răspunse Kreisler. Niciun sunet fals şi ostil nu trebuie să tulbure armonia cerească ce sălăşluieşte în sufletul tău curat. Duhurile iadului rătăcesc prin lume sub o mască înşelătoare, dar ele nu au nicio putere asupră-ți, şi tu nu trebuie să le vezi îndeplinindu-şi faptele lor întunecate. Linişteşte-te, Julia, şi îngăduie-mi să nu spun nimic. Acum totul a trecut!

În acea clipă intră doamna Benzon, tulburată la culme.

— Ce s-a întâmplat? exclamă ea. Prințul a trecut ca un turbat pe lângă mine, fără să mă vadă. Aproape de castel, aghiotantul i-a ieşit în întimpinare, amândoi au avut o discuție agitată, apoi, după câte am putut să pricep, prințul i-a dat o misiune importantă căci, în timp ce el intra în castel, aghiotantul a alergat la pavilionul în care locuieşte.

---

171 Blestemățiile (ital.).

Grădinarul mi-a istorisit că l-a văzut pe prinț stând pe pod împreună cu tine şi, nu ştiu de ce, m-a cuprins o bănuială că s-au întâmplat lucruri îngrozitoare. Am alergat încoace – spune-mi, ce s-a întâmplat? Julia îi povesti tot.

— Mistere? întrebă doamna Benzon cu glas tăios, sfredelindu-l pe Kreisler cu privirea.

— Stimată doamnă consilier, răspunse Kreisler, există momente, situații... mai exact împrejurări, în care omul trebuie să-şi țină neapărat gura, căci dacă o, deschide, nu poate decât să îndruge lucruri fără noimă, menite doar să enerveze pe oamenii cu scaun la cap.

Kreisler nu voi să spună mai mult, deşi doamna Benzon părea jignită de tăcerea lui.

Capelmaistrul le conduse pe amândouă până la castel, apoi făcu cale întoarsă spre Sieghartsweiler. Când dispăru pe aleile umbroase ale parcului, aghiotantul prințului ieşi repede din pavilionul său şi apucă pe acelaşi drum ca şi Kreisler. Curând, în adâncul pădurii, răsună o împuşcătură.

În aceeaşi noapte, principele Hector părăsi oraşul Sieghartsweiler, luându-şi în scris rămas bun de la prințul Irenaus şi făgăduind că se va întoarce curând.

Trecând în dimineața următoare prin parc, împreună cu ajutoarele sale, grădinarul găsi pălăria lui Kreisler pe care se vedeau urme de sânge. Cât despre Kreisler însuşi, nimeni n-a aflat unde dispăruse... Se...

PARTEA A TREIA.
LUNILE DE UCENICIE.
JOCUL CAPRICIOS AL ÎNTÂMPLĂRII

(M.R.P.)... NOSTALGIA şi dorința înflăcărată ne umple inima, dar îndată ce am dobândit lucrul râvnit pentru care ne-am zbătut, trecând prin cele mai mari greutăți şi griji,

dorința se preface într-o nepăsare rece, iar lucrul dobândit îl lepădăm, ca pe o jucărie stricată. Abia am făcut însă gestul acesta, că şi urmează o amară părere de rău pentru fapta noastră pripită, şi începem din nou să luptăm, astfel că viața trece între dorință şi dezgust. Aşa e pisica! Cuvintele acestea definesc cât se poate de bine specia mea, din care face parte şi leul cel trufaş; de aceea şi vestitul Hornvilla din *Octavian* a lui Tieck[172] spune despre acest animal că este o pisică mare. Da, o repet – aşa e pisica şi nu altfel, iar inima ei e cu totul nestatornică.

Cea dintâi îndatorire a unui biograf cinstit este să fie sincer şi sub niciun cuvânt să nu se cruțe pe sine însuşi. De aceea, vreau să mărturisesc cu toată sinceritatea, cu laba pe inimă, că – în ciuda zelului neasemuit cu care m-am apucat de arte şi ştiințe – amintirea frumoasei Mismis se trezea adesea pe neaşteptate în mintea mea, întrerupându-mi studiile. Aveam impresia că nu trebuia s-o părăsesc, că am disprețuit o inimă iubitoare şi credincioasă, care fusese doar orbită de o amăgire vremelnică. Ah! de multe ori când voiam să mă delectez cu marele Pitagora (pe vremea aceea studiam intens matematicile), o lăbuță delicată, încălțată în ciorăpei negri, acoperea deodată toate catetele şi ipotenuzele, şi în fața mea apărea frumoasa Mismis cu drăgălaşa-i beretă de catifea pe cap; din ochii ei de culoarea verde ca iarba mă săgeta o privire de blând reproş. Ce sărituri grațioase, ce încântătoare piruete, ce unduiri ale cozii! În clipa când, arzând de flacăra unei iubiri reînviate, eram gata s-o *înlăbuțez,* vedenia aceea ispititoare se mistuia în văzduh.

Nu e de mirare că asemenea visuri din Arcadia dragostei m-au cufundat într-un fel de melancolie, care nu putea fi decât dăunătoare carierei mele de poet şi savant, cu atât

---

172 Se referă la Regele Octavian. Comedie în două părți (1804) de Ludwig Tieck.

mai mult cu cât, foarte curând, această melancolie a degenerat într-o lene căreia nu mă puteam împotrivi. Voiam să mă smulg cu forța din această stare insuportabilă, luând hotărârea energică de-a o căuta iarăşi pe Mismis. Dar cum puneam laba pe prima treaptă care mă ducea spre zonele înalte, unde nădăjduiam s-o văd pe frumoasa visurilor mele, mă simțeam cuprins de ruşine şi sfială. Îmi retrăgeam laba şi mă refugiam trist sub sobă.

În ciuda acestei depresiuni, mă bucuram de o sănătate fizică excelentă. Am căpătat în mod vizibil mai multă greutate, dacă nu în domeniul ştiințelor, în orice caz trupeşte. Privindu-mă în oglindă, om observat cu plăcere că, în afară de prospețimea tinereții, chipul meu dolofan începea să dobândească şi ceva care inspira respect.

Până şi maestrul şi-a dat seama de schimbările petrecute în mine. Într-adevăr, înainte vreme torceam şi făceam salturi voioase atunci când îmi oferea vreo bucățică mai gustoasă; sau mă tăvăleam la picioarele lui şi îi săream pe genunchi când se trezea din somn strigându-mi: „Bună dimineața, Murr!" Acum renunțasem la toate acestea, mulțumindu-mă cu un „miau!" amical şi cu acea mândră şi elegantă arcuire a spatelui pe care cititorul cred că o cunoaşte.

Ba disprețuiam chiar şi jocul de-a pasărea, care-mi plăcuse odinioară atât de mult. Pentru gimnaştii şi acrobații din specia mea va fi de folos să afle în ce consta acest joc. Maestrul meu lega una sau două pene de scris la capătul unei ațe mai lungi pe care le purta în sus şi in jos prin aer, de credeai că zboară cu adevărat. Eu pândeam dintr-un colț şi, prinzând cadența, săream de atâtea ori după pană până o apucam şi o făceam ferfeniță. Îndeletnicirea aceasta mă pasiona grozav; îmi închipuiam că penele sunt cu adevărat o păsărică şi mă dăruiam din toată inima jocului, astfel că spiritul şi trupul, solicitate deopotrivă, se formau şi se

căleau. Da, acum chiar şi acest joc îl dispreţuiam; rămâneam tolănit pe pernă, oricât se ostenea maestrul să legene penele prin aer.

Într-o zi, văzând că abia întind lăbuţa, cu ochii mijiţi, spre pana aruncată chiar pe pernă, lingă nasul meu maestrul îmi spuse:

— Ascultă, motane, te-ai schimbat cu totul. Pe zi ce trece devii tot mai nepăsător şi tot mai leneş. Cred că mănânci şi dormi prea mult.

Aceste cuvinte ale maestrului au căzut ca o rază de lumină în sufletul meu! Pină atunci socotisem că tristeţea lâncedă se datoreste numai amintirii lui Mismis şi a paradisului dragostei pierdut atât de uşuratic; abia acum îmi dădeam seama în ce măsură au intervenit exigenţele vieţii pământeşti, care m-au îndepărtat de sublimele mele năzuinţe spre studiu. Există în natură lucruri care arată limpede că încătuşata Psyche e silită să sacrifice o mare parte din libertatea ei tiranului care se numeşte trup. Socot că dintre aceste lucruri face parte în primul rând gustoasa fiertură de făină cu lapte dulce şi unt, precum şi o pernă lată, bine umplută cu păr de cal. Menajera maestrului se pricepea grozav să facă fiertura aceea dulce, astfel că în fiecare dimineaţă înghiţeam cu poftă câte două farfurii pline. Dar, după asemenea mâncare, nu mai aveam niciun chef de ştiinţe, care mi se păreau nesărate, şi chiar de căutam o diversiune, refugiindu-mă în poezie, nu-mi era de niciun folos. Operele cele mai preţuite ale celor mai noi autori, tragediile cele mai celebre ale celor mai vestiţi dramaturgi – nimic nu reuşea să-mi capteze atenţia. Gândurile îmi rătăceau haotic şi cu iscusita menajeră a maestrului, fără să vrea, se găsea în conflict autorul, căci mi se părea că se pricepe mai bine decât el la gradarea potrivită a grăsimii, dulceţii şi cantităţilor... Ce fatală confuzie de vis între plăcerile spirituale şi cele trupeşti!... Da, pot numi de vis

această confuzie, căci visurile prindeau să se închege, silindu-mă să caut al doilea lucru primejdios, vreau să spun perna cea lată şi bine umplută cu păr de cal, ca să mă aştern pe-un somn dulce. Şi atunci îmi apărea chipul fermecător al frumoasei Mismis. Vai! înseamnă că toate se leagă între ele: fiertura de lapte, dispreţul pentru ştiinţă, melancolia, perna, firea prozaică, gândurile de dragoste!... Maestrul avea dreptate: mâncam şi dormeam prea mult. Cu o seriozitate stoică am hotărât să fiu mai cumpătat. Dar slabă e firea motănească!... Cele mai frumoase hotărâri se spulberau la mirosul dulce al fierturii de lapte, se împiedicau de perna îmbietoare.

Într-o zi, l-am auzit pe maestru, care ieşise din cameră, adresându-se cuiva în coridor:

— Mă rog, fie şi aşa. Poate că societatea îl va mai înveseli. Dar nu cumva să-mi faceţi vreo poznă pe aici, să-mi săriţi pe masă, să-mi răsturnaţi călimara sau să-mi aruncaţi ceva pe jos, că vă dau afară pe-amândoil

Apoi maestrul întredeschise uşa, lăsând pe cineva să intre. Acel cineva nu era altul decât amicul Mucius. Aproape să nu-l recunosc! Blana lui – de obicei netedă şi lucioasă – era acum zbârlită şi neîngrijită; ochii, în fundul capului; iar înfăţişarea lui, care, ce-i drept, fusese şi înainte necioplită, dar totuşi destul de suportabilă, căpătase acum ceva trufaş, ba chiar brutal.

— Na, scuipă el către mine, na, în sfârşit, te revăd! Trebuie să te caute cineva sub afurisita dumitale de sobă? Dar, dă-mi voie?

Cu aceste cuvinte, se duse la farfurie şi înghiţi peştele prăjit pe care mi-l păstrasem pentru cină. Pe când înfuleca, găsi şi vreme să mă întrebe:

— Ia spune, unde naiba ai dispărut? De ce nu vii niciodată pe acoperiş? De ce nu te poate vedea nimeni în niciunul din locurile de petrecere?

I-am explicat că, după ce am renunțat la dragostea pentru frumoasa Mismis, m-am consacrat în întregime ştiinţelor, aşa că de plimbări nici n-ar mai putea fi vorba. Nu simt câtuşi de puțin nevoie de societate, întrucât la maestrul meu am tot ce-mi poate dori inima: fiertură de lapte, carne, peşte, un culcuş moale etc. O viață liniştită şi lipsită de griji este cea mai mare binefacere pentru un motan cu înclinațiile şi talentele mele. Mă tem ca această pace să nu fie tulburată dacă aş începe să ies în lume, cu atât mai mult, cu cit am constatat că, din păcate, slăbiciunea mea pentru micuța Mismis nu s-a stins cu desăvârşire şi o eventuală întâlnire cu ea ar putea să mă împingă la vreo faptă pripită, pe care apoi s-ar putea s-o regret amar.

— Mai târziu poți să mai vii c-un rând de peşte! zise în sfârşit Mucius, ştergându-şi în treacăt cu laba, botul, mustățile şi urechile, după care se trânti pe pernă chiar lângă mine.

Toarse câteva secunde în semn de satisfacție şi îmi vorbi iarăşi cu glas şi gesturi blânde.

— Dragă frate Murr, ai avut, să ştii, mare noroc că mi-a trecut prin cap să te vizitez în chilia dumitale şi că maestrul m-a lăsat să intru fără să-mi facă greutăți. Eşti în primejdia cea mai mare care poate să-l amenințe pe un ins ca dumneata cu doxă la cap şi vlagă In vine. Vreau să spun că eşti pe cale să devii un filistin dezgustător. Spui că ştiințele nu-ți mai lasă timp să te vezi cu ceilalți motani! Nu te supăra, frățioare, dar asta-i minciună curată. Aşa cum arăți – gras, gros şi umflat – nu semeni de loc a unul care roade cărți. Crede-mă ce-ți spun: afurisita asta de viață comodă te-a dus la lene, de te-ai moleşit în halul ăsta. Te-ai fi simțit cu totul altfel dacă erai silit, ca unul de-ai noştri, să faci pe dracu în patru, ca să şterpeleşti un os de peşte, sau să pui gheara pe vreo păsărică.

— Credeam, l-am întrerupt pe amicul meu, că situația dumneavoastră putea fi socotită bună şi fericită. Ştiu că ați fost...

Mucius mă întrerupse furios:

— Lasă, despre asta vorbim noi altă dată. Şi nu mai tot da zor cu „dumneavoastră", că nu pot suferi tonul ăsta. Spune-mi dumneata, până o să bem bruderşaft. Văd că eşti un filistin şi nu te pricepi la regulile de purtare ale studenților.

Am încercat să mă scuz față de prietenul înfuriat; atunci el a continuat mai potolit:

— Aşadar, după cum ți-am spus, asta nu-i viață, frate Murr. Trebuie să ieşi, trebuie să ieşi în lume.

— Cerule! am exclamat înspăimântat. Ce tot vorbeşti, frate Mucius? Ai uitat ce ți-am povestit în beci acum câteva luni? Cum am sărit în lumea largă dintr-o trăsură englezească, şi ce primejdii mă amenințau din toate părțile? Şi cum, până la urmă, am fost salvat de bunul Ponto, care rn-a adus înapoi la maestrul meu?

Mucius râse sarcastic:

— Păi da, bunul Ponto – aici e totul! Fățarnicul ăsta spilcuit şi caraghios, care scoate ochii cu deşertăciunea lui şi care a binevoit să se ocupe de dumneata, pentru că n-avea nimic mai bun de făcut şi pentru că asta îl amuza. Dar ia încearcă să-l cauți la adunările lor de gaşcă

— Nici n-o să te recunoască, ba chiar, întrucât nu eşti din tagma lor, o să te şi sfâşie! Bunul Ponto, care-n loc să te introducă în lumea cea adevărată, ți-a spus tot felul de poveşti stupide de-ale oamenilor! Nu, dragul meu Murr, aventura de atunci ți-a arătat altă lume decât aceea căreia îi aparții în realitate. Crede-mă ce-ți spun, toată învățătura dumitale de unul singur nu te ajută la nimic, ba, mai degrabă, îți dăunează. Căci ai rămas un filistin şi nu-i în toată lumea ceva mai plicticos şi mai fără haz ca un filistin savant!

Cu toată sinceritatea i-am mărturisit amicului Mucius că nu prea înțeleg ce însemnează „filistin” şi ce vrea să spună cu asta.

Mucius mi-a răspuns cu un zâmbet fermecător, aşa că în clipa aceea arăta foarte drăguț şi semăna iarăşi cu Mucius cel de altădată:

— O, frate Murr! Degeaba aş încerca să-ți explic toate astea, căci nu vei putea înțelege ce-i un filistin, cită vreme dumneata însuți eşti unul dintre ei. Însă dacă vrei să te mulțumeşti, deocamdată, cu câteva trăsături principale ale unui filistin pisicesc, aş putea...

(F.m.)... un spectacol foarte ciudat. În mijlocul camerei stătea prințesa Hedwiga; obrazul îi era alb ca varul, privirea fixă. Prințul Ignatius se juca cu ea cum s-ar fi jucat cu o marionetă: îi ridica un braț în sus, şi brațul îi rămânea in această poziție; apoi i-l cobora, şi brațul se lăsa în jos. O împingea uşurel înainte, prințesa făcea câțiva paşi; o punea să se aşeze într-un jilț, prințesa se aşeza. Prințul era atât de absorbit de jocul acesta, incit nu-şi dădu seama că intră cineva.

— Ce-i asta, prințe?! exclamă principesa-mamă.

Prințul Ignatius o asigură, chicotind şi frecându-şi mulțumit mâinile, că surioara lui, Hedwiga, a devenit acum foarte cuminte şi face tot ce-i cere el; nici măcar nu-l mai contrazice şi nu-l ceartă ca odinioară. Spunând acestea se apucă s-o aşeze pe prințesă în toate pozițiile, dând totodată comenzi militare. Văzând-o cum sta ca fermecată oricum o punea, râdea zgomotos şi țopăia de bucurie.

— Asta-i insuportabil! şopti prințesa-mamă cu tremur în glas şi lacrimi în ochi. Dar medicul curții se apropie de prinț.

— Încetați, alteță! zise el pe ton sever şi poruncitor. Apoi o luă pe prințesă de braț, o întinse cu grijă pe divanul care se afla în cameră şi trase perdelele. Pe urmă se adresă

prințesei-mame: în momentul de față prințesa are nevoie în primul rând de odihnă, aşa încât vă rog ca prințul să plece.

Prințul Ignatius se purtă cit. Se poate de urât, văicărindu-se printre sughițuri de plâns că, în ziua de astăzi, nişte oameni care nu sunt prinți şi nici măcar de neam nobil îşi permit să-l contrazică. Iar el vrea să rămână lingă prințesă, sora lui, care i-a devenit mai dragă decât ceştile lui cele mai frumoase, iar domnul medic al curții nu are a-i da niciun fel de ordine.

— Du-te în camera dumitale, dragul meu, îi spuse blând printesa-mamă. Hedwiga trebuie acum să doarmă, iar după masă o să vină domnişoara Julia.

— Domnişoara Julia! exclamă prințul, râzând şi țopăind copilăros. Domnişoara Julia! Vai ce bine-mi pare! Am să-i arăt noile mele gravuri, unde sunt înfățişat în basmul despre împăratul apelor ca prințul somonilor purtind Marele ordin. Apoi sărută ceremonios mâna prințesei-mamă, iar pe a lui o întinse cu un aer mândru medicului curții ca să-i fie sărutată. Acesta însă îi luă mâna şi-l duse spre uşă, pe care o deschise înclinându-se politicos. Prințul acceptă să fie dat afară în felul acesta.

Prințesa-mamă, istovită şi din cale-afară de tristă, se aşează într-un jilț şi, sprijinindu-şi capul în mâini, şopti cu adâncă îndurerare:

— Ce păcat groaznic apasă asupra mea, că mă pedepseşte cerul atât de cumplit? Întâi fiul acesta, condamnat să rămână veşnic copil, şi acum Hedwiga, scumpa mea Hedwiga!

Prințesa-mamă se lăsă în voia gândurilor ei negre.

în vremea asta, medicul curții izbutise cu multă trudă să strecoare în gura prințesei Hedwiga câteva picături dintr-un medicament şi chemase cameristele care o transportară în odaia ei, căci starea aceea ciudată de automatism nu se schimbase de loc. Totodată le dădu dispoziție să fie chemat

îndată, la cel mai mic accident ce s-ar fi putut în-timpla prințesei. Apoi medicul se adresă prințesei-mame:

— Alteța-voastră, oricât de stranie, oricât de îngrijorătoare ar putea să pară starea prințesei, totuşi vă pot asigura că va înceta repede, fără niciun fel de urmări primejdioase. Prințesa suferă de acea formă ciudată de *catalepsie*, care se întâlneşte atât de rar în practica medicală, încât mulți medici celebri nu au avut niciodată in viața lor prilejul s-o observe. De aceea pot să mă consider cu adevărat fericit...

Aici medicul se încurcă.

— Ah, rosti prințesa-mamă cu amărăciune, se cunoaşte Că eşti un adevărat practician, nu te impresionează nici cea mai cumplită suferință, dacă îți poate îmbogăți cunoştințele.

— Chiar recent, urmă medicul, fără să ia în seamă reproşul prințesei, am găsit într-o lucrare ştiințifică descrierea unui caz întru totul asemănător cu starea fiicei dumneavoastră. După cum povesteşte autorul, o doamnă din *Vesoul* a venit la Besancon în legătură cu un proces pe care-l avea. Importanța acestui proces, gândul că pierderea lui ar umple cupa suferințelor ei, aruncând-o în ghearele mizeriei, toate acestea o copleşeau de o nelinişte ce atinse gradul unei adevărate exaltări. Noaptea nu mai putea dormi, mânca puțin, putea fi văzută în biserică rugându-se şi făcând mătănii într-un fel cu totul neobişnuit – într-un cuvânt starea ei anormală se manifesta în toate chipurile. Până la urmă, chiar în ziua când soarta procesului trebuia să se hotărască, a avut un accident pe care cei din jur l-au luat drept un atac de apoplexie. Medicii, chemați de urgență, au găsit-o stând într-un jilț; avea ochii scânteietori, larg deschişi şi ridicați spre cer; nu clipea şi ținea mâinile în sus, împreunate a rugă. Fața ei, care până atunci fusese palidă şi tristă, era acum îmbujorată, cu o expresie senină şi mai plăcută ca de obicei. Respira liber şi ritmic, pulsul era slab şi rar, dar destul de ritmic şi el, aproape ca la o

persoană cufundată într-un somn liniştit. Extremităţile îi erau flexibile si puteau să fie aşezate, fără nicio rezistenţă, în orice poziţie. Dar tocmai în faptul că extremităţile nu-şi puteau modifica de la sine poziţia în care fuseseră puse era o dovadă evidentă a stării ei morbide. Dacă i se trăgea bărbia în jos, gura se deschidea şi rămânea deschisă. I se ridicau pe rând braţele, care rămâneau aşa, fără să cadă jos. Dacă braţele ii erau răsucite la spate sau întinse într-o poziţie în care nimeni n-ar fi fost în stare să stea multă vreme, la ea acest lucru era posibil. Corpul îi putea fi înclinat oricât de mult, niciodată nu-şi pierdea echilibrul. Părea cu totul insensibilă. Au scuturat-o, au ciupit-o, au chinuit-o în toate felurile, au pus-o cu picioarele pe cărbuni încinşi, i-au strigat la ureche că va câştiga procesul – dar zadarnic; nu dădea niciun semn de viaţă conştientă. Încetul cu încetul a început să-şi revină, dar vorbele îi erau fără şir. Până la urmă...

— Continuă, spuse prinţesa, văzând că medicul s-a oprit. Te rog să nu-mi ascunzi nimic, oricât de groaznic ar fi. Nu-i aşa că doamna şi-a pierdut minţile?

— E destul să spun, urmă medicul, că starea foarte gravă a acestei doamne a mai durat încă patru zile şi că, după întoarcerea ei la Vesoul, s-a însănătoşit deplin, fără ca boala ei ciudată să fi lăsat urmări.

Prinţesa-mamă se cufundă iarăşi în gândurile ei amare, în timp ce medicul curţii începu a vorbi cu lux de amănunţi; despre medicamentele pe care avea de gând să le administreze prinţesei Hedwiga, pierzându-se până la urmă în demonstraţii atât de ştiinţifice, de parcă ar fi vorbit cu doctorii cei mai savanţi, întruniţi într-un consult medical.

Prinţesa întrerupse, în sfârşit, torentul de cuvinte al medicului, spunând:

— La ce folosesc toate mijloacele ştiinţei speculative, când în primejdie se află însăşi sănătatea spiritului?

Vreme de câteva clipe medicul curții nu zise nimic, apoi continuă:

— Alteță, exemplul extraordinar al catalepsiei acelei doamne din Besançon arată că boala ei se datora unei cauze psihice. După ce şi-a venit puțin în simțiri, medicii au început tratamentul, insuflându-i curaj şi încredințând-o că a câştigat procesul acela nefericit. Cei mai experimentați medici sunt unanimi în a declara că asemenea stări sunt provocate, în primul rând, de puternice şocuri psihice. Prințesa Hedwiga este de o sensibilitate cu totul ieşita din comun; aş putea spune chiar că sistemul ei nervos se abate întrucâtva de la normal. Pare sigur că starea ei morbidă a fost provocată de o zguduire sufletească. Trebuie să încercăm să descoperim cauza, pentru ca apoi s-o putem influența în mod eficace cu mijloace psihice. Plecarea precipitată a prințului Hector... în sfârşit, o mamă poate vedea uneori mai adânc decât orice medic şi-i poste pune acestuia la îndemână mijloacele cele mai bune de tratament.

Prințesa-mamă se ridică în picioare şi spuse cu un aer mândru şi rece:

— Chiar şi o simplă burgheză nu-şi dezvăluie tainele inimii ei femeieşti. O casă princiară nu-şi deschide sufletul decât în fața bisericii şi slujitorilor ei, printre care un medic nu are dreptul să se numere.

— Dar cine poate trage o linie de despărțire atât de categorică între sănătatea trupească şi cea spirituală?! exclamă medicul cu însuflețire. Medicul este al doilea duhovnic. Trebuie să i se îngăduie să privească adâncurile ființei psihice, căci altfel se află în orice clipă în primejdie de a da greş. Aduceți-vă aminte, alteță, de povestea acelui prinț bolnav...

— Destul! îl întrerupse prințesa, vădit iritată. Nu voi putea fi niciodată convinsă să săvârşesc ce nu se cuvine, după

cum nu-mi pot închipui că vreun gând sau vreun sentiment nelalocul lui ar fi provocat boala prințesei.

Cu aceste cuvinte, alteța-sa li întoarse spatele şi plecă.

„Ciudată femeie şi prințesa asta! îşi spuse medicul. E gata să convingă pe alții – şi chiar pe ea însăşi – că altul e chitul cu care natura lipeşte sufletul de trup, când e vorba de o plămadă princiară, nesuferind nicio comparație cu chitul folosit pentru noi, ceilalți bieți pământeni, de origine burgheză. Nici nu-ți este măcar îngăduit să te gândeşti că prințesa are şi ea o inimă; ca acel curtean spaniol care a refuzat ciorapii de mătase, oferiți în dar doamnei sale de nişte burghezi do treabă din Olanda, sub cuvânt că e o lipsă de cuviință să pomeneşti că regina Spaniei are şi ea picioare ca toată lumea! Şi totuşi sunt gata să fac prinsoare că pricina groaznicei boli nervoase a prințesei Hedwiga trebuie căutată numai în acest laborator al tuturor suferințelor femeieşti, care este inima."

Medicul curții se gândi iarăşi la plecarea precipitată a prințului Hector; la sensibilitatea exagerată, morbidă chiar, a prințesei Hedwiga; la purtarea ei, după câte auzise, pătimaşă față de prinț, şi ajunse la concluzia că numai o neînțelegere în dragoste putea s-o rănească atât de adânc, încât să-i provoace boala. Vom avea prilejul, în cele ce urmează, să vedem dacă presupunerile medicului erau sau nu întemeiate. În ceea ce o priveşte pe principesa-mamă, este posibil că şi dânsa presupunea ceva asemănător şi de aceea socotea toate întrebările şi investigațiile medicului ca necuviincioase, întrucât curtea respingea, în general, orice sentiment profund, socotindu-l indecent şi vulgar. De altfel, principesa-mamă nu era lipsită nici de sensibilitate, nici de inimă, dar monstrul acela ciudat, pe jumătate caraghios si pe jumătate dezgustător, care se numeşte etichetă, o apăsa ca un coşmar, neîngăduindu-i niciun suspin, niciun semn al vieții lăuntrice. De aceea putea face față unor scene ca

aceea dintre prințul Ignatius şi prințesa Hedwiga şi putea să respingă semeț pe cel ce nu voia altceva decât să-i fie de folos.

În timp ce aceste lucruri se petreceau în castel, în parc de asemenea au avut loc unele evenimente vrednice de consemnat aici.

În tufişul din stânga intrării se afla mareşalul curții. Acesta scoase din buzunar o mică tabacheră de aur, din care luă o priză, şterse cutiuța de câteva ori cu mâneca hainei, şi o întinse către valetul prințului Irenaus, cu următoarele cuvinte:

— Dragul meu, ştiu că-ți plac asemenea bibelouri; primeşte, te rog această tabacheră ca o mică dovadă a înaltei mele bunăvoințe, pe care te poți bizui întotdeauna. Dar spune-mi, iubitule, cum a fost cu plimbarea aceea atât de ciudată şi neobişnuită?

Vârând tabachera de aur în buzunar, valetul îi mulțumi, după care îşi drese glasul şi urmă:

— Pot să asigur pe excelența-voastră că înălțimea-sa stăpânul nostru este foarte îngrijorat din clipa când, nu se ştie cum, înălțimea-sa prințesa Hedwiga şi-a pierdut cele cinci simțuri. Astăzi înălțimea-sa a stat în picioare lingă fereastră vreme de cel puțin o jumătate de ceas, bătând toba cu nobilele sale degete de la mâna dreaptă, atât de vehement, încât geamul zăngănea groaznic. Dar bătea numai marşuri, dintr-acelea cu melodii frumoase şi caracter înviorător, după cum obişnuia să spună răposatul meu cumnat, trompetistul curții. Excelența-voastră ştie că răposatul meu cumnat, trompetistul curții, era un om iscusit. Notele de jos sunau ca scoase de un balaur, iar cele de sus ca glasuri de privighetori, cât priveşte tonurile de mijloc...

— Ştiu, ştiu toate acestea, dragul meu! îl întrerupse mareşalul curții. Răposatul dumitale cumnat a fost un

trompetist de mâna întâi, dar acum să-mi spui ce făcea şi ce spunea înălțimea-sa atunci când a binevoit să bală toba în geam?

— Ce făcea şi ce spunea?! Hm! Nu mare lucru. Înălțimea-sa a întors capul, m-a săgetat c-o privire de foc si a scuturat cu furie clopoțelul, strigând: „Francois!" „Francois!" „Aici sunt., înălțimea-voastră!" i-am răspuns eu îndată. Atunci înălțimea-sa a binevoit să strige cu glas furios: „De ce nu spui, dobitocule!" şi apoi a strigat:

„Hainele mele de plimbare!" Am făcut ce mi se poruncise, înălțimea-sa a binevoit să-şi pună haina de mătase verde, fără stea, şi să se îndrepte spre parc. Înălțimea-sa mi-a interzis s-o urmez, dar, mă înțelegeți, excelență, noi trebuie să ştim unde se află înălțimea-sa, căci, dacă se întâmplă vreo nenorocire... În sfârşit, am urmat-o pe înălțimea-sa la distanță şi mi-am dat seama că s-a îndreptat spre pavilionul de pescuit.

— La maestrul Abraham! exclamă mareşalul curții în culmea mirării.

— Chiar aşa, răspunse valetul, cu o expresie importantă şi misterioasă.

— La maestrul Abraham! repetă mareşalul curții. E pentru întâia oară că înălțimea-sa îl vizitează acolo pe maestru.

După o tăcere semnificativă, mareşalul curții urmă:

— În afară de asta, înălțimea-sa n-a mai spus nimic?

— Absolut nimic! răspunse valetul plin de importanță. Totuşi, adăugă el cu un zâmbet şiret, una dintre ferestrele pavilionului dă spre tufişul cel mare şi acolo e un loc de unde se poate auzi orice cuvânt rostit înăuntru. S-ar putea chiar...

— Dacă ai vrea să faci asta pentru mine, iubitule! exclamă mareşalul curții încântat.

— Am s-o fac, spuse valetul strecurându-se în tufiş. Dar când se întoarse, mai-mai să se ciocnească de prinţ, care trecea spre castel. Plin de respect făcu un salt înapoi.

— *Vous etes un grand*[173] tâmpit! răcni prinţul. Apoi strigă mareşalului un *dormez bien!* şi porni spre castel, urmat de valet.

Uluit, mareşalul curţii rămase locului mormăind:

— Pavilionul de pescuit... maestrul Abraham... *dormez bien.* Până la urmă se hotărî să se ducă imediat la cancelarul imperial, pentru a se consfătui cu privire la această extraordinară întâmplare şi, eventual, să-şi dea seama ce constelaţie va răsări la curte în urma acestui eveniment.

Maestrul Abraham îl însoţise pe prinţ chiar până la tufişul în care se aflau mareşalul curţii şi valetul înălţimii-sale; de acolo se întoarse căci prinţul nu dorea să fie văzut de la ferestrele castelului în tovărăşia bătrânului. Stimatul cititor ştie cit de bine i-a reuşit prinţului să-şi ascundă această vizită secretă la maestrul Abraham. Dar, în afară de valet, mai era cineva care-l observase fără ştirea lui.

Când să ajungă în pragul locuinţei sale, maestrul Abraham fu întâmpinat de doamna consilier Benzon care se ivi pe neaşteptate din aleile ce începeau să se întunece.

— Aşadar, exclamă ea cu un râs amar, prinţul a venit să-ţi ceară sfatul, maestre Abraham! Într-adevăr, dumneata eşti stâlpul de încredere al casei princiare; şi tatăl şi fiul beneficiază de înţelepciunea şi experienţa dumitale; iar atunci când sfatul cel bun este prea scump sau imposibil...

— Atunci, îi luă vorba maestrul Abraham, atunci există o doamnă consilier, de fapt o stea strălucitoare, care luminează totul şi sub a cărei influenţă un biet bătrân

---

[173] Eşti un mare... (franc).

constructor de orgi are posibilitatea să trăiască şi să-şi ducă până la capăt modesta lui viaţă.

— Lasă aceste glume amare, maestre Abraham. O stea, oricât de strălucitoare, poate să pălească şi până la urmă chiar să se stingă, dispărând de pe orizontul nostru. Se pare că nişte evenimente foarte bizare se împletesc în acest cerc familial izolat, pe care un orăşel şi, în plus, o mână de oameni, obişnuiesc a-l numi *curte.* Plecarea precipitată a mirelui, atât de aşteptat, starea gravă a Hedwigăi!... Toate acestea l-ar fi putut zdruncina adânc pe prinţul Irenaus, dacă n-ar fi un om lipsit de orice sentiment.

— N-aţi fost totdeauna de această părere, doamnă consilier, o întrerupse maestrul Abraham.

— Nu înţeleg ce vrei să spui, zise doamna Benzon cu dispreţ, aruncându-i o privire ascuţită; după care se uită repede în altă parte.

Având încredere în maestrul Abraham, recunoscându-i chiar o superioritate spirituală, prinţul Irenaus lăsase la o parte toate scrupulele princiare; în timpul vizitelor sale în pavilionul de pescuit îşi deschisese sufletul, trecând însă sub tăcere părerile pe care doamna Benzon le exprimase în legătură cu tulburătoarele evenimente petrecute în ziua aceea. Maestrul ştia toate acestea şi nu fu surprins de agitaţia doamnei consilier; totuşi cunoscând-o atât de stăpână pe sine şi atât de rezervată, era cam mirat că ea nu şi-a putut ascunde mai bine neliniştea.

Pe doamna Benzon trebuie s-o fi durut însă foarte mult că monopolul tutelei ei asupra prinţului a fost din nou primejduit – şi încă într-o clipă atât de critică.

Din motive care vor deveni poate mai clare în viitor, legătura dintre prinţesa Hedwiga şi prinţul Hector era dorinţa cea mai arzătoare a doamnei consilier. Îşi închipuia că tocmai această alianţă era în joc, şi de aceea orice amestec al unei terţe persoane i se părea o primejdie. Afară

de aceasta, pentru întâia oară în viața ei s-a pomenit înconjurată de mistere de nepătruns, pentru întâia oară prințul Irenaus tăcea. Nu putea exista o jignire mai mare pentru ea, care era deprinsă să tragă sforile în jocul ce se desfăşura la această curte iluzorie.

"Maestrul ştia că modul cel mai potrivit de a răspunde unei femei iritate este calmul imperturbabil. De aceea nu rosti niciun cuvânt, ci porni alături de doamna Benzon, care se îndreptă îngândurată spre podețul atât de bine cunoscut amabilului nostru cititor. Doamna consilier se rezemă de balustradă, cu privirea pierdută spre tufişurile îndepărtate, pe care soarele, gata să asfințească, le poleia cu razele lui de aur, de parcă şi-ar fi luat rămas bun.

— Frumoasă seară, rosti într-un târziu doamna Benzon, fără a întoarce capul.

— Da, răspunse maestrul Abraham. O seară liniştită, senină, ca un suflet pur şi netulburat.

— Să nu vă faceți o părere greşită, spuse doamna Benzon, renunțând la felul intim în care obişnuia să-i vorbească, să nu vă faceți o părere greşită, dragă maestre, că m-a durut când, deodată, prințul v-a luat numai pe dumneavoastră drept confident al său; că numai de la dumneavoastră a cerut sfat într-o chestiune în care o femeie cu experiența lumii l-ar fi putut sfătui şi ajuta cel mai bine. Dar această susceptibilitate măruntă, pe care eu n-am fost în stare s-o ascund, a trecut, a trecut cu desăvârşire. Acum m-am liniştit, căci n-a fost vorba decât de o încălcare a formelor. Prințul trebuia să-mi fi spus el însuşi ceea ce am aflat pe o cale ocolită, şi nu pot decât să aprob întru totul răspunsul pe care i l-ați dat, dragă maestre. Şi chiar vă mărturisesc că eu însămi am înfăptuit ceva nu tocmai vrednic de laudă. Singura mea scuză este că nu am fost îndemnată de o simplă curiozitate feminină, ci de interesul meu profund pentru tot ce priveşte familia princiară. Aflați deci, maestre,

că am tras cu urechea în timpul întregii dumneavoastră convorbiri cu prinţul si am auzit tot ce s-a spus...

Aceste cuvinte ale doamnei Benzon treziră în maestrul Abraham un simţământ ciudat, un fel de amestec de ironie batjocoritoare şi de adâncă amărăciune. Ca şi valetul prinţului, îşi dăduse şi el seama că, dacă cineva s-ar ascunde în tufişurile de sub fereastra pavilionului, ar putea auzi tot ce se vorbeşte înăuntru. Abraham izbutise însă cu ajutorul unui dispozitiv acustic foarte ingenios, ca orice convorbire din pavilion să ajungă la urechile celui ascuns afară abia ca un zgomot nedesluşit, din care să nu poată înţelege nicio silabă. De aceea i se păru foarte penibilă încercarea doamnei Benzon de a afla, cu ajutorul unei minciuni, o taină pe care ea o bănuia, dar pe care prinţul nu o ştia, şi deci nu avea cum s-o destăinuiască maestrului Abraham. Cititorului ii va fi povestită la timpul potrivit convorbirea care a avut loc în pavilion între prinţ şi bătrân.

— O, exclamă maestrul Abraham, numai inteligenţa ageră a unei femei iscusite şi cunoscătoare într-ale vieţii – ca a dumneavoastră – v-a mânat la pavilionul de pescuit! Cum aş putea eu, un biet bătrân lipsit de experienţă, să mă descurc fără sprijinul dumneavoastră, în toate aceste probleme? Tocmai aveam de gând să vă istorisesc cu de-amănuntul ce mi-a spus prinţul; acum acest lucru a devenit de prisos, căci ştiţi tot. Dar poate că mă veţi găsi destul de vrednic să-mi povestiţi cu sinceritate toate intâmplările acelea care, cine ştie, n-or fi atât de negre în realitate!

Rostind aceste cuvinte, maestrul Abraham izbuti să găsească un ton atât de sincer încât, cu toată perspicacitatea ei, doamna Benzon n-a putut să-şi dea seama dacă e vorba de n mistificare sau dacă vorbeşte adevărat, şi această îndoială a făcut să-i scape din mână firul pe care-l apucase şi care se putea transforma într-un laţ fatal pentru maestru. Căutând zadarnic ce să

născocească, stătea nemişcată pe podeț privind la apele lacului.

Maestrul se bucură câteva clipe de frământarea ei, apoi gândurile i se îndreptară spre evenimentele petrecute în cursul acelei zile. Îşi dădea bine seama că în centrul lor se afla

Kreisler; o durere sfâşietoare îl cuprinse la gândul dispariției prietenului său cel mai scump şi, fără voia lui, suspină:

— Bietul Johannes!

Doamna Benzon se întoarse brusc spre el şi-l întrebă cu un ton violent:

— Cum, maestre Abraham? Doar nu eşti atât de stupid ca să crezi în moartea lui Kreisler?! Ce poate dovedi o pălărie însângerată? Şi ce l-ar fi putut face să ia deodată hotărârea groaznică de a-şi pune capăt vieții? De altfel ar fi fost găsit...

Nu mică fu mirarea maestrului Abraham când o auzi pe doamna Benzon vorbind de sinucidere în nişte împrejurări care îndreptățeau o bănuială cu totul de alt gen. Dar înainte de a fi putut el răspunde ceva, doamna consilier continuă:

— Noi nu putem decât să ne bucurăm de plecarea acestui nefericit, care pricinuieşte numai nenorociri oriunde apare. Firea lui pătimaşă, amărăciunea lui înverşunată – nu pot numi altfel faimosul lui umor – răscolesc orice suflet sensibil, de care apoi îşi bate joc cu cruzime. Dacă disprețul tuturor convențiilor, aş spune chiar sfidarea tuturor formelor acceptate în relațiile dintre oameni, constituie dovada unei superiorități intelectuale, ar însemna să îngenunchem cu toții în fața acestui capelmaistru. Dar mai bine să ne lase în pace şi să nu se ridice împotriva a tot ce e dictat de o viziune justă a vieții reale şi recunoscut de toată lumea, ca formând temelia tuturor satisfacțiilor noastre. Deci, să mulțumim cerului că a plecat; sper să nu-l mai revăd niciodată!

— Şi totuşi, îi răspunse maestrul Abraham blând, aţi fost întotdeauna o prietenă a bunului meu Johannes, doamnă consilier. L-aţi luat sub oblăduirea dumneavoastră într-un moment foarte critic pentru el şi l-aţi îndrumat chiar dumneavoastră pe o cale de la care l-au abătut tocmai convenţiile acelea apărate cu atâta înflăcărare de dumneavoastră. Ce i se poate, reproşa, aşa, dintr-o dată, bunului meu Kreisler? Ce răutate, ascunsă în sufletul lui, a ieşit acum la iveală? Trebuie oare să-l urâm pentru că, din prima clipă când a păşit într-o lume nouă pentru el, viaţa i-a arătat un chip ostil, pentru că îl ameninţa crima, pentru că l-a pândit un bandit italian?

La aceste cuvinte doamna Benzon tresări.

— Ce gând infernal s-a zămislit în mintea dumitale, maestre Abraham? întrebă ea cu tremur în glas. Dacă este adevărat, dacă Kreisler a fost ucis într-adevăr, asta ar însemna că logodnica pe care a scos-o din minţi a fost răzbunată Un glas lăuntric îmi spune că el e singurul vinovat de starea groaznică a prinţesei. A întins fără nicio milă coardele delicate ale sufletului unei bolnave, până au plesnit.

— În cazul acesta, răspunse maestrul Abraham muşcător, domnul acela italian s-a dovedit un om care ştie să ia hotărâri fulgerătoare, întrucât răzbunarea a fost mai iute decât fapta. Stimată doamnă consilier, întrucât aţi auzit tot ce am vorbit cu prinţul în pavilion, vă este cunoscut desigur că prinţesa Hedwiga a căzut în nesimţire în clipa când a răsunat împuşcătura din parc.

— Într-adevăr, spuse doamna Benzon, aproape că-ţi vine să crezi în toate năzdrăvăniile acelea despre care auzim acum mereu vorbindu-se: corespondenţe psihice şi aşa mai departel Dar, încă o dată, slavă Domnului că a plecat! Starea prinţesei se poate schimba; şi se va schimba. Însăşi fatalitatea l-a izgonit pe acela care ne-a tulburat liniştea.

Recunoaşte şi dumneata, maestre Abraham, că sufletul prietenului nostru este atât de plin de contradicţii, încât viaţa nu-i poate aduce alinare. Aşadar, presupunând chiar că...

Doamna consilier se opri, dar maestrul nu-şi mai putea stăpâni mânia care îi clocotea in suflet.

— Ce aveţi cu toţii împotriva lui Johannes?! exclamă el ridicând tonul. Ce rău v-a făcut, ca să-i refuzaţi un adăpost, un loc cit de mic pe lumea asta? Nu ştiţi? Atunci să v-o spun eu: Kreisler nu este plămădit din aluatul vostru şi nu pricepe felul vostru de a vorbi; scaunul pe care i-l oferiţi să şadă în mijlocul vostru este prea mic, prea îngust pentru el. Vă supără că nu puteţi să-l consideraţi ca pe unul de-ai voştri, deoarece nu vrea să recunoască veşnicia contractelor pe care le-aţi încheiat cu privire la rânduielile vieţii, şi e convins că orbirea nesăbuită de care sunteţi cuprinşi vă împiedică să vedeţi realitatea aşa cum este cu adevărat, că felul solemn în care vă închipuiţi că domniţi asupra unei lumi pe care n-o puteţi înţelege e cât se poate de comic. Toate acestea voi le numiţi răzvrătire. Lui îi place mai presus de orice felul de a glumi care izvorăşte din profunda cunoaştere a naturii, căci se adapă de la cele mai limpezi izvoare ale ei. Dar voi sunteţi nişte oameni respectabili şi serioşi, şi nu puteţi glumi. În pieptul lui sălăşluieşte spiritul dragostei adevărate; dar poate el oare să încălzească o inimă îngheţată pe veci, o inimă în care nu s-a aprins măcar o dată scânteia capabilă să aţâţe flacăra acestui spirit? Nu-l puteţi suferi pe Kreisler, pentru că nu vă este pe plac superioritatea lui – pe care nu i-o puteţi totuşi contesta. Vă temeţi de el, pentru că e preocupat de lucruri mai înalte decât cele ce se potrivesc cercului vostru strâmt.

— Maestre, spuse doamna Benzon cu glas înăbuşit, maestre Abraham, zelul cu care îţi aperi prietenul te duce prea departe. Ai vrut să mă jigneşti? Ei bine, ai reuşit, căci

cuvintele tale au trezit în mine unele gânduri care zăceau de mult, de mult amorțite. Spui că inima mi-i înghețată? Dar ştii tu oare dacă spiritul dragostei i-a vorbit vreodată cu glas prietenos? De unde ştii atât de sigur că n-am putut găsi liniște şi mângâiere decât tocmai în aceste convenții ale vieții, pe care trufaşul Kreisler le disprețuieşte? Nu crezi, bătrâne, tu care ai cunoscut de asemenea destule suferințe, că e un joc primejdios să te ridici mai presus de aceste convenții şi să încerci a te apropia de adevărul etern, amăgindu-te pe tine însuți? Ştiu, Kreisler m-a socotit întruchiparea celei mai reci şi mai inerte proze a vieții, şi, de fapt, n-ai făcut decât să formulezi părerea lui, spunând că am o inimă înghețată. Dar ai încercat vreodată să afli ce se ascunde sub această gheață care îmi apără pieptul ca o platoşă? E posibil ca, pentru bărbați, dragostea să nu constituie sensul vieții, ci doar înălțarea ei pe un pisc de la care pornesc drumuri mai sigure; pentru *noi* însă, punctul suprem şi luminos – singurul care plămădeşte şi formează ființa noastră – este clipa primei iubiri. Dacă o soartă potrivnică face ca această clipă să fie pierdută pe vecie, atunci pierdută este şi întreaga viață pentru o femeie slabă, care se va ofili într-o existență ştearsă şi fără bucurii; în schimb, o femeie înzestrată cu forță sufletească se smulge cu putere şi izbuteşte– tocmai în acest cadru al relațiilor vieții obişnuite – să-şi făurească o soartă în care află echilibru şi pace. Ascultă, bătrâne, am să-ți spun tot, aici, sub vălul întunericului care-mi ascunde destăinuirile. Află că atunci când în viața mea s-a ivit acel moment, atunci când l-am zărit pentru întâia oară pe *acela* care a aprins în mine tot focul dragostei de care e in stare o inimă de femeie, eu stăteam în fața altarului alături de Benzon, cel ce mi-a devenit soț – un soț bun, cum nu se întâlnesc decât foarte puțini. Prin lipsa lui de personalitate, mi-a oferit tot ce-mi puteam dori pentru a duce o viață tihnită, şi buzele mele n-

au rostit niciodată un cuvânt de mustrare sau de regret. M-am mărginit la sfera lucrurilor obişnuite, şi, dacă in aceste limite s-a întâmplat ceva care m-a abătut din calea mea, ceva care ar putea părea condamnabil şi pentru care n-aş putea găsi altă justificare decât forţa unui concurs momentan de împrejurări, dreptul de a mă condamna nu-l poate avea decât femeia *aceea* care, ca şi mine, a câştigat lupta grea a renunţării la fericirea supremă, chiar dacă acea fericire nu-i în realitate decât o dulce amăgire. M-a cunoscut prinţul Irenaus... Dar nu voi mai vorbi despic lucruri de mult trecute. Să ne ocupăm numai de prezent. Maestre Abraham, ţi-am îngăduit să arunci o privire în adâncurile sufletului meu; acum ştii de ce – ţinând seamă de felul în care se desfăşoară lucrurile aici – trebuie să mă tem de imixtiunea oricărui element străin. Destinul meu propriu, care s-a hotărât în clipa aceea fatală, îmi rânjeşte acum ca o fantomă prevestitoare de nenorociri. Trebuie să-i salvez pe cei ce-mi sunt dragi şi în această privinţă am planuri bine stabilite. Nu mi te împotrivi, maestre Abraham; iar dacă vrei, totuşi, să lupţi împotriva mea, bagă de seamă să nu rămâi de ruşine chiar cu cele mai abile scamatorii ale tale.

— Femeie nefericită! exclamă maestrul Abraham.

— Femeie nefericită, strigă doamna consilier, femeie nefericită eu, care am reuşit să învinge o soartă potrivnică şi mi-am găsit pacea şi mulţumirea tocmai acolo unde se părea că totul e pierdut?!

— Sărmană femeie nefericită! repetă maestrul Abraham cu un ton care vădea o adâncă emoţie. Îţi închipui că ai aflat pacea şi mulţumirea şi nici nu bănuieşti că disperarea, asemenea unui vulcan, ţi-a secătuit tot focul lăuntric. În orbirea ta încăpăţânată, iei o cenuşă stearpă, din care nu va încolţi niciodată vreo floare, drept ogorul mănos al vieţii, dăruitor de roade. Vrei să înalţi un edificiu pe o stâncă detunată; oare nu te temi că se va prăbuşi, chiar în clipa

când vor flutura vesel în vânt panglicile cununii de flori, menită să vestească izbânda arhitectului? Julia... Hedwiga... Ştiu, pentru ele ţi-ai urzit planurile cu atâta iscusinţă. Femeie nefericită, bagă de seamă dacă nu cumva acel simţământ funest, acea amărăciune adâncă, pe care o reproşezi lui Johannes al meu, nu izbucneşte chiar din propriul tău suflet. Gândeste-te dacă nu cumva proiectele tale atât de înţelepte nu sunt decât o revoltă îndârjită împotriva unei fericiri pe care n-ai gustat-o niciodată şi de care vrei acum să-i lipseşti chiar si pe cei dragi. Ştiu mai mult decât îţi închipui despre planurile tale, după cum ştiu mai mult decât crezi şi despre faimoasele împrejurări ale vieţii, care urmau să-ţi aducă pacea sufletească şi care te-au împins spre fapte condamnabile şi ruşinoase.

Auzind cele din urmă cuvinte ale maestrului, doamna Benzon scoase un geamăt înăbuşit şi nearticulat, care trăda zguduirea ei adâncă. Maestrul se opri, dar văzând că doamna consilier tace, nemişcată ca o stană de piatră, continuă liniştit:

— Singurul lucru care nici nu mi-ar trece prin minte, ar fi să încep vreo luptă cu dumneata, stimată doamnă consilier. Cit priveşte aşa-zisele scamatorii ale mele, ştii doar prea bine că de când fata mea invizibilă m-a părăsit...

Amintirea celei dispărute se trezi deodată în sufletul maestrului Abraham mai vie ca oricând; i se părea că o vede în negura depărtării şi că-i aude glasul dulce. – O, Chiara, scumpa mea Chiara! suspină el, adânc îndurerat.

— Ce-i cu dumneata, maestre Abraham? întrebă doamna Benzon, întorcându-se brusc spre el. Ce nume ai rostit?...

Dar, ţi-o spun încă o dată, nu mai trezi trecutul. Iar pe mine nu mă judeca după acele concepţii bizare, pe care le împărtăşeşti cu Kreisler şi făgăduieşte-mi că nu vei abuza de încrederea acordată de prinţul Irenaus. Făgăduieşte-mi că nu te vei pune de-a curmezişul planurilor mele!

Maestrul Abraham era însă atât de copleşit de dureroasa amintire a iubitei sale Chiara, încât abia auzea ce-i spunea doamna Benzon şi îi răspundea doar cu vorbe fără noimă.

— Nu mă refuza, maestre Abraham, continuă ea. După câte se vede, ştii într-adevăr mai mult decât presupuneam; totuşi, s-ar putea să mai fiu şi eu în posesiunea unor taine, a căror cunoaştere te-ar putea interesa foarte mult; ba chiar aş putea să-ţi fac un serviciu prietenesc, la care nici nu te gândeşti. Îţi propun să conducem împreună această curte care într-adevăr are nevoie de conducerea cuiva. Ai strigat numele „Chiara" cu o durere, care...

Un zgomot puternic, venind dinspre castel, îi întrerupse vorba. Maestrul Abraham se trezi din visurile sale, zgomotul...

(M.r.p.)... să-ţi spun următoarele. Oricât ar fi de însetat, un pisoi filistin începe să lingă de pe margini farfuria cu lapte, ca să nu-şi mânjească botul şi mustăţile şi să-şi păstreze astfel respectabilitatea, care pentru el e mai importantă decât setea. Dacă te duci în vizită la un asemenea pisoi, îţi va oferi toate bunătăţile, dar la plecare te va asigura numai de prietenia lui şi va înfuleca apoi, singur şi netulburat, delicatesele pe care ţi le oferise. Datorită tactului său care nu dă greş, un pisoi filistin dobândeşte peste tot, în pod sau în beci etc, cel mai bun loc unde să se întindă în voie. Îţi povesteşte cu de-amănuntul despre marile lui calităţi, adăugind că, slavă Domnului, nu se poate plânge că aceste calităţi ar fi trecut neobservate de soartă. Îţi lămureşte foarte pe larg cum a ajuns să-şi câştige locul însemnat pe care-l deţine, şi-ţi dezvăluie tot ce va face de aici înainte ca să-şi îmbunătăţească şi mai mult situaţia. Dar dacă vrei şi tu, în sfârşit, să spui câteva cuvinte despre tine şi despre soarta ta, care ţi-a fost mai puţin prielnică, îndată îl vezi pe filistin făcând ochii mici şi lipindu-şi urechile de cap, ca şi când ar dormi sau ar toarce. Un pisoi

de ăsta îşi linge cu grijă blana, ca să fie curată şi lucioasă, iar când vânează şoareci nu trece peste o băltoacă, fie cit de mică, fără să nu-şi scuture la tot pasul lăbuţele, chiar dacă riscă să scape vânatul, pentru ca în toate împrejurările să rămână o persoană elegantă, îngrijită şi bine îmbrăcată. Un pisoi filistin se teme şi evită cu grijă chiar cea mai mică primejdie; dacă tu te afli ameninţat de ceva şi-i ceri ajutor, te încredinţează, cu cele mai solemne jurăminte, de toată simpatia lui dar îşi exprimă regretul că, situaţia în care se află în acel moment, precum şi anumite consideraţiuni de care trebuie să ţină seama, nu-i îngăduie să-ţi dea vreun ajutor, în general, toate acţiunile şi toate faptele unui pisoi filistin atârnă în orice împrejurare de o mie şi una de consideraţiuni. Bunăoară, chiar şi faţă de micul mops care l-a muşcat de coadă, el rămâne politicos şi binecrescut; ca să nu-şi strice relaţiile cu câinele de pază, a cărui protecţie a ştiut să şi-o ciştige; numai noaptea, pe întuneric, îl pândeşte pe puiul acela de mops ca să-i scoată un ochi. A doua zi, îl căinează din toată inima pe scumpul lui prieten, tunând şi fulgerând împotriva josniciei unor duşmani perfizi. La drept vorbind, toate aceste rezerve se pot asemăna cu o bună vizuină de vulpe, din care pisoiul filistin poate să scape în clipa când crezi că ai pus mâna pe el. Întotdeauna preferă să stea la gura sobei, în casa lui, unde se simte în siguranţă; acoperişul îi dă ameţeli. Deci, după cum vezi, prietene Murr, acesta este şi cazul dumitale. Şi acum, dacă îţi spun că pisoiul-burş[174] este franc, cinstit, lipsit de egoism, săritor, gata întotdeauna să ajute pe un prieten, că nu cunoaşte alte consideraţiuni decât ceea ce îi dictează onoarea şi conştiinţa, într-un cuvânt că este antipodul pisoiului filistin, nu-ţi va fi greu să te ridici deasupra

[174] Aluzie la membrii unei organizaţii studenţeşti patriotice, înfiinţate la Jena în 1815, al cărei ideal era îndreptarea moravurilor.

filistinismului, ca să devii un pisoi-burş în toată puterea cuvântului.

Am simțit adevărul adânc din cuvintele lui Mucius. Mi-am dat seama că numai termenul de filistin nu-l ştiam, dar că asemenea caractere îmi erau foarte cunoscute, căci întâlnisem destui motani nemernici, pe care îi disprețuisem din toată inima. Cu atât mai dureroasă era eroarea din pricina căreia aş fi putut ajunge în categoria acelor indivizi vrednici de dispreț; de aceea m-am hotărât să urmez întru totul sfatul lui Mucius şi să devin, astfel, un pisoi-burş în toată puterea cuvântului. Odată, un tânăr i-a vorbit maestrului meu despre un prieten necredincios, caracterizându-l cu o expresie foarte ciudată, pe care eu n-am înțeles-o. L-a numit „tip pomădat". M-am gândit că epitetul „pomădat" se potriveşte de minune cu substantivul filistin şi l-am întrebat pe prietenul meu Mucius ce părere are despre asta. N-am apucat bine să rostesc cuvântul „pomădat", că Mucius a sărit în sus, cu un chiot de bucurie, şi a exclamat strângându-mă cu putere în brațe:

— Acum, prietene, îmi dau seama că m-ai înțeles pe deplin. Da, un filistin pomădat! El e acea făptură dezgustătoare care urăşte nobilul spirit al tagmei burşilor, iar noi am vrea să nimicim asemenea făpturi, oriunde le-am întâlni. Da, prietene Murr, ai dovedit că ai un simț autentic pentru tot ce este nobil şi măreț. Lasă-mă să te mai strâng o dată la pieptul meu, în care bate o inimă germană sinceră.

Cu aceste cuvinte, prietenul meu Mucius m-a îmbrățişat din nou, spunându-mi că are de gând să mă introducă in tagma burşilor chiar în noaptea următoare şi că n-aveam altceva de făcut decât să fiu la miezul nopții pe acoperiş, de unde mă va lua, ca să mă ducă la o petrecere organizată de un senior, şi anume motanul Puff.

Maestrul intră în odaie. Ca de obicei, i-am sărit în întâmpinare, m-am frecat de picioarele lui şi m-am tăvălit pe

jos ca să-mi arăt bucuria. Mucius a holbat şi el la maestru o privire în care se putea citi mulţumirea. După ce mă scarpină puţin după ceafă, maestrul îşi roti ochii prin cameră şi, găsind toate în bună rânduială, îmi spuse:

— Bravo! Conversaţia voastră a decurs în linişte şi pace, aşa cum le sade bine unor oameni de treabă şi binecrescuţi. Meritaţi o răsplată.

Maestrul se îndreptă spre uşa care dădea în bucătărie, iar noi, Mucius şi cu mine, ghicind intenţia lui bună, l-am urmat cu câte un „miau-miau" vesel. Şi, într-adevăr, maestrul a deschis bufetul, de unde a scos oasele rămase de la doi pui, pe care îi mâncase în ajun. Este îndeobşte cunoscut că specia mea consideră oasele de pasăre drept cea mai mare delicatesă ce se poate afla pe lumea asta; aşa se explică de ce lui Mucius i s-au aprins ochii, a început să toarcă foarte tare şi să-şi mişte coada în chipul cel mai drăgălaş, în clipa când maestrul a pus strachina pe duşumea. Înaintea noastră. Amintindu-mi de filistinul pomădat, împingeam către Mucius cele mai bune bucăţele, gâturile, coastele, *târtiţele,* mulţumindu-mă cu naşele mai grosolane ale copanelor şi ale aripilor. După ce am dat gata puii, voiam să-l întreb pe prietenul meu Mucius dacă ar mai fi cazul să bea o cană cu lapte dulce. Dar, având mereu în minte pe filistinul pomădat, am renunţat şi am împins spre el cana care, după cum ştiam, se afla sub dulap; l-am poftit prieteneşte să se îndestuleze, în timp ce eu ii ţineam tovărăşie. Mucius dădu cana pe gât, după care îmi st linse laba şi-mi spuse cu lacrimi de bucurie în ochi:

— Prietene Murr, duci o viaţă de Lucullus[175], dar mi-ai arătat că ai o inimă nobilă şi curată şi că eşti un prieten

---

[175] Lucius Licinus Lucullus (aprox. 117 — 57 î.e.n.), comandant de oşti roman şi bogat proprietar de sclavi, vestit pentru viaţa îmbelşugată pe care o ducea.

credincios, astfel că nu e nicio primejdie ca plăcerile deşarte ale lumii să le atragă in mlaştina filistinismului. Îți mulțumesc din toată inima!

Ne-am despărțit cu o călduroasă strângere de labă, după strămoşescul obicei. Fără îndoială, că pentru a-şi ascunde emoția profundă care-i storcea lacrimi din ochi, Mucius a zbughit-o pe fereastră ca o săgeată, ajungând cu un adevărat salt mortal până pe acoperişul vecin. Chiar şi eu. Înzestrat de la natură cu o excelentă elasticitate, am fost mirat de această săritură îndrăzneață şi am descoperit astfel încă un prilej de a-mi preamări specia, compusă din gimnaşti înnăscuți care n-au nevoie de prăjini. Afară de asta, prietenul meu Mucius mi-a dovedit că îndărătul unei înfățişări necioplite şi respingătoare se ascunde adesea un suflet gingaş şi sensibil.

M-am întors in cameră la maestru şi m-am culcat sub sobă. Aici, meditând in singurătate asupra existenței mele de pină acum şi cântărindu-mi recenta stare de spirit, precum şi întregul meu fel de viață, m-am îngrozit la gândul cât de aproape fusesem de marginea prăpastiei; în ciuda blănii sale cam zbârlite, prietenul meu Mucius îmi apăru ca un adevărat înger salvator. Trebuie să păşesc într-o altă lume, trebuie să-mi umplu golul sufletesc şi să devin un alt motan. Inima îmi bătea puternic de bucuria aşteptării.

Mai era incă mult pină la miezul nopții când, cu obişnuitul meu fel de a mă exprima: „mia-u-u” ", l-am rugat pe maestru să mă lase» să ies.

— Cu multă plăcere, Murr, îmi răspunse el, deschizând uşa. Din veşnica trindăvie şi din dormitul după sobă nu poate să rezulte nimic bun. Du-te, du-te, ieşi din nou în lume şi printre motani. Poate că întâlneşti tineri cu care ai afinități sufleteşti şi cu care te vei putea distra glumind sau ocupându-te de lucruri serioase.

Ah, cât de bine a presimțit maestrul că mă aştepta o viață nouă! În sfârşit, la miezul nopții, prietenul meu Mucius veni la întâlnirea fixată şi mă călăuzi peste mai multe acoperişuri, până ce am ajuns pe un acoperiş italian plat, unde zece tineri motani impunători, dar îmbrăcați tot atât de neglijent şi de ciudat ca şi Mucius, ne-au primit cu chiote de bucurie. Mucius mă prezentă noilor mei prieteni lăudându-mi calitățile şi firea mea sinceră şi credincioasă, subliniind mai ales ospitalitatea cu care l-am tratat cu oase de peşte şi de pui, şi cu lapte dulce. Încheie spunând că doresc să fiu primit în rândurile lor, ca un straşnic motan-burş ce sunt. Toată lumea încuviință.

După aceea a urmat un ritual solemn, asupra căruia voi păstra însă tăcerea, ca nu cumva stimați cititori din specia mea să aibă bănuiala că aş fi intrat într-un ordin secret şi, până la urmă, să nu mă tragă şi la răspundere pentru acest fapt. Îi pot încredința, cu laba pe conştiință, că nu poate fi vorba de niciun ordin secret cu atributele lui, precum statute, semne de recunoaştere etc, ci doar de o asociație bazată pe egalitate şi afinitate de concepții, într-adevăr se dovedi curând că fiecare dintre noi preferă lapte şi friptură, în loc de pâine şi apă.

După terminarea părții oficiale, toți m-au sărutat şi mi-au strâns laba frățeşte, spunându-mi: tu! Apoi ne-am aşezat la o masă frugală, dar plină de voie bună, după care a urmat o beție straşnică. Mucius pregătise un *punş* pisicesc clasa întâi. Dacă vreun tânăr motan, amator de lucruri bune, ar fi cuprins de dorința arzătoare de a afla rețeta acestui băuturi delicioase, trebuie să spun cu părere de rău că nu sunt în măsură să-i dau informațiile necesare. Doar atâta ştiu că gustul, deosebit de plăcut, precum şi tăria ei atotbiruitoare se datorează mai ales unei doze solide de saramură de scrumbie.

Drept urmare, seniorul Puff a intonat cu o voce tunătoare, care răsuna pînă departe peste acoperişuri, frumosul Gintec *Gaudeamus igitur*[176]. Eram cuprins de o bucurie fără margini, simţind că, atât pe dinafară, cât şi pe dinăuntru, sunt un adevărat *juvenis*[177] şi refuzam să mă gândesc la acel *tumulus* pe care soarta cea haină îl acordă rar speciei noastre în pământul paşnic şi odihnitor. S-au cântat şi alte diferite cântece frumoase, ca de pildă *Pălăvrăgească politicienii cât vor*[178] şi altele. Într-un târziu, seniorul Puff dădu cu puternica-i labă în masă, anunţând că acum trebuie să urmeze adevăratul cântec de iniţiere, şi anume *Ecce quam bonum*[179]. Corul a intonat pe loc *Ecce* etc., etc.

Până atunci nu auzisem niciodată acest cântec care are o compoziţie atât de bine gândită, o armonie şi o melodie atât de juste, încât pe drept cuvânt poate fi numit miraculos şi misterios. După câte ştiu, numele compozitorului nu este cunoscut, dar mulţi îl atribuie marelui Händel; alţii, dimpotrivă, afirmă că el era cunoscut cu mult înainte de epoca lui Händel, întrucât potrivit cronicii de la Wittenberg, se cânta pe vremea când prinţul Hamlet era încă student în semestrul întâi al primului an. Dar, indiferent cine a compus-o, lucrarea este măreaţă şi nemuritoare. Este îndeosebi de admirat felul iscusit în care părţile de solo,

---

176 De aceea să ne bucurăm, (lat.). Începutul unui vechi cântec studenţesc, în versiunea citată aici, curentă înainte de 1750, găsim tumulus (movilă, gorgan) în loc de humus (pământ).

177 Tânăr (lat.).

178 Cântec compus de Leopold Friedrich Günther von Göchingk (1748 — 1828), publicat pentru prima oară în „Musenalmanach”, în 1783, sub titlul Cântec de cântat la masă.

179 Uite ce bine... (la i.). Vechi cântec studenţesc.

împletite cu corul, lasă cântăreților libertatea celor mai variate şi drăgălaşe improvizații. Am păstrat până acum in amintire unele din improvizațiile pe care le-am auzit în noaptea aceea.

După ce a sfârşit corul, un tânăr, bălțat negru-alb, a început:

Pudelul latră prea gros,
Şpițul – ca o cutră,
Unul e obez în dos.
Celălalt – ce mutră!
Corul: Ecce quam etc.

Apoi unul cenuşiu:

Când zăreşti un filistin
Scoate-ți pălăria.
Tontul e de sine plin
Nu-şi vede prostia.
Corul: Ecce quam etc.

Apoi unul galben:

Peştele e-n heleşteu.
Zboară păsărică.
Aripioare cresc mereu
N-ai să prinzi nimica!
Corul: Ecce quam etc.

Apoi unul alb:

Miorlăiți şi mieunați
Dar pitiți gheruța!
Fiți galanți şi manierați

Menajați lăbuța!
Corul: Ecce quam etc.

Apoi prietenul meu Mucius:

Îngâmfătul maimuțoi
Îşi țuguie botul.
Dar dă greş cu de-alde noi –
Iaca, muşcă-ți cotul!
Corul: Ecce quam etc.

Eu şedeam alături de Mucius, aşa că acum îmi veni şi mie rândul să cânt un solo. Toate pasajele solo, cântate până atunci, se deosebeau atât de mult de versurile pe oare le compuneam de obicei. Încât eram îngrijorat, ba chiar speriat că nu voi putea nimeri tonul şi maniera potrivite. Iată de ce, când corul sfârşi, eu tot tăceam. Se auziră chiar câteva glasuri strigând *pro poena*[180]*!* Am făcut o sforțare nemaipomenită să-mi păstrez cumpătul şi am început şi eu îndată:

Labă-n labă, zi de zi
Râde pisicimea.
Burşi suntem şi burşi vom fi
Jos burtăverzimea!
Corul: Ecce quam etc.

Improvizația mea a stârnit o furtună de aplauze, cum rar am mai văzut. Inimoşii băieți m-au înconjurat chiuind, *înlăbuțindu-mă* şi strângându-mă la piept. Vasăzică şi aici

180 Ca pedea psă! (La t.)

mi-a fost recunoscută genialitatea. A fost una din cele mai frumoase clipe din viața mea.

După aceea s-a cântat un înflăcărat *Mulți ani trăiască!* în cinstea mai multor motani, mari şi vestiți, şi îndeosebi în cinstea acelora dintre ei care, cu toată măreția şi faima lor, au stat departe de orice filistinism, dovedind acest lucru atât prin cuvinte, cât şi prin fapte. Apoi ne-am despărțit.

Punşul mi se cam urcase totuşi la cap; acoperişurile păreau că se învârt în fața mea, aşa că numai cu greu am izbutit să mă țin pe picioare, folosindu-mi coada ca balansier. Observând starea in care mă aflam, credinciosul meu prieten Mucius a avut grijă de mine şi m-a ajutat să ajung teafăr acasă prin lucarna podului.

Aveam o senzație ciudată, necunoscută pină atunci – un fel de gol în cap – şi o bucată de vreme n-am putut...

(F.m.)...o ştiam tot atât de bine ca şi agera doamnă Benzon; dar că voi primi chiar astăzi, chiar într-un moment ca acesta, o veste de la tine, prieten credincios, asta inima mea n-a presimțit-o de fel.

Cu aceste cuvinte, maestrul Abraham puse în sertarul mesei lui de lucru scrisoarea primită, pe al cărei plic recunoscuse cu o plăcută surpriză scrisul lui Kreisler, apoi ieşi in parc. De mulți ani maestrul Abraham îşi făcuse obiceiul să nu deschidă decât după ore şi chiar după multe zile scrisorile primite. „Dacă nu mă interesează conținutul, spunea el, aminarea nu are nicio importanță; dacă scrisoarea conține vreo veste proastă, voi câştiga câteva ceasuri senine sau cel puțin netulburate; iar dacă aduce vreo veste plăcută, un om înțelept poate să mai aştepte până ce află bucuria". Asemenea obicei al maestrului nu este recomandabil, întrucât un om care lasă atât timp scrisorile necitite este cu totul incapabil să devină un negustor sau un autor de articole politice ori literare. De asemenea, neplăceri mari se pot ivi şi unui om care nu este nici negustor, nici

ziarist. Cât îl priveşte pe biograful de faţă, părerea lui este că obiceiul maestrului Abraham nu se explică prin indiferenţa lui stoică, ci mai degrabă printr-o anumită sfială de a descoperi taina unei scrisori pecetluite. E o plăcere cu totul aparte să primeşti scrisori, şi de aceea ne sunt deosebit de simpatice fiinţele care ne procură nemijlocit această plăcere, adică poştaşii, lucru care a mai fost remarcat undeva, de un autor spiritual. Asta s-ar putea numi o fermecătoare autoamăgire. Biograful îşi aminteşte că, pe vremuri, când era student, s-a chinuit aşteptând zadarnic o scrisoare din partea unei persoane dragi; până la urmă, cu lacrimi în ochi, l-a rugat pe poştaş să-i aducă grabnic o scrisoare din oraşul lui natal, făgăduindu-i pentru aceasta un bacşiş frumos. Cu o mutră şireată, poştaşul i-a promis că va face întocmai. După câteva zile i-a adus scrisoarea, care într-adevăr venise, şi i-a dat-o cu un aer triumfător, de parcă totul ar fi atârnat numai de faptul că a vrut el să se ţină de cuvânt – şi a încasat bacşişul făgăduit. Biograful, cam înclinat el însuşi spre anumite autoamăgiri, nu ştie însă dacă şi tu, iubite cititor, eşti la fel, şi anume dacă – atunci când vrei să deschizi scrisoarea primită – o dată cu acea plăcere, simţi şi o teamă ciudată care îţi accelerează bătăile inimii, chiar când este prea puţin probabil ca scrisoarea să conţină ceva important pentru viaţa ta...

Pesemne că se trezeşte în noi acelaşi sentiment de nelinişte, pe care-l încercăm când scrutăm negura viitorului; pentru că ajunge un gest uşor ca să scoatem la iveală ceea ce este ascuns, momentul devine culminant şi tocmai asta ne nelinişteşte... Vai, câte speranţe frumoase nu au fost sfărâmate împreună cu peceţile fatale! Câte visuri înflăcărate, zămislite de propriul nostru suflet, nu s-au spulberat! Peticul acela de hârtie a fost blestemul vrăjit, care a prefăcut in paragină o grădină înflorită unde ne pregăteam să pătrundem şi viaţa ne apare ca un pustiu neprimitor şi

fără mângâiere. Dar dacă e bine să mai chibzuieşti înainte de-a face gestul care deschide o tină, atunci poate s-ar cuveni să fie iertat şi obiceiul nerecomandabil al maestrului Abraham, obicei adoptat şi de biograful de față, începând de la o anumită perioadă nefastă când toate scrisorile pe care le primea erau ca un fel de cutii ale Pandorei din care, îndată ce le desfăcea, ieşeau mii de nenorociri şi necazuri. Dar chiar dacă maestrul Abraham a încuiat scrisoarea capelmaistru-lui în pupitrul de scris sau în sertarul mesei de lucru şi a plecat să se plimbe prin parc, totuşi stimatul cititor trebuie să afle conținutul ei, cuvânt cu cuvânt, chiar acum. Iată ce a scris Johannes Kreisler:

„Iubite maestre,

La fin couronne les oeuvres![181], aş putea exclama şi eu asemenea lordului Clifford din *Henric al VI-lea* al lui Shakespeare, când nobilul duce de York i-a dat o lovitură, de moarte. Căci martor îmi este Dumnezeu că pălăria mi s-a prăbuşit rănită în tufiş, iar eu i-am urmat pilda, căzând cu fața în jos, ca acela despre care se spune: «Cade, sau a căzut pe câmpul de luptă». De obicei, asemenea oameni rar se mai ridică iarăşi în picioare, în schimb credinciosul dumitale Johannes a făcut acest lucru, şi încă fără nicio zăbavă. Gât despre tovarăşul meu de luptă grav rănit care căzuse nu atât lângă mine, cât peste capul meu, sau, mai bine zis, de pe capul meu, n-am mai avut cum să-i port de grijă, întrucât eram foarte preocupat să mă feresc printr-un straşnic salt lateral (folosesc cuvântul «salt» nu în sensul lui filosofic şi nici muzical, ci numai în acel utilizat la gimnastică) de țeava unui pistol ațintit asupra mea de cineva care se afla numai la trei paşi de mine. Dar am făcut mai mult decât atât, căci trecând subit de la defensivă la

181 Sfârşitul încununează operele (franc).

ofensivă, am sărit asupra purtătorului pistolului şi, fără multe ceremonii, mi-am înfipt spada în el. Dumneata, maestre, mi-ai reproşat întotdeauna că nu stăpânesc stilul expunerii istorice şi nu sunt în stare să povestesc ceva fără fraze şi digresiuni inutile. Ce zici de relatarea aceasta concisă a aventurii mele italiene în parcul de la Sieghartshof, asupra căruia domneşte un nobil prinţ atât de blând, încât tolerează pină şi bandiţi, desigur pentru a mai varia în mod plăcut monotonia?

Cele spuse până acum, dragă maestre, te rog să le iei doar ca expunerea *epitomatică* a conţinutului capitolului istoric pe care, dacă mi-o va îngădui nerăbdarea mea şi părintele abate, îl voi scrie pentru dumneata în locul unei scrisori obişnuite. Nu mai am de adăugat multe în legătură cu aventura propriu-zisă din parc. În clipa când a răsunat împuşcătura mi-am dat seama că mie mi-era destinată deoarece, în cădere, am simţit o durere arzătoare în partea stingă a capului, pe care domnul rector din Gonionesmuhl l-a numit, pe drept cuvânt *încăpăţânat.* Într-adevăr, acest nobil edificiu de oase a opus o rezistenţă încăpăţânată ticălosului plumb, aşa că zgârietura e neînsemnată. Dar te rog să-mi spui, dragă maestre, chiar acum, sau măcar în seara asta, ori cel mai târziu mâine dimineaţă, în trupul cui s-a înfipt lama spadei mele! Mi-ar face o deosebită plăcere să aflu că nu am vărsat un sânge omenesc obişnuit, ci nişte puroi princiar; presupun că aşa s-a şi întâmplat. Maestre! Iată că întâmplarea m-a împins să săvârşesc totuşi fapta pe care spiritul acela misterios mi-o prevestise în pavilionul dumitale! Nu cumva, în clipa când am folosit-o ca să mă apăr de un ucigaş, mica mea spadă s-a transformat în înfricoşătoarea sabie răzbunătoare a lui Nemesis? Scrie-mi tot, maestre, şi în primul rând scrie-mi ce e cu arma pe care mi-ai dat-o în mână, adică portretul acela în miniatură? Dar nu, mai bine nu-mi spune nimic! Acel chip de meduză, în

faţa căruia încremeneşte crima, să rămână şi pentru mine o taină nedezlegată. Am impresia că acest talisman şi-ar pierde toată puterea dacă aş afla ce anume îl preface într-o armă vrăjită! Ai să mă crezi oare dacă-li voi spune că până acum nici nu m-am uitat cum trebuie la chipul din miniatură? Cind va veni vremea, îmi vei spune tot ce e necesar să aflu – şi atunci îţi voi restitui şi talismanul. Deci, deocamdată, să nu mai vorbim despre asta! în schimb, să-mi continui capitolul de istorie.

După ce mi-am înfipt spada în acel Cineva care s-a prăbuşit cu pistolul în mină, fără să scoată o vorbă, m-am îndepărtat cu repeziciunea unui Aiax, întrucât auzisem voci în parc şi mă socoteam încă în primejdie. Aveam de gând să ajung la Sieghartsweiler; dar, din pricina întunericului care se lăsase, am greşit drumul. Alergam din ce in ce mai repede, sperând că voi putea găsi drumul cel bun. Am trecut peste câmp, prin şanţuri pline de apă, m-am căţărat pe o colină abruptă şi am căzut, în cele din urmă, istovit, într-un tufiş. Nu ştiu după câtă vreme am văzut parcă fulgere înaintea ochilor şi am simţit o durere ascuţită in cap. M-am trezit astfel dintr-un somn adânc ca moartea. Din pricina rănii pierdusem mult sânge: folosindu-mi batista, mi-am făcut un bandaj pe care l-ar fi putut invidia cel mai iscusit *felcer* militar pe câmpul de luptă şi, bine dispus şi vesel, mi-am rotit privirea în jur. În apropiere se înălţau ruinele măreţe ale unui castel. După cum poţi să-ţi dai seama, maestre, nimerisem, spre marea mea surprindere, pe Stânca Uliilor.

Rana nu mă mai durea; mă simţeam uşor şi înviorat. Când am ieşit din tufişul care-mi servise drept culcuş, soarele tocmai răsărea revărsându-şi, asemenea unui salut matinal, razele strălucitoare asupra pădurii şi cimpiei. Păsările se trezeau în tufişuri şi se scăldau ciripind în roua răcoroasă a dimineţii, apoi săgetau în văzduh. La picioarele

mele se întindea Sieghartshoful. Învăluit încă în negura nopții; curând însă vălurile se sfâşiară şi în faţa ochilor mei apărură copacii şi tufişurile, arzând în flăcări de aur. Lacul din parc părea o oglindă orbitoare; alături de acesta distingeam pavilionul de pescuit, care îmi apărea ca un punct alb; ba chiar aveam impresia că vedeam şi podeţul. Mi-au revenit în minte cele petrecute în ajun; dar parcă ar fi fost un trecui îndepărtat, în urma căruia n-a mai rămas decât amintirea nostalgică a unui luciu pierdut pe vecie, nostalgie ce îţi sfâşie inima şi, totodată, ţi-o umple de o nespusă fericire. Parcă te aud, maestre, întrebându-mă: «Dar ce vrei, să spui de fapt, bufonule? Ce ai pierdut, pe vecie, într-un trecut îndepărtat?» Ah, maestre! Mă văd încă o dată pe Stânca Uliilor, întinzindu-mi iar braţele, asemenea unor aripi de vultur, spre a-mi lua zborul către locul acela, unde dragostea – acea dragoste care nu cunoaşte graniţe nici în timp, nici în spaţiu, care e eternă ca şi spiritul cosmic – mi-a apărut, întruchipându-se într-o muzică divină, din însuşi dorul arzător. Ştiu, chiar lângă urechea mea se aşază un afurisit de oponent flămând, care mă contrazice invocând pământeasca pline de secară, şi mă întreabă cu un ton sarcastic, dacă e cu putinţă ca muzica să aibă nişte ochi de un albastru-adânc.

Îi demonstrez că sunetul muzical este şi el o privire ce străbate până la noi dintr-o lume de lumină, sfâşiind în calea lui văluri negre de nori. Oponentul însă merge mai departe, întrebându-mă pe rând de frunte, de păr, de gură şi de buze, de braţe, de mâini, de picioare şi, cu un zâmbet perfid, îşi exprimă îndoiala că un simplu sunet muzical ar putea fi înzestrat cu toate acestea... Dumnezeule! Ştiu prea bine ce vrea să spună ticălosul acesta – nimic altceva decât că, atâta vreme cât sunt un *glebae adscriptus*[182], ca el şi ca

[182] Legat de glie, iobag (lat.).

ceilalți, atâta vreme cit nu ne putem hrăni doar cu raze de soare şi atâta vreme cât, uneori, suntem siliți să ne aşezăm pe alt scaun decât acela de la catedra profesorală, tot acest dor etern care nu aspiră decât la sine însuşi şi despre care orice prost ştie să pălăvrăgească... Ah, maestre, n-aş vrea ca dumneata să iei partea oponentului aceluia flămând; un asemenea lucru mi-ar fi tare neplăcut. Şi, spune şi dumneata, ai putea găsi măcar un singur motiv serios de a o face? Am arătat eu vreodată înclinație spre sminteala de prost-gust a unui licean? Ajungând până la o vârstă matură, n-am ştiut eu oare să mă port întotdeauna înțelepțeşte? Am dorit eu oare vreodată să fiu o mănuşă, numai pentru a putea săruta obrazul Juliei, ca vărul Romeo? Zică lumea ce-o vrea; dar te rog să mă crezi, maestre, că în cap nu am decât note, iar în suflet, melodia acelor note. Ce dracul Altfel cum aş fi fost în stare să compun o bucată de muzică religioasă atât de reuşită ca *missa* de seară, pe care tocmai am terminat-o şi se află încă pe masa mea de lucru? Dar, iar m-am abătut de la capitolul istoric... Reiau deci firul.

Am auzit în depărtare o voce puternică de bărbat care se apropia tot mai mult. Curând am zărit un călugăr benedictin coborând pe potecă şi cântând un imn latinesc. Ajungând în dreptul locului unde mă aflam, s-a oprit şi a încetat să cânte. Scoțându-şi pălăria cu boruri largi şi ştergându-şi cu o batistă sudoarea de pe frunte, şi-a rotit privirea în jur, apoi a dispărut în desiş. Am simțit dorința să-i țin tovărăşie şi, întrucât era un om gras, iar soarele ardea din ce în ce mai tare, era uşor de bănuit că pornise în căutarea unui loc de odihnă, undeva la umbră. Nu mă înşelasem; intrând în tufiş, l-am zărit pe respectabilul monah aşezat în tihnă pe o piatra acoperită cu muşchi des. O lespede ceva mai înaltă, care se afla aproape, îi servea drept masă; întinsese deasupra un ştergar alb şi, luând din

traistă pline şi o pasăre friptă, s-a apucat să Înfulece cu multă poftă. «*Sed praeter omnia bibendum quid*» a exclamat călugărul şi scoţând din buzunar un păhărel de argint, şi-a turnat vin dintr-o damigeana mică. Tocmai se pregătea să-l bea când m-am apropiat de el, salutându-l cu un: «Lăudat fie Isus Cristos!». Cu paharul la gură, a ridicat ochii şi In aceeaşi clipă l-am recunoscut pe vechiul şi simpaticul meu prieten de la abaţia benedictinilor din Kanzheim, şi anume pe preacinstitul *pater* şi dirijor al corului, Hilarius. «Lăudat fie în veci!» a îngăimat el, privindu-mă ţintă, cu ochii larg deschişi de uimire. Mi-am amintit îndată de podoaba ce o purtam pe cap şi care îmi schimba probabil foarte mult înfăţişarea, de aceea m-am grăbit să adaug: «O, preacinstite şi iubite prieten Hilarius! Nu mă lua drept un indian fugar şi vagabond, şi nici drept un localnic lovit la cap, căci nu sunt şi nu vreau să fiu nimeni altul decât amicul dumitale, capelmaistrul Johannes Kreisler!»...

«Pe sfântul Benedict! a exclamat călugărul bucurat. Te-am recunoscut îndată, divine compozitor şi preabunul meu prieten, dar, *per diem*[183]*,* spune-mi de unde vii şi ce-i cu dumneata căci te socoteam *in fluribus*[184] la curtea marelui duce?»

N-am stat în cumpănă să-i povestesc toate cele ce mi se întâmplaseră şi cum am fost nevoit să-mi înfig spada in trupul individului care mă alesese drept ţintă pentru exerciţiile sale de tragere cu pistolul; i-am spus de asemenea că sus-numitul trăgător era probabil un prinţ italian, numit Rector, un nume care se dă şi clinilor de vânătoare... «Şi acum, sfătuieşte-mă, ce să fac? mi-am încheiat eu povestea. Să mă întorc la Sieghartsweiler, sau...» *Pater* Hilarius, care

---

183 Probabil în loc de per deum — pe Dumnezeu (lat.).

184 Într-o stare înfloritoare (lat.).

mă ascultase, scoțând câte un «Hm!» «Aşa!»... «Ei!»... «Pe sfântul Benedict!»... îşi lăsă privirea în jos şi mormăind un «*bibamus*», îşi dădu paharul pe gât, după care spuse râzând: «De fapt, dragă capelmaistre, cel mai bun sfat pe care ți l-aş putea da mai Înainte do toate, este să le aşezi frumuşel lângă mine şi să mâncăm împreună. Îți recomand călduros aceste prepelițe, împuşcate ieri de preacinstitul frate Macarius, care după cum îți aminteşti, nimereşte orice, afară de notele din răspunsuri; iar când ai să simți gustul sosului cu care au fost stropite, ai să-i mulțumeşti fratelui Eusebius. Care le-a fript anume pentru mine. Cât priveşte vinul, pot să-ți spun că e vrednic de gâtlejul unui capelmaistru fugar. E un adevărat Bocksbeutel, *carissime*[185] Johannes, de la bolnița Sfântului Johann din Wurzburg şi din care noi, smerite slugi ale Domnului, primim cel mai bun soi. *Ergo bibamus!*[186] »

Cu aceste cuvinte, umplu paharul şi mi-l întinse. Nu m-am lăsat rugat, ci am băut şi am mâncat, ca unul care avea nevoie de asemenea întremare.

Pater Hilarius alesese un loc încântător pentru a-şi lua gustarea. Poiana înflorită era umbrită de frunzişul des al unui pâlc de mesteceni, iar pârâiaşul cristalin, care gungurea pe lespezile de piatră, sporea răcoarea plăcută. Singurătatea acestui loc mi-a umplut sufletul de bucurie şi de pace; pe când *pater* Hilarius îmi povestea despre toate cele întâmplate în ultima vreme la abație, fără să uite să-şi presare cuvântarea cu obişnuitele-i glume şi latineasca lui de bucătărie, eu ascultam glasurile pădurii şi ale apelor, care-mi vorbeau în melodii pline de mângâiere.

---

185 Scumpule (lat.).

186 Deci, să bem! (Lat.)

Pater Hilarius a atribuit probabil tăcerea mea îngrijorării pricinuite de cele ce mi se întâmplaseră. De aceea a umplut din nou paharul şi mi-a spus, întinzindu-mi-l:

— Nu te necăji, capelmaistre! E drept că ai vărsat sânge, şi vărsarea de sânge este un păcat, dar *distinguendum est inter et inter*[187]. Fiecare ţine mai mult ca orice la viaţa lui, căci îi este dăruită pentru o singură dată. Dumneata ţi-ai apărat-o pe a dumitale, şi biserica nu interzice acest lucru, ceea ce poate fi dovedit cu prisosinţă; nici preacinstitul nostru abate şi nici vreun alt slujitor al Domnului nu-ţi va refuza iertarea păcatelor, chiar dacă din greşeală ai răvăşit măruntaie princiare. *Ergo bibamus! Vir sapiens non te abhorrebit, Domine!* Dar. Iubitul meu Kreisler, dara te întorci la Sieghartsweiler ai sa fii întrebat in felul cel mai neplăcut ou privire la *cur, quomudo, quando, ubi*[188]. Iar dacă ai să viei să-l acuzi pe prinţ că te-a atacat pentru a te ucide, cine o să te creadă? *Ibi jacet lepus in pipere!* Aşadar, capelmaistre, vezi că... dar *bibendum quid*[189]... Goli paharul care era plin ochi, apoi continuă: «Vasăzică, dragă Kreisler, vezi că stalul cel bun îl găseşti în Bocksbeutel. Află deci, că tocmai mergeam la mănăstirea Toţi Sfinţii pentru a lua de la dirijorul corului o bucată de muzică în vederea sărbătorilor ce vin. Am răscolit zadarnic, de două-trei ori, în toate lăzile – n-am dat decât de nişte vechituri folosite şi răsfolosite. Cit priveşte bucata pe care ai compus-o în timpul şederii dumitale la abaţie, apoi, dragă capelmaistre, nu mi-o lua în nume de rău, dar trebuie să-ţi spun că e foarte frumoasă şi nouă, dar e scrisă într-un fel atât de ciudat, încât nu e chip

---

187 Trebuie să facem deosebirea între şi între (lat.).

188 De ce, cum, când, unde (lat.)

189 Ceva de băut! (Lat.)

să-ți întorci o clipă ochii de la partitură. Cum încerci să mai arunci o privire printre gratii la cite o fetişcană drăguță din naos, hop, ai şi pierdut un tact, sau faci cine ştie ce altă greşeală şi s-a zis cu toată cintarea. Te trezeşti că fratele Jakob îi dă zor cu di-di-di pe clapele orgei! *Ad patibulum cum illis!*[190] Aş putea deci... dar, *bibamus!*»

După ce băurăm câte un pahar, convorbirea noastră continuă în felul următor: «*Desunt,* adică nu-s de față, iar cine nu-i de față nu poate fi întrebat; de aceea m-am gândit că ar fi bine să te întorci îndată, împreună cu mine, la abație, care, dacă o luăm pe drumul drept, e cale de numai două ceasuri de aici. Acolo vei fi ferit de orice urmărire, *contra hostium insidias*[191]*.* Eu am să te aduc acolo drept muzică In carne şi oase şi vei rămâne cit vei avea plăcere, sau cât vei găsi cu cale. Preacinstitul abate se va îngriji să nu duci lipsa de nimic. Ai să-ți îmbraci rufăria cea mai fină, iar pe deasupra ai să tragi rasa de benedictin, care cred că-ți va sta de minune. Dar ca să nu arăți pe drum ca rănitul din gravura cu bunul samaritean, pune-ți în cap pălăria mea, iar eu am să-mi trag gluga peste chelie. *Bibendum quid,* iubitule!»

Cu aceste cuvinte goli încă o dată paharul, apoi îl clăti in pârâu, îşi strânse lucruşoarele în traistă şi, îndesându-mi pălăria pe cap, exclamă: «Capelmaistre, să păşim agale şi vom ajunge tocmai când vor suna *ad conventum, conventuales*[192]*,* cu alte cuvinte când preacinstitul abate se aşază la masă.»

---

190 La spânzură toare cu el! (lat.)

191 Împotriva uneltirilor duşmanilor (lat.).

192 La trapeză, cei ce fac parte din trapeză (lat.)

Îți închipui uşor, maestre, că n-aveam nimic de spus împotriva propunerii voiosului *pater* Hilarius, căci nu putea decât să-mi convină să mă duc într-un loc, pe care-l socoteam a fi un adăpost minunat din atâtea puncte de vedere.

Păşeam fără grabă, vorbind despre unele şi altele, şi am ajuns, aşa cum dorise *pater* Hilarius, tocmai când clopotul abației vestea ora mesei.

Pentru a curma din capul locului orice fel de întrebări, *pater* Hilarius ii spuse abatelui că, aflând întâmplător că eram la Sieghartsweiler, renunțase să mai meargă după compoziții muzicale la mănăstirea Toți Sfinții, găsind mai nimerit să aducă un compozitor, care poartă în el un nesecat depozit de muzică.

Abatele Chrysostomus (mi se pare că ți-am mai povestit multe despre dânsul) m-a primit cu acea bucurie sinceră, de care sunt in stare numai oamenii cu adevărat buni, şi a lăudat hotărârea luată de *pater* Hilarius.

Aş vrea să mă vezi, maestre Abraham, metamorfozai într-un călugăr benedictin în toată regula, şezând într-o odaie înaltă şi spațioasă din clădirea principală a abației şi scriind de zor imnuri şi cântări de vecernie; ba chiar îmi însemnez, printre picături, idei pentru o *missă* solemnă. În jurul meu se adună copiii din cor şi frații care cântă din gură sau din instrumente; fac repetiții cu ei, dirijez în cafasul bisericii. Mă simt atât de înmormântat în această singurătate, încât m-aş putea asemăna pe drept cuvânt cu Tartini care, temându-se de răzbunarea cardinalului Cornaro, s-a ascuns la mănăstirea minoriților din Assisi, unde după mulți ani l-a descoperit un prieten din Padova; acesta aflându-se în biserică, a privit spre cor tocmai când o pală de vânt dăduse o clipă la o parte perdeaua ce acoperea orchestra... Şi dumitale ți s-ar fi putut întâmpla, maestre, acelaşi lucru ca şi acelui locuitor din Padova, dar oricum trebuia să-ți spun

unde mă aflu, căci altfel ți-ai fi putut închipui cine ştie ce despre mine. Poate că s-a găsit pălăria mea şi lumea se întreabă ce a devenit capul?... Maestre! Sufletul meu a aflat o pace deosebit de binefăcătoare; oare aici mi-este scris să arunc ancora? Mai deunăzi, plimbându-mă pe malul iazului din grădina abației, mi-am zărit în apă imaginea, mergând alături de mine. Mi-am spus: «Omul acela, care păşeşte colo jos alături de mine, e un om senin şi cuminte. Nu mai rătăceşte ca un zănatic prin spații vagi şi infinite, ci îşi urmează neabătut calea aleasă. Şi ce noroc pentru mine că omul acela sunt chiar eu»... Odată, dintr-un alt lac, mă privise un alt *alter ego* al meu... Dar destul, să nu mai vorbim despre toate astea. Maestre, nu-mi menționa niciun nume, nu-mi povesti nimic, nici nu-mi spune măcar pe cine am străpuns. În schimb, scrie-mi mult despre dumneata... Frații au venit la repetiție, deci îmi închei capitolul de istorie, şi, totodată scrisoarea. Rămâi cu bine, maestre şi nu mă uita etc, etc..."

Plimbindu-se singur prin aleile depărtate şi părăginite ale parcului, maestrul Abraham medita la soarta prietenului său iubit şi la împrejurarea că, aproape îndată după ce l-a regăsit, l-a pierdut din nou. În mintea lui se revedea pe sine şi pe copilul Johannes la Gonionesmuhl; aşezat la pianul bătrânului unchi, copilul lovea clapele cu o privire mândră şi cu o putere aproape bărbătească, studiind cele mai grele sonate ale lui Sebastian Bach; drept răsplată maestrul îi vira pe ascuns un cornet cu bomboane în buzunar... I se părea că toate acestea s-au petrecut numai cu câteva zile în urmă şi era foarte mirat că băieţaşul nu era altul decât Kreisler, al cărui destin părea împletit cu jocul capricios şi ciudat al unor întâmplări misterioase. Dar tot gândindu-se la acele timpuri trecute şi la prezentul atât de fatal, îi răsări înaintea ochilor imaginea propriei sale vieți.

Tatăl lui, un om sever şi voluntar, îl făcuse aproape cu de-a sila să îmbrăţişeze arta construirii orgilor, care pentru el era o meserie simplă şi fără multă finețe. Nu îngăduia să se apuce de construirea orgilor, decât unui meşter desăvârşit, de aceea toți ucenicii lui trebuiau să devină întâi tâmplari şi tinichigii pricepuți, şi abia după aceea erau admişi la construirea mecanismului interior. Toată grija bătrânului era precizia, durabilitatea şi buna funcționare a instrumentului; n-avea nicio înțelegere pentru muzicalitate şi pentru ton şi, ciudat lucru, tocmai acest defect se reflecta şi în oraşele construite de el, cărora li se reproşa pe drept cuvânt sunetul lor aspru şi strident. Pe deasupra, bătrânul mai era stăpânit şi de patima diferitelor jucării puerile şi din vremi de mult perimate. Astfel, la una din orgile sale a adăugat două figuri reprezentând pe regii David şi Solomon care, in timpul cântecului, îşi roteau plini de mirare capetele. Nu era orgă care să nu fie împodobită cu îngeri ce suflau din trâmbițe, loveau în timpane, băteau tactul, sau de cocoşi care dădeau din aripi şi cântau etc. De multe ori, Abraham nu putea evita bătăile, meritate sau nemeritate, şi nici să-i stoarcă bătrânului vreun semn de bucurie părintească, decât născocind vreo jucărie nouă pentru orga în construcție – bunăoară un „cucurigu" mai strident al cocoşului, sau altele de felul acesta. Abraham aştepta c-o nerăbdare plină de teamă clipa când, potrivit obiceiului breslelor, avea să pornească în drumeție. În sfârşit, sosi şi acest moment – şi Abraham părăsi casa părintească, pentru a nu se mai întoarce niciodată acolo.

În cursul acelei drumeții, pe care o făcea în tovărăşia altor calfe, dintre care cei mai mulți erau nişte flăcăi desfrânați şi grosolani, ajunse la abația Sfântului Blasius, din Schwarzwald, şi acolo auzi vestita orgă a bătrânului Johann Andreas Silbermann. Sunetele pline şi rotunde ale acelui instrument revărsară pentru întâia oară farmecul armoniei

în sufletul lui; se simți dus în altă lume şi, din clipa aceea, îndrăgi cu pasiune o artă, pe care până atunci o practicase cu atâta dezgust. Totodată întreaga lui viață dinainte şi mediul in care şi-o petrecuse i se arătară atât de nedemne, încât se străduí din răsputeri să se smulgă din mocirla în care i se părea că s-a cufundat. Inteligența lui înnăscută şi capacitatea de a pricepe repede lucrurile l-au ajutat să-şi formeze cil paşi de gigant o solidă cultură ştiințifică; totuşi, simțea adesea apăsându-l ca nişte lanțuri grele educația lui anterioară şi viața trivială pe care o dusese... Legătura cu Chiara, acea ființă ciudată şi misterioasă, a fost cel de al doilea punct luminos din existența lui; astfel, cele două elemente – trezirea simțului armoniei şi dragostea Chiarei – au dai naştere acelui dualism poetic al sufletului lui, care exercita o acțiune binefăcătoare asupra firii sale necioplite, dar viguroase. Foarte curând, după ce s-a smuls din hanurile şi cârciumile unde, în norii de fum de tutun, răsunau cântece deocheate, întâmplarea, sau mai bine zis priceperea lui de a face jucării mecanice, cărora (după cum stimatul cititor a şi avui prilejul să constate) ştia să le dea o aparență de mister, l-a adus pe tânărul Abraham într-un mediu care însemna penii u el o lume cu totul nouă. Rămânând totdeauna un străin, s-a priceput totuşi să se mențină în acea lume, cultivind tonul categoric cu care îl înzestrase natura. Acest ton a devenit cu timpul tot mai răspicat şi, întrucât nu era tonul unui bădăran, ci se întemeia pe bunul-simț, pe o judecată sănătoasă şi pe ironia care izvora din aceasta, nu e de mirare că, acolo unde tânărul n-a izbutit decât să se mențină şi să fie tolerat, adultul inspira respect, ca unul ce reprezenta un principiu de temut. Nimic nu-i mai uşor decât să te impui față de anumite persoane „distinse" care, oricum, sunt Întotdeauna mai prejos de părerea pe care ai putea-o avea despre ele. Tocmai la aceasta se gândea maestrul Abraham când, după

plimbarea prin parc, se întoarse la pavilionul de pescuit, unde izbucni într-un hohot de ris zgomotos care-l făcu sa se simtă mai bine.

Sentimentul de adâncă melancolie, oare nu-i stătea de loc în fire, i-l provocaseră amintirile atât de vii despre abația Sfântului Blasius şi despre Chiara. „De ce acum îmi sângerează atât de des rana, pe care o socoteam de mult cicatrizată? se întrebă el. De ce mă las pradă unor visări deşarte când ar trebui să intervin în mod activ într-o maşinărie pe care un duh rău pare s-o conducă anapoda?”... La gândul că preocupările lui cele mai personale sunt amenințate de o primejdie neştiută nici de el, maestrul fusese cuprins de teamă, dar, aducându-şi aminte, după cum am spus, de anumite persoane „distinse”, îi veni să râdă şi se simți îndată liniştit.

Bătrânul intră in pavilion ca să citească scrisoarea lui Kreisler.

În vremea asta, la castelul princiar se petreceau unele lucruri vrednice de uimire.

— Extraordinar! striga medicul curții. Asta întrece orice practică, orice experiență! —Aşa şi trebuia să se întâmple, spunea prințesa-mamă. Şi prin urmare prințesa Hedwiga nu este compromisă.

Iar prințul Irenaus:

— Am interzis categoric acest lucru. Dar această *crapule*[193], măgarii ăştia de servitori, parcă n-ar avea urechi. Maestrul-pădurar trebuie să aibă grijă ca de aci înainte prințul să nu mai poată pune mina pe pulbere!

În acelaşi timp, doamna Benzon exclama:

— Slavă Domnului, e salvată!

---

193 Netrebnici (franc).

Prințesa Hedwiga privea pe fereastra camerei ei de culcare, făcând rar câte un acord la chitara pe care Kreisler o aruncase supărat şi pe care o primise după aceea din nou din mâinile Juliei, sfințită, după cum spusese el. Pe sofa sta prințul Ignatius, plângând şi văicărindu-se:

— Mă doare, mă doare!

Lângă el, Julia curăța cu hărnicie nişte cartofi pe care îi arunca apoi într-un mic vas de argint.

Toate acestea erau în legătură cu un eveniment pe care, medicul l-a numit pe drept cuvânt extraordinar şi întrecând orice practică. După cum stimatul cititor a avut în mai multe rânduri prilejul să afle până acum, prințul Ignatius îşi păstrase nevinovatul gust de joacă şi fericita candoare a unui copil de şase ani. Printre celelalte jucării pe care le avea, era şi un tun mititel, turnat din metal, care constituia distracția lui favorită dar de care nu se putea folosi decât foarte rar, întrucât mai era nevoie şi de multe alte lucruri, care nu se aflau întotdeauna la îndemână, cum ar fi, de pildă câteva grăunțe de pulbere, nişte alice mari şi o păsărică. Cind izbutea să le strângă pe toate la un loc, prințul Ignatius îşi punea oastea să mărşăluiască şi judeca păsărică în fața unei curți marțiale, pentru un complot urzit in țara pierdută a prințului-tată. Apoi încărca tunul şi executa păsărică, pe care o lega întâi de un sfeşnic şi-i desena pe piept o inimioară neagră. Execuția nu reuşea însă întotdeauna, aşa că pedeapsa meritată a celui vinovat de înaltă trădare trebuia desăvârşită cu ajutorul unui briceag.

Fritz, băiețaşul grădinarului, în vârstă de zece ani. Îi adusese prințului un pietroşel de toată frumusețea, pentru care primise răsplată, ca de obicei o coroană. Prințul se furişase îndată în sala de vânătoare – vânătorii erau tocmai plecați – şi găsise fără greutate săculețul cu alice şi cornul cu pulbere, procurându-şi astfel munițiile necesare. Tocmai se pregătea să înceapă execuția, care se cerea făcută de

mare urgență, întrucât pietroşelul rebel ciripea gălăgios şi se străduia din răsputeri să evadeze, când se gândi că prințesa Hedwiga, care devenise acum atât de cuminte, nu-i va refuza plăcerea de a asista la pedeapsa capitală a micului vinovat de înaltă trădare. Prin urmare, luă la subsuoară cutia în care se afla oastea, ținând în cealaltă mână păsărică, şi pentru că acest lucru îi fusese interzis de tatăl său, se furişă tiptil-tiptil în dormitorul Hedwigăi pe care o găsi zăcând pe pat îmbrăcată, în starea aceea de catalepsie. Este regretabil şi, după cum vom vedea numaidecât, totodată binevenit faptul că tocmai atunci camerista o lăsase singură pe prințesă.

Fără a mai sta mult pe gânduri, prințul Ignatius legă păsărică de un sfeşnic, îşi alinie toată oastea şi încarcă tunul, după care o ridică pe prințesă din pat şi o puse să se apropie de masă, explicându-i că ea va fi generalul comandant de oaste, iar *el* va fi prințul-suveran şi, pe lingă aceasta, va aprinde focul artileriei care-l va omorî pe rebel... Prisosul de muniții i-a fost fatal prințului căci, nu numai că a pus o încărcătură prea mare in tun, ci a mai vărsat pulbere şi în jurul lui, pe masă. În clipa cind a aprins fitilul, s-a auzit o bubuitură neobişnuită şi pulberea împrăştiată a făcut şi ea explozie, arzându-i mâna atât de tare, încât prințul a scos un țipăt puternic şi n-a observat că în momentul exploziei prințesa se prăbuşise la pământ. Detunătura a răsunat tare pe coridoare şi toată lumea s-a năpustit în odaie, presimțind o nenorocire; pinâ şi prințul şi prințesa, uitând în spaima lor de orice etichetă, s-au îmbulzit pe uşă împreună cu servitorimea. Cameristele au ridicat-o pe prințesă şi au dus-o înapoi pe pat. A fost chemat în grabă medicul curții şi chirurgul. Zărind lucrurile de pe masă, prințul Irenaus şi-a dat seama îndată ce s-a petrecut şi cu ochii scânteind de mânie i s-a adresat prințului Ignatius, care nu înceta să țipe şi să se văicărească:

— Uite, vezi, Ignaz! Iată unde te duc jocurile stupide şi copilăreşti. Spune să le ungă cu alifie şi nu mai urla ca un golan de pe stradă!... Ai merita să fii bătut cu nişte vergi la po...

Buzele îi tremurau atât de tare, încât cuvintele lui deveniră nedesluşite. Cu un aer maiestuos părăsi încăperea. Servitorimea fu cuprinsă de o groază de nedescris, căci era a treia oară când prinţul Irenaus îi spunea prinţului" tu" şi „Ignaz", şi de fiecare dată aceasta fusese o dovadă a unei furii sălbatice, cu greu stăpânite.

Când medicul curţii declară că criza se declanşase şi că spera ca starea gravă a prinţesei să treacă în curând, însănătoşindu-se pe deplin, prinţesa-mamă rosti cu mai puţină emoţie decât ar fi fost de aşteptat:

— *Dieu soit loue!* Să mă ţineţi la curent.

În schimb, pe prinţul Ignatius, care tot mai plângea, îl îmbrăţişa cu duioşie şi-l mângâie cu vorbe blânde, după care îl urmă pe prinţul Irenaus.

În vremea aceasta sosi la castel doamna Benzon, care venea împreună cu Julia s-o vadă pe biata Hedwiga. Cum auzi ce s-a intâmplat, urcă în grabă în odaia prinţesei, căzu în genunchi lângă pat şi-i luă mâna, privind-o adânc în ochi, in timp ce Julia vărsa lacrimi fierbinţi, închipuindu-şi că scumpa ei prietenă este pe moarte. Deodată Hedwiga suspină adânc şi rosti eu o voce surdă, abia auzită:

— A murit?

Prinţul Ignatius se opri îndată din plâns, cu toate că arsura îl durea, şi-i răspunse râzând şi chicotind de bucurii că execuţia i-a reuşit.

— Da, da, surioară prinţesă a murit de tot, împuşcat drept în inimă.

— Da, răspunse prinţesa, închizând din nou ochii. Da. Ştiu. Am văzut picătura de sânge care s-a scurs din inima

lui şi mi-a căzut pe piept. Eu m-am prefăcut în cristal şi numai picătura trăia în cadavrul meu.

— Hedwiga, începu doamna consilier încet şi blând. Treziți-vă din visele astea urâte. Nu mă recunoaşteți?

Prințesa făcu un gest slab eu mâna, ca şi cum ar fi vrut să fie lăsată singură. Doamna

Benzon continuă însă:

— Hedwiga, Julia e aici.

Pe chipul Hedwigăi flutură un zâmbet. Julia se plecă asupra ei şi-i sărută uşor buzele palide. Prințesa şopti abia desluşit:

— Acum a trecut tot, simt că peste câteva minute îmi voi recăpăta puterile.

Până acum nimeni nu se preocupase de micul vinovat de înaltă trădare, care zăcea pe masă cu pieptul sfâşiat. Julia îl zări şi în aceeaşi clipă îşi dădu seama că prințul Ignatius se apucase iar de jocurile lui dezgustătoare.

— Alteță, îi spuse ea, in timp ce obrajii i se aprinseră ca focul, alteță, ce v-a făcut biata păsărică de-ați omorât-o fără milă? E un joc stupid şi crud. Mi-ați făgăduit de mult să nu mai făptuiți aşa ceva, dar văd că nu v-ați ținut de cuvânt. Să ştiți că, dacă se mai întâmplă o dată, n-am să mai înşir în ordine ceştile dumneavoastră, nici n-am să mai învăț păpuşile să vorbească şi nici...

— Nu te supăra, domnişoară Julia! scânci prințul Ignatius. A fost o secătură pestriță, care a tăiat pe furiş pulpanele de la tunicile soldaților şi pe deasupra a urzit şi o rebeliune. Au, ce mă doare, ce mă doare!

Doamna consilier Benzon se uită la prinț şi la Julia cu un zâmbet ciudat:

— Câtă văicăreală pentru citeva degete arse! E drept că şi doctorul-chirurg nu mai sfârşeşte cu pregătirea alifiei aceleia. Dar cred că un leac băbesc vulgar poate ajuta şi unui nobil. Să se aducă repede nişte cartofi cruzi!

Şi se îndreptă spre uşă, dar deodată se opri, ca şi când i-ar fi venit ceva în gând, se întoarse şi, îmbrăţişând-o şi sărutând-o pe frunte, pe Julia, şopti:

— Tu eşti copila mea dragă şi vei fi întotdeauna *mimai* ceea ce trebuie să fii. Însă fereşte-te de nebuni excentrici şi nu-ţi pleca urechea la vraja funestă a cuvintelor lor pline de ispită!

Mai aruncă o privire cercetătoare spre prinţesă, care părea că dormitează liniştită, şi părăsi camera.

Chirurgul intră ţinând in mină un plasture uriaş, jurând solemn că a aşteptat mult timp in camera prinţului, intincit nu şi l-a putut închipui in dormitorul prinţesei...

Tocmai se pregătea să-i pună prinţului Ignatius plasturele, când camerista, ducând pe o laviţă de argint câţiva cartofi mari, îi tăie drumul, asigurându-l că, la arsuri, cartofii cojiţi sint cel mai bun leac. Julia interveni, luându-i tava din mână.

— Iar eu am să pregătesc personal plasturele pentru prinţişorul meu.

— Dumnezeule! se sperie chirurgul. Dar gindiţi-vă şi dumneavoastră, alteţă... e cu putinţă oare... un leac băbesc pentru un nobil prinţ! Arta, numai arta, poate să ajute aici.

Vru să se apropie iarăşi de prinţ; acesta însă se dădu în lături, ţipând:

— Pleacă, pleacă de aici! Domnişoara Julia să-mi pregătească plasturele! Arta să se care de aici!

Arta ieşi, împreună cu plasturele pregătit cu atâta pricepere, aruncând priviri veninoase cameristei.

Julia o auzea pe prinţesă respirând din ce în ce mai puternic, dar rămase uimită când...

(M.r.p.)... adormii. M-am tot perpelit în culcuşul meu, căutând o poziţie mai la-ndemână. Cind mă întindeam cit eram de lung; când mă făceam ghem, cu capul sprijinit pe lăbuţele mele moi şi înfăşurându-mă frumos cu coada, în

aşa fel, încât să-mi acopăr ochii; când mă trânteam pe o coastă, cu labele întinse înainte şi cu coada atârnând indiferentă şi imobilă din culcuş. Toate, toate erau zadarnice! Ideile şi noţiunile deveneau tot mai confuze până ce, în sfârşit, am căzut în acea stare de delir care nu poate fi numită somn, ci mai degrabă o luptă între somn şi veghe, după cum susţin pe drept cuvânt, Moritz, Davidson, Nudow Tiedemann, Wienholt, Reil, Schubert, Kluge şi alţi autori fiziologi, care au scris despre somn şi vis şi pe care eu nu i-am citit.

Camera maestrului era inundată de lumina puternică a soarelui când m-am trezit din acest delir, din această luptă intre somn şi veghe, revenind la starea conştientă. Dar, ce trezire! ce conştientă!... O, tu, pui de motan, care citeşti aceste rânduri, ciuleşte-ţi urechile şi citeşte-le cu multă atenţie, ca morala lor să nu-ţi scape!... Ia bine aminte la cele ce-ţi voi spune despre starea aceasta, a cărei indicibilă tristeţe n-o pot zugrăvi decât în culori prea palide!... Ia bine aminte, repet, şi cântăreşle-ţi bine puterile, înainte de a gusta pentru întâia oară un *punş* pisicesc într-o adunare de pisici burşi. Bea cu măsură, iar dacă ţi se va reproşa acest lucru, pomeneşte de mine şi de experienţa mea; motanul Murr să fie autoritatea pe care să te sprijini şi pe care, sper, toată lumea o va recunoaşte şi preţui.

Deci, în primul rând în ceea ce priveşte starea mea fizică, nu numai că mă simţeam groaznic de rău şi complet, vlăguit, ci – un lucru care-mi pricinuia suferinţe deosebit de mari – stomacul meu ridica nişte pretenţii nesăbuite şi anormale, pretenţii care, tocmai datorită caracterului lor anormal, nu puteau fi satisfăcute, stârnind doar o agitaţie lăuntrică, pe cât de violentă pe atât de inutilă, şi la care participau chiar şi ganglionii respectivi, tremurând şi vibrând morbid, sfâşiaţi de lupta neîncetată între a vrea şi a nu putea. Era dezgustător!

Dar poate chiar şi mai insuportabilă era tulburarea psihică, împreună cu un regret amar şi pocăinţă pentru cele întâmplate în ajun – lucru pe care, de altfel, nu-l puteam socoti condamnabil – sufletul mi se umplu de o totală indiferenţă pentru toate plăcerile lumeşti! Dispreţuiam toate bunurile pământeşti, toate darurile naturii, înţelepciunea, inteligenţa, spiritul etc. Cei mai mari filosofi şi cei mai talentaţi poeţi mi se păreau păpuşi de bâlci. Dar lucrul cel mai grav era că acest dispreţ se extindea chiar asupra propriei mele persoane. Mi se părea că nu sunt decât un banal vânător de şoareci! Nimic nu putea fi mai deprimant. Gândul că o mare nenorocire se abătuse asupra mea, că, în general, tot pământul nu este decât o vale a plângerii, mă cufunda într-o durere distrugătoare. Am închis ochii şi am început să plâng amarnic!

— Ai făcut-o lată, Murr, şi acum te simţi prost!... De, aşa se întâmplă!... Culcă-te şi dormi bine, băiete, că o să-ţi treacă! exclamă maestrul văzând că nu m-am atins de gustarea de dimineaţă şi am scos câteva gemete de durere.

Maestrul!... O, Doamne! Habar n-avea; nu-mi cunoştea suferinţele!... El nu bănuia ce influenţă poate să aibă tovărăşia burşilor şi *punşul* pisicesc, asupra unui suflet sensibil!...

Cred că se făcuse amiază, iar eu nu mă mişcasem încă din culcuş când, deodată, in faţa mea a răsărit fratele Mucius, care se strecurase în odaie prin nu ştiu ce minune. M-am plâns lui de starea nenorocită în care mă aflam dar, în loc să mă compătimească şi să mă consoleze, aşa cum speram, a izbucnit într-un imens hohot de râs, exclamând:

— Ha-ha-ha, frate Murr! Nu e decât o criză, e trecerea de la starea nedemnă de copilărie filistină la demnitatea de burş, iar tu îţi închipui că eşti bolnav şi nenorocit. Nu eşti încă deprins cu nobilele chefuri studenţeşti. Dar fă-mi plăcerea să-ţi ţii gura şi nu cumva să te plângi maestrului

de suferinţele tale. Specia noastră e şi aşa destul de compromisă din pricina acestei boli aparente; clevetitorul neam al oamenilor i-a dat o denumire care face aluzie la noi[194], şi pe care nu vreau s-o repet. Ia-ţi inima-n dinţi şi vino cu mine. Aerul curat o să-ţi priască. De altfel, primul lucru pe care trebuie să-l întreprinzi este să te dregi după beţie. Haide, vino, ai să vezi singur ce înseamnă asta!

De când mă salvase din mlaştina filistinismului, fratele Muci tis exercita asupra mea o autoritate absolută; trebuia să fac tot ce spunea el. M-am ridicat anevoie în picioare şi m-am întins, atât cât îmi îngăduiau mădularele mele înţepenite, apoi l-am urmat pe credinciosul meu frate pe acoperiş. Ne-am plimbat de câteva ori încolo şi încoace şi, într-adevăr, m-am simţit mai bine şi înviorat. După aceea fratele Mucius m-a dus după coşul casei unde, vrând-nevrând, a trebuit să dau pe gât vreo două-trei păhărele de saramură de scrumbie. Asta era dresul de care-mi vorbise Mucius. (). Efectul acestui tratament a fost mai minunat decât o minune! Ce să mai spun? Pretenţiile anormale ale stomacului se potoliră, rumoarea din el amuţi, iar sistemul ganglionar se linişti; viaţa îmi părea iarăşi frumoasă, preţuiam din nou bunurile pământeşti, ştiinţa, înţelepciunea, inteligenţa, spiritul etc. Eram din nou eu însumi, neîntrecutul motan Murr! O, natură, natură! E cu putinţă oare ca doar câteva picături absorbite de un motan uşuratic într-o clipă de elan nestăpânit să provoace o răzvrătire împotriva ta, împotriva principiului binefăcător pe care l-ai sădit în sufletul lui cu o dragoste de mamă şi care are menirea să-l convingă că lumea aceasta, cu luate bucuriile ei, precum peştele prăjit, oasele de pui. Fiertura de lapte şi aşa mai departe este cea mai bună, iar el este lucrul

---

194 Joc de cuvinte intraductibil. Katzenjammer (germ.) înseamnă „stare de mahmureală”.

cel mai bun în ea. Căci bucuriile ei au fost create anume pentru dânsul? Dar (şi un molan filosof recunoaşte acest lucru, ce conține o adâncă înțelepciune), acea stare lamentabilă nu este decât contraponderea care pune în mişcare reacția necesară progresului ulterior în cadrul determinărilor existenței, aşa că ea (adică starea lamentabilă), îşi are rădăcinile în gândirea universului etern. Dregeți-vă, tineri motani, şi mângâiați-vă cu această teză filozofico-experimentală a savantului vostru tovarăş, atât de ager la minte.

Este de-ajuns să spun că o bucată de vreme am dus o viață studențească plină de voie bună pe acoperişurile din preajmă, în tovărăşia lui Mucius şi a altor cinstiți şi bravi tineri albi, galbeni sau vărgați. Vreau să trec la un eveniment mai de seamă din viața mea, eveniment care nu a rămas fără urmări.

O dată, la căderea nopții, tocmai când mergeam cu Mucius sub razele strălucitoare ale lunii la o beție organizată de băieți, m-am întâlnit cu trădătorul acela negru-cenuşiu-galben care mi-o furase pe Mismis. E de la sine înțeles că am tresărit puțin la vederea odiosului rival, în fața căruia fusesem silit să cedez în chip atât de ruşinos. El a trecut insă pe lângă mine, aproape atingându-mă, fără să mă salute şi am avut impresia că a zâmbit ironic, plin de sentimentul superiorității ce o dobândise asupra mea. Mi-am amintit de Mismis şi de bătaia pe care o mâncasem; sângele îmi clocotea în vine! Mucius a observat frământarea mea şi când îi împărtăşii impresia pe care am avut-o, îmi vorbi astfel:

— Ai dreptate, frate Murr. Tipul avea o mutră obraznică; e limpede că a vrut să te insulte. Dar, lasă că aflăm noi îndată cum stau lucrurile. Dacă nu mă înşel, filistinul ăsta pestriț are o mică aventură amoroasă pe aici, prin cartier, îl văd în fiecare seară cum dă târcoale în jurul acoperişului. Să

aşteptăm puţin, poate că acest domnişor se întoarce şi atunci o să aflăm şi restul.

Într-adevăr, n-a trecut multă vreme şi l-am zărit pe pestriţ întorcându-se semeţ şi musurându-mă încă de departe cu o privire dispreţuitoare. I-am ieşit curajos înainte şi am trecut atât de aproape unul de altul, încât cozile noastre s-au atins, fără prea multă delicateţă. Îndată m-am oprit şi, întorcându-mă spre el, i-am spus cu glas ferm:

— Miau!

S-a oprit şi el şi, întorcându-se la rândul lui spre mine, mi-a răspuns sfidător:

— Miau!

Apoi ne-am văzut fiecare de drum.

— Te-a insultat! a exclamat Mucius, indignat la culme. Mâine am să-i cer socoteală obrazniculuiaceluia pestriţ!

A doua zi Mucius s-a dus la el şi l-a întrebat, în numele meu, dacă mi-a atins coada. Celălalt mi-a trimis răspuns că mi-a atins coada. La care eu i-am trimis la rândul meu răspuns că, întrucât mi-a atins coada, trebuie să consider acest lucru drept insultă. La care el, că pot s-o iau cum vreau. La care eu, că o iau drept insultă. La care el, că eu nu sunt în stare să înţeleg ce înseamnă o insultă. La care eu, că înţeleg foarte bine şi chiar mai bine decât el. La care el, că nu s-ar osteni să insulte pe unul ca mine. La care eu repet că mă consider insultat. La care el răspunde că sunt un idiot. La care eu, ca să păstrez avantajul, îi trimit răspuns că, dacă sint un idiot, atunci el e o scârbă de şpiţ! După care a urmat provocarea la duel.

(Glosă marginală a editorului. O, Murr, motanul meu! Ori noţiunea de onoare nu s-a schimbat de loc de la Shakespeare încoace, ori te-am prins cu o minciună literară! Adică, o minciună care are menirea să dea mai mult patos şi mai mare strălucire întâmplării pe care o povesteşti. Nu crezi că felul în care aţi ajuns la duelul cu individul acela

pestriț este o parodie evidentă la minciuna de şapte ori respinsă a lui Tocilă din *Cum vă place?* Nu-i aşa că în descrierea aşa-zisei provocări la duel regăsesc toate gradațiile de la „răspunsul curtenitor” la „gluma cuviincioasă”, de la „răspunsul grosolan” fi „înfruntarea curajoasă” la „împotrivirea vrăjmaşă”? Şi crezi că mai poți scăpa de ruşine, pentru că în loc de „minciuna de circumstanță” şi de „minciuna directă”, tu închei cu câteva înjurături? Murr, motanul meu! Recenzenții se vor năpusti asupra ta; dar, cel puțin, ai demonstrat că l-ai citit pe Shakespeare în mod inteligent şi cu folos, şi asta scuză multe.)

Drept să spun, am cam băgat-o pe mânecă primind provocarea la duel; acesta urma să aibă loc cu ghearele. Mi-am adus aminte de bătaia pe care am mâncat-o de la trădătorul acela pestriț, când l-am atacat, împins de gelozie şi de setea de răzbunare, şi regretam avantajul pe care-l obținusem în dispută cu ajutorul prietenului meu Mucius. Dânsul a observat probabil că, la citirea sângerosului bilețel, m-am îngălbenit si şi-a dat seama de starea mea sufletească.

— Frate Murr, mi-a zis el, am impresia că primul duci la care trebuie să faci față te-a cam impresionat.

N-am pregetat să-mi deschid inima in fața prietenului meu, mărturisindu-i motivul care mi-a zdruncinat curajul.

— O, frate! O, iubite frate Murr! mi-a spus Mucius. Uiți, că atunci când derbedeul acesta obraznic ți-a tras o bătaie într-un fel atât de josnic, tu nu erai decât un boboc; pe câtă vreme azi eşti un burş în toată puterea cuvântului. Şi apoi, lupta ta cu pestrițul n-a fost un duel adevărat după toate regulile, nici măcar o simplă *rencontre*[195], ci doar o

---

195 Întâlnire, duel (franc)

încăierare filistină, mai prejos de demnitatea oricărui motan-burş. Notează-ţi bine, frate Murr, că omul, invidios de talentele noastre excepţionale, ne învinuieşte că am avea predilecţia să ne batem într-un fel dezonorant şi injurios; iar când asemenea lucru se întâmplă la specia lui, el foloseşte termenul disprețuitor de „încăierare de pisici". Măcar din pricina asta. Orice motan adevărat, care are simțul onoarei şi ține la bunele maniere, se va feri şi trebuie să se ferească de o asemenea *rencontre.* Procedând astfel, îl va face de ruşine pe om, care, în anumite împrejurări, este înclinat să bată şi să fie bătut. Aşadar, iubite frate, lasă deoparte orice teamă şi sfială. Sus inima, şi fii convins că te vei răzbuna pentru toate jignirile pe care le-ai primit din partea fantelui ăstuia pestriț, într-un duel după toate regulile, şi că ai să-l aranjezi cu ghearele tale în aşa fel, încât o bună bucată de vreme va fi nevoit să renunțe la amorurile lui tâmpite şi la purtările lui obraznice. Dar, stai puțin! Acum încep să-mi dau seama că, după cele ce s-au întâmplat între voi, duelul cu gheara nu poate da satisfacția necesară şi că trebuie să vă bateți într-un mod mai serios, deci cu dinții. Să vedem ce părere au *burşii.*

În fața adunării burşilor, Mucius expuse, într-un discurs excelent, cazul dintre mine şi pestrițul acela. Toată lumea se declară de acord cu oratorul, aşa că i-am trimis prin Mucius vorbă că accept într-adevăr provocarea; dar că, ținând seama de gravitatea insultei pe care o primisem, nu pot să mă-nvoiesc să mă bat altfel decât cu dinții. Pestrițul încercă să obiecteze, pretextând că ar avea dinții tociți şi aşa mai departe, dar Mucius îi arătă, în felul lui serios şi ferm, că aici nu poate fi vorba decât de un duel hotărâtor cu dinții. Iar când mai adăugă că, dacă refuză, o să-i rămână porecla de „şpiț scârbos", pestrițul primi în sfârşit să ne batem cu dinții.

Veni şi noaptea în care trebuia să aibă loc duelul. La ora hotărâtă m-am prezentat împreuna eu Mucius pe acoperişul casei care se afla la marginea cartierului. Curând apăru şi adversarul însoţit de un motan impozant, care era şi mai pestriţ şi avea o expresie chiar mai obraznică si mai nesuferită decât rivalul meu. După cum am putut presupune, era martorul lui. Amândoi, participaseră la mai multe campanii ca tovarăşi de arme şi tot amândoi luaseră parte şi la cucerirea hambarului, pentru care pestriţul primise ordinul „Slăninii prăjite". Afară de asta, după cum am aflat mai târziu, datorită iniţiativei precautului şi prevăzătorului Mucius, era de faţă şi o pisicuţă cenuşie, care se pricepea minunat la chirurgie, ştiind să îngrijească cele mai grave şi mai primejdioase răni, vindecându-le în foarte scurt timp. S-a stabilit ca duelul să se facă în trei sărituri şi după a treia săritură, dacă nu s-a întâmplat nimic decisiv, să se discute dacă duelul mai trebuie continuat cu alte sărituri, sau dacă incidentul trebuie considerat lichidat. Martorii au măsurat distanţa cu pasul si ne-am aşezat în poziţie. Conform obiceiului, martorii au scos un urlet înfiorător şi noi am sărit unul asupra celuilalt.

În clipa când mă pregăteam să-l înşfac pe adversar, el m-a apucat de urechea dreaptă, pe care mi-a sfâşiat-o în asemenea hal, încât, fără voie, am ţipat din răsputeri.

— Despartiţi-vă! a strigat Mucius.

Pestriţul mi-a dat drumul şi ne-am reluat iarăşi poziţiile. Alt urlet al martorilor, altă săritură. Acum eram sigur că-l voi putea apuca mai bine pe adversar, dar trădătorul s-a eschivat şi m-a muscal de laba stingă, din care a început să curgă sânge.

— Despărţiţi-vă! a strigat Mucius a doua oară.

— Oarecum, chestiunea s-a rezolvat, nu s-a adresat martorul adversarului. Din pricina rănii grave pe care ați primit-o la labă, sunteți *hors de combat*[196], stimate domn.

Dar furia care clocotea în mine mă împiedeca să simt vreo durere şi i-am răspuns că la a treia săritură se va vedea în ce măsură mi-au slăbit puterile şi întrucât chestiunea trebuie sau nu să fie considerată rezolvată,

— Bine, mi-a răspuns martorul, râzând sarcastic; dacă țineți cu tot dinadinsul să căderi răpus de laba adversarului dumneavoastră, care vă este superior, fie precum doriți!

Dar Mucius m-a bătut pe umăr, îmbărbătându-mă.

— Curaj, curaj, frate Murr! Un burş adevărat nu ia in seamă o zgârietură ca asta! Ține-te bine!

Al treilea urlet al martorilor, al treilea salt! Cu toate că eram furios, am observat totuşi un şiretlic al adversarului meu, care, la fiecare atac, făcea un mic salt în lături, şi de aceea eu nu-l nimeream, pe cită vreme el mă putea înhăța in voie. De data aceasta am fost atent şi am sărit şi eu in laturi, astfel că în vreme ce el socotea că mă poate prinde, l-am muşcat de gât atât de tare, încât nici n-a mai putut să țipe, ci a scos doar nişte gemete.

— Despărțiți-vă! a strigat martorul adversarului meu.

Am sărit îndată înapoi, iar pestrițul s-a prăbuşit în nesimțire, în timp ce sângele îi curgea din belşug din rană. Pisicuța cenuşie se grăbi să-i dea primele îngrijiri, folosind, pentru a opri sângele, înainte de a aplica pansamentul, un leac băbesc care, după cum m-a asigurat Mucius, îl avea întotdeauna asupra ei. Turnă pe rană un lichid cu care apoi stropi tot corpul adversarului meu leşinat. Lichidul avea un miros puternic şi iute, de unde am dedus că trebuie să fie înzestrat cu un efect din cele mai drastice. Nu era

---

196 Scos din luptă (franc).

„Archebuzada lui Theden”[197] şi nici „Eau de Cologne”. Mucius mă strânse cu înflăcărare la pieptul lui, spunându-mi:

— Frate Murr, ți-ai apărat onoarea ca un motan destoinic şi inimos... Murr, te vei înălța pe piscurile tagmei burşilor; nu vei îngădui să-ți fie pătat numele şi vei fi prezent întotdeauna când onoarea noastră va fi în joc!

Martorul adversarului meu, care până atunci o asistase pe chirurga cenuşie, se apropie de noi şi declară pe un ton semeț că, în timpul celui de al treilea rond, eu aş fi luptat încâlcind regulile. Dar fratele Mucius se puse îndată în poziție si declară, cu fulgere in ochi şi cu ghearele scoase, că acela care se va încumeta să afirme asemenea lucru, va avea de-a face cu el, iar chestiunea s-ar putea rezolva chiar acum, pe loc. Martorul socoti că e înțelept să nu mai răspundă şi, luându-l in spinare pe prietenul său rănit, care în răstimp îşi mai revenise puțin, dispăru pe *lucarna* acoperişului. Chirurga cenuşie mă întrebă dacă vreau să-mi îngrijească şi mie rana cu leacul ei. Am refuzat, deşi urechea şi laba mă dureau. Îmbătat de victorie şi de sentimentul că am răzbunat, atât răpirea lui Mismis cât şi bătaia primită, am pornit spre casă.

Anume pentru folosul tău, tinere motan, şi după matură chibzuință, am descris în toate amănuntele povestea primului meu duel. Pe lângă faptul că această întâmplare remarcabilă va fi pentru tine deosebit de edificatoare în ce priveşte problema onoarei, mai poți trage din ea şi o morală, ce-ți va fi de mare folos in viață. Bunăoară, că îndrăzneala şi curajul sunt neputincioase în fața vicleniei şi că, prin urmare, studiul aprofundat al vicleniei este absolut necesar pentru ca să nu fii călcat în picioare ci, dimpotrivă, să te

---

197 Lichid a ntiseptic, de fa pt medica ment împotriva ră nilor provocate de armele ele foc, inventat de Johann Anton Theden (1714-1797).

menții în poziție verticală. *„Chi no se aiuta, se nega”*[198], spune Brighella în *Cerşetorul fericit* al lui Gozzi, şi să ştii că are dreptate, perfectă dreptate. Ia bine aminte, tinere motan, şi nu disprețui viclenia, căci în ea este ascunsă, ca în zăcămintele bogate, adevărata înțelepciune a vieții.

Când am coborât, am găsit uşa maestrului încuiată şi a trebuit să mă mulțumesc cu ştergătorul de paie drept culcuş. Pierdusem mult sânge din pricina rănilor şi eram gata să leşin. Deodată m-am simțit purtat cu grijă în brațe. Era bunul meu maestru care mă auzise (se vede că, fără să-mi dau seama, am scâncit de câteva ori) şi, deschizând uşa, observase rănile mele.

— Ce-ai pățit, bietul meu Murr! exclamă el. Trebuie să fi fost nişte muşcături grozave, dar sper că nici tu nu ți-ai cruțat adversarii!

” Dacă ai şti, maestre!" am spus eu în gând. Şi iarăşi am simțit cum mi se umflă pieptul la amintirea victoriei obținute şi a cinstei pe care mi-o câştigasem. Bunul maestru mă aşează în culcuşul meu şi, scoțind din dulap o cutioară în care se afla o alifie, îmi puse cite un plasture pe ureche şi pe labă. Liniştit şi plin de răbdare, l-am lăsat să opereze; doar atunci când primul pansament a început să mă cam usture, am scos un uşor „mrrr!”

— Eşti un motan înțelept, Murr! spuse maestrul, nu ca împieliții aceia din neamul tău, care mârâie, şi se împotrivesc bunelor intenții ale stăpânului lor. Stai liniştit şi va veni vremea să-ți lingi rana de pe labă. Atunci îți vei scoate singur pansamentul. Cât despre rana de la ureche, în privința asta nu poți să faci nimic, sărăcuțul de tine, aşa că trebuie să suporți plasturele.

---

198 Cine nu se ajută, se neagă pe sine însuşi (ital.).

I-am făgăduit maestrului că-l voi asculta şi, ca semn de mulţumire şi recunoştinţă, i-am întins laba cea sănătoasă, pe care a luat-o, cum îi era obiceiul, şi mi-a scuturat-o uşurel, fără să mi-o strângă câtuşi de puţin. Ştia cum să se poarte cu motanii culţi.

Curând am simţit efectul binefăcător al plasturelui şi îmi părea bine că nu acceptasem fatalul leac băbesc al *felcerieţei* cenuşii. Mucius îmi făcu o vizită şi mă găsi vesel şi viguros. N-a trecut mult şi am izbutit să-l însoţesc iarăşi la chefurile burşilor. Este uşor de închipuit entuziasmul cu care am fost primit. Toată lumea ţinea acum la mine de două ori mai mult ca înainte.

De atunci am dus o viaţă splendidă de burş, fără să-mi pese că din pricina asta am pierdut cei mai frumoşi peri din blana mea. Dar, se află oare aici pe pământ o fericire trainică? La orice bucurie, nu te pândeşte din umbră...

(F.m.)... o colină înaltă şi abruptă, care la şes ar putea trece drept un munte. Spre acea colină ducea un drum larg şi neted, străjuit de ambele părţi de tufişuri înmiresmate. Băncile de piatră şi boitele de verdeaţă, înşirate la distanţe mici de o parte şi de alta a drumului, vădeau grijă ospitalieră pentru drumeţi. Abia când ajungeai sus, vedeai măreţia şi splendoarea edificiului care, din depărtare, ţi se păruse o biserică izolată. Herbul, mitra episcopală, cârja şi crucea, săpate în piatră deasupra porţii, arătau că aici fusese pe vremuri o reşedinţă episcopală; iar inscripţia *Benedictus, qui venit in nomine Domini*[199] îi invita pe oaspeţii cucernici să intre. Dar oricine intra, se oprea locului, fără să vrea, surprins şi încântat de priveliştea bisericii care, cu faţada ei măreaţă construită în stilul lui Palladio[200] şi cu

---

[199] Binecuvântat fie acela care vine în numele Domnului (lat.).

[200] Andrea di Pietro, supranumit il Palladio (1518 — 1580), vestit arhitect italian din timpul Renaşterii.

cele două turnuri înalte şi aeriene, ocupa centrul având în amândouă laturile câte o aripă. În clădirea centrală se aflau odăile abatelui, iar în aripi erau locuinţele călugărilor, refectoriul şi alte săli de adunare, precum şi încăperile pentru oaspeţi. În preajma mănăstirii se vedeau acareturile, ferma şi casa administratorului. Iar mai jos, in vale, frumosul sat Kanzheim încingea colina şi abaţia, ca o cunună bogată şi multicoloră.

Valea aceasta se întindea piuă la poalele munţilor îndepărtaţi. Turme numeroase păşteau pe pajiştile străbătute de pâraie cristaline; locuitorii din satele risipite prin împrejurimi treceau voioşi prin lanurile de grâu încărcate de spice; din tufişuri răsuna ciutul vesel al păsărilor; chemarea nostalgică a cornului străbătea până aici din întunecatele păduri din depărtare; iar bărci grele şi încărcate cu vârf, minate de pânze albe, lunecau iute pe râul ce străbătea întreaga vale şi se puteau auzi saluturile vesele ale cârmacilor. Pretutindeni domnea belşugul, binecuvântarea darnicei naturi; pretutindeni clocotea o viaţă însufleţită. Văzută de sus, din ferestrele abaţiei, priveliştea îţi înălţa inima, umplând-o totodată de o bucurie adâncă.

Cu tot aerul maiestuos al bisericii, decoraţia ei interioară merita, poate pe drept, reproşul că este prea încărcată, vădind prostul-gust al monarhilor prin nenumăratele figurine şi sculpturi în lemn, poleite cu aur. În schimb, cu atât mai puternic te impresiona stilul în care erau construite şi decorate încăperile abatelui. Din galeria bisericii, intrai direct într-o sală vastă, care servea pentru Întrunirile monarhilor şi, totodată, pentru păstrarea instrumentelor şi notelor muzicale. Din această sală, un lung coridor format din coloane ionice, ducea in încăperile abatelui. Tapetele de mătase, picturile alese ale celor mai buni maeştri din diferite şcoli, busturile şi statuile unor bărbaţi de seamă – slujitori ai bisericii – Covoarele, desenul elegant al parchetelor,

felurite obiecte de preţ, vădeau bogăţia acestei mănăstiri, din belşug înzestrată. Bogăţia aceasta, care domnea pretutindeni, nu era însă luxul strălucitor care îţi ia ochii fără a-i bucura şi care provoacă uimire, dar nu şi mulţumire. Fiecare lucru era la locul lui, nimic nu încerca să-ţi cucerească izbitor atenţia, nimicind efectul restului, astfel că nu te gândeai la valoarea cutărei sau cutărei podoabe, ci erai încântat de frumuseţea şi armonia ansamblului. Această senzaţie plăcută venea de acolo că toate erau făcute cu simţul măsurii şi probabil că tocmai acest simţ al măsurii constituie ceea ce numim obişnuit bun-gust. Confortul, intimitatea acestor camere ale abatelui, atingeau limitele luxului, fără ca în realitate să fie luxoase, aşa că nu era ceva supărător că toate aceste bogăţii fuseseră aduse aici şi aşezate de mâna unui slujitor al Domnului. Când, cu câţiva ani în urmă, abatele Chrysostomus venise la Kanzheim, poruncise să se amenajeze locuinţa abat iei în felul în care se prezenta acum; întregul lui caracter şi felul lui de a fi se puteau ghici din această rânduială, încă înainte ca cineva să-l fi văzut pe el însuşi şi să fi avut prilejul să constate înalta sa cultură spirituală. Încă tânăr – avea numai câţiva ani peste patruzeci – înalt, bine făcut, cu o expresie inteligentă pe faţa-i cu trăsături virile, cu maniere plăcute şi pline de demnitate, abatele inspira tuturor acelora care veneau în contact cu dânsul respectul cerut de rangul său. Vajnic luptător al bisericii, neobosit apărător al ordinului şi al mănăstirii sale, părea totodată maleabil şi tolerant. Dar tocmai această maleabilitate aparentă era o armă, pe care ştia să o mânuiască la perfecţie şi cu ajutorul căreia învingea orice rezistenţă, chiar şi aceea a celor mai înalte foruri conducătoare. Chiar dacă puteai bănui că, sub cuvintele nemeşteşugite şi blânde, ce păreau că vin direct dintr-o inimă sinceră, se ascundea o viclenie de monah, la suprafaţă nu puteai vedea decât abilitatea unui spirit

eminent, care a pătruns toate tainele relațiilor bisericeşti. Abatele fusese educat la Congregația Propagandei[201] din Roma. Nefiind nici pentru cine împotriva satisfacerii nevoilor lumeşti, în măsura în care nu contraveneau moravurilor duhovniceşti şi bunei rânduieli, el lăsa şi numeroşilor săi subordonați toată libertatea la care puteau pretinde, fiecare din locul lui. Aşa că, în timp ce unii dintre ei se cufundau în studiul diferitelor ştiințe, în chilia lor singuratică, alții se plimbau plini de voioşie prin parc, ducând conversații plăcute; pe când cei cu înclinații spre meditare fanatică posteau, petrecându-şi tot timpul în rugăciuni, alții se îndestulau la mese îmbelşugate, mărginindu-şi prescripțiile religioase la prescripțiile din statutul ordinului lor monahal; în timp ce unii nu părăseau niciodată incinta mănăstirii, alții porneau în lungi drumeții, ba chiar, când venea anotimpul potrivit, îşi schimbau rasa lungă pe o vestă scurtă de vânătoare şi rătăceau prin păduri, dăruindu-se patimii lor cinegetice. Dar dacă înclinațiile fraților erau diferite şi fiecăruia îi era îngăduit să o urmeze pe a lui, toți erau însă uniți în pasiunea lor entuziastă pentru muzică. Aproape fiecare din ei era un muzician format şi printre ei se aflau şi adevărați virtuoşi, care ar fi putut face cinste celei mai bune capele princiare. O bogată colecție de note şi un mare număr de excelente instrumente muzicale dădeau fiecăruia dintre ei posibilitatea să-şi practice arta în cele mai bune condiții; iar desele concerte, cu prilejul cărora se executau operele cele mai alese, contribuiau la menținerea agilității lor muzicale.

Sosirea lui Kreisler la abație dădu din nou imbold acestor preocupări muzicale. Savanții îşi închiseră cărțile, evlavioşii îşi scurtară rugăciunile şi se adunară cu toții în jurul lui

---

[201] Congregație înființată în secolul al XVII-lea, pentru propagarea catolicismului.

Kreisler, pe care îl iubeau foarte mult şi ale cărui lucrări le preţuiau mai presus de toate. Chiar şi abatele simţea pentru dânsul o prietenie sinceră şi, laolaltă cu toţi ceilalţi, se străduia pe toate căile să-i dovedească stima şi dragostea lui.

Dacă locul unde era aşezată mănăstirea putea fi numit un adevărat paradis, apoi şi viaţa în incinta ei era la fel dintre cele mai confortabile şi mai plăcute, la aceasta contribuind în mare măsură şi vinul nobil, de care părintele Hilarius se îngrijea personal.

Între fraţi domnea o deplină voie bună, izvorul fiind abatele însuşi, iar Kreisler, care se dăruia în întregime artei, se simţea în elementul său. De aceea era firesc ca sufletul lui frământat să afle aici o pace pe care n-o mai cunoscuse de mult. Pină şi violenţa ironiei sale se mai potoli şi deveni blând şi ascultător ca un copil. Dar mai mult decât toate, cântărea faptul că aici căpăta încredere în sine însuşi; acea fantomatică dublă personalitate, care se hrănea din sângele pieptului lui sfâşiat, dispăru cu desăvârşire.

Undeva[202] s-a spus despre capelmaistrul Johannes Kreisler că prietenii lui nu au izbutit să-l convingă niciodată să scrie o bucată până la capăt şi, chiar dacă a reuşit vreodată, s-a grăbit să-şi arunce opera pe foc, deşi, la început, se bucurase că izbândise.

Acest lucru se poate să se fi întâmplat în perioada aceea nefastă când bietul Johannes era ameninţat de o prăbuşire fără nădejde şi despre care biograful de faţă nu prea ştie multe amănunte. Acum, la abaţia din Kanzheim, Kreisler se silea cel puţin să nu-şi distrugă compoziţiile, care ţâşneau din străfundurile fiinţei sale; starea lui de spirit se exprima în dulcea nostalgie ce caracteriza lucrările sale actuale, pe

---

[202] În Scrierile fantastice in manieră lui Callot, de E.T. A. Hoffmann.

câtă vreme înainte, prin vraja lui puternică, trezea adesea din adâncurile armoniei acele duhuri violente, care stârnesc în piepturile oamenilor spaima, groaza şi toate chinurile unui dor fără speranţă.

Într-o seară, în galeria bisericii se ţinuse ultima repetiţie pentru o *missă,* pe care Kreisler tocmai o terminase şi, care urma să fie executată în dimineaţa următoare. Fraţii se întorseseră în chiliile lor şi Kreisler rămăsese singur în galeria cu coloane, privind panorama care se întindea în faţa lui, scăldată în lumina tremurătoare a asfinţitului. Fără veste avu senzaţia că aude încă o dată, din depărtare, compoziţia lui, care numai cu câteva clipe în urmă fusese executată cu atâta sentiment de către fraţi. Când răsună *Agnus dei*[203] simţi cu şi mai multă putere voluptatea clipei în care compusese această parte.

Nu! exclamă el, în timp ce lacrimi fierbinţi îi umplură ochii. Nu eu am făcut asta, ci tu, numai tu! Tu, care eşti singurul meu gând, singurul meu dor!

Într-adevăr, era destul de neobişnuit felul în care Kreisler compusese acest pasaj, considerat de abate şi de toţi fraţii ca expresia celei mai înflăcărate evlavii, ca expresia a însăşi iubirii cereşti. Într-o noapte, obsedat de *missa* pe care o începuse şi pe care era încă departe de a o termina, visă că venise ziua sfântului căruia îi era consacrată compoziţia sa; clopotele au vestit începutul slujbei, el se află la pupitru, având în faţă partitura terminată. Abatele, care oficia, începe *Kirie eleison*[204]*.* Părţile se succed una după alta. Execuţia, armonioasă şi viguroasă, îl uimeşte şi-l duce pe aripile ei până la *Agnus dei.* Deodată, spre groaza lui, observă că partitura are padini albe; nicio notă nu e scrisă;

---

[203] Mielul Domnului (lat.).

[204] Doamne, miluieşte (elină).

fraţii îl privesc speriaţi, aşteptindu-l să dea, în sfârşit, semnalul şi să înceteze pauza care se lungea fără sfârşit, în timp ce el lăsase bagheta în jos. Dar ruşinea şi teama îl apăsă ca o povară de plumb şi, deşi întregul *Agnus dei* este gata în inima lui, el nu-l poate transcrie pe partitură. Deodată apare un chip de înger, strălucitor de frumuseţe, care trece la pupitru şi începe să cânte *Agnus dei* cu o voce divină, şi acest chip de înger este Julia! În culmea încântării, Kreisler se trezise şi scrisese *Agnus dei* care îi apăruse în visul acela divin. Iar acum îl visa din nou, auzea parcă vocea Juliei, cântecul se înălţa, tot mai sus, şi în sfârşit, corul intona *Dona nobis pacem*[205]. Lui Kreisler i se părea ca se scufundă într-un ocean plin de mii de voluptăţi ce-l copleşeau.

O uşoară bătaie pe umăr îl trezi din extazul în care era cufundat. Abatele stătea în faţa lui, privindu-l binevoitor.

— Nu-i aşa, fiule, începu acesta, că te bucuri din adâncul sufletului de sentimentul atât de frumos şi plin de forţă, căruia ai izbutit să-i dai viaţă? Îmi închipui că te gândeai la *missa* pe care ai compus-o şi pe care o socot cea mai reuşită lucrare a ta.

Kreisler îl privea în tăcere, nefiind încă în stare să scoată măcar un cuvânt.

— Haide, haide, continuă abatele zâmbind, coboară din sferele înalte la care te-ai ridicat! Sunt convins că şi acum compui în gând şi nu mai părăseşti munca aceasta care, pentru tine, este, bineînţeles, o plăcere, dar una primejdioasă, căci pînă la urmă o să-ţi istovească toate puterile. Lasă deocamdată la o parte toate ideile tale creatoare; să facem câţiva paşi pe acest coridor răcoros şi să discutăm prieteneşte.

---

[205] Dăruieşte-ne pace (lat.).

Abatele începu să-i vorbească despre rânduielile mănăstirii şi despre felul de viaţă al călugărilor, lăudând starea de spirit cu adevărat senină şi cucernică de care se bucurau cu toţii, şi la urmă îl întrebă pe Kreisler dacă el (abatele), nu se înşală când i se pare că, în timpul celor câtorva luni pe care capelmaistru! le-a petrecut la abaţie, a devenit mai calm, mai voios şi mai înclinat să se devoteze slujirii înaltei arte care proslăveşte biserica.

Kreisler nu putea decât să admită că aşa era într-adevăr şi să-l asigure pe sfinţia-sa că abaţia i s-a deschis ca un azil, în care a găsit adăpost şi în care se simte atât de bine, de parcă ar fi şi el unul dintre fraţii ordinului şi că nu va mai părăsi niciodată mănăstirea.

— Părinte, spuse în încheiere Kreisler, lăsaţi-mi iluzia la care contribuie atât de mult acest veşmânt. Lăsaţi-mă să cred că, într-un moment când viaţa mea era bântuită de furtuni, destinul binevoitor m-a ajutat să ajung la ţărmul acestei insulițe, unde m-am putut refugia şi unde nu mai poate fi niciodată spulberat frumosul vis care nu e nimic altceva decât însăşi inspiraţia artistică.

— Într-adevăr, răspunse abatele cu faţa luminată de o deosebită prietenie, ai dreptate, fiule. Veşmântul pe care l-ai îmbrăcat ca să pari ca unul dintre fraţii noştri, îţi stă foarte bine şi dorinţa mea ar fi să nu-l mai scoţi niciodată. Eşti cel mai vrednic dintre toţi benedictinii pe care poate să-l întâlnească cineva. După o clipă de tăcere, abatele îşi urmă vorba, luând mâna lui Kreisler. Dar cu asemenea lucruri nu este de glumit. Ştii, Johannes, cât de drag mi-ai devenit din clipa când te-am cunoscut şi că sincera mea prietenie, cu trecerea timpului, a crescut împreună cu înalta mea preţuire pentru talentul tău cu totul excepţional. Purtăm o grijă deosebită pentru cei pe care-i iubim şi tocmai această grijă m-a făcut să te observ cu oarecare teamă, de când te afli aici, la mănăstire. Rezultatul acestei observaţii m-a dus

la o convingere, la care nu pot renunța. De mult voiam să-ți vorbesc în această privință şi aşteptam un moment prielnic, care a venit acum. Kreisler! Renunță la lume şi intră în ordinul nostru!

Oricât de bine s-ar fi simțit Kreisler la abație, oricât de mult ar fi dorit să-şi poată prelungi şederea acolo, unde aflase liniştea şi pacea, fiind totodată stimulat să se dedice în întregime activității sale artistice, totuşi propunerea abatelui îl surprinse într-un fel aproape neplăcut. Ultimul lucru la care s-ar fi gândit serios era să renunțe la libertatea lui, înmormântându-se pentru totdeauna printre monarhi, deşi uneori îi trecuse prin minte asemenea capriciu, ceea ce probabil nu rămăsese neobservat de abate, îl privi foarte mirat, dar abatele nu-l lăsă să vorbească, ci continuă:

— Întâi, te rog să mă asculți liniştit, şi abia după aceea să-mi răspunzi. E drept că mi-ar face plăcere să câştig pentru biserică un slujitor vrednic, dar însăşi biserica respinge orice mijloc de convingere fals. Ea vrea doar să trezească scânteia interioară a adevăratei cunoaşteri, care să aprindă flacăra credinței, nimicind orice amăgire. Aşa că vreau doar să scot la iveală şi să te ajut să înțelegi mai limpede ceea ce, poate, zace ascuns şi încâlcit în sufletul dumitale. Trebuie, oare, Johannes, să-ți vorbesc despre prejudecățile stupide care îşi croiesc drum în lume, în legătură cu viața la mănăstire? Se spune că numai o catastrofă în viață îl împinge pe călugăr să se claustreze in chilia lui, unde, renunțând la toate plăcerile lumii, duce într-un chin neîncetat o viață fără niciun fel de bucurii. Mănăstirea ar fi o temniță întunecoasă, unde domneşte regretul amar al unei fericiri pierdute, precum şi deznădejdea şi sminteala unei autoflagelări rafinate, unde nişte fantome palide şi istovite duc un trai mizerabil, în timp ce se căznesc să-şi alunge frica sfişietoare bolborosind neîncetat rugăciuni!

La cele spuse de abate despre fantomele palide şi istovite, Kreisler nu-şi putu stăpâni un zâmbet, căci îi veniră îndată în gând numeroşii benedictini dolofani şi îndeosebi bravul Hilarius cu obrajii lui rumeni. Nu se afla pentru el chin mai mare decât să fie silit să bea vin de viţă proastă. Iar cât despre teamă, n-avea decât una singură, aceea simţită în faţa unei partituri pe care n-o putea descifra îndată.

— Zâmbeşti, continuă abatele, gândindu-te la contrastul dintre tabloul pe care ţi l-am zugrăvit eu şi viaţa din mănăstire, aşa cum ai cunoscut-o aici; şi zâmbetul acesta nu e fără temei. E drept că sunt unii care, zdrobiţi de durerile pământeşti şi renunţând pentru totdeauna la toate fericirile şi bucuriile lumeşti, s-au refugiat la mănăstire; şi, pentru ei, este o binefacere că biserica îi primeşte, astfel că află în sânul acesteia o pace care, numai ea, îi poate mângâia de nenorocirile suferite, ridicându-i mai presus de vremelnicia lucrurilor pământeşti. Dar cât de numeroşi sunt acei pe care o înclinaţie sinceră pentru viaţa contemplativă îi mână spre mănăstire; cât de numeroşi sunt acei care, incapabili să se adapteze lumii şi tulburaţi în fiece clipă de mărunţişurile vieţii, se simt bine numai într-o singurătate pe care şi-au ales-o singuri. Apoi, mai sunt şi alţii care, deşi nu au o înclinaţie hotărâtă pentru viaţa mănăstirească, nu-şi găsesc totuşi alt loc decât la mănăstire. Vorbesc de acei care sunt ca nişte străini în lume, pentru că aparţin unei sfere superioare, ale cărei exigenţe sunt pentru ei înşişi condiţia existenţei; asemenea oameni caută fără încetare ceea ce nu poate fi găsit pe acest pământ; veşnic însetaţi de un dor irealizabil, sunt aruncaţi de colo colo, încercând să afle pacea şi liniştea sufletească; pieptul lor, lipsit de orice scut, este rănit de prima săgeată şi pentru această rană nu există alt balsam decât ironia amară la adresa duşmanului, veşnic înarmat contra lor. Numai singurătatea, numai o viaţă fără schimbări şi întreruperi ostile, în primul rând

libertatea de a contempla veşnic lumea luminoasă căreia aparţin, pot să le dăruiască echilibrul şi o mulţumire lăuntrică supra-pământească, lucruri pe care nu le pot dobândi în viitoarea dezordonată a lumii. Dumneata, Johannes, faci parte dintre aceşti oameni, pe care Atotputernicul îi supune poverii pământeşti, pentru a-i înălța spre sferele cereşti. Senzația aceasta vie a unei lumi superioare, care te face să te simți străin de deşertăciunea pământească, şi care *trebuie* să te facă să te simți străin de ea, iradiază puternic într-o artă, ce aparține altei lumi şi este sădită şi se zbate în pieptul dumitale, asemenea tainei sfinte a dragostei cereşti. Această artă nu este altceva decât evlavie înflăcărată; dăruindu-te ei în întregime nu vei mai avea nimic comun cu bâlciul pestriț al lumii şi îl vei arunca cu dispreț, aşa cum îşi aruncă un copil, care a devenit adolescent, jucăria stricată. Fugi pentru totdeauna de sarcasmul stupid al unor nătângi care te-au chinuit adesea pină ai sângerat, bietul meu Johannes! Prietenul îți deschide larg brațele ca să te primească şi să te ducă într-un port sigur, unde nu te va mai amenința nicio furtună!

Abatele tăcu.

— Cât de adânc mă pătrunde adevărul cuvintelor dumneavoastră, venerabile prieten! spuse Johannes grav şi sumbru. Cu atât mai adânc, cu cât, într-adevăr, nu mă simt bun de nimic într-o lume care mi se înfățişează ca o veşnică şi enigmatică neînțelegere. Şi totuşi, v-o mărturisesc cinstit, atâtea convingeri pe care le-am supt odată cu laptele mamei, mă fac să mă gândesc cu groază la această haină, ce mi se pare un fel de temniță de unde nu voi mai putea ieşi niciodată. Am senzația că monahului Johannes, această lume, în care capelmaistrul Johannes a întâlnit atâtea grădini pline de flori înmiresmate, îi va apărea deodată ca un pustiu arid şi neprimitor; mi se pare că, pentru acela care a fost amestecat o dată în viitoarea vieții, renunțarea...

— Renunțarea? îl întrerupse abatele, ridicând glasul. Renunțare? Despre ce renunțare poate fi vorba la dumneata, Johannes, când spiritul artei va creşte în sufletul dumitale, când te vei înălța cu aripi puternice spre nourii luminați de razele soarelui? Ce alte plăceri ale vieții mai există oare, care să te poată orbi? Dar, continuă abatele cu glas mai blând, Atotputernicul a sădit în pieptul nostru un simțământ care, cu o putere de neînvins, ne zdruncină întreaga ființă. E tainica legătură ce uneşte spiritul de corp, şi spiritul îşi închipuie că năzuieşte spre idealul suprem al unei fericiri himerice, pe când, în realitate, nu doreşte decât ceea ce constituie necesitățile trupului; astfel ia naştere o interacțiune determinată de perpetuarea speciei umane. Este de prisos să mai adaug că am în vedere dragostea trupească şi că nu consider renunțarea la ea un lucru uşor. Dar, Johannes, renunțând, te vei mântui de pieire. Niciodată, auzi, niciodată nu vei putea gusta şi nu vei gusta din fericirea dragostei pământeşti!

Atât de solemn şi cu atâta emfază rosti abatele ultimele cuvinte, de parcă în fața lui s-ar fi aflat deschisă cartea destinelor, iar dânsul i-ar fi prorocit din ea bietului Kreisler toate chinurile care îl amenință şi de care nu se poate feri decât salvându-se într-o mănăstire.

În clipa aceasta, pe chipul lui Kreisler începu acel joc al muşchilor, prevestitor al spiritului ironiei ce pune a stăpânire pe el.

— Oho! spuse capelmaistrul, sfinția-voastră nu are dreptate, nu are de loc dreptate.

Sfinția-voastră face o eroare în legătură cu persoana mea; e o confuzie pricinuită de haina pe care mi-am pus-o pentru a putea, *en masque*[206], să prostesc lumea o bucată de vreme

---

206 Mascat (franc).

şi, rămânând necunoscut, să le spun tuturor pe nume, ca să afle cine sunt ei. Nu sunt oare un bărbat destul de acceptabil, încă în floarea vârstei, cu înfăţişare plăcută, destul de cult şi cu maniere atrăgătoare? Nu pot oare îmbrăca un impecabil frac negru şi o cămaşă de mătase, şi astfel să mă prezint fără nicio sfială în faţa oricărei fiice de profesor, ori de consilier de curte, întrebând-o fără ocol, dar cu toată dulceaţa de prim-amorez, în glas şi fizionomie: „Preafrumoaso, vreţi să-mi acordaţi mina dumneavoastră, şi pe lângă ea şi preţioasa dumneavoastră persoană ca anexă?" Iar fiica de profesor îşi va lăsa privirea în jos şi va şopti abia auzit: „Vorbiţi cu *papa!"* sau, poate, odrasla consilierului de curte îmi va arunca o privire foarte visătoare şi mă va asigura că a observat de mult iubirea tainică, pe care o exprim acum în cuvinte, adăugind in treacăt câte ceva despre garnitura rochiei ei de mireasa. Şi, o, Doamne! Cu cită plăcere părinţii respectivi s-ar descotorosi de fetele lor, primind propunerea unei persoane atât de respectabile cum e un fost capelmaistru al marelui duce! Aş mai putea să mă avânt şi în înaltele sfere romantice, începând o idilă cu vreo fată curăţică de arendaş. Mi-aş oferi inima şi mâna tocmai în clipa când acea fată cu ochi frumoşi ar pregăti brânza de capră. Sau, ca notarul Pistofolus[207], aş putea să trag o fugă până la moară, să-mi caut zeiţa printre norii divini de pulbere de făină! Unde oare nu va găsi înţelegere o inimă sinceră şi cinstită care nu vrea şi nu cere nimic altceva decât căsătorie!... Căsătorie!...

Căsătorie!... Spuneţi că nu am noroc în dragoste?... Sfinţia-voastră uită cu desăvârşire faptul că tocmai eu sunt omul care poate fi grozav de fericit într-un amor, a cărui temă simplă se reduce la „Dacă nu mă vrei, eu te iau" şi ale

---

[207] Personaj principal din opera Morăriţa de Paesiello.

cărui variațiuni se execută după *allegro briliante* ale nunții, în cadrul căsniciei. Sfinția-voastră mai ignoră şi altceva, şi anume că încă de mult m-am gândit foarte serios să mă însor. Fireşte că pe vremea aceea eram încă un tânăr lipsit de experiență şi de cultură, de fapt nu aveam decât şapte ani; totuşi domnişoara de treizeci şi trei de ani pe care mi-o alesesem ca mireasă mi-a făgăduit solemn să nu se mărite cu alt bărbat afară de mine şi nu ştiu nici eu de ce, mai târziu, chestiunea a rămas baltă. Rog pe sfinția-voastră să ia notă de faptul că norocul în dragoste mi-a surâs încă din copilărie. Iar acum, să mi se aducă îndată nişte ciorapi de mătase, repede, repede ciorapi de mătase şi încălțări, ca să alerg cu picioarele mele de pretendent şi cu sufletul la gură către aceea care şi-a şi întins drăgălaşul ei deget ca să-i pun cât mai grăbit verigheta!... De n-ar fi necuviincios pentru un benedictin să se distreze țopăind, aş dansa pe loc în fața sfinției-voastre o matelotă[208] sau o gavotă, sau chiar un hopser[209], ca să vă dovedesc bucuria ce mă cuprinde numai când mă gândesc la o mireasă şi la însurătoare. Ehei, cât priveşte norocul în dragoste şi căsătorie, cine mai e ca mine! Aş vrea ca sfinția-voastră să-şi dea seama de acest lucru.

Când Kreisler se opri în sfârşit, abatele li răspunse:

— N-am putut să-ți întrerup bizara cuvântare glumeață care dovedeşte tocmai adevărul celor spuse de mine... Am simțit şi ascuțişul care mi-era destinat, dar care nu a reuşit să mă rănească... Mă felicit că nu am crezut niciodată în acel fel de dragoste himerică, ce pluteşte fără trup prin aer şi nu are nimic de-a face cu esența condiției umane!.. Cum e cu putință ca dumneata, cu această încordare morbidă a spiritului... Dar destul despre asta! A venit momentul să

---

[208] Dans marinăresc englezesc din Wales.

[209] Vechi dans popular german.

atacăm mai direct duşmanul primejdios care te urmăreşte. În timpul şederii dumitale la Sieghartshof n-ai auzit nimic despre soarta acelui pictor nefericit, numit Leonhard Ettlinger?

Când abatele rosti acest nume, Kreisler se simţi străbătut de un fior de groază. De pe faţa lui dispăru orice urmă a acelei ironii amare, care-l stăpânise pină atunci, întrebă cu voce sugrumată:

— Ettlinger?... Ettlinger? Ce legătură are cu mine? Ce am eu cu el? Nu l-am cunoscut niciodată. Nu a fost decit jocul fanteziei mele exaltate când, o dată, mi-am închipuit că-mi vorbeşte din apa lacului.

— Linişteşte-te, spuse abatele cu blândeţe, luându-i mâna; linişteşte-te, fiule. N-ai nimic de-a face cu nefericitul acela, pe care rătăcirea pricinuită de o patimă prea puternică l-a aruncat în abisul pierzaniei. Totuşi soarta lui groaznică ţi-ar putea servi drept avertisment. Fiul meu! Tu te afli pe un drum şi mai lunecos decât el, de aceea – fugi, fugi! Hedwiga... Johannes, un vis rău o ţine pe prinţesă înlănţuită în nişte verigi, care nu pot fi sfărâmate decât de un spirit liber! Iar tu?

În timp ce abatele rostea aceste cuvinte, în capul lui Kreisler roiau mii de gânduri. Îşi dădu seama că abatele cunoaşte nu numai toată situaţia din casa princiară de la Sieghartshof, ci era la curent şi cu cele petrecute acolo în timpul şederii sale. Îi era limpede că, pentru starea de iritabilitate morbidă a prinţesei, prezenţa lui constituia o primejdie, la care capelmaistrul nu se gândise. Dar cine, afară de doamna Benzon, putea nutri această teamă şi, prin urmare, putea dori îndepărtarea lui? Fără îndoială că doamna consilier era în legătură cu abatele şi ştia de şederea lui (a lui Kreisler) la abaţie, astfel că ea pusese la cale cele întreprinse de sfinţia-sa. Îi reveniră viu în amintire toate momentele când prinţesa părea sub stăpânirea unei

patimi ce-i creştea în suflet, dar, la gândul că dânsul ar putea fi obiectul acelei pasiuni, simţea, nu ştia nici el de ce, o groază de nedescris. Avea senzaţia că o forţă străină încerca să pătrundă cu de-a sila în sufletul lui, ca să-i răpească orice libertate de gândire. Hedwiga îi apăru deodată în faţă şi-l pironi cu privirea ei stranie; în aceeaşi clipă simţi în toţi nervii o zvâcnitură puternică, asemenea aceleia pe care o simţise când atinsese pentru întâia oară mâna prinţesei, în schimb, teama misterioasă îi dispăru cu desăvârşire şi tot trupul îi fu străbătut de o căldură electrică binefăcătoare.

— Iar mă necăjeşti, mică *raja torpedo?* Doar ştii că nu mă poţi răni nepedepsită, căci din dragoste pentru tine m-am făcut călugăr benedictin, rosti el ca prin vis.

Abatele îl sfredeli cu privirea, de parcă voia să-i pătrundă pînă în adâncul sufletului, şi îl întrebă grav şi solemn:

— Cu cine vorbeşti, fiule?

Însă Kreisler se trezise din visare. Se gândea că, dacă abatelui îi fuseseră povestite toate cele ce se petreceau la Sieghartshof, trebuia să ştie şi despre evoluţia ulterioară a catastrofei care îl alungase de acolo, şi tocmai despre asta era capelmaistrul dornic să afle mai multe amănunte.

— Cu nimeni, zâmbi el mucalit, nu am vorbit cu nimeni decât cu *raja torpedo* cea poznaşă, care s-a amestecat, cu totul nechemată, în înţeleaptă noastră convorbire, vrând să mă zăpăcească şi mai mult. Dar îmi dau seama, spre marea mea mâhnire, că anumite persoane mă consideră un neghiob tot atât de mare ca răposatul portretist de curte Leonhardus Ettlinger care, nu numai că a dorit să picteze o persoană sus-pusă, căreia, bineînţeles, îi păsa prea puţin de el, ci să o şi iubească, şi încă într-un fel tot atât de vulgar ca şi Hans pe Grete a lui. Pentru Dumnezeu! Oare am arătat eu vreodată lipsă de respect când acompaniam cu cele mai frumoase acorduri cântece piţigăiate? Am îndrăznit eu oare

să ating subiecte necuviincioase sau uşuratice, cum ar fi entuziasmul şi durerea, dragostea şi ura, când mica încăpățânare princiară a binevoit să se poarte în felul cel mai ciudat, distrându-se cu tot felul de bizarerii şi viziuni magnetice, pentru a necăji oameni cumsecade? Spuneți, am făcut eu vreodată aşa ceva?

— Totuşi, dragă Johannes, ai adus odată vorba despre dragostea artistului... îl întrerupse abatele.

Kreisler îl privi uimit, apoi exclamă, împreunându-şi mâinile şi ridicând ochii spre cer:

— Doamne, Dumnezeule! Va să zică asta era! O, ființe respectabile, urmă el, în timp ce zâmbetul lui batjocoritor îi schimonosi din nou fața, iar vocea i se sugrumă de durere lăuntrică, o, ființe respectabile, nu l-ați auzit oare niciodată, fie chiar pe scândurile celei mai ordinare scene, pe prințul Hamlet spunând unui om cumsecade, pe nume Guildenstern: „Eşti în stare să mă dezacorzi, dar nu eşti în stare să cânți pe mine?" Drace!... E chiar cazul meu! De ce pândiți ce se petrece în pieptul inofensivului Kreisler, dacă melodia dragostei închisă acolo vă sună distonant!' O, Julia...

Uimit parcă de ceva cu totul neaşteptat, abatele căuta zadarnic să dea un răspuns, în timp ce Kreisler se oprise să admire marea de foc a asfințitului.

Deodată răsunară clopotele din turnurile abației şi minunatele lor glasuri cereşti plutiră spre nourii auriți de ultimele raze ale soarelui.

— Cu voi vreau să zbor, o, acorduri! exclamă Kreisler, deschizându-şi larg brațele. Toată tristețea şi toată suferința să se ridice spre mine, purtate pe aripa voastră, şi să se nimicească chiar în pieptul meu; iar glasurile voastre să vestească, asemenea unor soli ai păcii, că suferința a pierit transformându-se în speranță, în năzuința dragostei eterne.

— Sună de vecernie, spuse abatele. Îi aud pe fraţi vorbind. Vom continua poate mâine, dragă prietene, discuţia noastră despre unele evenimente petrecute la Sieghartshof.

Kreisler, care abia acum îşi aduse aminte ce anume voia să afle de la abate, exclamă:

— Dar vreau să ştiu cit mai multe, sfinţia-voastră, despre petrecerea de la nuntă şi altele de acest fel! Îmi închipui că prinţul nu va ezita să apuce mâna, pe care a râvnit-o încă de la depărtare atât de mare. Nu-i aşa că acest logodnic splendid n-a păţit nimic rău?

Orice urmă de solemnitate dispăru de pe chipul abatelui, care răspunse cu umorul blând al firii lui:

— Splendidul logodnic n-a păţit nimic, bunul meu Johannes, dar se pare că pe aghiotantul său l-a înţepat o viespe în pădure.

— Ha-ha-ha! râse Kreisler, o viespe, pe care voia s-o alunge cu foc şi fum! Fraţii intrară în coridor şi...

(M.r.p.)... un duşman perfid care caută să smulgă unui biet şi inofensiv motan bucăţica de la gură. N-a trecut mult şi agreabila noastră asociaţie de pe acoperiş a primit o lovitură, care a zdruncinat-o din temelii. Duşmanul perfid al tuturor plăcerilor pisiceşti s-a ivit sub chipul unui filistin turbat, pe nume Ahile. Semăna prea puţin cu tizul său homeric, afară doar dacă nu presupunem că eroismul acestuia din urmă consta şi el, cu precădere, dintr-o stângăcie brutală şi o vorbărie goală şi grosolană. Ahile era, de fapt, o javră ordinară; iar stăpânul, la care intrase în serviciu, îl ţinea în lanţ, probabil pentru a-i întări dragostea pentru casă, aşa că numai noaptea putea vagabonda liber. Mulţi dintre noi îl compătimeam din tot sufletul, deşi era un tip nesuferit; dar lui nu-i păsa că-şi pierduse libertatea, căci era destul de stupid ca să-şi închipuie că lanţul acela greu îi serveşte drept podoabă şi distincţie. Spre marele lui necaz, agapele noastre ii tulburau somnul în timpul nopţii, tocmai

când datoria lui era să inspecteze împrejurimile şj să păzească bine casa de răufăcători. Sub pretext că noi tulburăm liniştea, ne ameninţa cu moarte şi distrugere, întrucât însă, din pricina stângăciei, nu era în stare să ajungă nici măcar în pod, fără să mai vorbim de acoperiş, ameninţările lui ne lăsau cu totul nepăsători şi ne continuam tabietul ca şi mai înainte. Atunci Ahile luă alte măsuri, începând atacul împotriva noastră, aşa cum un bun general obişnuieşte să pornească o bătălie: întii cu atacuri de hărţuială, apoi trecând la ciocniri deschise. Când noi ne porneam să cântăm fel de fel de şpiţi, cărora Ahile le făcea din când în când cinstea de a se juca cu ei, răsturnându-i cu labele-i grosolane, începeau, la semnalul lui, să latre atit de bestial, încât nu mai eram în stare să înţelegem nicio notă. Ba, mai mult decât atât! Unele din aceste cozi de topor filistine au reuşit să pătrundă până în pod şi, evitând orice luptă deschisă când noi le-am arătat ghearele, au stârnit o asemenea hărmălaie, lătrind şi chelălăind, încât, dacă până atunci tulburasem numai somnul câinelui de pază, acum nu mai putea închide ochii nici stăpânul casei care, văzând că larma aceasta înfiorătoare nu mai are de gând să înceteze, porni cu un bici în mână ca să alunge din pod pe scandalagii.

O, motane, care citeşti aceste rânduri! Dacă ai o inimă cu adevărat bărbată în piept, o minte luminată în cap şi o ureche netocită, te întreb de-ai mai întâlnit vreodată ceva mai dezgustător, mai respingător, mai urât şi totodată mai meschin, decât lătratul strident, piţigăiat şi total disonant al unor şpiţi cuprinşi de furie? Fereşte-te de aceste creaturi, care dau din coadă, se linguşesc şi se fac mici pe lingă cei mari! Să nu le acorzi niciun fel de încredere! Crede-mă, prietenia unui şpiţ este mai primejdioasă decât gheara ameninţătoare a unui tigru! Dar să trecem sub tăcere experienţele pe care, din păcate, le-am avut prea des în

această privință şi să ne întoarcem la urmarea povestirii noastre.

Aşadar, după cum am spus, stăpânul a luat biciul în mână ca să-i alunge pe turbulenții din pod. Ce credeți însă că s-a întâmplat? Zărindu-şi stăpânul, şpiții au început să dea din coadă şi să-i lingă picioarele, prezentând lucrurile ca şi când toată larma fusese stârnită numai de dragul liniştii lui, deşi tocmai din pricina asta nu se putuse el odihni. Au lătrat, chipurile, numai ca să ne alunge pe noi care, cică, ne făceam de cap pe acoperiş, cântând cu voci prea stridente etc. Din păcate, stăpânul, convins de elocință limbută a *spiților*, a crezut tot ce-i spuneau, mai ales că şi clinele de pază, care nutrea contra noastră o ură neîmpăcată, a întărit aceste afirmații când a fost întrebat. Şi atunci a început prigoana împotriva noastră! Eram alungați de pretutindeni; servitorii ne urmăreau cu măturile, sau aruncau după noi cu bucăți de țiglă. Mai mult! Peste tot au fost întinse lațuri şi capcane, în care urma să fim prinşi şi unde, vai, mulți se prindeau într-adevăr! Chiar şi scumpul meu prieten Mucius a dat peste ghinion, adică peste o capcană, care i-a strivit într-un hal fără de hal laba dreaptă de dinapoi.

Aşa s-a terminat vesela noastră viață în comun şi m-am întors la maestru, după sobă, deplângând în singurătate soarta nefericiților mei prieteni.

Într-o zi, domnul Lothario, profesorul de estetică, a intrat în camera maestrului meu, iar după el, cine credeți că a sărit înăuntru?... Ponto!

Nici nu am cuvinte să spun ce senzație neplăcută mi-a produs vederea lui Ponto. Deşi nu era nici câine de pază şi nici şpiț, totuşi făcea parte, dintr-o specie a cărei ostilitate mi-a distrus viața în societatea veselă a burşilor-motani, ceea ce era de-ajuns ca să-mi apară suspectă prietenia manifestată față de mine.

Afară de aceasta, în privirea şi întreaga lui înfăţişare simţeam o trufie batjocoritoare, de aceea am decis ca nici să nu vorbesc cu el. Tiptil-tiptil, m-am furişat de pe perna mea şi dintr-un salt am ajuns în sobă, a cărei uşă tocmai era deschisă şi pe care am tras-o după mine.

Domnul Lothario a discutat cu maestrul despre lucruri oare mă interesau cu atât mai puţin, cu cât întreaga mea atenţie era îndreptată spre tânărul Ponto. După ce acesta ţopăi prin cameră cu un aer de fante, fredonind un cântecel, sări pe pervazul ferestrei, de unde, după obiceiul fanfaronilor, se uita pe stradă salutând in fiece clipă câte o cunoştinţă, ba chiar hămăia din când în când, pentru a atrage probabil atenţia vreunei cochete din neamul lui. Fluşturaticul acesta părea să fi uitat cu totul de mine; deşi, cum am spus, nu doream să-i vorbesc, totuşi nu-mi convenea de loc faptul că n-a întrebat de mine, ca şi când nici n-aş fi existat.

Profesorul de estetică a dat însă dovadă de o purtare cu totul diferită şi, după mine, mult mai politicoasă şi rezonabilă, căci, după ce m-a căutat cu privirea prin odaie, l-a întrebat pe maestru:

— Dar unde este excelentul dumneavoastră *monsieur* Murr?

Pentru un onest motan-burş nu există epitet mai jignitor decât cuvântul acesta *monsieur;* dar câte nu trebuie să suporţi pe lumea asta din partea esteticienilor! Aşa că l-am iertat şi eu pe profesor.

Maestrul îl asigură că de la o vreme încoace duceam o viaţă independentă şi mai cu seamă lipseam de-acasă nopţile, aşa că drept urmare arătam obosit şi istovit. Adineauri eram pe pernă, dar acum nu-şi poate da seama unde am dispărut atât de repede.

— Îmi vine aproape să cred, continuă profesorul, că Murr al dumneavoastră... Dar nu cumva o fi ascuns undeva pe aici şi trage cu urechea? Ia să vedem puţin.

M-am retras binişor în fundul sobei, dar vă puteţi închipui cât de tare mi-am ciulit urechile ştiind că-i vorba despre mine. Profesorul a scotocit în zadar toate ungherele, spre marea mirare a maestrului, care a exclamat râzând:

— Zău, domnule profesor, îi faci prea mare cinste lui Murr al meu!

— Ehei, replică profesorul, nu-mi iese din cap bănuiala mea în legătură cu experimentul dumneavoastră pedagogic, cu ajutorul căruia un motan a devenit poet şi scriitor. Vă mai aduceţi aminte de sonetul şi de glosa pe care Ponto al meu i le-a şterpelit lui Murr chiar de sub labă? Dar să lăsăm asta. Mă folosesc totuşi de absenţa lui Murr. Pentru a vă împărtăşi o constatare destul de gravă şi a vă recomanda cu toată seriozitatea să daţi mai multă atenţie purtării lui. Deşi pisicile mă interesează prea puţin, totuşi am observat că unii motani, care mai înainte au fost foarte cuminţi şi binecrescuţi, şi-au schimbat acum deodată firea, încălcând în mod grosolan bunele moravuri şi buna rânduială.

În loc să-şi plece capetele şi să se linguşească, au început să umble ţanţoşi şi nu se mai tem să-şi arate firea lor sălbatică din naştere prin priviri scânteietoare şi un mâriit furios, ba scoţându-şi chiar şi ghearele. După cum au renunţat la modestie şi la purtări paşnice, tot aşa nu se mai îngrijesc nici de înfăţişarea lor exterioară, nemaiostenindu-se să apară ca oameni de lume. S-a sfârşit cu toaleta mustăţilor, nici pomeneală de linsul blănii ca să strălucească, sau de roaderea ghearelor crescute prea lungi. Acum hoinăresc zburliţi şi cu cozile ca nişte mături, stârnind groaza şi dezgust ul tuturor pisicilor binecrescute. Dar mai de condamnat, şi mai intolerabile sunt întrunirile lor secrete pe care le ţin noaptea; fac cu acest prilej o larmă

infernală, pe care o numesc belcanto, deşi în realitate nu este decât un urlet barbar, lipsit cu totul de cel mai elementar ritm şi de cuvenita melodie şi armonie. Tare, tare mă tem, maestre Abraham, că Murr al dumneavoastră a apucat-o pe un drum rău şi ia şi el parte la acele petreceri indecente, în urma cărora se va alege doar cu o bătaie zdravănă. Mie mi-ar părea rău dacă toată grija dumneavoastră pentru mititelul ăsta cenuşiu de va irosi în zadar şi dacă va ajunge, cu toată învăţătura lui, la nivelul apucăturilor ordinare şi deşănţate ale unor motani vulgari şi desfrânaţi.

Auzind cum bunul meu prieten Mucius şi cum fraţii mei mărinimoşi sunt calomniaţi în halul acesta, nu mi-am putut stăpâni un ţipăt de durere.

— Ce e asta?, a exclamat profesorul. Până la urmă, cred totuşi că Murr se ascunde undeva prin cameră! Ponto! Ponto! *Allons!* Caută, caută!

Dintr-un salt, Ponto cobori de pe pervaz şi începu să adulmece prin încăpere. Când ajunse în faţa sobei, se opri brusc, mârâi şi lătră, apoi sări în sus.

— E în sobă, asta-i sigur! strigă maestrul deschizând uşiţa.

Eu am rămas liniştit la locul meu; privindu-l senin pe maestru cu ochi strălucitori.

— Chiar aşa e, uite-l pitit în fundul sobei! exclamă maestrul. Ei? Nu binevoieşti să ieşi afară?

Deşi nu aveam de loc chef să-mi părăsesc ascunzătoarea mea, trebuia totuşi să ascult de porunca maestrului, dacă nu voiam să aplice forţa, în care caz nu aveam nimic de câştigat. De aceea, m-am târât încetişor afară. Dar de-abia am apucat să ies la lumină, că amândoi, profesorul şi maestrul, au început să strige:

— Murr! în ce hal eşti! Ce înseamnă năzbâtiile astea? Fireşte că eram plin de cenuşă din cap până în picioare.

Pe lângă asta, de la o vreme, înfăţişarea mea exterioară era într-adevăr de plâns, astfel că nu puteam să nu mă recunosc în descrierea profesorului despre motanii schismatici şi-mi puteam uşor închipui ce figură jalnică făceam acum. Comparând jalnica mea figură cu înfăţişarea prietenului meu Ponto, care arăta într-adevăr frumos cu blana lui lucioasă şi fin cârlionţată, mă copleşi ruşinea. Mâhnit şi tăcut, m-am vârât într-un ungher.

— Acesta să fie inteligentul şi cuviinciosul motan Murr? râdea profesorul, elegantul scriitor, spiritualul poet care scrie sonete şi glose? Nu, e un motan ordinar care-şi petrece viaţa în bucătărie pe cuptor şi care nu ştie nimic altceva decât să prindă şoareci prin pivniţe şi poduri. Oho! Ia spune-mi, preastimate, dacă n-ai de gând să obţii curând un titlu academic sau să ocupi chiar o catedră, ca profesor de estetică? Într-adevăr, frumoasă mantie de *magister* ţi-ai pus!

Şi-i tot da înainte, batjocorindu-mă. Nu-mi rămânea nimic de făcut decât să-mi lipesc strâns urechile de cap, aşa cum am obiceiul totdeauna când sunt certat.

Până în cele din urmă, amândoi, profesorul şi maestrul, izbucniră într-un hohot de râs care mi-a sfâşiat inima. Dar si mai mult m-a jignit purtarea lui Ponto. Nu numai că a împărtăşit disprețul stăpânului său, schimonosindu-se în fel şi chip, dar, prin tot felul de sărituri în lături, şi-a arătat sila vădită de a se apropia de mine; se temea, probabil, să nu-şi murdărească blănița lui curată. Nu-i puțin lucru pentru un motan ca mine, atit de conştient de superioritatea lui, să fie silit a suporta asemenea dispreț din partea unui pudel încrezut.

Profesorul se adânci cu maestrul într-o lungă discuție care nu părea să aibă legătură cu mine sau cu specia mea şi din care înțelegem prea puțin. Totuşi atât mi-am dat seama: că era vorba dacă trebuie reprimate cu forța purtările adesea

dezordonate ale unor tineri exaltați, sau dacă e mai bine să fie îngrădiți în mod abil, pe nesimțite, până când ei singuri își vor da seama și vor pune capăt unor asemenea purtări. Profesorul era pentru aplicarea forței, căci râduiala lucrurilor spre binele tuturor cere ca fiecare om, oricât s-ar împotrivi, să fie încadrat cât mai repede în acea formă, care este determinată de relația dintre parte și întreg. Altminteri, îndată ia naștere o monstruozitate funestă, care poate pricinui tot felul de nenorociri. Profesorul mai spuse ceva despre manifestații cu *pereat*[210] și cu spargerea geamurilor, din care însă nu am priceput nimic. Maestrul, dimpotrivă, era de părere că tinerii exaltați se aseamănă cu indivizii numai pe jumătate nebuni, pe care o împotrivire fățișă îi face să fie și mai nebuni; dar dacă ajung să-și recunoască singuri rătăcirea, ei se vindecă radical, fără primejdie de recidivă.

— Totuși, replică profesorul, ridicându-se în sfârșit și luându-și pălăria și bastonul, totuși, în ce privește forța directă aplicată purtărilor exaltate, trebuie să fiți de acord cu mine, maestre, că e necesar să se folosească fără milă în cazurile când asemenea purtare intervine tulburător în rânduielile vieții; și, ca să revenim la motanul dumneavoastră Murr, ce bine că, după câte am auzit, niște spiți harnici i-au împrăștiat pe afurisiții de motani care cântau atât de bestial și își închipuiau că sunt mari virtuozi.

— Depinde cum o iei, răspunse maestrul. Dacă ar fi fost lăsați să cânte, poate că ar fi devenit cu timpul ceea ce, greșit, își închipuiau că sunt, adică niște buni virtuozi; însă acum ei nu mai știu – probabil – ce e adevărata virtuozitate.

---

210 Să piară! (Lat.)

Profesorul îşi luă rămas bun, iar Ponto sări după el, fără să mă onoreze măcar cu un salut prietenesc, aşa cum avusese obiceiul mai înainte.

— Şi eu, se întoarse maestrul către mine, şi eu am fost până acum nemulţumit de purtarea ta, Murr. A venit timpul să fii iarăşi cuminte şi înţelept, ca să-ţi câştigi o faimă mai bună decât cea de care s-ar părea că te bucuri în momentul de faţă. Dacă ar fi cu putinţă să înţelegi ce-ţi spun, te-aş sfătui să fii totdeauna liniştit, totdeauna prietenos, şi tot ce întreprinzi să duci la capăt fără larmă; acesta este cel mai sigur mijloc de-a căpăta un nume bun. Uite, am să-ţi dau ca exemplu doi oameni: unul din ei se retrage în fiecare zi liniştit, în colţişorul lui, şi bea sticlă după sticlă de vin, pînă ajunge într-o totală stare de ebrietate, pe care însă, datorită unor îndelungate exerciţii, ştie s-o ascundă atât de bine, încât nimeni nu bănuieşte nimic. Celălalt, dimpotrivă, bea numai din când în când un păhărel de vin în societatea unor prieteni veseli şi simpatici. Băutura îi deschide inima şi-i dezleagă limba; pe măsură ce-i creşte buna dispoziţie, vorbeşte tot mai mult şi mai înflăcărat, fără a trece însă marginile bunei-cuviinţe. Dar tocmai despre el spune lumea că e un băutor pătimaş, în timp ce celălalt, beţivan ascuns, trece drept om liniştit şi cumpătat. Ah, dragă Murr! Dacă ai cunoaşte lumea, ţi-ai da seama că filistinul care îşi retrage totdeauna cornişele, procedează în modul cel mai înţelept. Dar tu n-ai cum să ştii ce e un filistin, cu toate că or fi destui şi printre cei din specia ta!

La aceste cuvinte ale maestrului, fiind conştient de perfecţiunea cunoştinţelor mele în ceea ce priveşte neamul pisicesc, cunoştinţe dobândite atât din învăţăturile lui Mucius, cât şi cu propria mea inteligenţă, n-am putut să-mi stăpânesc un strănut puternic şi un miorlăit de bucurie.

— Ehei, exclamă maestrul, râzând. Ehei! motane! îmi vine să cred că mă înţelegi şi că profesorul are dreptate

descoperind în tine o inteligență atât de deosebită, încât te privește ca pe un rival în domeniul esteticii.

Ca să-i confirm că într-adevăr așa era, am scos un miau sonor și armonios și, fără multă vorbă, i-am sărit drept în brațe. Nu mă gândisem că tocmai atunci maestrul își pusese halatul cel bun de mătase galbenă, cu flori mari, și că fără îndoială aveam să-l murdăresc. Cu un „dă-te jos!" maestrul mă azvârli cu atâta furie, încât făcui o tumbă în aer. Speriat la culme, cu urechile lipite de cap și cu ochii închiși, m-am făcut mititel, pe podea. Dar trebuie să recunosc toată blândețea caracterului bunului meu maestru căci, îndată după aceea, mi-a vorbit pe un ton prietenos:

— Haide, haide, n-am vrut să-ți fac niciun rău. Înțeleg că intenția ta a fost bună, că ai vrut să-mi arăți dragostea ta, dar ai făcut-o într-un chip cam stângaci, și, în asemenea cazuri, nimeni nu mai întreabă de intenții! Hai, vino încoace, cenușăreasă mititică! Hai să te curăț, ca să arăți ca un motan cumsecade!

Cu aceste cuvinte, maestrul își scoase repede halatul și mă luă în brațe. Se osteni să mă perie cu o perie moale, până ce blana îmi deveni curată de tot, apoi luă un pieptene și mă pieptănă, pînă ce părul începu să-mi strălucească.

După ce toaleta se sfârși, trecând în fața oglinzii, m-am mirat eu singur cum de m-am transformat deodată în cu totul al motan. Mă găseam atât de frumos, încât, de plăcere, nu m-am putut împiedica să nu torc pentru mine însumi. Și trebuie să mărturisesc că în clipa aceea am simțit o mare îndoială în ceea ce privește atitutinea decentă și utilitatea clubului burșilor. Iar că m-am putut vârî în sobă, mi s-a părut o adevărată barbarie, pe care nu o puteam explică decât ca un fel de sălbăticire. De aceea, acum era de prisos avertismentul maestrului:

— Vezi să mai încerci odată să te ascunzi în sobă! Noaptea următoare mi s-a părut că aud o ușoară zgârietură la ușă,

apoi un „miau” sfios, care mi s-a părut foarte cunoscut. M-am dus tiptil la uşă şi am întrebat cine este. Mi-a răspuns (l-am recunoscut îndată după voce) bravul senior Puff:

— Eu sunt frate Murr, şi trebuie să-ţi comunic o veste din cele mai triste! O, cerule...

(F.m.)... a făcut o mare nedreptate, scumpa şi dulcea mea prietenă. Ba nu, îmi eşti mai mult, decât atât, eşti credincioasa mea soră! Nu te-am iubit de-ajuns, n-am avut destulă încredere în tine. Abia acum îmi voi deschide inima în faţa ta, căci ştiu...

Glasul prinţesei se sugrumă şi un torent de lacrimi îi ţâşni din ochi, în timp ce din nou o strângea drăgăstos pe Julia la piept.

— Hedwiga, spuse Julia blând, nu m-ai iubit oare şi înainte din toată inima? Ai avut oare taine, pe care n-ai vrut să mi le încredinţezi? Ce ştii? Ce anume ai aflat abia acum? Dar, nu, nu! Să nu mai vorbim despre asta, până ce pulsul tău nu va începe din nou să bată normal, pină ce ochii nu-ţi vor înceta să lucească atât de sumbru!

— Nu ştiu ce vreţi cu toţii de la mine, strigă prinţesa, cuprinsă deodată de enervare. Niciodată nu m-am simţit mai sănătoasă şi mai plină de puteri ca acum, şi voi spuneţi că tot mai sunt bolnavă. Accidentul ciudat care mi s-a întâmplat v-a speriat, dar se prea poate că eu să fi avut nevoie tocmai de asemenea şocuri electrice, care frânează deodată întreaga viaţă a organismului; se poate ca ele să fie mai folositoare decât toate mijloacele unei arte păcătoase, care se amăgeşte pe sine însăşi în chip atât de jalnic. Ce pacoste pentru mine acest medic al curţii, care vrea să mânuiască firea omului asemenea unui mecanism de ceasornic, pe care trebuie să-l ştergi de praf şi să-l întorci! Mi-e groază de el, cu picăturile şi esenţele lui! Oare de asemenea lucru să depindă sănătatea mea? Ar însemna că

viața pe acest pământ nu e decât o glumă crudă a spiritului cosmic?

— Tocmai această exaltare, o întrerupse Julia pe prințesă, este cea mai bună dovadă că eşti încă bolnavă, draga mea Hedwiga, şi că trebuie să te cauți mult mai mult decât o faci.

— Şi tu vrei să mă răneşti! exclamă prințesa; sări brusc în picioare, alergă la fereastră, o deschise şi privi spre parc.

Julia o urmă şi, cuprinzând-o cu brațul de mijloc, o imploră cu gingăşie să se ferească măcar de vântul aspru al toamnei şi să nu-şi întrerupă odihna pe care medicul curții o socotea atât de binefăcătoare. Dar prințesa îi răspunse că tocmai boarea rece, care pătrunde pe fereastră, o face să se simtă mai bine şi o înviorează.

Julia începu să-i povestească despre timpul cât prințesa zăcuse bolnavă şi în care a domnit o atmosferă întunecată şi amenințătoare. Atunci o trebuit să-şi încordeze toate forțele morale, pentru a nu se lăsa descumpănită de anumite evenimente, ce i-au stârnit în suflet un simțământ, pe care nu-l poate asemui cu nimic altceva decât cu teama cumplită de fantome. În primul rând a fost neînțelegerea misterioasă dintre prințul Hector şi Kreisler care trezea bănuielile cele mai groaznice, căci părea sigur că bietul Johannes trebuia să cadă răpus de mâna italianului răzbunător şi că numai o minune, după cum asigura maestrul Abraham, îl salvase de la o moarte sigură.

— Şi acest om groaznic trebuia să fie soțul tău? continuă Julia. Nu, nu, niciodată! Slavă Atotputernicului, eşti salvată! Omul acela nu se mai întoarce niciodată! Nu-i aşa, Hedwiga? Niciodată!

— Niciodată! răspunse prințesa încet, abia auzit. Apoi scoase un oftat adânc şi continuă cu glas stins, ca prin vis:

Acest foc ceresc trebuie să lumineze şi să încălzească, fără a distruge cu flăcările lui nimicitoare; iar din sufletul artistului se iveşte strălucind întruchiparea visului, ea

însăşi, iubirea lui! Aşa mi-ai spus, chiar aici, în locul acesta...

— Cine a spus aşa? întrebă Julia foarte tulburată. La cine te gândeşti, Hedwiga?

Prinţesa îşi trecu palma peste frunte, parcă ar fi avut nevoie de o sforţare ca să revină la realitatea din care evadase. Apoi, sprijinită de Julia, se îndreptă cu paşi şovăitori spre sofa şi căzu istovită. Julia, îngrijorată de starea prinţesei, voi să cheme cameristele, dar Hedwiga o sili cu blândeţe să se aşeze lingă ea, şoptind încet:

— Nu, draga mea, tu, numai tu trebuie să rămâi lângă mine, şi să nu-ţi închipui cumva că boala mi-a revenit. Nu, numai gândul la fericirea supremă m-a copleşit cu putere, gata parcă să-mi spargă pieptul, şi plăcerea divină s-a prefăcut într-o durere nimicitoare. Rămâi aici, lângă mine. Tu nici nu ştii ce putere minunată poţi avea asupra mea! Lasă-mi să privesc în sufletul tău, ca într-o oglindă limpede şi curată, să mă pot recunoaşte într-însa pe mine! Julia, am adesea impresia că un har ceresc coboară asupra ta, iar cuvintele care zboară de pe buzele tale, asemenea unor şoapte de dragoste, sunt parcă profeţii aducătoare de mângâiere. Julia, fetiţa mea, rămâi lingă mine; să nu mă părăseşti niciodată... niciodată!

Continuând să ţină strâns mâna fetei, prinţesa căzu din nou cu capul pe pernă, închizând ochii.

Julia era, ce e drept, deprinsă cu acele clipe când Hedwiga cădea pradă unei exaltări morbide, dar paroxismul care se manifesta acum îi era cu totul străin şi de neînţeles.

De obicei era un fel de îndârjire pătimaşă, care îşi avea izvorul în nepotrivirea dintre sentimentul ei lăuntric şi viaţa pe care o ducea; uneori această îndârjire devenea aproape ură, lucru care rănea sufletul candid al Juliei. Acum însă, Hedwiga părea că se topeşte într-o durere şi o melancolie fără nume. Starea aceasta disperată o mişca adânc pe

tinăra fată, stârnindu-i totodată teama pentru soarta iubitei sale prietene.

— Hedwiga, exclamă ea, draga mea Hedwiga, n-am sa te părăsesc niciodată. N-ai să găseşti o inimă mai iubitoare şi mai credincioasă ca a mea; dar vorbeşte, vorbeşte odată şi încredinţează-mi durerea care-ţi sfâşie sufletul! Voi plânge împreună cu tine; împreună cu tine voi suferi!

Atunci pe faţa Hedwigăi apăru un zâmbet ciudat; obrajii i se împurpurară uşor şi, fără să deschidă ochii, şopti:

— Nu-i aşa, Julia, că nu eşti îndrăgostită?

La această întrebare, Julia se simţi atinsă în chip ciudat, de parcă un fior de spaimă ar fi trecut prin toată fiinţa ei. Se află oare o inimă de fată în care să nu sălăşluiască presimţirea unei pasiuni, ce pare să fie condiţia însăşi a existenţei ei, căci numai femeia care iubeşte este femeie în sensul deplin al cuvântului? Dar un suflet curat, copilăresc încă şi cucernic, lasă aceste presimţiri să dormiteze, fără să caute a cerceta mai adânc, fără a încerca cu o curiozitate lascivă să smulgă vălul de pe dulcea taină, ce se dezvăluie numai în clipa în care un dor ascuns o vesteşte. Aceasta era acum starea Juliei şi în asemenea împrejurări i se vorbea deodată despre lucruri la care nici nu îndrăznea să se gândească. Speriată, de parcă ar fi fost învinuită de un păcat de care ea însăşi nu-şi dădea seama, se strădui să vadă clar in adâncurile propriului ei suflet.

— Julia, repetă prinţesa, nu eşti îndrăgostită? Spune-mi, fii sinceră cu mine!

— Mă întrebi într-un fel atât de ciudat, şopti fata. Ce aş putea, ce ar trebui să-ţi răspund? —Vorbeşte, vorbeşte, te rog! o imploră prinţesa. Atunci în Julia se făcu deodată lumină şi găsi uşor cuvinte pentru a exprima ceea ce văzuse clar în inima ei.

— Ce se petrece în sufletul tău, când îmi pui asemenea întrebări? începu Julia grav şi calm. Ce înseamnă pentru

tine dragostea despre care îmi vorbeşti? Nu-i aşa că trebuie să te simţi atrasă atât de puternic către cel pe care îl iubeşti, încât să nu exişti, să nu trăieşti decât cu gândul la el, să-ţi jertfeşti tot eul tău pentru dinsul, văzând în fiinţa lui toate năzuinţele, toate speranţele, tot dorul şi lumea întreagă? Şi această pasiune trebuie să ne transporte pe treapta cea mai înaltă a fericirii, nu-i aşa? Mie aceste culmi îmi provoacă ameţeală, căci în faţa privirii mele se cască un abis fără fund, cu grozăviile unei pieiri fără speranţă de salvare... Nu, Hedwiga, asemenea dragoste, pe cât de groaznică, pe atât de plină de păcat, nu a pus stăpânire pe inima mea şi nu voi renunţa la speranţa că această inimă va rămâne veşnic curată şi liberă de asemenea patimă. Se poate întâmpla, însă, ca un bărbat să ne atragă atenţia mai mult decât oricare altul, ba chiar, datorită extraordinarei vigori bărbăteşti a spiritului său, să ne trezească admiraţia. Ba, şi mai mult decât atât: în preajma lui, să ne simţim pătrunse de o bucurie neînţeleasă, înălţate mai presus de noi înşine, ca şi când abia atunci spiritul nostru se trezeşte cu adevărat, ca şi când abia atunci viaţa ne dăruieşte lumina ei, suntem vesele când vine şi ne întristăm când pleacă. Asta numeşti tu dragoste? Ei bine, de ce să nu-ţi mărturisesc? Kreisler, pe care noi l-am pierdut, mi-a trezit asemenea simţământ şi sufăr din pricina absenţei lui.

— Julia! exclamă prinţesa ridicându-se ca un fulger si sfredelind-o cu o privire înfocată. Poţi oare să ţi-l închipui în braţele alteia, fără să încerci o suferinţă cumplită?

Julia se roşi toată şi răspunse cu un ton din care se putea vedea cât era de jignită:

— Eu nu mi l-am închipuit niciodată în braţele *mele!*

— A, va să zică nu-l iubeşti! Nu-l iubeşti! strigă prinţesa cu glaS strident şi căzu iarăşi pe sofa.

— O, de s-ar întoarce! suspină tinăra fată. Sentimentul pe care-l port în piept pentru omul acesta este curat şi

nevinovat şi, dacă nu-l voi mai revedea niciodată, amintirea lui îmi va lumina neîntrerupt viaţa asemenea unei minunate stele strălucitoare. Dar, fireşte, se va întoarce, căci cum ar putea...

— Niciodată, o întrerupse prinţesa cu glas aspru şi tăios. Niciodată nu va putea, nu va îndrăzni să se întoarcă, deoarece se află în abaţia din Kanzheim, unde se pregăteşte să intre în ordinul benedictinilor, renunţând la cele lumeşti.

Ochii Juliei se umplură de lacrimi. Se sculă în tăcere şi se îndreptă spre fereastră.

— Mama ta are perfectei dreptate, continuă prinţesa. E foarte bine pentru noi că a plecat, smintitul acesta care, asemenea unui duh rău, a năvălit în inimile noastre paşnice, sfâşiindu-le. Iar muzica a fost vraja cu care a ştiut să ne atragă. Nu vreau să-l mai văd niciodată.

Cuvintele prinţesei erau ca nişte lovituri de pumnal pentru Julia; îşi luă pălăria şi şalul.

— Cum, vrei să mă părăseşti, dulcea mea prietenă? exclamă prinţesa. Rămâi, o, rămâi, şi consolează-mă dacă poţi. Sălile astea şi parcul sunt lugubre! Află că...

Cu aceste cuvinte Hedwiga o duse pe Julia la fereastră şi, arătându-i pavilionul în care locuise aghiotantul prinţului Hector, şopti cu glas înăbuşit:

— Priveşte acolo, Julia. Zidurile acelea ascund o taină primejdioasă; administratorul castelului şi grădinarul susţin că, de la plecarea prinţului, nimeni nu mai locuieşte în pavilion şi că uşa este încuiată bine, şi totuşi... O, uită-te, uită-te! Vezi, acolo, la fereastră?...

Într-adevăr, Julia zări la fereastra din frontonul pavilionului o siluetă neagră care dispăru în aceeaşi clipă.

În timp ce simţea mâna Hedwigăi tremurând convulsiv în mâna ei, Julia spuse că nu poate fi vorba de niciun fel de taină primejdioasă şi de niciun fel de stafii, când e atât de uşor pentru oricare dintre servitori să se folosească pe

ascuns de pavilionul nelocuit. Clădirea poate fi cercetată îndată şi astfel s-ar afla pe loc ce-i cu silueta aceea care se arătase la fereastră. Dar prinţesa o asigură că, la dorinţa ei, bătrânul şi credinciosul majordon făcuse de mult acest lucru şi-i jurase că n-a găsit nici urmă de fiinţă omenească în tot pavilionul.

— Să-ţi povestesc ce s-a întâmplat acum trei nopţi, continuă prinţesa. Tu ştii că somnul nu se prinde de mine şi că am obiceiul să mă scol şi să mă plimb prin odăi, până simt o oboseală căreia mă las pradă şi numai astfel adorm. Aşa s-a întâmplat că acum trei nopţi, hărţuită de insomnie, am ajuns în această cameră. Deodată o rază de lumină a jucat pe perete. M-am uitat pe fereastră şi am zărit trei bărbaţi, dintre care unul purta un felinar orb. Au dispărut cu toţii în direcţia pavilionului, fără să-mi pot da seama dacă într-adevăr au intrat acolo. N-a trecut mult însă şi am văzut lumină tocmai la această fereastră. Înăuntru se mişcau nişte umbre. Apoi s-a făcut iarăşi întuneric, dar nu mult după aceea tufişul a fost luminat puternic, probabil dinspre uşa deschisă a pavilionului. Lumina se apropia tot mai mult. Î n sfirşit, din tufiş a apărut un călugăr benedictin, care ţinea o făclie in mâna stingă, iar în cea dreaptă un crucifix. Era urmat de alţi patru bărbaţi care duceau pe umeri o năsălie acoperită cu văluri negre. Abia au făcut câţiva paşi şi o siluetă, învăluită într-o mantie largă, le-a şi ieşit în întâmpinare. Cei patru s-au oprit lăsând năsălia jos; silueta aceea a dat la o parte pânzele negre, sub care s-a ivit un cadavru. Simţeam că înnebunesc şi abia am mai putut să observ că cei patru au ridicat iarăşi năsălia pe umeri, pornind repede după călugăr pe aleea ce duce din parc spre drumul la abaţia din Kanzheim. De atunci a început să apară silueta aceea în fereastră, şi poate că ceea ce mă sperie, e fantoma unui om ucis.

Julia înclina să socoată toată întâmplarea drept un vis al Hedwigăi; iar dacă într-adevăr se aflase atunci la fereastră, drept o amăgire pricinuită de mintea ei exaltată. Cine putea fi mortul scos din pavilion în împrejurări atât de misterioase şi de care nimeni nu ştia nimic? Şi cine ar mai putea crede că mortul acesta necunoscut s-a întors ca stafie în locuinţa de unde a fost scos? Julia îi spuse toate acestea prinţesei, adăugând că arătarea aceea de la fereastră ar putea fi foarte bine o iluzie optică, sau ar putea fi o glumă de-a bătrânului magician, maestrul Abraham, care deseori se distrează în felul acesta şi care probabil a introdus în pavilion un locatar fantomatic.

— Ce repede găsim o explicaţie când se întâmplă ceva miraculos, ceva supranatural! spuse zâmbind prinţesa, care acum îşi venise complet în fire. Cât priveşte mortul, tu uiţi de cele ce s-au petrecut în parc, înainte de a ne fi părăsit

— Dumnezeule! exclamă Julia. Crezi că într-adevăr a fost săvârşită o fărădelege? Cine? De mâna cui? —Despre Kreisler, ştii că trăieşte, continuă prinţesa. Dar trăieşte şi cel îndrăgostit de tine. Nu te uita aşa de speriată! N-ai bănuit oare mai de mult cele ce trebuie să-ţi spun acum, ca să fii lămurită asupra unui lucru ce ar putea să-ţi fie fatal dacă mai rămâne ascuns? Prinţul Hector te iubeşte *pe tine, pe tine,* Julia, cu toată patima violentă caracteristică neamului său. Am fost, sint şi acum logodnica lui; dar tu, Julia, eşti iubita lui.

Prinţesa rosti ultimele cuvinte pe un ton tăios, fără să se simtă însă vreo amărăciune în glasul ei.

— O, cerule! exclamă Julia printre lacrimi. Ai de gând să-mi sfâşii inima, Hedwiga? Ce duh întunecat vorbeşte prin gura ta? Nu, nu; sunt gata să suport răzbunarea ta pentru toate visele urâte care te-au tulburat, dar niciodată n-am să cred in realitatea acestor vedenii groaznice! Vino-ţi în fire, Hedwiga! Tu nu mai eşti logodnica omului îngrozitor, care a

fost pentru noi întruchiparea însăşi a pierzaniei! Nu se va mai întoarce niciodată, niciodată nu vei fi a lui!

— Ba da, răspunse prinţesa. Ba da! Linişteşte-te, copilă! Numai atunci când biserica mă va fi unit cu prinţul, numai atunci poate monstruoasa neînţelegere a vieţii, care mă distruge, se va limpezi. Pe tine, te va salva providenţa cerească. Ne vom despărţi, eu îmi voi urma soţul. Tu vei rămâne!

Adânc emoţionată, prinţesa tăcu. Nicu Julia nu era în stare să scoată vreun cuvânt. În tăcere, căzură una in braţele celeilalte, vărsând şiroaie de lacrimi.

Li se anunţă că ceaiul este servit. Julia era mai tulburată decât ar fi putut lăsa să se presupună firea ei senină şi echilibrată. Îi era peste putinţă să rămână în societate şi doamna Benzon îi îngădui bucuros să plece acasă, întrucit şi prinţesa dorea să se odihnească.

Întrebată de principesa-mamă, domnişoara Nannette o asigură că, în tot cursul după-amiezii şi serii, prinţesa s-a simţit foarte bine, dar că a stăruit să fie lăsată singură cu Julia. Din câte a putut observa din camera vecină, amândouă şi-au spus tot felul de poveşti şi au jucat teatru când plângând, când râzând.

— Ce fete delicioase! şopti mareşalul curţii.

— Ce amabilă prinţesă şi ce delicioasă fată! îl corectă prinţul, fulgerându-l cu privirea. Cutremurat de gafa enormă pe care o săvârşise, mareşalul curţii voi să înghită dintr-o dată bucata de biscuit pe care o muiase în ceai. Biscuitul insă îi rămase în gât şi înaltul demnitar fu apucat de o tuse cumplită care-l sili să părăsească sala şi nu scăpă de o ruşinoasă moarte prin asfixie, decât prin pumnul priceput al majordomului, care execută un solo de timpan pe spinarea lui.

Mareşalul, după ce izbutise să facă două gafe, temându-se să n-o facă şi pe a treia, nu mai îndrăzni să se întoarcă iar

in sală şi trimise rugămintea către prinţ să-l scuze că se simte subit rău.

Absenţa mareşalului curţii dezorganiza însă partida de *whist,* pe care prinţul obişnuia s-o joace. Aşa că, masa de joc fiind pregătită, aşteptau cu toţii încordaţi să vadă cum va proceda prinţul în asemenea situaţie critică. Acesta insă, după ce îi îndemnă pe ceilalţi cu un semn să se aşeze la masa de joc, o luă pe doamna Benzon de mână, o conduse spre o canapea şi-o invită să stea alături de el.

— Totuşi mi-ar fi părut rău dacă mareşalul s-ar fi înecat cu biscuitul, spuse cu glas blând şi şoptit, aşa cum obişnuia să vorbească cu doamna Benzon. Se pare însă că suferă de absenţe mintale, după cum am avut de mai multe ori prilejul să observ. Acum a numit-o pe Hedwiga „fată"; prin urmare in astă-seară ar fi fost un partener mizerabil la *whist.* De fapt, dragă Benzon, îmi convine şi-mi face multă plăcere astăzi, în loc de joc, să schimbăm aici, ca pe vremuri, câteva cuvinte confidenţiale. Ah, ca pe vremuri! În sfârşit, cunoşti ataşamentul meu faţă de dumneata, draga mea! El nu va pieri niciodată; inima unui prinţ este întotdeauna credincioasă, afară de cazâd când unele împrejurări de neînlăturat, poruncesc altfel.

Rostind aceste cuvinte, prinţul sărută mina doamnei Benzon cu mai multă duioşie decât părea să îngăduie rangul, vârsta şi împrejurările. Cu ochii scânteind de bucurie, doamna consilier îl asigură că aştepta de mult momentul să poată vorbi în mod confidenţial cu prinţul, întrucât avea să-i împărtăşească unele veşti care nu-i vor fi neplăcute.

— Aflaţi deci, înălţimea-voastră, spuse doamna Benzon, că domnul consilier intim de legaţie a scris din nou despre problema noastră, care a luat deodată o întorsătură favorabilă, astfel că...

— Tăcere, o întrerupse prinţul. Tăcere, scumpă doamnă. Să nu vorbim despre afaceri de stat! Chiar şi un prinţ îşi pune halatul şi scufia de noapte atunci când, aproape strivit do povara guvernării, se duce la odihnă, excepţie făcând, bineînţeles, Frederic cel Mare, regele Prusiei, care, după cum vă este cunoscut şi dumneavoastră, ca femeie citită ce sunteţi, îşi punea chiar şi în pat o pălărie de pâslă. Dar, voiam să spun că şi un prinţ are în el cu prisosinţă... hm! În sfârşit, ceea ce oamenii numesc viaţă burgheză, căsnicie, bucuriile unui părinte şi aşa mai departe, aşa că nu se poate sustrage cu totul acestor sentimente şi i se poate ierta dacă li se dăruieşte lor în clipele când statul şi grija pentru cuvenita ordine la curte şi in ţară nu-l solicită în întregime. Dragă Benzon! Una din aceste clipe este şi cea de faţă. Pe masa de lucru din cabinetul meu se află şapte hârtii semnate, şi acum lasă-mă să uit că sunt prinţ; lasă-mă aici, la o ceaşcă de ceai, să fiu numai un tată de familie. *Tatăl de familie german* al baronului von Gemmingen[211]. Dă-mi voie să vorbesc, da, să vorbesc despre copiii mei, care-mi fac atâtea griji, încât cad pradă unei nelinişti sufleteşti cu totul nelalocul ei.

— Aşadar, despre copiii dumneavoastră urmează să vorbim, înălţimea-voastră? repetă doamna Benzon caustic. Adică despre prinţul Ignaz şi prinţesa Hedwiga! Vorbiţi, înălţimea-voastră, vorbiţi! Poate că vă voi putea sfătui şi consola, asemenea maestrului Abraham.

— Da, continuă prinţul. Sfat şi mângâiere mi-ar prinde Line uneori. Iată, dragă Benzon, întâi în ceea ce-l priveşte pe Ignatius. El n-are nevoie, fireşte, de aptitudini intelectuale excepţionale, pe care natura le dăruieşte de obicei acelora

---

[211] Otto Heinrich von Gemmingen (1755-1836), autorul dramei lipsite de valoare Tatăl de familie german, imitată după piesa lui Diderot Tatăl de familie. E.T.A. Hoffmann a văzut-o, probabil, în 1807, la Berlin.

care, altfel, din pricina poziției lor sociale, ar rămâne obscuri şi necunoscuți. Totuşi ceva mai mult *esprit*[212] nu i-ar fi stricat, căci este şi rămâne un... *simple*[213]*!* Uită-te la el cum sade, bălăbănind din picioare; joacă o carte greşită după alta şi tot râde şi chicoteşte ca un băieţaş de şapte ani! Benzon, *entre nous soit dit,* nici măcar arta scrierii, în măsura în care are nevoie de ea, nu-i este accesibilă. Semnătura sa princiară arată de parcă ar fi trasă c-o gheară de pasăre. Doamne, Dumnezeule, ce va ieşi din toate astea? De curând am fost tulburat în ocupațiile mele de nişte lătrături groaznice sub fereastră. Mă uit afară pentru a porunci să fie alungat şpițul acela nesuferit, şi când colo, ce să-mi vadă ochii? N-o să mă crezi, draga mea! Prințul, lătrând ca un nebun, alerga după băiatul grădinarului! Se jucau de-a iepurele şi câinele. Mă întreb dacă asta are vreo rațiune, dacă se poate numi o pasiune princiară? Va ajunge oare prințul să se conducă vreodată singur?

— De aceea, răspunse Benzon, este necesar ca prințul să fie însurat cât mai grabnic, dându-i o soție care, cu farmecul, gingăşia şi mintea ei clară, să-i trezească simțămintele adormite, şi care să fie destul de devotată pentru a se coborî până la nivelul lui, pentru ca după aceea să-l ridice treptat până la dânsa. Aceste calități sunt absolut necesare ființei destinate să aparțină prințului, pentru a-l salva dintr-o stare sufletească care, până la urmă – o spun cu durere, înălțimea-voastră – ar putea degenera într-o adevărată nebunie. Tocmai de aceea hotărâtoare sunt numai aceste calități atât de rare şi nu trebuie să fim prea exigenți în ceea ce priveşte poziția socială.

---

[212] Spirit (franc.).

[213] Nătâng (franc).

— Niciodată nu au existat mezalianțe în casa noastră, spuse prințul, încruntându-se. Renunță la această idee, pe care eu n-o pot aproba. Altfel, am fost şi sunt întotdeauna gata să-ți îndeplinesc dorințele!

— Nu-i tocmai aşa, înălțimea-voastră, răspunse doamna Benzon cu un ton tăios. Câte dorințe îndreptățite n-au trebuit de multe ori să tacă din pricina unor considerații himerice! Există însă exigențe care nesocotesc toate convențiile!

— *Laissons cela*[214]*,* o întrerupse prințul, tuşind şi luând o priză de tabac. După câteva clipe de tăcere, îşi continuă vorba: Şi mai multe griji decât prințul îmi face prințesa. Spune-mi, Benzon, cum de a fost cu putință să ni se nască o fată cu o fire atât de ciudată, ba mai mult, atât de bolnăvicioasă, încât îl pune în încurcătură şi pe medicul curții? Doar principesa-mamă s-a bucurat întotdeauna de o sănătate înfloritoare: a avut ea oare vreo înclinație spre crize nervoase mistice? Dar chiar şi eu, în ceea ce priveşte trupul şi sufletul, n-am fost oare întotdeauna un prinț robust? Cum de s-a întâmplat să avem un copil care, trebuie s-o recunosc spre adânca mea amărăciune – adeseori pare smintit şi lipsit cu desăvârşire de orice decență princiară?

— Nici eu nu înțeleg ce este cu organismul prințesei, răspunse Benzon. Mama ei a fost întotdeauna echilibrată, rațională, lipsită de orice patimă funestă.

Doamna Benzon rosti ultimele cuvinte cu glas scăzut, ca pentru sine, coborându-şi privirea în pământ.

— Vorbiți de principesa-mamă? o întrebă prințul apăsat, căci i se păruse necuviincios faptul că la cuvântul „mamă” nu a fost adăugat epitetul de principesă.

— Dar de cine vreți să vorbesc? răspunse Benzon înțepat.

---

[214] Să lă să m a sta (franc).

— Ultima criză fatală a prințesei nu mi-a zădărnicit oare toate sforțările şi n-a spulberat oare toată bucuria prilejuită de o grabnică căsătorie, potrivit dorințelor mele? continuă prințul. Căci, *entre nous soit dit,* dragă Benzon, numai catalepsia subită a prințesei, pe care eu o explic pur şi simplu printr-o răceală zdravănă, a fost de vină că prințul Héctor a plecat atât de grabnic. El vrea să strice logodna şi, *juste ciel!* trebuie să mărturisesc că nu i-o pot lua în nume de rău; astfel că, chiar dacă buna-cuviință n-ar împiedica orice încercare de apropiere, însuşi acest fapt m-ar opri, ca prinț, să mai fac demersuri în vederea îndeplinirii dorinței mele, la care nu renunț decât silit de împrejurări. Trebuie să recunoşti, draga mea, că te cam poate speria o soție ce are accidente atât de ciudate! Nu-i aşa că asemenea soție princiară – şi totodată cataleptică – ar putea fi apucată de o criză de acest fel în mijlocul unei curți din cele mai strălucite, oprindu-se ca un automat şi silind întreaga adunare aleasă să o imite şi să rămână nemişcată? Fireşte că o curte, apucată de catalepsie generală, ar putea fi socotită cea mai solemnă şi cea mai sublimă din lumea întreagă, întrucât orice încălcare, cât de mică, a cuvenitei demnități ar fi imposibilă chiar şi pentru persoana cea mai uşuratică. Totuşi, un simțământ care mă cuprinde în timpul jocului, în astfel de clipe de dispoziție părintească, aşa cum sunt cele de acum, mă face să observ că o asemenea stare a miresei poate produce fiori reci de groază mirelui princiar. Benzon, dumneata, care eşti atât de amabilă şi înțelegătoare, n-ai putea găsi eventual un mijloc, o posibilitate oarecare de a drege într-un fel situația cu prințul?

— Nu e nevoie de aşa ceva, înălțimea-voastră! îl întrerupse Benzon cu vioiciune; ceea ce l-a făcut pe prinț să plece atât de grabnic nu a fost boala prințesei. La mijloc e un alt

mister şi în acest mister este amestecat capelmaistrul Kreisler.

— Cum? exclamă uimit prinţul. Ce spui, Benzon? Capelmaistrul Kreisler? Aşadar, e adevărat că el...

— Da, continuă doamna consilier. Da, înălţimea-voastră. Ceea ce l-a îndepărtat pe prinţul Hector a fost un conflict cu Kreisler, un conflict care era să se rezolve într-un fel prea eroic.

— Un conflict, să se rezolve, într-un fel eroic! o întrerupse prinţul. Împuşcătura din parc...

pălăria plină de sânge... Benzon! E cu neputinţă! Prinţul... Capelmaistru!... Un duel! O *rencontre!* Niciuna, nici cealaltă eventualitate nu sunt de conceput!

— Un singur lucru este cert; Kreisler a exercitat o influenţă mult prea puternică asupra minţii prinţesei, şi teama aceea ciudată, groaza chiar pe care a simţit-o la început in prezenţa lui Kreisler, era pe cale să se transforme într-o pasiune nimicitoare. E posibil ca prinţul Hector să fi fost destul de pătrunzător ca să-şi dea seama de acest lucru şi să fi văzut în Kreisler, care l-a întâmpinat chiar din prima clipă cu o ironie muşcătoare, un rival de care s-a socotit obligat să scape. De aici a decurs o faptă, care nu poate fi justificată decât prin ura neîmpăcată a geloziei, a ambiţiei rănite, şi care, slavă Domnului, nu a reuşii. Mărturisesc însă că toate acestea nu explică plecarea grabnică a prinţului şi că, după cum am spus, mai dăinuie încă un mister de nepătruns. După cum mi-a povestit Julia, prinţul Hedor a fugit speriat de un portret, pe care Kreisler îl avea la el şi i-l arătase. Dar, oricum ar sta lucrurile, Kreisler nu mai este aici şi criza prinţesei a trecut! Credeţi-mă. Că dacă Kreisler ar fi rămas, in inima prinţesei s-ar fi aprins o pasiune pentru el, cât se poate de violentă şi ea ar fi preferat să moară decât să accepte mâna prinţului Hector. Acum toate au luat altă întorsătură; curând, prinţul se va întoarce

şi căsătoria lui cu prinţesa va pune capăt tuturor grijilor noastre.

— Ce insolenţă din partea unui nenorocit de muzicant! exclamă prinţul mâniat. De el să se îndrăgostească prinţesa? Din pricina lui să refuze mina celui mai amabil dintre prinţi? Ah, *le coquin!* Acum te înţeleg, maestre Abraham, abia acum te înţeleg bine! Să mi-l iei de pe cap pe omul ăsta fatal; să nu se mai întoarcă niciodată!

— Orice măsură, pe care înţeleptul maestru Abraham ar propune-o eventual în acest scop, ar fi de prisos, spuse doamna consilier. Cele necesare s-au şi făcut. Kreisler se află la abaţia din Kanzheim, şi, după cum îmi scrie abatele Chrysostomus, se va decide, probabil, să renunţe la viaţa lumească şi să intre în rândurile ordinului. Prinţesa a şi aflat despre asta de la mine, într-o clipă potrivită; şi deoarece n-am observat la ea vreo emoţie deosebită, cred că, după cum am spus, criza cea primejdioasă a trecut.

— Minunată, excepţională femeie! exclamă prinţul. Cit ataşament ai arătat faţă de mine şi de copiii mei! Câtă grijă pentru binele, pentru propăşirea casei mele!

— Într-adevăr? întrebă Benzon cu amărăciune în glas. Chiar aşa să fie? Am putut oare, mi-a fost *îngăduit* oare să mă îngrijesc totdeauna de binele copiilor dumneavoastră?

Benzon accentua în mod special ultimele cuvinte. Prinţul rămase tăcut, cu privirea pierdută în gol, învârtindu-şi degetele mari ale mâinilor împreunate. Într-un târziu, şopti încet:

— Angela! încă nu s-a găsit nicio urmă? Dispărută cu desăvârşire?

— Da, răspunse Benzon. Şi mă tem că nefericita copilă a căzut victima vreunei infamii. Se spunea că a fost văzută la Veneţia, dar e cu siguranţă o eroare. Trebuie să recunoaşteţi că aţi procedat cu o cruzime groaznică, smulgând copila de la sânul mamei şi surghiunând-o într-un exil fără speranţă.

Rana aceasta, pe care mi-a pricinuit-o asprimea dumneavoastră, nu va înceta niciodată să mă doară.

— Benzon, spuse prinţul, oare nu ţi-am alocat dumitale şi copilului, un venit anual important? Puteam oare face mai mult? Dacă Angeda rămânea la noi, trebuia oare să mă tem în orice clipă că vor ieşi în vileag *nos foiblesses*[215], tulburând neplăcut liniştea decentă a curţii noastre? O cunoşti pe principesă, dragă Benzon! Ştii că are uneori toane ciudate.

— Prin urmare, banii, un venit anual, trebuie să compenseze pentru o mamă toate suferinţele, toată amărăciunea, toată durerea pricinuită de pierderea unui copil? Dar, înălţimea-voastră, există şi un alt fel de a te îngriji îfle un copil, un fel care o mulţumeşte pe mamă mai mult decât tot aurul din lume! Benzon rosti aceste cuvinte cu un ton şi cu o privire care-l tulburară întrucâtva pe prinţ.

— Scumpa mea, începu el stânjenit, de ce aceste gânduri stranii? Nu crezi oare că şi pentru mine dispariţia fără urmă a scumpei noastre Angela e ceva foarte neplăcut, o adevărată nenorocire? Acum trebuie să fie o fetiţă frumuşică şi binecrescută, căci s-a născut din părinţi fermecători.

Prinţul sărută din nou, cu multă tandreţe, mâna doamnei Benzon, care şi-o retrase însă cu un gest brusc şi, fulgerându-l cu privirea, îi şopti la ureche:

— Recunoaşteţi, înălţimea-voastră, că aţi fost nedrept şi crud când aţi stăruit să fie îndepărtat copilul. Şi nu credeţi oare că ar fi de datoria dumneavoastră să nu refuzaţi împlinirea unei dorinţe pe care eu, în bunătatea mea, o voi considera într-adevăr ca o oarecare compensaţie pentru lu at e suferinţele mele?

— Benzon, răspunse prinţul cu glas şi mai scăzut, draga şi buna mea Benzon! Oare într-adevăr Angela noastră nu

---

[215] Slăbiciunile noastre (franc).

mai poate fi regăsită? Am să fac o faptă eroică pentru împlinirea dorințelor dumitale, scumpa mea! Am să mă destăinuiesc maestrului Abraham şi am să-i cer sfatul. E un om înțelept şi cu multă experiență; poate că ne va putea ajuta.

— O, îl întrerupse Benzon, lăsați-mă cu înțeleptul maestru Abraham! Credeți oare că el e dispus într-adevăr să întreprindă ceva pentru dumneavoastră? Credeți oare că este sincer ataşat persoanei şi casei dumneavoastră? Şi cum ar putea el să afle ceva in legătură cu soarta Angelei, după ce toate cercetările făcute la Veneția şi la Florența a u rămas zadarnice şi, ceea ce este şi mai rău, i-a fost răpit acel mijloc misterios de care se slujise până acum pentru a cerceta necunoscutul?

— O, vorbeşti de nevasta lui, de vrăjitoarea aceea, Chiara, spuse prințul.

— E foarte discutabil, răspunse Benzon, dacă femeia aceea. Înzestrată cu puteri miraculoase, merită acest nume. În orice caz a fost nedrept şi neomenesc să i se răpească maestrului ființa iubită, de care era atât de legat şi care era, într-un fel, o parte din el însuşi.

— Benzon! exclamă prințul speriat la culme. Astăzi nu le înțeleg de loc! Simt că mă apucă amețeala! N-ai fost chiar dumneata de acord ca ființa aceea primejdioasă, cu ajutorul căreia maestrul ar fi putut ajunge curând să controleze ţoale relațiile noastre, să fie îndepărtată de aici? N-ai aprobat chiar dumneata scrisoarea mea către marele duce în care îi explicam că, întrucât orice fel de vrăjitorie este de mult interzisă în ţară. Persoanele care se ocupă de aceste lucruri nu trebuie tolerate şi, din motive de siguranță, trebuie să fie incluse pentru un timp? N-a fost oare din pură considerație față de maestrul Ahraham că misterioasei Chiara nu i s-a făcut proces public, ci a fost luată fără nicio larmă şi dusă,

nici eu nu ştiu unde, întrucât chestiunea nu m-a mai interesat? Ce mi se poate reproşa în cazul de faţă?

— Iertaţi-mă. Înălţimea-voastră, răspunse Benzon, totuşi, de fapt, vi se poate pe drept cuvânt reproşa o acţiune cam pripită. Dar, aflaţi, înălţimea-voastră, că maestrul Ahraham este informai că scumpa lui Chiara a fost luată din ordinul dumneavoastră. El tace şi arc o atitudine prietenoasă, dar nu credeţi oare că în pieptul lui mocneşte ura si setea de răzbunare împotriva aceluia care i-a răpit lucrul cel mai scump pe lume? Şi tocmai acestui om vreţi să-i dăruiţi încrederea dumneavoastră, tocmai lui vreţi să vă destăinuiţi?

— Benzon, spuse prinţul, ştergându-şi de pe frunte broboane de sudoare, mă tulburi la culme, aş puica spune, într-un fel de nedescris! Doamne, Dumnezeule? Cum poate un prinţ să-şi piardă astfel calmul! Ei, drace! Dumnezeule, am impresia că înjur ca un dragon aici, la ceai! Benzon! De ce n-ai vorbit piuă acum? El ştie totul! Acolo, în pavilionul de pescuit, când îmi pierdusem firea din pricina stării prinţesei, mi-am deschis inima şi mi-am dezlegat limba in faţa lui. I-am vorbit de Angela, i-am destăinuit, Benzon, e groaznic! *J'etois*[216] un... măgar! *Voila tout!*[217]

— Şi ce a răspuns? întrebă Benzon încordată.

— Am parcă impresia, continuă prinţul, că maestrul Abraham a început el cel dinţii să vorbească despre trecutul nostru *attachement*[218] şi cum aş fi putut fi un tată fericit, în loc să fiu unul *malheureux*[219]. Ce-i drept, după ce mi-am

---

216 Am fost (franc).

217 Asta-i tot! (Franc.)

218 Afectiune (franc).

219 Nefericit (franc).

sfârşit spovedania, el mi-a declarat zâmbind că ştia toate acestea de mult şi că speră că în curând se va lămuri unde se află Angela. Şi atunci multe minciuni vor fi demascate şi alte iluzii spulberate.

— Aşa a spus maestrul? şopti Benzon cu buze tremurătoare.

— *Sur mon honneur*[220], răspunse prinţul. Chiar aşa a spus. Mii de pardon, Benzon, dar sunt furios; ce se întâmplă dacă bătrânul vrea să mi-o plătească? *Que faire*[221], Benzon?

O clipă, amândoi s-au privit fără să ştie ce să spună.

— Înălţimea-voastră! şopti un lacheu, prezentându-i prinţului ceaiul.

— *Bele!* strigă prinţul, sărind din loc şi răsturnând din cauza grabei tava şi ceaşca din mâinile lacheului.

Toţi cei de la mesele de joc săriră speriaţi. Jocul se întrerupse. Prinţul, stăpânindu-se cu o mare sforţare, adresă asistenţei un *„adieu”* însoţit de un zâmbet amical şi se îndreptă, împreună cu principesa, spre încăperile interioare. Pe fiecare chip se citea însă limpede: „Dumnezeule, ce-i asia, ce înseamnă asta? Prinţul n-a jucat, a vorbit atâta timp şi atât de concentrat cu doamna consilier şi, deodată, s-a înfuriat în halul ăsta!”

Benzon nu-şi putea închipui nici pe departe ce scenă o aştepta la locuinţa ei, care se afla într-o clădire laterală, aşezată chiar lângă castel. Nici nu apucă să intre că Julia sări, ca ieşită din fire, în întâmpinarea ei şi... Biograful care scrie aceste rânduri este foarte mulţumit că, de data aceasta, poale să povestească mult mai bine şi mai limpede cele ce s-au petrecut cu Julia în timpul ceaiului princiar, decât multe alte fapte din povestirea de faţă, care, cel puţin

---

220 Pe cinstea mea (franc).

221 Ce-i de făcut? (Franc)

până acum, a fost cam încâlcită. Deci! Noi ştim că Julia primise îngăduinţa să se întoarcă acasă mai devreme. Un vânător din regimentul de gardă o însoţise, purtând o făclie. Dar abia se depărtaseră cu câţiva paşi de castel, că vânătorul se opri brusc, ridicând făclia în sus.

— Ce este? întrebă Julia.

— Cum, domnişoară Julia, răspunse vânătorul, n-aţi observat făptura care s-a furişat acolo, în faţa noastră? Nu ştiu ce să cred. De câteva seri încoace, tot dă târcoale pe aici un om care, dacă se ascunde, trebuie să aibă vreun gând rău. Noi l-am pândit în fel şi chip, dar ne scapă printre degete, ba chiar se face nevăzut în faţa ochilor noştri ca o stafie, sau ca necuratul însuşi.

Julia se gândi la arătarea din fereastra pavilionului şi simţi un fior de groază.

— Ah, repede, repede, să plecăm de aici! spuse ea speriată vânătorului, care-i răspunse însă râzând că stimata domnişoară nu are de ce să se teamă căci, înainte de a se întâmpla ceva, stafia *va* trebui să-i sucească lui gâtul. Afară de asta, fiinţa necunoscută, care se arată în preajma castelului, e făcută din carne şi oase ca toată lumea şi, pe deasupra, se teme grozav de lumină.

Julia îşi trimise la culcare camerista, care se plângea de durere de cap şi de friguri, şi-şi puse fără ajutorul ei veşmintele de noapte. Rămasă singură în cameră, îşi depănă din nou în minte toate cele ce-i spusese Hedwiga, într-o stare pe care nu putea s-o explice decât ca o supraexcitare bolnăvicioasă. Şi totuşi era limpede că această supraexcitare bolnăvicioasă nu putea avea decât o cauză psihică. În situaţii încâlcite ca aceasta, fetele cu suflet atât de curat ca al Juliei arareori ghicesc adevărul. De aceea, amintindu-şi încă o dată de cele petrecute, Julia nu-şi închipuia nimic altceva, decât că prinţesa este pradă acelei pasiuni groaznice, pe care ea însăşi i-o zugrăvise atât de

înspăimântător, de parcă ar fi avut-o în suflet, şi că omul căruia prinţesa îşi dăruise întreaga fiinţă era prinţul Hector. Iar acum, Dumnezeu ştie de ce, Hedwiga îşi închipuie că prinţul e îndrăgostit de alta şi gândul acesta o chinuieşte şi o urmăreşte ca o fantomă sinistră, ceea ce explică adânca tulburare a sufletului ei. „Ah, îşi zise Julia, draga şi scumpa mea Hedwiga! Dacă prinţul Hector s-ar întoarce, te-ai convinge îndată că nu ai de ce să te temi de prietena ta!” Dar în clipa când îşi spuse aceste cuvinte, gândul că prinţul o iubeşte pe ea se contura atât de viu în sufletul ei, încât se sperie de puterea şi realitatea lui. Cuprinsă de o spaimă de nedescris, îşi zise că, dacă totuşi ceea ce crede prinţesa este adevărat, atunci soarta îi este pecetluită. Îi reveni iarăşi în minte senzaţia aceea ciudată şi respingătoare pe care i-o pricinuise privirea şi întreaga făptură a prinţului, făcând-o să se înfioare din nou de groază.

Îşi aminti de clipa de pe pod, când prinţul o cuprinsese cu braţul, hrănind totodată şi lebăda; îşi aminti de toate cuvintele cu două înţelesuri pe care le rostise el şi care, oricât de nevinovate i s-ar fi părut atunci, acum îi apăreau pline de un înţeles ascuns. Îşi aminti însă şi de acel vis sinistru, în care s-a simţit cuprinsă de nişte braţe de fier, braţele prinţului care o ţineau captivă în strânsoarea lor; îşi aminti şi de clipa când s-a trezit şi l-a zărit pe capelmaistru în grădină, când întreaga lui fiinţă i s-a părut atât de apropiată, încât a fost sigură că el o va apăra de prinţ.

— Nu! exclamă Julia cu glas tare. Nu, nu e adevărat, nu poate fi adevărat, e cu neputinţă să fie adevărat! Nimeni altul decât duhul cel rău al iadului trezeşte în bietul meu suflet asemenea bănuieli pline de păcat! Nu, nu va avea putere asupra mea!

Gândul la prinţ şi la clipele acelea, pline de primejdie, treziră în sufletul Juliei un sentiment al cărui caracter primejdios se vădea din faptul că, năpădită de ruşine, se

roşi toată şi ochii i se umplură de lacrimi. Ferice de buna şi cucernica Julia că avea destulă putere să alunge duhul cel rău, nelăsându-i niciun loc în care să poată prinde rădăcini! Aici e cazul să observăm încă o dată că prinţul Hector era bărbatul cel mai frumos şi cel mai amabil din câţi ar putea întâlni cineva şi că arta lui de a plăcea era întemeiată pe o cunoaştere adâncă a femeilor, dobândită în cursul unei vieţi pline de aventuri norocoase; deci era firesc ca tocmai o fată tânără şi candidă să se sperie de forţa triumfătoare, care izvora din privirea lui, din întreaga-i făptură.

— O, Johannes! rosti ca cu glas dulce. Blândul şi bunul meu Johannes! Oare nu voi găsi la tine sprijinul pe care mi l-ai făgăduit? Nu-mi poţi oare vorbi tu însuţi, mângâindu-ma cu sunetele acelea divine, care răsună piuă în străfundul sufletului meu?

Julia deschise pianul şi începu să chite bucăţile care-i plăceau mai mult din compoziţiile lui Kreisler. Şi într-adevăr, se simţi îndată mai liniştită şi mai senină; cântecul o transporta într-o altă lume, unde nu mai exista nici prinţul şi nici măcar Hedwiga, care s-o tulbure cu vedeniile ei morbide.

„Acum, canţoneta mea preferată!" zise Julia către ea însăşi, începând cunoscuta *Mi lagnero tacendo,* pusă pe muzică de atâţia compozitori. Într-adevăr, lui Kreisler cintecul acesta îi reuşise mai bine decât toate celelalte. Durerea dulce a unui dor pasionat era exprimată printr-o melodie simplă, dar atât de viguroasă şi sinceră, incit niciun suflet sensibil nu-i putea rezista. Julia sfârşi cântecul şi cufundată cu totul în amintirea ei despre Kreisler, mai făcu unele acorduri izolate care păreau un fel de ecou al sentimentelor ce-i umpleau sufletul. Deodată uşa se deschise. Julia întoarse capul si. Înainte de a fi avut timpul să se ridice de pe scaun, prinţul Hector căzu la picioarele ei, cuprinzându-i mâinile. Speriată, ea scoase un ţipăt; dar

prințul o imploră, în numele Fecioarei şi al tuturor sfinților, să fie liniştită şi să-i dăruiască, vreme de numai două minute, fericirea divină de a o privi şi dc a o auzi. Apoi, în cuvinte, care nu puteau porni decât din nebunia celei mai înflăcărate pasiuni, îi spuse că o adoră pe ea şi numai pe ea; că gândul la căsătoria cu Hedwiga îl înspăimântă şi-l ucide; că din această pricină a voit să fugă, dar, minat de o pasiune care nu se poate stinge decât o dată cu viața lui, s-a întors pentru a-i spune că ea e totul pentru el şi că viața fără ea nu are niciun sens.

— Plecați de aici! exclamă Julia îngrozită. Mă uciderți, alteță!

— Niciodată! strigă prințul sărutându-i mâinile cu frenezie. Niciodată! În clipa aceasta se va hotărî dacă voi trăi sau voi muri! Julia, copilă divină! Poți oare să mă respingi? Poți oare să-l respingi pe acela pentru care eşti viața şi fericirea? Nu. Tu mă iubeşti. Julia, o ştiu. Spune-mi că mă iubeşti şi mi se va deschide cerul fericirii supreme!

Cu aceste cuvinte prințul o cuprinse pe Julia, care era pe jumătate leşinată de spaimă, şi o strânse cu putere la piept.

— Vai mie! strigă ea cu glas sugrumat. Nu se va îndura oare nimeni de mine?

În clipa aceea, ferestrele fură luminate de făclii şi la uşă se auziră glasuri. Julia îşi simți buzele arse de un sărut şi prințul dispăru în grabă.

Şi astfel, aproape ieşită din minți, cum am mai spus, Julia se repezi spre mama ei, care ascultă îngrozită cele ce se întâmplaseră. Fără să piardă o clipă, încercă s-o liniştească pe Julia, asigurând-o că-l va scoate pe prinț din ascunzătoarea lui, făcându-l de ocară în fața tuturor.

— Te rog, mamă, să nu faci asta! o imploră Julia. Am să mor de ruşine dacă principele... şi dacă Hedwiga va afla ce mi s-a întâmplat...

Hohotind de plâns, îşi ascunse fața la pieptul mamei sale.

— Ai dreptate, îi răspunse doamna consilier. Ai dreptate, scumpa mea copilă. Deocamdată nimeni nu trebuie să afle şi nici să bănuiască măcar că prinţul se află aici şi că te urmăreşte. Cei ce se află amestecaţi în acest complot vor fi siliţi să tacă. Este in afară de orice îndoială că există persoane care s-au înţeles cu prinţul: căci altfel nu ar fi putut să se ascundă el aici, la Sieghartshof, şi nici n-ar fi avut posibilitatea să se strecoare până în apartamentul nostru. Nu pot să înţeleg cum de a izbutit prinţul să iasă din casă fără să dea cu ochii de mine şi de Friedrich, care-mi lumina drumul! Pe bătrânul Georg l-am găsit cufundat într-un somn adânc, care nu mi s-a părut de loc natural; dar unde e Nanny?

— Spre nenorocul meu, s-a îmbolnăvit şi a trebuit s-o las să plece, şopti Julia.

— Poate că o voi vindeca eu, spuse doamna Benzon, deschizând brusc uşa încăperii de alături. În faţa ei stătea bolnava Nanny, îmbrăcată din cap până în picioare; ascultase la uşă şi acum, cuprinsă de spaimă, se prăbuşi la picioarele doamnei consilier.

Câteva întrebări puse de doamna Benzon fură îndeajuns pentru a se lămuri că prinţul, ajutat de bătrânul majordom, pe care toată lumea îl socotea atât de credincios...

(M.r.p.)...ce aflu acum! Mucius, credinciosul meu prieten şi scumpul meu frate, îşi dăduse sufletul în urma rănii grave pe care o primise la laba de dinapoi. Această veste tristă a fost pentru mine o grea lovitură! abia acum îmi dădeam seama ce a însemnat Mucius pentru mine! După cum îmi spusese Puff, la noapte urma să aibă loc ceremonia funebră, în beciul casei în care locuia maestrul şi unde fusese transportat trupul neînsufleţit. Am făgăduit, nu numai să fiu de faţă, ci să mă îngrijesc şi de mâncare şi băutură, pentru ospăţul funebru, după vechea şi nobila datină. În tot cursul zilei, am cărat în beci peşte, oase de

găină şi zarzavat din rezervele mele îmbelşugate. Pentru cititorii dornici de amănunte şi care ar vrea să afle în ce fel am izbutit să transport jos băutura, consemnez că, fără nicio bătaie de cap, am fost ajutat în această privinţă de o slujnică amabilă. Această slujnică, pe care o întâlneam adesea în beci şi pe care obişnuiam s-o vizitez şi în bucătăria ei, părea să nutrească o simpatie cu totul deosebită pentru specia mea, şi îndeosebi pentru mine. De aceea, oricând ne vedeam, obişnuiam să ne jucăm in felul cel mai plăcut. Îmi oferea fel de fel de bucate care, la drept vorbind, nu erau atât de bune ca acelea pe care le primeam de la maestrul meu, dar pe care le mâncam totuşi din pură galanterie, prefăcindu-mă că-mi plac nespus de mult. Asemenea gesturi merg drept la inimă unei slujnice şi de aceea reuşeam să-mi ating scopul urmărit. Cu alte cuvinte, îi săream în poală şi ea mă scărpina atât de plăcut pe cap şi după ureche, încât mă simţeam în al nouălea cer şi mă obişnuisem grozav cu mâna care „dacă în cursul săptămânii mânuieşte mătura, duminica te mângâie mai bine decât alta”[222]. Deci, m-am adresat acestei amabile persoane în clipa când tocmai se pregătea să scoată din beciul în care mă aflam un ulcior mare plin cu lapte dulce. În felul cel mai limpede posibil, i-am exprimat dorinţa mea vie de a păstra laptele pentru mine.

— Eşti un prostuţ, Murr, spuse fata care-mi cunoştea numele tot atât de bine ca şi ceilalţi locuitori ai casei şi toţi vecinii. Văd că ceri laptele nu numai pentru tine, ci vrei să cinsteşti şi nişte prieteni! Ei bine, fie! Păstrează-ţi tot laptele, blăniţă cenuşie, iar eu o să mă îngrijesc sus să-mi fac rost de altul.

---

[222] Parafrază după Goethe. Faust, Partea întâi. În fata porţii.

Cu aceste cuvinte, puse jos ulciorul cu lapte şi mă mângâie puţin pe spinare, în timp ce eu îmi exprimam bucuria şi recunoştinţa prin câteva tumbe cit se poate de graţioase. După aceea, fata urcă scările şi ieşi. Notează-ţi cu acest prilej, o, tinere motan, că o relaţie, o prietenie caldă şi sentimentală cu o bucătăreasă simpatică este, pentru tinerii din specia şi rangul nostru, pe cât de agreabilă, pe atât de utilă.

La miezul nopţii, am coborât din nou în beci. Ce privelişte tristă şi sfâşietoare! La mijloc, pe un catafalc care, potrivit cu gusturile simple pe care le avusese întotdeauna răposatul era compus numai dintr-o mână de paie, zăcea prietenul meu atât de iubiţi Toţi motanii erau de faţă. Incapabili să scoatem vreun cuvânt, ne-am strâns labele în tăcere şi ne-am aşezat, cu ochii plini de lacrimi, într-un cerc în jurul catafalcului, după care am intonat un cântec funebru. Sunetele lui sfâşietoare răsunau lugubru sub bolţile beciului. Era cel mai disperat, cel mai sinistru bocet care s-a putut auzi vreodată; niciun gâtlej de om n-a izbutit încă să scoată ceva asemănător.

După sfârşitul cântecului funebru, un tânăr chipeş, îmbrăcat elegant în alb şi negru, ieşi din cerc şi, aşezându-se la căpătâiul corpului neînsufleţit, ţinu următoarea cuvântare pe care, deşi fusese improvizată sub inspiraţia momentului, mi-a dat-o în scris:

DISCURS FUNEBRU

La mormântul motanului Mucius, dispărut în floarea vârstei, candidat în filosofie şi istorie. Ţinut de credinciosul lui prieten şi frate, motanul Hinzmann, candidat în poezie şi elocinţă.

Dragi fraţi întru o durere comună!

Viteji şi nobili burşi!

Ce este motanul? Un lucru vremelnic şi trecător, ca tot ce s-a născut pe acest pământ! Dacă este într-adevăr aşa cum afirmă cei mai vestiți medici şi filosofi, că moartea – căreia se supun toate făpturile – constă cu precădere din încetarea totală a respirației, o! atunci iubitul nostru prieten, vajnicul nostru frate, credinciosul nostru tovarăş la bucurii şi la durere, o! atunci, nobilul nostru Mucius a murit cu adevărat! Priviți-l! Acest suflet nobil zace acum pa paiele reci cu cele patru labe ale sale țepene şi imense! Nici cea mai uşoară suflare nu se strecoară printre buzele-i pecetluite pe veci! Ochii lui. Odinioară lucind verde-auriu, când în blinda văpaie a amorului, când în focul nimicitor al mâniei, s-au cufundat în orbite! O paloare mortală s-a întins pe chipul lui, urechile îi atârnă blegi, inertă îi atârnă şi coada! O, frate Mucius! Unde sunt săriturile tale vesele[223], unde este voioşia ta, unde este buna ta dispoziție, unde este cristalinul şi optimistul tău „Miau!" care bucura toate inimile, unde este curajul, devotamentul, înțelepciunea şi spiritul tău ascuțit? Toate, toate ți le-a răpit moartea cea neîndurătoare si acum poate că nici nu mai ştii dacă ai trăit Vreodată! Şi totuşi, ai fost sănătatea întrupată, puterea însăşi, înarmat împotriva tuturor durerilor trupeşti, ca şi când trebuia să trăieşti veşnic! În mecanismul de ceasornic, care punea în mişcare viața din tine, nu se stricase nicio rotiță; îngerul morții nu şi-a ridicat asupra ta sabia pentru că arcul acestui mecanism s-ar fi desfăşurat în întregime şi nu mai putea fi întors. Nu! Un element ostil a pătruns cu violență in organismul tău şi a distrus în chip barbar ceea ce mai putea dăinui încă multă vreme. Da! De câte ori ar mai fi putut luci încă în aceşti ochi razele prieteniei: câte glume şi cântece voioase ar mai fi putut izbucni de pe aceste buze, acum

[223] Parodie după Shakespeare, Hamlet. Actul V. Scena 1.

încremenite, din acest piept acum înțepenit! De câte ori s-ar mai fi putut arcui această coadă, manifestând curaj şi voie bună; de câte ori aceste labe ți-ar fi putut arăta puterea şi dibăcia în săriturile cele mai îndrăznețe! Iar acum... O, poate oare natura să îngăduie ca ceea ce a fost construit de ea, prin truda atât de îndelungai a. Să fie distrus înainte de vreme? Sau, poale, exista într-adevăr un duh întunecat, numit întâmplare, căruia îi este îngăduit să intervină, într-un chip barbar, despotic şi arbitrar, în vibrațiile care par să determine întreaga existență, conform eternului principiu al naturii? O, tu care te-ai stins! De ai putea răspunde acestei adunări întristate, dar totuşi vii! Dar, stimată asistență şi vajnici frați, să nu ne lăsăm copleşiți de asemenea considerațiuni profunde, ci să ne dedicăm în întregime durerii pricinuite de pierderea prematură a prietenului nostru Mucius. Se obişnuieşte ca cel ce rosteşte discursul funebru să expună asistenței biografia Incompletă a dispărutului, cu adăogiri şi note elogioase. Şi este bun acest obicei, căci asemenea expunere nu poate să nu trezească dezgustul plictisului chiar şi la cel mai îndurerai dintre ascultători. Or, după cum ne arată experiența şi afirmațiile psihologilor celor mai vrednici de încredere, acest dezgust este cei mai bun mijloc de a combate Întristarea, astfel acel care rosteşte cuvântarea funebră Îndeplineşte deodată două îndatoriri, cea de a cinsti in felul cuvenit memoria răposatului, precum şi cea de a consola pe cei rămaşi în viață. Se pot cita exemple – şi ele nu sunt decât fireşti – că după asemenea discursuri, pină şi cei mai frânți de durere pleacă acasă mulțumiți şi îmbărbătați; bucuria de a scăpa de tortura discursului face să le dispară durerea pricinuită de pierderea răposatului.

Dragi frații, întruniți aici! Oricât de mult aş vrea să urmez acest lăudabil şi sigur obicei, oricât de mult aş vrea să vă prezint în întregime şi în toate amănuntele biografia

răposatului nostru prieten, transformându-vă, din motani îndureraţi, in motani voioşi, oricât, zic deşi, aş vrea să fac toate acestea, îmi este peste putinţă. Trebuie să înţelegeţi, scumpii mei fraţi, când vă spun că nu ştiu aproape nimic despre ceea ce se cheamă viaţa răposatului, adică despre naşterea, educaţia şi cariera lui ulterioară. De aceea ar li trebuit să născocesc poveşti; dar pentru aceasta, locul in care ne aflăm, aici, la căpătâiul trupului neînsufleţit al răposatului, este mult prea grav, iar starea noastră de spirit este mult prea solemnă. Să nu mi-o luaţi, deci, in nume de rău. Dragii şi scumpii mei fraţi. În schimb, în locul unei predici plicticoase, vă voi spune în câteva cuvinte simple ce sfârşit groaznic a avut nenorocitul acesta care zace acum în faţa noastră ţeapăn şi mort, şi ce ins straşnic a fost el în viaţă! Dar, o, cerule! M-am abătut de la tonul elocinţei, deşi îl stăpânesc la perfecţie şi sper chiar, dacă vrea soarta, să devin într-o zi profesor *poeseos et eloquentiae*[224]*...*

(Hinzmann tăcu, îşi spălă cu lăbuţa dreaptă urechile, fruntea, nasul şi mustaţa, contemplă îndelung şi ou o privire fixă cadavrul, tuşi, îşi trecu încă o dată lăbuţa pttte obraz, apoi continuă pe un ton mai ridicat.

O, neînduplecată fatalitate! O, moarte nemiloasă! De ce a trebuit să ni-l răpeşti în chip atât de crud şi în floarea vârstei pe acest tânăr răposat?! Fraţilor! Unui orator ii este îngăduit să repete un lucru, pe care ascultătorul a avut prilejul să-l audă de nenumărate ori; de aceea mai spun încă o dată ceea ce ştiţi cu toţii şi anume că fratele nostru decedat a căzut victimă urii turbate a filistinilor de şpiţi. Acolo, pe acoperişul acela, unde odinioară petreceam paşnic şi veseli, unde răsunau cântece pline de voie bună, unde, labă în labă şi umăr la umăr, eram uniţi, o singură inimă,

---

224 De poezie şi elocinţă (lat. Alterată)

un singur suflet! acolo voia să se cațăre pentru a sărbători împreună cu seniorul Puff în pacea singurătății amintirea vremilor frumoase de odinioară, adevărate zile în Aranjuez[225]. Acolo filistinii de şpiți, care urmăreau în fel şi chip să împiedice orice încercare de reînnoire a voioasei noastre asociații motăneşti, au aşezat într-un colț întunecos al podului capcanele fatale; într-una din ele a căzut nefericitul Mucius şi, cu laba dinapoi zdrobită, i-a fost scris să moară! Dureroase şi primejdioase sunt rănile pe care ni le pricinuiesc filistinii, căci ei se folosesc întotdeauna de arme tocite, fără ascuțiş; şi totuşi, cu organismul lui viguros şi rezistent, răposatul s-ar fi putut vindeca, cu toată rana sa gravă. Dar durerea sufletească, profundă şi chinuitoare, de a se vedea învins de nişte josnici şpiți, de a-şi vedea distrusă întreaga lui carieră atât de strălucită, gândul neîncetat la ruşinea adusă nouă tuturor iată ce a pus capăt vieții sale. A refuzat orice pansament, nu a vrut să ia niciun medicament. Se spune că a vrut să moară![226]

(La aceste ultime cuvinte, eu, şi împreună cu mine toți ceilalți, n-am putut suporta o durere atât de cumplită, şi am izbucnit cu toții în urlete şi bocete atât de jalnice, încât s-ar fi putut muia şi pietrele. După ce ne-am mai liniştit puțin, fiind din nou în stare să ascultăm, Hinzmann continuă patetic.)

O, Mucius, coboară-ți privirea spre noi! Priveşte la lacrimile ce le vărsăm pentru tine! Ascultă tânguirile nemângâiate ce se înalță pentru tine, răposate motan! Da, coboară sau urcă-ți privirea spre noi, cum ți-o veni mai la îndemână; fii cu spiritul printre noi, dacă, în general, dispui de un spirit şi dacă acela care sălăşluia odinioară în tine nu

---

[225] Aluzie la Schiller, Don Carlos, actul I, scena 1.

[226] Parodie după Schiller, Moartea lui Wallenstein, actul IV, scena 10.

a fost utilizat aiurea! Fraților! După cum am spus, botul meu rămâne mut în ce priveşte biografia răposatului, pentru că habar n-am de ea. Dar cu atit mai vii îmi sunt în minte calitățile exterioare ale decedatului şi pe acelea, scumpii şi neprețuiții mei prieteni, vi le voi pune sub nas, pentru ca să puteți aprecia în toată amploarea ei groaznica pierdere pe care am suferit-o prin moartea acestui neasemuit motan! Luați aminte, voi, tineri, mânați de ispită şi nu vă abateți nici odată din calea virtuții! Mucius era ceea ce prea puțini au fost în viața lor, un membru destoinic al comunității pisiceşti, un soț bun şi fidel, un părinte model şi iubitor, un luptător înfocat pentru adevăr şi dreptate, un filantrop neobosit, un sprijin al săracilor, un tovarăş credincios în clipe de nevoie! Un membru destoinic al comunității pisiceşti am spus? Da! Căci a exprimat întotdeauna cele mai bune opinii şi era chiar gata la anumite sacrificii, atunci cind i se făcea pe plac şi-i duşmănea numai şi numai pe aceia care-l contraziceau şi nu voiau să se supună voinței lui. Un soț bun şi credincios am spus? Da! Căci nu alerga după alte pisicuțe decât atunci când erau mai tinere şi mai drăguțe decât soția lui şi când era împins să facă aceasta de o poftă de nestăpânit. Un tată model şi iubitor? Da! Căci nimeni n-a auzit vreodată ca, sub imboldul unui apetit ieşit din comun, să înfulece vreun pisoi din propria-i progenitură, aşa cum se întâmplă s-o facă un tată grosolan şi neiubitor din specia noastră. Dimpotrivă, îi convenea grozav atunci când mama îşi ducea undeva toți puii şi nu mai auzea nimic despre soarta lor. Un luptător înfocat pentru adevăr şi dreptate am zis? Da! Căci şi-ar fi jertfit şi viața pentru ele; de aceea, dat fiind că avem o singură viață, nu prea-i păsa nici de una, nici de alta, lucru care, de altfel, nici nu-i poate fi luat în nume de rău. Un filantrop neobosit, sprijinul săracilor, am spus? Da! Căci nu era an ca în ziua de Anul Nou să nu ducă, în curte o codiță mică de scrumbie sau câteva

oscioare pentru fraţii săi cei săraci, lipsiţi de hrană; şi, întrucât îşi făcuse pe această cale datoria de nobil prieten al pisicilor, îşi permitea să mârâie ameninţător la acei motani nevoiaşi care îi mai cereau ceva în plus. Un tovarăş credincios în clipele de nevoie am spus? Da! Căci atunci când ajungea la strâmtoare nu uita nici chiar pe acei prieteni pe care până atunci îi neglijase cu totul. O, răposatule! Ce aş mai putea adăuga despre vitejia ta, despre înaltul şi luminatul tău simţ pentru tot ce este frumos şi nobil, despre erudiţia ta, despre cultura ta artistică, despre miile de virtuţi care s-au înmănuncheat în tine! Ce aş mai putea spune, zic, deci, despre toate acestea, fără să sporesc şi mai mult îndreptăţită noastră durere pricinuită de pierderea ta?! Prieteni, fraţi înduioşaţi! căci, într-adevăr, spre marea mea mulţumire, observ după anumite gesturi lipsite de echivoc că am reuşit să vă înduioşez, aşadar, fraţi înduioşaţi! Să luăm pildă de la acest decedat şi să ne străduim să călcăm cu totul pe urmele lui. Să fim ceea ce a fost această fiinţă perfectă. Şi atunci, asemenea acestei fiinţe perfecte, ne vom bucura şi noi, după moarte, de odihna binemeritată a motanilor cu adevărat înţelepţi şi strălucind de toate genurile şi toate soiurile de virtuţi! Priviţi-l cum zace liniştit, fără ca întregul elogiu adus perfecţiunii sale să-i smulgă un cât de vag zâmbet de satisfacţie. Credeţi-mă, însă, o, îndoliată asistenţă că şi critica cea mai aspră şi injuriile cele mai grosolane ar fi rămas şi ele fără niciun efect asupra decedatului! Credeţi-mă că dacă ar pătrunde în acest cerc chiar şi un diabolic, de şpiţ filistin, căruia odinioară i-ar fi şcolară doar şi poate ochii cu ghearele, nici atunci nu i-ar putea li stârnit minia, nici atunci nu i-ar fi câtuşi de puţin tulburată dulcea şi suava lui odihnă!

Astăzi neasemuitul nostru Mucius este mai presus de orice laudă şi ponegrire, mai presus de orice atacuri, de

orice sarcasm şi batjocură, mai presus de larma haotică a vieţii. S-a stins surâsul lui fermecător, au dispărut caldele îmbrăţişări şi strângeri de labă cu care îşi întâmpina prietenii; dar au dispărut şi ghearele şi dinţii cu care îşi Înfrunta duşmanii! Datorită virtuţilor sale, a putut obţine odihna pe care, în viaţă, a căutat-o zadarnic. E drept însă, am impresia că şi noi toţi. Adunaţi aici ca să ne bocim prietenul, vom ajunge la aceeaşi odihnă, fără să fie absolut necesar să întruchipăm un model al tuturor virtuţilor, aşa ca el. Mă gândesc că ar putea exista şi un alt motiv ele a cultiva virtuţile, in afară de dorinţa de a obţine această odihnă. Dar aceasta nu este decât o vagă idee asupra căreia vă las să meditaţi singuri. Aveam de gând să vă îndemn să vă consacraţi viaţa întreagă pentru a învăţa să muriţi atât de frumos ca prietenul nostru Mucius. Totuşi, renunţ s-o fac, întrucât voi mi-aţi putea opune atâtea argumente serioase! Aşa, bunăoară, mi-aţi putea obiecta că şi răposatul ar fi trebuit să înveţe să fie mai prudent şi să evite capcanele, ca să nu moară înainte de vreme. Apoi. Îmi amintesc de un motănel foarte tânăr, încă băieţaş, care auzind de la dascălul său aceeaşi povară, adică să înveţe toată viaţa cum trebuie să mori, i-a răspuns destul de obraznic că lucrul ăsta nu pare chiar atât de greu, întrucât fiecare reuşeşte să-l facă chiar de la prima încercare! Şi-acum, tineri îndureraţi, să păstrăm o clipă de reculegere!

(Hinzmann tăcu şi-şi trecu din nou lăbuţa dreaptă peste urechi şi peste obraz; apoi, cu ochii închişi, păru să cadă într-o adâncă meditaţie. Într-un târziu, după ce toată lumea se plictisi să-l aştepte, seniorul Puff îi dădu un ghiont şi-i şopti: „Hinzmann, nu cumva ai adormit? Fă ce ştii şi termină cu predica asta, că ne chinuie o foame disperată!” Hinzmann sări ca ars, apoi, reluându-şi atitudinea elegantă de orator, continuă.)

Iubiți frați! Nădăjduiam încă să ajung la unele idei înalte, pentru a încheia în mod strălucit această solemnă c u vânt are. Dar văd că nu-mi vine nimic în cap. Presupun că marea durere, pe care m-am străduit s-o simt, m-a cam prostit. Prin urmare vă rog să socotiți cuvântarea mea, căreia nu-i veți refuza toate aplauzele, ca încheiată şi să intonăm legiuitul *De* sau *Ex profundis*[227].

Astfel îşi sfârşi destoinicul motan adolescent discursul funebru care, din punct de vedere retoric, mi s-a părut toarte bine ticluit şi foarte impresionant, dar căruia i-aş fi putut aduce totuşi unele completări. Şi anume, am avut impresia că Hinzmann a vorbit mai mult pentru a-şi arăta strălucitul talent oratoric, decât pentru a cinsti *post mortem* memoria bietului nostru Mucius. Nimic din ceea ce a spus nu se potrivea cu amicul Mucius, care fusese un motan fără pretenții, sincer şi simplu şi, după cum avusesem prilejul să-mi dau seama, avusese o fire blajină şi devotată. De altfel, elogiul pe care Hinzmann i-l adusese era cu dublu înțeles, aşa că, până la urmă, cuvântarea mi-a displăcut; iar în timp ce era rostită, am fost izbit numai de eleganța oratorului şi de felul lui de a declama, care era într-adevăr foarte expresiv. Seniorul Puff părea a gândi la fel cu mine; am schimbat cu el o privire, din care se putea vedea că eram de acord asupra discursului lui Hinzmann.

Aşa cum se spusese în încheiere, am intonat un *De profundis* care, dacă e cu putință, a răsunat şi mai jalnic şi mai sfâşietor decât îngrozitorul cântec funebru dinainte de cuvântare. Este îndeobşte cunoscut faptul că, în specia noastră, cântăreții stăpânesc în chipul cel mai desăvârşit putința de a exprima cea mai adâncă durere, pricinuită fie de un amor prea pasionat sau respins, fie de pierderea unei

---

[227] Din adâncuri (lat.). Biblia, Psalmul 130.

ființe iubite. De aceea, chiar şi omul, care-i o făptură rece şi lipsită de sensibilitate, este adânc impresionat de cântecele de acest fel, nefiind în stare să-şi manifeste depresiunea sufletească decât cu ajutorul unor înjurături bizare. După ce s-a cântat *De profundis,* am luat trupul neînsufleţit al fratelui nostru şi l-am coborât într-o groapă adâncă, ce se afla într-un colţ întunecos al beciului. Tocmai în această clipă, s-a petrecut lucrul cel mai neaşteptat şi, totodată, cel mai înduioşător din câte s-au întâmplat în cursul întregii solemnităţi. Trei fetiţe-pisicuţe, mai frumoase ca soarele, au apărut deodată cu nişte frunze de morcov şi de pătrunjel pe care le-au cules chiar aici, în beci, şi le-au aruncat în mormântul încă deschis, în timp ce o pisică, ceva mai în vârstă decât ele, cânta o melodie simplă şi graţioasă. Melodia îmi era foarte cunoscută şi, dacă nu mă înşel, textul original al cântecului începea cu cuvintele: *O, brad frumos, o, brad frumos!* şi aşa mai departe. După cum mi-a şoptit la ureche seniorul Puff, erau fiicele răposatului Mucius, care luau şi ele parte în felul acesta la ceremonia funebră a tatălui lor.

Nu-mi mai puteam desprinde ochii de la frumoasa cântăreaţă, care era de o drăgălăşenie nespusă; îndeosebi m-am simţit transportat de glasul ei dulce, care reda cu o simţire atât de adâncă melodia tristului cântec funebru. Nu mi-am putut stăpâni lacrimile, însă durerea pe care a răscolit-o în mine era cu totul deosebită, întrucât mă făcea să simt o dulce voluptate. Îndrăznesc să mărturisesc fără sfială că inima mi-a fost răpită în întregime de cântăreaţă; parcă nu mai văzusem niciodată pină atunci o fecioară-pisică atât de atrăgătoare, cu atâta noblețe în privire şi în gesturi, de o frumusețe atât de cuceritoare.

Groapa a fost astupată cu multă trudă de patru motani voinici, care au tras peste ea cu ghearele lor atât nisip şi pământ cât au putut. Înmormântarea s-a terminat şi ne-am

aşezat la masă. Drăgălaşele fete ale lui Mucius voiau să plece, ceea ce noi însă nu le-am îngăduit, ci, dimpotrivă, am insistat să ia parte la praznicul de îngropăciune. Datorită unor manevre abile, eu am reuşit să duc la masă pe cea mai frumoasă dintre pisicuţe şi să mă aşez alături de ea. Dacă la început am fost izbit de strălucirea frumuseţii ei şi fermecat de vocea-i melodioasă, acum eram transportat în al nouălea cer de inteligenţa ascuţită, de gingăşia sentimentelor, de puritatea sufletului şi de feminitatea care părea să iradieze din întreaga sa fiinţă. Tot ce spunea căpăta pe buzele ei un farmec cu totul deosebit; fiecare cuvânt părea o duioasă şi delicată idilă. Aşa, bunăoară, mi-a vorbit cu căldură despre o fiertură de lapte dulce, pe care o mâncase cu poftă cu câteva zile înainte de moartea tatălui ei. Iar atunci când i-am spus că asemenea fiertură se găseşte deosebit de bine şi la maestrul meu, adăugându-i-se şi o porţie mare de unt, pisicuţa m-a privit cu ochii ei de porumbiţă, limpezi şi cu reflexe verzui, apoi m-a întrebat cu un ton care m-a făcut să simt un fior:

— Sunteţi sigur, sigur de tot, domnul meu? Şi dumneavoastră vă place fiertura de lapte?... Cu unt! repetă ea cufundată parcă într-o visare.

Cine nu ştie că fetelor frumoase şi înfloritoare, în vârstă de şase până la opt luni (atâta putea să aibă frumoasa mea), nimic nu le stă mai bine ca un dram de visare, căci atunci devin adesea cu totul irezistibile. Astfel se explică faptul că, înflăcărat de amor, i-am strâns lăbuţa cu putere şi am exclamat tare:

— Copilă angelică! Vino să iei micul dejun la mine! Îţi voi oferi fiertură cu lapte şi această fericire nu o voi schimba pentru toate extazele vieţii!

Roşind, ea îşi plecă ruşinată ochii, lăsându-şi însă lăbuţa într-a mea, ceea ce trezi în mine cele mai frumoase speranţe.

O dată, în casa maestrului meu, am auzit pe un domn bătrân – mi se pace că era un avocat – spunând că pentru o fată tânără nu există nimic, mai primejdios decât să-şi lase prea mult timp mâna în mâna unui bărbat, întrucât el ar putea considera aceasta, pe bună dreptate, ca o *traditia brevi manu*[228] a întregii sale persoane şi să ridice astfel tot, felul de pretenţii, care nu mai pot fi respinse decât cu foarte mare greutate. Şi eu aveam o poftă nebună să ridic asemenea pretenţii şi tocmai mă pregăteam să le formulez, când conversaţia noastră fu întreruptă de o *libaţiune* în cinstea decedatului, între timp, cele trei fete mai mici ale răposatului Mucius manifestaseră o bună dispoziţie şi o naivitate picantă care îi încântase pe toţi ceilalţi motani, astfel că, întreaga societate,. A cărei durere şi întristare scăzuse simţitor datorită mâncării şi băuturii, se înveselise şi se însufleţise şi mai mult. Toată lumea râdea şi glumea, iar după ce se strânse masa, însuşi gravul senior Puff propuse o mică partidă de dans. Se făcu în grabă loc: trei motani îşi dreseră glasurile şi curând felele lui Mucius, trezite la viaţă, prinseră a sări sprintene în braţele tinerilor.

Eu nu o slăbeam nicio clipă pe frumoasa mea. Am invitat-o la dans, ea mi-a dat lăbuţa şi ne-am repezit şi noi în rândurile dansatorilor. Ah, cum îmi ardea obrazul de răsuflarea ei! Cum îmi fremăta pieptul la pieptul ei! Ah, cum înlăbuţam deliciosul ei trup! O, fericită şi divină clipă!

După ce am dansat două sau chiar trei „hopseruri”, mi-am dus frumoasa într-un colţ al beciului unde, potrivit codului manierelor galante, i-am oferit ce se putea găsi la micul bufet improvizat, întrucât serbarea nu avea caracterul unui bal. Cu acest prilej, am dat frâu liber sentimentelor mele. Sărutându-i lăbuţa de nenumărate ori, o asiguram că

---

[228] Transfer făcut fără formalităţi (lat.).

voi fi cel mai fericit dintre muritori dacă ea va voi să mă iubească cât de puțin.

— Ce faci, nenorocitule! tună deodată o voce în spatele meu. E fiica ta, Mina!

M-am cutremurat, căci am recunoscut prea bine vocea. Era Mismis! Jocul capricios al întâmplării făcea ca, în clipa când credeam că o uitasem cu desăvârşire pe Mismis, să aflu un lucru pe care nici nu-l puteam bănui: că m-am îndrăgostii de propriul meu copil! Mismis era în mare doliu şi nu ştiam ce să mai cred.

— Mismis, i-am spus eu cu glas blând. Cum ai ajuns aici? De ce acest doliu şi... o, cerule! fetele acelea... surorile Minei?

Mi-a fost dat să aflu lucruri de necrezut. Imediat după ce a fost învins de vitejia mea cavalerească în duelul acela pe viață şi pe moarte, odiosul meu rival – motanul negru-gri-galben – se despărțise de Mismis şi, cum i s-au vindecat rănile, a plecat fără ca nimeni să ştie unde. Atunci Mucius i-a cerut mâna, pe care ea i-a acordat-o bucuroasă. Faptul că nu mi-a spus acest lucru îi face cinste şi arată toată delicatețea sentimentelor lui. Prin urmare pisicuțele acelea zglobii şi naive erau surorile vitrege ale Minei mele!

— O, Murr! îmi spuse Mismis cu duioşie, după ce-mi povesti toate cele întâmplate. Admirabilul tău spirit s-a lăsat amăgit numai în ceea ce priveşte sentimentul de care a fost cuprins. În realitate, sentimentul ce s-a trezit în pieptul tău, atunci când ai zărit-o pe Mina noastră, a fost dragostea unui părinte şi nu a unui amant înfocat. Mina *noastră! O*, ce cuvint duios! Murr, e cu putință oare să rămâi atât de insensibil, e cu putință oare ca în inima ta să se fi stins orice urmă de dragoste pentru cea care te-a iubit atât de mult şi – martor îmi este cerul – te mai iubeşte cu aceeaşi pasiune; pentru cea care ți-ar fi rămas credincioasă pină la moarte, dacă nu intervenea un altul care să o seducă cu

minciunile lui perfide! O, slăbiciune, numele tău e pisică!" Ştiu, la asta te gândeşti; dar nu este oare cea mai mare virtute a unui motan să ierte slăbiciunea pisicii? Murr! Mă vezi doborâtă la pământ, nemângâiată după pierderea celui de al treilea soţ iubitor! dar în bezna acestei tristeţi se aprinde din nou flacăra dragostei, care odinioară a fost fericirea şi mândria mea, viaţa mea însăşi! Murr! Pleacă-ţi urechea la mărturisirea mea! Te mai iubesc încă şi credeam că ne vom căsă...

Lacrimile îi sugrumară glasul.

Întreaga scenă mi-a făcut o impresie foarte penibilă. Mina şedea palidă si frumoasă, ca prima zăpadă care sărută uneori, toamna, ultimele flori, pentru a se preface îndată într-o apă neagră.

(Nota Editorului. Murr! Murr! Iar un plagiat! În *Extraordinara poveste a lui Peter Schlemihl*[229] eroul cărţii îşi descrie iubita, care se numeşte şi ea Mina, exact cu aceleaşi cuvinte.)

În tăcere, le priveam pe amândouă, pe mamă si pe fiică. Aceasta din urmă îmi plăcea totuşi infinit mai mult şi, întrucât în specia noastră relaţiile de rudenie apropiată nu constituie un impediment canonic pentru căsătorie... Probabil că privirea m-a trădat, pentru că Mismis părea să-mi fi ghicit ghidul ascuns.

— Barbariile! strigă ea sărind spre Mina şi *înlăbuţind-o* cu putere la pieptul ei. Barbarule, ce ţi-ai pus în ghid? Cum? Eşti în stare să disprețuieşti această inimă care te iubeşte şi să îngrămădeşti crime peste crime!

Deşi habar n-aveam ce pretenţii putea să aibă Mismis şi ce crime îmi putea reproşa, totuşi, ca să nu stric petrecerea în care se transformase praznicul de înmormântare, am

---

[229] Nuvelă de scriitorul german Adelbert von Chamisso (1781 — 1838).

găsit mai potrivit să fac haz de necaz. De aceea am asigurat-o pe Mismis, care-şi ieşise cu totul din fire, că am fost indus în eroare doar de extraordinara asemănare a ei cu Mina şi că, în sufletu-mi, se aprinsese acelaşi sentiment pe care-l port pentru încă mereu frumoasa Mismis. Ea îşi uscă îndată lacrimile şi, aşezându-se lângă mine, începu o conversaţie intimă, ca şi când între noi n-ar fi avut niciodată loc vreo neînţelegere. Unde mai pui că tânărul Hinzmann o invită la dans pe frumoasa Mina, aşa că este uşor de închipuit în ce situaţie tristă şi penibilă mă aflam.

Din fericire, seniorul Puff o luă pe Mismis pentru ultimul dans cu care se încheia serbarea, căci altfel ar fi fost în stare să-mi facă tot felul de propuneri ciudate. M-am furişat binişor afară din beci, gândind: „Va trece şi asta”!

Socot că, pentru mine, acest praznic a fost un punct de cotitură cu care se încheiaseră lunile mele de ucenicie şi începea un nou ciclu al vieţii.

(F.m.)... Îl îndemnase pe Kreisler să se ducă dis-de-dimineaţă în încăperile abatelui. Capelmaistrul găsi pe preasfinţia-sa tocmai când acesta încerca să deschidă cu o bardă şi o daltă o ladă mare în care, judecind după forma ei, trebuia să fie împachetat un tablou.

— Aha! exclamă abatele când intră Kreisler, ai picat tocmai la timp, capelmaistre! Poţi să-mi dai o mână de ajutor la o muncă grea şi migăloasă. Lada e bătută în mii de cuie, de parcă ar trebui să rămână închisă pe vecie. A sosit direct din Neapoli şi conţine un tablou pe care, deocamdată, vreau să-l atârn în cabinetul meu şi să nu-l arăt fraţilor. De aceea n-am chemat pe nimeni să mă ajute; dar acum trebuie să mă ajuţi dumneata, capelmaistre.

Kreisler se apucă de treabă şi, în curând, din ladă apăru un tablou mare şi frumos cu o splendidă ramă aurită. Nu mică fu mirarea lui Kreisler când constată că locul de deasupra micului altar din odaia abatelui, unde până atunci

atârnase un minunat tablou de Leonardo da Vinci, reprezentând *Sfânta familie,* era acum gol. Abatele socotea acest tablou ca unul din cele mai bune din colecția lui de originale. Totuşi această capodoperă trebuia să facă loc unui tablou a cărui frumusețe şi totodată netăgăduită noutate Kreisler le recunoscu de la prima privire.

După ce fixară amândoi şi cu multă trudă rama pe perete, cu ajutorul unor şuruburi anume făcute, abatele alese un loc de unde lumina îi cădea cel mai bine şi începu să contemple tabloul cu atâta satisfacție sinceră, cu o bucurie atât de vădită, încât dădea impresia că, în afară de pictura într-adevăr admirabilă, mai era şi altceva la mijloc. Subiectul acestui tablou era una dintre minuni. Sfânta Fecioară, încununată de gloriosul nimb ceresc, ținea în mâna stingă un lujer de crin, în timp ce cu cele două degete mijlocii ale mâinii drepte atingea pieptul gol al unui tânăr. Sub degete, se putea vedea sânge de un roşu dens picurând din rana deschisă. Tânărul sta pe jumătate ridicat din patul pe care era întins; părea că se trezeşte din somnul morții. Nu deschisese încă ochii, dar zâmbetul luminos ce-i plutea pe chip arăta că o văzuse pe Maica Domnului în vis, că durerea pricinuită de rană trecuse şi că moartea nu mai avea nicio putere asupra lui. Un cunoscător nu putea să nu admire desenul corect, compoziția abilă, distribuirea justă a luminii si umbrelor, măreția cu care erau aşezate cutele veşmintelor, frumusețea maiestuoasă a figurii Măriei, dar mai ales coloritul viu care este de cele mai multe ori mai presus de posibilitățile artiştilor moderni. Geniul autentic al artistului se manifestase însă cel mai mult şi, cum e şi firesc, în felul cel mai hotărât, în expresia de nedescris a fețelor. Măria era femeia cea mai frumoasă şi cea mai încântătoare din cite s-au văzut vreodată; si totuşi fruntea ei era luminată de o măreție divină, iar în ochii ei negri strălucea blând o seninătate suprapământească. De

asemenea, extazul ceresc al tânărului trezit la viață era surprins şi exprimat de artist cu o rară vigoare. Printre tablourile din ultima vreme, Kreisler nu cunoştea niciunul care putea fi comparat cu acesta. O spuse abatelui, oprindu-se apoi amănunțit şi îndelung asupra diferitelor calități ale operei si adăugind că nu crede să se fi făcut ceva mai splendid în ultima vreme.

— Faptul îşi are explicația lui, după cum vei afla îndată, îi răspunse abatele zâmbind. Cu tinerii noştri artişti se petrece un lucru ciudat. Ei studiază la nesfârşit, inventează, desenează, fac nişte cartoane uriaşe şi, până la urmă, iese ceva mort, rigid, care nu-şi poate croi un drum în viață pentru că nu este viu. În loc să copieze cu grijă operele unui vechi şi celebru maestru pe care să-l fi ales drept model şi exemplu, şi să pătrundă astfel în însuşi spiritul lui, ei vor să fie chiar de la început maeştri şi pictează *similia*[230]. Procedând insă aşa, cad in imitația lucrurilor de o importanță secundară, devenind tot atât de ridicoli ca aceia care, încercând să se asemuiască vreunui om mare, se căznesc să tuşească, să *graseizeze* sau să umble încovoiați ca el. Ceea ce lipseşte tinerilor noştri pictori este inspirația autentică, ce face să țâşnească tabloul in toată strălucirea sa vie din adâncul ființei lor şi li-l pune în fața ochilor.

Vedem pe câte unii chinuindu-se zadarnic să ajungă in acea stare de spirit sublimă, fără de care nu se poate naşte nicio operă de artă. Dar ceea ce sărmanii de ei iau drept inspirație autentică, aceea care înalță spiritul senin şi calm al vechiului maestru, nu e de fapt decât un amestec bizar, întocmit din admirația înfumurată față de propria lor concepție şi din grija chinuitoare de a imita vechiul model in cele mai mici amănunte. Astfel se întâmplă că o compoziție,

---

230 Ceva asemănător (lat.).

menită să capete viață autentică, devine o caricatură respingătoare. Tinerii noştri pictori nu izbutesc să exprime în mod clar ce-au conceput in sufletul lor, şi mă întreb dacă nu cumva aceasta se datoreşte faptului că, deşi toate celelalte pot fi destul de bune, coloritul este nereuşit. Într-un cuvânt, vreau să spun că ştiu cel mult să deseneze, dar nu sunt în stare să picteze. Nu este adevărat că tehnica culorilor s-ar fi pierdut, sau că tinerilor pictori le-ar lipsi sârguința. Prima ipoteză este exclusă, pentru că de când s-a format ca artă adevărată, adică începând din epoca creştină, arta picturală nu a cunoscut nicio clipă de întrerupere; dimpotrivă, maeştri şi discipoli formează un lanț continuu şi permanent, iar schimbările inevitabile în cursul timpului, deşi, fireşte, au dus treptat la o abatere de la adevăr, nu au putut influența câtuşi de puțin transmiterea procedeelor tehnice. Cât priveşte sârguința, aş putea mai degrabă să le reproşez artiştilor excesul de zel, şi nicidecum lipsa lui. Cunosc un tânăr artist care chiar dacă începe un tablou destul de bine, îl migăleşte şi îl reface de atâtea ori până ce totul dispare într-un ton şters şi plumburiu. Probabil că abia atunci tabloul Corespunde imaginației lui interioare, în care figurile sunt lipsite de suflul adevărat al vieții. Priveşte aici, capelmaistre: ai în față un tablou care respiră viață, o viață adevărată şi încântătoare; şi aceasta, pentru că s-a născut dintr-o inspirație autentică şi cucernică. Miracolul îți apare cât se poate de limpede. Tânărul pe care-l vezi ridicându-se in capul oaselor a fost atacat şi lovit de moarte de nişte ucigaşi, în timp ce era cu totul lipsit de apărare. Şi atunci el, care fusese până atunci un păcătos lipsit de credință, bătându-şi joc în chip diabolic de toate poruncile bisericii, a strigat, cuprins de desperare, chemând în ajutor pe Sfânta Fecioară. Divina născătoare de Dumnezeu s-a îndurat de el si l-a trezit din morți ca să mai poată trăi, ca să-şi vadă greşelile şi să-şi închine cu evlavie viața bisericii

şi slujirii ei. Tinărul acesta, asupra căruia cea trimisă de Dumnezeu şi-a revărsat harul, este însuşi pictorul care a făcut acest tablou.

Kreisler îşi exprimă uimirea faţă de cele spuse de abate şi adaugă că, înţeleasă astfel, minunea trebuie să se fi întâmplat în vremuri nu prea depărtate.

— Şi dumneata, dragă Johannes, rosti abatele cu blândeţe, şi dumneata ai părerea greşită că porţile cereşti ale milei sunt astăzi închise; că sfinţii – întruchipare a îndurării şi compasiunii – pe care omul cuprins de groază în faţa primejdiei şi morţii îi invocă printr-o rugă înflăcărată, nu mai umblă pe pământ, nu mai apar celui căzut în nenorocire spre a-i aduce mângâiere şi pace. Crede-mă, Johannes, minunile nu au încetat niciodată; dar ochiul omenesc a orbii, cufundat în păcat, şi de aceea nu este în stare să suporte strălucirea nepământească a cerului, nu poate recunoaşte mila divină atunci când i se manifestă sub forma unei apariţii vizibile. Şi totuşi, iubitul meu Johannes, cele mai splendide minuni divine se petrec în însuşi sufletul omului, iar el are datoria să vestească aceste minuni lumii întregi, cu ajutorul cuvintelor, sunetelor sau culorilor. Astfel, călugărul care a pictat acest tablou a proclamat splendid miracolul convertirii sale; tot aşa şi dumneata, Johannes – trebuie să vorbesc despre dumneata, cuvintele îmi ţâşnesc din inimă

— Tot aşa şi dumneata vesteşti în lume minunea cunoaşterii luminii veşnice şi neîntinate prin sunete ce izvorăsc cu o putere neasemuită din adâncul fiinţei dumitale. Şi însuşi faptul că poţi face aceasta, nu este oare o minune plină de har pe care cel veşnic o săvârşeşte spre mântuirea dumitale?

Cuvintele abatelui produseră o stranie tulburare în sufletul lui Kreisler şi – lucru care i se întâmpla foarte rar –

simți o încredere deplină în puterea sa creatoare. O senzație de fericire îl copleşi.

În tot acest timp, capelmaistrul nu-şi luase ochii de la pictura aceea cu adevărat minunată. Dar, aşa cum se întâmpla de obicei când te uiți la un tablou cum era cel de față cu efecte puternice de lumină în primul şi al doilea plan, doar mai târziu descoperi figurile din umbra planului din fund, şi Kreisler desluşi abia acum făptura învăluită într-o mantie largă, care fugea pe uşă, ținând în mână un pumnal, slab luminat de o singură rază din nimbul strălucitor al reginei cereşti. Era, vădit, ucigaşul. În fuga lui, arunca totuşi o privire îndărăt şi pe chip i se putea citi o spaimă fără margini.

Kreisler fu lovit ca de trăsnet când recunoscu în chipul ucigaşului pe prințul Hector. În acelaşi timp i se părea că a mai văzut undeva, deşi doar în treacăt, pe tânărul înviat din morți. O sfială, neînțeleasă chiar pentru el însuşi, îl împiedică să împărtăşească abatelui această impresie. În schimb, îl întrebă dacă nu i se pare nepotrivit şi chiar supărător faptul că pictorul aşezase în primul plan – deşi mascate de umbre puternice – obiecte de îmbrăcăminte modernă. De asemenea, după cum abia acum îşi dădea seama, veşmintele cu care era îmbrăcat însuşi tânărul erau moderne.

Într-adevăr, în primul plan, în dreapta, se afla o măsuță şi, aproape lipit de ea, un scaun de al cărui spătar atârna un şal turcesc. Pe măsuță se vedea o sabie şi o pălărie ofițerească împodobită cu pene. Tânărul era îmbrăcat cu o cămaşă de croială modernă şi purta o vestă cu toți nasturii descheiați. Deasupra avea o haină de culoare închisă, descheiată şi ea, de o croială perfectă. Regina cerească purta aceleaşi veşminte care se pot vedea în mod obişnuit în tablourile celor mai buni maeştri vechi.

— Pe mine nu mă supără de loc accesoriile din primul plan şi nici haina tânărului, răspunse abatele. Dimpotrivă, socot că dacă s-ar fi abătut de la adevăr, fie chiar în amănuntele cele mai lipsite de însemnătate, pictorul ar fi dat dovadă nu de har divin, ci de prostie şi deşertăciune lumească. Ei trebuie să înfăţişeze miracolul aşa cum s-a petrecut în realitate, redând fidel locul, împrejurările, îmbrăcămintea persoanelor şi aşa mai departe. De aceea oricine îşi dă seama, de la prima privire, că miracolul s-a petrecut în zilele noastre şi astfel tabloul cucernicului călugăr a devenit unul din cele mai frumoase trofee ale bisericii triumfătoare, în aceste vremi de necredinţă şi stricăciune.

— Şi totuşi, pălăria, sabia, şalul, măsuţa, scaunul, într-un cuvânt toate aceste accesorii din primul plan, nu-mi plac de loc. Aş fi preferat să le fi omis cu totul, iar el să-şi fi pus, în loc de haina pe care o poartă, o simplă tunică. Spuneţi şi dumneavoastră, v-aţi putea închipui personajele din *Sfintei Scripturi* îmbrăcate în costume moderne? Un sfânt Iosif cu gheroc de postav, un Mântuitor în frac, o Fecioară cu şal turcesc pe umeri? Nu vi s-ar părea o nedemnă, ba chiar o groaznică profanare a lucrurilor celor mai sublime? Şi totuşi, vechii pictori, îndeosebi cei germani, au înfăţişat toate personajele biblice în costumele epocii lor, şi ar fi cu totul greşit să se afirme că veşmintele acelea erau mai potrivite pentru pictură decât cele de astăzi care, cu excepţia unor veşminte femeieşti – trebuie s-o recunoaştem – sunt destul de anoste şi nepicturale. Unele mode ale premergătorilor noştri ajungeau însă până la monstruozitate; amintiţi-vă de încălţările acelea cu vârfuri răsucite in sus şi lungi de un cot, de şalvarii largi, de tunicile şi mânecile despicate şi de câte altele. Cu totul insuportabile erau unele veşminte femeieşti, care desfigurau feţele şi deformau taliile, aşa cum vedem în tablourile vechi,

unde câte o fală în floarea tinereții şi frumoasă ca o zână arată, numai şi numai din pricina îmbrăcămintei, ca o matroană posomorită. Şi totuşi tablourile acelea nu supărau pe nimeni.

— Acum, răspunse abatele, pot să-ți arăt în puține cuvinte toată deosebirea dintre timpurile cucernice de odinioară şi cele de astăzi, pline de stricăciune. Odinioară, dragă Johannes, întâmplările biblice pătrunseseră atât de mult în viața oamenilor – aş putea spune chiar se împletiseră cu ea – încât ei credeau că minunile s-au săvârşit sub ochii lor, şi că Atotputernicul ar putea să le facă oricând, în orice zi. De aceea, pentru un pictor cucernic întâmplările biblice se înfățişau ca actuale. El vedea harul divin pogorându-se printre oamenii din jurul său, şi picta aşa cum îi vedea în realitate. Azi, aceste întâmplări sunt ceva foarte îndepărtat, care există doar în sine, fără niciun contact cu actualitatea, ci doar ca o amintire palidă şi lipsită de viață. Zadarnic se străduieşte artistul să ajungă la o viziune reală căci, chiar dacă nu şi-o mărturiseşte, sufletul lui a devenit banal din pricina deşertăciunii lumeşti. Este ridicol reproşul ce se aduce vechilor maeştri că nu ar fi cunoscut costumele, găsind în asta explicația faptului că în tablourile lor nu au înfățişat decât veşminte din epoca lor; tot atât de ridicoli sunt şi tinerii noştri pictori care se căznesc să redea, în scenele lor biblice, cele mai absurde şi mai lipsite de gust costume medievale, dovedind astfel că n-au privit nemijlocit in viața reală, lucrul pe care au vrut să-l zugrăvească, ci s-au mulțumit cu reflexul lui, aşa cum l-au contemplat în tablourile vechilor maeştri. Tocmai de aceea, dragul meu Johannes, tocmai pentru că prezentul este prea profan şi creează un contrast respingător cu acele legende sfinte, tocmai pentru că nimeni nu e în stare să-şi imagineze acele minuni ca petrecute chiar in mijlocul nostru, încercarea de a prezenta acțiunea în veşmintele noastre

moderne ni se pare lipsită de gust, monstruoasă, o adevărată pângărire. Dacă insă un miracol se săvârşeşte într-adevăr sub ochii noştri, atunci e cu totul neîngăduit să se schimbe costumul de astăzi. Din acelaşi motiv – dacă vor să găsească un punct de sprijin în realitate – tinerii pictori, când zugrăvesc întâmplări vechi, trebuie să respecte în toate amănuntele costumele epocii respective. Şi, repet, autorul acestui tablou are întru totul dreptate evocând actualitatea. Şi tocmai aceste accesorii pe car e dumneata, Johannes, le priveşti cu atât dispreţ, îmi dau un fior sfânt, pentru că mă închipui pe mine însumi intrind în strimta odăiţă a acelei case din Neapole unde, numai cu câţiva ani în urmă, s-a petrecut minunea învierii din morţi a tânărului.

Cuvintele abatelui stârniră în Kreisler tot felul de gânduri. Î n multe privinţe trebuia să-i dea dreptate; însă, în ceea ce priveşte marea evlavie a timpurilor trecute şi corupţia celor de astăzi, avea impresia că prea mult vorbea in el călugărul, gata să vadă peste tot semne, minuni şi revelaţii. După părerea lui, un suflet curai – străin do extazul crispat al unui cult ce întunecă minţile – nu are nevoie de minuni şi revelaţii pentru a exercita virtuţile creştineşti. Aceste virtuţi nu au dispărut de pe pământ. Iar dacă ar dispărea, alunei puterea divină care ne-a părăsit, lăsându-ne pradă demonului întunericului, nici n-ar mai încerca să ne readucă pe calea cea bună cu ajutorul vreunui miracol.

Kreisler păstră însă pentru sine toate aceste gânduri, continuând să contemple în tăcere tabloul. Cu cât îl privea mai mult şi mai cu atenţie, trăsăturile feţei ucigaşului îi apăreau lot mai clare şi Kreisler se convinse că originalul după care fusese pictat acest personaj nu putea fi nimeni altul decât prinţul Hector.

— M i se pare, cucernice părinte, rupse el în sfârşit tăcerea, mi se pare că văd acolo, în fundal, un aprig vânător care şi-a ales drept ţintă animalul cel mai nobil, şi anume

omul, pe care îl urmăreşte in toate felurile. După cite observ, de data asta a întrebuinţat o armă excelentă şi ascuţită şi n-a dat greş. Nu tot atât de bine îi merge însă cu arma de foc, căci nu de mult a dat greş în mod ruşinos când a ţintit într-un cerb sprinten. Mărturisesc că aş fi tare curios să aflu *curiculum vitae*[231] al acestui vânător atât de pătimaş; m-aş mulţumi şi cu un extras *epitomatic* din care să-mi pot da seama unde ar fi bine să mă ascund şi dacă n-ar fi cumva indicat să mă adresez direct Sfintei Fecioare, în vederea obţinerii unei scrisori de liberă trecere şi de protecţie, de care aş avea eventual trebuinţă.

— Timpul le va lămuri pe toate, capelmaistre! zise abatele. Tare m-aş mira dacă, în scurtă vreme, nu ţi se vor limpezi sumedenie de lucruri, care astăzi îţi apar învăluite în întuneric. Multe se mai pot întâmpla încă potrivit dorinţelor dumitale, de care abia acum îmi dau seama. E ciudat – atâta lucru pot să-ţi spun de pe acum – că la Sieghartshof domneşte o părere atât de greşită în ceea ce priveşte persoana dumitale! Maestrul Abraham este poate singurul care te-a înţeles cu adevărat.

— Maestrul Abraham! exclamă Kreisler. Îl cunoaşteţi pe acest respectabil bătrân? —Dumneata uiţi că frumoasa noastră orgă îşi datorează structura ei, nouă si plină de efect, iscusinţei maestrului Abraham! Dar mai târziu vei afla mai multe. Deocamdată, aşteaptă cu răbdare ce va aduce viitorul.

Kreisler îşi luă rămas bun de la abate. Avea de gând să coboare în parc pentru a-şi mai pune ordine în gândurile ce i se învălmăşeau în cap. În clipa când coborî scara auzi în spatele lui un glas care-l chema:

---

231 Autobiogra fia (lat)

— *Domine, domine* capelmaistru! *Paucis te volo!*[232]

Era *pater* Hilarius care îi spuse că aşteptase cu multă nerăbdare să termine lunga consfătuire cu abatele. Tocmai îşi îndeplinea slujba de pivnicer şi scosese un neasemuit vin de Franconia, care stătuse ani îndelungaţi în pivniţă. Kreisler trebuia neapărat să bea un pocal acum la gustarea de dimineaţă, ca să poată preţui la cuvenita-i valoare viţa nobilă; să se convingă că vinul acela e focos, întremător al spiritului şi al inimii, făcut anume pentru un compozitor atât de straşnic şi un muzician atât de desăvârşit.

Kreisler ştia prea bine că ar fi fost trudă zadarnică orice încercare de a scăpa de insistenţele înflăcăratului *pater* Hilarius. De altfel, având în vedere starea de spirit în care; se afla, simţea că un păhărel de vin bun nu i-ar strica de loc, aşa că îl urmă pe veselul pivnicer, care-l duse în chilia lui, unde îi aştepta o măsuţă acoperită cu un şervet alb, pe care se afla o garafă cu licoarea acea nobilă, precum şi pâine proaspătă, scoasă atunci din cuptor, sare şi chimion.

— *Ergo bibamus!* exclamă *pater* Hilarius, umplând până la gură frumoasele pocale din sticlă verzuie şi ciocnind vesel cu Kreisler. Nu-i aşa, reluă el după ce goliră paharele, că preavenerabilul nostru abate vrea să te vâre în rasa monahală? Nu te lăsa, Kreisler! Eu mă simt bine în ea şi n-aş lepăda-o cu niciun preţ, dar *distinguendum est inter et inter!* Pentru mine toată viaţa stă într-un pahar de vin bun şi un straşnic cântec bisericesc, dar dumneata, ehe-hei... dumneata eşti făcut pentru cu totul alte lucruri! Dumitale viaţa îţi surâde altfel, şi alte lumini ai în faţă decât cele ale altarului! Cu alte cuvinte, Kreisler, hai să ciocnim! Să-ţi trăiască iubita şi atunci când o fi să faci nunta, domnul

---

[232] Domnule, domnule... vreau să-ţi spun numai câteva cuvinte (lat. Alterată).

abate, cu toată ciuda lui, o să-ți trimită prin mine cel mai bun vin care se află in îmbelşugata noastră pivniță!

Pe Kreisler cuvintele lui Hilarius îl atinseră în mod neplăcut, aşa cum ne doare atunci când vedem ceva gingaş şi curat ca neaua, atins de nişte mâini grosolane şi stângace.

— Pe toate le ştii, toate le afli, deşi stai între cei patru pereți ai dumitale, spuse Kreisler, retrăgându-şi paharul.

— *Domine!* exclamă *pater* Hilarius. *Domine* Kreisler! Nu te supăra! *Video mysterium*[233]*,* dar ştiu să-mi țiu gura. Să bem în sănătatea... În sfârşit, hai să luăm o gustare *in camera et faciemus bonum cherubim*[234]*...* şi *bibamus* ca Domnul să ne țină aici la abație şi mai departe, în linişstea şi pacea care au domnit până acum.

— Nu cumva o amenință vreo primejdie? întrebă Kreisler nelinişstit.

— *Domine,* spuse *pater* Hilarius cu voce scăzută şi aplecându-se confidențial spre Kreisler, *domine dilectissime!* Ai stat destul printre noi ca să-ți dai seama de armonia în care trăim, de felul în care diferitele înclinații ale fraților se unesc într-o voie bună, favorizată de mediul care ne înconjoară, de blândețea legilor mănăstirii şi de întregul nostru fel de via la. Poate că asta a dăinuit prea mult. Află că tocmai acum a sosit *pater* Cyprianus, caic era de mult aşteptat şi pe care Roma ni l-a recomandat în chipul cel mai stăruitor. E un om încă tânăr; dar pe chipul lui scofâlcit şi uscat nu se poate citi nici urmă de voie bună. Dimpotrivă, trăsăturile lui întunecate şi încremenite poartă pecetea unei severități neînduplecate, arătând ca un ascet care a ajuns la ultimul grad de autoflagelare. Pe lingă asta, din întreaga lui

---

233 Văd un mister (lat.).

234 În chilie şi (prin aceasta) să îmbunăm heruvimul (lat.).

ființă se desprinde un fel de dispreț dușmănos față de tot cel înconjoară; poate că, într-adevăr, acest dispreț își are obârșia în sentimentul unei superiorități spirituale asupra noastră a tuturor. A și apucat să se informeze, prin câteva întrebări răzlețe, despre regulamentul mănăstirii, și se pare că a fost foarte supărat aflind felul nostru de viață, la aminte, Kreisler, acest venetic o să întoarcă pe dos toată rânduiala noastră în care ne-am simțit atât de bine! Ia aminte, *nunc probo*[235]*!* Asceții noștri nu vor întârzia să i se alăture și, în curând, se va forma o partidă opusă abatelui și este foarte probabil ca izbind a acestei partide să fie asigurată, căci sunt sigur că *pater* Cyprianus este un emisar al Sfântului Scaun in fața voinței căruia abatele trebuie să se plece. Ah, Kreisler! S-a isprăvit cu muzica noastră, s-a isprăvit și cu șederea dumitale plăcută în mijlocul nostru! I-am vorbit de corul nostru atât de bine organizat și i-am spus că am ajuns să executăm fără greș operele marilor maeștri. Ascetul acela sumbru s-a strâmbat însă cumplit, spunând că asemenea muzică este numai pentru lumea profană, nicidecum pentru biserică, din care papa Marcellus al II[236] a vrut s-o surghiunească pe bună dreptate. *Per diem* dacă nu va mai fi nici cor. Iar mie poate o să-mi închidă și pivnița de vinuri, atunci... dar, deocamdată *bibamus!* Nu trebuie să-ți faci gânduri înainte de vreme, *ergo*[237] – gâl-gâl!

Kreisler își exprimă părerea că, cine știe, lucrurile n-o să meargă chiar atât de prost cu noul-venit care, poate, pare mai sever decât este în realitate; cât îl privește, el nu poate crede că, ținând seamă de caracterul ferm de care abalele a

---

235 Acum închei (lat.).

236 Marcellus al II-lea (ț501-1555), papă între 9 a prilie și 1 mai 1955.

237 Deci (lat.).

dai întotdeauna dovadă, acesta se va pleca atât de uşor în faţa voinţei unui călugăr străin, mai ales că nici lui nu-i lipsesc relaţii importante şi influente la Roma.

În această clipă, se auziră clopotele-semn că începe ceremonia solemnă a primirii fratelui celui străin, Cyprianus, în rândurile ordinului sfântului Benedict. Kreisler se îndreptă spre biserică, însoţit de *pater* Hilarius, care mai întâi îşi turnă grabnic pe gât restul de vin din pahar, mormanul un *bibendum quid* speriat. Prin ferestrele coridorului pe care-l străbăteau se putea vedea ce se petrece în încăperile abatelui.

— Ia te uită! exclamă *pater* Hilarius, trăgându-l pe Kreisler în colţul unei ferestre. Aruncând o privire înăuntru, Kreisler văzu un călugăr căruia abatele îi vorbea cu înfrigurare, în timp ce fala i se împurpurase toată. Apoi, abatele îngenunche în faţa călugărului, care îi dădu binecuvântarea sa.

— N-am avut oare dreptate, şopti Hilarius, când am spus că e ceva din cale-afară de neobişnuit cu călugărul ăsta străin, care a venit pe capul nostru?

— Fără îndoială, răspunse Kreisler. E ceva cu totul deosebit cu acest Cyprianus şi sini sigur că voi ieşi la iveală lucruri pe care nu le cunoaştem.

Pater Hilarius se alătură celorlalţi fraţi, pentru a lua parte la procesiunea solemnă, ce se îndrepta spre biserica cu crucea în frunte, în timp ce pe de lături mergeau novicii purtând prapuri şi luminări aprinse.

În clipa când abatele, însoţit de călugărul cel străin, trecu pe lângă Kreisler, acesta recunoscu într-o clipă că fratele Cyprianus era chiar tânărul din tablou, pe care Sfânta Fecioară îl înviase din morţi. Fiind cuprins de încă o bănuială, Kreisler alergă în odaia lui şi scoase micul portret pe care i-l dăduse maestrul Abraham. Nu mai încăpea nicio

îndoială! Avea în fața lui acelaşi om, doar că mai tânăr, mai fraged şi îmbrăcat în uniformă de ofițer. Când...

PARTEA A PATRA.

CONSECINȚELE BINEFĂCĂTOARE ALE UNEI CULTURI SUPERIOARE. UN BĂRBAT ÎN FLOAREA VÂRSTEI

(M.R.P.)... Cuvântarea mişcătoare a lui Hinzmann, ospățul funebru, frumoasa Mina, reîntâlnirea cu Mismis, dansul – toate acestea au stârnit în pieptul meu un vârtej de sentimente dintre cele mai contradictorii. Ca să folosesc o expresie curentă în viața de toate zilele, nu mă simțeam de loc în apele mele şi, pradă unei depresiuni sufleteşti, doream să zac în beci, într-o groapă, asemeni prietenului meu Mucius. Situația era oarecum desperată şi nu ştiu ce m-aş fi făcut dacă autenticul şi sublimul meu spirit poetic nu mi-ar fi pus la îndemână versuri din belşug, pe care nu m-am lăsat până ce nu le-am aşternut pe hârtie. Deşi rimele se plătesc cu prețul unor picături de sudoare, caracterul divin al poeziei se manifestă mai ales prin versificare – formă care îți dăruieşte o indescriptibilă satisfacție intimă, ce învinge toate suferințele pământeşti şi, după cât se spune, adesea chiar foamea şi durerea de dinți. Aşa, bunăoară, când moartea îți răpeşte tatăl, mama ori soția, eşti frânt de durere, după cum se şi cade la orice deces. Dar gândul la splendidul cântec funebru[238], pe care crezi că l-ai conceput în minte, nu te lasă niciodată cu desăvârşire lipsit de

[238] Aluzie la satira Hinkmars von Repkow. Muzică fără cuvinte de scriitorul german Gottlieb Wilhelm Rabener (1714-1771).

mângâiere şi te mai însori încă o dată numai şi numai ca să nu renunți la speranța de a mai avea un prilej pentru asemenea inspirație tragică. Iată versurile în care este zugrăvită cu vigoare poetică şi o pregnantă veridicitate atât starea mea de spirit, cât şi trecerea de la durere la bucurie:

Sub bolta beciului pustie
Ce glas se tânguie stingher?
Chemarea-i inima-mi sfâşie:
„Nu zăbovi, căci altfel pier!”

Prietenul meu bun şi mare
Acolo zace îngropat,
Îmi cere mie alinare,
Vrea ajutoru-mi decolat!

Dar nu, nu-i umbră trecătoare,
Aievea glasul a strigat!
E al soției iubitoare
Ce-şi plânge solul adorat.
Rinaldo-i gata să revină,
Amorul iarăşi îi dă ghes.
Dar vai! privirea e haină
Şi ascuțite gheare ies.

E ca! nevasta! M-aş ascunde!
Aş vrea să fie totul vis.
Ce zbucium! Dorul mă cuprinde!
Vedenia din paradis
Se-apropie, de parcă zboară,
Lumină-i unde calcă ea.
Simt că mi-e inima uşoară
Iar pieptul o povară grea.

Amicul mort... Ea regăsită...
Soția... fiica... Sângerând
Între durere şi ispită
O, suflete, ce ai de gând?
Să-mi las eu mintea tulburată
De-un vesel dans la parastas?
Să scap de-iluzia fermecată
Voi face necesarul pas!

În lături, vană amăgire
Şi idealului fă-i drum!
Pisica – ură şi iubire
Îmbină – nici nu ştie cum.
O, Mina! Mismis! False chipuri!
O, sex netrebnic şi nebun!
Refuz otrăvuri şi tertipuri.
Fugind, pe Mucius îl răzbun.

Rozând un os, mâncând, un peşte
Mi-apari, o frate! iarăşi viu.
Vreau să trăiesc înțelepțeşte.
Motan ca tine vreau să fiu!
Iar dacă ura cea câinească
Pricinuit-a moartea ta,
Pe şpiți blestemul să-i zdrobească,
Te-o răzbuna durerea mea.

Simțeam in suflet şi pe buze
Veninul inimii pustii...
Dar mulțumescu-vă, o muze
Şi-naripate fantezii!
Mă simt acuma mult mai bine;
C-un formidabil apetit
Golesc, ca Mucius, străchini pline

Şi-n poezie-s adâncit.

Da, artă! – prunc din universuri
Ce mingii orice suferință
Dă-mi harul de a scrie versuri
C-o genială uşurință.
Şi-atunci femeile vrăjite.
Vor spune: „O, poete Murr!
Ce nostalgii, în noi, iubite,
Trezeşte dulcele-ți murmur!”

Efectul versificării era prea binefăcător ca să mă mulțumesc numai cu acest poem. Ani mai făcui câteva, unul după altul cu aceeaşi uşurință şi cu acelaşi succes. Pe cele mai izbutite le-aş fi împărtăşit chiar aici cititorului, dacă nu mi-aş fi propus să le public laolaltă cu numeroasele vorbe de duh şi improvizații pe care le-am scris în clipele mele libere şi care mă fac aproape să plesnesc de râs. Această culegere ar urma să fie intitulată *Ce am creat în ceasurile de inspirație.* Trebuie să mărturisesc aici un lucru care îmi face cinste şi anume că, şi în lunile mele de tinerețe, când se ştie că furtunile patimilor nu sint încă istovite, rațiunea mea lucidă şi tactul meu delicat au ştiut totdeauna să-mi țină în frâu orice dezlănțuire anormală a beției simțurilor. Astfel am reuşit să înăbuş definitiv dragostea mea subită pentru frumoasa Mina. În primul rând, după o matură chibzuință, a trebuit să recunosc că, față de situația mea, această pasiune e absurdă. Pe urmă am mai aflat că, deşi avea înfățişare de copilă naivă şi cuminte, Mina era o făptură obraznică şi capricioasă care, în anumite ocazii, nu pregeta să-şi vâre ghearele chiar şi în ochii celor mai modeşti motănei. Pentru a evita însă riscul oricărei recidive, ra-am ferit cu grijă din calea Minei. Întrucât însă mă temeam şi mai rău de firea exaltată a lui

Mismis şi de pretenţiile ei imaginare, stăteam mai mult în casă ca să nu întâlnesc cumva pe vreuna din ele. N-am mai vizitat nici beciul, nici podul şi nici acoperişul. Maestrul părea că priveşte cu ochi buni atitudinea aceasta. Când studia la masa de lucru, îmi dădea voie să mă aşez la spate, pe jilţ, şi, cu gâtul întins pe sub braţul lui, să mă uit la cartea pe care o citea. Erau nişte cărţi frumoase, pe care eu şi maestrul meu le studiam împreună

— De pildă: *De prodigiosis naturae et artis operibus, talismanes et amuleta dictis* de Arpe[239], *Lumea vrăjită* a lui Becker[240], *Cartea amintirilor* a lui Francesco Petrarca[241] şi altele. Această lectură mă distra grozav şi dădea spiritului meu un nou elan.

... Maestrul plecase de acasă; soarele lumina blând, iar boarea primăverii adia prietenos prin fereastra deschisă. Uitând de hotărârile mele, am ieşit şi eu, ca să fac o mică plimbare pe acoperiş. Insă nici n-am apucat bine să mă urc, că am şi zărit-o pe văduva lui Mucius ivindu-se de după horn. De spaimă, am încremenit pe loc; mă şi vedeam copleşit de reproşuri şi jurăminte. Ce eroare! în urma ei apăru tinărul Hinzmann, chemând-o pe frumoasa văduvă cu nume dulci. Ea se opri, răspunzându-i cu vorbe drăgăstoase. Amândoi se salutară foarte afectuos, apoi trecură repede pe lingă mine, fără să mă salute, fără să-mi

---

239 Despre minunile naturii şi artei, numite talismane şi amulete (lat.), lucrare a filologului şi juristului Peter Friedrich Arpe (1682 — 1748), apărută în traducere germană în 1792.

240 Lucrare raţionalistă, apărută în 1691, îndreptată împotriva vrăjitoriei, de predicatorul olandez Balthasar Becker (1634 — 1698).

241 Rerum memorandorum libri, de Petrarca (1804 — 1374), a apărut pentru prima oară în traducere germană în 1541.

dea, măcar, cea mai mică atenție. Era limpede că tânărului Hinzmann îi era ruşine de mine, căci lăsă capul în jos şi îşi plecă privirea spre pământ; dar fluşturatica şi cocheta văduvă mi-a aruncat o căutătură sfidătoare.

Orice s-ar spune, în ce priveşte structura lui psihică, motanul este o făptură foarte absurdă. Nu puteam oare să mă bucur că văduva lui Mucius şi-a găsit un alt iubit? Totuşi, nu m-am putut împiedica să nu simt un fel de ciudă, care semăna aproape a gelozie. Mi-am jurat să nu mă mai duc niciodată pe acoperiş, unde socoteam că suferisem o gravă ofensă. In schimb, săream adesea pe pervazul ferestrei, mă prăjeam la soare, priveam strada ca să mă distrez şi făceam tot felul de reflecții profunde, îmbinând astfel utilul cu agreabilul.

Un subiect al acestor reflecții îl constituia întrebarea: de ce nu mi-a trecut niciodată prin minte să mă aşez din propriul meu îndemn în pragul casei, sau să hoinăresc pe stradă, cum am văzut că fac mulți din specia mea, fără niciun fel de teamă sau sfială. Îmi închipuiam că trebuie să fio ceva deosebit de plăcut şi eram convins că acum, când atinsesem anii maturității şi acumulasem suficientă experiență a vieții, nu mai putea fi vorba de acele primejdii care m-au amenințat când minor încă, destinul m-a zvârlit în lumea largă. Plin de încredere, am coborât, aşadar treptele şi, la început, m-am aşezat In prag, în plin soare. Se Înțelege de la sine că mi-am luat o poziție din care oricine putea deduce de la prima vedere că are în fața lui un motan cult şi binecrescut. Locul acesta din fața uşii îmi plăcea grozav. In timp ce razele binefăcătoare ale soarelui îmi încălzeau blana, eu îmi spălam botul şi mustățile ou lăbuța îndoită grațios. Două fetițe care – judecând după gheozdanele lor mari, cu catarame – se întorceau probabil de la şcoală, nu numai că şi-au manifestat încântarea în fața acestei privelişti, ci mi-au oferit şi o bucățică de pâine

albă, pe care, potrivit obişnuitei mele galanterii, am primit-o cu toată gratitudinea.

Cu darul primit, mai mult mă jucam decât aveam de gând să-l mănânc, când, deodată, spre groaza mea de ne-descris, jocul mi-a fost întrerupt de un mârâit puternic. În faţa mea se oprise puternicul bătrân, unchiul lui Ponto – pudelul Scaramuz. Făcând un salt, am vrut să fug din dreptul uşii, dar Scaramuz mi-a strigat:

— Nu fi atât de laş şi stai liniştit locului. Crezi cumva c-am să te mănânc?

Cu o smerită politeţe l-am întrebat pe domnul Scara-muz cu ce i-ar putea fi de folos modesta mea persoană. El mi-a răspuns însă răstit:

— Cu nimic; nu-mi poţi fi cu nimic de folos, *monsie* Murr, şi, de altfel, cum ar fi aceasta cu putinţă? Am vrut doar să te întreb dacă ştii cumva unde a dispărut pezevenchiul de nepotu-meu, tânărul Ponto? Ştiu că odată vagabondaţi împreună şi mi se pare că sunteţi prieteni la toartă, ceea ce nu-mi place de loc. Ei? ia spune, nu ştii pe unde hoinăreşte? N-a mai dat ochii cu mine de câteva zile.

Descumpănit din pricina manierelor îngâmfate şi disprețuitoare ale bătrânului ăstuia grosolan, i-am răspuns cu răceală că între mine şi tânărul Ponto nu poate fi – şi nici n-a fost vreodată – vorba de prietenie intimă, mai ales că în ultima vreme Ponto încetase să mă frecventeze. De altminteri nici eu n-am căutat câtuşi de puţin să-l văd.

— Bine, bine, a bombănit bătrânul, mă bucur. Asta arată că puştiul are simţul onoarei şi nu-i pornit să se înhaite fără socoteală cu indivizi de tot soiul.

Asta nu mai era de suportat. Clocoteam de mânie. Spiritul burşilor s-a trezit deodată în mine şi, uitând de orice teamă, i-am scuipat ticălosului de Scaramuz drept în obraz epitetul de „mitocan bătrân!” Totodată mi-am ridicat laba dreaptă, cu ghearele scoase, spre ochiul lui sting. Bătrânul a sărit doi

paşi înapoi şi mi-a vorbit pe un ton mai puțin răstit decât la început:

— Haide, haide, Murr! Fără supărare. De altfel, eşti un motan cumsecade şi vreau să-ți dau un sfat bun. Fereşte-te de haimanaua aceea de Ponto! Nu-i soi rău, asta poți să mă crezi pe cuvânt, dar e tare zvăpăiat. Şi încă ce zvăpăiat! Gata de orice poznă, nu ia nimic în serios – n-are nimic sfânt! Fii cu băgare de seamă, îți spun. Altfel o să te atragă în tot felul de tovărăşii, care nu ți se potrivesc de loc, şi ai să te trezeşti că trebuie să te adaptezi cu greutate la fel de fel de relații sociale străine de firea dumitale adevărată, ceea ce îți va distruge personalitatea. Firea dumitale e simplă şi sinceră; mi-ai dat dovadă chiar adineauri. Uite, dragă Murr, dumneata – după cum ți-am mai spus – eşti un motan vrednic de toată prețuirea şi asculți totdeauna povețele bune. Ascultă-mi sfatul! Un tânăr, oricâte prostii, nebunii, ba chiar fapte dubioase ar face, tot mai arată, din când în când, puțină candoare, puțin sentimentalism, aşa cum e firea celor cu temperament sangvinic, şi când vine vorba despre el, se zice, folosind o expresie franțuzească: *„Au fond*[242]*,* e un băiat de treabă!", scuzându-i-se astfel toate păcatele săvârşite împotriva moralei şi bunei rânduieli. Dar acest „fond" în care zace sămânța binelui, se ascunde atât de adânc şi asupra lui s-au îngrămădit atâtea gunoaie – consecințe ale unei vieți desfrânate – încât sămânța e înăbuşită în germen. Adesea, în locul bunătății adevărate, ni se vâră pe gât această candoare idioată care, dracu s-o ia! ne împiedică să recunoaştem spiritul răului ascuns sub o mască atrăgătoare. Încrede-te, dragă motane, în vasta experiență a unui pudel bătrân care a văzut multe în viața lui; nu te lăsa păcălit de afurisitul acela de *„au fond,* e un

[242] În fond (franc).

băiat de treabă!” Dacă-l întâlneşti cumva pe ticălosul de nepotu-meu, spune-i tot ce-ai auzit de la mine şi rupe cu el definitiv orice prietenie. Ei, rămâi cu bine! Cred că asta n-o mai mănânci, dragă Murr?

Zicând acestea, bătrânul pudel Scaramuz înhaţă lacom bucăţica de pâine din faţa mea şi se depărta cu pas liniştit şi cu capul plecat, târându-şi pe pământ urechile lungi şi păroase şi dând uşurel din coadă. Gânditor, priveam în urma acestui bătrân, a cărui înţelepciune era cu totul pe placul meu.

— A plecat? a plecat? am auzit deodată o şoaptă chiar în spatele meu.

Şi ce să vezi! înaintea ochilor mi s-a ivit tânărul Ponto, care se furişase după uşă, aşteptând ca bătrânul să plece. Apariţia neaşteptată a lui Ponto m-a pus oarecum în încurcătură, căci însărcinarea pe care o primisem de la bătrânul lui unchi şi pe care trebuia s-o îndeplinesc acum îmi părea totuşi riscantă. Mi-am amintit de cuvintele acelea groaznice strigate cândva de Ponto: „Dacă o să-ţi treacă vreodată prin cap să-mi arăţi sentimente duşmănoase, nu uita că sunt mai puternic şi mai îndemnatic decât tine. O singură săritură, o muşcătură zdravănă cu dinţii mei ascuţiţi o să te scoată pe loc din circulaţie!” Am găsit că-i foarte potrivit să tac din gură.

Probabil că, datorită acestei lupte interioare, atitudinea mea exterioară părea destul de rece şi jenată, căci Ponto mi-a aruncat o privire cercetătoare. Îndată însă a izbucnit în hohote de râs şi mi-a zis:

— Înţeleg, prietene Murr. Desigur că bătrânul ţi-a înşirat fel de fel de grozăvii despre purtările mele. A spus că sunt un dezmăţat, în stare să fac orice prostie şi orice ticăloşie. Nu fi atât de prost să crezi măcar un singur cuvinţel din toate astea. În primul rând, uită-te la mine şi spune-mi ce zici despre înfăţişarea mea?

Privindu-l cu atenție, mi-am dat seama că niciodată nu arătase mai dolofan, niciodată îmbrăcămintea nu-i fusese atât de elegantă şi de pusă la punct, niciodată întreaga lui făptură nu respirase atâta armonie ca acum. I-am spus-o fără înconjur.

— Şi atunci, replică Ponto, poți să crezi, dragă Murr, că un pudel care se învârte într-o tovărăşie proastă, care se dedă dezmățului şi se desfrânează în mod sistematic – chiar dacă nu o face din plăcere ci numai din plictiseală, aşa cum se întâmplă cu foarte mulți pudeli – crezi tu, oare, că un asemenea pudel poate arăta aşa cum mă vezi? Ai subliniat îndeosebi armonia pe care o vădeşte întreaga mea făptură. Chiar asta ar trebui să-ți fie dovada cât de mult se înşală posacul acela de unchiu-meu. Tu, ca motan literat ce eşti, gândeşte-te la înțeleptul care, răspunzând unuia ce reproşa vicioşilor, în primul rând, lipsa de armonie în întreaga lor făptură, a spus: „Dar e oare cu putință ca viciul să fie armonios?" Să nu te mire de loc, prietene Murr, negrele calomnii ale bătrânului meu. Posac şi zgârcit din fire, cum sunt toți unchii, îşi varsă toată furia pe mine pentru că a trebuit să plătească *par honneur* câteva mici datorii pe care le-am făcut la cărți. Mă împrumutasem de la un cârnățar care tolera la el jocuri interzise şi dădea adesea pe credit jucătorilor creier, ficăței şi crupe de acelea cu care îşi umple cârnații. Bătrânul nu poate uita o anumită perioadă, când viața pe care o duceau nu era tocmai vrednică de laudă, dar care s-a încheiat de mult, cedând locul unei cuminții exemplare.

Tocmai atunci trecu pe stradă un foxterier obraznic, care se holba la mine de parcă n-ar mai fi văzut semeni de-ai mei niciodată, şi îmi răcni în urechi tot felul de grosolănii. Apoi mă apucă deodată de coadă, pe care o întinsesem cât era de lungă, ceea ce, probabil, nu-i era pe plac. Dar, în timp ce mă ridicam să mă apăr, Ponto se şi repezise la nespălatul acela

de bătăuş; îl răsturnă şi dădu cu el de pământ de câteva ori, încât scandalagiul fugi ca din puşcă, cu coada între picioare şi schelălăind jalnic.

Am fost adânc mişcat de bunele sentimente de care Ponto dăduse, astfel, dovadă faţă de mine, şi de prietenia lui activă. M-am gândit că acel „*au fond* e un băiat de treabă!" pe care unchiul Scaramuz îl înfăţişa ca pe ceva suspect, trebuie aplicat la Ponto într-un sens mai favorabil şi-l poate scuza cu mai mult temei decât pe mulţi alţii, în general, aveam impresia că bătrânul vedea toate în culori prea negre şi că Ponto, deşi era un fluşturatic, nu era în stare de vreo răutate. I-am spus acestui prieten toate fără înconjur, mulţumindu-i totodată, în felul cel mai călduros, că-mi luase apărarea.

— Mă bucur, dragă Murr, că bătrânul acela pedant nu te-a indus în eroare şi că-ţi dai seama ce inimă bună am, mi-a răspuns Ponto, tot privind în jur, după cum îi era obiceiul, cu ochii lui veseli şi isteţi. Aşa-i că i-am tras o chelfăneală zdravănă neobrăzatului aceluia? N-o s-o uite el multă vreme. De altfel, l-am pândit astăzi toată ziua. Haimanaua asta mi-a furat ieri un cârnat şi merita să primească o lecţie bună. Dar îmi pare bine că am putut răzbuna astfel şi jignirea ce ţi-a adus-o, dovedindu-ţi totodată prietenia ce ţi-o port. Cum s-ar zice, am prins două muşte dintr-o dată. Dar, să ne întoarcem la vorba noastră. Mai uită-te o dată atent la mine, dragă motane, şi spune-mi dacă nu observi cumva vreo schimbare importantă în înfăţişarea mea?

L-am examinat cu luare-aminte pe tânărul meu prieten şi – Doamne! – abia acum am observat colierul de argint, frumos lucrat, pe care-l purta la gât şi pe care erau gravate cuvintele: „Baronul Alzibiades von Wipp, Marschallstrasse – nr. 46".

— Cum? am exclamat eu uimit; ţi-ai părăsit stăpânul, profesorul de estetică, şi ai trecut la un baron? —De fapt,

răspunse Ponto, nu eu l-am părăsit pe profesor, ci el m-a alungat cu lovituri de picior şi cu bătăi.

— Dar cum de s-a putut întâmpla aşa ceva? Ştiu că stăpânul tău ţinea mult la tine şi se purta frumos? —Ah, e o poveste idioată şi tristă, care dacă s-a sfârşit bine pentru mine e numai datorită jocului capricios al ironiei soartei. De vină a fost bunătatea mea stupidă, la care s-a adăugat, ce-i drept, şi un pic de vanitate. Voiam să-mi înconjur stăpânul în orice clipă cu mici atenţii, arătându-mi totodată îndemânarea şi cunoştinţele. De aceea, luasem obiceiul să fac „aport" aducându-i, din propriul meu îndemn, orice fleac pe care îl găseam pe jos. Să vezi ce s-a întâmplat! Ştii, de bună seamă, că profesorul Lothario are o nevastă tânără şi frumuşică foc, care-l iubeşte la nebunie – lucru de care nu are niciun motiv să se îndoiască, întrucât în fiece clipă îl asigură de dragostea ei şi-l copleşeşte cu mângâieri, mai ales când, cu nasul înfundat în cărţi, profesorul îşi pregăteşte prelegerile. E întruparea femeii casnice: niciodată nu iese în oraş, înainte de douăsprezece, iar la zece şi jumătate e sculată clin pat. Fiind o femeie cu obiceiuri simple, nu se dă in lături să discute cu bucătăreasa şi cu fata din casă toate problemele gospodăreşti, până în cele mai mici amănunte; iar atunci când bugetul săptămânii a secat, din pricina unor cheltuieli neprevăzute, şi domnul profesor nu trebuie să fie tulburat de la treburile lui, nu pregetă să facă apel la economiile lor. Dobânda pentru aceste împrumuturi o plăteşte sub formă de rochii abia purtate şi pe care lumea slujnicelor le admiră în fiecare duminică, precum admiră şi pălăriile cu pene dăruite fetei din casă, drept răsplată pentru anumite servicii secrete şi alte amabilităţi. Ţinând seama de atâta perfecţiune, i se poate ierta acestei femei atât de drăgălaşe micul capriciu (dacă aşa ceva s-ar putea numi capriciu) că toate grijile şi toate năzuinţele ei se reduc la dorinţa de a fi îmbrăcată

după ultima modă. Tot ce este mai elegant nu-i destul de elegant pentru ea, tot ce este mai scump nu-i destul de scump pentru ea, dacă a îmbrăcat o rochie de trei ori şi o pălărie a pus-o de patru ori, dacă a purtat un şal turcesc timp de o lună, soţia profesorului capătă o idiosincrazie faţă de ele şi-şi dă lucrurile cele mai scumpe pe un preţ de nimic sau, aşa cum ţi-am spus, le dăruieşte slujnicelor. Că soţia unui profesor de estetică are un simţ dezvoltat pentru formele frumoase, nu poate fi nicidecum de mirare; dimpotrivă, soţul ar trebui să se bucure când acest simţ o face pe soţie să-şi oprească adesea, cu plăcere, privirea ochilor ei focoşi asupra unor tineri bine făcuţi, ba chiar să-i urmărească o bucată de vreme. Am văzut uneori pe câte un tinerel simpatic, dintre cei ce frecventau prelegerile profesorului, greşind uşa şi, în loc să intre pe cea care duce în aulă, s-o deschidă pe furiş pe cea care dă în camera soţiei lui, unde se strecura tot aşa, pe furiş. Aproape că-mi venea să cred că această confuzie nu era chiar întâmplătoare; sau că, cel puţin, nimeni nu o regreta, pentru că n-am văzut pe niciunul grăbindu-se să-şi îndrepte greşeala. Dimpotrivă, fiecare dintre cei care intrau, ieşeau abia după o bună bucată de vreme şi, pe deasupra, cu un zimbet atât de mulţumit, de parcă vizita la doamna profesor i-ar fi fost tot atât de plăcută şi de folositoare ca şi o prelegere de estetică a domnului profesor. Frumoasa Laetitia (aşa se numeşte soţia profesorului) nu prea nutrea multă simpatie pentru mine. Nu-mi dădea voie să intru în camera ei, şi poate că avea dreptate, căci nu e un loc potrivit chiar şi pentru pudelul cel mai civilizat, acolo unde există primejdia permanentă ea vreo dantelă să fie ruptă sau ca vreo rochie, din cele azvârlite pe scaune, să fie murdărită. Dar geniul rău al doamnei profesor a vrut ca într-o zi să pătrund în budoarul ei. Domnul profesor tocmai băuse, la prânzul pe care-l luase în oraş, ceva mai mult vin decât ar fi trebuit şi

se afla într-o stare de spirit deosebit de însufleţită. Ajungând acasă se duse, contrar obiceiurilor sale, direct în camera nevestii. Nu ştiu ce-mi veni, să mă strecor şi eu după dânsul. Doamna profesor era îmbrăcată cu o rochie de casă, de un alb care n-ar putea fi comparat decât cu zăpada proaspăt căzută. Veşmintele ei arătau o artă subtilă a toaletei; asemenea artă se ascunde sub aparenţele simplicităţii şi, ca un duşman invizibil, triumfă cu atât mai sigur. Într-adevăr, doamna profesor era fermecătoare şi profesorul, cam ameţit de băutură, îşi dădu seama de acest lucru cu mai multă intensitate ca de obicei. Înflăcărat de dragoste, o răsfăţa eu tot felul de nume dulci şi o copleşea cu cele mai gingaşe mângâieri, fără să observe un fel de neatenţie, o nelinişte şi chiar sila ce se puteau citi destul de limpede în purtarea ei. Sentimentalismul crescând al înflăcăratului estetician îmi făcea o impresie dintre cele mai penibile. De aceea mi-am adus aminte de vechea mea ocupaţie şi am început să adulmec prin odaie. Tocmai în clipa cind, în culmea extazului, profesorul exclama: „Minimală, divină femeie! Vino..", m-am apropiat de el, ţopăind pe picioarele de dinapoi şi dând uşor din coadă, aşa cum obişnuiesc să fac în asemenea împrejurare, i-am adus delicat în gură o frumoasă mănuşă bărbătească de culoarea lămâii, pe care o găsisem sub sofaua doamnei profesor. Profesorul s-a uitat la ea încremenii, apoi a exclamat, deodată speriat, ca unul trezit dintr-un vis frumos: „Ce înseamnă asta? A cui e mănuşa? Cum de-a ajuns aici în cameră? Cu aceste cuvinte îmi luă mănuşa din gură, o cercetă pe toate feţele, o mirosi, apoi exclamă iarăşi: Cum a ajuns mănuşa asta aici, Laetitia? Vorbeşte! Cine a fost la tine?"

„Ce ciudat eşti, dragă Lothar, a răspuns frumoasa şi credincioasa Laetitia, cu un glas nesigur, pe care zadarnic încerca să-l stăpânească. A cui vrei să fie? Maioreasa a fost

pe la mine şi la plecare nu-şi putea găsi mănuşa; credea că a pierdut-o pe stradă."

... Maioreasa! a strigat profesorul, ieşindu-şi cu totul din fire. Maioreasa! Femeia aceea mititică si delicată, care şi-ar putea vâri toată mâna în degetul ăsta mare! Ei, drăcia dracului! Ce haimana împopoţonată a fost pe-aici? Blestemata asta de mănuşă miroase a săpun parfumat! Cine a fost aici, nenorocito! Ce trădare infernală mi-a distrus liniştea şi fericirea? Femeie neruşinată si stricată!"

Doamna profesor tocmai se pregătea să leşine, când a intrat camerista. Bucuros să scap de teribila scenă conjugală pe care o provocasem, m-am folosit de acest prilej ca s-o şterg cât mai repede.

A doua zi profesorul umbla tăcut şi posac. Părea preocupat de un singur gând; o singură idee părea să-l roadă: „Cine să fie? bolborosea el din când în când, cine să fie oare?" Către seară şi-a luat pălăria şi bastonul; eu arn început să zburd şi să latru vesel. M-a privit îndelung şi, cu lacrimi fierbinţi în ochi.

mi-a spus pe un ton in care se citea o adâncă durere: „Bunul meu Ponto! Eşti un suflet credincios şi cinstiţi"

Apoi a apucat-o în grabă înspre poartă; iar eu l-am urmat îndeaproape, cu hotărârea fermă să-l înveselesc pe bietul om cu toate ghiduşiile pe care eram în stare să le născocesc. Când am ieşit pe poartă, ne-am întâlnit cu baronul Alzibiades von Wipp – unul dintre bărbaţii cei mai eleganţi din oraş – călare pe un frumos cal englezesc. Cum l-a zărit pe profesor, a cotit graţios spre el şi s-a informat de sănătatea lui, apoi şi de cea a doamnei profesor. Zăpăcit, profesorul a bâiguit ceva neînţeles.

„Într-adevăr, e foarte cald!" a spus atunci baronul, scoţând din buzunarul hainei o batistă de mătase. În acelaşi timp însă din buzunar i-a căzut şi o mănuşă – pe care eu, potrivit obiceiului, am adus-o îndată stăpânului meu.

Profesorul mi-a smuls cu un gest brusc mănuşa din gură şi a strigat: „E mănuşa dumneavoastră, domnule baron?” „Desigur, a răspuns acesta, mirat de violenţa profesorului; desigur. Cred că mi-a căzut chiar din buzunar şi pudelul dumneavoastră îndatoritor a ridicat-o.”

Întinzându-i şi mănuşa pe care o găsisem sub sofaua din camera soţiei, profesorul i-a spus cu un ton tăios: „Atunci am plăcerea să vă înmânez şi perechea ei, pe care aţi pierdut-o ieri”.

Fără să mai aştepte răspunsul baronului, vizibil tulburat, profesorul a pornit înapoi ca un nebun. Bineînţeles că m-am ferit să-l urmez în odaia scumpei lui soţii, căci îmi puteam uşor închipui furtuna care, de altminteri, a răzbit curând până în antret. Dar, pitit într-un ungher al antret ului, am tras cu urechea şi l-am văzut pe profesor, roşu de furie, dând-o pe cameristă afară din odaie; iar apoi, când fata s-a încumetat să-i răspundă obraznic, el a alungat-o şi din casă. În sfârşit, noaptea târziu, profesorul s-a întors istovit în camera sa. Schelălăind încetişor i-am dat să înţeleagă că luam sincer parte la durerea lui. El m-a îmbrăţişat şi m-a strâns la piept ca pe cel mai bun prieten al său: „Bunul, cinstitul meu Ponto! mi s-a adresat stăpânul pe un ton jalnic. Tu, suflete credincios, numai tu m-ai trezit din visul amăgitor, care mă împiedica să-mi văd dezonoarea. Datorită ţie am putut să scutur jugul ce mi-l pusese o femeie prefăcută şi astfel am putut deveni iarăşi un om liber şi descătuşat. Cum să-ţi mulţumesc, Ponto? Niciodată, niciodată să nu mă părăseşti! Am să te iubesc şi am să te îngrijesc ca pe cel mai credincios prieten. Numai tu mă vei putea mângâia în clipele când gândul la groaznica nenorocire care m-a lovit mă va cufunda în desperare!”

Aceste mişcătoare manifestări ale unui suflet nobil şi recunoscător au fost întrerupte de bucătăreasă, care a năvălit în odaie cu faţa descompusă şi albă ca varul,

aducându-i profesorului tragica veste că doamna profesor a căzut la pat, pradă unor groaznice convulsiuni şi că e gata să-şi dea sufletul. Profesorul a coborât scările în goană, de parcă ar fi zburat.

Câteva zile, nu mi-am văzut aproape de loc stăpânul. Hrana mea, de care pină atunci se îngrijise el cu dărnicie, fu lăsată pe seama bucătăresei, o fiinţă morocănoasă şi nesuferită; în locul bunătăţilor de odinioară, abia dacă se îndura să-mi arunce resturile cele mai păcătoase, aproape de nemâncat. Adesea uita cu desăvârşire de mine, aşa că pentru a-mi potoli foamea eram silit să mă invit la masă la câte o cunoştinţă, ba chiar să pornesc după pradă.

În sfârşit, într-o zi când mă târam prin casă flămând şi cu urechile pleoştite, profesorul mi-a dat oarecare atenţie.

„Ponto, mă strigă el surâzând, cu faţa strălucitoare ca soarele, unde ai fost, bătrânul şi cinstitul meu câine? Nu te-am văzut de atâta vreme! Bănuiesc chiar că, împotriva voinţei mele, te-au neglijat şi n-ai fost hrănit ca lumea! Hai, vino-ncoace; astăzi am să-ţi dau eu de mâncare iarăşi!”

L-am urmat pe bunul meu stăpân în sufragerie. Doamna profesor, frumoasă şi fragedă ca un trandafir, i-a ieşit în întâmpinare, cu faţa strălucind ca soarele ca şi soţul ei. Amândoi se giugiuliră mai duios decât orişicând; ea îi spunea „îngerul meu”, iar el îi spunea „şoricelul meu” – şi se îmbrăţişau şi se sărutau ca două turturele. Era o adevărată bucurie să-i vezi. Şi faţă de mine doamna profesor se arătă mai prietenoasă ca niciodată; îţi poţi închipui uşor, dragă Murr, că am ştiut, cu galanteria mea înnăscută, să mă port distins şi graţios. Cui i-ar fi putut trece prin minte primejdia ce atârna deasupra capului meu! Mi-ar veni şi mie greu să-ţi povestesc amănunţit toate festele perfide, pe care mi le-au jucat duşmanii mei, ca fă mă piardă şi, de altfel, te-ar obosi şi pe tine. Mă voi mărgini să-ţi amintesc numai unele dintre ele, care-ţi vor da o idee dară despre situţia mea nesuferită.

Stăpânul avea obiceiul să-mi pună într-un colț al sufrageriei, lângă sobă, porţiile ce mi se cuveneau de supă, zarzavat şi oase, in timp ce el însuşi şedea la masă. Eu mâncam atât de manierat şi atât de îngrijit încât nu rămânea niciodată pe parchet vreo pată de grăsime cât de mică. Care mi-a fost prin urmare groaza când, într-o zi la prânz, strachina mea – de care abia mă apropiasem – se sparse în mii de bucăți si supa grasă se vărsă pe parchetul curat. Profesorul se năpusti asupra mea, ocărându-mă furios, şi, cu tnate că doamna profesor a încercat să-mi ia apărarea, pe fața-i, deodată palidă, se putea citi o ciudă cumplită. Ea fu de părere că, dacă pata aceea urâtă nu se va putea şterge, locul ar putea fi dat la rindea, sau chiar se va putea pune un parchet nou. Profesorului îi era groază de asemenea reparații; parcă îi şi auzea pe tâmplari răzuind şi ciocănind. Asa că scuzele, pline de simpatie față de mine ale doamnei profesor, l-au întărâtat de-a binelea împotriva stângăciei mele, ceea ce mi-a adus, în afară de cuvinte de ocară, şi o pereche de palme zdravene. Eu, fiind absolut nevinovat, stăteam năucii, neştiind ce să cred şi ce să spun. Abia când lucrul acesta s-a repetat de două sau de trei ori, mi-am dat seama de perfidie! Mi se puneau străchini crăpate, care se spărgeau în sute de bucăți la cea mai uşoară atingere. Nu mi se mai îngădui să stau în sufragerie. Mâncarea mi-o dădea bucătăreasa, afară, dar cu atâta zgârcenie, încât, împins de o foame chinuitoare, eram silit să şterpelesc câte o bucățică de pâine sau câte un os. De aici însă se iscau scandaluri nemaipomenite şi trebuia să îndur învinuirea de hoție, când era vorba numai de satisfacerea celor mai elementare necesități naturale.

Ceea ce a urmat a fost însă şi mai rău! Văicărindu-se îngrozitor, bucătăreasa se plânse că i-a dispărut o pulpă mare de berbec şi că numai eu aş fi putut s-o fur. Cazul fu prezentat profesorului ca o importantă problemă de

gospodărie. Stăpânul meu emise părerea că nu observase niciodată la mine înclinația spre furt şi că, nu aveam de loc dezvoltat organul furtului. Şi apoi nici nu era de crezut să fi putut mânca o pulpă întreagă de berbec, fără să rămână nicio urmă. S-au făcul cercetări şi... în culcuşul meu s-au găsit resturile pulpei!

Uite, Murr! Jur cu laba pe conştiință că eram absolut nevinovat! Nici nu mi-a trecui vreodată prin cap să fur friptura! Dar ce valoare aveau jurămintele mele, când dovezile materiale vorbeau împotriva mea! Profesorul era cu atât mai îndârjit, cu cât îmi luase apărarea şi se înşelase în buna lui părere despre mine. Am primit o bătaie zdravănă. Dacă profesorul a continuat şi după aceea să-şi arate dezgustul pe care-l nutrea față de mine, doamna profesor, în schimb, devenea tot mai prietenoasă. Mă mângâia mereu pe spate – lucru pe care nu-l făcuse niciodată până atunci – si chiar, din când în când, îmi oferea ceva bun. Pe atunci nici nu puteam bănui că toate nu erau decât fățărnicie şi înşelăciune. Curând aveam să aflu însă adevărul. Într-o zi, priveam nostalgic şi cu stomacul gol pe uşa sufrageriei, gândindu-mă îndurerat la frumoasele vremuri când, în timp ce aroma fripturii plutea în odaie, nu ridicam in zadar o privire rugătoare spre profesor, adulmecând – cum se zice – aerul. Deodată, doamna profesor strigă: „Ponto, Ponto!" oferindu-mi o frumoasă bucată de friptură, pe care o ținea cu îndemânare între delicatul ei deget mare şi gingaşul ei arătător. Nu este exclus ca, târât de entuziasmul apetitului meu stârnit, să fi închis gura ceva mai brusc decât era exact necesar; dar de muşcat, n-am muşcat mâna aceea delicată ca un crin, asta te rog să mă crezi, dragă Murr. Şi totuşi, doamna profesor țipă ca din gură de şarpe: „Afurisitul de câine!" şi căzu leşinată în fotoliu. Spre groaza mea, am văzut într-adevăr câteva picături de sânge curgându-i din deget. Profesorul fu cuprins de o furie turbată; mă bătu, mă calcă

in picioare, într-un cuvânt mă maltrata atât de cumplit încât, dacă nu aş fi izbutit să scap fugind grabnic din casă, n-aş mai fi aici cu tine, iubite molane, încălzindu-mă pe prag la soare. Să mă întorc în casă, nici nu mă puteam gândi. Îmi dădeam seama că eram neputincios în faţa intrigilor pe care doamna profesor le urzise împotriva mea, din pură sete de răzbunare pentru mănuşa baronului. De aceea am hotărât să-mi caut fără întârziere un alt stăpân. În condiţii obişnuite, graţie frumoaselor talente cu care m-a înzestrat generoasa natură-mamă, ar fi fost un lucru uşor. Dar foamea şi suferinţa mă doborâseră în aşa măsură, încât aveam toate temeiurile să mă tem că voi fi alungat de pretutindeni din pricina înfăţişării mele mizere. Copleşit de tristeţe şi chinuit de grija tiranică a hranei, am ieşit pe poartă. În clipa aceea l-am văzut pe domnul baron Alzibiades von Wipp, care tocmai trecea pe lângă mine. Nu ştiu cum mi-a venit ideea să-i ofer serviciile mele. Poate că undeva, într-un ungher întunecos al minţii, mi-a încolţit gândul că astfel voi avea prilejul să mă răzbun pe ingratul profesor, ceea ce, de altfel, s-a şi întâmplat mai târziu. Am trecut ţopăind pe lângă baron, apoi m-am oprit ca să-l aştept, iar când am văzut că mă priveşte cu oarecare bunăvoinţă, l-am urmat acasă fără alte ceremonii.

„Ia te uită, Friedrich, spuse el către un tânăr, pe care-l numea valet, deşi alte slugi nu mai avea; ia te uită ce pudel s-a luat după mine. Păcat că nu-i mai frumos!

Dar Friedrich îmi lăudă expresia feţei şi talia mea graţioasă, adăugând că, se vede, n-am fost bine îngrijit de stăpânul meu şi că, probabil, de aceea l-am părăsit. Mai adăugă că pudelii care se iau aşa, de bunăvoie, după cineva, sunt de obicei nişte animale foarte credincioase şi cinstite; aşa că, în faţa atâtor argumente, baronului nu-i mai rămânea decât să mă primească. La început, deşi datorită îngrijirilor lui Friedrich căpătasem o înfăţişare cât se poate

de elegantă, baronul nu părea că ține prea mult la mine şi nu accepta decât cu greu să-l însoțesc în plimbările lui. Curând însă lucrurile au luat altă întorsătură. În timpul uneia din plimbări, ne-am întâlnit cu doamna profesor. Aici trebuie să recunoşti, dragă Murr, caracterul plin de caracter – da! chiar aşa am vrut să spun – caracterul plin de caracter al unui pudel cinstit. Te asigur că, deşi această femeie mi-a pricinuit atâta suferință, m-am bucurat sincer revăzând-o. Am sărit în jurul ei, am lătrat vesel, într-un cuvânt, mi-am exprimat în toate chipurile bucuria.

„Ia te uită: Ponto!" a exclamat ea şi, în timp ce mă mângâia, i-a aruncat o privire plină de înțeles baronului, care se oprise şi el. Am sărit înapoi la stăpânul meu care, de asemenea, începu să mă dezmierde. Părea cufundat în nişte gânduri ciudate; soriți de mai multe ori, parcă pentru el însuşi: „Ponto!... Ponto!... Ar fi oare cu putință?"

În vremea asta am ajuns la un parc clin apropiere. Doamna profesor s-a aşezat lângă cunoştințele ei, printre care însă nu se afla scumpul şi Bunul domn profesor. Ceva mai la o parte s-a aşezat şi baronul, astfel că, fără să fie observat, putea să n-o scape din ochi pe doamna profesor. Eu m-am înfipt în fața stăpânului meu şi l-am privit drept în ochi, dând uşor din coadă, ca şi când i-aş fi aşteptat ordinele. „Ponto, a repetat el, oare s-ar putea?... Ia, să-l pun la încercare!" a adăugat după o clipă de gândire.

Cu aceste cuvinte, a scos din portofel un petic de hârtie pe care a scris câteva cuvinte cu creionul. Apoi l-a împăturit şi, după ce mi l-a vârât sub zgardă, mi-a spus încet, arătând spre doamna profesor: „Ponto, *allons!"* Nu era nevoie să fiu un pudel atât de inteligent şi de versat în problemele mondene – cum şi sunt într-adevăr – ca să ghicesc ce voia de la mine. M-am îndreptat îndată spre masa la care şedea doamna profesor şi m-am prefăcut că-mi face o poftă nebună cozonacul din fața ei. Doamna profesor a devenit

amabilitatea personificată: cu o mână mi-a întins o bucată de cozonac, în timp ce cu cealaltă m-a scărpinat după gât. Am simțit cum a scos peticul de hârtie. Curând după aceea, a părăsit societatea în care se afla şi s-a îndreptat spre o alee dosnică, unde am urmat-o. Am văzut cum a citit cu înfrigurare biletul, apoi, scoțând un creion din coşulețul ei de tricotat, a scris câteva cuvinte pe acelaşi petic de hârtie, pe care l-a împăturit din nou.

„Ponto, mi-a spus ea, privindu-mă galeş, Ponto, să ştii că eşti un pudel grozav de deştept, dacă faci imediat aport!" Zicând acestea, mi-a vârât bilețelul sub zgardă, iar eu m-am grăbit să ajung în câteva salturi la stăpânul meu. Acesta a înțeles imediat că i-am adus un răspuns, căci a scos îndată bilețelul de sub zgardă. Se vede treaba că ceea ce-i scrisese doamna profesor era din cale-afară de plăcut, căci ochii baronului au prins a sclipi de bucurie. „Ponto! mi-a strigat el încântat. Eşti un pudel straşnic. Steaua mea cea norocoasă mi te-a scos în cale!" îți poți uşor închipui, dragul meu Murr, că si eu mă bucuram tot atât de mult, dându-mi seama că, după cele întâmplate, crescusem foarte mult în ochii stăpânului meu.

În culmea bucuriei ani făcut, aproape fără să fiu rugat, tot felul de comedii. Am imitat cum vorbesc câinii, mă prefăceam că am murit şi apoi înviam etc.

„Ce câine extraordinar de inteligent!" a exclamat o doamnă în vârstă, care şedea lângă doamna profesor. „Într-adevăr, extraordinar de inteligent!" a răspuns baronul. „Extraordinar de inteligent!" a răsunat ca un ecou vocea doamnei profesor.

Ca să nu mai lungesc vorba, am să-ți spun doar atât, dragul meu Murr, că am asigurat in permanență această corespondență şi o asigur şi acum. Ba uneori, când profesorul lipseşte, fug cu o scrisorică pină la casa lui. Alteori, când, la căderea serii, domnul baron Alzibiades von

Wipp se furişează la frumoasa Laetitia, eu rămân la uşă şi, în clipa când în depărtare se arătă domnul profesor, fac o larmă atât de fioroasă şi de infernală cu lătratul, încât stăpânul meu simte tot aşa de bine ca şi mine apropierea duşmanului şi i se fereşte din cale.

Mie parcă nu-mi prea venea să aprob purtarea lui Ponto. Mă gândeam la răposatul Mucius şi la propria mea oroare faţă de orice fel de zgardă. Aceasta era de ajuns ca să-mi dau seama că o fire cinstită, ca acea a unui motan cumsecade, nu s-ar învoi să facă pe codoşul. Toate acestea i le-am spus tânărului Ponto, fără niciun înconjur. El, însă, mi-a râs în nas, întrebându-mă dacă morala pisicilor este într-adevăr chiar atât de severă şi dacă nu mi s-a întâmplat uneori şi mie să întrec măsura, adică ceva care să nu încapă în sertarul prea strimt al moralei. M-am gândit la Mina şi am tăcut.

— În primul rând, dragă Murr, continuă Ponto, în primul rând, experienţa elementară a vieţii ne arată că nimeni n-a izbutit să scape de ce i-a fost scris, oricât s-a căznit. Tu, ca un motan cult ce eşti, poţi aprofunda chestiunea, citind o carte foarte instructivă, scrisă într-un stil cât se poate de agreabil, intitulată: *Jacques le fataliste*[243]*.* Destinul însuşi a hotărât ca profesorul de estetică, domnul Lothario, să devină un... În sfârşit, înţelegi ce vreau să spun, dragă motane. Felul în care profesorul s-a purtat în remarcabila poveste cu mănuşa – priveşte care ar trebui să devină celebră şi bine ai face, Murr, să scrii ceva despre ea – dovedeşte vocaţia lui indiscutabilă, sădită de natura însăşi, pentru marele ordin, pe care atâţia bărbaţi îl poartă, fără să ştie, cu cea mai impunătoare demnitate, cu atitudinea cea mai respectabilă. Domnul Lothario şi-ar fi realizat această

---

243 Jacques Fatalistul, roman de Denis Diderot.

vocație chiar dacă n-ar exista un baron Alzibiades von Wipp, sau un pudel Ponto. Şi apoi, crezi că domnul Lothario a meritat ceva mai bun din partea mea, decât să mă arunc în brațele duşmanului său? De altfel, desigur că baronul ar fi găsit şi alte mijloace ca să se înțeleagă cu doamna profesor, pentru a-l dezonora in acelaşi fel pe profesor, fără ca eu să pot trage foloasele de care mă bucur acum de pe urma agreabilei legături dintre baron si doamna Laetitia. Noi, pudelii, nu suntem nişte moralişti chiar atât de severi încât să ne frământăm cu mustrări de conştiință şi să disprețuim bucățile grase pe care şi aşa viața le acordă cu destulă zgârcenie.

L-am întrebat pe tânărul Ponto dacă foloasele pe care le trage de pe urma slujbei sale la baronul Alzibiades von Wipp sint într-adevăr atât de mari şi de importante, încât să întreacă neplăcerile şi ponoasele servituții pe care o implică. În acest chip i-am dat să înțeleagă că tocmai această servitute rămâne veşnic odioasă pentru un motan, in al cărui piept arde nestinsă flacăra libertății.

— Vorbeşti cum te pricepi, sau mai bine zis, cum ți se pare că pricepi, căci îți lipseşte cu totul experiența în ceea ce priveşte sferele mai înalte ale vieții. Tu nu ştii ce înseamnă să fii favoritul unui om atât de galant şi de cult ca baronul Alzibiades von Wipp! Căci nu mai e nevoie să-ți spun, o, motane iubitor de libertate, că din clipa când m-am purtai atât de înțelept şi de serviabil, am devenit favoritul lui. O scurtă descriere a felului nostru de trai te va face să înțelegi cât de plăcută şi de avantajoasă este situația mea actuală. Dimineața, noi (adică eu şi stăpânul meu) ne sculăm nici prea devreme, nici prea târziu; cu alte cuvinte, atunci când ceasul bate ora unsprezece. Trebuie să-ți spun că pătucul meu, lat şi moale, este instalat nu departe de patul baronului şi că *horăim* atât de armonios, încât trezindu-ne brusc, nu ne putem da seama care anume dintre noi a

sforăit. Baronul sună clopoțelul şi îndată apare valetul, care aduce baronului o ceaşcă de cacao aşa de fierbinte, de ies aburi din ea; iar mie cea mai grozavă şi dulce cafea cu frişca, într-un castronel de porțelan, pe care-l golesc cu aceeaşi poftă ca baronul ceaşca lui. După gustare ne jucăm împreună vreo jumătate de oră; această gimnastică nu numai că este prielnică sănătății noastre trupeşti, ci ne înveseleşte şi spiritul. Dacă vremea e frumoasă, baronul are obiceiul să se aşeze la fereastra deschisă şi să privească trecătorii prin ochean. Când trecătorii nu sunt tocmai numeroşi, mai e şi o altă atracție, căreia baronul se poate consacra o oră întreagă, fără să obosească câtuşi de puțin. Chiar sub fereastră se află în caldarâm o piatră de o culoare roşietică, o piatră cu totul deosebită, iar în mijlocul ei se află o scobitură. Ei, trebuie să scuipi cu atâta dibăcie, încât să nimereşti exact în scobitură. După un exercițiu îndelungat şi sistematic, baronul a ajuns să parieze că va nimeri la a treia încercare – şi să ştii că până acum a câştigat multe pariuri. După această distracție vine momentul foarte important al îmbrăcării. De pieptănarea iscusită a părului şi de aşezarea buclelor, şi mai ales de înnodarea artistică a cravatei, baronul se îngrijeşte singur, fără ajutorul valetului. Intru-cât aceste două operații complicate iau destul de mult timp, Friederich se foloseşte de acest răgaz ca să mă îmbrace pe mine. Cu alte cuvinte, îmi spală blana cu ajutorul unui burete muiat în apă căldicică, apoi, cu un pieptene destul de des, îmi piaptănă părul lung, pe care coaforul l-a lăsat să crească la locurile alese ca potrivite, şi, în sfârşit, îmi pune frumoasa zgardă de argint, cu care baronul m-a onorat îndată ce mi-a descoperit calitățile. Clipele următoare sunt consacrate literaturii şi artelor frumoase. Adică mergem la un restaurant sau la o cafenea, unde mâncăm un biftec sau o friptură la grătar, bem un păhărel de Madeira şi răsfoim puțin cele mai noi reviste şi

ziare. După aceea încep vizitele matinale. Ne ducem la câte o actriță sau la o cântăreață vestită, ba chiar şi la câte o dansatoare, ca să-i comunicăm noutățile zilei – în primul rând felul în care s-a desfăşurat vreun debut în ajun. Este cu totul uimitoare abilitatea cu care baronul Alzibiades von Wipp ştie să împărtăşească în aşa fel veştile, încât să mențină întotdeauna buna dispoziție a doamnelor. O duşmancă sau, să zicem, o rivală, n-a reuşit niciodată să se bucure nici măcar de o mică parte a gloriei care o încunună pe sărbătorita pe care baronul o vizitează în budoarul ei; rivala aceea e totdeauna fluierată şi huiduită. Şi dacă aplauzele furtunoase, pe care le-a obținut cu adevărat, nu mai pot fi trecute sub tăcere, domnul baron are singur la îndemână o poveste scandaloasă despre dânsa, pe care doamna vizitată o ascultă cu aceeaşi plăcere cu care apoi se grăbeşte s-o răspândească, şi astfel cuvenita doză de otravă să ofilească din timp florile cununii. Vizitele mai simandicoase la contesa A., la baroneasa B., la ambasadoarea C. Etc. Ocupă timpul până la trei şi jumătate. Deci la această oră. Baronul şi-a terminat treburile cele mai importante, aşa că, la patru, se poate aşeza la masă liniştit, iarăşi într-un restaurant. După-masă mergem la cafenea, unde jucăm o partidă de biliard, iar după aceea, dacă timpul este favorabil, facem o mică plimbare – eu întotdeauna pe jos, baronul uneori călare. Astfel se apropie ora de teatru, care nu trebuie să-i scape baronului pentru nimic în lume.

Se pare că, în viața teatrală, joacă un rol extrem de important; căci, nu numai că trebuie să informeze publicul despre toate amănuntele în legătură cu scena şi cu actorii, ci să distribuie şi cuvenitul elogiu sau critica meritată, ca astfel să dirijeze gustul şi să-l mențină pe făgaşul cuvenit, lucru pentru care simte o vocație înnăscută. Întrucât chiar şi persoanelor celor mai fine din specia mea accesul în sălile

de teatru le este interzis pe nedrept, orele de spectacol sunt singurele în care mă despart de iubitul meu baron şi mă distrez de unul singur. Cum o fac şi cum folosesc relaţiile mele cu ogarii de casă, prepelicarii, mopşii şi alte persoane distinse din specia mea, asta o vei afla mai târziu, dragă Murr.

După teatru, luăm iarăşi masa la un restaurant unde, într-un cerc de oameni veseli, baronul dă frâu liber bunei sale dispoziţii. Toată lumea vorbeşte şi râde, găsind că totul „pe cuvânt de onoare, e divin!" – şi nimeni nu ştie ce spune şi de ce râde şi ce anume trebuie socotit „pe cuvânt de onoare, e divin!" în aceasta constă însă caracterul sublim al conversaţiei, adică întreaga viaţă socială a acelora care, asemenea stăpânului meu, sunt adepţii dogmei moderne. Uneori, noaptea târziu, se duce la un cerc de cunoştinţe, unde pare că excelează în mod deosebit. Dar nici despre asta nu ştiu nimic, pentru că baronul nu m-a luat niciodată cu el, având, desigur, motive foarte întemeiate. Cât de bine dorm în pătucul meu moale lingă patul baronului, asta ţi-am mai spus-o. Şi acum, bunul meu motan, spune şi tu dacă, ducând viaţa pe care ţi-am descris-o în toate amănuntele, bătrânul şi morocănosul meu unchi mă mai poate învinui de vagabondaj şi desfrâu? Recunosc că, după cum ţi-am şi mărturisit-o, acum câtva timp am putut da prilej la tot felul de reproşuri. Mă aflam într-o tovărăşie proastă şi găseam o plăcere deosebită să mă vâr nepoftit peste tot, mai ales la ospeţele de nuntă, şi să fac scandal fără niciun motiv. Toate acestea nu le-am înfăptuit însă dintr-o simplă înclinaţie pentru încăierări, ci doar din lipsa unei culturi superioare pe care, ţinând seama de condiţiile din casa profesorului, nu aveam cum să mi-o însuşesc. Acum însă s-au schimbat toate. Dar pe cine văd acolo? E baronul Alzibiades von Wipp! Mă caută, mă fluieră... mă cheamă! *Au revoir,* amice!

Cu un salt, Ponto porni cu o săgeată în întâmpinarea stăpânului. Înfăţişarea baronului corespundea întru totul impresiei pe care mi-o puteam face după cele povestite de Ponto. Era înalt şi nu atât subţire, cât, mai degrabă, costeliv, îmbrăcămintea, atitudinea, mersul, gesturile – toate puteau fi luate ca prototip al ultimei mode care însă, exagerată pînă la fantastic, dădea întregii sale făpturi un aer ciudat şi straniu. În mână ţinea un bastonaş subţire cu miner de oţel, peste care îl făcu pe Ponto să sară de câteva ori. Oricât de înjositor îmi părea acest lucru, trebuie să mărturisesc că, la extrema dibăcie şi putere a lui Ponto, se adăuga acum şi o graţie, pe care până acum n-o observasem. În fine, felul în care baronul păşea – cu pieptul scos înainte, cu tot trupul încordat şi călcând cu paşi mari de cocoş – şi Ponto care îl însoţea, ţopăind graţios, când înaintea lui, când alături de el, şi binevoind să acorde doar câte un salut scurt, şi cam semeţ camarazilor pe care îi întâlnea, toate acestea aveau ceva care, fără să-mi dau seama, îmi impunea. Începeam să bănuiesc ce voia să spună Ponto prin cultură superioară şi mă străduiam să mă lămuresc definitiv în această privinţă. Dar treaba mergea foarte greu, sau mai bine zis, sforţările mele au rămas zadarnice. Mai târziu mi-am dat seama că, în ceea ce priveşte anumite lucruri, toate teoriile pe care le construieşte spiritul nostru dau greş şi cunoaşterea adevărată nu se poate obţine decât prin practica vie; cultura superioară, pe care cei doi – baronul Alzibiades von Wipp si pudelul Ponto – şi-o însuşiseră în mediul lumii elegante, face parte din aceste anumite lucruri.

Trecând pe lângă mine, baronul Alzibiades von Wipp a dus lornieta la ochi şi m-a scrutat cu o privire foarte ascuţită. Am avut impresia că în ochii lui se putea citi curiozitate şi mânie. O fi observat conversaţia mea cu Ponto

şi nu i-o fi plăcut acest lucru? M-am cam speriat şi m-am grăbit să urc scările.

Acum, ca să-mi îndeplinesc datoria de biograf sârguincios, ar trebui să-mi descriu din nou starea sufletească. N-aş putea s-o fac mai bine, decât cu ajutorul câtorva versuri din cele mai sublime, pe care în ultima vreme le scot la comandă – cum se spune, din mânecă. Vreau...

(F.m.)...îmi irosisem cei mai frumoşi ani ai vieţii cu aceste biete jucării stupide. Iar acum, bătrâne neghiob ce eşti, dai vina pe destin, pe care l-ai sfidat cu trufie! Ce te interesează persoanele sus-puse, ce te interesează lumea întreagă – de care ţi-ai bătut joc, pentru că o socoteai nebună, pe câtă vreme cel mai nebun erai tu însuţi! De meserie, da, de meserie trebuia să te ţii; să construieşti orgi, nu să faci pe vrăjitorul şi prezicătorul. Soţia mea ar fi rămas lingă mine, nu mi-ar fi furat-o ei. Aş fi stat în atelierul meu ca un meşteşugar harnic; calfe vânjoase ar fi ciocănit în jurul meu – şi împreună am fi construit instrumente cum nu s-au mai auzit şi nu s-au mai văzut în lumea întreagă! Iar Chiara!... Poate că băieţaşi sprinteni mi s-ar agăţa de gât, sau poate că aş juca pe genunchi o fetiţă drăgălaşă... Mii de draci! Ce mă opreşte să las toate şi chiar din clipa asta să pornesc în lumea largă să-mi caut soţia pierdută!

Vorbind aşa, maestrul Abraham îşi zvârli sub masă toate sculele, împreună cu micul automat la care începuse să lucreze şi, sărind de pe scaun, porni cu aprindere să măsoare camera în lung şi în lat. Gândul la Chiara, care nu-l mai părăsea aproape nicio clipă, îi trezi tot dorul dureros din suflet. Cu Chiara începuse pentru el viaţa nouă, superioară şi, ca şi atunci, îi dispăru nemulţumirea izvorâtă din sentimentul meschin că şi-a ridicat privirea mai presus de meseria lui şi s-a apucat de artă adevărată. Deschise cartea lui Severino şi privi îndelung portretul Chiarei. Apoi, asemenea unui somnambul care, cu simţurile amorţite,

acționează ca un automat numai după cum îi dictează gândul cel adânc, se duse spre scrinul aflat într-un ungher al camerei. Aruncă jos toate cărțile şi lucruşoarele de deasupra şi, deschizându-l, scoase globul de cristal, împreună cu întreaga aparatură trebuincioasă pentru misteriosul experiment cu fata invizibilă; legă globul de un şnur subțire de mătase ce atârna de tavan şi aşeză în cameră toate, aşa cum se cerea pentru oracolul ascuns. Abia după ce sfârşi, se trezi ca dintr-o ceață de vis, foarte mirat de cele ce făcuse.

— Ah! se tângui el cu glas tare, si căzu istovit şi zdrobit de durere în fotoliu. Ah, Chiara, Chiara! Biata mea Chiara, pierdută pe veci! Niciodată nu voi mai auzi glasul tău dulce, dezvăluind tot ce este mai ascuns în inimile oamenilor. Nu mi-a rămas nicio mângâiere pe lumea asta, nicio speranță, decât mormântul!

Deodată globul de cristal începu a oscila şi se auzi un sunet melodios, ca şi cum vântul ar fi mângâiat coardele unei harpe. Curând sunetul se transformă în cuvinte:

Viața încă nu s-a stins,
De speranță-i încă plină.
Oare sufletul s-a prins
Jurământ să țină?
Iată, leacul o să-ți vină
De la cea care a plâns
Şi-acum rana ți-o alină.
Prin durere ai învins!

— O, cerule! şopti bătrânul cu buzele tremurătoare. E ea, chiar ea îmi vorbeşte din slăvile cerului; nu se mai află printre cei vii!

Dar sunetul acela melodios se auzi din nou, apoi tot mai încet şi mai îndepărtat răsunară cuvintele:

Pe acei care iubesc
Moartea rece nu-i răpune.
Cei ce-n zori se chinuiesc
Veseli sunt la soare-apune.
Ceasul iarăşi o să-ţi sune –
Izbăvirea ţi-o vestesc.
Să purcezi la cele bune
Cum te-ndeamnă cel ceresc.

Când crescând, când aproape stingându-se, dulcea melodie îl legăna pe bătrân într-un somn adânc, care-l învălui cu aripa-i neagră. Dar din beznă răsări, asemenea unei stele strălucitoare, visul fericirii de odinioară. Chiara îşi culcă iarăşi capul la pieptul maestrului şi amândoi erau iarăşi tineri şi fericiţi; niciun duh întunecat nu mai era în stare să tulbure paradisul dragostei lor.

... Aici editorul trebuie să-l avertizeze pe stimatul cititor că motanul a smuls iarăşi câteva foi de maculatură, din care pricină, în această povestire plină de întreruperi, mai apare încă o întrerupere. După paginaţie se vede însă că lipsesc numai opt coloane, care se pare că nu conţin nimic deosebit de important, întrucât cele ce urmează se leagă destul de bine cu restul. Aşadar, citim mai departe:...nu putea aştepta. Prinţul Irenaus era un duşman neîmpăcat al tuturor întâmplărilor ieşite din comun, îndeosebi dacă propria lui persoană era solicitată să cerceteze mai îndeaproape cazul. De aceea, aşa cum obişnuia să facă în situaţiile critice, luă o priză dublă de tabac, îl pironi pe vânător cu faimoasa şi nimicitoarea-i privire frederichiană şi spuse:

— Lebrecht, am impresia că eşti un lunatic, că ţi se năzar vedenii şi faci o larmă cu totul fără rost.

— Înălțimea-voastră, răspunse vânătorul foarte calm, să mă dați afară ca pe cel din urmă nemernic, dacă toate nu s-au petrecut întocmai cum v-am povestit. Îndrăznesc să v-o repet fără înconjur: Rupert este un pungaş fără pereche.

— Cum? exclamă prințul Irenaus plin de mânie, Rupert, majordomul meu credincios, care a slujit vreme de cincizeci de ani casa princiară, fără să fi lăsat să rugineasc㠄 o singură broască, fără să fi uitat măcar o singură dată să descuie sau să încuie uşile la timp – tocmai el să fie un pungaş? Lebrecht, ai înnebunit, ai turbat! Mii de...

Prințul se întrerupse brusc, ca întotdeauna când se surprindea înjurând, lucru cu totul împotriva oricăror maniere princiare. Vânătorul se folosi de această clipă pentru a adăuga în grabă:

— Înălțimea-voastră se înfurie şi începe să înjure, dar aşa ceva nu se poate trece sub tăcere şi trebuie să spun adevărul.

— Cine s-a înfuriat? Cine înjură? se miră prințul mai potolit. Numai măgarii înjură! Vreau să-mi spui din nou toată povestea cât se poate mai scurt, ca să pot înfăţişa sfetnicilor mei cazul într-o şedinţă secretă, unde se vor discuta toate în chip amănunţit şi se vor hotărî măsurile ce trebuie luate. Dacă Rupert este într-adevăr un pungaş, atunci... în sfârşit, vom vedea ce urmează.

— După cum am spus, începu vânătorul, ieri, cind luminam drumul domnişoarei Julia, acelaşi om, care de multă vreme ne tot dă târcoale, s-a furişat pe lingă noi. „Stai puţin, mi-am zis, pun eu mina pe diavolul ăsta!” După ce am condus-o pe domnişoara până sus, mi-am stins torţa şi m-am aşezat la pândă în întuneric. N-a trecut mult şi iată că omul acela a ieşit din tufiş şi a bătut încetişor la uşă. M-am apropiat tiptil. Uşa s-a deschis şi a apărut o fată, care l-a lăsat pe străin înăuntru. Era Nanni – cred că înălțimea-voastră o cunoaşte pe frumoasa Nanni a doamnei consilier?

— *Coquin!* strigă prinţul. Cu înaltele capete încoronate nu se vorbeşte despre frumoasele Nanni! Dar, spune mai departe, *mon fils*[244]*.*

— Da, frumoasa Nanni, continuă vânătorul; niciodată nu mi-aş fi închipuit că poate avea legături atât de ordinare. Prin urmare, mi-am zis, o mică afacere amoroasă şi nimic altceva. Totuşi nu puteam să-mi scot din cap că, sub această afacere s-ar mai putea ascunde şi altceva. Am rămas la pândă lângă casă. După o bună bucată de vreme, s-a întors doamna consilier. Abia a apucat să intre dânsa în casă, când la catul de sus s-a deschis o fereastră şi străinul a sărit cu o sprinteneală de necrezut drept în ghivecele cu garoafe şi micsandre, de care domnişoara Julia se îngrijeşte ea însăşi cu atâta dragoste. Grădinarul e amărât cum nu se mai poate; stă acum afară cu cioburile sparte şi voia să se plângă de-a dreptul înălţimii-voastre, dar nu l-am lăsat să intre, pentru că ticălosul s-a îmbătat dis-de-dimineaţă.

— Lebrecht, îl întrerupse prinţul. Asta pare să fie o imitaţie, căci acelaşi lucru se petrece şi în opera domnului Mozart numită *Nunta lui Figaro* şi pe care am văzut-o la Praga. Nu te abate de la adevăr, băiete!

— N-am spus niciun cuvinţel, pe care să nu-l pot întări cu cel mai grozav jurământ, continuă vânătorul. Individul căzuse şi tocmai mă pregăteam să pun mâna pe el când, deodată, s-a ridicat ca fulgerul în picioare şi a luat-o la goană. Şi încotro gândiţi că a luat-o, înălţimea-voastră?

— Eu nu gândesc nimic, îi reteză vorba prinţul solemn. Nu mă tulbura cu întrebări plictisitoare despre ce cred şi ce gândesc, ci povesteşte-mi pînă la sfârşit. După aceea voi gândi.

---

244 Fiule (franc).

— Drept la pavilionul acela nelocuit a fugit omul meu, zise vânătorul. Cică nelocuit! Cum a bătut la uşă, înăuntru s-a şi aprins lumina şi cine credeți că a ieşit? Chiar cinstitul şi credinciosul domn Rupert, pe care străinul l-a urmat in casă; apoi uşa a fost iarăşi zăvorită. După cum poate vedea înălțimea-voastră, Rupert întreține legături cu nişte oaspeți străini şi primejdioşi care, judecind după felul cum caută să se ascundă, au gânduri rele. Cine ştie ce scop urmăresc şi n-ar fi cu neputință ca însuşi prealuminatul meu prinț să fie amenințat de nişte făcători de rele chiar aici, in liniştitul şi paşnicul Sieghartshof.

Dat fiind că prințul Irenaus se considera o persoană princiară deosebit de importantă, era firesc să fi văzut uneori în închipuirea lui fel de fel de intrigi de curte şi persecuții perfide. De aceea ultimele cuvinte ale vânătorului le puse la inimă, cufundându-l pentru câteva clipe într-o cugetare adâncă.

— Ai dreptate. Lebrecht, ai dreptate! rosti el într-un târziu, cu ochii holbați de groază. Toată povestea asta – cu străinii care ne dau târcoale pe ascuns şi cu lumina ce se iveşte noaptea in pavilion – este mai suspectă decât pare la prima vedere. Viața mea e în mâinile lui Dumnezeu! Dar sunt înconjurat de slujitori credincioşi şi, dacă vreunul dintre ei şi-ar jertfi viața pentru mine, fii sigur că am să-i răsplătesc familia cu mărinimie! Răspândeşte vestea asta printre oamenii mei, dragă Lebrecht! Ştii prea bine că inima unui prinț este neînfricată şi că nu cunoaşte teama de moarte, care-i chinuieşte pe muritorii de rând.

Totuşi, un prinț are şi datorii față de poporul său, şi de dragul acestuia trebuie să se conserve, mai ales că moştenitorul tronului este încă nevârstnic. De aceea nu voi părăsi castelul, până nu se va pune capăt uneltirilor din pavilion. Poruncesc ca pădurarul-şef să vină aici cu vânătorii şi cu toți ceilalți pădurari; de asemenea, toți

oamenii mei să se înarmeze. Pavilionul să fie împresurat fără întârziere, iar castelul zăvorit. Îngrijeşte-te de toate acestea, dragă Lebrecht. Eu am să-mi pun la cingătoare cuțitul cu care mă duc la vânat; tu încarcă-mi pistolul cel cu două țevi şi, vezi, ai grijă să nu laşi cocoşul ridicat, ca să nu se întâmple cumva vreo nenorocire. De asemeni, să fiu înştiințat când va începe asaltul pavilionului şi când conspiratorii vor fi siliți să se predea, ca sa mă pot retrage în încăperile interioare. Prizonierii să fie percheziționați cu cea mai mare grijă, înainte de a fi duşi în fața tronului, ca nu cumva vreunul dintre ei, într-un gest desperat... Dar ce stai şi te uiți aşa la mine, rânjind cu gura până la urechi? Ce înseamnă asta, Lebrecht?

— Înălțimea-voastră, răspunse vânătorul cu o mutră şireată, voiam numai să spun că nu e nevoie să chem pe maestrul pădurar şi pe oamenii lui.

— De ce nu e nevoie? întrebă prințul supărat. Nu cumva te încumeți să mă contrazici? Cu orice clipă care trece, primejdia creşte. Mii de... Lebrecht, iute, încalecă! Pădurarul-şef, oamenii lui... Cu armele încărcate... Să fie aici într-o clipită!...

— Dar au şi sosit, înălțimea-voastră!

— Cum? Ce? exclamă prințul, căscând gura de mirare.

— Încă în zorii zilei m-am repezit la pădurarul-şef, continuă vânătorul. La ora asta pavilionul este atât do bine împresurat, încât nicio pisică nu se poate strecura, darămite un om!

— Eşti un vânător straşnic, spuse prințul mişcat. Şi un slujitor credincios al casei princiare. Dacă mă scapi de această primejdie poți să te aştepți la o medalie de merit, pe care eu însumi am s-o inventez si am să poruncesc să fie turnată în argint sau în aur, după cum vor rămâne mai mulți sau mai puțini oameni în viață, în urma luării cu asalt a pavilionului.

— Nu rămâne decât să porunciți, spuse vânătorul, şi la porunca înălțimii-voastre, ne apucăm îndată de treabă. Adică, spargem uşa pavilionului, îi inhalăm pe ticăloşii ce-şi fac de cap acolo, şi gata, s-a isprăvit! Da, da, îl prind eu pe afurisitul acela care ştie să sară ca un diavol şi mi-a scăpat de atâtea ori printre degete, pe puşlamaua aceea care s-a *încvartiruit* în pavilion, fără să întrebe pe nimeni! Îl prind eu pe nemernicul acela care a tulburat-o pe domnişoara Julia!

— Care nemernic? întrebă doamna Benzon, intrând în cameră, cine a deranjat-o pe Julia? Ce tot vorbeşti acolo, dragă Lebrecht?

Prințul, solemn şi plin de importanță, păşi în întâmpinarea doamnei Benzon, ca un om căruia i-a căzut pe umeri o povară grea şi nemaipomenită şi-şi încordează toate puterile sufleteşti ca s-o poarte. Îi luă mâna şi, strângând-o afectuos, rosti cu glas foarte blând:

— Primejdia pândeşte un cap încoronat, până şi în locul cel mai ascuns şi mai ferit. E destinul unui prinț ca toată blândețea şi bunătatea lui să nu-l poată apăra de demonul cel înverşunat, care ațâță flacăra invidiei şi a setei de putere în piepturile unor vasali necredincioşi! Benzon! Cea mai neagră trădare şi-a ridicat împotriva mea capul ei de meduză, încununat cu şerpi. Mă vezi acum într-o mare primejdie. Curând va sosi clipa când se va dezlănțui catastrofa; acestui credincios slujitor îi voi datora, poate, curând, tronul şi viața. Iar dacă va fi scris să fie altfel, atunci mă supun soartei. Ştiu, Benzon, că ai păstrat sentimentele pe care le-ai avut față de mine, de aceea – asemeni regelui din tragedia unui poet german, cu care, nu de mult, prințesa Hedwiga mi-a stricat ceaiul – pot să exclam: „Nimic nu-i pierdut, căci rămâi a mea!” Sărută-mă, draga mea Benzon! Scumpa mea Malchen, noi doi rămânem ceea ce am fost! Doamne-Dumnezeule, îmi pare că de spaimă am luat-o razna! Să fim tari, dragostea mea, căci

atunci când trădătorii vor fi prinşi, am să-i nimicesc cu o singură privire! Vânătorule! Să înceapă asaltul pavilionului!

Vânătorul dădu să plece grabnic.

— Opreşte! strigă doamna consilier. Despre ce asalt e vorba? Ce pavilion? La porunca prinţului, vânătorul prezintă încă o dată un raport amănunţit.

Doamna Benzon ascultă povestirea lui cu o încordare crescândă. După ce vânătorul sfârşi de istorisit, ea spuse râzând:

— S-a produs cea mai nostimă neînţelegere din câte s-ar putea închipui. Rog pe înălţimea-voastră să dea ordin ca pădurarul şi oamenii lui să fie trimişi îndată la casele lor. Nici vorbă nu poate fi de vreun complot şi înălţimea-voastră nu este ameninţată de nicio primejdie. Necunoscutul din pavilion se şi află în mâinile voastre.

— Cine-i nenorocitul acela care a îndrăznit să se instaleze în pavilion fără permisiunea mea? întrebă prinţul mirat.

— În pavilion se ascunde prinţul Hector! îi şopti doamna Benzon la ureche.

Prinţul sări doi paşi înapoi, de parcă l-ar fi lovit o mină nevăzută.

— Cine? Cum? *Est-il possible?*[245]*...* Benzon, nu visez cumva? Prinţul Hector!'

Privirea prinţului căzu asupra vânătorului, care stătea năucit, învârtindu-şi pălăria în mâini.

— Şterge-o repede de aici! strigă prinţul la el. Pădurarul şi toţi oamenii lui să plece îndată acasă, auzi, îndată acasă! Să nu prind pe niciunul pe-aici! Benzon, se adresă el apoi doamnei consilier, buna mea Benzon, poţi să-ţi închipui aşa ceva! Lebrecht l-a numit pe prinţul Hector puşlama! Nenorocitul! Dar asta trebuie să rămână între noi, Benzon.

---

[245] E cu putinţă, oare? (franc.)

E un secret de stat. Spune-mi, explică-mi cum de s-a putui ca prinţul să simuleze o plecare şi să se ascundă aici, ca şi când ar plănui o aventură?

Întâmplarea cu vânătorul o scosese pe doamna Benzon dintr-o mare încurcătură. Oricât nu i-ar fi convenit să dezvăluie prinţului Irenaus prezenţa prinţului Hector la Sieghartshof, şi cu atât mai puţin atacul asupra Juliei, totuşi nu se mai putea.ca lucrurile să rămână într-o situaţie care devenea din ce in ce mai primejdioasă atât pentru Julia cât şi pentru toate combinaţiile pe care ea însăşi, Benzon, le punea la cale cu atâta osteneală. Acum, când vânătorul descoperise ascunzătoarea prinţului Hector şi prinţul se afla în primejdie de a fi scos de acolo într-un fel nu tocmai onorabil, doamna Benzon putea să destăinuiască prezenţa lui, fără s-o trădeze pe Julia. De aceea îi explică prinţului că, probabil, o ceartă între cei doi îndrăgostiţi îl făcuse pe prinţul Hector să simuleze o plecare precipitată şi să se ascundă, cu ajutorul valetului său credincios, undeva în preajma iubitei. Nu se poate tăgădui că această purtare e cam romanţioasă şi aventuroasă, dar care îndrăgostit n-a făcut asemenea lucruri? De altfel, valetul lui e foarte amorezat de Nanni şi aceasta i-a dezvăluit stăpânei sale tot secretul.

— Slavă Domnului! exclamă prinţul; va să zică valetul, şi nu prinţul Hector, s-a strecurat in casă şi a sărit apoi in ghivecele de flori, ca pajul Cherubino[246]. Începusem să-mi fac tot felul de gânduri neplăcute.

— Un prinţ care să sară pe fereastră, asta-i ceva de neînchipuit!

---

[246] Personaj din opera Nunta lui Figaro.

— Totuşi, replică doamna consilier, zâmbind cu şiretenie, totuşi mi se pare că am cunoscut o persoană princiară care n-a dispreţuit drumul pe fereastră, atunci când...

— Mă tulburi prea mult, Benzon. Mă tulburi din cale, afară! Să lăsăm ce-a fost şi mai bine să ne gândim cum să procedăm cu prinţul. Toată diplomaţia, tot dreptul statal, tot protocolul curţii se duc dracului într-o situaţie atât de afurisită! Ce să fac – să-l ignorez, să mă prefac că-l descopăr întâmplător, să... să... Parcă mi se învârte o morişcă în cap! Vezi, aşa se întâmplă când capetele princiare se coboară până la asemenea pozne năstruşnice, ca în romane!

Adevărul e că nici doamna Benzon nu ştia cum să fie restabilite în viitor relaţiile cu prinţul. Dar se ivi leac şi la aceasta. Înainte ca Benzon să fi apucat să răspundă, în cameră intră bătrânul majordom Rupert, care îi înmână prinţului un bileţel împăturit, asigurându-l totodată cu uri zâmbet viclean că e de la o înaltă persoană, pe care el are cinstea s-o ţină sub zăvor şi cheie, nu departe de aici.

— Aşadar, ştiai, Rupert? rosti prinţul foarte binevoitor, întotdeauna te-am socotit un slujitor credincios al casei mele, aşa cum te-ai dovedit a fi şi acum, ascultând, precum îţi era datoria, porunca înaltului meu ginere. Nu voi uita să te răsplătesc!

Mulţumind cu vorbele cele mai umile, Rupert ieşi.

Se întâmplă adesea în viaţă ca un om să fie socotit deosebit de cinstit şi virtuos, tocmai când pune la cale vreo ticăloşie. Cam aşa se gândea doamna Benzon, care era mai bine informată despre atentatul josnic săvârşit de prinţ şi era convinsă că bătrânul ipocrit cunoştea secretul acela murdar.

Prinţul despături bileţelul şi citi:

„Che dolce piu, che piu giocondo stato
Saria, di quel d'un amonso core?

Che viver piu felice e piu beato,
Che ritrovarsi in servitu d'Amore
Se non fosse l'huom sempre stimulato
Da quel sospetto rio, da quel timore,
Da quel martir, da quella frenesia,
Da quella rabbia, detta gelosia"[247]

În aceste versuri ale unui mare poet veți găsi, prințul meu, motivul purtării mele misterioase.

Credeam că aceea pe care o ador, care este pentru mine toată viața, tot dorul şi toată speranța, aceea pentru care arde o vâlvătaie de foc în pieptul meu – nu mă iubeşte. Ferice însă de mine! M-am încredințat de eroarea mea, căci acum câteva ceasuri am aflat că sunt iubit şi deci îmi părăsesc ascunzătoarea. Dragoste şi fericire – iată parola ce vesteşte sosirea mea! Curând vă voi saluta, prințul meu, cu respect filial

Hector"

Poate că stimatul cititor nu va avea nimic împotrivă dacă biograful va întrerupe pentru două secunde povestirea, introducând o încercare de traducere a versurilor italieneşti de mai sus. Ele ar suna cam in felul următor:

Ar fi mai mare fericire oare
Decât o inimă îndrăgostită?
O viață plină de-ncântare
Amorului de-a pururea robită?
De nu ar exista acea turbare,
Acea sfială, chin şi frenezie
Şi bănuielile ucigătoare:

---

[247] Prima strofă a Cântului 31 din poemul eroic Orlando furioso de Lodovico Ariosto.

— *Imbold cumplit ce-i zice gelozie!*

Cu multă luare-aminte prinţul reciti bileţelul de două-trei ori şi, cu cât îl recitea mai atent, cu atât sprâncenele i se încruntau mai mult.

— Benzon, rosti el într-un târziu, ce se întâmplă cu prinţul Hector? Versuri, versuri italieneşti adresate unui cap princiar, unui socru încoronat, în locul unei explicaţii inteligente! Ce înseamnă asta? Nu are niciun sens! Prinţul pare exaltat, şi încă într-un fel inadmisibil. După câte reuşesc să pricep, în aceste versuri e vorba de fericirea dragostei şi de chinurile geloziei. Ce vrea să spună vorbind de gelozie şi, pentru numele lui Dumnezeu, de cine ar putea fi gelos aici? Spune-mi, dragă Benzon, dacă găseşti măcar o scânteie de raţiune omenească în acest bilet?

Doamna consilier fu îngrozită de sensul ascuns al cuvintelor prinţului Hector, sens care, după toate cele ce se petrecuseră în ajun în casa ei, era prea uşor de ghicit. Totodată, nu putu să nu admire procedeul rafinat la care recursese prinţul Hector, ca să iasă linişti din ascunzătoare. Nici nu-i trecea prin minte să facă vreo aluzie faţă de prinţ la acest fapt; în schimb, se străduia ca din situaţia creată să tragă cât mai multe foloase cu putinţă. Kreisler şi maestrul Abraham erau oamenii de care ea se temea că-i vor strica planurile, şi împotriva lor se socotea îndreptăţită să se folosească de orice armă pe care întâmplarea i-ar pune-o la îndemână. Aşa că îi aminti prinţului de pasiunea ce se aprinsese în inima prinţesei Hedwiga pentru Kreisler. Adăugă apoi că privirii perspicace a prinţului nu i-a putut scăpa starea de spirit a prinţesei, mai ales că purtarea exaltată a lui Kreisler îi oferise destul temei pentru a bănui existenţa unei legături nesăbuite între cei doi tineri. Aşa că se explică foarte bine de ce prinţul Hector l-a urmărit cu o ură de moarte pe Kreisler şi de ce,

crezând că l-a ucis, s-a ferit din calea prințesei Hedwiga, care era cuprinsă de deznădejde. Mai târziu însă, aflând despre capelmaistru că trăieşte, prințul, mânat de iubire şi de dorința de a o revedea pe prințesă, s-a întors şi a urmărit-o în taină. Prin urmare, gelozia despre care e vorba în versurile acelea nu se putea referi decât la Kreisler; şi e cu atât mai indicat şi mai necesar ca acestuia să i se interzică pe viitor şederea la Sieghartshof, cu atât mai mult, cu cât se pare că, împreună cu maestrul Abraham, a urzit un complot împotriva rânduielilor curții.

— Benzon, rosti prințul foarte serios, m-am gândit bine la cele ce mi-ai spus în legătură cu înclinația nedemnă a prințesei, şi nu pot crede niciun cuvânt. În vinele prințesei curge sânge princiar.

— Vă închipuiți cumva, replică doamna Benzon cu violență şi înroşindu-se până la urechi, că o femeie de viță princiară poate să fie mai stăpână decât oricare alta, pe bătăile pulsului şi ale vieții însăşi ce-i clocoteşte în vine?

— Astăzi eşti într-o stare de spirit ciudată, doamnă consilier! îi întoarse vorba prințul iritat.

Repet: chiar dacă în inima prințesei va fi încolțit o pasiune de prost-gust, aceasta n-ar putea fi decât un accident maladiv, un spasm, ca să zic aşa – ştii doar că suferă de spasme – de care se vindecă însă repede. Cât îl priveşte pe Kreisler, eu găsesc că e un om amuzant, căruia îi lipseşte doar cultura cuvenită. Nu mi-l pot închipui atât de obraznic, încât să-şi permită să se apropie de prințesă. Nu-i vorbă, este obraznic, dar cu totul în alt gen. Nu crezi că, dat fiind firea lui ciudată, o prințesă n-ar fi avut sorți de izbândă la el, admițând că asemenea înaltă persoană s-ar putea coborî într-atâta, încât să se îndrăgostească de dânsul? Căci, Benzon, *entre nous soit dit,* Kreisler nu prea pune preț pe noi, capetele princiare – şi tocmai această ridicolă şi absurdă nerozie îl face inapt pentru o şedere la curte. N-are

decât să stea departe; dar dacă se întoarce, îl voi primi bucuros. Pentru că, după cum mi-a spus maestrul Abraham... da, pe maestrul Abraham să-l laşi în pace, Benzon; comploturile pe care le-a urzit s-au sfârşit totdeauna spre binele casei princiare... Dar ce voiam să spun? A, da! După câte mi-a spus maestrul Abraham, capelmaistrul a trebuit să fugă de aici într-un chip cu totul nepotrivit, deşi se bucurase din partea mea de o primire amicală; dar în afară de aceasta, el este şi rămâne un om foarte isteţ oare, eu tot felul său smintit de a fi, pe mine mă amuză, *et cela suffit!*[248]

Doamna consilier încremeni de furie, văzându-se pusă la respect cu atâta răceală. Tocmai când se pregătea să înoate lin la vale pe firul apei, dădu, fără să bănuiască, peste o stâncă ascunsă.

Deodată în curtea castelului se stârni o larmă grozavă. Un şir lung de trăsuri intră duruind, însoţite de o puternică gardă de husari ai marelui duce. Din trăsuri coborâră primul mareşal al curţii, preşedintele, consilierii principelui, precum şi alte personalităţi de seamă din Sieghartsweiler, unde sosise vestea că la Siehartshof izbucnise o revoluţie ce ameninţa viaţa principelui. Iar acum vasalii şi alţi admiratori ai curţii veneau să facă zid în jurul persoanei sale, aducând cu ei pe apărătorii ţării, pe care îi obţinuseră, după mari rugăminţi, de la guvernator.

De atâtea jurăminte care-i dovedeau că toţi cei adunaţi erau gata să se jertfească trup şi suflet pentru înaltul lor stăpân, prinţul îşi pierdu cu desăvârşire graiul. În vreme ce, în sfârşit, tocmai se pregătea să vorbească, intră ofiţerul care comanda garda şi-l întrebă de planul de operaţii.

---

248 Şi asta ajunge! (franc.)

Când primejdia care ne-a înspăimântat se risipeşte sub ochii noştri, transformându-se într-o inofensivă sperietoare de păsări, este în firea omului ca sufletul să se umple de nemulţumire. Nu ne bucurăm că a fost o falsă primejdie, ci că am scăpat teferi de una reală.

De aceea este lesne de înţeles că prinţul abia îşi putea stăpâni iritarea pricinuită de acea larmă inutilă. Putea el oare să spună că toată zarva s-a stârnit din pricina unei întâlniri nocturne între un valet şi o cameristă? Din pricina geloziei romanţioase şi meschine a unui prinţ îndrăgostit? Se gândea în fel şi chip; liniştea plină de aşteptare din sală, întreruptă doar de nechezatul războinic al cailor husarilor, îl apăsa ca plumbul.

Într-un târziu, îşi drese glasul şi începu foarte patetic:

— Domnii mei! Miraculoasa providenţă cerească... Ce vrei, *mon ami?*

Cu această întrebare, adresată mareşalului curţii, prinţul îşi întrerupse cuvântarea. Într-adevăr, mareşalul curţii îi tot făcea plecăciuni, dându-i să înţeleagă, din priviri, că are ceva important să-i comunice. Astfel, toţi aflară vestea că prinţul Hector şi-a anunţat sosirea.

Chipul prinţului se lumină; pricepu îndată că acum putea să termine în câteva cuvinte povestea cu primejdia imaginară care-i clătinase tronul şi că-i stătea la-ndemână să transforme, ca prin farmec, onorata adunare într-o recepţie la curte. Şi chiar aşa şi procedă!

Curând intră prinţul Hector, îmbrăcat în uniformă de gală, frumos, puternic, mândru ca un semizeu. Prinţul Irenaus făcu câţiva paşi în întâmpinarea lui, dar, deodată, se dădu înapoi, ca lovit de trăsnet. Chiar în spatele prinţului Hector, se ivi prinţul Ignatius. Din nefericire, pe zi ce trecea, odrasla princiară devenea tot mai tâmpită. Se vede că husarii din curtea castelului îi plăcuseră din cale-afară, căci unul dintre ei se înduplecase să-i dea sabia, raniţa şi coiful.

Venise împodobit cu toată această strălucire şi începu să galopeze, chipurile călare, făcând sărituri scurte prin întreaga sală şi ţinând în mână sabia, pe cinci teaca zăngănea infernal, lovindu-se de duşumea. Totodată râdea şi chicotea cu o deosebită graţie.

Cu ochii sclipind de furie şi cu o voce de tunet, prinţul strigă:

— *Partez! Décampez, allez-vous-en! Tout de suite!* Speriat, Ignatius se făcu nevăzut.

Niciunul dintre cei prezenţi nu a fost atât de lipsit de tact, încât să observe prezenţa prinţului Ignatius şi întreaga scenă.

Prinţul Irenaus, pe a cărui faţă reapăru strălucitoare o expresie de blândeţe şi prietenie, schimbă câteva cuvinte cu prinţul Hector. Apoi amândoi se apropiară de cei prezenţi, schimbând, de asemenea, câteva cuvinte cu unul sau altui Recepţia se sfârşise, adică fuseseră rostite în chipul cuvenit observaţiile spirituale şi profunde, ce se fac cu asemenea prilejuri. Prinţul Irenaus şi prinţul Hector se îndreptară spre apartamentul principesei-mame, după caro – întrucât prinţul Hector stăruise să facă o surpriză iubitei sale logodnice – intrară şi în apartamentul prinţesei Hedwiga. Acolo o găsiră şi pe Julia.

Cu graba celui mai înfocat dintre îndrăgostiţi, prinţul alergă spre prinţesă şi, sărutându-i drăgăstos mâna de sute de ori, îi jură că a trăit numai cu gindul la ea; că o groaznică neînţelegere i-a pricinuit chinuri infernale şi nemaiuitând îndura despărţirea de cea pe care o adoră, acum se află în al nouălea cer.

Hedwiga îl primi cu o voioşie plină de naturaleţe, care nu-i era obişnuită. Acceptă cuvintele drăgăstoase ale prinţului, aşa cum fac logodnicele, fără a se grăbi să răspundă la ele. Ba chiar nu se dădu în lături să glumească în legătură cu ascunzătoarea prinţului, spunând că nu-şi poate închipui o

metamorfoză mai nostimă decât transformarea unui calapod de scufie într-un cap de prinţ. Căci aşa ceva părea să fie capul care se arătase la fereastra pavilionului. De aici au pornit fel de fel de glume între fericiţii logodnici; până şi prinţul Irenaus părea că se amuză de ele. Înălţimea-sa era acum încredinţată definitiv de marea eroare a doamnei Benzon în ceea ce priveşte pe Kreisler căci, după părerea lui, dragostea Hedwigăi faţă de cel mai frumos dintre bărbaţi era cât se poate de evidentă. Spiritul şi înfăţişarea prinţesei păreau să fi atins culmea înfloririi, aşa cum e întâmplă logodnicelor fericite. Cu totul altfel stăteau însă lucrurile cu Julia. Un fior de spaimă o străbătu în clipa când îl zări pe prinţ. Cu faţa palidă ca ceara, stătea cu ochii plecaţi în jos, nemişcată, abia ţinându-se pe picioare.

După o bună bucată de vreme, prinţul Hector se întoarse spre ea.

— Domnişoara Benzon, dacă nu mă înşel?

— O prietenă din copilărie a prinţesei; sunt ca două Burori.

În timp ce prinţul Irenaus rostea aceste cuvinte, prinţii Hector luă mâna Juliei, şoptind abia auzit:

— Tot ce am spus era numai pentru tine!

Julia se clătină de spaimă şi ochii i se umplură de lacrimi. Ar fi căzut la pământ, dacă prinţesa nu i-ar fi împins repede un scaun.

— Julia, îi şopti ea, aplecându-se asupra bietei fete, ţine-ţi firea! Nu-ţi dai seama ce luptă grea duc eu?

Prinţul Irenaus deschise uşa, poruncind să se aducă *Eau de Luce*[249].

---

249 Medicament folosit în cazuri de leşin.

— Aşa ceva n-am la mine, răspunse maestrul Abraham, apărând în uşă. Dar am eter. A leşinat cineva? Eterul poate ajuta şi el.

— Atunci intră repede, maestre, Abraham, şi îngrijeşte-te de domnişoara Julia, zise prinţul Irenaus.

Însă în clipa când maestrul Abraham intră în sală, se întâmplă ceva cu totul neobişnuit.

Palid ca un mort, prinţul Hector privea ţintă la bătrân. Părea că părul i se zbârleşte, iar fruntea i se acoperi cu broboane de sudoare rece. Făcu un pas înainte, cu trupul plecat, cu braţele întinse spre maestrul Abraham; semăna cu Macbeth, în clipa când îngrozitoarea fantomă însângerată a lui Banco se aşează fără veste pe locul rămas liber la masă. Calm, maestrul îşi scoase sticluţa şi dădu să se apropie de Julia.

Atunci prinţul Hector păru că-şi vine în fire.

— Severino, dumneata eşti oare? şopti el cu glas sugrumat de groază.

— Chiar eu, răspunse maestrul Abraham, fără să-şi piardă câtuşi de puţin cumpătul şi fără să-şi schimbe expresia feţei. Chiar eu, şi mă bucur că vă mai amintiţi de mine, înălţimea-voastră. Acum câţiva ani, am avut cinstea să vă fac un mic serviciu la Neapole.

Maestrul se mai apropie cu încă un pas. Atunci prinţul îl apucă de braţ şi-l trase la o parte. Urmă o scurtă convorbire, pe care nimeni dintre cei din sală nu o înţelese, pentru că amândoi vorbeau prea repede şi în dialect napolitan.

— Severino!... Cum a ajuns portretul în mâna acelui om?

— I l-am dat eu ca să-i servească drept scut împotriva domniei-voastre.

— El stie?

— Nu.

— Ai să taci!

— Deocamdată, da?

— Severino! Toți diavolii au tăbărât pe mine! Ce înseamnă pentru dumneata „deocamdată”?

— Adică atâta vreme cât ai să fii cumsecade şi ai să laşi; în pace pe Kreisler şi pe fata cea de colo. Prințul Hector îl părăsi pe maestrul Abraham şi se îndreptă spre o fereastră. În acest răstimp Julia îşi venise în fire. Privindu-l pe bătrân cu expresia unei dureri de nedescris, spuse abia şoptit:

— Scumpul meu maestru? Sigur că dumneata mă poți salva? Nu-i aşa că multe lucruri îți stau în putere?

Ştiința dumitale mai poate încă să îndrepte tot?

În cuvintele Juliei maestrul întrezări o legătură miraculoasă cu convorbirea de adineauri, ca şi când într-o viziune supremă a visului, ea ar fi înțeles tot şi ar cunoaşte acum întreaga taină!

— Eşti un înger, îi şopti maestrul la ureche. De aceea demonul negru al păcatului nu are nicio putere asupra ta. Încrede-te în mine; nu te teme de nimic şi adună-ți toate puterile sufleteşti. Gândeşte-te şi la Johannes al nostru!

— Ah, exclamă fata îndurerată. Ah, Johannes! Nu-i aşa, maestre, că se va întoarce? Am să-l revăd? —Bineânțeles, răspunse bătrânul, punând un deget pe buze.

Julia pricepu.

Prințul Hector se străduia să pară la largul lui. Povesti că omul căruia, după cât a înțeles el, i se spune aici maestrul Abraham, a fost cu mulți ani în urmă martorul unei întâmplări foarte tragice, petrecute la Neapole şi în care prințul recunoaşte că a fost amestecat şi el. Acum nu e momentul potrivit să istorisească această întâmplare, dar o va face cu cel dintâi prilej.

Furtuna ce-i bântuia însă sufletul era prea violentă, ca să nu apară la suprafață vârtejurile stârnite de ea. De aceea chipul lui răvăşit, din care dispăruse orice picătură de sânge, nu se potrivea cu conversația uşoară pe care se

străduia s-o întreţină ca să poată trece peste momentul critic. Prinţesa însă reuşea mult mai bine să biruie încordarea acelei clipe. Cu o ironie, care transforma bănuiala şi ciuda într-un subtil persiflaj, îl cicălea pe prinţ, urmărindu-l prin labirintul propriilor lui gânduri. Iar el, om de lume rafinat, dispunând pe deasupra şi de toate armele depravării – care distruge tot ce este adevăr, tot ce este viaţă – se simţea neputincios în faţa acestei fiinţe ciudate. Cu cât conversaţia Hedwigăi devenea mai vioaie, cu cât fulgerele sarcasmului ei cădeau mai aprinse şi mai orbitoare, cu atât, prinţul se simţea mai năucit, mai speriat, pînă ce, în sfârşit, această senzaţie deveni insuportabilă şi prinţul se îndepărtă în grabă.

Cât îl priveşte pe prinţul Irenaus, se petrecea în el ceea ce i se întâmpla totdeauna cu prilejul unor asemenea ciocniri – adică nu ştia ce să creadă despre el. Se mulţumi cu câteva frânturi de fraze franţuzeşti, fără nicio însemnătate, la care înaltul oaspete îi răspunse în acelaşi fel. Tocmai când prinţul Hector ieşea pe uşă, Hedwiga, deodată schimbată cu totul, privi încremenită podeaua, apoi strigă tare, cu glas sfâşietor:

— Văd urma de sânge a ucigaşului!

Apoi, părând că se trezeşte din vis, o strânse furtunos la piept pe Julia şi-i şopti:

— Copilă, biata mea copilă, nu te lăsa amăgită!

— Mistere, ro; ti prinţul Irenaus iritat. Mistere, închipuiri, nerozii, himere romantice. *Ma foi*[250] nu-mi mai recunosc curtea! Maestre Abraham! Dumneata care-mi repari ceasornicele când nu merg bine, n-ai vrea, n-ai putea oare să te uiţi puţin ce s-a stricat la acest mecanism al curţii, care până acum nu s-a poticnit niciodată?... Dar, spune-mi, ce-i cu acest Severino?

---

250 Pe legea mea (franc).

— Sub acest nume mi-am demonstrat la Neapole scamatoriile optice şi mecanice, răspunse maestrul.

— Aşa... aşa... îngână prinţul Irenaus, privindu-l ţintă, ca şi cum i-ar fi plutit o întrebare pe buze.

Dar se întoarse brusc şi părăsi încăperea fără să scoată un cuvânt.

Lumea credea că doamna Benzon se afla în apartamentul principesei-mame; în realitate însă, se dusese la locuinţa ei.

Julia dorea să iasă la aer; maestrul Abraham o conduse, în parc unde, plimbându-se prin aleile pe jumătate desfrunzite, vorbiră despre Kreisler şi despre şederea lui la abaţie. Ajunseră astfel pină la pavilionul de pescuit. Julia intră să se odihnească. Scrisoarea lui Kreisler se afla pe masă. Maestrul socoti că nu conţinea ceva ce n-ar trebui să afle tânăra fată.

În timp ce citea scrisoarea, obrajii Juliei se îmbujorară şi o lumină dulce îi străluci în ochi, oglindind adânca ei bucurie.

— Vezi, copila mea, spuse maestrul prietenos, cum sufletul bun al lui Johannes îţi vorbeşte, aducându-ţi mângâiere, chiar şi din depărtare? Mai trebuie oare să te temi de ceva când statornicia, dragostea şi curajul te ocrotesc de urmăririle celor răi?

— Doamne, milostive, păzeşte-mă de mine însămi! exclamă Julia, ridicându-şi privirea spre cer. Tresări de groază la sunetul cuvintelor pe care ea însăşi le rostise fără voie. Aproape în nesimţire, căzu în jilţ, acoperindu-şi cu amândouă mâinile faţa învăpăiată.

— Nu te înţeleg, fetiţo, oftă maestrul; poate că nici tu nu te înţelegi pe tine însăţi. De aceea ar fi bine să-ţi cercetezi adâncurile sufletului şi să nu încerci să închizi ochii asupra vreunui lucru, din slăbiciune şi din dorinţa de a te cruţa.

În timp ce Julia era cufundată într-o meditaţie adâncă, maestrul, cu braţele încrucişate pe piept, privea în sus spre tainicul glob de cristal.

Simțea că inima i se topeşte de dor şi de o miraculoasă presimțire.

— Da, pe tine trebuie să te întreb, şopti el, cu tine trebuie să mă sfătuiesc, tu, splendidă şi luminoasă taină a vieții mele! Vorbeşte, vreau să-ți aud glasul! Ştii că n-am, fost niciodată josnic, chiar dacă unii au avut părerea asia despre mine. Căci în piept mi-a ars totdeauna flacăra dragostei, care e spiritul cosmic însuşi; în inimă mi-a mocnit scânteia pe care suflarea ta a prefăcut-o în flacăra vie. Să nu crezi Chiara, că dacă inima mi-a îmbătrânit, înseamnă că a şi înghețat şi că nu mai poate bate tot atât de tare ca atunci când te-am smuls din ghearele neomenosului Sever rino. Să nu crezi că astăzi sunt mai puțin vrednic de tine ca atunci, când tu însăți ai pornit în căutarea mea. Da? Lasă-mă să-ți aud glasul. Cu sprinteneala unui tânăr voi porni pe urmele sunetului dulce şi voi alerga până te voi găsi. Atunci vom fi iarăşi împreună şi, într-o magică întovărăşire, ne vom ocupa de magia înaltă, pe care toți oamenii, chiar şi cei mai de rând, sunt siliți s-o recunoască, deşi nu cred în ea. Iar dacă trupul tău nu mai pribegeşte pe acest pământ, dacă glasul tău coboară spre mine din înălțimile lumii spiritelor, chiar şi aşa voi fi mulțumit şi voi deveni mai puternic decât până acum. Dar nu, nu! Cum sunau cuvintele pe care le-ai rostit pentru mine?

Pe acei care iubesc
Moartea rece nu-i răpune.
Cei ce-n zori se chinuiesc
Veseli sunt la soare-apune!

— Maestre! exclamă Julia, care se ridicase din jilț şi îl ascultase uimită. Cu cine vorbeşti? Ce ai de gând să faci? Ai rostit numele lui Severino. Prințul Hector, când şi-a venit în

fire din spaimă, nu ți s-a adresat oare tot cu acest nume? Ce mister cumplit se ascunde aici?

La auzul cuvintelor fetei, bătrânul se trezi brusc din starea lui de exaltare şi pe față i se zugrăvi – lucru ce nu i se mai întâmplase de mult – acea amabilitate ciudată, aproape un rânjet, care contrasta uimitor cu firea-i atât de sinceră, şi dădea întregii lui înfățişări aerul unei caricaturi cam sinistre.

— Frumoasă domnişoară, rosti el cu glasul strident, cu care scamatorii de bâlci obişnuiesc să-şi laude arta; frumoasă domnişoară, încă un pic de răbdare şi voi avea cinstea să vă arăt aici, în pavilionul acesta, lucrurile cele mai minunate; aceşti pitici care dansează, acest turc mititel care ghiceşte vârsta tuturor celor de față, aceste automate, aceste palingeneze[251], aceste tablouri deformate şi aceste oglinzi optice – toate, toate acestea sunt nişte jucării magice foarte frumoase, dar cea mai desăvârşită dintre ele îmi lipseşte încă. Fata mea invizibilă este aici! Vă rog să observați – iat-o că s-a instalat acolo sus, în globul de cristal. Dar deocamdată nu vorbeşte; e obosită de o lungă călătorie, căci vine direct din depărtata Indie. Peste câteva zile, frumoasă domnişoară, va veni şi invizibila mea, şi atunci o veți întreba despre prințul Hector, despre Severino şi despre alte lucruri din trecut şi din viitor! Acum, însă, să ne distrăm puțin.

Cu aceste cuvinte, maestrul începu să alerge prin cameră cu repeziciunea şi sprinteneala unui tânăr, întorcând arcurile maşinilor şi potrivind oglinzile magice. Toate ungherele prinseră deodată viață; automatele începură să umble prin odaie întorcându-şi capetele, un cocoş artificial începu să cânte bătând din aripi, în timp ce nişte papagali

---

[251] Reîntoarceri la viața după moartea aparentă. Aici, în sens de ființe care trec prin stadiile de dezvoltare ale strămoşilor, deci înapoiate.

țipau strident. Şi Julia, şi chiar şi maestrul aveau senzația că se află în acelaşi timp în odaie şi afară. Deşi era destul de deprinsă cu asemenea scamatorii, fata simți totuşi că o străbate un fior de groază față de ciudata stare de spirit a bătrânului.

— Maestre! exclamă ea speriată, ce-i cu dumneata? Ce ți s-a întâmplat?

— Copila mea, îi răspunse el, revenind la un ton serios. Mi s-a întâmplat ceva frumos şi minunat, dar tu nu trebuie să afli. Ba nu! Să lăsăm pe aceşti morți înviați să-şi facă singuri năzbâtiile lor, în timp ce eu îți voi destăinui anumite lucruri, în măsura în care îți va fi de folos şi necesar să afli. Dragă Julia, propria ta mamă păstrează față de tine o taină în inima ei! eu ți-o voi dezvălui, pentru ca să-ți dai seama de primejdia care pluteşte în jurul tău şi să te poți feri de ea. Află deci, fără niciun înconjur că, doamna consilier a luat hotărârea fermă să te...

(M.r.p.)...totuşi să renunț la asta. Tinere motan, fii modest ca mine şi nu te repezi îndată şi cu orice prilej la versuri, când o proză simplă şi cinstită îți e de-ajuns ca să-ți poți toarce gândurile! într-o carte scrisă în proză, versurile trebuie să joace rolul slăninii din cârnați, adică săi împăneze când şi când cu mici bucățele, dând astfel întregului amestec un luciu gras şi un gust mai dulce şi mai plăcut. Nu mi-e câtuşi de puțin teamă că unii colegi-poeți vor găsi că această comparație este prea banală şi lipsită de noblețe, căci ea a fost inspirată de una din mâncărurile noastre preferate şi, într-adevăr, un vers bun, pus într-un roman mediocru, poate fi tot atât de folos, ca şi o bucățică de slănină grasă într-un cârnat uscat. O spun ca un motan cu experiență şi cu multă cultură estetică. Cu toate că întreaga atitudine a lui Ponto, stilul său de viață şi felul în care se străduia să rămână în grațiile stăpânului său îmi păreau nedemne, ba chiar jalnice în lumina principiilor mele

morale şi filosofice de până atunci, totuşi aerul său nestingherit, eleganța lui, fermecătoarea lui superficialitate în relațiile mondene mă ispiteau grozav. Mă străduiam din răsputeri să mă conving că, având formația ştiințifică şi seriozitatea de care dădeam dovadă in tot ce făceam, mă aflu pe o treaptă mult mai înaltă decât ignorantul Ponto, care din ştiințe a spicuit numai câte ceva. Dar un sentiment, pe care nu-l puteam înăbuşi, îmi spunea limpede că Ponto m-ar pune totdeauna în umbră; eram nevoit să recunosc existența unei trepte sociale mai distinse, din care făcea parte şi pudelul Ponto.

Un cap genial ca al meu are, cu orice prilej şi la orice experiență ce o face în viață, gândurile lui proprii şi originale. De aceea, meditând asupra stării mele de spirit şi asupra relațiilor mele cu Ponto, am ajuns la unele considerații foarte înțelepte, care ar merita să fie aduse la cunoştință şi altora. „Cum se face, îmi spuneam eu, frecându-mi gânditor fruntea cu laba, că poeți şi filosofi de seamă, de altfel foarte inteligenți şi buni cunoscători ai lumii, sunt atât de neputincioşi în relațiile lor cu aşa-zisa societate distinsă? Totdeauna se pomenesc în locul unde tocmai în clipa aceea n-ar trebui să se afle, vorbesc tocmai atunci când ar trebui să tacă, şi, dimpotrivă, tac tocmai când t r ebuie să spună ceva; năzuințele lor merg în răspăr cu rânduielile sociale, aşa cum s-au format ele; astfel că se rănesc pe ei înşişi şi jignesc şi pe ceilalți; într-un cuvânt, seamănă cu unul care, tocmai când un grup vesel iese pe poartă, ducându-se la plimbare, dă buzna să intre, tulburând cu insistențele lui întreaga lume. Ştiu că aceasta se atribuie lipsei de maniere civilizate, care nu pot fi învățate la masa de scris. Totuşi, sunt de părere că aceste maniere civilizate pot fi uşor însuşite si că acea stângăcie invincibilă de care vorbeam trebuie să aibă şi un alt motiv. Un mare poet sau filosof n-ar fi ceea ce este, dacă n-ar avea

sentimentul propriei sale superiorități spirituale; totodată, însă, el n-ar avea acest sentiment profund, propriu oricărui om cu adevărat spiritual, dacă nu şi-ar da seama că această superioritate nu poate fi recunoscută; căci tulbură acel echilibru a cărui menținere este preocuparea permanentă şi de căpetenie a aşa-zisei lumi bune. Acolo, orice glas trebuie să răsune în cel mai perfect acord cu ansamblul; dar tonul poetului distonează şi, dacă în unele împrejurări ar putea fi un ton foarte, potrivit, totuşi, în anumite clipe, tonul lui e foarte nepotrivit, pentru că nu se acordează cu ansamblul. Tonul potrivit însă, la fel ca şi bunul-gust, înseamnă să respingi tot ce este nepotrivit." Mai departe: „Socot că neplăcerea pe care o creează contradicția dintre acest sentiment de superioritate şi manifestarea iui adecvată, îi împiedică pe filosoful sau pe poetul lipsit de experiența vieții mondene să vadă lucrurile în ansamblu şi să planeze deasupra lor. Este necesar ca, în momentul de care vorbeam, acesta să nu-şi supraevalueze superioritatea spirituală şi, dacă reuşeşte, atunci nu va supraevalua nici manierele civilizate ale aşa-zisei lumi bune care, în ultimă analiză, se rezumă la grija de a rotunji asperitățile şi de a reduce toate fizionomiile la una singură, şi tocmai de aceea ea nu se mai poate numi o fizionomie. Şi atunci, eliberat de acea stare neplăcută, va recunoaşte cu uşurință natura adevărată a acestei lumi superioare şi civilizate, precum şi premizele meschine pe care se întemeiază. Şi această constatare îi uşurează integrarea în lumea stranie, în care manierele civilizate sunt considerate indispensabile.

Un caz special îl prezintă artiştii, poeții, scriitorii, pe care vreo persoană importantă îi invită uneori în cercul său, pentru ca, potrivit moravurilor vremii, să poată pretinde că e un fel de Mecena. Din nefericire, aceşti artişti au de obicei ceva care aduce a meşteşugar şi de aceea sunt ori de o

umilință vecină cu slugărnicia, ori de o proastă creştere care seamănă a mitocănie."

(Nota Editorului:

— Îmi pare rău, Murr, că te împăunezi atât de des cu penele altora. Am toate motivele să mă tem că eşti în primejdie în felul acesta să pierzi mult în ochii cititorilor. Nu crezi că toate aceste considerații, cu care te făleşti atât, vin direct din gura capelmaistrului Johannes Kreisler? Şi e oare cu putință ca tu să fi acumulat atâta înțelepciune şi experiență a vieții încât să vezi atât de adânc în sufletul unui scriitor din specia umană, care este cel mai minunat lucru pe acest pământ?)

„Şi, continuam eu să cuget, de ce oare n-ar fi cu putință, ca un motan inteligent şi plin de spirit, fie el poet, scriitor sau pictor, să reuşească să atingă acea cunoaştere a civilizației superioare, în toată importanța ei, şi s-o practice el însuşi, în toată frumusețea şi eleganța manifestărilor ei exterioare? Oare natura a acordat numai câinilor privilegiul acestor maniere civilizate? în privința îmbrăcămintei, felului de viață, a purtărilor şi deprinderilor, noi, motanii, ne deosebim într-adevăr într-o anumită măsură de neamul acela semeț, totuşi avem şi noi carne şi sânge, trup şi suflet, şi, la urma urmei, câinii fac aceleaşi lucruri ca şi noi pentru a-şi continua existența. Şi câinii trebuie să mănânce, să bea, să doarmă etc.; şi pe ei îi doare când sunt bătuți." Atunci am luat hotărârea să urmez întru totul învățăturile tânărului şi distinsului meu prieten pudelul Ponto şi, în deplină armonie cu mine însumi, m-am întors în camera maestrului meu. O simplă privire, aruncată în oglindă, m-a convins pe loc că însuşi faptul că am luat hotărârea fermă de a năzui spre un mai înalt grad de civilizație a fost de-ajuns ca să influențeze în mod favorabil înfățişarea mea exterioară. M-am contemplat cu multă satisfacție. Există

oare un sentiment mai plăcut decât acela al mulțumirii de sine? Am început să torc?

În ziua următoare, nu m-am mulțumit să stau în prag, ci am pornit să mă plimb pe stradă. Deodată l-am zărit în depărtare pe domnul baron Alzibiades von Wipp, in urma căruia sărea voios prietenul meu Ponto. Nici nu se putea ceva mai binevenit. Am luat o atitudine cât se poate de demnă şi de distinsă şi m-am apropiat de prietenul meu cu acea grație care, fiind un dar neprețuit al generoasei naturi, nu poate fi învățată prin niciun fel de artificiu. Dar, grozăvie! Ce-mi era scris să pățesc?! îndată ce mă văzu, baronul se opri şi mă privi foarte atent prin lornieta lui. Apoi strigă:

— *Allons!* Ponto! Pisica, pisica! Pe ea!

Iar Ponto, acest prieten fățarnic, se năpusti asupra mea cu o furie turbată! îngrozit şi uluit de această josnică trădare, n-am fost în stare să-i opun nicio împotrivire. M-am lipit de pământ cât am putut, ca să mă feresc de dinții ascuțiți, pe care pudelul mi-i arăta mârâind. Ponto sări însă de câteva ori peste mine, fără să mă apuce şi-mi şopti la ureche:

— Murr! Nu fi prost şi nu te teme! Nu vezi că nu e în serios? Vreau numai să-mi mulțumesc stăpânul!

Apoi îşi reluă săriturile şi chiar se prefăcu că mă apucă de urechi, fără să-mi pricinuiască însă niciun rău.

— Şi acum, îmi şopti el în sfârşit, spală putina, Murr! Fugi pe ferestruica aceea de la pivniță!

N-am aşteptat să mi-o spună de două ori şi am şters-o cu iuțeala unui fulger. Cu toate încredințările lui Ponto că nu-mi va pricinui niciun rău, mi-era totuşi frică, pentru că, în asemenea cazuri critice, nu ştii niciodată dacă prietenia e destul de puternică, încât să poată rezista firii cu care te naşti.

După ce m-am vârât în beci, Ponto a continuat să joace comedia pe care o începuse în cinstea stăpânului său.

Mârâia şi lătra în faţa ferestruicii, încerca să-şi vâre botul printre gratii, se prefăcea că turbează de furie pentru că i-am scăpat şi acum nu mă mai putea urmări.

— Ei, vezi, şoptea el în vremea asta, îţi dai seama acum de roadele binefăcătoare ale unui grad superior de civilizaţie? În clipa aceasta i-am dovedit stăpânului meu că sunt cuminte şi ascultător, fără ca totuşi să-mi fac din tine un duşman, dragă Murr. Aşa se poartă un adevărat om de lume, pe care soarta l-a predestinat să fie o unealtă în mâinile altora mai puternici. Atunci când e asmuţit, el trebuie să atace, dar totodată să dea dovadă de atâta abilitate, încât să muşte numai dacă e şi în interesul lui.

M-am grăbit să-i împărtăşesc dorinţa mea fierbinte de a-mi însuşi şi eu cite ceva din înaltul lui grad de civilizaţie şi l-am întrebat dacă vrea să mă primească învăţăcel şi cum am putea proceda. Ponto a stat o clipă pe gânduri, apoi mi-a spus că cel mai bun lucru ar fi să-mi fac mai întâi o idee clară şi concretă despre lumea bună în care are el acum privilegiul să trăiască. Pentru aceasta nimic nu era mai indicat decât să-l însoţesc în seara aceea la fermecătoarea Badine, care primeşte în timpul spectacolelor de teatru. Badine era o femeiuşcă de ogar în serviciul soţiei mareşalului curţii princiare.

M-am dichisit cât am putut mai bine, am aruncat o privire în Knigge şi am răsfoit câteva din piesele cele mai recente ale lui Picard[252], pentru ca, la caz de nevoie, să pot arăta că sunt versat şi în literatura franceză, apoi am coborât la uşă. Ponto nu se lăsă mult aşteptat. În cea mai bună înţelegere, am luat-o de-a lungul străzii şi curând am ajuns în camera viu luminată a Badinei, unde am găsit o adunare pestriţă de şpiţi, pudeli, mopşi, căţeluşi de salon şi ogari de casă; unii

[252] Louis-Benoic Picard (1769 — 1828), autor francez de comedii.

şedeau în cerc, alţii formau mici grupuri prin unghere. Am simţit că inima îmi bate puternic în această societate de fiinţe cu natură duşmănoasă. Unii dintre pudeli îmi aruncau priviri mirate şi dispreţuitoare, de parcă ar fi vrut să zică: „Ce caută acest motan ordinar printre noi, fiinţe sublime?” Din când în când, câte un şpiţ elegant îşi rânjea colţii şi-mi dădeam seama cât de bucuros şi i-ar fi înfipt în mine, dacă buna-cuviinţă, demnitatea şi educaţia morala a oaspeţilor nu ar fi interzis orice fel de încăierare. Ponto mă scoase din încurcătură, prezentându-mă frumoasei gazde, care mă asigură cu o graţioasă condescendenţă cât demult se bucura să numere printre oaspeţii ei un motan atât de celebră ca mine. Abia acum, după ce Badine schimbase câteva cuvinte cu mine, unii dintre oaspeţi începură şi ei să-mi acorde mai multă atenţie, cu o bonomie adevărat câinească, adresându-mi cuvântul şi pomenindu-mi de calitatea mea de autor şi de operele mele, care i-ar fi amuzat uneori grozav. Toate acestea îmi măguleau vanitatea şi aproape nu observam că toţi cei care mă întrebau nu-mi mai aşteptau răspunsul, că-mi lăudau talentul fără să-l cunoască şi că-mi elogiau operele fără să le fi înţeles. Un instinct natural mă învăţa cum să răspund, şi anume, fără a ţine seama de întrebare, să dau o replică scurtă şi în termeni atât de generali, încât s-ar fi putut potrivi în orice caz să nu am nicio părere şi să mă feresc să abat conversaţia de la o superficialitate plată spre profunzimi. Ponto îmi spuse în treacăt că un bătrân şpiţ i-ar fi declarat că, pentru un motan, sunt destul de amuzant şi că am aptitudini pentru o conversaţie frumoasă. Aşa ceva bucură chiar şi pe insul cel mai pesimist!

Istorisind în *Confesiunile* sale cum a furat o panglică şi a văzut, fără să îndrăznească a mărturisi adevărul, că o biată fată a fost pedepsită pentru furtul săvârşit de el, Jean-Jacques Rousseau recunoaşte cât de greu îi este să facă

abstracție de acest abis al sufletului său. Acum mă aflu exact în aceeaşi situație ca şi acel respectabil autobiograf. Deşi nu am de mărturisit nicio crimă, totuşi, pentru a rămâne credincios adevărului, nu am dreptul să trec sub tăcere imensa prostie pe care am comis-o in seara petrecută la Badine şi care, încă mult timp după aceea, m-a tulburat adânc, ba chiar mi-a pus rațiunea în primejdie. Dar nu-i oare tot atât de greu, ba chiar adesea şi mai greu, să recunoşti o prostie decât să mărturiseşti o crimă?

Iată ce s-a întâmplat: foarte curând am început să mă simt atât de nemulțumit şi de indispus, încât ardeam de dorința să mă văd iar la adăpost, sub soba maestrului meu, departe de camera Badinei. Eram strivit de un plictis fără margini care, până la urmă, m-a făcut să uit orice conveniență. M-am furişat încetişor într-un colț mai depărtat, ca să mă las pradă toropelii la care mă îmbia conversația din jurul meu. Această conversație – pe care, la început, din pricina proastei mele dispoziții, o socotisem, în chip greşit, ca o pălăvrăgeală anostă şi stupidă – îmi părea acum un uruit monoton de moară, prielnic unei stări foarte plăcute de visare vagă, căreia îi urmează îndată somnul adevărat. Tocmai când eram cufundat în această visare vagă, în acest uşor delir, am simțit deodată ca o lumină puternică străbătând prin pleoapele mele închise. Deschizind ochii am văzut chiar în fața mea o domnişoară ogar, frumoasă şi albă ca zăpada: era, după cum am aflat mai târziu, Minona, fermecătoarea nepoată a Badinei.

— Domnul meu, rosti Minona cu acel gungurit dulce care nu poate să nu trezească un viu ecou în pieptul înflăcărat al unui tânăr, de ce stați atât de retras şi de singuratic? Cred că vă plictisiți! îmi pare foarte rău! Dar se înțelege că un poet, atât de mare şi de profund ca dumneavoastră, plutind în sfere înalte, trebuie să găsească foarte plată şi superficială agitația vieții mondene obişnuite.

M-am ridicat cam jenat şi am regretat îndată faptul că firea mea înnăscută, mai puternică decât toate teoriile bunelor maniere, m-a făcut, fără voie, să-mi arcuiesc spinarea aşa cum obişnuiesc pisicile, lucru de care Minona păru că zâmbeşte. Dar revenind îndată la bunele maniere, am luat lăbuţa Minonei, am dus-o la buze şi i-am vorbit de momentele de inspiraţie de care un poet este adesea copleşit. Minona m-a ascultat cu atâta luare-aminte, arătându-mi vădit cea mai sinceră simpatie, încât m-am ridicat tot mai mult spre sferele înalte ale poeziei pure şi până la urmă nici eu nu prea pricepeam ce spuneam. Probabil că Minona mă înţelegea tot atât de puţin; dar părea grozav de entuziasmată şi m-a asigurat că încă de multă vreme ardea de dorinţa de a-l cunoaşte pe genialul Murr şi că una din clipele cele mai fericite din viaţa ei e cea de faţă. Ce să mai spun?! Curând s-a vădit că Minona îmi citise operele, poeziile mele cele mai sublime – dar nu numai atât! nu numai că le citise, ci înţelesese şi tâlcul lor cel mai adânc! Multe dintre ele le ştia pe dinafară şi mi le-a recitat cu o însufleţire şi o graţie care m-au transportat în al nouălea cer al poeziei, mai ales că ceea ce auzeam din gura celei mai frumoase reprezentante a speciei sale erau versurile *mele.*

— O, preafrumoasă domnişoară! am exclamat eu în culmea încântării; m-aţi înţeles! Aţi învăţat pe dinafară versurile mele! O, ceruri divine! Poate fi oare o fericire mai mare pentru un poet care năzuieşte spre înălţimi?

— Murr, şopti Minona, motane genial, cum ţi-ai putea închipui că o inimă sensibilă, un suflet însetat de poezie ar putea rămâne străin faţă de poet?

Rostind aceste cuvinte, Minona a scos un suspin adânc şi acest suspin mi-a dat lovitura de. Graţie. Nici nu se putea altfel! M-am îndrăgostit atât de tare de frumoasa domnişoară ogar încât, orbit şi cu mintea rătăcită, nici nu

mi-am dat seama cum, în toiul entuziasmului, s-a întrerupt şi a început a flecari dintr-o dată cu un fante de mops despre tot felul de banalităţi, şi cum apoi, tot restul serii m-a evitat, tratându-mă într-un fel care ar fi trebuit să-mi arate limpede că tot entuziasmul şi toate laudele ei se refereau la propria-i persoană. Într-un cuvânt, m-am purtat până la sfârşit ca un idiot, care nu vede nimic, ţinându-mă scai după frumoasa Minona, cântând-o în versuri minunate, făcând din ea eroina a tot felul de poveşti fermecătoare şi năstruşnice, vârându-mă în nişte grupuri unde nu aveam ce căuta şi primind în schimb numai bobârnace, jigniri dureroase şi dispreţ.

Adesea, în momente de luciditate, vedeam toată neghiobia purtării mele; îmi aminteam însă din nou, prosteşte, de Tasso şi de alţi poeţi mai recenţi, care simţeau cavalereşte şi care nu se gândeau decât la înalta stăpână a gândurilor lor, căreia îi închinau cântecele lor şi pe care o adorau de la distanţă, ca eroul acela din La Mancha pe Dulcineea lui. Şi atunci mă cuprindea iarăşi dorinţa să nu fiu mai prejos şi mai puţin poetic decât ei, şi juram credinţă eternă nălucirii visurilor mele de dragoste, graţioasei şi albei fecioare de ogar pe care voiam s-o slujesc cavalereşte până la ultima mea suflare. Cuprins de această ciudată sminteală, am făcut prostie după prostie, până când şi prietenul meu Ponto a găsit de cuviinţă să mă părăsească, după ce mă avertizase serios de; primejdioasele mistificări şi curse ce mi le întindeau la tot pasul. Cine ştie ce mi s-ar mai fi întâmplat, dacă steaua mea norocoasă n-ar fi vegheat asupra-mi! Această stea norocoasă m-a îndemnat să mă strecor într-o seară, târziu, la Badine, cu singura dorinţă de a o vedea pe iubita mea Minona. Am găsit însă uşa încuiată. Zadarnic am aşteptat, sperând că se va ivi vreun prilej să pătrund înăuntru. Cu inima plină de dragoste şi de dor voiam cel puţin să vestesc iubitei mele că sunt în preajmă-i. Am

intonat sub fereastră cea mai duioasă melodie spaniolă din cite au fost concepute şi compuse vreodată. Trebuia să fi fost ceva din cale-afară de jalnic!

Am auzit-o pe Badine lătrând, am desluşit chiar şi mârâitul dulce al Minonei. Înainte de a fi putut să-mi dau seama ce se întâmplă, fereastra s-a deschis şi m-am pomenit cu o găleată de apă rece ca gheața, drept în cap. E lesne de închipuit cu ce repeziciune m-am retras pe domeniul meu. Jarul interior şi apa rece ca gheața pe blană sunt atât de puțin în armonie, încât e cu neputință să rezulte ceva bun. Urmarea e cel puțin o febră – ceea ce s-a şi întâmplat. Ajuns acasă, am simțit că frigurile încep să mă scuture cu putere. Probabil că, după paloarea feței, după privirea stinsă a ochilor şi fierbințeala frunții, precum şi după pulsul meu neregulat, maestrul şi-a dat seama că sunt bolnav. Mi-a adus puțin lapte cald, pe care l-am sorbit cu lăcomie, pentru că de sete mi se lipise limba de cerul gurii. Apoi, înfăşurându-mă în pled, m-am lăsat în voia bolii. Ea început am delirat despre civilizație superioară, ogari de casă ş.a.m.d., dar încetul cu încetul somnul mi s-a liniştit şi, până la urmă, a devenit atât de adânc încât, fără exagerare, cred că am dormit trei zile şi trei nopți în şir.

După ce, în sfârşit, m-am trezit, m-am simțit uşor şi liber; eram pe deplin vindecat de febră şi – o, minune! – şi de dragostea mea smintită. Îmi dădeam seama perfect de prostia în care mă târâse pudelul Ponto, de nerozia ce-o făcusem, amestecându-mă – eu, care eram născut motan – printre câinii, care mă dispreț uiau pentru că nu erau în stare să-mi înțeleagă spiritul profund şi care, fiind nişte ființe fără valoare, erau siliți să se țină de forme, neputându-mi oferi, prin urmare, decât o coajă fără miez. Dragostea pentru artă şi ştiință se trezi în mine cu o forță nouă şi atmosferă intimă din casa maestrului meu mă atrăgea mai mult, ca oricând. Au venit astfel lunile

maturității şi ale bărbăției; nu eram nici motan-burş, nici leu de salon, şi simțeam că nu trebuie să fii niciunul, nici altul ca să te cultivi şi să te formezi pentru a corespunde celor mai înalte şi mai profunde cerințe ale vieții.

Maestrul meu trebuia să facă o călătorie si găsi cu cale să mă dea în gazdă la prietenul lui, capelmaistru! Johannes Kreisler. Întrucât o dată cu această schimbare de reşedință începe o nouă perioadă a vieții mele, o închei pe cea actuală, din care, tu, tinere motan, cred că vei putea extrage numeroase şi bune învățăminte pentru viitorul tău...

(F.m.)...zgomote depărtate şi înăbuşite parcă îi ajungeau la ureche şi i se părea că aude paşii călugărilor pe coridoare. Când Kreisler se trezi de-a binelea văzu, într-adevăr, pe fereastră, biserica luminată şi auzi murmurul coiului. Slujba de la miezul nopții se terminase de mult, prin urmare se întâmplase ceva cu totul neobişnuit. Kreisler presupuse că o moarte fulgerătoare si neprevăzută răpise dintre cei vii pe vreunul din călugării bătrâni, care, potrivit obiceiului mănăstiresc, fusese depus în biserică. Se îmbrăcă în grabă şi se îndreptă într-acolo. Pe coridor îl întâlni pe *pater* Hilarius care, amețit încă de somn, mergea buimac, căscând zgomotos şi ținând lumânarea cu capătul aprins în jos, astfel că ceara picura sfârâind şi amenințând în orice clipă să stingă flacăra.

— Preavenerabiie domnule abate, bolborosi el când Kreisler îl strigă, preavenerabile domnule abate, asta-i împotriva tuturor regulilor de până acum! O slujbă de înmormântare noaptea, şi încă la ora asta! Şi numai pentru că fratele Cyprianus stăruie! *Domine, libera nos de hoc monacho!*[253]

---

253 Doamne, scapă-ne de acest monah! (lat.)

Cu greu izbuti Kreisler să-l convingă pe călugărul încă adormit că nu e abatele, ci Kreisler. Află atunci cu destulă trudă de la *pater* Hilarius, că în cursul nopții fusese adus la mănăstire, nu se ştie de unde, cadavrul unui străin, pe care, după cât arătau lucrurile, îl cunoştea numai fratele Cyprianus şi care nu fusese probabil un om de rând întrucât, cedând stăruințelor lui Cyprianus, abatele primise să se facă slujba chiar atunci, uimind ca îndată după utrenie corpul să fie scos din biserică.

Kreisler îl urmă pe *pater* Hilarius în biserica slab luminată care, din această pricină, avea un aer straniu şi sinistru.

Fuseseră aprinse numai luminările uriaşului policandru de metal, ce atârna, din tavanul înalt, în fața altarului principal, astfel că flăcările pilpâitoare abia izbuteau să lumineze naosul, aruncând în galeriile laterale doar dire misterioase de lumină, în care statuile sfinților păreau că se mişcă şi umblă, prinzând o viață fantomatică. Chiar sub policandru, scăldat într-o lumină puternică, se afla coşciugul deschis în care zăcea cadavrul; călugării care îl înconjurau, palizi şi nemişcați, păreau şi ei nişte morți, ce ieşiseră din morminte la ceasul când umblă strigoii. Cu glasuri surde şi răguşite cântau strofele monotone ale recviemului, iar în răstimpurile de tăcere nu se auzea decât, venind de afară, vaerul lugubru al vântului nopții; ferestrele înalte scârțâiau ciudat, de parcă duhurile celor pieriți ar fi bătut în ele, voind să intre în locaşul unde auzeau cucernica tânguire.

Kreisler se apropie de rândurile călugărilor şi atunci recunoscu în cel mort pe aghiotantul prințului Hector.

Duhurile întunecate, care îl bântuiau atât de des, prinseră din nou viață, sfâşiindu-i cu ghearele lor pieptul rănit.

„Spirite răutăcios, vorbi el cu sine însuşi, mă aduci aici pentru ca tânărul acesta înțelept să sângereze, căci după cum se spune, când se apropie ucigaşul, cadavrul începe să

sângereze! Ehei! Parcă eu nu ştiu că tot sângele i s-a scurs în zilele acelea rele când îşi ispăşea păcatele pe patul de moarte? Nu i-a rămas nicio picătură blestemată, cu care şi-ar putea otrăvi ucigaşul, chiar dacă acesta s-ar apropia de el; şi cu atât mai puţin pe Johannes Kreisler, pentru că nul priveşte vipera pe care a strivit-o sub călcii, în clipa când ea îşi pregătea limba ascuţită pentru o muşcătură mortală. Ridică-ţi pleoapele, mortule, ca să te pot privi drept în faţă şi să-ţi dai seama că păcatul nu cade asupra mea! Dar nu poţi! Cine ţi-a poruncit să-ţi pui în cumpănă viaţa în schimbul unei alte vieţi? De ce ai jucat jocul primejdios cu moartea, dacă nu erai pregătit să pierzi? Dar trăsăturile feţei tale palide sunt blânde; durerea morţii a şters de pe chipul tău frumos orice urmă a groaznicului păcat şi, dacă momentul n-ar fi nepotrivit, aş putea spune că cerul ţi-a deschis porţile îndurării, căci în pieptul tău sălăşluia iubirea... Dar dacă mă înşel? Dacă nu tu ţi-ai ridicat mâna asupra mea ca un demon rău, ci însăşi steaua mea norocoasă a vrut aşa, ca să mă smulgă unei groaznice fatalităţi ce mă pândeşte din umbră? Ridică-ţi dar pleoapele, tinere palid şi, cu privirea-ţi împăcată descoperă tot, tot – chiar dacă ar trebui să mor de durere pentru tine, sau de groază că umbra neagră ce se târăşte după mine mă va înşfăca îndată. Da, priveşte-mă... Sau mai bine, nu, nu! Căci ai putea să te uiţi la mine ca Leonhard Ettlinger şi dacă voi crede că eşti el, ai să fii nevoit să cobori cu mine în abisul din care glasul lui înăbuşit de strigoi îmi ajunge adesea până în urechi. Dar văd că zâmbeşti. Obrajii şi buzele ţi se colorează. N-ai fost lovit mortal? Nu, nu, nu vreau să reîncep lupta cu tine, dar..."

Kreisler, care în timpul acestui solilocviu se lăsase, fără să-şi dea seama, într-un genunchi, sprijinindu-şi coatele pe celălalt şi ţinându-şi palmele sub bărbie, se ridică brusc gata să facă cine ştie ce gest smintit, sălbatic; dar în aceeaşi clipă cântecul călugărilor amuţi, iar copiii din cor,

acompaniați de sunetele dulci ale orgii, intonară *Salve regina*[254]*.* Sicriul fu închis şi călugării se îndepărtară cu paşi solemni. Atunci bietul Johannes scăpă din strânsoarea sinistră a strigoilor şi, copleşit de durere şi de tristețe, îi urmă pe călugări. În clipa când dădea să treacă pragul, dintr-un ungher întunecos răsări o făptură, care se apropie de el cu paşi grăbiți.

Călugării se opriră şi toată lumina luminărilor căzu pe un băietan voinic, care putea să aibă optsprezece sau douăzeci de ani. Pe chipul lui, despre care nu se putea spune decât că era înfiorător de urit, se citea o ură sălbatică; părul negru îi atârna în lațe, o cămaşă zdrențuită de pânză colorată abia îi acoperea trupul; pantalonii pescăreşti îi ajungeau şi ei abia până la pulpele goale, astfel că se putea vedea bine ce structură atletică avea.

— Blestematule, de ce mi-ai omorât fratele? țipă sălbatic flăcăul, făcând să răsune bolta bisericii; în acelaşi timp sări ca un tigru asupra lui Kreisler şi-l strinse de gât, gata să-l sugrume.

Însă înainte ca Johannes Kreisler, năucit de acest atac neaşteptat, să fi avut timpul să se gândească a se apăra, se pomeni lângă el cu *pater* Cyprianus, care strigă cu glas poruncitor:

— Giuseppo, smintitule şi păcătosule! Ce cauți aici? Unde ai lăsat-o pe bătrână? Piei de aici!... Preavenerabile abate, porunceşte să vină argații mănăstirii şi să-l zvârle pe acest mişel afară din sfântul lăcaş.

În clipa când Cyprianus apăruse lângă el, vlăjganul îi dădu îndată drumul lui Kreisler din strânsoare.

— Lăsați, sfinte părinte, bombăni el, nu mat faceți atâta gălăgie când omul vrea să-şi caute dreptatea.

---

254 Salut, regină (lat.)

Plec şi singur, nu e nevoie să asmuţiţi argaţii asupra mea.

Rostind aceste cuvinte, băiatul dispăru dintr-un salt, pe o portiţă care fusese uitată deschisă şi pe care se şi strecurase în biserică. Curând veniră argaţii, dar nu găsiră de cuviinţă să urmărească prin întunericul nopţii pe îndrăzneţul ce se depărta.

Era în firea lui Kreisler ca tocmai încordarea pricinuită de întâmplări extraordinare şi misterioase să aibă un efect binefăcător asupra spiritului său, după ce izbutea să biruie furtuna ce-l ameninţase cu distrugerea.

De aceea abatele trebuie să fi fost foarte nedumerit de calmul lui Kreisler, când acesta veni la el în ziua următoare şi-i spuse ce impresie zguduitoare făcuse asupra lui, în împrejurări atât de stranii, cadavrul aceluia care voise să-l ucidă şi pe care îl doborâse fiind in legitimă apărare.

— Nici biserica, nici legea lumească nu te pot învinui şi pedepsi de moartea acelui om plin de păcate, dragul meu Johannes, spuse abatele. Cu toate acestea, încă multă vreme nu vei putea scăpa de glasul lăuntric, careţi va şopti că ar fi fost mai bine să cazi tu victimă, decât să-ţi ucizi adversarul. Aceasta arată că Atotputernicului îi este mult mai pe plac să-ţi jertfeşti propria-ţi viaţă, decât să ţi-o salvezi cu preţul unei fapte pripite şi sângeroase. Dar să lăsăm deocamdată asta, căci trebuie să-ţi vorbesc grabnic despre altceva. Ce muritor poate prevedea schimbările pe care le aduce clipa ce urmează? Nu demult eram încredinţat că, pentru mântuirea sufletului dumitale, nimic nu putea fi mai folositor decât să renunţi la lume şi să intri în rândurile-ordinului nostru călugăresc. Acum sunt de altă părere şi te-aş sfătui, oricât de drag îmi eşti şi oricât de mult te preţuiesc, să părăseşti cit mai repede abaţia. Să nu te înşeli în privinţa mea! Şi să nu mă întrebi de ce, împotriva convingerilor mele, mă supun voinţei aceluia, care ameninţă să răstoarne tot ce-am clădit cu atâta trudă. Chiar de aş

vrea să-ți vorbesc despre motivele mele, ar trebui să fii prea bine inițiat în tainele adânci ale bisericii, ca să mă poți înțelege. Totuşi, față de dumneata pot vorbi mai deschis, decât cu oricare altul. Află deci că în curând şederea dumitale la abație nu-ți va mai asigura liniştea binefăcătoare de până acum; dimpotrivă, năzuințele dumitale cele mai intime vor primi o lovitură de moarte şi sfântul lăcaş îți va părea o temniță pustie şi tristă. Se schimbă întreaga rânduială a mănăstirii; libertatea, ce se îngemăna cu moravurile cucernice, încetează; în schimb, spiritul întunecat al fanatismului monahal va domni curând cu o neînduplecată severitate între aceste ziduri. O, scumpul meu Johannes! Cântecele dumitale splendide nu vor mai înălța sufletele către meditații sublime: corul va fi desființat şi curând nu se vor mai auzi decât răspunsurile monotone, pe care frații mai bătrâni le vor bolborosi cu glasurile lor răguşite şi false...

— Şi toate acestea se întâmplă din voința acelui străin, călugărul Cyprianus? întrebă Kreisler.

— Aşa este, răspunse abatele cu mâhnire, plecându-şi privirea spre pământ. Aşa este, bunul meu Johannes, şi nu e vina mea că nu se poate altfel. Şi totuşi, adăugă abatele, după o clipă de tăcere şi pe un ton deodată solemn, tot ce slujeşte la întărirea temeliilor bisericii şi la sporirea strălucirii ei trebuie să se înfăptuiască şi nicio jertfă nu e prea mare!

— Dar cine-i acest om sfânt, atât de atotputernic, care poate să vă poruncească şi care, cu un singur cuvânt, a fost în stare să mă scape de vlăjganul acela pus pe omor? întrebă Kreisler cu ciudă.

— Dragă Johannes, îi răspunse abatele, eşti amestecat într-o taină, pe care deocamdată nu o cunoşti în întregime. Curând însă vei afla mai multe, poate mai multe decât ştiu chiar eu, şi ți le va spune maestrul Abraham. Cyprianus, pe

care îl numim încă fratele nostru, este unul dintre cei aleşi. El a fost învrednicit să intre în legătură nemijlocită cu puterile veşnice ale cerului şi de pe acum trebuie să-l cinstim ca pe un sfânt. Cât priveşte acel îndrăzneţ, care s-a furişat în biserică în timpul slujbei şi a vrut să te sugrume, este un ţigan vagabond şi pe jumătate nebun; de multe ori economul nostru a dat poruncă să fie biciuit, pentru că fura găinile grase din cotețele sătenilor. Pentru a-l alunga, nu era nevoie de niciun miracol deosebit.

În timp ce rostea aceste ultime cuvinte, abatelui îi flutură în colţul gurii un uşor zâmbet ironic, care dispăru îndată.

Kreisler se simţea profund nemulţumit; îşi dădea seama că abatele, cu toate calităţile spiritului, ale intelectului său, juca faţă de el un joc făţarnic şi că toate motivele pe care le invocase pentru a-l hotărî să se călugărească ascundeau o intenţie tainică, la fel ca si acelea pe care le aducea acum pentru a-l convinge de contrariul. Kreisler hotărî să părăsească abaţia şi să se smulgă definitiv din toate aceste secrete primejdioase care, dacă şi-ar prelungi şederea, ameninţau să se încâlcească într-o mreajă, din care nu va mai putea scăpa. În clipa când îi trecu prin minte că se poate întoarce îndată la Sieghartsbof, la maestrul Abraham, şi că o va putea revedea pe ea, că va putea auzi glasul *ei,* al aceleia care îi stăpânea toate gândurile, simţi acea dulce strângere de inimă, care este semnul sigur al unei iubiri înflăcărate.

Adâncit în ideile ce-l frământau, Kreisler cobora pe aleea principală a parcului, când îl ajunse din urmă *pater* Hilarius, care începu pe dată:

— Ai fost la abate, Kreisler, şi ţi-a spus totul? Ei, n-am avut eu dreptate? Suntem pierduţi! Acest preasfinţit măscărici, hait! mi-a scăpat cuvântul, dar rămâne între noi, când a ajuns la Roma – ştii despre cine vorbesc – a fost primit îndată în audienţă de sfinţia-sa papa. I-a căzut în

genunchi şi i-a sărutat papucul. Fără să-i facă vreun semn să se ridice, sfinția-sa papa l-a lăsat să stea aşa prosternat un ceas întreg. „Aceasta să-ți fie prima pedeapsă bisericească”, i-a spus sfinția-sa când, în sfârşit, i-a îngăduit să se ridice. După care i-a ținut o lungă predică despre greşelile pline de păcate în care căzuse. Apoi, în anumite încăperi secrete, Cyprianus a primit tot felul de instrucțiuni şi a pornit la drum. De mult nu se mai ivise niciun fel de sfânt! Miracolul – doar ai văzut tabloul, Kreisler, – miracolul zic, şi-a luat chipul adevărat abia la Roma. Eu nu-s decât un cinstit călugăr benedictin, un bun *praefectus chori.*[255] – ceea ce cred că nu-mi vei tăgădui – şi închin bucuros un păhărel de vin de Nierenstein sau un Bocksbeutel în cinstea singurei noastre salvatoare – biserica. Dar aşa ceva... singura mea mângâiere e că nu va rămâne multă vreme aici. Datoria lui e să umble prin lume. *Monachus in claustro non valet ova duo; sed quando est extra, bene valet, triginta*[256]*.* Va face şi minuni... Uite-l, uite-l, Kreisler, vine pe alee încoace. Ne-a văzut şi acum ştie ce pozăă trebuie să ia.

Kreisler îl văzu pe călugărul Cyprianus, care păşea solemn pe alee, cu privirea fixă ridicată spre cer şi cu mâinile împreunate, de parcă ar fi fost cuprins de un extaz religios.

Hilarius se depărta în grabă, dar Kreisler rămase locului, contemplându-l pe acel călugăr, al cărui chip, şi întreaga făptură, aveau ceva straniu, care-l deosebea de toți ceilalți oameni. Un destin măreț şi neobişnuit lasă totdeauna urme vizibile, aşa că era foarte posibil că o soartă cu totul ieşită din comun s ă i fi plămădit acestui călugăr înfățişarea de acum.

---

255 Conducătorul corului (lat.).

256 Textual: Călugărul închis în mănăstire nu face cât două ouă; dar afară face şi cât treizeci (lat.).

Călugărul voia să-şi vadă de drum, cufundat în extazul său, fără să-l ia in seamă pe Kreisler; acesta se simți însă îndemnat să-l oprească pe severul emisar al capului bisericii, pe înverşunatul prigonitor al celei mai frumoase dintre arte. Ieşindu-i înainte, i se adresă astfel:

— Îngăduiți-mi, preacucernice, să vă prezint mulțumirile mele. Prin cuvântul dumneavoastră, care atârnă atât de greu, m-ați salvat la timp din mâinile acelui țigan vagabond, care mi-ar fi sucit gâtul ca unei găini furate.

Călugărul păru că se trezeşte dintr-un vis. Îşi frecă fruntea cu mâna şi îl privi multă vreme țintă, ca şi cum ar fi vrut să-şi amintească cine e. Deodată, fața i se schimonosi într-o expresie înfricoşător de aspră şi, cu ochii scânteind de mânie, strigă:

— Nemernicule, ticălosule! Ai fi meritat să te las cufundat în păcatele tale! Nu eşti tu acela care, cu zdrăngănitul tău lumesc, ai profanat cultul sfânt al bisericii, reazemul de căpetenie al religiei? Oare nu eşti tu cel care, prin scamatorii vane, ai tulburat sufletele cele mai cucernice, până ce s-au abătut de la cele sfinte şi, prin cântece deşănțate, s-au dat roabe plăcerilor lumeşti?

Kreisler se simți jignit de aceste învinuiri smintite, dar totodată înălțat, văzând trufia neroadă a fanaticului călugăr, care se folosea de arme atât de copilăreşti.

Privindu-l drept în ochi, îi răspunse foarte liniştit:

— Dacă e un păcat să proslăveşti puterea cea eternă, într-o limbă pe care ea însăşi ne-a dăruit-o pentru ca acest har ceresc să trezească in pieptul nostru entuziasmul înflăcărat al evlaviei şi chiar intuirea unui alt tărâm, dacă este un păcat să te înalți deasupra celor pământeşti pe aripile serafice ale cântecului şi, plin de iubire şi de un dor sacru, să năzuieşti spre culmile cele mai înalte, atunci, preacinstite, aveți dreptate; da, atunci sunt un mare păcătos. Îngăduiți-mi însă a fi de altă părere şi să cred cu

toată tăria că, dacă va amuți cântecul, cultul bisericesc va fi lipsit de gloria adevărată a celui mai sfânt entuziasm.

— În cazul acesta, replică aspru călugărul, roagă-te Sfintei Fecioare să-ți ia vălul ce-ți acoperă ochii şi să te ajute să înțelegi sacrilegiul erorii dumitale.

— Odată, zâmbi cu blândețe Kreisler, un compozitor a fost întrebat cum de reuşeşte ca toate compozițiile sale religioase să fie atât de pătrunse de o inspirație cu adevărat divină. Cucernicul maestru, cu suflet de copil, a răspuns: „Când văd că lucrarea mea nu vrea să înainteze, spun câteva *Ave* plimbându-mă prin odaie, şi atunci îmi vin iarăşi idei". Acelaşi maestru s-a exprimat în felul următor despre o altă lucrare importantă cu caracter religios[257]. „Abia când am ajuns la jumătatea lucrării mele mi-am dat seama că e izbutită; niciodată n-am fost mai cucernic ca în perioada când am lucrat la ea; în fiecare zi cădeam în genunchi şi mă rugam lui Dumnezeu să-mi dea puteri ca să-mi pot duce lucrarea la bun sfârşit". Impresia mea este, preasfinte, că nici acest maestru, nici bătrânul Palestrina nu s-au trudit pentru un lucru plin de păcat; şi că numai o inimă prinsă în gheața unei înverşunări ascetice nu-i în stare sase înflăcăreze de sublima evlavie a cântecului.

— Om de nimic! exclamă călugărul cu mânie. Cine eşti tu ca să discut cu tine, când locul tău este în pulberea de la picioarele mele? Afară, afară din abație, ca să nu mai pângăreşti cele sfinte!

Revoltat la culme de tonul poruncitor al monahului, Kreisler strigă cu aprindere:

— Dar cine eşti *tu,* monah smintit, ca să te ridic mai presus de tot ce este omenesc? Te-ai născut oare liber de orice păcat? Niciodată nu te-au bântuit gândurile păcătoase

---

[257] Se referă la oratoriul Creația, terminat în 1798.

ale iadului? Nu te-ai abătut oare niciodată de pe poteca lunecoasă pe care ai pornit? Iar dacă Sfânta Fecioară, îndurându-se de tine, te-a smuls într-adevăr din ghearele morții pe care poate chiar o meritai din pricina vreunei fapte cumplite ce vei fi săvârşit, a făcut-o ca să-ți recunoşti smerit păcatele şi să le ispăşeşti, nu să te făleşti, cu o trufie profanatoare, cu harul ceresc şi chiar cu cununa de sfânt, pe care nu o vei dobândi niciodată.

Călugărul se uita la Kreisler cu o privire nimicitoare, bolborosind cuvinte neînțelese. Acesta urmă însă tot mai înfocat:

— Iar atunci, călugăr trufaş ce eşti, continuă din ce în ce mai aprins Kreisler, atunci când purtai încă această haină...

Cu aceste cuvinte, îi puse înaintea ochilor miniatura pe care o primise de la maestrul Abraham; dar, în clipa când zări portretul, călugărul îşi pocni fruntea cu pumnii, într-un gest de cumplită disperare şi scoase un țipăt de durere atât de sfâşietor, de parcă ar fi primit o lovitură de moarte.

— Afară cu *tine,* strigă Kreisler, afară cu *tine* din abație, călugăr criminal ce eşti! Ehei, sfântule! Dacă te întâlneşti cumva cu hoțul acela de găini, cu care te-ai înhăitat, apoi spune-i că altă dată n-ai să mai poți şi nici n-ai să mai vrei să mă aperi. Şi mai spune-i să aibă grijă să-mi şi mai întindă labele spre gâtul meu, căci altfel am să-l străpung ca pe o ciocârlie, sau ca pe fratele lui; căci în ce priveşte străpunsul...

În clipa asta Kreisler se îngrozi de el însuşi. Monahul continua să stea nemişcat în fața lui, apăsându-şi fruntea cu pumnii, fără să poată scoate un singur cuvânt, sau măcar un sunet, în timp ce lui Kreisler i se păru că aude un foşnet în tufiş şi că, în aceeaşi clipă, bruta de Giuseppo va tăbărî asupra lui. O porni la fugă. Tocmai atunci călugării cântau vecernia şi Kreisler o luă spre biserică, cu speranța că acolo sufletul lui, adânc tulburat şi rănit, se va linişti.

Vecernia se sfârşi, călugării ieşiră din biserică, lumânările se stinseră. Tot timpul gindurile lui Kreisler se îndreptaseră spre maeştrii vechi şi evlavioşi de care amintise în cearta lui cu Cyprianus. Acum inima ii era plină de muzică, de o muzică cucernică; cântase Julia şi furtuna din suflet i se potolise. Voia acum să iasă printr-o capelă laterală, a cărei uşă dădea într-un coridor lung, de unde o scară ducea spre camera lui.

Când Kreisler intră în capelă, un călugăr, care până atunci zăcuse prosternat în faţa icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului, se ridică cu trudă. La lumina candelei, veşnic nestinse, Kreisler îl recunoscu pe monahul Cyprianus care era acum într-o stare jalnică, cu totul istovit, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un leşin. Kreisler îl ajută să se, ridice atunci călugărul îi vorbi cu glas slab şi tremurat.

— Te recunosc, dumneata eşti Kreisler! Fie-ţi milă, nu mă părăsi; ajută-mă să ajung până la treapta aceea, unde vreau să mă odihnesc. Dar aşază-te şi dumneata lângă mine, cit mai aproape, ca să nu ne audă decât cea Preamărită... Îndură-te de mine, continuă călugărul, după ce amândoi se aşezară pe treapta altarului. Îndură-te de mine şi spune-mi adevărul – nu cumva fatalul portret l-ai primit de la bătrânul Severino şi ştii tot ce este în legătură cu taina aceea groaznică?

Kreisler îi mărturisi sincer şi deschis că portretul l-a primit de la maestrul Abraham Liscov şi, tot fără nicio teamă, îi povesti cele petrecute la Sieghartshof; cum, din anumite maşinaţiuni, a ajuns la concluzia că e vorba de o crimă şi că portretul stârneşte amintirea ei, precum şi teama că poate fi dată în vileag. Călugărul, pe care unele momente ale povestirii lui Kreisler păreau că-l zguduie adânc, rămase tăcut o bucată de vreme. Într-un târziu, îmbărbătat şi cu glas mai sigur, vorbi:

— Ştii prea multe, Kreisler, pentru ca să nu afli şi restul. Află deci că acel prinţ Hector, care te-a urmărit cu gândul să te omoare, este fratele meu mai mic. Tatăl nostru este un prinţ, al cărui tron urma să-l moştenesc eu, dacă urgia vremilor nu l-ar fi răsturnat. Cum tocmai izbucnise războiul, ne-am înrolat amândoi şi serviciul în armată ne-a dus la Neapole, întâi pe mine, apoi pe fratele meu. Pe vremea aceea, eram sclavul tuturor viciilor lumeşti şi, mai ales, eram stăpânit în întregime de o patimă sălbatică pentru femei. Amanta mea era o dansatoare, pe cât de frumoasă, pe atât de stricată; dar afară de ea alergam după toate târfele ce-mi ieşeau în cale. Într-o zi, pe înserat, urmăream în port două din aceste fiinţe. În clipa când voiam să mă apropii de ele, am auzit deodată o voce stridentă strigând: „Ce mare haimana e şi prinţişorul ăsta! Se ţine după târfe, când ar putea să se odihnească în braţele celei mai frumoase prinţese!” Întorcându-mi privirea, văzui o ţigancă bătrână şi zdrenţăroasă, pe care, cu câteva zile în urmă zărisem cum o înhăţau zbirii[258] pe strada Toledo, pentru că doborâse la pământ, cu cârja ei, o namilă de sacagiu cu care se certase. „Ce vrei de la mine, vrăjitoare bătrână?” i-am strigat eu; dar, drept răspuns, babornița a revărsat asupra mea un torent de înjurături din cele mai murdare, ceea ce a avut ca urmare că trecătorii, ce se plimbau de colo colo, fără nicio treabă, să facă cerc în jur, râzând cu hohote de păţania mea: Voiam să plec, dar bătrână m-a apucat de pulpana hainei, fără să se scoale de jos şi, încetând deodată să înjure, mi-a şoptit, în timp ce pe faţa-i dezgustătoare s a ivit un rânjet: „Ei, prinţişor dulce, nu vrei să stai puţin cu mine? Nu vrei să auzi nimic despre îngerul de fată care s-a îndrăgostit de tine ca o nebună?” Apoi bătrână s-a ridicat

[258] Membrii forţei poliţieneşti, în Italia, până în 1808.

greoi, tot ținându-mă de mână, şi mi-a şoptit la ureche despre o fată frumoasă ca soarele, tânără şi încă nevinovată. Am crezut că femeia e o codoaşă ordinară şi voiam să scap de ea dându-i câțiva ducați, pentru că în momentul acela n-aveam chef să încep o nouă aventură. Însă bătrâna n-a primit banii şi, pe când mă îndepărtam, a strigat după mine: „Du-te, du-te, domnişorule! Curând ai să mă cauți dumneata singur, cu dor şi jale la inimă!”

Trecuse o bucată de timp şi uitasem cu desăvârşire de țiganca aceea când, într-o zi, într-un ioc numit Villa reale[259], unde lumea obişnuia să se plimbe, a trecut pe lângă mine o doamnă, care mi s-a părut atât de fermecătoare, cum nu mai văzusem alta până atunci. M-am grăbit să-i ies înainte şi, în clipa când i-am zărit fața, am simțit că mi se deschise paradisul. Aşa am gândit atunci, ca un om plin de păcate ce eram, şi motivul, pentru care repet acum gândul acela nelegiuit, este ca să-ți poți face o idee despre farmecul neasemuit cu care Atotputernicul o împodobise pe frumoasa Angela; cu atât mai mult, cu cât acum nu s-ar cuveni, şi de bună seamă că nici n-aş izbuti să vorbesc prea mult despre frumusețea pământească. Alături de ea mergea, sau mai bine zis şchiopăta, rezemându-se într-un toiag, o femeie în vârstă, îmbrăcată foarte decent şi care atrăgea atenția numai prin faptul că era extraordinar de grasă şi de greoaie. Cu toate că era îmbrăcată cu totul altfel şi deşi o scufie mare îi acoperea o parte a feței, am recunoscut îndată că bătrâna doamnă nu era alta decât țiganca din port. Rânjetul ei şi un semn uşor pe care mi l-a făcut cu capul, mi-au dovedit că nu mă înşelasem. Nu mai puteam însă să-mi iau ochii de la minunea aceea de frumusețe; fata îşi lăsă privirile în jos şi evantaiul îi scăpă din mână. M-am aplecat repede

---

259 Castel regal (Hal.).

să-l ridic. În momentul când l-a primit, i-am atins degetele; tremurau. În mine s-a aprins focul unei patimi diabolice şi nu bănuiam câtuşi de puţin că prima clipă a groaznicei încercări, la care mă supunea cerul, sosise. Stăteam pironit locului, năucit şi cu minţile pierdute, fără măcar să-mi dau seama că doamna aceea se urca împreună cu însoţitoarea ei într-o trăsură ce aştepta la capătul aleii. Numai în clipa când trăsura a pornit, mi-am venit în fire şi am fugit după ea ca un nebun. Am ajuns la timp ca să văd trăsura oprindu-se în faţa unei case, pe o străduţă îngustă, ce ducea în vasta piaţă Largo delle Piane. Amândouă au coborât şi, cum trăsura a plecat îndată ce ele au intrat în casă, am dedus că locuiau acolo. În piaţa Largo delle Piane locuia şi bancherul meu, *signor* Alessandro Sperzi, şi nu ştiu cum mi-a dat în gând să-i fac tocmai atunci o vizită. El şi-a închipuit că venisem pentru afaceri şi a început să-mi vorbească amănunţit despre situaţia treburilor mele. Eu însă n-aveam în cap decât pe doamna aceea şi, cum nu eram în stare nici să ascult, nici măcar să gândesc la altceva, în loc de răspuns i-am povestit lui *signor* Sperzi despre fermecătoarea aventură a acelei clipe. Bancherul însă mi-a spus despre frumoasa mea mult mai multe lucruri decât mi-aş fi putut închipui. La fiecare şase luni o casă comercială din Augsburg transfera, chiar prin el, o sumă însemnată pentru această doamnă. Numele ei era Angela Benzoni; iar bătrâna era cunoscută sub numele de doamna Magdala Sigrun. În schimb, *signor* Sperzi avea obligaţia să informeze amănunţit casa comercială din Augsburg despre felul de viaţă pe care-l ducea fata. Prin urmare, întrucât şi mai înainte trebuise să se ocupe de educaţia ei, după cum în prezent se îngrijea de problemele gospodăriei ei, putea fi considerat ca un fel de tutore. Bancherul era de părere că fata e rodul unei legături interzise între două persoane de rang înalt. Mi-am exprimat mirarea faţă de *signor* Sperzi că

asemenea comoară e încredințată unei femei atât de suspecte, ca bătrâna aceea care hoinăreşte pe străzi îmbrăcată în chip de țigancă zdrențăroasă şi care, după cât mi se pare, a vrut să-şi joace rolul de codoaşă. Bancherul m-a asigurat însă că nu există o îngrijitoare mai credincioasă şi mai atentă ca ea. A venit aici împreună cu fetița, care avea atunci numai doi ani. Cât despre obiceiul de a se travesti din când în când în țigancă, nu era decât un capriciu, care poate fi trecut cu vederea într-o țară unde carnavalul domneşte în toată libertatea... Dar trebuie, sunt obligat chiar să fiu concis. Curând după aceea, bătrâna a venit la mine, în veşmintele ei de țigancă, şi m-a dus la Angela care, roşindu-se toată de o sfială feciorelnică, mi-a mărturisit dragostea ei. Pradă însă erorii mele, eu tot mai credeam că bătrâna era o proxenetă fără scrupule; curând însă m-am convins de contrariul. Angela era nevinovată şi pură ca neaua şi, acolo unde mă pregăteam să gust plăceri pline de păcat, am învățat să cred într-o virtute, pe care astăzi trebuie s-o recunosc, fireşte, ca o amăgire diabolică, infernală. Pe măsură ce patima mea se întețea, îmi creştea şi supunerea față de bătrână, care-mi şoptea neîncetat la ureche că trebuie să mă însor cu Angela. Şi chiar dacă un timp lucrul acesta trebuia să rămână secret, va veni totuşi ziua când voi încununa fruntea soției mele cu diadema princiară – căci, prin naştere, Angela îmi era egală...

Ne-am cununat într-o capelă a bisericii San Filippo. Mă simțeam în al nouălea cer; am rupt toate relațiile, am renunțat la slujba mea, nu mă mai arătam în cercurile unde odinioară mă desfrânam în voie. Dar tocmai această schimbare bruscă a felului meu de viață m-a trădat. Dansatoarea aceea, de oare mă descotorosisem, m-a urmărit şi a aflat unde mă duceam în fiecare seară; bănuind că astfel se va putea răzbuna, a destăinuit fratelui meu secretul dragostei mele. Fratele meu m-a pândit şi,

urmărindu-mă, m-a surprins în brațele Angelei. Scuzându-se pe un ton glumeț pentru indiscreția lui, Hector mi-a reproşat că am fost prea egoist şi că nici măcar nu l-am socotit demn să-i acord încrederea ce se cuvine unui prieten sincer. Dar eu mi-am putut da seama prea bine cât de izbit a fost de frumusețea extraordinară a Angelei. Scânteia zburase şi aprinsese în sufletul lui flacăra unei patimi pustiitoare. Venea des, deşi numai în ceasurile când ştia că mă găseşte şi pe mine. Aveam impresia că patima lui este împărtăşită şi toate furiile geloziei îmi sfâşiau inima. Am cunoscut chinurile iadului!

Într-o zi, intrând în camera Angelei, mi s-a părut că aud vocea lui Hector în încăperea vecină. Cu moartea în suflet, am rămas țintuit locului, ca stană de piatră. Deodată Hector a năvălit din încăperea vecină, cu fața roşie ca focul şi cu ochii holbați de furie.

— Blestematule! De acum înainte n-ai să-mi mai stai In cale!

A strigat aceste cuvinte făcând spume la gură, a scos cu un gest fulgerător pumnalul şi mi l-a împlântat în piept până la miner. Chirurgul chemat în grabă a constatat că lama mi-a străpuns inima. Preaslăvita Fecioară m-a socotit vrednic să-mi redea viața printr-o minune.

Călugărul rosti ultimele cuvinte cu glas scăzut şi tremurător; apoi se cufundă în gânduri tulburi.

— Şi ce s-a întâmplat cu Angela? îl întrebă Kreisler.

— Când ucigaşul a vrut să culeagă roadele fărădelegii sale, iubita mea a fost cuprinsă de convulsiuni şi a murit în brațele lui... Otravă...

După ce rosti acest cuvint, călugărul se prăbuşi cu fața la pământ şi începu să horcăie ca un muribund. Kreisler trase clopotul, punând întreaga mănăstire pe picioare. Cyprianus, leşinat, fu transportat la bolniță.

A doua zi, Kreisler îl găsi pe abate plin de o voie bună cu totul neobişnuită.

— Ha-ha! îi strigă el. Nu voiai să crezi, Johannes, că se pot întâmpla minuni în zilele noastre; iar ieri ai săvârşit tu însuţi în biserică cea mai mare minune din câte pot exista. Ia spune-mi, ce i-ai făcut sfântului nostru trufaş, că zace acum ca un păcătos pocăit şi doborât la pământ? Cuprins de o copilăroasă teamă de moarte, ne imploră pe toţi să-l iertăm că a vrut să se înalţe mai presus de noi! Nu cumva dumneata, căruia îţi cerea să te spovedeşti, l-ai pus pe el să se spovedească?

Kreisler nu găsi cu cale să ascundă nimic din cele ce se petrecuseră între el şi monahul Cyprianus. De aceea, îi povesti amănunţit abatelui, începând cu predica pe care i-o ţinuse fără înconjur încrezutului călugăr, atunci când ponegrise arta sfântă a muzicii, şi sfârşind cu starea groaznică ce l-a cuprins când a rostit cuvântul „otravă". După aceea Kreisler îi spuse abatelui că nu înţelege nici acum de ce portretul acela, de care se îngrozise prinţul Hector, a avut acelaşi efect şi asupra călugărului Cyprianus. Tot astfel, nu era încă de loc dumirit de rolul pe care maestrul Abraham îl joacă în această întâmplare sinistră.

— Iubitul meu fiu, spuse abatele cu un zâmbet prietenos, astăzi ne aflăm unul in faţa celuilalt cu totul în alte condiţii decât numai cu câteva ceasuri înainte. O inimă bărbată, un suflet neclintit şi, mai ales, acel simţ profund şi drept, care sălăşluieşte în pieptul nostru asemenea unei revelaţii profetice, fac împreună mai mult decât mintea cea mai lucidă, decât privirea cea mai pătrunzătoare, oricât de multă experienţă ar avea. Tu ai confirmat acest lucru, dragul meu Johannes, folosind cu atâta iscusinţă arma ce ţi-a fost pusă în mână fără niciun fel de îndrumări, şi la un moment atât de potrivit, încât dintr-o singură lovitură ai doborât la pământ un duşman pe care, poate, nici planul cel mai bine

chibzuit nu l-ar fi putut scoate din luptă. Fără să ştii, mi-ai făcut mie, mănăstirii, ba poate chiar întregii biserici, un serviciu ale cărui consecinţe binefăcătoare sunt incalculabile. Acum vreau şi pot să-ţi vorbesc deschis; întorc spatele acelora care au vrut să mă inducă în eroare, vorbindu-te de rău. Te poţi bizui pe mine, Johannes! Voi avea grijă ca să ţi se împlinească dorinţa cea mai frumoasă, care stăpâneşte sufletul tău. Cecilia ta – ştii despre ce fiinţă încântătoare vorbesc... dar deocamdată să nu discutăm despre asta. Ceea ce vrei să mai afli, în legătură cu acea groaznică întâmplare din Neapole, poate fi spus în puţine cuvinte. În primul rând, cucernicul nostru frate Cyprianus a găsit cu cale să treacă sub tăcere un mic amănunt. Angela a murit din pricina otrăvii pe care i-o dăduse el însuşi, cu minţile tulburate de o gelozie diabolică. Maestrul Abraham se afla pe atunci la Neapole, purtând numele de Severino. I se părea că dăduse de urmele iubitei lui Chiara, ceea ce era adevărat; atunci i-a ieşit în cale ţiganca aceea bătrână, Magdala Sigrun, pe care o cunoşti. După îngrozitoarea crimă, bătrâna s-a adresat maestrului şi, înainte de a pleca din Neapole, i-a încredinţat acel portret a cărui taină tu nu o cunoşti încă. Dacă apeşi pe butonul de oţel de pe margine, atunci portretul lui Antonio, care nu este decât un capac, va sări în sus, şi, nu numai că vei vedea portretul Angelei, dar îţi vor cădea in palmă şi câteva file subţiri, de o importanţă extraordinară, deoarece conţin dovezi ale dublei crime. Acum înţelegi de ce talismanul acesta are un efect atât de mare. Probabil că maestrul Abraham a mai avut prilejul să se întâlnească în peregrinările lui cu cei doi fraţi; dar despre asta va şti să-ţi povestească el însuşi mai bine decât mine. Acum, Johannes, să vedem ce mai face bolnavul nostru, fratele Cyprianus.

— Şi cum rămâne cu minunea? întrebă Kreisler, întorcându-şi privirea spre locul de deasupra micului altar,

unde îl ajutase pe abate să agate tabloul despre care stimatul cititor probabil că-şi mai aminteşte. Mare-i fu însă mirarea, când în locul acelui tablou, văzu iarăşi *Sfânta familie* a lui Leonardo da Vinci, care-şi reluase vechiul loc.

— Şi cum rămâne cu minunea? îşi repetă Kreisler întrebarea.

— Vorbeşti de acel frumos tablou, care a fost atârnat aici? răspunse abatele cu o privire ciudată. Am dat ordin să fie atârnat în bolniță. Poate că, privindu-l, bietul nostru frate Cyprianus se va simți întărit... poate că Preaslăvita Fecioară îl va ajuta încă o dată.

Întorcându-se în camera lui, Kreisler găsi următoarea scrisoare din partea maestrului Abraham:

„Dragul meu Johannes!

Nu mai zăbovi nicio clipă! Părăseşte abația şi vino cât mai curând încoace! Dracul, ca să se amuze, a stârnit aici o harababură de nedescris! Când ne vom vedea, îți voi spune mai mult. Îmi e peste puteri să-ți scriu, căci toate astea îmi stau în gât ca un os. Despre mine, despre steaua speranței care a răsărit pentru mine, niciun cuvânt. Deocamdată, îți comunic în grabă doar atât: n-ai s-o mai găseşti pe doamna consilier Benzon, ci pe contesa von Eschenau. Diploma de la Viena a sosit şi căsătoria Juliei cu distinsul prinț Ignaz e ca şi anunțată oficial. Prințul Irenaus este preocupat de gândul la noul tron, pe care se va aşeza în calitate de suveran. Doamna Benzon, sau mai exact contesa von Eschenau, i-a făgăduit acest lucru. În răstimp, prințul Hector, s-a jucat de-a v-ați ascunselea, până ce, până la urmă, a fost chemat cu adevărat în armată. Se va întoarce însă curând şi atunci se vor sărbători două nunți dintr-o dată. Ce mai veselie o să fie! Trompetiştii îşi gargarisesc de pe acum gâtlejurile, vioriştii îşi ung arcuşurile, făclierii din Sieghartshof toarnă luminări... Vezi, dar! Curând va fi onomastica prințesei-mame, şi atunci voi întreprinde lucruri mărețe, dar

dumneata trebuie să fii neapărat de față. Cel mai bun lucru este să vii, îndată ce ai citit aceste rânduri! Goneşte încoace cât poți de repede! Pe curând... *A propos!* Fereste-te de popi: abatele însă îmi e tare drag. *Adieu!"*

Scrisoarea aceasta a bătrânului maestru era atât de scurtă şi, totodată, atât de cuprinzătoare, încât...

POST-SCRIPTUM AL EDITORULUI[260]

Ajungând la sfârşitul celui de al doilea volum, editorul este nevoit să împărtăşească stimaților săi cititori o veste foarte tristă. Pe motanul Murr, înțeleptul, eruditul filosof şi poet, moartea l-a răpus în mijlocul strălucitei sale cariere. A decedat în noaptea de 29 spre 30 noiembrie, după o scurtă dar grea suferință, păstrându-şi până în ultima clipă calmul şi seninătatea unui adevărat înțelept.

Iată deci încă o dovadă că geniile precoce nu au niciodată noroc; fie că, nimerind într-un mediu defavorabil, cad cu timpul într-o indiferență lipsită de caracter şi de spiritualitate, pierzându-se in gloata anonimă, fie că nu izbutesc să ajungă la o vârstă mai Înaintată.

Sărmane Murr! Moartea prietenului tău Mucius a fost o prevestire a propriei tale morți şi dacă ar fi trebuit să-ți fac eu discursul funebru, ar fi ieşit din inima mea cu totul altfel decât cel al nepăsătorului Hinzmann. Căci mi-ai fost drag, mai drag decât mulți alții... În sfârşit! Odihneşte în pace! Pace cenuşii tale!...

Păcat că răposatul nu şi-a terminat expunerea concepțiilor sale despre viață, care rămân astfel numai ca un fragment. În schimb, în hârtiile pe care le-a lăsat, s-au

---

[260] E.T.A. Hoffmann.

găsit multe cugetări şi observaţii scrise, pe cât se pare, în timpul când se afla la capelmaistrul Kreisler. Afară de aceste note, s-a mai păstrat şi o bună parte din cartea ce conţine biografia lui Kreisler şi pe care bietul Murr o sfâşiase.

De aceea editorul socoate că nu ar fi nepotrivit să împărtăşească stimaţilor cititori ceea ce s-a mai putut găsi din biografia lui Kreisler, într-un al treilea volum ce urmează să apară cu prilejul târgului de Paşti – intercalând ici-colo, în locurile potrivite, acele observaţii şi cugetări ale motanului, ce par vrednice a fi comunicate lumii.

FEREASTRA DIN COLŢ A VĂRULUI MEU
(1822)
În româneşte de Valeria Sadoveanu

Aceeaşi soartă l-a lovit pe bietul meu văr, ca şi pe celebrul Scarron[261]. Din pricina unei boli îndărătnice nu-l mai slujesc nici pe el picioarele, aşa că n-are alt chip să se mişte, decât să se târască din pat până la jilţul căptuşit cu perne şi de la jilţ în pat, ajutându-se cu o cârjă solidă şi de braţul energic al unui invalid morocănos care face pe infirmierul numai atunci când are gust. Şi mai este încă o asemănare între vărul meu şi franţuzul acela care, deşi n-a scris prea mult, a izbutit să încetăţenească în literatura franceză un gen de umor, aparte, cu totul în afara făgaşului obişnuit al spiritului francez. Ca şi Scarron, vărul meu se îndeletniceşte

[261] Paul Scarron (1610-1660), scriitor francez, autorul vestitului Roman comic, pe care E.T.A. Hoffmann îl citise.

şi el cu meşteşugul scrisului; ca şi Scarron este înzestrat şi el cu o minte deosebit de vioaie, făcând minunate glume pline de umor, în felul lui propriu. Însă, spre cinstea scriitorilor germani, trebuie să remarcăm că n-a găsit niciodată cu cale să-şi aromatizeze bucatele picante cu *asa foetida*[262], pentru a gâdila papilele gustative ale criticilor săi germani, care nu digeră prea bine aşa ceva. Lui îi ajunge mirodenia nobilă care stimulează şi întăreşte totodată. Scrierile sale sunt căutate; probabil că sunt bune şi pline de haz; eu nu mă pricep. Conversaţia cu vărul meu mă înviora atât de mult, încât găseam că-i mai plăcut să-l ascult vorbind, decât să-l citesc. Dar tocmai mania invicibilă de a scrie a adus o cumplită nenorocire pe capul bietului meu văr; boala atât de grea nu izbutea să ţină în frâu tumultul fanteziei care, în adâncul fiinţei lui, continua să lucreze, dând naştere la lucruri mereu şi mereu noi. Iată de ce îmi povestea fel de fel de istorii încântătoare pe care, cu toate durerile ce îl chinuiau, le născocea mereu. Dar demonul rău al bolii închisese drumul pe care ar fi trebuit să meargă gândul ca să se poată aşterne pe hârtie. În clipa în care voia să noteze ceva, nu numai că degetele se împotriveau şi nu-i dădeau ascultare, ci şi gândul se împrăştia şi pierea. Lucrul acesta îl făcu să se scufunde în cea mai neagră melancolie.

— Dragul meu! îmi spuse el într-o zi, pe un ton care m-a speriat; dragul meu, s-a isprăvit cu minei Mă văd ca acel pictor bătrân şi smintit, care stătea cât era ziua de lungă în faţa unei pânze grunduite şi întinse pe cadru, lăudând, faţă de toţi cei ce veneau să-l vadă, nenumăratele frumuseţi ale tabloului extraordinar, terminat chipurile. Renunţ la viaţa activă şi creatoare ce izvora din mine şi, luând o formă

---

262 Plantă umbeliformă din Persia, cu miros respingător, dar care fabrică un soi de lapte foarte gustos. Aici se face aluzie la expresiile cu dublu înţeles, frivole, întâlnite în romanul lui Scarron.

exterioară, se împrietenea cu lumea dinafară mea! Spiritul meu se va retrage în chilia lui.

De atunci vărul meu n-a mai vrut să fie văzut de nimeni, nici de mine, nici de altcineva. Invalidul cel bătrân şi posac ne dădea afară încă din prag, răstindu-se şi mârâind la noi ca un câine rău.

Trebuie să spun că vărul meu stă sus de tot, în nişte cămăruțe scunde. Aşa-i obiceiul scriitorilor şi al poeților. Ce importanță are tavanul scund? Fantezia îşi ia zborul şi-şi clădeşte o boltă înaltă, scânteietoare, până în slăvile albastre ale cerului. De aceea, aidoma unei grădini închise între patru ziduri înalte, cu latura numai de zece picioare, cămăruța poetului nu e nici lungă, nici largă, în schimb are o înălțime impunătoare. În afară de asta, locuința vărului meu se află în cartierul cel mai frumos al Capitalei, anume in piața principală. Această piață e înconjurată de clădiri somptuoase şi în mijlocul ei străluceşte teatrul – o clădire colosală, genial concepută. Casa în care locuieşte vărul meu se află la colțul străzii şi, prin fereastra unui mic cabinet", cuprinde dintr-o privire întreaga panoramă a acestei piețe grandioase.

Era tocmai zi de târg când, croindu-mi drum prin mulțime, am coborât strada de unde se poate zări încă de departe fereastra din colț a vărului meu. Nu mică mi-a fost mirarea când am văzut strălucind la fereastră preacunoscuta tichie roşie pe care vărul meu obişnuia s-o poarte în zilele lui bune. Ba mai mult! Când m-am apropiat, mi-am dat seama că vărul meu îşi pusese superbul lui halat varşovian şi trăgea tutun din luleaua de duminică. I-am făcut semn cu mina, am fluturat batista; până la urmă am izbutit să-i atrag atenția asupra persoanei mele şi mi-a răspuns din cap cu prietenie. Mi s-a umplut sufletul de speranțe şi am urcat treptele ca o furtună; invalidul mi-a deschis uşa; fața lui zbârcită şi mototolită, care semăna de

obicei cu o mănuşă udă, părea netezită de o rază de soare şi devenise o mutră mai omenească. Mi-a spus că domnul e în fotoliu şi că primeşte. Camera era dereticată; pe paravanul ce ascundea patul apăruse o coală de hârtie pe care erau scrise, cu litere mari, următoarele cuvinte:

Et si male nune, non olim sic erit[263]

Toate arătau incolțirea unei speranțe noi, trezirea forțelor vitale.

— Aha! exclamă vărul meu când mă văzu intrând, aha, ai venit în sfârşit; ştii că ți-am dus dorul? Căci, deşi habar n-ai de operele mele nemuritoare, țin totuşi la tine, pentru că eşti isteț şi dacă nu chiar amuzant, cel puțin amuzabil.

Simțeam cum mi se roşesc obrajii la auzul acestui compliment din partea sincerului meu văr, care urmă fără să țină seama de emoția mea:

— Desigur, tu crezi că starea mi s-a ameliorat vădit, sau că am scăpat cu totul de boală. Câtuşi de puțin. Picioarele mele sunt nişte vasali credincioşi, în revoltă față de capul stăpânului lor şi care nu vor să mai aibă nimic de-a face cu restul prețiosului meu cadavru. Asta înseamnă că nu mă pot mişca din loc şi că mă trag cât mai grațios de ici până colo cu roaba asta de fotoliu pe rotile, în timp ce bătrânul meu invalid fluieră cele mai melodioase marşuri din anii lui de război. Am însă o mângâiere: această fereastră, unde pentru mine a răsărit din nou viața plină de culori şi unde mă simt aproape de viitoarea ei neistovită. Vino, dragul meu, şi priveşte afară!

M-am aşezat în fața vărului meu, pe un taburet mic, care începea numai bine în dreptul ferestrei. Priveliştea era într-

---

[263] Şi chiar dacă acum îmi merge rău, într-o zi nu va mai fi aşa (lat.) Horațiu, Ode, Cartea a doua, X.

adevăr stranie şi impresionantă. Întreaga piaţă părea un furnicar de lume, atât de compact, încât puteai să juri că un măr aruncat în mijlocul mulţimii n-ar putea ajunge niciodată până jos, pe pământ. Cele mai variate culori luceau în bătaia soarelui, ca nişte pete mărunte, care făceau să mă gândesc la o grădină de lalele legănate de vânt. Mărturisesc că priveliştea te atrăgea; de la o vreme devenea însă obositoare; unor persoane sensibile putea să le provoace chiar o uşoară ameţeală, asemănătoare acelei stări, destul de agreabile de altfel, prin care treci înainte de a te cuprinde visul. Îmi explicam astfel plăcerea pe care i-o dădea vărului meu fereastra din colţ şi i-am spus şi lui acest lucru.

El îşi plesni însă fruntea cu palmele şi între noi se desfăşură următoarea conversaţie:

Vă*rul meu:* – Ah, dragă vere! Acum îmi dau seama că în tine nu licăreşte nici cea mai mică scânteie de talent literar. Îţi lipseşte prima condiţie ca să poţi călca vreodată pe urmele vrednicului tău văr olog, adică îţi lipseşte ochiul care ştie să vadă cu adevărat. Piaţa asta nu-ţi apare decât ca viitoarea pestriţă şi ameţitoare a unei mulţimi ce se frământă într-o activitate fără rost. Ehei, prietene! Pentru mine ea înfăţişează spectacolul variat al vieţii burgheze şi mintea mea, ca un adevărat Gallot sau un Ghodowiecki[264], concepe mii de schiţe, ale căror contururi sunt adesea destul de îndrăzneţe. Ridică-te! Vreau să văd dacă nu te pot face să câştigi măcar primele elemente ale artei de a privi. Uită-te drept în faţa ta, jos în stradă; ţine binoclul meu; cred că ai observat persoana aceea îmbrăcată oarecum altfel decât pe la noi, purtând pe braţ un coş mare de piaţă? E adâncită într-o discuţie cu negustorul de perii şi pare că

---

[264] Daniel Nikolaus Chodowiecki (1726 — 1801), pictor şi gravor german.

pune la cale şi alte treburi domestice urgente, afară de cele în legătură cu hrana trupului.

Eu: – Da, am zărit-o. Are un văl galben ca lămâia care îi înfăşoară capul ca un fel de turban, după moda franţuzească. De altfel, atât chipul cât şi întreaga ei făptură arată limpede că e o franţuzoaică. O fi vreuna care, după ultimul război[265], a rămas aici, aranjându-şi straşnic afacerile.

Vă*rul meu:* – Ai ghicit destul de bine. Pariez că bărbatul ei trage un venit frumuşel din vreo ramură a industriei franceze, aşa că nevastă-sa poate să-şi umple cu vârf şi îndesat coşniţa cu toate bunătăţile. Iată, se afundă acum în mulţime. Încearcă s-o urmăreşti în toate ocolurile fără s-o pierzi din ochi; vălul galben îţi luminează calea.

Eu: – Ia te uită cum acest far galben îşi croieşte drum prin îmbulzeală! A şi ajuns aproape de biserică. Acum târguieşte ceva la o tarabă... uite-o că a plecat... vai! am pierdut-o!... ba nu, a răsărit colo, la capătul pieţei, lângă negustorii de păsări... a pus mâna pe o gâscă jumulită... o pipăie cu degete de cunoscătoare.

Vă*rul meu:* – Bravo, vere. Dacă-ţi fixezi privirea pe un punct, vederea devine mai clară. Dar, în loc să-ţi predau fără niciun haz o artă ce nu se prea poate învăţa, prefer să-ţi atrag atenţia asupra unor lucruri amuzante care se petrec sub ochii noştri. Uite, o vezi pe cucoana aceea, acolo, io colţ, cum îşi croieşte drum cu amândouă coatele ei ascuţite, fără să-i pese de mulţime?

Eu: – Ce înfăţişare năstruşnică: o pălărie de mătase a cărei lipsă de formă e atât de capricioasă încât sfidează orice modă, mai ales cu penele acelea multicolore care flutură în vânt; un pardesiu scurt, de mătase, care n-a mai păstrat

---

265 Se referă la perioada războaielor napoleoniene.

nimic din culoarea originară, şi deasupra, un şal destul de arătos; garnitura de voal a rochiei de stambă galbenă îi ajunge până la glezne; ciorapi albăstrii; botine cu şireturi; în urma ei o slujnică impunătoare, cu două coşniţe, o plasă pentru peşte, un sac de făină. Doamne, Dumnezeule! ce priviri furibunde aruncă în jurul ei persoana asta îmbrăcată în mătase din cap până-n picioare, cu câtă furie năvăleşte unde-i înghesuiala mai mare, cu câtă sete apucă orice: zarzavat, fructe, carne; cum cântăreşte toate din ochi, pipăie, se tocmeşte şi nu cumpără nimic.

Vă*rul meu:* – Fiinţa asta care nu scapă nicio zi de târg este pentru mine „gospodina turbată". Trebuie să fie fata vreunui burghez bogat, poate a unui fabricant de săpun căreia vreun mic secretar intim a reuşit să-i obţină mâna, împreună cu zestrea anexată. Gerul n-a dăruit-o nici cu frumuseţe, nici cu graţie; în schimb toţi vecinii o socoteau fata cea mai harnică şi cea mai gospodină şi într-adevăr munceşte cu atâta înverşunare de dimineaţa până seara, încât l-a năucit pe bietul secretar intim căruia îi vine să-şi ia lumea în cap. Surlele şi trâmbiţele cumpărăturilor, comenzilor, micilor târguieli şi feluritelor nevoi ale gospodăriei sună neîncetat pe toate tonurile, făcând din casa secretarului intim un fel de mecanism de ceasornic, care cântă într-una o simfonie îndrăcită, compusă de însuşi Satana. Cam la fiecare a patra zi de târg o însoţeşte altă slujnică.

Sapienţi sat! la te uită, grupul acesta, care tocmai se formează acum, ar merita să fie imortalizat de creionul unui Hogarth[266]. Uită-te colo, la cea de a treia intrare a teatrului!

Eu: – Văd două femei bătrâne aşezate pe nişte scăunele scunde; toată marfa o ţin în faţă, în câte un coş nu prea

---

[266] William Hogarth (1697 — 1764), gravor englez ale cărui lucrări satirice sunt pline de spirit critic.

mare; una are de vânzare basmale colorate, de acelea care iau ochii proştilor; cealaltă are un vraf de ciorapi albaştri şi cenuşii şi fel de fel de împletituri de lână. Şi-au aplecat şi şi-au apropiat capetele şi-şi şuşotesc la ureche; una din ele soarbe o cafeluţă; cealaltă pare să ii uitat ou totul de păhărelul de rachiu pe care tocmai voia să-l dea pe gât, atât de aprinsă este de subiectul conversaţiei. Într-adevăr, două fizionomii care-ţi sar în ochi! Ce surâsuri drăceşti, ce gesticulaţie a braţelor lor uscate!

Vă*rul meu:* – Cele două femei stau întotdeauna alături. Cu toate că negoţul uneia n-are a face cu al celeilalte şi deci n-ar trebui să dea prilej la neînţelegeri şi zavistie, până astăzi, totuşi, îşi aruncau piezişe priviri duşmănoase şi, dacă mă pot bizui pe experienţa mea de fizionomist, mai adăugau şi tot soiul de cuvinte batjocoritoare. Ia, ia priveşte, vere, cum din ce în ce devin un singur trup şi un singur suflet. Vânzătoarea de basmele oferă vânzătoarei de ciorapi o ceşcuţă de cafea. Ce-o fi însemnând asta? Aha, ştiu! Acum câteva minute o fată tânără, de o frumuseţe rară, să fi avut cel mult şaisprezece ani, cu o înfăţişare şi nişte maniere care vădeau buna-cuviinţă şi sfiala sărăciei, s-a apropiat de coş, atrasă de marfa bătătoare la ochi. I-a plăcut o basma albă cu margini înflorate, şi care, probabil, îi trebuia neapărat. În timp ce fata se tocmea, bătrâna folosea toate vicleşugurile artei negustoreşti, desfăşurând basmaua şi făcând să sclipească în lumina soarelui culorile ei ţipătoare. S-au înţeles asupra preţului. Însă când sărmana fată şi-a scos mica ei avere din batista înnodată, şi-a dat seama că nu-i ajung banii pentru asemenea cumpărături. Cu obrajii aprinşi şi cu ochii plini de lacrimi fata s-a depărtat în mare grabă, în timp ce, râzând batjocoritor, bătrâna şi-a păturit basmaua şi a aruncat-o înapoi în coş, adăugind, bineînţeles, şi tot felul de expresii amabile. Dar, ce să vezi! cealaltă vrăjitoare o cunoaşte pe fată şi, spre desfătarea precupeţei

celei dezamăgite, se pricepe să depene într-un fel de cronică scandaloasă de imoralitate, poate chiar şi de crimă, povestea tristă a unei familii scăpătate. Ceşcuţa de cafea este, fără îndoială, răsplata pentru calomnia grosolană şi neruşinată.

Eu: – Din tot ce imaginezi acum s-ar putea, dragă vere, să nu fie niciun cuvânt adevărat; totuşi, datorită probabil felului viu în care prezinţi lucrurile, când mă uit la cele două femei îmi pare atât de plauzibil tot ce-ai spus încât, vrând-nevrând, trebuie să cred că e aşa.

***Vă**rul meu:* – Înainte de a părăsi faţada teatrului, să mai aruncăm o privire la femeia aceea grasă şi blajină, cu obrajii plesnind de sănătate, care, cu linişte şi nepăsare stoică, stă pe un scaun de nuiele, cu mâinile vârâte sub şorţul alb, în faţa unui vraf de mărfuri: linguri, cuţite şi furculiţe lucitoare, obiecte de faianţă, farfurii şi castroane de porţelan de formă demodată, ceşti de ceai şi căni de cafea, ciorăpărie şi mai ştiu eu ce încă – toate întinse pe nişte bucăţi de pânză albă, astfel încât marfa ei, adunată probabil de la nişte licitaţii nenorocite, formează un adevărat *orbis pictus*[267]*.* Dânsa ascultă oferta cumpărătorului fără să facă nicio schimă, ca şi cum nu i-ar păsa de fel dacă are să vândă sau nu; se învoieşte cu preţul şi nu-şi scoate mâna de sub şorţ decât ca să primească banii, lăsând să-şi ia clientul singur marfa cumpărată. E o precupeaţă calmă şi cumpănită, care va izbuti să pună ceva deoparte. Acum patru săptămâni n-avea altă marfă decât vreo jumătate de duzină de ciorapi scumpi de bumbac şi cam tot atâtea pahare. Afacerile ei cresc cu fiecare zi de târg şi faptul că nu şi-a adus un scaun mai bun şi-şi ţine, ca şi înainte, mâinile sub şorţ arată că are o fire echilibrată şi că norocul n-o face

---

[267] Lumea în imagini (lat.). Referire la lucrarea pedagogului ceh J.A. Comenius (Komensky) (1592 — 1670), care, prin cartea lui intitulată Orbis victus, caută să înveţe prin imagini în loc de cuvinte.

să devină trufaşă şi încrezută. Ce idee năstruşnică îmi trece deodată prin minte! Îmi imaginez un spiriduş poznaş ca acel de sub jilţul bigotei din desenul lui Hogarth[268], care aici s-ar strecura sub scaunul negustoresei şi, invidios pe norocul ei, ar tăia pe furiş picioarele scaunului. Buf! Femeia ar cădea peste sticlărie şi peste porţelanurile ei, sfârşind astfel cu negustoria. Ar fi, cum s-ar zice, un faliment, în adevăratul înţeles al cuvântului.

Eu: – Într-adevăr, dragul meu, m-ai învăţat să văd mult mai clar. Rotindu-mi privirea peste mulţimea învolburată şi pestriţă, zăresc ici-colo fete tinere care, însoţite de bucătărese curat îmbrăcate, purtând atârnate de braţ coşuri încăpătoare, străbat piaţa târgului şi cumpără cele trebuincioase pentru nevoile gospodăriei. Îmbrăcămintea aleasă a acestor tinere, întregul lor fel de a fi arată limpede că fac parte din înalta burghezie. Cum se poate că vin chiar ele la piaţă?

***Vă**rul meu:* – Foarte simplu. De câţiva ani încoace a devenit un obicei ca până şi funcţionarii superiori de stat să-şi trimită fiicele la piaţă ca să înveţe în chip practic acea parte a menajului care priveşte cumpărarea alimentelor.

Eu: – Un obicei într-adevăr vrednic de toată lauda, care, în afară de folosul practic, trebuie să ducă şi la dezvoltarea spiritului gospodăresc.

***Vă**rul meu:* – Crezi? în ceea ce mă priveşte, sunt convins că e tocmai pe dos. Ce alt scop ar putea avea obiceiul de a târgui tu însuţi, decât să te încredinţezi de calitatea mărfii şi de preţurile reale? Calitatea, aspectul şi toate însuşirile unei legume bune, a unei cărni proaspete etc. Le învaţă o gospodină tânără foarte uşor pe altă cale, iar economia neînsemnată, împiedicând aşa-numita ciupeală de la

---

[268] Se referă la gravura lui Hogarth Credulitate, superstiţie şi fanatism.

coşniță, care nici măcar nu se realizează, căci însoțitoarea are mijloace sigure să se înțeleagă cu negustorii, acea economie nu compensează dezavantajele ce le poate aduce vizitarea pieței. Niciodată nu mi-aş expune fata, de dragul câtorva pfenigi, primejdiei să audă, în mijlocul gloatei grosolane, cuvinte necuviincioase, sau să înghită glumele fără perdea ale vreunui mojic sau ale unei muieri necioplite. Unde mai pui că pentru anumite manevre ale tinerilor amorezi, unii călări, în uniforme albastre, alții pedeştri, în tunici galbene, cu guler negru, piața e locul... Dar priveşte, priveşte! Ce zici de fata aceea care se apropie dinspre pompa de apă, în tovărăşia unei bucătărese în vârstă? Ia binoclul meu, dragă, ia binoclul!

Eu: – O, ce ființă încântătoare! Grația şi gingăşia în persoană. Dar îşi ține ruşinoasă privirile în pământ... calcă sfios, şovăielnic, lipindu-se speriată de însoțitoarea sa, care îi croieşte drum luând cu asalt zidul mulțimii; o urmăresc... acum bucătăreasa s-a oprit lângă coşurile cu zarzavat... târguieşte ceva... o trage pe fată de mână; cu fața pe jumătate întoarsă, mânuța scoate repede bani din pungă şi i-i dă, bucuroasă să termine cit mai repede... Nu pot s-o pierd din ochi, mulțumită şalului ei roşu...

Amândouă par să caute ceva... În sfârşit! Se opresc lingă o femeie care vinde zarzavaturi deosebit de bune, în nişte coşuri elegante. Toată atenția fetei aceleia minunate este atrasă de un coş cu cele mai frumoase conopide; copila alege singură una şi o pune în coşnița bucătăresei... Uite, neruşinata!... O scoate din coşniță, o pune înapoi în coşul precupeței şi alege alta, în timp ce, din felul cum îşi clatină capul împodobit cu o bonetă de dantele, se vede că o copleşeşte de mustrări pe biata fată care se încumetase pentru întâia oară să fie independentă.

***Vă**rul meu:* – Ce sentimente îți închipui că încearcă tânăra aceasta din care vor să facă cu de-a sila o gospodină,

lucru cu totul împotriva gingăşiei ei sufleteşti? O cunosc pe această fată fermecătoare; e fiica unui înalt consilier de la Finanțe, o ființă sinceră, lipsită de orice afectare, plină de feminitate, cu judecata sigură şi tactul delicat, propriu femeilor de acest fel... Oho! ia uite, vere! Nici nu se putea o coincidență mai fericită. De după colț tocmai vine opusul acestui tablou. Ce zici de fata astălaltă?

Eu: – O, ce siluetă drăguță şi subțirică!... Tânără... sprintenă... cu privirea dârză şi sigură de sine... Pentru ea, pe cer străluceşte totdeauna soarele şi văzduhul răsună de muzică... Cu câtă îndrăzneală şi nepăsare îşi taie drum prin desişul mulțimii... Slujnica, fata aceea care vine în urma ei cu coşul, pare să fie de aceeaşi vârstă şi se vede că între ele domneşte o oarecare cordialitate... Domnişoara poartă lucruri tare drăguțe... şalul e modern... pălăria potrivită cu toaleta de dimineață... rochia e croită cu gust...

toate-s drăguțe şi cuviincioase... Dar vai! ce-mi văd ochii? Domnişoara e încălțată cu pantofi albi de satin. Cu pantofi vechi de bal la piață!... De altfel, cu cât o privesc mai mult, cu atât mă izbeşte o anumită ciudățenie, pe care n-o pot exprima prin cuvinte... E drept că, după cât se pare, îşi face cu multă grijă cumpărăturile; alege mereu, se târguieşte, vorbeşte, gesticulează, cu o vioiciune care aproape că merge până la o agitație exagerată; mie mi se pare însă că se gândeşte şi la altceva, în afară de târguielile pentru gospodărie...

***Vă**rul meu:* – Bravo, dragul meu, bravo! Privirea ți se ascute, după cât bag de seamă. Numai că, în ciuda îmbrăcămintei cuviincioase, chiar dacă n-ai ține seamă de sprinteneala întregii sale făpturi, pantofii de satin alb purtați la piață ar fi trebuit să-ți trădeze că micuța domnişoară face parte din corpul de balet sau, în general, din lumea teatrului. Ceea ce urmăreşte nu va întârzia, poate, să se vădească...

Aha! am ghicit bine! Priveşte, te rog, ceva mai la dreapta, în susul străzii, şi spune-mi pe cine vezi pe trotuarul din faţa hotelului, unde nu-i îmbulzeală?

Eu: – Văd un tânăr înalt şi zvelt, în tunică galbenă, cu guler negru şi nasturi de metal. De sub un chipiu mic, roşu, cu firet de argint, se revarsă plete negre, frumoase, deşi cam prea bogate. Mustăcioara neagră ce-i împodobeşte buza de sus scoate şi mai bine în evidenţă expresia feţei lui palide, de o frumuseţe virilă. Are o mapă la subsuoară – nu încape îndoială că e un student care tocmai se duce la cursuri; dar iată cum a prins rădăcini acolo, cu privirea pironită asupra pieţei, uitând de cursuri şi de toate din jurul lui.

***Vă**rul meu:* – Aşa-i, dragă vere. Toată atenţia lui este concentrată asupra micii noastre actriţe. Iată, însă, că a sosit clipa; tânărul se apropie de fructăria cea mare, unde marfa e expusă în grămezi ademenitoare, şi pare să întrebe de nişte fructe care, din întâmplare, lipsesc. E cu neputinţă ca un prânz bun să se sfârşească fără fructe la desert; prin urmare, actriţa noastră trebuie să-şi încheie târguielile la fructărie. Un măr rotund şi rumen îi alunecă jucăuş din minuţă... uniforma galbenă se apleacă, îl ridică...o reverenţă uşoară şi graţioasă din partea micii zâne de la teatru... şi iată conversaţia în toi; sfaturi şi ajutor reciproc la alegerea destul de grea a unor portocale încheagă definitiv o prietenie care s-a legat, desigur, încă înainte, când şi-au dat această dulce întâlnire şi care, nu mai încape vorbă, se va repeta şi pe viitor în tot felul de variaţii...

Eu: – Acest fiu al muzelor poate să facă ochi dulci şi să aleagă portocale cit o vrea; pe mine nu mă interesează, cu atât mai mult cu cât la colţul acela al faţadei teatrului, unde florăresele îşi aşteaptă muşteriii, a apărut din nou îngerul acela de fată, încântătoarea fiică a consilierului secret.

***Vă**rul meu:* – Spre florile acelea nu-mi prea place să mă uit; am eu motivele mele. Florăreasa care ţine soiurile cele

mai alese şi mai frumoase de garoafe şi trandafiri, precum şi alte plante mai rare, este o fată drăgălaşă şi cuminte, însetată să-şi cultive mintea; îndată ce negoțul îi lasă o clipă de răgaz, citeşte cu lăcomie cărți a căror copertă arată că fac parte din marea oaste estetică a lui Kralowski[269], oaste ce răspândeşte biruitor lumina spirituală până în cele mai depărtate colțuri ale capitalei. O florăreasa care citeşte este pentru un scriitor o privelişte irezistibilă. De aceea, mai de mult, când s-a întâmplat să trec pe lângă coşurile de flori – şi în zilele când nu-i târg florile sunt expuse la vânzare – am rămas uimit locului, când am văzut-o pe fiorăreasa citind. Şedea sub o adevărată boltă de muşcate, cu cartea deschisă pe genunchi şi cu capul sprijinit în palmă. Eroul se afla pesemne într-o mare primejdie sau era tocmai un moment culminant al acțiunii, căci obrajii fetei se îmbujoraseră, buzele îi tremurau; părea ruptă cu desăvârşire de tot ce era în jurul ei. Am să-ți mărturisesc fără nicio reticență, dragă vere, ciudata slăbiciune a unui scriitor.

Întâi am rămas pironit locului, apoi am început să-i dau târcoale, îmboldit de curiozitate. Ce putea să citească fata aceea? Eram în întregime stăpânit de acest gând. Amorul meu propriu de scriitor se trezise, gâdilat de presupunerea că vreuna din operele mele o transportase pe fată în lumea fantastică a visurilor făurite de mine. Până la urmă mi-am luat inima în dinți, m-am apropiat şi am întrebat de prețul unor garoafe care se aflau tocmai în rândul din fund. În timp ce fata îmi aducea ghiveciul, am luat cartea deschisă, întrebând: „Ce citeşti, copilă dragă?" O, Doamne! Era într-adevăr un opuscul de-al meu. Fata aduse florile şi-mi spuse un preț moderat. Puțin îmi păsa însă de flori şi de tulpini de garoafe! în clipa aceea fata era pentru mine un public mult

[269] F. Kralowski avea o bibliotecă de împrumut la Berlin.

mai preţios decât toată lumea de vază din întreaga capitală. Cuprins de emoţie şi înflăcărat de cele mai încântătoare simţăminte ca autor, am întrebat-o, cu o nepăsare prefăcută, cum îi place cartea. „Tii, dragă domnule, mi-a răspuns fata, e o carte nostimă de tot! La început te cam zăpăceşte, dar după aceea zici că eşti chiar acolo."

Spre marea mea uimire, fata mi-a povestit limpede şi pe înţeles cuprinsul micului basm, încât mi-am dat seama că-l citise de mai multe ori; mi-a repetat că e o carte nostimă de tot, care a făcut-o când să râdă din toată inima, când să se întristeze până la lacrimi. M-a sfătuit ca, în cazul când nu aş fi citit-o încă, să iau după-amiază volumul de la Kralowski, căci tocmai în după-amiaza aceea ea se ducea să schimbe cărţile. Ei, acuma trebuia să dau lovitura cea mare. Cu privirile în pământ, cu glasul dulce ca mierea de Hybla[270], cu zâmbetul fericit al unui autor în culmea beatitudinii, am şoptit: „Iată-l, îngerul meu, pe autorul care ţi-a prilejuit atâta plăcere; iată-l în faţa ta „în carne şi oase". Fata m-a privit fără să scoată un cuvânt, cu ochii mari şi gura căscată. Am luat asta drept dovada neţărmuritei uimiri, a unei bucurii aproape vecină cu spaima, pricinuită de apariţia neaşteptată, în mijlocul muşcatelor, a geniului sublim a cărui forţă creatoare produsese o asemenea operă. „Poate că, m-am gândit eu, văzând că expresia de pe chipul fetei rămâne neschimbată, poate că nici nu-i vine să creadă în întâmplarea fericită, care l-a adus atât de aproape de ea pe celebrul autor al cărţii." M-am străduit dan răsputeri să-i demonstrez că eu şi acel autor eram una şi aceeaşi persoană, dar fata devenise parcă o stană de piatră şi din gura ei nu ieşea decât: „Hm!... aşa... zău, zău!" Dar ce să-ţi mai descriu în amănunt ruşinea de care am fost cuprins în

---

270 Localitate lângă Megara, în Grecia, renumitei pentru mierea sa.

clipa aceea. Mi-am dat seama că fata nu se gândise niciodată că acele cărți pe care le citeşte trebuia, mai întâi, să fie născocite. Noțiunea de scriitor, de autor, îi era cu totul străină şi sunt sigur că, dacă aş fi insistat, ar fi ieşit la iveală naiva şi copilăroasa credință că bunul Dumnezeu face cărțile să crească precum, de pildă, ciupercile.

Descurajat, am întrebat-o încă o dată de prețul garoafelor. În vremea asta fetei se vede că îi venise în minte o altă idee nedesluşită despre felul cum se întocmesc cărțile, deoarece, când i-am numărat banii, s-a interesat cu candoare şi pe un ton firesc, dacă eu făceam toate cărțile domnului Kralowski. Ga fulgerul am dispărut cu ghiveciul meu de garoafe în brațe.

Ea: – Dragul meu, asta se cheamă vanitate de autor pedepsită. În timp însă ce tu povesteai această întâmplare tragică, eu nu mi-am luat ochii de la favorita mea. Abia când a ajuns în dreptul florilor, demonul trufaş al bucătăriei i-a lăsat libertate deplină. Bucătăreasa cea posacă şi-a pus jos coşnița încărcată, ca să se dăruiască plăcerii de nedescris a conversației cu alte trei tovarăşe de breaslă; în vremea asta, ba îşi încrucişa brațele dolofane pe piept, ba şi le punea in şolduri, după cum părea să-i dicteze manifestarea retorică a vorbirii şi, în pofida sfaturilor din *Biblie,* cele spuse nu se mărgineau la da, da şi nu, nu. Ia te uită ce minunat buchet a ales îngerul acela de fată! În urma ei vine acum cu buchetul un flăcău voinic. Hm! Nu-mi place însă s-o văd mergând şi totodată înfruptându-se din coşulețul cu cireşe, pe care-l are în mână. Cum se împacă fructele cu băsmăluța fină de batist, care probabil se află şi ea acolo?

Vă*rul meu:* – Pofta ei de ființă tânără nici nu se sinchiseşte. În clipa asta, de petele de cireşe pentru care, de altfel, avem sarea de măcriş şi alte mijloace casnice încercate. Asta e numai o dovadă a nepăsării cu adevărat copilăreşti care o face ca, îndată ce-a ieşit din îmbulzeala

acestei piețe infernale, să se bucure pe deplin de libertatea redobândită... De o bucată de vreme însă, îmi atrage atenția un bărbat care pentru mine e o enigmă. Chiar acuma s-a oprit lângă cea de a doua cișmea, în dreptul unei căruțe, unde o țărancă vinde magiun ieftin dintr-un butoi pântecos. Înainte de toate, admiră, dragul meu, dibăcia cu care femeia aceea, cu un linguroi de lemn în mână, satisface întâi cererile de magiun de un sfert de pfund[271], de o jumătate și de un pfund întreg și apoi împarte cu iuțeală fulgerătoare porțioare de trei groși amatorilor lacomi care întind, spre bunătatea de marfă, câte o bucată de hârtie, ba unii chiar și căciula din cap. Porția aceasta, care într-o clipă e înghițită cu cea mai mare plăcere, ține locul unei îmbelșugate gustări de dimineață... Caviarul poporului! Privind la această îndemânatică împărțire a magiunului cu ajutorul unei linguri de lemn, îmi vine în minte că am auzit odată, în copilăria mea, despre o nuntă țărănească atât de bogată, că până și delicata fiertură de orez, acoperită cu un strat gros de scorțișoară, zahăr și cuișoare, a fost împărțită cu polonicul. Cinstiților oaspeți nu le-a trebuit decât să caște frumușel gura pentru a primi porția cuvenită, petrecându-se toate în același chip ca în țara de basm unde curge lapte și miere. Ei, ai găsit omul de care îți spuneam?

Eu: – Desigur! De unde o fi răsărit o arătare ca asta? Înalt de cel puțin șase picioare[272], uscat ca un băț și, cu toată cocoașa pe care o poartă în spate, țeapăn ca o luminare. De sub pălărioara lui în trei colțuri se vede panglica ce-i leagă părul c-o fundă, alunecându-i apoi pe spate în toată lățimea ei. Gherocul cenușiu, de o croială de mult ieșită din modă, încheiat cu nasturi de sus până jos, parcă e lipit pe corp,

---

271 Pfund, măsură de greutate egală cu aprox. 0,5 kg.

272 Un picior are aprox. 0,300 m.

fără să facă nicio cută şi abia acum când s-a apropiat de căruţă am putut observa că poartă pantaloni negri, ciorapi negri şi încălţări cu catarame uriaşe de cositor. Ce-o fi având oare în cutia aceea pătrată, care aduce cu o lădiţă a unui negustor ambulant şi pe care o ţine cu atâta grijă sub braţul stâng?

Vă*rul meu:* – Fii atent: vei afla îndată!

Eu: – Iată, acuma saltă capacul cutiei... soarele pătrunde înăuntru..", o lucire puternică... lădiţa e căptuşită cu tablă. Omul îşi scoate pălăria din cap... face în faţa negustoresei de magiun o plecăciune aproape respectuoasă... Ce figură originală şi expresivă!... buze subţiri... nas de uliu... ochi mari si negri... sprâncene groase şi arcuite... frunte înaltă... păr negru, frizat cu un moţ în formă de inimioară şi cu nişte zulufi mititei ce cad ţepeni peste urechi... întinde către ţăranca din căruţă cutia; femeia o umple îndată cu magiun şi i-o înapoiază, dând prietenos din cap... Omul nostru mai face o plecăciune şi se îndepărtează... A ajuns lângă un butoi cu heringi... trage un sertăraş al cutiei, pune acolo citi va peşti săraţi pe care i-a târguif, închide sertăraşul la loc... După cât văd mai are un al treilea sertăraş pentru pătrunjel şi alte rădăcini de zarzavat... Cu paşi mari şi tacticoşi străbate piaţa în toate direcţiile, până se opreşte în faţa unei tarabe pe care sunt expuse grămezi mari de păsări jumulite. Ca şi în celelalte părţi, înainte de a târgui face şi aici câteva plecăciuni adânci... discută îndelung cu precupeaţa, care îl ascultă cu o mutră deosebit de prietenoasă; aşază jos, cu grijă, cutia şi ia de pe tarabă două rate pe care le vâră cu uşurinţă în buzunarul larg al hainei... Dumnezeule! iată că mai vâră şi o gâscă... Curcanului îi aruncă doar nişte priviri drăgăstoase... totuşi, piuă la urmă, nu se poate opri să nu-l mângâie măcar cu două degete; ridică repede cutia, face in faţa femeii o plecăciune cât se poate de amabilă şi pleacă, smulgându-se cu greu de obiectul atât de ispititor al poftei

sale... Apucă acuma drumul cel mai scurt spre măcelărie... Nu cumva omul nostru o fi un bucătar care are de pregătit un ospăț?... Cumpără o pulpă de vițel, pe care o lasă de asemenea să alunece într-unui din buzunarele lui încăpătoare... în sfârşit, şi-a terminat cumpărăturile; o ia în sus, pe Charlottenstrasse, păşind cu un aer atât de ciudat, încât ai zice că a picat din lună.

Vă*rul meu:* – Mult mi-am mai frământat eu mintea cu această figură exotică... Ce zici, dragul meu, de următoarea ipoteză? Omul acesta ar putea să fie un profesor de desen, care şi-a petrecut viața predând în şcoli de rang mijlociu, unde poate că predă şi acuma. Prin diferite combinații lucrative, a izbutit să siringă foarte mulți bani; e zgârcit, bănuitor, dezgustător de cinic, burlac... Se închină unui singur Dumnezeu: pântecele... Nu are altă plăcere decât să mănince bine, singur in camera lui... Nu are niciun servitor, el duce toată gospodăria; în zilele de târg, după cum ai văzut, îşi cumpără cele trebuincioase pentru o jumătate de săptămână şi, într-o bucătărioară care se află alături de cămăruța lui sărăcăcioasă, găteşte mâncăruri pe care le înghite, apoi cu lăcomie, cu poftă animalică, deoarece în cazul acesta bucătarul îl mulțumeşte întotdeauna pe stăpân. Cred că ai băgat de seamă cu câtă dibăcie şi ingeniozitate a transformat o cutie veche de vopsele într-o coşniță de piață.

Eu: – Să-l lăsăm în plata Domnului pe individul acesta respingător.

Vă*rul meu:* – De ce respingător? Trebuie să se găsească pe lume şi astfel de originali, cum spunea un om cu multă experiență de viață; şi avea dreptate, căci varietatea nu poate fi niciodată prea bogată. Dar dacă individul acesta îți displace chiar atât de mult, aş putea, dragul meu, să-ți construiesc o altă ipoteză în privința lui. Patru franțuji, toți patru parizieni, şi anume: un profesor de limbi străine, un

profesor de scrimă, un profesor de dans şi un cofetar au venit în tinereţea lor împreună la Berlin, unde au găsit ou uşurinţă prilejuri să-şi câştige pâinea, aşa cum şi era de aşteptat pe acele vremuri (la sfârşitul veacului trecut). Din clipa în care călătoria în diligentă i-a apropiat unii de alţii, s-a legat între ei o strânsă prietenie şi au rămas de atunci uniţi trup şi suflet. După ce-şi isprăveau munca, îşi petreceau serile în discuţii aprinse în jurul unei cine frugale, aşa cum le sade bine unor autentici franţuji. Cu vremea picioarele profesorului de dans au înţepenit, vârsta a moleşit, braţul profesorului de scrimă, concurenţi care se lăudau cu noile expresii pariziene l-au lăsat în urmă pe profesor, iar rafinatele reţele ale cofetarului au fost întrecute de alţi elevi mai tineri ai celor mai subtili gastronomi din Paris.

În răstimpul acesta însă, fiecare membru al credinciosului cvartet pusese deoparte bănuţi albi pentru zile negre. S-au mutat toţi laolaltă într-o locuinţă spaţioasă şi confortabilă, deşi departe de centru şi părăsindu-şi ocupaţiile, duc împreună – în spiritul vechii tradiţii franceze – o viaţă veselă şi fără griji, ştiind să evite necazurile şi greutăţile vremurilor grele. Fiecare dintre ei are câte o ocupaţie care aduce folos şi plăcere întregului grup. Maestrul de dans şi cel de scrimă îşi vizitează foştii elevi, astăzi ofiţeri superiori în retragere, şambelani, mareşali etc., căci au dat lecţii în lumea cea mai aleasă, şi acum culeg noutăţile zilei, care vor forma un nesecat subiect de conversaţie. Profesorul scotoceşte prin prăvăliile anticarilor, căutând mereu tot alte lucrări literare franţuzeşti a căror limbă a fost aprobată de Academie. Cofetarul are în grija lui bucătăria. Face el însuşi cumpărăturile şi tot el pregăteşte bucatele, ajutat doar de un bătrân slujitor franţuz. În momentul de faţă mai ajută în gospodărie un băieţandru cu obrajii rotofei, pe care cei

patru l-au luat de la *Orphelins françois*[273], după moartea unei franţuzoaice bătrâne şi fără dinţi care de la rangul de guvernantă coborâse treptele ierarhice până ce-a ajuns să spele vasele... Uite-l colo pe flăcăiandrul nostru, îmbrăcat în albastru, cu un coş de chifle într-o mână şi în cealaltă cu alt coş plin vârf cu salată... Iată cum, cât ai bate din palme, am transformat pe repingătorul şi cinicul profesor de desen neamţ într-un blajin bucătar franţuz şi cred că se potriveşte de minune cu înfăţişarea şi întreaga lui fiinţă.

Eu: – Născocirea asta face cinste talentului tău de scriitor, dragul meu. Dar de câteva minute privirea mie atrasă de cele două pene mari, albe, care se înalţă colo, în îmbulzeala cea mai mare. În sfârşit, a apărut şi întreaga siluetă lângă cişmea – o femeie înaltă şi zveltă care nu arată de loc rău: mantila de mătase grea, trandafirie e nouă-nouţă... pălăria după ultima modă... voal de dantelă fină... mănuşi albe *glacé...* Ce a îndemnat-o pe această doamnă, invitată probabil la vreun dejun, să se înghesuie prin mulţimea din piaţă?... Cum aşa? Este şi ea din tagma cumpărătoarelor? Se opreşte şi face semn unei femei bătrâne, murdare şi zdrenţăroase, o întruchipare vie a mizeriei din drojdia poporului şi care abia o urmează şchiopătând şi ţinând sub braţ o coşniţă de piaţă ruptă. Eleganta doamnă se opreşte pentru a da de pomană invalidului orb, rezemat de zid, la colţul teatrului. Îşi scoate cu greutate mănuşa de pe mâna dreaptă – o, Doamne! iese la iveală un pumn roşu şi, mai ales, foarte masculin. Fără să caute ori să aleagă prea mult, îi vâră repede orbului în mână o monedă, apoi aleargă grăbită până în mijlocul lui Charlottenstrasse şi de acolo porneşte într-un pas maiestuos de promenadă în susul

[273] Orfelinatul francez (franc).

străzii, până în Linden, fără să se mai sinchisească de zdrențăroasa ei însoțitoare.

Vă*rul meu:* – Ga să mai răsufle puțin, femeia a pus coşul jos şi acum poți trece în revistă dintr-o singură privire toate cumpărăturile acelei doamne elegante.

Eu: – E într-adevăr destul de ciudat. O căpățână de varză... mulți cartofi... câteva mere... o pâinişoară... nişte scrumbii învelite în hârtie... o bucată de brânză de o culoare cam suspectă... un ficat de berbec... o răsură... o pereche de papuci... o descălțătoare de cizme... Ce dracu...

Vă*rul meu:* – Linişteşte-te, dragă vere, destul cu doamna în roz! Uită-te eu luare-aminte la orbul acela căruia fluşturatica fiică a desfrâului i-a dat de pomană. Există oare un tablou mai mişcător al suferinței omeneşti nemeritate şi al resemnării celei mai smerite în fața lui Dumnezeu şi a destinului? Cu spatele rezemat de zidul teatrului, cu palmele-i uscate şi bătătorite sprijinite într-un toiag pe care l-a împins puțin înaintea lui, pentru ca trecătorii neatenți să nu-l calce pe picioare, cu fața de o paloare cadaverică ridicată în sus şi cu capela de ostaş din *Landwehr* îndesată pe ochi, stă nemişcat, mereu în acelaşi loc, de dimineață până la spartul târgului.

Eu: – Cerşeşte, deşi ostaşii rămaşi orbi sunt foarte bine îngrijiți.

Vă*rul meu:* – Te-nşeli amarnic, dragă vere. Bietul om face pe argatul pentru o precupeață de zarzavat din cea mai de jos treaptă a acestei tagme, căci precupețele mai răsărite îşi aduc marfa cu căruța. Orbul acesta vine aici în fiecare dimineață, cărând în spinare, ca un adevărat animal de povară, coşuri atât de pline de zarzavat, încât sub greutatea lor se încovoaie spre pământ şi înaintează cu mult chin, sprijinindu-se în toiag. Precupeața în slujba căreia se află, sau care îl foloseşte, poate, numai pentru căratul zarzavatului în piață, deşi e o femeie înaltă şi zdravănă, abia

dacă-şi dă osteneala să-l apuce de braţ când vede că puterile îl părăsesc de tot, ajutându-l în acest fel să ajungă la destinaţie, adică la locul unde stă acum. Aici ia coşurile din spinarea orbului şi le cară singură de partea cealaltă a străzii, iar pe el îl lasă să aştepte şi nu-şi mai aduce aminte de dânsul până în clipa când se închide târgul şi-i încarcă din nou în spinare coşurile goale sau pe jumătate goale.

Eu: – E ciudat cum, chiar când ochii nu sunt închişi sau când nu există alt semn vizibil care să trădeze lipsa vederii, această infirmitate se observă îndată, după capul ridicat – poziţie atât de caracteristică orbilor; parcă ar fi o permanentă străduinţă a infirmului să vadă ceva în bezna care-l înconjoară.

***Vă**rul meu:* – Pentru mine nu există privelişte care să mă mişte mai mult decât a orbului cu fruntea înălţată pentru a zări ceva în depărtare. Amurgurile trandafirii ale vieţii s-au stins pentru bietul om, în schimb ochiul său lăuntric năzuieşte să vadă veşnica lumină care-i luceşte de pe alt tărâm, plină de mângâiere, speranţă şi fericire... Dar devin prea serios... În fiecare zi de târg, ostaşul orb mă face să adun o adevărată comoară de observaţii. Îţi dai seama, dragul meu, cât de viu se manifestă filantropia berlinezilor faţă de acest sărman! Adesea trec pe lingă el şiruri întregi de oameni şi niciunul dintre ei nu uită să-l miluiască. Dar tot interesul este să remarci în ce fel i se face pomana. Priveşte o clipă şi spune-mi ce vezi.

Eu: – Iată, tocmai se apropie trei, patru... cinci slujnice voinice şi înalte; coşurile lor încărcate peste măsură, probabil cu mărfuri ce cântăresc greu, aproape că le taie braţele vânjoase şi învineţite; au toate motivele să se grăbească spre a scăpa de poverile lor şi totuşi fiecare se opreşte o clipă, vâră mâna în coşniţă şi-i pune repede orbului în palmă o monedă, fără măcar să-l privească. În bugetul zilnic al târguielilor această cheltuială este socotită

obligatorie şi inevitabilă. Asta-i bine. Iată că se apropie o doamnă a cărei îmbrăcăminte şi, de altfel, întreaga înfăţişare vădesc bunăstare; se opreşte în faţa invalidului, scoate o punguliţă, caută şi caută, dar nicio monedă nu-i pare destul de mică pentru milostenia pe care şi-a propus s-o îndeplinească; cheamă bucătăreasa, dar din întâmplare şi aceasta a rămas fără mărunţiş; trebuie să se ducă să schimbe la precupeţele de zarzavat... În sfârşit, s-au găsit cei trei groşi care urmează să fie dăruiţii îi loveşte uşor pe orb peste mină, ca să-i atragă luarea-aminte că va primi ceva... el întinde palma... doamna filantroapă îi apasă moneda în palmă şi-i închide pumnul ca nu cumva să se piardă darul mărinimos... De ce oare mam'zela aceea frumuşică se tot învârte, apropiindu-se din ce în ce mai mult de orb? Aha, în fugă, i-a vârât orbului în mână o monedă, în aşa fel că nimeni n-a văzut-o, afară doar de mine care o ţin în focarul binoclului meu. Poţi să fii sigur că nu era o monedă de trei groşi... Bărbatul impunător şi obez, în haină cafenie, care se apropie atât de tacticos, trebuie să fie un burghez foarte înstărit. Şi el se opreşte în faţa orbului şi începe o lungă conversaţie cu acesta, stând în drumul trecătorilor şi împiedicându-i să-i facă orbului pomană; în sfârşit scoate din buzunar o pungă mare, verde, îi desface baierele cu oarecare trudă şi scotoceşte în ea cu un fel de furie, încât mi se pare că se aude până aici clinchetul banilor... *Parturiunt montes!*[274]... Totuşi, aş vrea să cred că într-adevăr mişcat de spectacolul suferinţei, nobilul filantrop s-a învrednicit să se despartă de un bănuţ mai mărişor. Una peste alta, socot că în zilele de târg orbul adună o sumă frumuşică şi mă mir numai că primeşte tot ce i se dă, fără cel mai mic semn de recunoştinţă; am impresia că observ

[274] Se încordează munţii! (lat.). Din Horaţiu, Arta poetică, v. 139.

doar o uşoară mişcare a buzelor, care arată că rosteşte ceva, ce ar putea să fie o mulțumire – dar şi această mişcare nu o zăresc decât din când în când.

***Văr**ul meu:* – Ai în față expresia desăvârşită a resemnării totale: ce înseamnă pentru orb banii? Singur nu-i poate folosi. Abia când ajung în mâna altcuiva, în care e obligat să se încreadă pe de-a-ntregul, abia atunci el îşi capătă valoarea. S-ar putea să mă înşel, dar am impresia că femeia pentru care orbul cară coşurile cu zarzavat e o zgripțuroaică şi-l chinuie fără milă; pe deasupra, cred că îi înhață toți banii. De fiecare dată când aduce înapoi coşurile, îl ceartă; îl ceartă mai mult sau mai puțin aprig, după cum a avut o vânzare mai proastă sau mai bună. Însăşi fața lui lividă, trupul lui numai piele şi os, precum şi îmbrăcămintea aceea zdrențuită te fac să presupui că e într-o stare foarte nenorocită şi ar fi de datoria unui om de bine să cerceteze mai îndeaproape relațiile dintre ei.

Eu: – Rotindu-mi privirea asupra întregii piețe, observ că acele căruțe cu făină – vezi, colo? – peste care sunt întinse prelate ca nişte corturi, oferă o privelişte pitorească, pentru că sunt un fel de punct de sprijin în jurul căruia masa pestriță se împarte în pâlcuri-pâlcuri.

***Văr**ul meu:* – Cunosc ceva care contrastează cu căruțele albe, înconjurate de argații de la moară, prăfuiți de făină, şi de slujnicele cu obrajii rumeni, fiecare o adevărată *bella molinara.* Îmi pare rău că tocmai azi lipseşte familia de cărbunari care, de obicei, îşi expune marfa chiar aici peste drum, lângă teatru, în fața ferestrei mele; mi se pare că s-a mutat în celălalt capăt al pieței. Această familie se compune dintr-un bărbat voinic şi înalt, cu fața expresivă şi cu trăsături energice, cu mişcări iuți, aproape violente, într-un cuvânt chipul clasic al cărbunarului din romane. Mărturisesc că dacă l-aş întâlni în pădure, singur, aş simți un fior de teamă şi în clipa aceea sentimentele lui amicale ar

fi pentru mine lucrul cel mai plăcut de pe lume. În contrast izbitor cu acest bărbat se arată al doilea membru al familiei – un flăcău înalt cel mult de o şchioapă, cu trupul strâmb şi, luat în totul, cât se poate de caraghios. Ştii doar, dragă vere, că există oameni cu înfăţişări dintre cele mai ciudate; despre unii ai zice, la prima vedere, că sunt cocoşaţi dar, cercetându-i mai de aproape, vezi că e cu neputinţă să spui unde anume se află cocoaşa.

Eu: – Asta îmi aminteşte exclamaţia copilărească a unui militar plin de duh care, datorită slujbei lui, avea de-a face cu asemenea bizarerii ale naturii şi pentru care caracterul inexplicabil al unei construcţii ciudate era prilej de a se minuna. „O cocoaşă, zicea el, văd că băiatul acesta are o cocoaşă, dar numai dracu ştie unde o ţine!”

Vă*rul meu:* – Natura îşi propusese să clădească un uriaş în locul micului cărbunar, după cum arată mâinile şi picioarele lui zdravene – aş zice cele mai grozave pe care le-am văzut în viaţa mea. Acest omuleţ, îmbrăcat într-o mănătăluţă cu guler larg şi cu o căciulă caraghioasă pe cap, nu are astâmpăr nicio clipă; e când ici, când colo sare şi se învârte cu o mobilitate chiar neplăcută, străduindu-se din răsputeri să facă pe amabilul, pe seducătorul, pe *primo amoroso* al pieţei. Nu lasă să treacă nicio femeie – afară doar dacă-i o doamnă din înalta societate – fără ca să nu se ţină după ea cu un pas mărunţel şi să-i debiteze, cu poze, gesturi şi strâmbături inimitabile, fel de fel de dulcegării, în gustul cărbunarilor, de bună seamă. Gâteodată merge cu galanteria până acolo, că tot vorbind, îşi petrece uşurel braţul peste şoldul fetei şi, cu căciula în mână, îi face complimente sau îi oferă serviciile lui cavalereşti. Şi, închipuie-ţi, fetele nu numai că îl rabdă, dar îi şi zâmbesc prietenos şi pare că primesc cu plăcere galanteriile acestei stârpituri. Desigur că piticul e înzestrat din fire cu mult haz şi cu un talent remarcabil pentru comunicări. E măscăriciul

întregii regiuni; fără el nu se-ntâmplă niciun botez, nicio nuntă, nicio petrecere cu dans la cârciuma din sat, niciun ospăț; toți se distrează şi râd apoi de glumele lui un an întreg.

Restul familiei – nepunând la socoteală copiii şi slujnicele care au rămas acasă – îl alcătuiesc două femei voinice cu înfățişare întunecată şi posacă, datorită fireşte şi prafului de cărbune care le-a pătruns adânc în zbârciturile feței. Devotamentul duios al unui şpiț mare, cu care familia împarte fiecare îmbucătură a prânzului luat în piață, mi-a arătat, de altfel, că viața în coliba cărbunarilor se scurge foarte aşezat şi patriarhal. Piticul e înzestrat cu o putere de uriaş, de aceea familia îl foloseşte pentru transportarea sacilor de cărbuni acasă la cumpărători. Am văzut deseori cum femeile îi încărcau în spinare câte zece coşuri, unul peste altul, iar el le ducea de parcă n-ar fi simțit nicio povară. Din spate era priveliştea cea mai caraghioasă şi mai bizară cu putință. Bineînțeles că nu se mai vedea nimic din micul cărbunar: parcă ar fi fost un sac imens de cărbuni căruia i-ar fi crescut o pereche de picioruşe. Arăta ca un fel de animal fantastic, un fel de cangur fabulos care străbate piața cu pas săltăreț.

Eu: – Priveşte, priveşte, dragul meu! Colo, lângă biserică, s-a iscat larmă. Două zarzavagioaice au intrat pesemne în conflict violent cu privire la blestematul *meum* şi *tuum* şi, cu mâinile înfipte în şolduri, se tratează cu expresiile cele mai alese. Lumea aleargă, face cerc strâns în jur; iar glasurile lor se ridică tot mai tari şi mai stridente... brațele li se zbat cu violență în aer... femeile se apropie tot mai mult una de alta... sunt gata să se bată cu pumnii. Poliția îşi croieşte drum prin grămada de oameni... Dar, ce se întâmplă? Văd deodată o mulțime de pălării lucioase între cele două precupețe furioase; în câteva clipe spiritele înfierbântate ale cumetrelor s-au potolit: cearta s-a sfârşit fără intervenția

poliției... femeile se întorc liniştite la coşurile lor de zarzavat... mulțimea care, din când în când, în momentele cele mai aprige ale certei, şi-a manifestat aprobarea strigând zgomotos, acum se împrăştie.

Vă*rul meu:* – Vere dragă, ai băgat de seamă că de când tot stăm noi la fereastra asta numai o singură dată s-a iscat o ceartă în piață şi, de altfel, a şi fost potolită repede, datorită amestecului mulțimii? De obicei, chiar şi o sfadă mai serioasă şi mai gravă o potoleşte tot în acelaşi fel lumea, intervenind între cei care se ceartă şi despărțindu-i cât mai repede. Nu demult, pe locul dintre prăvăliile măcelarilor şi tarabele zarzavagiilor, se proțăpise un vlăjgan cu înfățişare sălbatică, îmbrăcat în zdrențe, şi care, fără veste, s-a luat la ceartă cu un măcelar ce trecea pe lângă el. Niciuna, nici două, vlăjganul a dat să-l lovească pe măcelar cu cogeamite ciomag, pe care-l purta pe umăr ca pe o puşcă. Lovitura l-ar fi doborât la pământ pe măcelar, dacă acesta nu s-ar fi ferit la vreme cu o mişcare sprintenă şi dacă n-ar li fugit în prăvălia lui, de unde a ieşit la iuțeală gata să sară asupra duşmanului, înarmat fiind cu un satir greu de măcelărie. Era limpede că o asemenea întâmplare se va încheia cu un omor şi cu intrarea justiției în acțiune. Dar *zarzavagioaicele* – toate femei trupeşe şi vânjoase – s-au simțit datoare să-l îmbrățişeze atât de strâns şi cu atâta dragoste pe măcelar, încât acesta n-a mai putut să facă nicio mişcare; stătea țintuit locului, cu arma lui ridicată deasupra capului, precum se spune în pasajul acela patetic despre cruntul Pyrrhus[275]:

„Întruchiparea unui tiran, nehotărât
Între putere şi voință".

[275] Personaj mitologic, fiul lui Ahile.

În vremea asta, alte femei şi fel de fel de vânzători, împresurându-l pe vlăjganul bătăios, care cred că era un fost criminal, au dat răgaz poliției să vină la fața locului şi să pună mâna pe el.

Eu: – Aşadar, există în popor un simț pentru ordinea ce trebuie păstrată, simț care nu poate avea decât efectele cele mai folositoare pentru toți.

Vă*rul meu:* – În orice caz, observând piața, mi-am întărit părerea că după perioada aceea nefericită, când un duşman trufaş şi semeț a cotropit țara şi s-a străduit zadarnic să înăbuşe *spiritul* care s-a înălțat curând cu puteri înnoite, asemenea unui arc de oțel comprimat cu forța, după perioada aceea nenorocită, în poporul berlinez s-a petrecut o transformare minunată. *Într-un* cuvânt, poporul a progresat în ce priveşte moravurile exterioare şi, dacă te osteneşti să te duci într-o zi frumoasă de vară, îndată după-amiază, la corturi şi să observi pilcurile ce se îmbarcă pentru Moabit[276], vei vedea până şi printre slujnicele şi salahorii de rând o năzuință spre o anumită *„courtoisie”*, care îți face mare plăcere. Cu masele s-a petrecut acelaşi lucru ca şi cu fiecare individ care a văzut multe lucruri noi, multe lucruri neobişnuite şi o dată cu *nil admirări* a dobândit şi o mlădiere *a* comportării. Odinioară poporul berlinez era grosolan şi brutal; un străin, de pildă, nu putea întreba de o stradă, de o casă, sau despre orice alt lucru, decât riscând să primească un răspuns mojic sau batjocoritor, ba chiar să fie păcălit cu îndrumări false. Ştrengarul de pe străzile Berlinului, care folosea orice prilej – o haină mai bătătoare la ochi, un mic accident comic ce se putea întâmpla oricui – pentru a-şi râde în chip dezgustător de trecători, ştrengarul

[276] Pe atunci suburbie a Berlinului, astăzi cartier din oraş.

acela nu mai există. Căci băieții care vând acum în fața porților „țigări de Hamburg *avec du feu*”[277], acei bezmetici care sfârșesc la Spandau ori la Straussberg sau, așa cum s-a întâmplat de curând cu unul din tagma lor, pe eșafod, n-au nimic comun cu ceea ce era adevăratul ștrengar de pe străzile Berlinului; acela nu era un vagabond ci de obicei, ucenicia vreun meșter și – poate ai să râzi – cu toate că era un stricat și n-avea niciun dumnezeu avea totuși un *point d'honneur* al lui și nu era de loc lipsit de haz.

Eu: – O, dragă vere, dă-mi voie să te întrerup o clipă ca să-ți spun ce am pățit zilele acestea din pricina afurisitului haz popular. Treceam prin dreptul lui Branderburger Tor, urmat de niște birjari din Charlottenburg care mă tot pofteau să mă urc în birjă. Unul dintre ei, un flăcău de vreo șaisprezece-șaptesprezece ani, a mers cu neobrăzarea până acolo încât m-a apucat de braț cu mâna lui murdară. „Să nu pui mâna pe mine!” l-am repezit eu furios. „Păi de ce, dom'le, mi-a răspuns vlăjganul holbându-se la mine fără pic de rușine, de ce să nu pun mâna pe 'mneata? Nu-ți face cinste?”

***Vă**rul meu:* – Într-adevăr, e o vorbă de duh, dar duhnește din ea cea mai adâncă depravare... Vorbele de duh ale precupețelor berlineze erau celebre în lumea întreagă; li s-a făcut chiar cinstea de a fi numite shakespeareene, cu toate că, cercetate mai de aproape, puteai vedea că vigoarea și originalitatea lor se întemeia mai ales pe neobrăzarea sfruntată cu care acele mârșăvii erau servite...

Odinioară piața era arena certurilor, bătăilor, înșelăciunii și hoției și nicio femeie cumsecade nu se încumeta să-și facă singură târguielile, decât cu riscul de a se expune la cele mai mari jigniri. Căci, pe lângă micii negustori puși pe

---

[277] Cu loc (franc)

război cu ei înşişi şi cu lumea întreagă, mai erau şi oamenii care anume provocau dezordine, ca să poată pescui în apă tulbure, bunăoară adunătura recrutată din toate colţurile lumii şi care făcea pe atunci parte din efectivul regimentelor. Acum însă, priveşte, dragul meu, îmbucurătorul tablou al bunăstării şi al moravurilor paşnice pe care-l oferă piaţa. Ştiu că rigorişti entuziaşti, asceţi hiperpatrioţise înverşunează împotriva îmbunătăţirii mereu crescânde a felului de comportare a poporului, socotind că o dată cu şlefuirea moravurilor se şterge şi dispare caracterul specific popular. Dar eu sunt convins că este cu neputinţă ca un popor care nu se poartă grosolan sau disprepuitor cu ai lui ori cu străinii, ci dă dovadă de bunăcuviinţă, să-şi ştirbească prin aceasta ceva din caracterul său. Însă oricât ar fi de grăitoare exemplele pe care le-aş putea cita pentru întărirea spuselor mele, ele ar fi foarte prost privite de acei rigorişti.

În vremea asta mulţimea se rărise; piaţa devenea din ce în ce mai goală. Zarzavagioaicele îşi încărcau coşurile ori în căruţe, ori de-a dreptul pe umeri; plecau şi carele cu făină. Florăresele îşi duceau acasă marfa nevândută, în nişte roabe mari; cel mai mult zel îl desfăşura poliţia, pentru a menţine ordinea pretutindeni şi mai ales printre şirurile de căruţe. De altfel, această ordine nici n-ar fi fost tulburată dacă nu s-ar fi găsit câte un flăcău de la ţară, pornit cu tot dinadinsul să-şi descopere propria lui strâmtoare Behring de-a curmezişul pieţei, urmând apoi vajnic cursul de-a dreptul printre tarabele de fructe spre poarta bisericii nemţeşti. Faptul stârnea multă larmă şi pricinuia mult necaz genialului căruţaş.

— Piaţa aceasta, continuă vărul meu, este şi acum o imagine fidelă a vieţii veşnic schimbătoare. O activitate înfrigurată, nevoia clipei au adunat la un loc această

mulțime de oameni; numai în câteva momente piața se preface într-un pustiu, glasurile care se amestecau într-o larmă haotică amuțesc şi locul, părăsit acum, rosteşte limpede sinistrele cuvinte: „A fost!”

Ceasul bătu ora unu; invalidul cel morocănos intră în cameră şi rosti cu o mutră acră:

— Domnul ar trebui să lase o dată fereastra în pace şi să mănânce, altfel bucatele servite au să se răcească iară.

— Vasăzică tot ai poftă de mâncare, dragă vere? l-am întrebat eu.

— O, da, îmi răspunse el cu un zâmbet dureros, vei vedea îndată.

Invalidul îi împinse jilțul cu rotile până în sufragerie. Iată care erau bucatele servite: o farfurie nu prea mare, plină cu bulion de carne, un ou fiert şi o jumătate de chiflă.

— O singură îmbucătură mai mult, îmi spuse vărul meu în şoaptă, strângându-mi îndurerat mâna, o fărâmă din carnea cea mai uşoară îmi pricinuiesc dureri îngrozitoare, răpindu-mi orice curaj de a trăi şi cea din urmă scânteie de bună dispoziție care mai încercă să lucească din când în când.

Am arătat spre foaia de hârtie prinsă de paravan şi m-am aruncat la pieptul lui, îmbrățişându-l cu putere.

— Da, dragul meu, exclamă el cu o voce care m-a înfiorat de durere până în adâncul sufletului, da, dragul meu: *Et si mole nune, non olim sic erit!*

Bietul meu văr!

CUPRINS

MEŞTERUL MARTIN BUTNARUL ŞI CALFELE LUI
PITICUȚ, ZIS ŞI CINABRU
PĂRERILE DESPRE VIAȚĂ ALE MOTANULUI MURR

FEREASTRA DIN COLȚ A VĂRULUI MEU